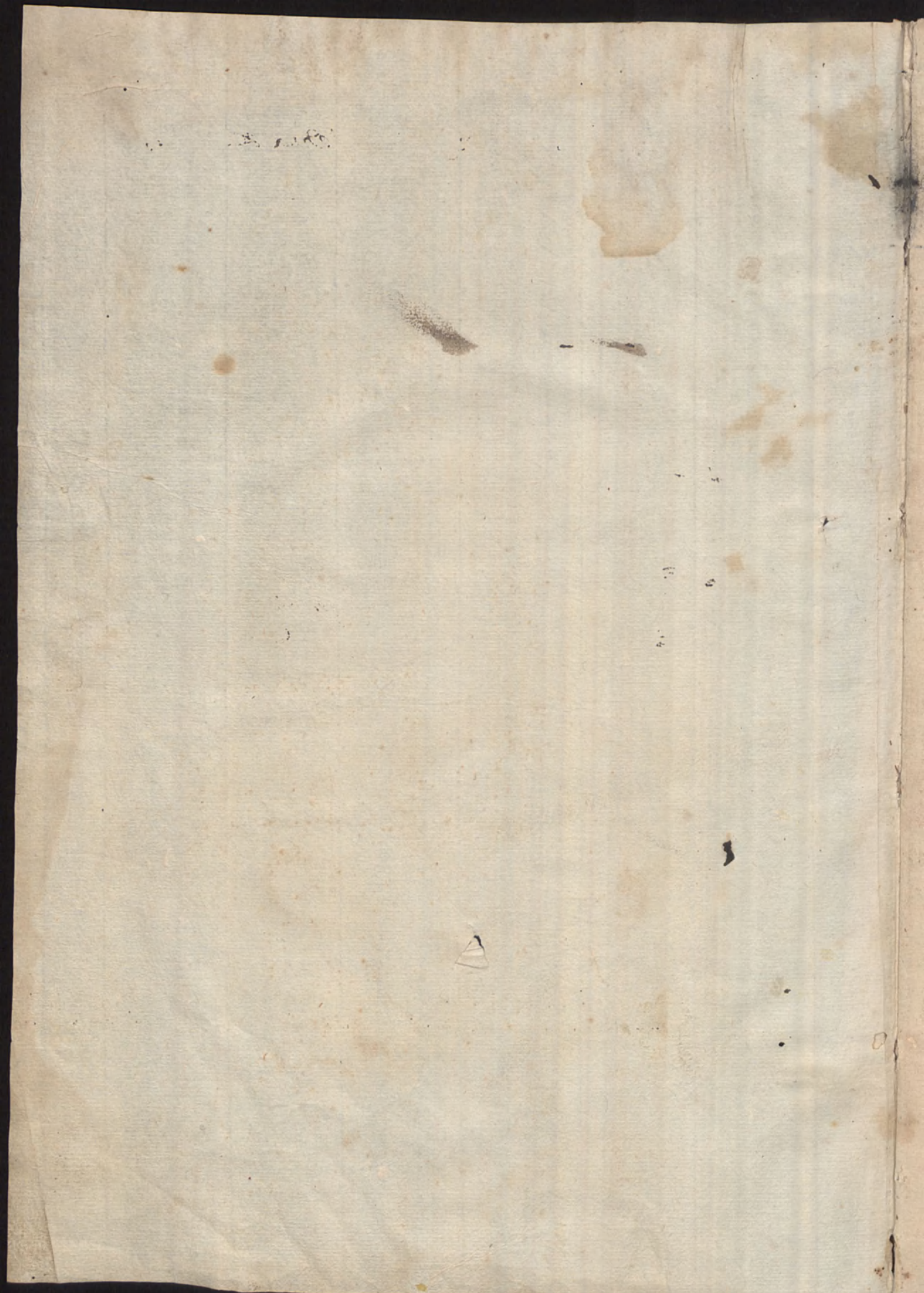

R
16

es de la libreria

19421

De collegio de la comp^a de Jey de Medina del campo

de la libreria

APOPHTHEGMA

TVM OPVS CVM PRIMIS FRVGIFERVM, VIGILANTER
ab ipso recognitum autore, è Græco codice correctis aliquot locis in qui-
bus interpres Diogenis Laërtij fefellerat, locupletatum insuper
quum uarijs per totum accessionibus, tum duobus
libris in fine adiectis, per ~~PES. ERA.~~

hoc opus hactenus prohibi-
tum fuit, nunc vero, ex
purgatione permitti

~~ROBERTO PERDANI~~ auctore damnato

opera omnia Grammatica se-
cunda tam multa etiam sunt
correctura digna, et vix omnia
expurgari possunt

Esta expurgado conforme al
expurgatorio del año de 1640
por comisi^{on} del Sr. Ofi^o

Pedro J. de Cabalal.

Esta segun el expurgio de 1707.
por comission del Sr. Ofi^o
Antonio Sanchez

BASILEAE, IN OFFICINA FROBENIANA,
ANNO M. D. XXXII

Cum gratia & priuilegio Cæsareo in sex annos

Por la comission particular que los señores Inquisidores me dieron de a corregir este libro al Sr. Diego de Morales el qual le corrigio y
expurgo conforme al nuevo catalogo y expurgatorio en este collegio de la comp^a de la sur de Medina del campo a 23 de Marco de 1640 años

Antonio Lamy

et sic habetur

19121

De obsequio de la tierra de los de Moron del campo

Wm. b. d. d.

APOPHTHEGMA

TVM OPVS CVM PRIMIS FRUGIFERVM, VIGILANTER
ab ipso recognitum autore, è Græco codice correctis aliquot locis in qui-
bus interpres Diogenis Laërtij fefellerat, locupletatum insuper
quum uarijs per totum accessionibus, tum duobus
libris in fine adiectis, per ~~DES. ERAM~~

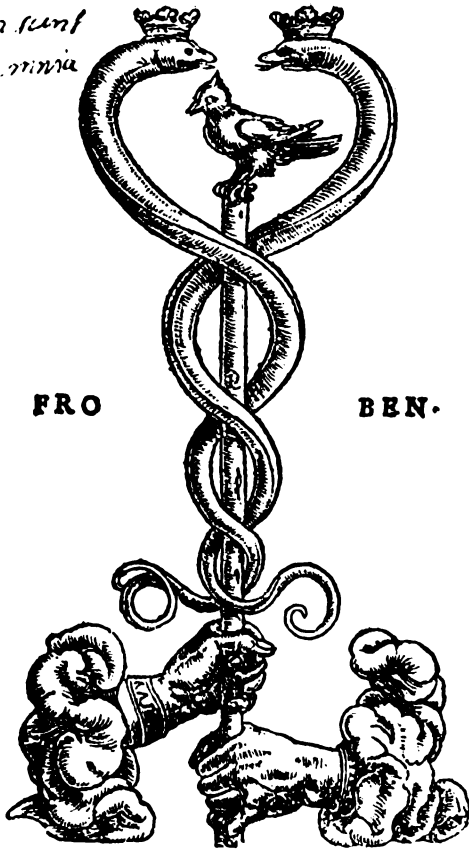
*hoc opus hactenus prohibi-
tum fuit, nunc verum ex
nuncupatione permitti*

~~FRON. BEN. ERAM~~ *authoris damnatus*

*opera omnia Grammaticae le-
genda tam multa enim sunt
correctio digna et vix omnia
expurgari possunt*

*Esta expurgado conforme al
expurgatorio del año de 1660
por comission del Sr. D. D.*

Pedro D. de Caceres

*Esta según el expurgatorio de 1660.
et ommission del Sr. D. D.
Antonio Sanchez*

BASILEAE, IN OFFICINA FROBENIANA,
ANNO M. D. XXXII

Cum gratia & priuilegio Cæsareo in sex annos

*Por la comission particular que los señores Inquisidores me dieron de a corregir este libro al Sr. Diego de Morales el qual he corrigido
expurgo conforme al nuevo catalogo y expurgatorio en este collegio de la comp. de la sup. de Moron del campo a 23 de Marzo de este año*

Antonio b. d.

SO ILLUSTRISSIMO PRINCIPI IV

NIORI GVILHELMO, DVCI CLIVENSI, IVLIACENSI,
Montensi, Comiti Marchiæ & in Rauenspurgo, &c. ~~DEE.~~

~~BRACHVS ROTTERODAMVS~~ S. D.

VONIAM priores libellos quos mei erga te animi uelut arrabonem qualencunq; miseram, tam comiter accepisti Guilhelme Princeps Iu-
nior Illustrissime: nec tu modo, sed & ambo cla-
rissimi parentes tui, uisum est aliquid & tua no-
bilitate dignius, & tuis studijs ni fallor, utilius
adiungere. Proin ex optimis quibusq; autori-
bus collegi, quæ Græci uocant Apophthegma-
ta, hoc est, egregie dicta, quod uiderē non aliud
argumenti genus Principi præsertim iuueni magis accommodum. Sunt il-
la quidem scitu dignissima, quæ philosophi de moribus, de repub. admini-
stranda, deq; bello gerendo literis prodiderunt. Sed quotocuiq; uel priuar-
to tantum est ocij, ut apud Platonem Socraticarum argutationum, ironia-
rum & Isagogarum ambages ac labyrinthos euoluere uacet? Aristoteles
autem copiose quidē scripsit de moribus, sed philosophis scripsisse uidetur
non principi. Dilucidiora sunt quæ tradidit de re œconomica & politica, sed
is uir nusquam non requirit lectorem & attentum, & ociosum: ad hæc, quo-
niam affectibus caret, non perinde retinet animum principalibus curis in-
tentū. Iam in philosophicis & M. Tullij de philosophia libris pleraq; sunt
eius generis, ut non admodum referat principem ea scire: quod genus sunt
quæ disputantur ab illis de finibus bonorum ac malorum, maiore subtilita-
tate quàm fructu. Conueniunt hæc illorum instituto, qui de honesto per o-
mnem uitam nihil aliud quàm disputant. At ei qui ditioni nascitur, statim
expedienda uirtus est non per ocium disputāda. Restat historia, quæ quo-
niam res præclare secusue gestas uelut in tabula spectandas repræsentat,
nec id absq; uoluptate, magnatibus uiris aptior esse uidetur: sed hic ut infi-
nitam uoluminum uim principi uacet euoluere, quis possit meminisse? At-
qui quemadmodū ij qui certāt in palæstra, certos quosdāprehendendi ela-
bendiq; modos ad manum habent: ita qui in pacis belliq; negocijs uersan-
tur certas rationes in promptu habere conuenit, quibus admoneātur, quid
pro re nata sit facto opus, quid non. Hac in parte uidemus eruditissimos ui-
ros principum curas sua diligentia subleuare conatos, quorum alij scripsere
sententias, ueluti Theognis & Isocrates, alij celebrium uirorum stratagema-
ta & apophthegmata, ueluti Valerius Maximus, & Sextus Iulius Fron-
tinus, qui indicat idem ab alijs nonnullis factitatum. Non mediocri-
ocij

EPISTOLA NVNCVPATORIA

ocij res est aurum scrutari in uenis, aut gemmas in harenis mariue quere. Is demum occupatissimo principi gratum praestat officium, qui aurum purum factumque exhibet, qui selectas ac repurgatas gemmas, auro inclusas, aut poculis additas offert. Id officium quum a multis tentatum sit, mea tamen sententia, nemo felicius praestitit quam Plutarchus, qui post aeditum egregie frugiferum opus de uitis uirorum illustrium, in quo permixtim facta simul ac dicta illorum referuntur, Traiano Caesarum laudatis. collegit insignia diuersorum apophthegmata, quod in his uelut in certissimo speculo repraesentatur animus singulorum. Nam in factis, bonam laudis partem sibi uindicat consiliarius, dux ac miles, maximam fortuna, per quam uideamus interdum optime consulta pessimum habere exitum: rursus quorundam inconsultam temeritatem felicissime cedere. Nam quemadmodum dixisse fertur Siramnes Persa, Dux ut opinor, interrogatus quare facta praeclearis eius dictis non responderent: quid loquar mihi in manu est, quid eueniat in arbitrio fortunae & regis. Nec tamen ideo sua laude frustrantur honesta consilia. Plutarchus autem non tantum in delectu caeteris praestat, uerum etiam in explicando. Habent enim apophthegmata peculiarem quandam rationem, & indolem suam, ut breuiter, argute, false, & urbane cuiusque ingenium exprimant. Siquidem ut singulis hominibus, ita singulis etiam nationibus suis quidam genius est: unde fit ut alia conueniant Alexandro, alia Philippo aut Antigono, alia Phocioni, alia Alcibiadi: rursus alia quaedam in Laconem, alia in Scytham aut Thracem, alia in Atheniensem, aut in Romanum. In his igitur exprimendis mihi dilutior uidetur Xenophon, suffrigidus Herodotus, loquacior Diodorus & Qu. Curtius, ne pergam de caeteris dicere. Plutarchus omnes impleuit numeros. Eoque uisum est hunc ex omnibus potissimum sequi. Quicquid igitur erat in huius opere quod inscripsit, de apophthegmatibus, hic in solidum reperies. Comperimus hoc opus bis latine uersum, primum a Francisco Philelpho, deinde a Raphahel Regio, quem Patavij nouimus. Philelphus in nonnullis locis fuerat lapsus, quae restituit Raphahel, sed ipse rursus impingens alicubi: nimirum homines erant ambo. Sed uterque nihil aliud esse uoluit quam interpretari, nos Plutarchum multis de causis sequi maluimus quam interpretari, explanare quam uertere. Primum ut dilucidior esset oratio, quippe minus astricta Graecis uocibus. Non enim haec Traiano scribuntur, uiro tum utraque literatura, tum longo rerum usu exercitatissimo: sed adolescenti principi, imo per te pueris & adolescentulis omnibus liberalium studiorum candidatis: nec illo seculo, quo dicta gestaque eiusmodi uulgi fabulis celebrabantur, in balneis, in conuiujs ac circulis forensibus: Dein ut mihi liceret indicare dicti argutiam, si quod occurreret obscurius, qualia nunc sunt permulta, non solum rudibus, uerum etiam ultra mediocritatem eruditis. Me certe in multis torsit diuinatio, & haud scio an alicubi fefellerit etiam. Nec paucis in locis lucta fuit cum mendis

α 2 codicum

codicum, in quas necessario impegerunt etiam interpretes. Vix enim credibile est quantum sibi permiserint uel librarij, uel scioli quidam in hunc autorem, cui summa debebatur religio. Nullus enim extitit inter Græcos scriptores Plutarcho præsertim quod ad mores attinet, sanctior aut lectu dignior. Atqui hoc ipsum quod absterrere debuerat, inuitauit gloriæ quæstusq; sitientes ad deprauandū, addendum, detrahendū. Etenim quo quisq; scriptor est plausibilior ac celebrior, hoc magis ad quæstum corrūpitur. Arguit hoc ipsa Græcorum codicum uarietas. Nam ut alijs omissis, de hoc opere quod est in manibus loquar, quædam habet Philelphus quæ Raphahel non attingit, & contrà. Deinde quum Plutarchus in præfatione, profiteatur sese inuitis, dicta factaq; uirorū illustriū promiscue retulisse, sed in hoc opere compendij gratia tantum apophthegmata contexuisse, permulta tamen admixta uidemus, quæ nihil aliud sunt quàm stratagemata. Iam eodē in opere toties eadem repetita, nōne palàm clamitant, argumentū hoc ab alio contaminatū? Vt iā ignoscamus apophthegmata referri sub eius nomine cui dictum est, non à quo dictum est, ut de Lyfimacho & Philippide. Maioris erat audaciæ, quod ex uno opere fecerunt duo. Quoniam enim Plutarchus è Laconicis quæ plurima feruntur, ea duntaxat attigisset quæ uidebantur occupatissimo Cæsari futura satis, ille quisquis fuit, si modo fuit unus aliquis, Lacedæmoniorum dictis proprium uolumen dedit, idq; secundum ordinem literarum Græcarum, quem Raphahel uertit in ordinem latinarum. At hic erat è tribus omniū deterrimus. Nam ordinem sententiarū sequuntur Valerius & Frontinus, quæ ad religionē, pietatem in patriam, ad fidem, ad fortitudinem ac iustitiam pertinent, & item de cæteris, in suam quæq; classem digerentes. Eruditissimus est quē sequutus erat Plutarchus, seriem regionum ac regnorum obseruans, & in singulis ætatum ordinem, unicuiq; regum suos adiungens duces & cuiq; ducum suos collegas. A Persis uenit ad Ægyptios, ab Ægyptijs ad Thracas, à Thracibus ad Scythas, à Scythis ad Siculos, à Siculis ad Macedones, hinc ad Atheniēses, ab his ad Lacedæmonios, in horum singulis temporū non literarū ordinem sequens: à Lacedæmonijs ad Thebanos, à Thebanis ad Romanos, ut lector è paucorum dictis historiæ totius agnoscat seriem, quam misere confudit is qui Laconica separauit, repetens interim eadem quæ ad Traianum collegerat Plutarchus: quanquā id frequentius in altero deprehenditur opere, sed in utroq; toties, ut ea dormitatio nō cadat in Plutarchum scriptorem exactæ diligentia. Adde quod hæc pars nullam habet præfationem, nec illa prior ad Traianū quadrat ad utrūq; opus. Iam quid gratiæ debeat his, qui celebriū autorū libros ad hunc cōtamināt modū in præsentia nō disputo, mihi sacrilegij genus esse uidetur. A me tamē, exceptis aliquot Laconicis, quod eadem in altero catalogo repetuntur omnia, nihil eorū prætermisum est, quæ Plutarchi titulo feruntur: partim ne quid hic desideraret lector audus magis quam

quàm elegans , partim quod nihil illic uiderem non dignum cognitum , licet non suo dictum loco . Sed totum opus quodammodo meum feci , dum & explanatius effero quæ Græce referuntur , interiectis interdum quæ apud alios autores addita comperissem , additis item permultis quæ in hoc opere non habebantur , ubique ueluti scholijs indicans uel sensum uel usum apophthegmatis , in his duntaxat quæ lucis aliquid desiderabant , sed hoc ipsum breuiter , ne ab apophthegmatum natura degenerarem . Ordo uero nobis etiam confusior est quàm illic inueni , quod quum initio statuissemus paucos duntaxat eximios recensere , calor operis incitauit , ut mutata sententia longius prouheremur : nec erat futurus finis , nisi rerum sese offerentium uelut immensum pelagus , receptui canere compulisset . Nam ut Quintilianus inter grammatici uirtutes collocat , quædam nescire : ita in hoc argumenti genere , diligentia pars esse uidetur quædam præterire . Itaque lautus conuiuator esse malui , quàm molestus , præsertim quod si quid in hac cœna prætermisum est , poterit in alia proponi , posteaquam hæc erunt concocta . Porro ordinis neglecti incommodum indice pensauimus . De titulo nihil refert anxium esse , quum in his quæ collegit Plutarchus sub apophthegmatum nomine , multa sint , quæ alius mallet *σκόμματα* , *λοιδορία* , *ἀσέβεια* , *ἐντραπέλα* , siue *χλοῖα* dicere . Cæterum posteaquam in his distinguendis frustra sudauit M. Tullius , nec Quintiliano satisfecit Marcellus homo doctissimus , atq; adeo nec ipse Quintilianus Marso doctior sibi , nõ arbitratus sum operæ precium in hoc anxiam operam sumere , sat habens alicubi dicti , iocunde speciem obiter indicasse . In his certe quæ nos adiecimus , sedulo cauimus , ne stratagemata cum apophthegmatis confundere . tum ne quid omnino poneremus , nisi ex probatissimis utriusq; linguæ scriptoribus ipsæ uetustis decerptum : non quod nesciam à recentioribus permulta referri false , lepideq; dicta , sed plus habent autoritatis quæ cõsecrauit antiquitas , & adhibendus erat operi modus . Ne illud quidem quæ mouere debet , quod idem dictum ab hoc ascribitur huic , & ab illo tribuitur alteri . Nec enim tam refert à quo quid dictum sit , quàm quid dicatur , etiamsi celebris & gratiosus autor , nõ nihil ponderis & gratiæ dictis adiungit . Fit hoc interdum humana memoriæ lapsu , quæ quæ nihil uetat eandem sententiam à diuersis autoribus proficisci , siue id faciat imitatio , siue casus : quemadmodum hunc senarium , *σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν σωσσία* , constat esse Sophoclis , & tamen citatur à Platone ex Euripide . Rursus hic uersus , *γέγων γέροντα παιδαγωγὸν ἴσσω σ' ἰγὼ* , quum sit in Philoctete Sophoclis , tamen idem reperitur in Bacchis Euripidis . Similiter hic uersus , *σιγῶν θ' ὅπτα δέει καὶ λέγων τὰ κακῆρια* , quum sit in Æschyli Prometheo , deprehenditur apud Euripidem , duabus literulis immutatis *σιγῶν λέγειν* . Illa frigidissima sunt , quæ personis fabulosiss affinguntur , quod genus sunt Philostrati sophistæ , quum Palamedis Ulyssi , ac similibus affingit quod libet : eaq; sicut bis frigida tractando , quorum

α 3 omnino

EPISTOLA

omnino nihil attigimus. Proxima sunt quæ uarijs personis attribuuntur in dialogis, non ad ueri fidem, sed ad delectandū confictis. Minus illa frigent quæ dicuntur in comœdijs aut tragœdijs, habētq; magnā gratiā in loco adhibita, tametsi sub apophthegmatis appellationē non cadūt, nisi quū ab auctore nobili, ad rem præsentē accōmodantur, gratiora si nō nihil etiā ad alienū sensum detorqueant. Veluti quū Aristoteles Calisthenē liberius cū Alexandro q̄ expediret agentē, Homericō uersu admonuit, ὠκύμορος δὴ μοι τέκος ἴσῳται οἱ ἀγορεύεις. Nec ex Herodoto libuit multa colligere, q̄ pleraq; uideantur à scriptoris ingenio reperta. Eiusdē farinae sunt, quæ incidūt in orationibus, quas historiographi pro suo quisq; ingenio solent attexere personis, licet & illa plurimū conducāt, & ad iudiciū, & ad dicendi facultatē. Optimū apophthegmatis genus est, quod paucis uerbis sensum nō uulgarem significat potiusq; exprimit, quale nemo facile possit studio fingere, quodq; quo propius ac diutius contemplare hoc magis ac magis delectat. Vniuersum autē hoc genus quod prouerbia, sententias, insigniter dicta factaq; cōplectit, accōmodatissimū est principib. uiris, quibus ob reip. negotia non uacat magnā uitæ partē libris impendere. Hæc autē ut cū uoluptate discuntur, facileq; insidunt animo, ita longe plus habent philosophiæ in recessu q̄ prima frōte præ se ferūt. Legimus Cæsarē Augustū, quicquid usq; taliū præceptorū nactus esset, describendū curare solitū, & ad uaria loca mittere. Videmus autē prisca illis sapientibus hoc præcipuo fuisse studio, ut res dignas cognitu, uoluptatis illecebra teneris ingenijs infererēt, ac rudis ætas nondum matura serijs philosophiæ præceptis per lusum disceret quæ per omnem uitam magno forent usui. Hoc consilio cosmographiam, astrologiam, & musicam, naturalem ac moralem philosophiam scite confictis fabulis & apologis asperferunt. In his uero nostris uidebuntur esse quædam, quæ nihil faciant ad bonos mores, sed risum modo commoueant. Ne id quidem uitio dandum existimo, risu nonnunquam relaxare animum curis fatigatum, modo risus sit argutus ac liberalis. Hæc enim exhilarant ac uegetant iuuenum ingenia, nec mediocriter faciunt & ad uitæ comitatem, & ad orationis iucunditatem. Quid enim magis edulcat M. Tullij dictionem, quàm quod eam huiusmodi dictis subinde condit? Quid porrò sunt Plutarchi moralia, nisi aulea huiusmodi coloribus picturata? Iam illa quæ maxime uidentur ridicula, tractando fiunt seria. Quid enim magis ridiculū q̄ Diogenes in meridie cum lucerna obambulans, & hominē se in frequēti foro quærere dicitās? At interim ridendo discimus, nō esse statim homines qui speciem habent hominis, quam habent & statuæ, sed ut inuenias hominem, inuestigandus est animus. Is si recta ratione ducitur potiusquā affectu, tum demum repperisti hominē. Item quid eque ridiculum, atq; quod Phryne, stipulata ut quod ipsa prior faceret, idem cæteræ mulieres in cōuiuio facerēt omnes: manū bis aquæ immerfam admouit fronti,

hoc

hoc commento magno omnium risu prodens cæterarum fucos, quum ipsa uideretur etiã formosior? Sed hic risus nos docet idem quod serio dixit Socrates, ut tales esse studeamus quales haberi uelimus, ne detracto fuce pro gloria male affectata reportemus ignominiam. Docet & illud, ne nitamur bonis externis fluxisq̃, quæ uarijs casibus facile eripiunt homini, sed paremus ueras opes animi, in quas nullũ ius habet fortuna. Tantũ serię philosophię docet nos illud ridiculum metreticulę factum. Proinde quanq̃; alioqui seueris rationibus institueret ciues suos Lycurgus, tamẽ liberales iocos illis non solum permisit, sed etiam præcepit. Instituit enim exercitamenti genus quod λέγας appellabat, ad quod cõueniebant seniores iam à publicis functionibus emeriti, lepidis dictis liberalibusq̃; iocis tẽpus cum uoluptate transmittentes, sed quæ uel ad honesti laudem, uel ad uitiorum uituperationem conducerent. Quin & signum collocauit γέλωε deo, id est, Risui, quod utilissimum iudicaret modestis facetijs animorũ uigorẽ recreare, & ad honestos labores alacres reddere, quãdo in rebus humanis, quod caret alterna requie durabile nõ est. Quin & Cleomenes adeo seuerus, ut nec mimos, nec psaltrias, nec tibicines unquã admiserit in temp. probauit tamen ut ciues iocis liberalibus, falsisq̃; dictis inter se decertarent. Deniq̃; quoties datur à negocijs uacũ tempus, aut ipsa res postulat hilaritatẽ, quanto decentius est huiusmodi dictis ludere, q̃; illiberalibus, indoctis, & obscenis fabulis oblectari. Mihi uidetur aliquanto consultius pueros in ludis litterarijs huiusmodi thematis exerceri q̃; uulgaribus istis, quæ ut sensiculos habent frigidos, ita non indicant linguę latinæ mysteria: modo præceptor indicet rationes quibus quod breuiter dictum est queat dilatari, & quod ridicule dictũ est, possit ad usum serium accommodari. His addam & illud: in sacris cõcionibus fortasse non conuenit scripturis diuinis admiscere iocos humanos, sed tamen excusatius hæc adhiberentur ad excitandos dormitantes, q̃; aniles fabulæ, quas nõnulli solent ex abrupto interponere, prorsus è mediã uulgi fece haustas. Iulius Cæsar tot ciuilia bellicaq̃; negotia sustinens, argutis dictis, quibus adeo delectabatur, ut etiam in ipsum torta probaret, modo scita, solet curarum lassitudinem discutere. Vix alius imperatorum fuit Augusto Cæsare uel sanctior uel occupatior. At rursus quis in hoc genere urbanior? De M. Tullio nihil dicam, qui nonnullis uidetur in iocando, nec modi nec decori satis meminisse. Xenocrates philosophus ingenij fuit tristioris, uir alioqui magnus, sed hunc Plato subinde iubebat litare Gratijs. Zenon totus Stoicus, Socratem ob perpetuam sermonum urbanitatem, scurram Atticum solet appellare: nullus tamen est quin fateatur Socratem utroq̃; sanctiorem. Ne commemorem quod nullorum dicta magis celebrãtur q̃; quæ leporibus condita sunt, certe pueris instituendis utilior esset Socrates, Diogenes aut Aristippus, quàm Xenocrates aut Zeno. Quod si recte uisum est sapientissimis uiris primam ætatem oblectamenti quibusdam ad amo-

EPISTOLA NVNCVPATORIA

ad amorem sapientiæ seuerioris allicere, multo magis id conuenit tum iuueni tum Principi, quem ut uigilantem esse decet, ita nõ oportet nec ipsum unquam esse tristem, nec quenquam à se tristem dimittere. Animus autem amœnioribus studijs educatus, fit ad omnes curas ferendas uegetior, & ad omnem hominum consuetudinem festiuior. His rationibus me tueri poteram, si nihil collegissem nisi facetias: nunc serijs hæc duntaxat admixta sunt, ueluti conuiuij condimenta. Quo si te sensero delectatum, haud me pœnitebit huius operæ licet humilioris, ut aliqui fortasse iudicabunt. Scribunt alij prouectioribus, nos principis ætatem teneram lætamus. Quod si hæc infra tuos profectus fuerint, certe optarim esse, tamen scio tibi non ingratum fore, per te communibus adolescentulorum studijs hoc utilitatis accessisse. Et nos fortasse dabimus aliquando seueriora, posteaquàm hæc edidiceris. Nam ediscenda sunt omnino, quo semper ad manum præsto sint. Quanquam quid meis opus, quũ domi habeas Conradum Heresbachiu, uirum omni genere literarum absolutum, quem sic in te uideo affectum, ut quod optimo præceptore dignum est, alumni sui commodis & ornamentis impensius gaudeat quàm suis. Is ut tuam pueritiam formauit literis, ita grandiores ætatem poterit fidelibus prudentibusq; cõsilijs adiuuare. Mihi quoq; non minus iucundum quàm honorificum fuerit, quantulacunq; ex parte felicissimam indolem tuam, nostra promouisse industria. Quod superest deum Opt. Max. precamur, ut sua dona quæ largissime in te contulit, seruare, tueri, & augere dignetur, quo simul & laudatissimorum parentum uotis respondeas, & clarissimis maiorum tuorum imaginibus dignus euadas, & luculentæ ditioni, cui natus ac destinatus es, par esse queas. Desinam, si uerbum addidero: dum in his uersaris, memento te non Christianorum, sed ethnicorum apophthegmata legere, uidelicet ut legas cum iudicio. Apud Friburgum Brisgoiæ IIII Cal.

Martias, ANNO M. D. XXXI

APOPHTHEGMATA

LEPIDEQUE DICTA, PRINCIPVM, PHILOSOPHORVM,
ac diuersi generis hominum, ex Græcis pariter ac Latinis au-
toribus selecta, cum interpretatione commoda,
dicti argutiam aperiente, per Desid.
Erasmum Roterodamum.

APOPHTHEGMATA LACONICA SECVNDVM
ordinem literarum Græcum. Liber primus.

A G A S I C L E S .

LACEDÆMONII quoniã seueriores erant,
ac moribus incorruptioribus, bellicq; gloriam po-
tissimum spectabant, contemnebant omneis ar-
teis quę ciuium animos uidebantur emasculare,
& à uera uirtute ad ociosam ostentationem tra-
ducere. Nam & Roma quũ adhuc spiraret ger-
manam illam austeritatem, gręculos professores
urbe exegit. Hoc genus studijs nulla Græciã
pars corruptior erat quàm Attica, ubi Gorgias,
Lysias, Isocrates, Prodicus, alijsq; innumeri sophistę,
magno cum applausu populi, nec mediocri mercede garriebant.

Cum igitur Agasici Lacedæmoniorum regi diceret quidam, admirari se se quod quum esset auidus discendi, non adiungeret sibi Philophanem sophistam, regali prorsus indole respondit, Eorum inquit, uolo esse discipulus, quorum sum & filius, significans non minus interesse quos nactus sis parentes, quàm quos asciscas præceptores. Etenim ut liberi ferme referunt maiorum unde prognati sunt ingenium, ita præceptorum uitia demigrant in eos quos instituunt. Et honestæ uitæ institutio potissimum ab illis petenda est, qui uirtutem ipsis factis præstiterunt, non ab ijs qui compositis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc summi orbis monarchæ futuri, deum immortalẽ, quibus interdum uitis à teneris annis formandi instituendiq; creduntur, quum principi non minus tum perniciosum sit tum indecorum, ab inhonestis institui, quàm nasci. Nec quęlibet artes discendæ sunt principi, sed hæ duntaxat quę tradunt rationem recte administrandi regnum.

Rursus quũ alius quispiam ab eo sciscitaretur, quo pacto posset aliquis tuto imperare, nullo stipatus satellitio, respondit: Si sic imperet suis, quem admodum pater imperat liberis, Nemo plura dixit unquam maiore compendio. Domini tantũ timentur à seruis, quo mali metu coherceantur, quos non corrigit pudor. Pater quoniam liberis consulit potius quàm sibi, diligẽ-

*unde arum at q; in honestum consent. a tur ab
qui dum fatigat. am in ac ingenii uirtutem
adoleucentis non uerborum at timore aequa
est au*

*quam sompniat. at quilibet. ubi in cunctis. si sic in
adminet. seruire. reuerentiam domini prese-
feram. domine inquit. satis est sic seruire
imperare. ac si edis eorum. Co. ut. uideat. illud*

Generose

*o uolens ten. ha. ut
in donates. et gene
u. h. o. p. m. c. p. s. m.
u. b. a. n. t. q. r. a. b. i. o. e. s.*

*optime qualem u. sat. q.
faciend. d. r. t. u. m. h. o. c. e. s. t.
s. e. n. t. e. n. t. i. a. m. p. r. o. p. r. i. a. t. i. o.
o. m. n. i. o. q. u. o. m. o. d. o. m. e. l. i. o. r. u. m.
n. e. t. u. e. r. e. d. d. e. m. i. t. i.
q. u. e. a. n. d. u. c. t. u. r. l. i. b. e. r. u. m.
i. n. h. e. r. e. u. d. m. e. l. i. o. r. u. m.*

Graviter ac moderate

*qu. qu. cum. q. i. u. l. e. n.
s. a. h. q. u. m. e. m. p. o. l. i. q. u. e. n. t.
t. u. m. G. n. a. x. i. m. e. m. b. r. i. s.
t. u. r. a. u. t. b. e. d. a. u. e. n. t. i. s.
m. u. n. d. e. l. l. e. t. m. i. m. b. e. r. u. m.
m. e. m. b. r. u. m. p. r. i. m. e. n. t. i. s.
u. e. l. l. e. t. f. u. t. i. l. i. b. o. a.
p. o. t. e. n. t. i. a. m. m. o. m. e. n. t. i. s.*

nus, dixi, non promisi. Hoc dicto eludit flagitatoris improbitatem. Ille uero quum nondum faceret flagitandi finem, sed subiiceret, Atqui decet reges prestare, quicquid uel capite annuerint. Nihilo magis inquit, quam eos qui reges adeunt decet ea petere loqui quae iusta sunt, spectantes simul & oportunitatem, & quid regibus conueniat, decorumque sit. Sunt qui principes uelut ex insidijs adoriuntur, & a bene potis aut alioqui aliud agentibus, ut non uacet quale sit quod petitur considerare, postulant quod iniquum est. His merito negatur quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem a promissore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari aut uituperari, existimabat non minus esse discendos eorum mores qui loquebantur, quam eorum de quibus loquebantur. Sensit uir prudentissimus, qui auide obrectat alienae laudi, magis proderet morbum suum quam detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiam, aut ob laudabiles uituperant, indicare stultitiam suam, peruersumque iudicium.

Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus sollemnis, quo pueritia tum exercebatur, atque is qui negotio praefectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit quidem, tamen iam rex designatus, ac dixit, Bene sane habet, ostendam enim, non locum uiris, sed uiros loco conciliare dignitate. Nimirum uox ea declarat in puero, miram animi celsitudinem, cum pari moderatione coniunctam. Nec alij magis sunt administrando regno idonei. Simile quiddam tribuunt Aristippo.

Quum medicus quispiam illi praescriberet curationem nimis exactam, minimeque simplicem, qualis esse solet apud Lacedaemonios: Per geminos, inquit, sumam quae praescribis, si mihi prorsus est in fatis ut non uiuam, etiam si non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortem, quam depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumenda nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas.

Quum astantem arae Palladis, cui apud Spartanos ab aereo delubro Χαλκροίκω cognomen est, ut bouem immolaret, momordisset pediculus, non auersus est, sed arreptum palam omnibus occidit. Per deos inquit, equidem insidiatorem lubens uel in ipsa ara: uidelicet declarauit animum nec inepto pudori, nec superstitioni obnoxium: testeque significauit, insidias molientibus nullam aram aut asylum oportere tutum esse.

Quum puer quidam eo uidente murem captum e cauo protraheret, musque conuersus momordisset tenentis manum, atque effugisset, Agesilaus indicauit his qui aderant dixitque, Postea quam minimum animalculum sic ulciscitur eos a quibus laeditur, quid uiros oporteat facere cogitate. Ita dux fortissimus undecunque captata occasione animum addere studebat suis, ut audentiores fierent aduersus hostem, Sed idem exemplum magis eum ualeat, ne quis quamlibet potens iniuria prouocet infirmiolem. Fit enim saepe numerus

dux et fuisse fuisse ut manere debet a 2 to, ut uerue. Cuiusmodi ad unum fere re ferent atque in partem ut. ut uerue atque prouocet alio re. ut fuit omni mi pro uerue fuit in

latere de hoc. erat in mentionem ad unum. u. li ad uerue ubi co crebit grafi ce quidam belum ab seico arabicum cum amiquia que. videtur in mi puerum ai. in d. p. y. uerue autem parum corpore. tantam. uerue. e. uerue. autem quot in uerue. prouocet ut in d. ias. b. e. in uerue.

hoc intus debet d. m. 69. l. m. uerue m. 69. ad ne fiat u. de p. s. c. in d. i. c. r. i. d. e. m. y. b. u. aut con. g. a. l. e. s. s. e. c. u. i. u. s. i. p. u. e. s. e. d. c. r. i. s. t. i. in d. i. e. d. e. m. d. o. n. o. o. f. e. n. d. o. m. a. d. e. u. m. q.

7 Prudenter) prudentem fer sate a docte quando ma in quo q. ne u. h. m. magis o. p. r. o. s. p. r. e. m. a. p. r. i. u. m. u. b. i. e. r. e. t. u. d. c. a. r. e. t. s. t. a. u. d. e. n. t. s. q. u. a. p. r. e. n. t. i. s. m. F. e. r. e. t. j. u. s. t. a. c. u. s. p. i. s. q.

8 Magnanimiter) uel n. a. r. o. s. i. t. e. r. h. o. c. e. p. i. n. a. d. a. p. t. e. n. i. t. e. t. e. r. i. s. i. c. u. t. f. u. i. t. q. u. a. n. d. o. e. r. a. t. e. m. i. n. i. t. i. d. i. c. a. t. e. t. u. e. b. e. r. e. b. u. s. n. a. z. e. t. i. t. e. m. q. u. a. l. i. t. e. o. p. e. r. a. m. e. o. p. e. n. t. e.

9 Argute) ad uer. q. u. e. q. u. i. s. p. o. r. t. i. m. s. p. e. r. f. u. i. t. e. m. e. n. d. o. c. a. i. u. e. i. u. u. a. r. e. b. i. n. p. e. t. t. r. e.

10 Simpliciter) ad uer. u. e. r. q. u. i. e. r. e. q. u. i. e. r. e. u. e. l. u. t. i. g. e. n. e. r. a. n. t. s. e. r. u. p. u. l. u. m. e. t. a. n. t. m. s. e. r. t. e. o. h. e. r. e. m. e. d. a. n. t. e. q. u. a. n. d. o. n. o. n. n. e. c. e. m. i. n. i. n. e. q. u. a. m. p. r. a. s. t. a. n. c. h. u. b. e. h. i. t. a. m. n. e. q. u. i. n. o. t. a. n. t. q. u. e. f. u. n. t. l. a. n. u. m. a. s.

11) m. n. o. t. n. e. q. u. i. p. r. o. m. e. t. i. a. m. i. n. i. m. i. m. o. e. t. a. d. u. e. r. u. m. n. o. b. i. s. q. u. i. n. h. o. r. a. e. p. o. r. e. n. a. n. a. h. i. q. u. a. m. i. n. p. e. l. l. o. r. e. p. e. r. i. p. l. e. x. u. m. m. e. s. t. i. m. d. e. t. a. t. u. r. u. d. a. e. i. n. p. e. e. x. i. t. m. e. t. l. e. m. m. p. e. l. l. e. d. q. u. e. r. e. c. e. r. e. u. s. s. i. m. i. n. i. d. i. c. e. s. p. o. r. e. t. p. r. i. m. a. s.

ro, ut qui, sicut ait Flaccus, fragili quærit illidere dentem, infringat solido.

12 Quum in animo haberet mouere bellum aduersus regē Persarum, quo Græcos Asiam incolentes libertati restitueret, consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis deorum pleraque gerebat. Is quum iussisset, ut pro suo arbitratu, bellum institueret, Agesilaus dei responsum renuntiavit Ephoris. Hi erant quinque iudices, quorum autoritati reges quoque parere cogebantur. Illi uero suaserunt, ut adiret & Delphicum oraculum,

Religioso

isdem de rebus sciscitaturus. Eo profectus hoc pacto proposuit consultationem: Apollo num idem tibi uidetur, quod patri? Quum Apollo cōprobasset Iouis oraculum, ita demum delectus imperator, bellū apparat, unico facto non unam rem nos docens, Primum moderationem animi, qui quum rex esset, non grauatus sit Ephoris obtemperare rem superuacaneam imperantibus. Deinde declarauit, quàm non temere sit bellum capeffendum. Illis non sat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter inconsultis uel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma prosiliant. Postremo demonstrauit quàm religiosam haberet de dijs opinionem, qui si inter se dissentiant, non sint dij, obiter notans Homerij fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrociora dissidia, & quod in principibus ac magistratibus turpe sit, ascribit suis numinibus.

Tissaphernes Persarum dux cum Agesilao fœdus, non ex animo, sed metu percusserat, hac lege, ut græcas ciuitates sineret libere suisq; uiuere legibus: mox ingentibus copijs à rege suo accersitis bellum illi denuntiavit, ni Asia decederet. Hoc fœdus uiolatum libenter arripuit Agesilaus, legatis hilari uultu respondens, se magnam habere gratiam Tissapherni, quod periurio suo & deos & homines sibi infensos reddidisset, aduersæ uero patri propitios. Recte sensit absque prouidentia dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidendum diuino fauori, quàm humanis consilijs aut uiribus.

Cæterum exercitum mouit uelut in Cariam impressionem facturum. Quò quum Tissaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agesilaus repente copias mouit in Phrygiam, ubi quum multas cepisset urbes, magnamq; pecuniarum uim abstulisset, dixit amicis, Fœdera quidem uiolare præter causam impium est, cæterum hostibus imponere, non modo iustum est, ac laude dignum, uerum etiam & iucundum & lucrosum. Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare uoluit, datam feliciter arripuit, nec turpe putauit doli in illum uti, qui uiolato fœdere periurio scellisset & deos & homines.

Iuste

14 Idem quum parum esset instructus equitatu, Ephesum sese recepit: ibi opulentis denuntiavit, ut quisquis pro se uirum & equum præberet, à militia esset immunis. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & uiros strennuos ac bello idoneos. Qua quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quod is accepta equa genero

Callide

*mene in re ut in unum
negocii. etiam grauius
adsum esse moderationem
imponere. hoc enim suadet
principibus et reo: Omnia
quæque sunt quam a se quum
de deo pro uis de omni
de omni re ad oculum
in festa. (max in celo)
suadet moderationem
utriusque. maxima
sententia. maxima
inter certum et esse
rationem. qui pro re
+ ueritatem in prout
de deo re qua eni non
dne modera immoderato
est in re in ad unum de
pea uatam opomone*

generosa, uirum diuitem, sed ignauum militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Iliados 4.

Τὴν ἀγαμέμνονι δῶκε' ἀγχισιάδης ἐχέπωλον
 Δῶρ, ἵνα μή οἱ ἐποιθ' ἔπο' Ἴλιον ἠνεμόεσσαν

Αλλ' αὐτὸ τὸ δῶρον μίνωρ, μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε
 Ζεὺς ἄφρονι. ναῖερ δ' ὄγ' ἐν ἐρευχόρῳ σικυῶνι.

De equa loquitur.

Quam dederat Anchisiades Echepolus Attidæ
 Dono, ne huic comes iret ad altæ mœnia Troiæ,
 Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.

Nam uiro opes pater altitonans donarat opimas.

Incoluit uero prædiuitem agris Sicyonem.

Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, ut quod ad reipub. dignitatem incolumitatem uel necessarium est, non per uolentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, ut nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam ineat.

Cæterum quum edixisset ut captiui nudi uenderentur, Laphyropolæ, quorum munus erat res prædaticias diuendere, quod erant iussi faciebant: ac uestium quidem quoniam iuxta barbaricum morem erant splendida multique pretij, complures extiterunt emptores. Cæterum ipsa corpora candida, prorsusque tenera ac delicata, nec quicquam uirile præ se ferentia, quippe in umbra, otio, ac uoluptatibus educata, adeo nemo concupiuit emere, ut deriderent etiam hoc mercium genus, uelut inutilium, nec ullius omnino pretij: id animaduertens Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torfit ad animandos ad fortitudinem milites. Hæc inquit, sunt pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstras. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu.

Solertè

Idem quum in Lydia Tissaphernè uertisset in fugam ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionem, rex Persarum per legatos quorum præcipuus Tiraustes ingentem pecuniarum uim ultro ad illum misit, petens ut à bello desisteret: Agesilaus sprete pecunia respondit, pacis quidem tempore, reipub. uigere autoritatem, ut ius habeat decernendi quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere. Belli uero tempore non ita. Sibi uero iucundius esse, si milites suos ditet, quam si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud uirtutis præmium ambiret, quam gloriam, nec pacem hosti uenderet, fraudato milite.

Animose

Liberalitè

Quum Megabates Spithridatis filius eximia forma adolescens, Agesilaum adisset aliquando salutandi gratia, ac iuxta Persarum morem osculum offerret quod ab eo uideretur admodum amari: Agesilaus auertit uultum refugiens osculum. Cæterum quum erubuisset ille ratus se contemptui

17

a 3 fuisse

fuisse, ac deinceps salutaret eū eminus: rex pœnitens uitati osculi, finxit se mirari quid accidisset Megabatæ, quod ipsum non salutaret osculo. familiares responderunt, ipse fuisti in causa ô rex qui uenientem non exceperis, sed formosi basium exhorrueris. Alioqui nunc quoque persuaderi poterit, ut tibi *Continenter* ueniat ad osculum, tantum ne rursus refugias. Hic posteaquàm Agesilaus aliquandiu tacitus suo cum animo cogitasset, non est, inquit, opus ut illi reditum persuadeatis. Nam ego mihi sic uideor affectus, ut malim huiusmodi rebus superior esse, quàm aduersariorum urbem fortibus uiris instructissimam per uim capere. Præstantius enim duco, ut quis sibi ipsi seruet suam libertatem, quàm ut alijs libertatem adimat. O uirum gerendo in alios imperio idoneum, qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis non miretur tam philosophicum in homine militari iudicium. Intellexit neminem esse liberum, qui seruiret cupiditatibus. Intellexit nullum esse imperium speciosius, quàm si quis animo suo posset imperare. Hoc exemplum temperantiæ multo pulchrius uidebitur reputanti, quod Græcorum leges formosorum adolescentium amorem concedant, citra turpitudinē tamen aut uim. Quamquã hoc apophthegma Plutarchus in uitis paulo secus refert. Ego, inquit, denuo malim illam de osculo pugnare pugnam, quàm omnia quæ uiderim mihi fieri aurea. Quo uir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

18 Cum cæteris in rebus esset rigidior & exacte iusti legumq; tenax, tamen in amicorum negocijs existimabat inhumanitatis ac sæuitiæ prætextum esse, nimium aduersus illos esse iustum. Huius rei testis est epistola quædam *Humaniter* perbreuis, quæ fertur ad Hydrieum Carem scripta, qua cuidam amico ueniam deprecatur, in hunc modum: Nicias si nihil peccat, dimitte hominem: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem punire scelus est, culpam interdum condonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiã semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauem interpellatorem, & minus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In plerisq; igitur amicorum negocijs ad eum modum se gerebat Agesilaus. Interdum tamen magis sequebatur reipub. utilitatem per occasionem oblatam, quàm indulgebat amicitia.

19 Quodam ergo die quum castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem cuius amore tenebatur relinquebat ægrotum: quumq; is & blandis precibus & lachrymis illum remorari conaretur, uersus ad eum, quàm difficile est inquit, simul & misereri & sapere: malens sequi, quod id temporis expediebat, quàm quod dictabat in amicum affectus. His animi dotibus cæteris præcellebat Agesilaus. *Continenter & sapienter*

20 Ceterum quod ad corporis curam attinebat, nulla in re melius habebat, quàm hi quibuscum uiuebat: à saturitate quidem & crapula intotum abstinens. Somno uero sic utebatur, non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negocijs.

gocijis. Aduersus aestum autem & frigus sic erat instructus, ut quatuor anni *Temperate*
 temporibus unicis tantum uestibus uteretur. Cæterum quum in tentorijs in-
 ter milites ageret, uelut unus quilibet è numero, nihilo meliorem culcitram
 habebat quam cæteri: illud assidue habens in ore, principis esse, non molli-
 cie delitijsue, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecelle-
 re. O uere regiam uocem, si addidisset, sapientia. Nam ea uox omnes prin-
 cipis uirtutes complectitur.

Sciscitante quodam quid Sparta fructus attulissent Lycurgi leges, uoluptatum, inquit, contemptum: uidelicet indicans, non alia magis ex re nasci *Moderate*
 ei reipub. corruptelam, quam ex delicijs.

Alij cuidam qui se dicebat admirari, quod Agesilaus cum cæteris Lacedæmonijs, tam frugali cibo uestitucq; uteretur, Atqui, inquit, ô hospes, pro hac *Sapienter*
 frugalitate opimam messem metimus, libertatem: sapienter admonens nul-
 lam esse uoluptatem uiris ingenuis libertate suauiorem, nec ibi diu libertatem esse posse, ubi regnat luxus.

Rursus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de uitæ rigore remitteret, causam addens quod quæ est uitæ uolubilitas euenire posset, ut *23*
 tempus ipsum exigeret aliam uiuendi rationem: At ego, inquit, me consue-
 facio, ut quæcunq; inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipse mutationem. *Continenter*
 Mira animi continentia, qui nec in austiore uita delicias requiret, nec in-
 ter delicias agens ab illis corrumpi posset. *& constant*

Quin ne senex quidem factus quicquam de uictus uitæq; ratione & *24*
 corporis exercitijs remisit. Itaque contanti quur per acrem hyemem solo
 pallio tectus obambulet absque tunica homo tam prouectæ ætatis: Ut, *Grauit*
 inquit, iuuenes hanc uitæ rationem imitentur, quum exemplum habeant
 & extremæ senectutis hominem, & principem: sapienter admonens se-
 nibus ita uiuendum esse, ut adolescentibus exhibeant recte uiuendi formam:
 & uulgus nihil imitari libentius, quam quod à uiris principibus conspexerint
 factitari.

Thasiarum gens ut copia rerum abundabat, præcipue uini præstantia *25*
 nobilis, ita delicijs erat addictior: per horum agros cum exercitu proficiscen-
 ti Agesilao, Thasij honoris gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex
 melle condita, & item omnis generis alia maximi precij tum esculenta, tum
 poculenta. at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domum referri iussit ab *Frugaliter*
 his qui attulerant, tanquam sibi suisq; prorsus inutilia. Cæterum quum illi
 precibus & obtestationibus urgerent omnino ut acciperet xenia, iussit ea
 inter Helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus.
 Eius facti causam sciscitantibus respondit, nõ decere qui uirtutis ac fortitudi-
 nis studio teneretur, id genus delicias cupediasq; recipere: propterea quod
 istiusmodi res quibus inescarent ingenio seruili nati, oporteret à liberis pro-

cul abesse: grauer taxans Thasiorum mores, qui dum uoluptatibus seruirent, nec ingenuos se præstarent nec liberos: & sapienter ostendens, nihil esse seruilis abiectius quæ, quàm gulæ uentrisque uoluptatibus obnoxium uiuere.

26 *Libere & grauer* Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc specimen dedit. Aduersus inanem gloriam non minus insuperatum fuisse declarat quod dicturus sum. Thasi quoniam intelligebant Agesilaum de ipsis optime meritum, templis ac diuinis honoribus illum dignati sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is ubi legisset honores quos legati ad illum detulerant, percontatus est, num illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciendi deos: quum illi respondissent habere, agendum inquit, primum uos ipsos deos facite. Id si præstiteritis, tum uobis credam, quod me quoque deum facere poteritis. Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnentis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Ætnam coniecit, quodque tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierunt: an ingenij solertiam, qua Thasijs uel summam stultitiam, uel abiectam adulationem suam in oculos ingessit.

27 *Magnanimitè* Nec minus excelsi animi fuit, quod quum nationes quæ id temporis Græciam incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibusque ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescripsit illis hunc in modum: mei nulla sit imago, neque picta, neque ficta, neque ullo alio artificio parata. At principum uulgius hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summumque rerum bene gestarum præmium arbitratur. Agesilaus ipso honesto contentus, negligebat eiusmodi adulationes uerius quàm glorias, malens insculpi prudentum ac bonorum hominum pectoribus, quàm in foro æreus aureusque stare. Eximiam uirtutem sponte suam consequitur decus. Nec ulla speciosior statua, quàm honorifica bene actæ uitæ memoria.

28 *Temperate* In Asia quum ædes quasdam conspexisset, quarum tectum quadratis trabibus contextum esset, rogauit ædium dominum, num apud illos ligna quadrata nascerentur: qui quum negasset talia nasci, sed ex rotundis, arte quadrari, quid inquit, ergo ne si quadrata nascerentur faceretis rotunda? Immane quantum abfuit illius regis animus à nostrorum ædificiorum delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectum orbe, aut multo artificio adulteratum.

29 *Fortiter* Quum aliquando quidam percontatus esset, quinam essent fines Lacedæmonicæ ditionis, uibrata lancea, quousque inquit, hæc ualeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum non nisi iustum susciperet, imperiumque uirtute partum uirtute tueretur.

30 *Fortiter* Rursus alij cuidam percontanti, quæ ob causam Sparta non dingeret mœnibus: ostendit ciues armatos, hi inquit sunt Spartanæ ciuitatis mœnia, significans respub. nullo munimento tutiores esse, quàm uirtute ciuium.

31 *Sapienter* Similiter quum alius quidam hoc idem percontatus esset, respondit ciuitatem non saxi lignisque, sed pro uallis ac mœnibus, incolentium uirtute muniri oportere:

oportere: quos si iungat concordia, nullus potest esse murus inexpugnabilior.

Aduersus pecuniarum studium, quo uitio plerique laborant, amicos admonere consuevit, ne tam pecunijs quam fortitudine ac uirtute student ditescere, quod frustra parat opes, qui ueris animi bonis uacat. 32
Sapienter

Si quid autem esset quod per milites celeriter confici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quo uel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit. 33
Impigre
Exempli

Illud sibi cum primis ducere solet gloriae, quod quum rex esset, caeteris consilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obeundis nemini cederet: quodque sibi ipsi imperaret, sui, ut ita loquar, rex esset, id pulchrius esse iudicabat, quam quod regnum obtineret in alios. 34
Grauiiter

Quidam conspiciens Lacedaemonium quendam claudum ad bellum euntem, quum ei equum ueluti debili necessarium quaereret, non intelligis, inquit Agesilaus, in bello opus esse, non qui fugiant, sed qui loco maneant: Significans eos demum esse bello utiles milites, quibus decretum est in praelio aut uincere, aut mortem oppetere. 35
Facete

Percontanti cuidam qua ratione sibi pararet eximiam gloriam, si mortem, inquit, contempseris. Nihil enim in bello praelari rei geret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem affectus in omni uita mortalium a pulcherri-
mis facinoribus reuocare solet. 36
Grauiiter
Vitae contemptus

Roganti quam ob causam Spartiatae ad tiliarum cantum initari praelium exercerentur, ut quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes. Nam anapestorum ictus strennuis addebant animum, uehementer meticulosi pallorem ac tremorem incutiebant. Itaque quum pes non responderet ad modulos tiliarum, prodebatur ignauorum imbecillitas. Magni siquidem refert, ut dux perspectos habeat militum suorum animos, quo norit qui sint a praelio submouendi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Valerius Maximus libro 2. putat tibias adhiberi solitas ad incitandos militum animos: contra Thucydides apud A. Gellium tradit, pro tubis & cornibus Lacedaemonios ad praelium tibijs uti solitos, ad moderandam uim & impetum militum: ne sparsi, dispalati prouerent in hostem, sed compositae incederent suo quisque ordine. proditum est literis Cre-
tenses cithara praecinente praelium inire solitos. 37
Prudenter

Quum quidam apud Agesilaum admiraretur regis Persarum felicitatem, quod admodum iuuenis esset: Ne Priamus quidem inquit, quum hoc esset aetatis, erat infelix: indicans neminem appellandum beatum, nisi ad supremum uitae diem peruenisset, quod nec Priamo, nec Croeso contigit. 38
Argute

Quum maximam Asiae partem armis sibi subegisset, constituerat ad ipsum regem Persarum proficisci, ut eum copesceret: qui sic erat quietus a bello, ut interim Graecorum duces pecunia corrumperet: caeterum reuotatus domum 39
Moderate

num ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obsidione cinctam (Nam id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit, dicens bonum imperatorem legum imperatis parere oportere, citraq; cunctationē soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illum Græcorū affectus ut instituta perageret, sed rex à tyrannide alienissimus legum auctoritatem existimabat omnibus anteponendam.

- 40 *Facete* Quoniam uero Persarum nomisma sagittarium habebat in sculptum, ex Asia discedens aiebat, se triginta sagittariorum millibus à rege Asia depelli. Tot enim Daricorum aureorū milibus Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores distributis, Timocrates effecerat, ut populus hostilem animum aduersus milites susciperet. Ephoris autem rescripsit in hunc modum: Agesilaus Ephoris salutem. Asiam magna ex parte subegimus, barbaros expulimus, frequenter in Ionia confliximus, attamen quoniam pro magistratus auctoritate iubetis, ut istuc ad diem præscriptum adsim, consequor hanc meam epistolam, ac fortassis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatum gero, sed tum reipub. tum socijs & amicis reipub. Atq; ita demum qui potitur imperio uere legitimeq; imperat, quū & ipse paret imperio legū & Ephororū, aut quicūq; sint illi, qui in reipub. magistratu fungunt. Quid huius ducis animo moderatius? At quid eodē excelsius?
- 41 *Fidenter* Dein quum transmissis Helleponto iter faceret per Thraciam, nulli quidem barbarorum supplex fuit, ut daretur transitus, sed missis ad singulos nuncijs, rogabat utrum per hostium an amicorum regionem iret. Cæteri quidem illum amice recipiebant uenientem, ac discedentē deducebant. Cæterum qui Troadenses appellantur, à quibus ut fertur Xerxes datis muneribus transeundi copiam emerat, transitus mercedē postulabant ab Agesilao, centum argenti talenta, totidemq; fœminas. At is irridens eos, rogauit quare non protinus uenissent accepturi quod postulabant. Admouit exercitum, & congressus cum his qui se obiter collocarāt in acie, omnes uertit in fugam, compluribus trucidatis, itaq; sibi ferro uiam aperuit.
- 42 *Intrepide* Itidem & ad Macedonum regē nuncios misit, rogans utrum per hostiū solum irent an amicorum. Quum ille respondisset se consultaturum, Fiat inquit igitur consultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam sibiq; metuens, satius esse censuit illum ut amicū suscipere.
- 43 *Seuere* Thessalorum qui hostibus tulerant suppetias agros depopulatus est. Virtus sic erat æquitate temperata, ut nec amicos læderet, nec inimicis parceret, ubi fortuna dedisset ulciscendi occasionem.
- 44 *Moderate* Ad Larissæos autē qui non iuuerant res hostiū, Xenoclem ac Scythen legatos misit amicitiae conciliandæ gratia. Hos quum Larissæi cōprehenso affertuarent in custodia, cæteri quidem id factum grauiter ferentes censuerūt, ut Agesilaus admoto exercitu Larissam urbē obsidione uallaret. At ille negabat se uel uniuersam Thessaliam hac conditione uelle capere, ut ex his quos

quos miserat alterius faceret iacturam, amissurus utrunq; si illos bello la- *Amice*
 cifset. Itaq; captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocē
 iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumelia-
 rum impatiens. Dicas illum suos affectus in sua habuisse potestate.

Feliciter pugnatum erat apud Corinthum: in eo prælio quanquam acce- *45*
 pisset Spartanorum admodum paucos desideratos, cæterum è Corinthijs,
 & Atheniensibus alijsq; socijs ingentem numerum interiisse, adeo non ga-
 uisus est, nec elatus ea uictoria, ut grauius ingemiscens deploraret Græciæ *Clementer*
 uicem: heu inquit Græciam, quæ tot uiros intestino bello perdidit, quot
 uniuersis barbaris debellandis satis esse poterant. Viro magnanimo uicto-
 ria erat optabilis, sed charior erat sociorum incolumitas. Quo animo tulif-
 set ille si plurimorum ciuium interitu fuisset emptæ uictoria? Non parū lau-
 dis promeretur hic affectus in duce Lacedæmonio tum natura bellaci, tum
 ethnico. At Christiano principi nulla non debet esse lugubris uictoria, que
 plurimorum etiam hostium exitio contigit.

Cæterum quum Pharsali urgerent, latrocinijsq; uexarent ipsius exerci- *46*
 tum, sexcentis equitibus uertit illos in fugam: moxq; trophæum statuit sub *Feliciter*
 Narthacis. Nec alia uictoria magis lætatus est, quod ipse per se constituto
 equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset, qui de re eque-
 stri præcipue gloriabantur. Pulchrum est uincere lacescentes, præsertim his
 præsidijs, quibus hostes potissimum sese iactant.

Nunc accipe geminum in gloriæ cupidissimo duce temperantiæ exem- *47*
 plum. Quum Diphridas illi è patria nuncium attulisset, ut omissis que tum
 agebat protinus in Bœotiam irrumperet, quanquam destinaret hoc ipsum
 postea maiore aggredi apparatu, tamen magistratibus obtemperans, accer-
 sitis ad se uiginti milibus eorū qui apud Corinthum militabāt, inuasit Bœ-
 otiam, ac iuxta Coroneam congressus cum Thebanis, Atheniensibus, Ar-
 giuis, & Corinthijs ambas acies superauit, licet ipse multis acceptis uulne-
 ribus corpore esset grauius affectus. Quæ pugna quum esset inter res ab il- *Modeste*
 lo gestas omniū maxima, quemadmodum scripsit Xenophon: tamen do-
 mum reuersus nihil de pristino uictu uitæq; modestia mutauit, ob tantos
 rerum successus, totq; uictorias. Multo dignior erat triumpho uictoria, qua
 uir ille primum suis consilijs anteposuit legum auctoritatem, deinde tot egre-
 gijs facinoribus nihilo factus est insolentior.

Animaduertens ciuium nonnullos qui in precio habebantur, ac sibi pla *48*
 cerent quod equis alendis intenderent animum, sorori Cyniscæ persuasit, *Facete*
 ut consensu curru certaret in Olympijs, hoc pacto Græcis ostendere cupi-
 ens, id genus exercitamenta nullius esse uerę uirtutis, sed nihil aliud habere
 quàm opum & impendiorum ostentationem, eoque sceminis esse dignio-
 ra quàm uiris.

Quum haberet apud se Xenophontem illum sapientem, eumq; pluri- *49*
 mi face,

Grauitèr mi faceret, iussit ut filios suos accerferet Lacedæmonem, docendos attem omnium pulcherrimam, uidelicet imperare & parere imperio. Athenis florebat omnium liberalium disciplinarum genus, sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existimabat nusquam melius disci quàm apud Lacedæmonios, ubi non uerbis disputabatur de bene administranda repub. sed ciuium moribus honestissimæ rei exemplum exprimebatur. Simul indicans eos non esse gerendo magistratui idoneos, qui legibus ac magistratui nescirent obsequi.

50 *Disciplina*
ciuilis Proinde rogatus abs quoquam, quam ob rem Spartanorum respublica præcæteris, secundis rebus floureret, quoniam, inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, ut pariter & imperare & parere sciant. Quæ duæ res à ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam.

51 *Moderate* Cum uita defunctus esset Lyfander, Agefilaus numerosam sodalitem aggregatam comperit, quam ille ex Asia domum reuersus statim aduersus Agefilaum instituerat. Id indigne ferens Agefilaus, destinabat omnibus palàm facere, cuiusmodi ciuis fuisset Lyfander dum uiueret. Ac perlecta quadam oratione, quam Lyfander in libro descriptam reliquerat, compositam quidem à Creonte Halicarnasseo, sed in hoc, ut hanc Lyfander edisceret, atque apud popularem multitudinē recitaret: Tractabat autem oratio de nouandis rebus de quibus mutando reip. statu: Hanc quoniam arguebat Lyfandrum fuisse ciuem perniciosum ac seditionis audum, Agefilaus uoluit euulgare. Cæterum ubi senex quidam ephorus orationem perlegisset, metuens dictionis grauitatem ac uehementiam, ne lecta quoque multos ad rerum nouarum studium excitaret, consuluit Agefilao, ne Lyfandrum sepultum refoderet: sed orationem premeret. Senis cõsilio paruic & à cœptis conqueuit Agefilaus, doctus non solum obtemperare publicis legibus ac magistratui, uerum etiam priuato senioris cõsilio. Vir excelsi animi plus apud se ualere uoluit publicam utilitatem, quàm priuatū odium, simulque perspexit indecorum esse simultatē exercere cum sepulto. Hac moderatione usus est aduersus manifestum inimicum.

52 *Callide* Porro qui clanculum ipsi aduersarentur, eis palàm quidem non exhibebat negotium, sed efficiebat ut ipsum in militiam sequerentur, atque ex his nonnullos duces exercitus ac magistratus factos euehebat: qui quum se in magistratu improbe & auare gessissent, eorum in ius uocati periclitarentur, rursus Agefilaus illis patrocinebatur, & ab ipsis stabat: atque hac arte reddebat eos ex clancularijs hostibus amicos, & ad se reuocabat. Quibus rebus factum est, ut iam neminem haberet aduersarium. Quid hac prudentia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit quàm ulcisci.

53 *Iuste*
Humaniter Quidam petijt ab Agefilao, ut se scriptis ad hospites & amicos suos Asiaticos literis commendaret, quo apud illos ius suum consequeretur: respondit nihil esse opus literis commendatricibus. Nam mei, inquit, hospites sua sponte

sponte quæ iusta sunt faciunt, etiam si illis non scripsero. Apud bonos in bona causa superuacua est commendatio, quum ipsa res impetret quod precibus exoraret. Dux egregius non nisi cum sui similibus hospitium coniunxerat.

Ostendebat illi quidam civitatis cuiusdam muros bene tutos ualideque 54
extractos: cumque rogasset uiderentur ne pulchri, Pulchri, inquit, per Iouem: Grauior
uerum apparet in hoc paratos, ut mulieres inhabitent non uiri: sentiens non
alijs mœnibus rectius communiri civitatem, quam strenuis ciuibus.

Megarensi cuidam multa iuueniliter de sua ciuitate aduersus Agefilaum 55
iactanti, Adolescens, inquit, tui sermones opus habent magnis uiribus. Signi Modeste
ficans indeceter eum magnifice loqui, cui uires non suppetunt orationi pares.

Tantum & cæteris in rebus aberat à uulgi iudicio uir prudentissimus, ut 56
quæ cernebat alios admirari, ipse in tantum contemneret ut ne nosset quid-
dem. Quod euenit in Callipide. Is erat tragœdiarum actor, multi nominis,
famæque celebris apud Græcos, & à cunctis in pretio habitus. Primum qui-
dem occurrit Agefilao, eumque est allocutus: post improbe semet admiscuit
his qui simul cum rege ambulabant, seseque ostentabat, ratus futurum, ut rex
prior ipsum comiter appellaret. Id quum non fieret, tandem non inquit agno- Grauior
scis me o rex, nec audisti qui sim? Agefilao autem intuitus illum, an non tu
es, inquit, ille Dicelicta? Nam hac uoce peculiaris Lacedæmoniorum lingua
signat mimum, hoc est imitatore. δεικτελον enim illis simulachrum sonat,
aut effictam imaginem. Adeo uir prudens, & omnia reipub. commodis me-
tiens, nullo honore dignatus est histrionem quamuis insignem, cuius ars
ad solam parata uoluptatem, corrupendis ciuium moribus esset accom-
modatior, quam erudiendis.

Huic simile est, quod rogatus ut uellet audire quendam, qui mira simili- 57
tudine luscinia uocem imitabatur recusauit. Frequenter inquam ipsam au- Argute
diui lusciniam, Significans ineptam esse uoluptatem, magis delectari ipsa
simulatione, quam natura.

Quemadmodum autem ipse singulari modestia præditus erat, ita non 58
tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum desperatæ
quædam curationes ipsi feliciter cessissent, populari adulatione dictus est
Iuppiter. Hoc cognomento uir arrogantis ingenij delectatus insolentius u-
sus est eo titulo. Tandem quum & Agefilao scriberet, nec ueritus esset hac
uti salutatione, Menecrates Iuppiter Agefilao regi salutem, Rex hoc offen- Facete
sus proœmio, præterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc mo- Modeste
dum, Rex Agefilao Menecrati sanitatem. χαίρειν Græci dicunt quibus be-
ne precant, υγιαίνειν ambiguum uerbum fere in malum sonat, quum significa-
mus abesse sanitatem mentis. Eo uerbo quidam Cæsari exprobrauit insaniam.

Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimen. Conon & 59
Pharnabazus per classem regiam mari potiti obsidebant maritimas Lace-
dæmoniorum regiones, quum interim Atheniensium ciuitas mœnibus esset
b cincta.

cineta. Itaque Lacedæmonij Pharnabazo donante pecuniam pacem ineunt cum rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Asiaticos pro quibus bellum gesserat Agésilauus, tradentes regi. Vnde pessime euenit, ut huius ignominie portio recideret in Agésilauum. Antalcidas enim inimicus erat Agésilao: eo pacem quacunq; occasione confecit, inuidens illius gloriæ, quem uidebat bello crescere, reddique maximum ac maxime celebrem. nec tamen hæc infelicitas deiecit illius animum. Quin etiam cuidam dicenti quod Lacedæmonij Medisarent, ita respondit, imò Medi potius Laconisfant: Significans indolem suæ gentis corrumpi fortuna non posse.

Fortiter 60 Quodam tempore rogatus, utra uirtus esset præstantior, fortitudo an iustitia, grauius respondit, Fortitudinis nullum esse usum, nisi adsit iustitia, Quod si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudine. En animum summo dignum duce, qui nihil ui præter æquum iudicari facendum, recteque perspexerit plurimum interesse inter audaciam & fortitudinem.

Animose 61 Quum Græci qui Asiam incolebant Persarum regem ex more magnū appellarent, Qua, inquit, re ille me maior est, nisi sit iustior ac temperantior? Contempsit uir egregius externa bona, quæ uulgus præcipue suspicit, totamque hominis felicitatem animi bonis metiebatur. Ea sententia philosophis esse consuevit in ore, sed hanc bellator expressit affectu.

Grauius 62 Notans præposterā licentiā eorū qui Asiam incolebāt, eius gentis corrupti moribus, dicere solet: inter illos qui improbi essent, eos esse liberos: contra qui probi, eos esse seruos: quod ibi uicinis licerent omnia, uirtus haberetur odio.

Sapienter 63 Interrogatus qua ratione potissimum quis assequi posset, ut apud homines honestam haberet famam: Si loquatur, inquit, quæ sunt optima, & faciat quæ sunt honestissima. Quid dici poterat breuius, at rursus quid absolutius? Itidē Socrates idem percontanti, si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uis. Siquidē fucis parata gloria, ut nō est uera gloria, ita nec diuturna est.

Iuste Moderate 64 Celebratur & hoc illius dictum principibus ediscendum, Imperatoris officium esse, erga rebellantes audacia, erga subiectos beneuolentia uti: quod idem Maro nobili carmine docuit,
Parcere subiectis & debellare superbos.
Neque enim uere uictor est, qui iracundie uindictam flagitanti frenum nescit imponere.

Sapienter 65 Cuidam sciscitanti, quæ potissimum pueris essent discenda, Ea, inquit, quibus usuri sint, & quū ad uirilē peruenerint ætatē. Recte censuit uir prudens, solam uirtutē primū ac statim à teneris unguiculis disci oportere: nec ullam æui portionē artibus friuolis dandam: quæ in pueris habent ostentationem plausibilem, ita nec grandibus decoræ futuræ sint, nec ad seria uocatis utiles.

66 Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is quidem qui accusabat recte dixisset, patronus contra male, subinde tamen repeteret inter dicendum, Agésilæ, decet regem opitulari legibus, perinde quasi bonā haberet causam

causam, & ab ipso starent leges: hominis improbitatem interpellans Agesilaus, Si quis, inquit, tibi domum perfoderit, aut uestem abstulerit, num expectaturus esses, ut architectus, aut qui uestem contexuit tibi sit auxilio futurus? Subindicabat regem esse ueluti legum architectum, nec conuenire ut is opituleretur ei qui contra leges aliquid admiserit.

Cum pax coisset, eiq; à rege Persarum essent allatae literae, quas Perseus una cum Callia Lacedaemonem perferebat, de hospitio deq; amicitia tractantes, non recepit: sed iussit illos regi renunciare, nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: caeterum si perspicuum foret, illum bene uelle Lacedaemonijs & Graecis, ipsum quoq; illi pro uiribus futurum amicum. Quod si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quod me sit habiturus amicum, etiamsi uehementer multas ab eo recepero epistolas. Quid hoc animo sublimius, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat scopus, consulere reipublicae commodis.

Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, unam cum pueris lusisse domi. Id quum forte uidisset ex amicis illius quidam, rogabat ne cui diceret quod uiderat, priusquam ipse quoq; liberorum parens esset factus: festiue subindicans eum lusum non esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc quod agebat uideri posse ineptum ei, qui modo expertus esset quam ingens sit affectus charitatis parentum erga filios.

Quum assidue belligeraretur aduersus Thebanos, ac in praelio quodam uulnus accepisset, Antalcidas, ut fertur, ait, Praeclara doctrinae tuae praemia recipis à Thebanis Agesilae, quos quum nec uellent bellare nec scirent, bellare docueris. Nam aiunt re uera, Thebanos crebris Lacedaemoniorum aduersus ipsos expeditionibus, multo bellicosiores esse factos quam antea fuerat. Eoq; Lycurgus ille priscus legum conditor in legibus quae uocantur Rhetrae: ueluti dicas oracula à dijs profecta, uetuit saepius eosdem bello laceffi, ne hostes usu bellare discerent. Quanquam hoc apophthegma non est Agesilaei.

Audierat socios moleste ferre tam crebras expeditiones, praesertim quum ipsi permulti, Lacedaemonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaq; uolens ostendere quanta esset Lacedaemoniorum multitudo, iussit uniuersos socios simul considere permixtos inuicem, Lacedaemonios item separatim solos. Mox per praekonem edixit, ut primi omnium surgerent figuli. Hi quum surrexissent, secundo loco per praekonem iussit surgere fabros atarios. Deinceps architectos, ac domorum opifices, similiter & aliarum artium singulos. Ita factum est, ut propemodum socij surgerent omnes, Lacedaemoniorum uero nullus, eò quod Lacedaemonijs, qui militiae parantur, interdictum sit, opificium aut artem sedentariam uel exercere, uel discere. Hoc facto risit Agesilaus. Videris, inquit, o uiri, quanto plures nos educimus quam uos. Hoc stratagemate dux inclytus demonstrauit, non perinde referre quam numerosum militem educas in praelium, ut quam fortem & exercitatum.

b 2 In pu

71 In pugna Leuctrica quum Lacedæmoniorum multi fugissent, ijꝫ legibus pœnas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem uiris desertam, egerere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, simulꝫ serua
Solenter re leges. Deligunt igitur Agesilaum nouarum legum conditorem. Is prodicens in suggestum, Ego, inquit, alias leges haudquaquam laturus sum. Neꝫ enim his quas habetis aut additurus sum aliquid, aut detracturus, neque quicquam omnino mutaturus. Sed mihi rectum uidetur, ut leges quas habetis à die crastino robur habeant & autoritatem. Eo commento uir solers simul & præsentis ciuitatis necessitati consuluit, & periculosum mutandarum legum exemplum exclusit à repub. uno tantum die legibus abrogatis.

72 Exemplum erat præsentis & impeterriti animi, quod quum Epaminondas cum admirabili impetu ac procella irrueret, adeo ut Thebani socijꝫ iã de uictoria gloriarentur, nihilo minus Agesilaus tutatus est Spartam ciuitatem: in qua tamen perpauci erant, tamen hostes coëgit domum reuerti. Hoc quocunꝫ nomine uoces licebit, certe apophthegma dici non potest.

73 Vt hoc erat fortitudinis, ita quod dicturus sum consilij prudentiãꝫ laudem habet, Cum pugnaretur apud Mantineam admonuit Lacedæmonios ut cæteris omissis omnibus, in unum Epaminondam intenderent uim prælij, dicens solos cordatos esse uiros fortes, hosꝫ solos esse autores uictoriã. Itaqꝫ si hunc, inquit, ceperimus, facillime cæteros in potestatem nostram redigemus, ut uecordes nulliusꝫ præcij, quod & euenit. Nã inclinãte ad Epaminondam uictoria, quã nonnullorum fuga fieret, adhortanti illi suos & à fuga reuocanti Lacedæmonius quispiam letale uulnus inflixit. Eo prostrato qui erant cum Agesilao à fuga reuersi, iam ancipiti Marte cū hoste depugnarunt, sic tamen ut multo inferiores Thebani, multo præstantiores Lacedæmonij uiderentur. Hac arte prudentia ducis consuluit incolumitati suorũ, qui fuerãt haud dubie perituri. Simul illud docuit: in bello plus habere momenti unum uere prudentem & cordatum, quã turbam imprudentium.

74 Quum Spartanos pecunię deficerent ab bellũ, eo quod alerent externũ militem, Agesilaus in Ægyptum profectus est, ab Thaco Ægypti rege accitus stipendio. Cæterum Agesilaus ob corpus incultum ac uestis uilitatem uenit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se uisuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decentissime ornatum, perperam sane de regibus sentientes, quos externo cultu putarint æstimandos potius, quã animi uirtutibus. Nihil ille quidem de cultus ac uictus simplicitate mutauit, sed interim ostendit maiestatem dignitatẽꝫ regiam, non uestium splendore, sed prudentia ac fortitudine parari oportere: grauiterꝫ taxauit uulgares monarchas, quibus si diadema, purpuram, aurum & gemmas detrahas, nihil uideas præterea regium. Quin eodem facto declarauit insignem erga patriam pietatem, qui ob publicam utilitatẽ non grauatus sit in Ægyptum proficisci: nec ætatis iam seræ ac uergentis
 ad au

ad annum octogesimum excusatione uti uoluit, quo minus apud barbaros stipendium faceret, modo reipublicæ subueniret. Athenæus hoc modo rem narrat. Agesilaus in Ægyptum profectus Tacho regi laturus suppetias, quoniam corpore erat pusillo, his uerbis à rege contemptus est, Parturij mons, Iuppiter metuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Agesilaus, at ego inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam post, quum illi non adesset Agesilaus, regno pulsus confugit ad Perfas.

Cæterum ubi quos educturus erat in aciem cõspiceret ob imminens periculum formidolosos, partim propter hostium multitudinem, erant enim numero ducenta milia, partim ob ipsorum paucitatem, decreuit ante conflictum rem diuinam facere, ueluti captaturus auspiciam ab extis: itaque non conscis cæteris, leuæ manu uolæ literis inuersis uictoriam inscripsit, deinde iecur ab aruspice acceptum, supposuit manui quæ clam scripturam habebat, diuq; tenuit fingēs interim se deliberandum, ac dubitantis speciem præ se ferens, donec literarum figuræ iecinori imprimerentur: moxq; militibus quos in aciem educturus erat ostendit, dicēs deos his literis certo portendere uictoriam. Illi uero existimantes sese certum habere signum futuræ uictoriæ, uehementer animati sunt ad pugnam. Hic dolus multo plus ualuit quàm oratio, quamuis proluxa ac meditata. Et hoc stratagema est non apophthegma.

Cum hostes Agesilai exercitum fossa cingerent, id quod facile poterant ob multitudinem, ac Nectabius, cui suppetias, ferebat censeret erumpendum, & cum hoste conferendas manus, ne quod instituerent perficerent, ille negabat impediendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores. Siquidem fossa utrisq; adimebat confligendi copiam. Porrò quū parum abesset quin fossa coiret, per hoc angustum interuallum instruxit quod erat reliquum militum: ac inter partes commissa pugna uertit illos in fugam, hostiumq; ingentem stragem edidit paucis militibus quos secum habebat, atq; ex præda magnam pecuniarum uim misit Spartam.

Decessit ab Ægypto patriam repetens morbo implicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilem aut aliàs imitatam corporis sui imaginem facerent. Si quod inquit præclarū facinus gessi, hoc erit monumentum mei. Sin minus, ne omnes quidem statuarum, quum sint uilium ac nullius rei opificum opera, illustrabunt mei memoriam. Quis non miretur in bellatore pectus tam philosophicam?

Crebro solet in concione admonere milites suos, ne captiuos ut facinorosos cruciarēt, sed ut homines seruarēt. Infantibus etiā in bello captis prouidit ut in unum locum comportarent, ne mutatis castris relictis perirent. Eandem curā impendit senibus captiuis, ne quoniam sequi non possent, à canibus lupisue discerperentur. Hæc autem humanitas illi non solum aliorum, uerum etiā captiuorum miram beneuolentiā conciliauit. Et nunc homines sibi uidentur

b 3 dentur

dentur qui trucidatis infantibus ac senibus, eam ætatem abducunt, quæ uel libidini apta est, uel labori, uel utriq̃. Quo p̃gressa est immanis illa feritas.

EX PROBO AEMILIO

- 79 *Religiose* Apud Coroneam Athenienses ac Bœotios cum suis socijs, Agesilai iter impedire conatos graui prælio uicit. Ei uictoriæ per se magnificæ multum laudis apposuit religionis exemplo. Multi è prælio confugerant ad templū Mineruæ. De his rogatus quid uellet fieri Agesilaus, uetuit illos uiolari, quū in eo prælio uulnera aliquot accepisset: uidebaturq̃ uehementer iratus omnibus qui tum arma aduersus ipsum tulerant, tamen plus apud illum ualuit religio quàm ira. Neq̃ hoc solum in Græcia fecit, ut templa deorum haberet sancta, uerū etiam apud barbaros summa religione simulacra arasq̃ consecrauit, quasi in hæc nullum esset ius belli. Itaq̃ præclare solitus est dicere se uehementer admirari, eos non haberi sacrilegorum numero, qui læderent ipsis supplices, ac per deos obtestâtes; nec grauiores sumi pœnas de his qui religionem minuerunt, quàm qui templa spoliarent: recte iudicans dñs esse chariorem hominum salutem quàm muta templorum ornamenta.
- 80 *Moderate* Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperatæ. Posteaquàm ingenti strage fregisset Corinthiorum uires, eosq̃ intra mœnia cõpulisset, multis hortantibus, ut urbem oppugnaret, negauit id suæ uirtuti conuenire, qui peccantes ad officium coeret, non qui nobilissimas Græciæ urbes subuerteret. Vt hoc est eximie cuiusdam moderationis, ita quod adiecit, admirabilem uiri prudentiã arguebat: Si, inquit, eos extinguere uoluerimus, qui nobiscū aduersus barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus, uel quiescētibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio quādo uolēt nos opprimēt.
- 81 Diuinitatis cuiusdam esse uidetur quod adiiciã. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæmonijs fuit luctuosissima, Agesilaus quum à plerisque urgeretur ut exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irreuerabilem animo præsentiret.
- 82 *Solenter* Rursus accipe solertię reip. salutaris argumentū. Cum Epaminondas incredibili impetu Spartã urbē inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adolescētes hostium aduentu territi statuerant ad Thebanos transfugerē, iamq̃ locū extra urbem editū occuparant. Agesilaus perpendens actū fore de ciuitatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad Thebanos trãsfugere conari, dissimulãs cū suis ad adolescentū turmã peruenit: ac perinde quasi id bono animo fecissent, collaudauit consilium quod eum locū occupassent: sibiq̃ in animo fuisse dixit idē facere. Sic adolescētulos ficta laudatione temperauit, & adiunctis suis comitibus locum tutū reddidit. Etenim qui transfugendi consilium clam ceperant, uidentes maiorem adiunctum numerū eorum qui eius consilij fuerāt expertes, non ausi sunt sese cõmouere: eoq̃ libentius conuenerunt, quod latere arbitrabantur, quæ cogitarant. Absq̃ dubio Sparta non erat futura Sparta, nisi tum Agesilaus celeritate cõsiliij salutem attulisse

attulisset. Eadē arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro supplicio.

A G E S I P O L I S C L E O M B R O T I

Agēsipolis Cleombroti filius, quum quispiam apud ipsum ceu tem ma- 83
gnificam prædicaret, quod Philippus Macedonum rex intra pauculos dies
subuertisset Olynthum: Atqui per deos inquit, talem ciuitatem longe maio- 84
re temporis spatio non exstructurus est, Significans multo regalius esse cō-
dere urbes, quàm conditas demoliri. *Clementer*

Cum alius quidam dixisset ipsum cum rex esset cum æqualibus suis suis 84
se obsidem, nō liberos aut uxores eorum, uelut hoc esset regi dedecorosum
dari in manus ac ius aliorum, quum alij reges soleāt uxorem ac liberos pro
se dare obliides: Et quidem iure, inquit optimo: par est enim, ut nos nostra i-
psorum feramus errata. Subindicans si quid calamitatis accidit in bello aut 85
in repub. regum uitio accidere, eoq; iustum esse, ut hi potissimum puniatur
per quos uenit calamitas. Ceterum morem iniquum esse quo receptum est,
ut coniuges ac liberi qui nihil commeruerint dedantur obsides. *Iuste*

Idem quum è Sparta iussisset mitti catulos, ac respondisset aliquis, non 85
educari apud Lacedæmonios catulos: Ne uiros quidem inquit antea, atqui
nūc fieri cœpit. Festiuiter indicabat, in rep. bene instituta omnia proficere in 86
melius. Olim Lacedæmonij ægre sua tuebant, post ausi sunt reges ac gentes
procul semotas bello laceffere. Quemadmodum autē recta institutio uiros
reddit bello & reipub. utiles, ita canes ad uenatum habiles reddit educatio. *Argute*

A G E S I P O L I S P A U S A N I A E

Agēsipolis Pausaniæ filius, quum Athenienses quærimoniæ quas 86
cum ipso mutuas habebant, arbitram delegissent Megarensium ciuitatem,
quæ controuersiam inter eos componeret, Turpe, inquit, si Megarenses me- 87
lius norunt quid iustum sit, quàm hi qui se Græcorū duces ac rectores præ-
stitissent. Megarenses apud Græcos male audiebant, de quibus iactatum
est, quod neq; primi essent, neq; secundi, neq; tertij, neq; quarti, neq; ullo in
numero, quum Athenienses pleræque Græciæ imperarint. Ab ipsis igitur
quibuscum licem habebat rex uolebat finire dissidium, simul declarans, &
quàm suæ fideret causæ, & quàm aduersarijs non diffideret, malens clarissi-
mæ ciuitatis iudicio uinci, quàm Megarensium arbitrio uincere. *Generose*

A G I S P R I M V S

Agis Archidami filius, quum Ephori quodam tempore dicerent, Profi- 87
ciscere iuentutem tecum ducens ad huius patriam: nam is ipse te perducet
in arcem. Et qui conuenit, inquit, ô Ephori, tot iuuenes ei credere, qui suam 88
ipsius patriam prodidit: grauitè admonens nihil illis tuto credi, qui in pa-
triam perfidi fuerint. *Proditio turp
pis.*

Interrogatus à quodam quod disciplinæ genus potissimum exerceretur 88
apud Spartanos: Seire, inquit, & imperate & ferre imperium. Athenis enim
Hoc ante dicitur

b 4 com

- Sum pag. 12* complures disciplinæ colebantur, curiosæ magis quàm ad recte gubernan-
apoph. 49 dam rempublicam necessariæ.
50 Fortiter & illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percontari
89 quot sint hostes, sed ubi sint, Significans non à militum numero pendere
Animose uictoriam, sed à fortitudine, reiç gerendæ celeritate. Statim enim congregi
 uult, qui quærit ubi sint hostes.
90 Apud Mantinæam quibusdâ dissuadentibus ne cum aduersarijs quod
Animose numero plures essent confligetet, Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui
 multis uelit imperare.
91 Cuidam sciscitanti quot essent Lacedæmonij, quot satis sunt inquit, ad
Argute propulsandos malos, ostendens magis referre quàm fortes uiros habeat ci-
 uitas, quàm quàm multos.
92 Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conspiceretç uehemêter
Salse excelsa munitaç, & in longum porrecta spatium, quæ sunt, inquit, mulieres
 hunc locum incolentes; innuens fortibus uiris non esse opus mœnibus.
93 Cum sophista quispiam apud eum dixisset, orationē esse rerum omniū
Salse præstantissimam, uidelicet prædicans artē quam profitebatur. Ergo inquit
 Agis, tu quū taces nullius es precij: significans multo præclarius esse res ma-
 gnificas gerere, quàm habere linguam ad magnifice loquendū expeditam.
94 Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis uiribus rursus ferociores
Solertiter illi occurrebāt. Agis itaq; cōspicatus multos è socijs turbari: Sitis, inquit, bo-
 no animo uiri. Cū enim nos qui uicimus trepidamus, quid facere cēsetis eos
 qui à nobis uicti sunt? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animū suis.
95 Peculiaris erat Lacedæmonijs uerborum paucitas, unde & ab ea regione
Loquacitas
notata breuiloquētia Laconismus dicitur. Cum igitur Abderitarum legatus apud
 Agidem multa loquutus, uix tandem dicendi finem fecisset, rogaretç quid
 ciuibus suis esset renunciaturus: Agis illud inquit, renuncia, quantū tempo-
 ris tibi fuit opus ad dicendum, tantum me silentem audisse. Hoc dicto ex-
 probrauit stolido oratori inanem loquacitatem, responso indignam.
96 Quibusdam Eleos hoc nomine prædicantibus, quod in certaminibus
Iuste Olympiacis essent iustissimi, Quid, inquit, magni miriue faciūt, si intra quin-
 que annos uno tantum die se iustos præstant? Non putabat uir sapientissi-
 mus in eum competere iustitiæ laudem, nisi qui per omnē uitam, in omni-
 bus actionibus iustitiam coleret.
97 Quū quidâ apud illū dicerent, esse nonnullos alienæ familiæ qui ipsi inui-
Inuidia noi-
tata derēt. Geminâ igit, inqt, habebunt molestiâ, quos & sua ipsorū mala discru-
 ciabūt, atq; insuper tū meis, tum amicorū meorū bonis torquebunt. Magni-
 fica uox declarās eos quos habet inuidia, magis esse misericordia dignos ç
 ira, propterea quod inuidus abunde dat pœnarū, etiamsi nemo ulciscatur
98 Cuidam consulenti ut hostibus fugientibus daret transitum. Et quomo-
Argute do, inquit, pugnabimus cum his qui ob fortitudinem manēt, si non pugna-
 mus

mis cum fugientibus? Existimabat uir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam occasionem.

Cum de Græcorum libertate quidam in medium adduxisset, magnifica quidem, sed factu perquam difficilia, Tua, inquit, uerba hospes opus habet uiribus & pecunia: perquam scite declarans frustra de his uerba fieri, ad que perficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim non solum spectandum est quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit.

Quodam dicente Philippum effecturum, ne Lacedæmonijs pateat iter in Græciam. Nobis, inquit, o hospes nostra patria sufficit ad illic uiuendum. Pectus ad utrunq; paratum, & ad proferendum imperiū si contingat, & ad boni consulendum fortunam licet mediocrem, quū principum uulgi nec quod obtigit sapienter administrant, nec ullis satientē ditionis accessionibus.

Perinthiorum orator in Lacedæmoniā missus, quum apud Agidem dixisset admodum prolixè, ubi perorasset rogauit eum, quid esset Perinthijs renunciandum: quid aliud inquit, nisi quod tu uix dicendi finem feceris, ego uero tacuerim. Hoc Apophthegma simillimum est illi, quo superius Abderitæ legati multiloquium taxarat.

Cum legationem suscepisset, solus ad Philippum profectus est. Is ubi admirans dixisset, quid hoc rei est? Solus uenisti? Agis, quid ni inquit, ad uinum? Grauitè taxauit aliorum principum ambitionem, qui sumptuosas ac splendidis legationibus exhauriūt ærarium, quum unus uir cordatus possit totum hoc præstare, quod reipub. interest

Quum è senioribus quidam uidens prisca leges & instituta uetera aboleri, & alia praua succedere, atque ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerant in imum deiectis, & conteri: hæc quum apud Agidem iam senem deploraret, ioco respondit: Si sit, inquit, quod narras, recto ordine res procedunt. Siquidem ego puer à patre audiui, quod iam tum illis temporibus res inuenterentur. Itaq; si rursus inuertuntur, redierunt in eorum pristinum. Hoc quidem ille ludens. Cæterum serio dicebat se puerum hoc quoque accepisse à patre, nihil esse mirum, si præsentibus succedant deteriora, sed mirandum si succedant meliora, aut similia. Notauit peculiarem senibus querelam de rebus in deterius prolapsis, simulq; rerum humanarum hanc esse naturam, ut usq; in peius degenerent.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem suam tueri possit, si mortem, inquit, contempserit. Hic metus qui cadere dicitur in constantem uirum multos deterret à pulcherrimis facinoribus. Hoc qui caret, potest ubique quod rectum est sequi, nec est quod timeat improbos, qui ut extrema moriantur nihil aliud possunt quàm occidere.

A G I S S E C V N D V S

Agis iunior, Demadi dicenti quod enses Laconici ob breuitatem à circuitatoribus ac præstigijs imitantibus deuorarentur: Atqui his, inquit, ensibus

59

Simile Agesi

laus pag. 15

apoph. 55

100

Moderate

1

Loquacitas

2

Simplicitèr

3

Lepide

4

Et hoc antea

habetur pag.

9. apoph. 36

5

Vrbane

bus

bus Lacedæmonij assequuntur hostes longioribus armatos gladijs: declaras non referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidem hoc speciosior uictoris gloria, quo minus habuit praesidij praeter uirtutem.

6 *Libere* Quemadmodum ad improbum subinde percontantem quis esset inter Spartiatus uir optimus, qui tui, inquit, est dissimillimus. Indigne tulit uir generosus eum de uirtutis praestantia loqui, qui ipse esset uirtus oblitus.

AGIS VLTIMVS

7 *Fortiter* Agis Laconicorum regum ultimus, per insidias captus, ac praeter meritum ab Ephoris condemnatus, quum ad laqueum duceretur, conspiceretque quendam e licitoribus flentem ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, homo uicem meam flere. Nam sic moriens praeter ius & aequum, melior feliciorque sum his qui me occidunt. Haec loquutus ultro colulum laqueo induit. Quo nemo stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non uerbis, sed re praestitit, felicitatem omnem solo honesto metiens, eosque iudicans infeliciores qui faciunt iniuriam, quam qui patiuntur.

8 *Iuste
Grauiter* Parentibus rogantibus ut sibi in re quapiam iniusta adesset, recusauit illis aliquandiu. Caeterum quum instarent, hunc in modum respondit: Donec essem apud uos, nullam omnino tenebam iustitiae scientiam. Verum ubi me patriae tradidistis, patriaeque legibus, insuper & iustitiam & honestatem pro uiribus docuistis, conabor huic magis obtemperare quam uobis. Et quandoquidem haec est uestra uoluntas, ut quae sunt optima faciam: optima uero sunt quae iusta sunt, quum homini priuato, tum praecipue principatum gerenti: quae uultis faciam, quae dicitis negabo. Narrant Agidem puerum in summis delicijs fuisse educatum: sed simul atque adolescens etiamnum ad rei publicae gubernacula admotus est, incredibili mutatione, reiectis pristinae uitae uoluptatibus huc totum animum adiecit, ut Spartam barbarorum ac Graecorum moribus corruptissimam ad pristinam frugalitatem reuocaret: quae res illi fuit exitij causa. Utinam autem caeteri principes quorum prima aetas ferè luxu delictisque corrumpitur, saltem cum Agide tum animum uertant ad bonam frugem, quum regni habenas accipiunt: atque hanc formam sequantur, quam praescripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis, quod legibus & honesto aduersatur. Nec tamen egregius iuuenis morosa atque aspera recusatione contristauit parentum animos, sed mira ciuilitate respondit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret quod illorum perpetua uoluntas optabat quodque semper essent probaturi, quam si praesenti affectui indulgisset.

9 *Ex Plutarchi
uitis
Constanter* Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num poeniteret eorum quae gessisset, impauide respondit se nulla tangi poenitentia consilij cum prudentia honestoque coniuncti, tamen si non ignoraret se mortem praemij loco relaturum, sciens ipsam uirtutem abunde magnum esse sui praemium, quicunque sequatur euentus.

10 Agefilaus Ephorus quum ipsius suasu factum esset ut fieret omnium debitorum

torum solutio, iamque tabulis in forum clarium comportatis ignis esset inie-
ctus ac flamma exurgeret, cæteris creditoribus mœstis, insultabat dicens se
nunquam clarius lumen aut ignem uidisse puriorē. Debebat enim ipse plu- *Improbe*
rimum, & erat agrorum prædiues, nihil tamen cuiquam soluere habebat in
animo. Extrema improbitatis est linea, etiam illudere quos afflixeris.

A L C A M E N E S

Alcámenes Telecri filius cuidam percontanti, quo pacto quis optime re- *11*
gnum seruare posset, si lucrum, inquit, non magni fecerit: longe lateque dissen- *Grauitèr*
tens à uulgo principum, qui non alia magis ratione principatum constabi-
lire student, quàm attenuandis ciuium, suis augendis opibus, quum iustitia
& æquitas maxime reddant diuturnum imperium.

Alio quodam rogante quur à Messenijs oblata munera recusasset, quo- *12*
tiam si recepissem inquit, cum legibus pacem habere non poteram. Ô men- *Integre*
tem regno dignam, quæ magno obuioque lucro legum auctoritatem antepo-
suit. Et ubi sunt interim qui clamant, quod principi placuit, legis uigorem ha-
bet, & principem dare quidem leges, at non teneri legibus?

Cum quidam illi obijceret quod parce, frugaliterque uiueret, quum facultates *13*
ampulas possideret, Decet enim inquit eum qui multa possidet pro ratione non *Continenter*
pro libidine uiuere, Significans perniciosas esse diuitias, ni adsit animus diui-
tius superior, qui possit earum usum, non ex copia, sed ex necessitate moderari.

A N A X A N D R I D A S

Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbe ferenti, quod cogereur ur- *14*
be exulare, ne inquit, uir optime exhorrescas exulare ciuitate, sed à iustitia *Sapienter*
exulare horrendum est. Sensit non esse miseros quibus præter meritum in-
columique innocentia accidit aliqua calamitas, sed eos uere deplorandos, qui
sua sponte discesserunt ab honesto, etiam si nulla sequatur calamitas.

Cum quidam Ephoris opportuna quidam loqueretur, sed pluribus quàm *15*
fat erat: Anaxandridas, hospes inquit, re necessaria in non necessario uteris: *Loquacitas*
significans quod per se rectum est & utile, non egere proluxa oratione: quod
ipsa causæ bonitas facile se ipsam commendat. Quod si usquam locus est lo-
quacitati, eam oportet ad inhonestas causas adhibere.

Percontanti cuidam cur Lacedæmonij Helotibus (sic apud illos diceban- *16*
tur quorum conditio media erat inter seruos & ingenuos) committerent co- *Argute*
lentos agros, ac non ipsi potius eos colerent: quoniam inquit non ipsorum
causa, sed nostra Helotas nobis comparauimus: uidelicet stultitiam eorum
taxans, qui mancipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos socios ac mi-
nistros uoluptatum habere malunt, quàm frugiferis operis occupatos.

Alius quidam quum dixisset gloriam ac celebre nomen nocere, eoque feli- *17*
cem esse qui illud effugerit, Ergo inquit Anaxandridas, si uera loqueris, qui *Salse*
nefaria perpetrant felices erunt. Nam qui fieri potest, ut qui sacrilegium com-
mittit, aut aliud iniustum facinus perpetrat, gloriæ curam habeat? Notauit
eos

eos qui sic contemnunt laudem, ut interim per ignauiam nihil gerant laudabile: quū eximiam uirtutem honesta fama comitetur ultro, ac generosis animis amor laudum ueluti stimulus ad præclara facinora sit innatus.

18 *Prudenter* Alij cuiuspiam percontanti quam ob causam Spartani impauide semet exponerent periculis: quoniam, inquit, pro uita timere consueuimus, non a horum more expauescere, Significans moderatam uitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicū mortis pauorē ab egregijs factis deterrere.

19 *Prudenter iuste* Cuidam ab ipso sciscitanti, quam ob rem seniores apud Lacedæmonios plures dies sumerent ad cognoscendum in causis capitalibus, & si quis fuerit absolutus, nihilo minus obnoxius sit legi: Ideo inquit pluribus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigendi cōsiliij potestas. oportet autem à causa liberatum obnoxium manere legibus, quod fieri potest, ut secundum eandem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc temperamento prouisum est, ne uel occidatur innocens, uel esfugiat nocens: qui quamuis errore iudicium sit absolutus, potest eadem lege denuo conueniri pœnasq̃ dare legibus.

ANAXANDER

20 *Integre* Anaxander Eurycratis filius roganti cuidam quur Spartani non colligerent pecunias in ærarium publicū, ne inquit corrumpantur, qui facti fuerint illarum custodes. Quàm male consulunt integritati suæ, qui priuatim pecuniarum uim in arcam recondunt, si uir prudens ciuium suorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantum erant custodes futuri non domini.

ANAXILAS

21 *Moderate* Cuidam admiranti quod Ephori regibus non assurgerent præsertim à regibus constituti: ob hoc ipsum inquit Anaxilas, quod Ephori sunt. Magistratus est apud Lacedæmonios quo qui funguntur, Ephori dicuntur. Eos prisca reges in hoc instituerant, ut essent regum ministri. Quorum potentia postea eò creuit, ut ipsis etiam regibus imperarent, demum & occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod percontator ille cōtumeliosum ac superbum iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimum

ANDROCLIDAS

22 *Simile habetur superius p4.9.apo.35* Androclidas quidam Lacon, crure claudicans, coniecit sese in ordinem bellatorum. id prohibitori quum insurrexissent quidam ob cruris uitium, ille, imò inquit non fugientem, sed manentem oportet bellare cum hostibus, perquam lepide hoc ipso uitio ob quod reijciebatur se colligens utiliore prælio, quàm essent cæteri pedibus integris.

ANTALCIDAS

23 *Modeste* Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à sacerdote quid egregium patrasset in uita, si quid inquit mihi tale peractum est, sciunt ipsi dii: existimans ineptum commemoratione suorum gestorum se dijs commendare qui siue prædicaret siue sileret, nihilominus nouerant. Nam apud sacerdot

sacerdotem poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplum ac de deo præclare sentientis.

Quum Atheniensis quidam Lacedæmonios appellaret indoctos, Soli 24
igitur nos, inquit, nihil mali à uobis didicimus. Sensit artes quibus se iacta/
bant Athenienses, magis ad ostentationē, ociū, ac uoluptatem accōmodas, *Graviter*
quæ ad remp. gubernandam, ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs.

Alteri cuidā Atheniensi sic apud ipsum glorianti: ueruntamen nos sepe/
numero uos à Cephiso propulimus: Sed nos, inquit, uos nunquā ab Eurota 25
summouimus: significās hoc ipsum esse fortitudinis argumentū, quod Lace/
dæmoniū frequēter ausi fuissent usque ad Cephisum flumen Atticę progredi,
quū Athenienses nunquā sustinuisent accedere ad Eurotam Spartæ fluuiū. *Salse*

Rogatus à quodam, quo pacto quis maxime placere possit hominibus, 26
si inquit loquatur illis iucundissime, præstet autem utilissima. Admonuit in
colloquijs adhibendam sermonis comitatem, in officijs præstandis specta/
dam utilitatem. Reprehendendi sunt qui quum re sint fideles, tamen officiū
orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt qui sermone benigni, re le/
dunt: pessimi uero qui quum uerbis molesti sunt, tum factis noxi.

Cum sophista quispiam appareret recitare librum, & Antalcidæ percon 27
tanti quod esset argumentum, respondisset, Herculis Encomium: quis in/
quit illum uituperat: superuacaneum existimans in eo laudando sumere o/
peram, quem uno ore prædicarent omnes. Hercules autem apud Sparta/
nos religiosissime colebatur. *Salse*

Ad Agefilaum in pugna cum Thebanis uulneratum, habes, inquit, do 28
ctrinæ tuæ mercedem, qui eos pugnare docueris, quum ante pugnare nec
scirent, nec uellent. Videbantur enim Thebani crebris Agefilai aduersus i/
psos expeditionibus euasisse bellaces. Significabat inutile semper cum ijs/
dem bello configere, ne usu colligant bellandi peritiam. *Est superius
pa. 15. ap. 69*

Idem muros Spartæ, dicebat iuuenes esse Spartanos: fines autem Spar 29
tanæ ditionis, esse lancearum cuspides, Sentiens ciuitatem non egere mœni
bus quæ iuuentutem alat bellis idoneam. & eo usque porrigi ditionem Lace/
dæmoniorum quousque pertingerent armis: significans uirtute non dolis aut
pecunia propagandum imperium. *Et hoc ante
pa. 8. ap. 29
c. 30. c. 31*

Cuidam roganti quamobrem Lacones in bello, breuibus pugionibus 30
uterentur, Quoniā, inquit, cominus cum hoste pugnamus. Lepide torfit in
argumentum fortitudinis, quo ille uolebat eos uideri minus utiles bello. *Lepide*

A N T I O C H V S

Antiochus Ephorus quum audisset quod Philippus Messenijs dedisset 31
agros, percontabatur num uires quoque dedisset per quas aduersus pugnan
tes pro agris, tueri possent quod erat datum. *Argute*

A R G E V S

Argeus, quibusdam non suas, sed aliorum quorundam uxores prædicanti/
c bus 32

Pudicitia coniugum bus: per deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temere loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari, præterquam solis maritis quibus cum uiuunt. Tam insignis erat apud præscos uirginum & uxorū pudicitia, ut eas ab alijs quàm à parentibus aut suis maritis cōspici, gradus aliquis ad impudiciā haberetur: tantaq̃ cautione cōsulebatur illarum famæ, ut parū pudica uideretur de qua rumor quamuis uanus oriri potuit: sed eadem summa matronalis pudicitia laus haberet, si mulier adeo domi cōclusa uiueret, ut nullus esset qui de ea uel bene, uel male loqui posset: propterea quòd hoc ipsum matronā uersari in fabulis trahicq̃ per ora hominum, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam uxore, uidet habere cognitā cuius laudes prædicat, quod ipsum aliquid detrahit pudori fœmineo. Quid igitur uir ille præclarus sentiret de matronis, quæ sine maritis interesse gaudent iuuenum conuiuijs, quæ cursitant ad alienarum ciuitatum dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex uiris ac fœminis alterne mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendunt quorumlibet uirorū oculis.

33 Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen uidisset inscriptum,
Hosce, tyrannida dum extinguunt Mars sustulit atrox:

Ponè Selinuntis mœnia conciderant.

Iure peristis, inquit, qui tyrannidē ardentē conati sitis extinguere: cōtra magis oportuit illam sinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocū ex occasione uerbi extinguere. Extinguitur enim quod opprimis, & extinguit incendium.

ARISTO

34 *Humaniter* Aristo cuidam laudibus uehenti dictum Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonū regem facere, respondit, Amicis benefacere, inimicis male: At, quanto præstantius est, inquit, uir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hanc sententiam citra controuersiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur.

35 Alij cuiquam roganti, quot essent numero Spartiatæ, quot, inquit, ad arcendos malos sufficiunt.

36 *Argute* Cum Atheniensis quidam apud illum recitaret funebrem orationem cōscriptam in laudem eorum qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæsi, quales igitur inquit nostros esse putas, qui istos uicerunt? Mos erat apud Athenienses, ut qui in prælio cecidissent publicitus oratione laudarentur, quam illi uocant Epitaphium. In hac magno artificio amplificabant, & ciuitas Atheniensis & populus: postremo peculiariter hi qui fortiter in bello mortem optetissent. At uir generosi animi, non inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suæ gentis gloriam retorfit. Itaque recitator ille, magis illustrabat uirtutem Lacedæmoniorum, quàm Atheniensium: Quandoquidem hoc consilio Homerus multis modis attollit uirtutē Hectoris, ut Achilles uictoriam reddat illustriorem.

Archelaus

Archelaus regni socius Charilao, solitus est de illo dicere, quo pacto nõ 37
sit uir bonus Charilaus, qui ne sceleratis quidem molestus est. Fertur enim
Charilaus mansuetissimi fuisse ingenij. Hoc mox in Catalogo cõmemorat
in diuersam sententiã, ac meo iudicio argutiorẽ. Et haud scio an in uita Lycur
gi, supersit syllaba οὐκ. Ad hæc nescio an Charilaus & Charillus idem sint.

A R C H I D A M I D A S

Archidamidas cuidam in laudem Charilli prædicanti quod patiter er/ 38
ga cunctos fuisset mitis ac mansuetus: Et qua fronte laudetur aliquis inquit, iuste
qui erga sceleratos se mitem præbeat. Perspexit uir egregius mansuetudi
nem cum iustitia coniunctam esse oportere. Alioqui principis in facinoro
sos lenitas, quid aliud est quàm in bonos crudelitas?

Idem cuidam qui uitio uertebat Hecatæo rhetori, quod adhibitus ad i/ 39
psorum conuiuium nihil dixisset: Videris, inquit mihi nescire quod is qui di
cendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatem. In senatu, in foro, Silere in tem
in concionibus, in legationibus, alijsq; reipub. negocijs locus est oratori: in pore
conuiujs temulentis, maiore cum laude silet eruditus quàm loquitur. Sic pe
riti bellatoris est non minus scire fugiendi artem quàm pugnandi.

A R C H I D A M V S

Archidamus Zeuxidami filius, roganti qui nam essent Spartanæ ciuita 40
tis præfecti, leges, inquit, ac legitimi magistratus. Grauius censuit in repub. Legum auto
bene instituta supremam autoritatem esse legibus deferendam, nec ulli ma ritas.
gistratui fas esse quicquam contra leges publicas tentare.

Apud hunc quum quidam prædicaret citharædum, eiusq; in canendo 41
facultatem admiraretur, heus, inquit, uir optime, quid honoris ac præmij Artes inutiles
abs te ferent boni uiri, quum tantopere prædices citharædum? Recte taxa
uit non uulgi modo, uerum & principum præpostera iudicia, qui plerunque
pluris faciunt Mimum aut Morionem, quàm sapientem fidiq; consilij uirum.
citharædum uero cuius ars non reipub. sed uoluptati feruit, adeo non iudi
cauit prædicandum, ut nec inter bonos uiros habendum duceret.

Ad eum qui ipsi cantorem commendare uolens dixit, hic est bonus can/ 42
tor. At apud nos inquit, hic est bonus cõdimentorum artifex: perinde qua
si nihil referret, utrum quis musicorum instrumentorum sono, an obsonijs Ars inutilis
& condimentis uoluptatem adferret. Apud Athenienses cantores erant in
summo pretio, quum coquis non haberetur idem honos. Lacedæmonijs ue
ro nihil placebat artium, quod ciuium animos effœminaret magis quàm
ad uirtutem accenderet.

Quodam illi pollicente uinum suaue, Quorsum, inquit, opus? Quando/ 43
quidem & plus absumentur, & quæ fortes decent uiros ea reddet inutiliora. Continenter
O uere masculinum animum & omnium deliciarum contemptorem.

Cum Corinthiorum urbem obsideret, uidit è solo mœnibus proximo exi/ 44
lire lepores, moxq; uersus ad commilitones, habemus, inquit hostes ex Solertter
c 2 pugnatu

pugnatu faciles: quod fortuitu acciderat, uelut in omen rapiēs. Molles enim ac parum uiros Græci leporis uocabulo notare solent: argumento est illud è comœdia, Tute lepus es & pulpamentum quæris?

45 *Solenter* A duobus inter se dissidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomēto Chalcioecæ sacrum: ibi exegit ab illis iusiurandum, ut starent arbitri iudicio. Id ubi iurassent, pronuntio, inquit, ne prius hunc locū exeatis, quàm quod inter uos est dissidiū deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit uir ingeniosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet, recusato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro altero contra alterū tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineruæ templo promissum esset.

46 *Scuere* Cū Dionysius Siciliae tyrānus filiabus Archidami uestes splēdidas multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere dicēs, Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes uideant. Intellexit uir prudēs uirgines nullo cultu melius ornari, q̄ simplici. Porrò sericis, gemmis, & auro dehonestari magis q̄ ornari: propterea quod uestiū luxus arguit animū parum sobriū, & intuentium animos ad libidinē sollicitat citius q̄ ad honestā opinionē. Decet autē ut uirgo tota & undiq; uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mētis significationē.

47 *Audacia per ricolosa* Conspiciens filium suum cum Atheniensibus iuueniliter ac temere congregiētem, aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculosam esse audaciam, si uires non suppetant spiritibus.

ARCHIDAMVS ALTER

48 *Arrogantia* Archidamus Agesilai filius post conflictum apud Cheroneam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsit. Si metieris umbram tuam, haud quaquam reperies illam factam maiorem, quàm erat ante uictoriam. Grauius admonens non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihilo maior. Equum autem est, ut homo se suis ac proprijs bonis metiatur, potius quàm externis, quæ fortuna cum libet dat, quum uisum est eripit.

49 *Hoc ante di- sum pag. 8 apoph. 29* Percontanti quàm spaciosam regionem obtinerent Spartiatæ, quantam inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autem ad maiores agrorum, qui decempedis aruorum spatia metiuntur.

50 *Degeneratio* Periandro qui cum esset arte medendi celebris, & in primis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid, inquit, tibi accidit Periander, ut pro eleganti medicò, malus poëta uocari concupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi degenerant ad fordidiore, quū consultum sit unumquodque in ea se arte exercere in qua ualet plurimum.

51 *Fortiter* In bello quod gerebatur cum Philippo, quibusdam suadentibus, ut procul à patria pugnaretur: haud istud spectandū est, inquit, sed bene pugnantibus, hostibus erimus superiores. Significans non perinde referre ubi confli- gas cum hoste ut quàm strenue se gerat dux aut miles in bello.

Cum

Cum Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quodam, præstantius 52
erat, inquit, si illos prudentia quàm uiribus superassemus. Intellexit dux e/ *Victoria sper*
gregius nullam esse speciosiore uictoriam, quàm uirtute uincere, quum *ciosa*
uiribus superemur & à brutis animantibus.

Cum irrupisset in Arcadium, audito quod hostibus Elei ferrēt auxiliū: 53
scripsit illis in hunc modum, Archidamus Eleis, quies bona. Non potuit *Breuiiter*
breuius & suadere quod erat illis cōmodum, & minari malum si quid per/
peram aggredierentur. Decet hæc breuiloquentia & Ducem & Laconem.

In bello Peloponesiaco, socijs rogantibus, quanta pecunia futura esset sa 54
tis, ac postulātib; ut tributorum certum modum præscriberet. Bellum, *Belli incerta*
inquit, non quærit definita. Significans eos qui bellum susceperunt, oportere
per omnia seruire belli necessitatibus, quarum nullus est certus modus,
quod uariæ sint bellorum præter expectationem occasiones.

Vbi uidisset iaculū catapulta mittēdū id temporis primū ex Sicilia adue 55
ctū, exclamans inquit, Hercules perijt uiri uirtus. Quoties em̄ instrumētis bel *Fortiter*
lū gerit̄ quæ misso telo saxouē procul feriunt, minimū interest inter fortē ui/
rū & ignauū. Verū ubi cominus res gerit̄, tum apparet qui uiri sint, qui nō.

Quū Græci nolent rescindere pacta quæ cū Antigono & Cratere pepi 56
gerant, & amplecti libertatē quā offerebat Archidamus, ueriti ne grauiores *Vasre*
essent habituri Lacedæmonios q̄ Macedones, Ouis, inquit, semper eandē
ædit uocē. Cæterum homo multas ac uarias emittit uoces, donec quod de/
creuit confecerit: hoc dicto significans fallendā esse fidē, si qua magna inui/
tet utilitas. Nullum autē est animal cui tam uariā uox sit quàm homo. Hoc
apophthegma uideri possit indignū Lacone, nisi post integritas eius gen/
tis, barbarorum cōmercio degenerasset. Dicti potest honestus aliquis usus
esse, ueluti si quis admoncat pro tempore proq; re nata uariandum esse ser/
monis habitum. Est ubi loquendū sit seuerius, est ubi blandius, est ubi ma/
gnificentius, est ubi submissius, est ubi iucundius, est ubi durius. Id si fiat ci/
tra perfidiā, prudentia est. Porrò ouilli mores dicuntur hominū stupidorū,
qui sese nesciunt rebus ac personis accommodare. Græcorū igitur constantiā
Archidamus stultitiæ tribuit, qui proposita libertate nolent mutare uocē.

A S T Y C R A T I D A S

Astycratidas posteaquàm Agis superatus est apud Megalopolin in præ/ 57
lio aduersus Antigonum, cuidam dicēti, Quid nunc facturi estis Lacedæmo *Generose*
nij? An Macedonibus seruituri? Quid tandem inquit? Num Antigonus
uetare potest quo minus in pugna pro patria mortē oppetamus? Genero/
sa uox, sentiens libertatē urbis esse uita chariorē, nec turpiter occumbere qui
p̄ patria pugnans morit̄. Quoniā moriendī potestatē nullus hostis potest
eripere, quisquis mortem contemnit habet quo quum uult, semet in liberta/
tem asserat. Ea uox arguit egregie fortem animū, sed cuius exemplum nulli
bono sit imitandum. Fortius est diutinam seruitutem quamuis duram per/
c 3 ferre

ferre, quàm morte finire dolores. Multoq̄ sanctius est quod docet Socrates non esse fas animam de corporis præsidio decedere, iniussu imperatoris.

BIAS LACEDAEMONIVS

58 *Fortiter* Bias Lacon insidijs circumseptus ab Iphicrate Atheniensium duce, quū illius milites rogarent quid in eo rerum statu esset faciendum. Quid aliud inquit, nisi ut uos seruemini, ego pugnando moriar. Talis erat animus Caronis Vricensis, qui cæteris suavit ut suæ saluti consulere, ipse spontanea morte turpem effugit seruitutem.

BRASIDAS

59 *Solenter* Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, morsus ab eo dimisit captum, moxq̄ ad eos qui aderant, ut nullum, inquit, est animal tam minutum, quin seruari possit, modo ausit ulcisci inuadentes. Hoc dicto fortis & animosus dux suis animum aduersus hostes addidit.

60 In prælio quodam per clypeum uulneratus, eduxit hastam è uulnere, & eadem hostem interemit qui uulnerauerat. Pulcherrimū est inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apophthegma non est.

61 *Lepide* Cuidam percontanti quomodo uulnus accepisset, per quàm festiuite re- spondit, Prodente me scuto. Ita crebro malum per illos uenit, quorum præsidio credimus nos esse tutos.

62 *Fortiter* Egressus ad bellum hunc in modum scripsit Ephoris. Quicquid erit malorum in bello, aut profigabo, aut moriar: testatus animum fortissimo duce dignum. Nam euenus homini non est in manu. Cæterum ubi cecidisset in prælio dum Græcos Asiam incolentes liberat, & id nuntiaturi oratores Lacedæmonem missi matrem eius Archileonidem adissent, illa nihil prius rogauit, quàm an Brasidas honeste occubisset. Thracibus illius uirtutem colaudantibus, dicentibusq̄ non esse apud Lacedæmonios alium illi parem, ignoratis, inquit, hospites quales sint Lacedæmonij. Erat quidem uir bonus Brasidas. cæterū Sparta multos habet illo præstantiores. Vtrū in hac scemina magis admirari conuenit, animi ne generositatē, quæ de filij morte quod obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tantum abest ut muliebriter defleuerit: an modestiam & in patriā affectum, quæ non passa sit ita filium prædicari, ut reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid.

DAMONIDAS

63 *Habetur an- tea simile pa. 3. ap. 8.* Damonidas quum à chori magistro postremū in choro locum accepisset, Euge, inquit, Chorage reperisti quo pacto & hic locus quum per se sit inhonoratus, fiat honorificus. Generosus adolescentis animus, qui fiducia sui, nō metuit ne locus abiectior esset dedecori, sed citius futurū arbitrat̄, ut per ipsum locus fieret honoratior. Id enim sæpenumero factū legimus, ut hominis uirtus magistratui per se cōtempo & humili dignitatē cōciliarit.

DAMIS

64 *rum* Damis quum Alexander Magnus per literas petisset, ut Lacedæmonio

rum decreto decernerentur ipsi diuini honores, & in decorum numero referretur: age, inquit, concedamus Alexandro si uelit appellari deus. Vt despectim rite stultam principis ambitionē, qui putarit ab ijs posse creari deos, qui ipsi nihil aliud essent quàm homines: aut si hoc nō putauit, insigni stultitia falsi nominis umbra gloriaretur.

Ambitio notata

D A M I N D A S

Damindas quum Philippus irrupisset in Peloponesum, & quidam ita loqueretur, periculum est, ne acerba patiantur Lacedæmonij, nisi Philippo recōciliantur: O semiuiri, inquit, quid nobis poterit acerbe accidere, qui mortem contemnimus.

65
Mortis contemptus

D E R C I L L I D A S

Dercillidas orator missus ad Pyrrhum, qui iam exercitum induxerat in terram Spartanorum, ut cognosceret quid sibi uellet: quum Pyrrhus præscriberet, ut regem suum Cleonymum reciperent, alioqui futurum ut intelligerent se nihilo cæteris esse fortiores, hunc in modum respondit, Si deus est Cleonymus, nō metuiamus eum, quippe qui nihil sceleris commisimus, Sin homo est, nihilo est nobis præstantior. Hoc dilemmate taxauit superbas regum minas. Dij qui quos uelint possunt lædere, nec à quoquā lædi uicissim, non nocēt nisi improbis: homines hominibus ex æquo metuendi sunt. proinde qui superbe minantur alijs, aut dij sibi uident, aut non cogitant id quod minantur alijs in ipsos posse recidere.

66
Generose

D E M A R A T V S

Demaratus postquàm cum ipso colloquiū Orontes habuisset asperius, cuidam dicenti, Asperius tecum egit Orontes o Demarate. Nilil, inquit, in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur hi lædunt, non qui durius cum ceteris maleuolentia uerba faciunt. Intellexit uir prudens nihil esse nocentius blandiloquio, quod ut non fallat, reddit hominem insolentiorum. At qui ex odio durius loquitur adeo non lædit, ut interdum profit etiam, ei præsertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

67
Blandiloquiū

Cuidam percontanti quam ob causam apud Spartanos, qui scutum abiecerant, notarentur ignominia & infami uocabulo Rhipiaspides appellarentur, qui galeas aut thoraces, non item. Quoniam, inquit, hæc sua ipsorum causa gerunt, scutum uero communis exercitus gratia: significans unicuique pluri esse faciendam communem utilitatem, quàm propriam. Qui galeam aut thoracem abiecit, seipsum prodit tantum & exarmat, qui scutum abiecit prodit uniuersam phalangem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta est aduersus hostium iacula.

68
Publica utilitas

Cum audiret cantorem quendam ostentantem artem suam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait, mihi uidetur non male nugari. Tantus erat contemptus artium, quæ licet essent operosæ, tamen solummodo delinirent aures, nullam seriam utilitatem adferrent reipublicæ.

69
Ars inutilis

70 *Silentium oportu-
portunum* In confesso quodam rogatus, utrum ob stultitiã an ob sermonis inopiã sileret: Atqui stultus inquit, ne possit quidẽ silere. Quidam hoc præclarum existimãt si nunq̃ sileant, quum id sit certissimum fatuitatis argumentum: ut contra silentium, ubi loquendi tempus non est, prudentiã signum est.

71 *Moderate* Cuidam percontanti quor exularet Sparta quum esset rex, quoniam, inquit, leges sunt in ea potentiores: significans regem apud Lacedæmonios esse principem ciuitatis: at non legum dominum, sed his non minus obnoxium regem quã ciues. hoc ipsum laudabat in suã gentis institutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim insigne moderationis specimen, æquo animo ferens exilium autoritate legum indictum, nec de patria male loquens, nec de legum iniquitate querens.

72 *Moderate* Cum Persa quidam crebris muneribus puerum quem amabat Demaratus, tandem abduxisset, atq; id iactitans apud illum dixisset, O Lacon uenatus sum amasiũ tuum: per deos, inquit, non tu sane uenatus es, sed mercatus: in iocum uertens cõtumeliam, ob quam alij solent cœlum miscere terræ: simulq; significans, non esse speciosum pecunia uincere.

73 *Clementer* Persa quidam à rege defecerat. Is suasu Demarati mutatus, quum reuertisset ad suos, tentaretq; eum rex interficere: Turpe, inquit, fuerit ò rex, si cũ hostis fuerit non potueris ab eo defectionis pœnas sumere, nunc amicum factum uelis occidere. Hoc prudentissimo dicto, & regis indignationẽ temperauit, & eius cui reditum persuaferat, incolumitati consuluit. Vtrique consultor utilis, alteri ne quid indignum regia mansuetudine committeret, alteri ne pœniteret ab errore reuocanti paruisse.

74 *Moderate* Ad eum uero qui apud regẽ Persarũ parasitũ agebat, ac subinde in Demarati exilium dichterijs ludebat, Non, inquit, amice tecũ pugnaturus sum. Nam uitæ aciẽ absumpsi. Ludens ex ambiguitate uocis. τὰξίς enim Græce, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnã instructus est, cui nulla superest acies: & ordinem uitæ absumpsit, qui ex rege factus est exul.

EMEREPES

75 *Frugaliter* Emeropes Ephorus, ex Phrynidis musici cithara, nouem habente chordas, duas incidit, noli inquit, deprauare musicam. Prisci cantores non uerant nisi septem chordas, quibus aliquid addere, ac musicam pro simplici reddere operosiore, iudicabat artis esse corruptelam. Adeo Lacedæmonijs nulla non in re placebat simplicitas ac frugalitas.

EPAENETVS

76 *Mendacium* Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & iniuriarum autores esse. Ea sententia non dissonat à literis Hebræorum, quæ narrant serpentis mendacio primum fores apertas omni uitiorum generi. Mendacium autem nomine continentur, assentatores, calumniatores, infidi consiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt ferè malorum omnium quibus sursum deorsum turbatur uita mortalium.

E V B O I D A S

Euboidas audiens à quibusdam prædicari uxores alienas, non approbat id factum, dicens de moribus ingenioq; uxorum apud exteros nullam omnino faciendam esse mentionem. Qui non tulit laudari coniuges aliorum quid faceret uituperantibus? Prima laus pudicitiae matronalis est, nulli notam esse præterquam suo uiro, qui cum cubat.

77

Habetur pag. 25. apoph. 32

E V D A M I D A S

Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audisset Xenocratem iam senem in academia cum amicis disputatem: percontatus est, quis esset ille senex, Vbi responderat aliquis illum esse uirum sapientem, & ex eorum numero qui uirtutem quærent. Et quando, inquit, ea usus est, si adhuc quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnem uitam de uirtute disputare ueluti de re controuersa, quum oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto impressa animo, & secundum uirtutem exerceri, non quærare quemadmodum faciunt philosophi, qui magna contentione inter ipsos de summo bono ac malo digladiantur, ne in hoc quidē satis consentientes quid sit uirtus aut beatitudo.

78

Argute

Idem audito philosopho qui disseruerat, solum sapientem esse bonum belli ducem, Sermo quidem, inquit, mirificus est, at qui eum dicit fide caret, eò quod illum nunquam circumsonuit tuba. Probauit sententiam, sed indicauit neminem cum fide loqui de re quam nullo modo sit expertus.

79

Experientia

Die quodam quum Xenocrates argumentum quod tractabat disserendo absoluisset, iamq; finem dicendi fecisset, superuenit Eudamidas: cui quum comitum quispian dixisset, posteaq; nos adsumus, tum ille desijt dicere, Recte inquit, si quidem ea dixit quæ uoluit. Rursus quum alter diceret, bonum erat audire, putas fore ut sua causa iuberet Xenocratem eadem de integro disserere: Quid, inquit Eudamidas, si uenissemus ad iam cœnatum, nū postularemus ut cœnaret iterum? Ciuilitatis erat q; philosophum ad iterandam disputationem perpelere noluit, q; ea res non caruisset tedio dicentis: Laconicæ uirtutis erat, quod magis admirabat præclara facinora designantes, q; de uirtute differentes.

80

Vrbane

Cuidam percontanti quur ciuibus bellum aduersus Macedones suscipere uolentibus, ipse autor esset quiescendi. Quoniam, inquit, nolo illos mendacij arguere, Tecte significans Spartanos gloriose magis quam serio bellum poscere. Eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoq; bellum approbasset. Tum enim fore putabat, ut ciues bellum detrectarent. Nunc effecit, ut per ipsum stetisse uideretur, quo minus bellum susceptum esset, ac ciuib. fortitudinis gloriam reliquit integram, quasi promptos haberet ad bellandum animos.

81

Ciuiliter

Cum quidam comemorando laudem actrophæa quæ Lacedæmonij ex rebus cum Persis præclare gestis retulissent, hortaretur ad bellum cum Macedonibus suscipiendum: Ignorate mihi uideris, inquit, istuc idem esse, ac si quis de uictis mille ouibus, pugnaret cum quinquaginta lupis: significans Persas ut delictis

82

Argute

licijs

licijs effœminatos, & ob id imbelles non fuisse difficile uincere. Sed aliud esse cum Macedonibus bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob uictorias à Persis reportatas censeret cum Macedonibus bellum item suscipiendum: nihilo probabilius diceret, quàm si quis ei qui uicisset mille oues diceret, aude cum quinquaginta lupis congregi, qui tot oues deuiceris.

83 *Ars inutilis* Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, qualis ipsi uideretur, Magnus, inquit, in re parua delinitor. Cõtempfit operosam artẽ, cuius nullus erat fructus, præter inanem ac temporariam delectatiunculam aurium.

84 *Integre* Cum quispiam prædicaret laudes urbis Athenarum, Quis, inquit, eam ciuitatem merito laudet, quam nemo dilexit, factus seipso melior? Non iudicauit eam urbem esse dignam ulla laude, quæ sic esset corrupta delicijs ac uicijs, ut nullus in ea libenter uiuens euaderet melior, sed deteriores omnes: tacite præferens Spartam Athenis, in qua qui uixisset, efficeretur melior.

85 *Argute* Argiuo cuidam dicenti Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, quod interim degenerent à maiorum legibus & institutis: At uos, inquit, quum Spartam uenitis non deteriores, sed meliores euaditis. Dictum retorfit in Argiuum, Nam hoc dicens magis suam gentem uituperauit quàm Lacedæmoniorum: simul indicauit quantopere referat inter quos uiuas.

86 *Argute* Cum Alexander in Olympijs præconio ius fecisset omnibus exulibus in suam cuique patriam redeundi, præterquàm Thebanis, Infortunatum quidem inquit præconium, sed uobis ô Thebani gloriosum. Solos enim uos metuit Alexander. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est uir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suam patriam, nõ metuit ne moliantur uindictam. A Thebanis igitur solis metuebat.

87 *Generose* Rogatus à quodam quam ob causam Lacedæmonij priusquàm irent in prælium Musis immolarent, quum musis nihil uideretur cum Marte esse commercij. Vt rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta commemoratio. Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant: ut autem egregia gesta splendidis uerbis celebrarentur, hoc à Musis eloquentiæ præsidibus petendum iudicarunt, eò quod ipsi negligerent eloquentiæ studium: simul admonebat non expetendam honorificam memoriam, nisi recte factis promeritam.

E V R Y C R A T I D A S

88 Eurycratidas Anaxandridæ filius, percontanti quur Ephori per singulos dies de conuentis & cõtractibus ius dicerent, Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore reipub. discrimine pacta uiolantur in bellis, sed illic quoque uiolantur ab his qui domi consueuerint fallere.

H E R O N D A S

89 *Generose* Herondas quum esset Athenis audissetque quendam iudicum sententia damnatũ de crimine ocij, qui mœstus incederet, & ab amicis mœstis deduceretur, iussit sibi monstrari eum qui in causa liberali reus perageretur. Lace

Lacedæmonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Herotas mancipia exerceri uolebant: eoq̄ mirabatur Herondas, ob id quemquam uocari in ius, quod seruilia non exerceret, ibiq̄ pro crimine haberi, quod Lacedæmone iudicaretur honestum ac liberale.

T H E A R I D A S

Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num esset acutus, acutior, inquit, calumnia: grauiter innuens rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam. 90
Calumnia

T H E M I S T E A S

Themistecas quum esset uates prædixit Leonidæ regi futurâ apud Thermopylas internicionem, tum ipsius, tum cõmilitonum eius. Itaque quum à Leonida Lacedæmonem mitteretur, hoc quidem titulo, ut renunciaret euentura, sed re uera ne simul cum alijs periret, non sustinuit ire, dicens: ut pugnam huc missus sum, non ut ferrem nuncia. Quis nõ admiretur in uate tam præsentem animum? Præuidit exitium, nec euitare uoluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidæ moderatio, qui uati tristitia nunciati non tantum non succensuit, ut principum uulgi solet, sed & uitæ & famæ illius consultum uoluit. 91
Humaniter
Fortiter

T H E O P O M P V S

Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuto possit tueri, Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro uiribus interim aduigilâs ne subditi afficiant iniuria. Multis principibus exitio fuit, quod amicis nihil nõ permetterent, ciues iniuria affectos negligerent. Hic temperantia adhibenda est, ut princeps nec amicos alienet tyrannica sæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium iritati sæpe reges suos excusserunt. 92
Moderate

Hospiti cuidam iactanti quod apud Theopompi ciues, philolacon, hoc est Laconum amans diceretur, præstaret, inquit, si φιλοπολίτης, id est ciuium amans dicereris, potiusquàm Laconum. Alter expectabat ut sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet q̄ suæ, quum prima charitas debeat patriæ. Porro quisquis alienâ remp. uehementer adamat, suâ quodammodo uituperat. 93
Argute

Huic simile est illud, Cum legatus ab Helide missus diceret sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quod unus Laconicam uitam admiraretur: rogauit hominem utrum meliorem duceret uitam, aliorum ciuium, an suam ipsius. Cui respondisset suam ipsius, Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, unus tantum bonus est? Salse taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios ac sese laudari cum suorum ciuium uituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensium, restabat igitur ut apud Helidenses non esset nisi unus uir bonus, cui placerent honesta. 94
Argute

Dicete quodammodo ideo seruari remp. Spartanam, quod reges sciret imperare, 95
Imò

Graniter Imò potius, inquit, quòd ciues sciant parere: insigni modestia regum laudè in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, sed multo plus ciuium recta institutio.

98 Cum Pylìj decretum ædidissent quo Theopompo tribuebantur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij sibi aut uindicant arroganter,

Modeste aut ambiunt inepte, hoc ultro delatum reiecit, simul & suã declarans modestiam, & amicos admonēs, in omni re modum esse optimum. Quin & illud acute perspexit, quæ subito crescunt in altum, non esse diuturna, quod genus sunt beræ & cucurbitæ: cæterum quæ paulatim augetur, ea ferre ætatem ueluti quercum & buxum.

97 Cuidam ostendenti ciuitatis suæ mœnia, ac percontanti, num ualida & alta uiderent, minime inquit, si quidè sunt mulierū: sentiēs ciuitatē satis munitā esse si uiros habeat: sin minus, nihil pdesse quālibet operosa munimēta

*Nō est in Græ
eo sed Philel/
phus uertit*

98
Sapienter

Vxori obiurganti, quod regnū humilius ac minus esset filijs traditurus quàm accepisset: hætenus igitur inquit maius, quod diuturnius. Ita Plutarchus inuita Lycurgi. Quæ moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt.

THECTAMENES

99 Thectamenes posteaquam Ephori capitis sententiam in ipsum pronuntiaissent, abiit ridens, Rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges, Nequaquam inquit, quin gaudeo potius, quod hæc mihi multa soluenda est, quum eam nec indixerim cuiquam, nec à quopiam tuo acceperim. Vir innocens non accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quod mori iuberetur, qui neminem ad mortem adegisset, nec cuiquam deberet uitam nisi sibi. Facete mortis pœnam uocauit multā, rem atrocem molliori uocabulo signans. Iure autem cogitur soluere pecuniam, qui eam uel extorsit ab alio, uel mutuo sumpsit. M. Tullius hoc apophthegma sic uertit Tuscul. quæst. lib. 1. Cum Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tantopere contempserit, ut quum ad eā duceretur, damnatus ab Ephoris, & esset uultu hilari atq; læto, dixisset eiç quidam inimicus, Contemnisne leges Lycurgi? responderit, Ego uero illi maximam habeo gratiam, qui me ea pœna multauerit, quam sine mutatione & sine uersura possem dissoluere. O uirum Sparta dignum, ut mihi quidè qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse uideat. Pro διατήσασα Cicero uertisse uidetur, uersuram. Lusit autem contemptu mortis Thectamenes, quasi mors leuior esset multa, quàm pecuniaria, quod illam quisque de suo posset soluere, ob hanc multi cogantur usuram aut uersuram facere.

*Mors contem
pta*

THERYCION

100 Therycion è Delphis rediens quum uideret in Isthmo angustias à Phippi

lippi copijs occupatas, Malos, inquit ô Corinthj portarum cûstodes uos habet Peloponnesus: Allusit eò, quod grauius animaduerti solet in ciues quibus urbis portæ commissæ sunt, si eas indiligenter custodierint. Multo magis accusari merebantur Corinthj, qui totius Peloponnesi portas Philippo prodidissent.

H I P P O D A M V S

Hippodamus quo tempore Agis aduersus Archidamum aciem instruatam habebat, simul cum Agide iussus est ire Spartã, curaturus illic ea quibus erat opus. An nõ inquit, honestius est ut pro Sparta fortẽ bonumq; uirum præstans mortem oppetã? Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dextram pugnando interiit. Consultum uolebant illius senectuti, quæ uiribus defecta in bello non ita multũ esset habitura momenti, in patria futura non nulli usui, excefferat enim annum octogesimum. at ipse sibi non indulgit.

H I P P O C R A T I D A S

Hippocratidas acceptis literis à Cariæ satrapa in quibus continebatur, Lacedæmonium quendam quum fuisset conscius insidiarum, quas quidam ipsi struxerant, non indicasse rem, sed silentio texisse, simulq; rogabat satrapas quid de illo facturus esset, respondit hunc in modum, Si quo magno beneficio illum affecisti, interfice: sin minus, eijce è regione, ut ad uirtutem formidolosum. Ingratitudinem erga bene meritum censuit morte plectendã. Cæterum quod esset non per malitiam, sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exilium. Non enim ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit.

Huic quum aliquando fuisset obuius adolescens quem amator sequebatur, erubescenti adolescentulo, Cum his inquit oportet ambulare, cum quibus conspectus non mutet colorem: Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus, nisi probum & ignominiam.

C A L L I C R A T I D A S

Callicratidas classis præfectus, à Lysandri amicis sollicitatus, ut unum quendam ex inimicorum numero permetteret ipsis interimere, & acciperet talenta quinquaginta, tametsi uehementer opus haberet pecunijs ad soluendum nautis stipendium, haud tamen concessit. At quum Cleander qui erat illi à consilijs dixisset, accepissem si fuisset Callicratidas, Et ego, inquit, si fuisset Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia licet necessaria, uel ad hoc corrumpi quiuerit, ut in unum hominem pateretur aliquid iniquum fieri, simulq; monuit in omni actione spectandum esse decorum personæ. Quod forte decuisset Cleandrum, non decuisset Callicratidem: Quod deceret plebeium, non semper decet principem.

Idem profectus Sardeis ad Cyrum iuniorem, quo tum Lacedæmonij in bellicis socio utebantur, petiturus pecunias rei nauali necessarias, primo statim die iussit renunciari se cum Cyro uelle colloqui. Quem ut audiit bibe-

d re, ex

re, expectabo inquit, donec biberit. Ac tum quidem abiit, quoniam intellexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne parum ciuilis haberetur. Postero uero quum iterum audisset illum bibere, nec se admitti ad colloquiū, dixit ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur Sparta indignum: moxque inde recessit Ephesum, multa imprecatus mala ijs, qui primi a barbaris fuissent ludibrio habiti, eosque sua patientia docuissent illos fiducia diuitiarum alijs illudere. Iurauitque apud comites sese ut primum Spartam redisset, nihil non facturum ut Græcos inter se conciliaret, quo barbaris fierent magis formidabiles, desinerentque illius regis uiribus inter sese pugnantes egere. Quid non & faciunt & patiuntur homines ubi pecuniarum urget inopia? At generosa Spartani mens maluit pecuniā negligere, quàm effeminati regis tertio pati fastidium, quum alij leuionibus de causis æquo animo ferant, si uel post totos sex menses admittantur ad regis colloquium. Deinde nihil imprecatus est ipsis barbaris aut regi, sed ijs indignabatur, qui primi sua tolerantia docuissent eos ob opulentiam tantas cristas sumere. Nam si fuissent omnes quales erant Spartani, opum ac uoluptatum contemptores, nunquam ad tantam insolentiam uenissent barbari. Postremo singularis erat prudentiæ, quod perspexit Græcos non alia magis ratione posse barbaris reddi formidabiles, quàm si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent.

6 Interrogatus quod genus homines essent Iones, Liberi inquit mali, sed serui boni, significans illos nescire imperare ac libertate uti, sed seruitutem æquo animo ferre: uidelicet referendos ad secundum hominum genus iuxta distinctionem Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent recte sapienti.

7 Quum Cyrus stipendium misisset militibus, Callicratidi seorsim xenia, amicitiae monumenta: Stipendium quidem accepit, xenia uero remisit, negans sibi cum ipso priuatam habendam amicitiam, sed quam haberet publicam cum Lacedæmonijs omnibus, eandem illi secum quoque intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad reipublicae commoda spectabat.

8 Apud Arginusas quum esset nauali pugna conflicturus, atque Hermon nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco soluere, quod Atheniensium triremes numero longe plures essent. Quid inquit tum postea? Atqui fugere ignominiosum est Sparta ac damnosum: contra, manentem aut mori, aut uincere honestissimum. Gloriam uitae anteposuit, sed publicam gentis, non priuatam suam.

9 Ante conflictum peracto sacrificio, quum aruspex nuntiaret ex incensis, exercitui quidem portendi uictoriam, sed imperatori mortem, nihil expauefactus. Haud penes unum, inquit, sunt res Sparta: Me siquidem mortuo nihilo deterius habitura est patria, sed si cessero hostibus, aliquid decedet patriae. Itaque quum Cleandrum pro se ducem designasset, nauale pugnam aggressus est ac pugnando interiit.

C L E A R

C L E A R C H V S

Clearchus militum auribus subinde solet inculcare, Militi magis esse me 10
tuendum imperatorem quàm hostem: quæ uox mortem minabatur militi, qui pa-
rum gnauiter se gessisset in prælio. Honestius autem est cum laude uitam im-
pendere patriæ, quàm cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quiuis mili-
tes laturo sint, sed hi facile ferebāt, quibus matres domi solent edicere, ut aut
uictores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

C L E O M B R O T V S

Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam controuersiam ha- 11
beret cum patre de uirtute, tantisper inquit pater est te præstantior, quo *Vrbane*
ad tu quoque genueris. Ciuilitate deterruit hominem à contentione, quod
pater uel hoc nomine superior esset, quod filium dedisset patriæ, quum il-
le nondum pater esset.

C L E O M E N E S

Cleomenes Anaxandridæ filius, dicere solet Homerum esse poetam ciuim 12
Lacedæmoniorum, Hesiodum uero Helotum, hoc est seruorum, quod ille do- *Argute*
cuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri. Nam ut ante
dictum est, Lacedæmonij tantum ad bellicas res instituebantur, eorumque humi-
liores operas, & artes manuarum seruis committebant, quos illi uocant Helotes.

Idem cum Argiuis septem dierum pactus inducias, quum obseruans deprehen- 13
disset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia uidelicet induciarum, ad- *Vasre*
tus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterum quum illi probro
daretur uiolata iuramentum fides, De diebus, inquit, pactus sum, noctes non
additæ sunt in iureiurando. Quanquam & alioqui, quicquid mali quis fece-
rit hostibus, id & apud deos & apud homines habetur iustitia præstantius.
Verum huic magnificæ uoci non respondit euentus. Nam & urbe cuius gra-
tia uiolarat cõuenta, frustratus est, eo quod mulieres detractis è templis de-
orum armis illi ultæ sunt: perinde quasi dijs ipsis quos contempserat pœnas
de ipso sumentibus. Postremo uersus in dementia, ipse sibi gladiolo quo-
dam fodit & incidit corpus à talis usque ad loca uitalia, itaque uitam finit, ri-
dens & ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum,
utile tamen exemplum ad uitandam iuramentum uiolationem.

Cum augur illum dehortaretur, ne exercitum educeret ad urbem Argi- 14
uorum, alioqui reditum illinc fore turpem, posteaquam admouisset ciuita- *Animosè*
ti copias, ac portas uideret clausas, & mulieres in mœnibus, hic, inquit, redi-
tus tibi turpis uidetur, in quo uiris mortuis, uxores occlusere porras? Fortis
animus si cum æquo bonoque fuisset coniunctus.

Argiuis nonnullis illum conuicio laceffentibus ut periurum & impium, 15
Vobis, inquit, potestas est mihi maledicendi, at mihi potestas est uobis fa- *Moderate*
ciendi male. Admonet non esse tutum eos maledictis iritare, quibus in ma-
nu est quum uelint re ipsa lædere: ad hæc non oportere potentes humilior-
rum

- rum dictis admodū commoueri. Satis enim uindictæ est, quod licet quūlibet ulcisci, quū illis nihil aliud reliquum sit quā male loqui.
- 16 *Loquacitas* Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores, hortaturi ut cum Polycrate tyranno bellum susciperet: id quū fecissent oratione plus æquo proluxa, respondit in hunc modum. Quæ primo loco dixistis non memini, & ob id ne media quidem intelligo, quæ uero dixistis omnium postrema, non probo. Admonet multiloquium non solum molestum esse auditori, uerum etiam ad persuadendum inutile, præsertim apud principes, tum uarijs curis occupatos, tum auribus fastidiosis.
- 17 *Audacia* Pirata quidam populabundus discurrebat per agros Lacedæmoniorū. Is ut captus est, rogatus quid ausus esset, Quoniā, inquit, deerat mihi cōmeatus quem militibus præberē, ad eos ueni, qui & habebāt nec sponte dabāt, ui erepturus. Ad id Cleomenes, Compendiosa inquit malitia, Detestatus prædonis nefarium scelus, probauit tamen orationis expeditā breuitatē.
- 18 *Moderate* Cum improbus quidam ipsum conuicijs incesset, Num ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si uelimus respondere ocium habeamus uicissim de tua dicendi malitia? Ut è sublimi contempsit maledicum, nec ullo responso, nec alia pœna dignū iudicauit hominem nullius rei, cui nihil esset præsidij præter maledicam linguam.
- 19 *Vrbane* Cum è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes mitem & placidum esse oportere, Sed hæctenus inquit, ne sit contemptui: significans erga improbos mansuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati, notansq; quorundam mores, qui principes uehemēter bonos & clementes, quū impensius amare debuerint discunt habere contemptui. Est quidem præcipua uirtus in principe comitas ac mansuetudo, uerum ob malorum ingenium hæc ita temperanda est, ut principi sua constet autoritas.
- 20 *Argute* Cum diutino morbo uexatus, expiatoribus ac diuinis auscultaret, ante non solitus idem facere, quodam id admirante, quid miraris inquit? Non enim idem sum nunc qui tunc eram. Cum autem non sim idem, nec probo eadem. Elusit ille quidem inconstantia reprehensionem, uerum tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant.
- 21 *Decorum* Sophista quodam de fortitudine multa differente risit Cleomenes. At sophistæ dicenti, quid rides Cleomenes audiens de fortitudine differentem, præsertim quū sis rex? Quoniam inquit ô amice si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio. Sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptum quenquam de fortitudine magnificis uti uerbis, qui ipse nihil fortiter gessisset unquam, nec aliud posset quā in hirundinis morem garrere.
- 22 *Facete* Argiuis profitentibus se prioris conflictus fortunam in qua uicti fuerāt, iterato prælio sarcire uelle, demiror inquit, si duarum syllabarum accessione facti estis meliores quā eratis prius. Huius apophthegmatis argutia latine reddi

ne reddi non potest. Nam Græcis μάχεσθαι, pugnare est, αἰαμάχεσθαι redintegrare pugnam. Inter hæc duo uerba nihil interest, nisi quod posterius superat prius duabus syllabis αἰα.

Quidam per cōiucium illum dixerat delitijs deditū. At hoc, inquit, satius 23 est, quàm iniustum esse. At tu pecuniarum amore teneris, quum quod satis est possideas. Argute significauit neminem esse posse iustitiæ tenacem, qui Belle retortit supra quàm satis est congerendi studio tenetur: ad hæc stultū esse, qui alteri leuius exprobat uicium, quū in ipsum ilico grauius crimen possit retorqueri.

Quidam ut Cleomeni cantorem quendam commendaret, quum alijs 24 multis nominibus prædicabat hominem, tum illud in primis affirmabat, Habetur antea pag. 27. apoph. 42. Ars inutilis eum esse cantorem inter Græcos præstantissimum. At Cleomenes ostenso quodam ex his qui aderant, at per deos hic inquit, apud me iuris condienti artifex. Contempsit artem ad solam delectationem utilem.

Mæander Samiorum tyrannus ob incursionem Persarum profugerat 25 Spartam, ostenditq; quantam pecuniarum uim secum apportasset, & quantum Cleomenes uellet largiri. At Cleomenes ipse quidem nihil accepit, sed Integre ueritus ne quid alijs ciuibus donaret, adiit Ephoros, dixitq; satius esse si hospitem suum Samium è Peloponneso submouerent, ne cui Spartano persuadeat ut fiat malus. Ephori uero Cleomenis consilio parentes, eodem statim die promulgarūt edictum ut Mæander Peloponneso decederet. Quantum in hoc homine diuitiarum contemptus, à quibus non secus atq; à præsentissimo ueneno timuit ciuibus suis, quum pleriq; non aliter existimēt beatas ciuitates quàm si quàm maxime abundant opibus.

Quodā interrogante, quare Argiuos cum Lacedæmonijs bellū gerentes, 26 quū læpenumero uicissent, nō deleuerint: Ne optauerimus quidē, inquit, illos deletos, ut habeamus qui iuuenes nostros exerceant. Perspexerat egregius dux corrupti iuuentutē si permittat ocio, luxus ac malorū omniū magistro. Industrie

Percontanti cuidam, quam ob causam Spartiatæ non dicarent dijs spolia 27 ab hostibus detracta, quoniam inquit à timidis uenerūt. Porro quæ parata sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs cōsecrata reponi. Sensit in bello aut uincendum aut fortiter occumbendum, adeoq; rem ignominiosam iudicabat metum mortis, ut alienæ quoq; timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis submouenda. Fortiter

Cleomenes quum amicus quidam hospiti in phiditijs nihil apposuisset 28 nisi uinum nigrum, & panem igni duratum, succensuit homini dicens erga peregrinos non oportere nimium λακωνίζειν. Seueritas est si quis à seipso exigat uictum duriores, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

C L E O M E N E S A L T E R

Cleomenes Cleombroti filius, cum quispiam illi donaret gallos gallina 29 ceos pugnaces, ac munus suum ornans uerbis, diceret illos ob uictoriam pugnando interire, da igitur, inquit, mihi aliquot ex qui hos occidūt. Nam illi Lepide d 3 his

his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torfit omnia. Quisquis laudat uictum, illustrat uictoris gloriam.

LABOTVS

30 *Loquacitas* Labotus cuidam apud ipsum prolixiore utenti sermone, Quid mihi, inquit, de re pusilla, longa tæxis proœmia? Quanta res est, tantam oportet & orationem esse qua uteris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, quàm causa postulat, longiore, adeo nusquam non placebat frugalitas. Nam ad causam non magnam adhibere superuacua uerborum copiam, luxuriæ genus est.

LEONTYCHIDAS PRIMVS

31 *Non habetur in Græco* Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti quod facile mutaretur, mutor inquit, sed pro temporum ratione, non ut uos, proprio morbo. Prudentis est pro re nata nouare consilia. At sine causa subinde alium fieri, inconstantia uitium est.

32 *Prudenter* Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona quæ adsunt tueri ualeret, Si non omnia, inquit, fortunæ crediderit. In animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædam seposuerimus, nec fortunæ uolubili commiserimus. At sunt principes qui proferenda ditionis studio, semet in periculum conijciunt, ne hoc ipsum quod habent imperium amittant: multi item diuites augendæ rei studio quicquid habent totum committunt nauibus.

33 *Habetur ante p. 14. ap. 65* Interrogatus quid potissimum oporteret pueros ingenuos discere, quæ illis inquit, ubi ad uirilem ætatem peruenerint usui sint futura.

34 *Sobrietas* Percontanti cuidam quamobrem Spartiatæ parcissime biberent, ne, inquit, pro nobis alij, sed nos potius pro alijs consultemus, Salsissime notans uinosos non esse ad consulendum idoneos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

35 Leontychidas unus è seniorum numero, quos ferunt Lacedæmonijs fuisse uiginti octo, cum Corinthi cœnaret apud hospitem, rogauit num illi ligna quadrata nascerentur: illo negante, Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quanquam hoc alibi refertur alterius nomine.

LEONTYCHIDAS ALTER

36 *Maledicentia* Leontychidas Aristone natus, cuidam ipsi dicenti, quod Demarati amici male de eo loquerentur, Per deos, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum de quoquam bene loqui posset. Docuit contemnendam esse maledicentiam quæ non à iudicio, sed ab animi morbo proficiscitur. Qui uero passim maledicunt omnibus, eos palàm est id naturæ uitio facere, non ex eorum merito quibus obtreçant.

37 Cum portæ illi proximæ, clauem draco circumuolutus esset complexus, idèq; augures affirmarent esse portentum: Mihi, inquit, nequaquã uidetur, sed si clauis

si clavis fuisset circumplexa draconē portentū erat. Lepide irrigit hominum *Lepide*
superstitionem, qui terrentur his quæ casu, nec præter naturā accidūt. Hunc
mortalis ingenij morbum alunt augures, arioli, aruspices, ac diuini. Verum
ubi quis præter rectum & honestum instituit nefaria consilia, tum oportet/
bat horrere portentum, & aliquid magni mali sequuturum expectare.

Philippus quidam erat profitens Orphei mysteria, & his alios initiare *38*
solitus. Is quum esset extremæ paupertatis, tamen apud Leontychidam di
ceret, eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum fore be
atos: Quin igitur inquit ô demens, quàm ocysime uitam abrumpis, ut de/
finas infelicitatem tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni super/
stitione liberum. Post hanc uiam felices erunt, qui hic pie iusteq; uixerint,
non qui fictis ceremonijs fuerit intitatus. Hoc persuasum erat Lacedæmo/
nijs, qui hic pie uixissent, eos ab obitu fieri diuos. *Superstitio
nulla*

L E O N

Leon Eurycratidis filius interrogatus, in qua tandem urbe aliquis possit *39*
tuto uitā agere. In ea inquit, quā qui incolunt, neq; plus possident, neq; mi
nus, & ubi iustitia uiget, iniustitia imbecillis est. Grauius admonuit æquali/
tatem esse pacis & tranquillitatis altricem, inæqualitatem seditionis esse se/
minarium, nec ibi locum esse iustitiæ, ubi ut quisque potentior est, ita licen/
tius opprimit imbecilliolem. *Æqualitas*

Idem quum uideret in Olympijs cursores sollicitos de emissionem, ut ali/
quid lucri haberent ad occupandam uictoriam, Quanto maior est, inquit, *40*
cura cursoribus de celeritate quàm de iustitia. Vir integræ mentis etiam in
iudis uolebat haberi rationem iustitiæ, nec tantum agendum, ut prior quis
ad metam pertingeret, sed ut iuste uinceret. *iuste*

Cuidam de rebus haudquaquam inutilibus intempestiue loquenti, O *41*
hospes inquit, re oportuna non oportune uteris. Nihil oratione melius si
parce promas linguæ thesaurum. *Habetur ante
simile pa. 25
apoph. 15*

L E O N I D A S

Leonidas Anaxandridæ filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipsum ita *42*
loquenti, excepto regno, nulla re nobis præstas, At inquit, ni uobis fuisset
melior, non essem rex. Moderatissimo dicto & refellit conuicium, & suam
dignitatem sibi defendit. Etenim ubi reges non nascuntur, sed ciuium suffra
gijs eliguntur, hoc ipso publicis calculis princeps iudicatus est cæteris me/
lior, quod ad regnum ascitus est. *Moderate*

Cum ad Thermopylas proficisceretur, cum Persis conflictaturus, uxo/
ri Gorgoni rogāti, si quid ipsi mandaret, Ut bonis, inquit nugas, bonosq;
liberos parias. Hæc uox testabatur illum animo prælagisse interitum, nec *43*
hac præfensione deterritus est ab expeditione, pulcherrimū esse ducens pro
patria pugnantem occumbere. *Grauius*

Ephoris dicentibus quod ad Thermopylas proficiscens paucos secū edu
ceret,

¶ 4. ceret,

Argute ceret, ad hoc, inquit, negotium ad quod proficiscimur? Indicans satis multos educi ad moriendum in bello.

Mors contem
pta 45 Rursus quū Ephori percontarentur, si quid præterea rei facere statuisset, nihil aliud inquit, quàm uerbo tenus impediturus barbarorum transitum, sed re uera pro Græcis moriturus. Egregium imperterriti pectoris documentum, in causa honesta piæ nec certam mortem horrescere.

46 Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est, Aiunt barbarum in propinquo esse, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut uincamus oportet, aut uicti moriamur.

Lepide 47 Quodam ita dicente, præ iaculis barbarorū nec solem uidere licebit. An non, inquit, lepidum fuerit, si cum illis sub umbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiā iocari libuit. Sed ludens interim metum exemit suorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tuscul. quæst. lib. 1. uelut de ignoto, E quibus, inquit, unus quū Perfes hostis in colloquio dixisset glorians, solem præ iaculorum multitudine, & sagittarum umbra non uidebitis, in umbra igitur, inquit, pugnabimus.

Animose 48 Cum alius quidam militum de hostibus dixisset, Sunt prope nos, & nos, inquit, prope illos: significans ob id non minus imminere discriminis hosti quàm ipsis.

Fortiter 49 Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc uenisti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc uenisse, ne Græcia quidē omnis satis sit, Siquidem ea ad barbarorū multitudinem collata exigua portio est: Sin uirtute, & hic numerus suffecerit. In bello iudicauit plus habere momēti quales ducas milites, quàm multos.

50 Alteri cuidam dicenti quod cum paucis aduersus multos conflicturus iret, Immo multos, inquit, duco ut morituros. Hoc conuenit cum eo quod ante respondit Ephoris.

Iuste 51 Xerxes Leonidæ scripserat, Si desinas *βρομαχῆν*, id est, cum dijs bellare, sed meis te copijs adiunxeris, potes Græciæ fieri monarcha. Huic ita respondit, Si nouisses quæ sint in uita honesta, abstinuisses à concupiscendis alienis. Mihi uero potius est pro Græcia mori, quàm in populares meos gerere monarchiam. Quid tam impium est, quod mortalium uulgus non admittat ampli principatus gratia? At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis oppetere, quàm monarcha factus eos seruitute premere, à quibus uenerat depulsurus seruitutem barbarorum.

Animose 52 Rursus quū Xerxes scripsisset, mitte arma, rescripsit ueni & cape. Maluit armis mori, quàm traditis armis turpiter de uita cum hoste pacisci.

Graviter 53 Cæterum ubi iam adornaret cum hoste configere, belli duces admo-
nuerūt, expectaret reliquos socios. Non adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos cum hostibus pugnare, qui reges uerentur ac metunt? Non putauit eos expectandos, qui ad præscriptū ab imperatore tempus non
pus non

pūs non adessent. Reliquos etiam si adsint non pugnare.

Milites sic adhortatus est, Ita prandete commilitones mei tanquam 54
apud inferos cœnaturi. Hæc uox ignauis ademisset animum, at uiris forti-
bus addidit, admonens ne cibo uinoq̄ graues uenirent ad prælium, aut cer-
te pro patria fortiter occumberent.

Idem percontanti quam ob causam fortes uiri gloriosam mortem inglo 55
riæ uitæ antepo-
nant, Quoniam inquit alterum naturæ proprium, alterum *Sapienter*
peculiariter suum esse ducunt. Nam naturæ beneficio uiuunt & ignauissimi,
at honeste mori non contingit nisi uirtute præditis.

Cum cuperet iuuenes cœlibes, quo forent incolumes, abesse à belli peri- 56
culo, sciretq̄ illos id minime laturos, singulis illorum tradidit scytalas, id est *Humaniter*
epistolarū Laconicarū genus, cumq̄ his misit illos ad Ephoros. Cum uero
tris etiam ex his qui grandiores iam duxerant uxores optaret saluos, ac si-
mili prætextu ablegare conaretur in patriam, intellectu dolo non sustinu- *Animose*
erunt accipere scytalas. Quorum unus ita se excusauit, non præco, sed pu-
gnator te sequutus sum. Alter uero hic, inquit, manens ero melior. Tertius
pòrò, nō postremus, inquit, horum, sed primus inibo pugnam. Vtrum hic
potius admirari conuenit, ducis ne animum, qui de se nihil sollicitus, eorum
incolumitati prospexit, quos adhuc uiuere referebat patriæ, an in ætate flo-
renti tantum uitæ contemptum?

L O C H A D V S

Lochadus Polyænidæ filius, Sironis pater, nuntianti quod è filijs ipsius 57
alter interisset, Olim sciebam, inquit, illi moriendum esse. Nihil illi uisum est *Fortiter*
nouæ rei, si mortalis natus moreretur, nec magni referre paulo serius an ci-
tius uitâ decederet, cui omnino breui foret decedendum.

L Y C V R G V S

Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges condidit, quum conaretur ciues su 58
os à moribus præsentibus ad temperantio-
rem uiuendi rationem traducere, eosq̄ uirtutis & honesti studiosos reddere: nam erāt corrupti delicijs: duos *Educatio*
educauit catulos, eodem patre eademq̄ matre progenitos, quorū alterum
passus est domi lautioribus uesci cibis, alterū educatum uenatibus exercuit.
Dein quum ambos produxisset in forum apud multitudinē, posuit illic spi-
nas, simul & escas aliquas deliciores: mox emisit leporem, Quum uter-
que raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporem inuaderet, An non
uidetis, inquit, ciues duos catulos, quum eiusdem sint generis tamen ob
diuersam educationē admodum dissimiles inter sese euasisse, plusq̄ ad ho-
nestatem momenti habere exercitationem quàm naturam? Sunt qui di-
cant ab illo productos catulos, nō quidem ex iisdem parentibus natos, sed
quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custo-
diam, alter ex his qui aluntur ad uenandū. Deinde qui erat ex ignobiliore ge-
nere exercuit ad uenatum, alterum qui erat ex præstantiore genere tantum
delictia

delitijs exercuit. Dein quum uterq; ferretur ad ea quibus assueuerat, atque hoc pacto palàm omnibus fecisset Lycurgus, quantum institutio ualeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit: Proinde ne nobis quidem ô ciues nobilitas quam miratur hominũ uulgus, ductumq; ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserimus per quæ ille mortalium omnium clarissimus ac generosissimus extitit, ac per omnem uitam quæ honesta sunt & discamus, & exerceamus. Repperit uir ingeniosus uiam, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idoneæ, Virtutis imaginem ob oculos poneret: magis enim mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quàm quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuique patrifamilias in sua domo, cuique moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit & uertit in bonam. Quales nascantur liberi nulli in manu est, at ut recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

59 *Aequalitas* Quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionem, & in singulos ciues æquam portionem distribuerat. Fertur itaq; quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq; manipulorum acruos ordine positos & æquales, delectatus eo spectaculo cum risu dixisse comitibus, Vt tota Lacedæmon uidetur multorum esse fratrum, qui nuper inter se diuiserint hæreditatem. Bono principi nihil iucundius est ciuium concordia, rursus tyranno nihil formidabilius.

60 *Diuitiarum contemptus* Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset, iam & ea quæ quisq; priuatim in ædibus habebat ex æquo partiri tentauit, quofunditus è ciuitate tolleret discrimen opum & inæqualitatem: Sed quum cerneret eos ægre laturos manifestam rerum ablationem, idem occultiore uia facere aggressus est, Monetam auream simul & argenteam abrogauit, instituitq; ut ciues ferreo duntaxat numo uterentur, & ad huius permutationem, totius substantiæ modum præscripsit. Hoc facto, omnis iniustitia exulabat ab Lacedæmone. Neq; enim iam furari, neq; largitionibus corrumpere corrumptiue, neq; fraudare dolo, neq; rapere per uim quisquam poterat, quod nec celari ualeret, nec parare magnificum esset, nec uti periculo uacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte uir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere non potuit, diuitiarum usum subtraxit, ac reponendi studium negociandiq; materiam ademit.

61 *Artes superuacuas* Ad hæc quicquid erat rerum superuacuearum è ciuitate efficiendum curauit, adeo ut nec negotiator, nec sophista, nec uates, nec circulator, nec lautitiarũ artifex Spartã ingrediere. Neq; enim passus est illic esse pecuniam talibus utilem: tantum ferream monetam cudit, quæ pondere Æginetico æquabat minam, ualore æreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiã.

62 Cæterum quum statuisset inuadere delitias luxumq;, & in his quoque tollere

collere diuitiarum admirationem, instituit syssitia, hoc est conuiuia publica. Percontanti uero cur ea constituisset, sic ut in singulis conuiujs pauci cum armis discumberet, Vt inquit expediti sint ad parendum imperatis, & si quid tumultus inciderit, penes paucos sit delictum, sitque inter omnes potus ac cibi æqua portio, denique non solum in esculentis ac poculentis, uerum ne in stratu quidem aut uasis, aut alia re quacunque, plus haberet diues quam pauper. His rationibus quum diuitijs detraxisset admirationem, posteaquam nemo erat, qui uel uti posset illis uel ostentare, dicebat amicis, quam præclarum est o amici, ipsa re declarasse cuiusmodi sint diuitiæ, si quando cæcæ sunt, tarentque spectatoribus & admiratoribus. Interim obseruabat, ne quis prius domi sumpta cœna ueniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis, alio ué potu. Quod si quis cum cæteris non biberet ederetue, eum uituperabant, ut qui alijs edulijs delinitus abhorreret à uictu communi. Porro qui palam conuictus esset id fecisse, ei multa dicebatur. Vnde Agis qui multo post Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Atheniensibus domum reuersus, quum uellet unum diem cœnam capere cum uxore, missus à syssitijs poscenti, præfecti militiæ non miserunt. Ea res quum postero die innotuisset Ephoris, multam illi dixerunt. In eodem facto geminum exemplum nobis est proditum, primum frugalitatis deinde seueritatis, quum in causa non graui leges nec regi pepercerint.

Communitas

τυφλὸς ὁ
πλοῦτος

Sed Lycurgo euenit, quod ferè solet his qui cum corruptis populi moribus bellum suscipiunt. Diuites hoc genus institutionis indigne ferebant, cortique sunt in illum, & non solum conuictijs insectabantur, uerum etiam saxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. At quum urgerent persequentes, dilapsus est per forum, ac reliquos quidem fugiens anteuertit. Alcander autem pertinacius insequens fuste respicienti in tergum, extudit oculum. Hunc Alcandrum quum noxæ deditum publico decreto accepisset puniendum, nec ullo affectit incommodo, nec incusauit: sed quum illum sui instituti socium haberet, effecit ut & ipsum Lycurgum, & uitæ rationem quam cum eo egerat prædicaret: nec uictum modo, sed uniuersam ciuium educationem amaret, quam Lycurgus induxerat. Porro mali quod acciderat monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciceo, deaque cognomentum addidit ut optiletis diceretur: nam Dorcs Lacedæmonem incolentes, oculos optilos uocant, ab opto quod Græcis sonat uir deo. Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non absque discrimine mores ciuitatis corruptæ uictijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantia, quæ ex hoste capitali reddidit amicum ac propugnatorem: quem etiam si necasset, ut ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & uno legum suarum defensore minus habuisset.

63

Moderate

Percontanti quæ ob causam non uiteretur legibus scriptis, quoniã, inquit, eruditi qui sunt, recteque educati, probant quid pro ratione temporis exper-

64

Prudentes

diat:

diat: significans scripturam non mutari, quum pro uarietate occasionum uir probus & sapiens sæpenumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim præscribi nõ potest. Satis est ciues honeste fuisse institutos. Hi sua sponte uidebunt quid pro tempore facto sit opus.

65 Rursum alijs percontantibus quam ob rem statuisset, ut ad ædium culmen imponendum fabri securi uterentur, ad fores uero addendas sola ferra, nec ullo alio instrumento, Vt, inquit, ciues mediocritatem seruent in omnibus quæ in ædes inferunt, neq; quicquam habeant earum rerum, quæ apud alios sunt admirationi. Videbatur enim indecorum, si per ostium rude ac uile supellex inferretur exotica, precio chara, arte operosa. Id ne fieret, ipsæ quodammodo fores admonebant. Hinc aiunt accidisse, quod Leotychidas primus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cerneretq; tectum domus sumptuoso apparatu factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hospitem, num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeo luxum esse putabat, naturam artificio corrumpere.

Frugaliter

*Habetur ante
pa. 8. ap. 28*

66 Rogatus aliquando Lycurgus quam ob rem uetuisset frequenter aduersus eosdem expeditiones agere: ne inquit, dum crebro sese defendunt, bellandi peritiam usu colligant. Vnde & Agesilaus grauius accusatus est, quod crebris in Bœotiam expeditionibus ac bellis, Thebanos Lacedæmoniorum hostes ad repugnandum induxisset. Nam cum Antalcidas uidisset illum saucium, exprobrauit quod Thebanos præliandi artem docuisset, quum ante nec scirent bellare, nec uellent, Præclaram, inquit, doctrinæ tuæ mercedem habes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum, nec exercitatos, uel inuitos consuefeceris docuerisq; bellum gerere. Hoc stratagema latius etiam patet, uidelicet ne sæpius cum iisdem litigemus aut contendamus, ne tandem assueti uel contemnant nos, uel superent.

*Habetur ante
pa. 15. ap. 69*

67 Alio quoque percontante, quam ob rem uirginum corpora cursibus, luctis, discorum ac telorum iactibus fatigaret: ut, inquit, foetuum profeminatio ab ipsa statim radice, ualidum in ualidis corporibus initium sumens, recte germinet, Simul ut ipsæ in perferendis partibus, facile simul & generose certent aduersus pariendi nixus doloresq;: postremo si qua incidat necessitas possint, & pro se, & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit uir prudens quanta rerum publicarum pestis sit ocium atque ignauia. Contra moderatos labores etiam corpora reddere tum firmiora, tum salubriora. unde nec uirginibus permisit in ocio uiuere, sed has quoque masculinis exercitijs quodammodo uertit in masculos, quum in plerisque ciuitatibus per delicias ac luxum masculi transformarentur in fœminas.

*Fœminæ
masculæ*

68 Cæterum quum essent qui uitio darent, quod uirgines in pompis ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omnium, causamq; cur id instituisset requirerent, Vt iisdem inquit, cum masculis rationibus institutæ, nihilo sint illis inferiores uel robore, uel salubritate corporum, uel animorum uirtute ac generosi-

generositate studioq; ueræ laudis, uulgarem autem gloriam contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ uxore, Cum quædam ut probabile est, extera mulier illi dixisset, Solæ Lacænc; uiris imperatis, respondit. Nimirum solæ uiros parimus. Hoc exemplum nec in masculis, nec in puellis imitandum censuerim: hæctenus tamen conducit, ut stupidum pudorem qui frequenter obstat honestis actionibus ab ætate tenera excutiamus, statimq; discant nihil esse uere pudendum præter turpitudinem. Innumeras uero reperiatis quæ nudatæ uehementer erubescant, si quid præter honestum dixerint fecerintque non mutant colorem. Sunt item innumeræ, quibus amictus uilior cultusq; simplicior genas rubore tingat, cõtra gloriosum esse ducant si splendido uestitu prodeant in publicum, negligentes earum rerum, quæ uerum probum ueramq; laudem adferunt.

Additum ex alio loco per studiosũ quæpiam

Pudor præposterus

Ciues qui à nuptijs abhorrent, cœlibesq; uiuere mallent, à spectaculis quibus nudi pueri incedebant arcebat Lycurgus, aliasq; addebat ignominias, hac arte prouidens diligenter, ut ciues creandis liberis operam darent. Quõ enim mos esset apud Lacedæmonios, ut iuniores senioribus multum honorem cultumq; præstarent, hoc honoris ademit ijs qui coniugibus ductis nollent augere ciuium numerum. Vnde nec illud in Dercyllidam dictum reprehendit quisquam, quum tamen belli dux esset probatissimus. Cum enim aduenienti iuuenis quidam non assurgeret, atq; ille diceret, non mihi assurgens cessisti: nec tu, inquit, mihi cessurum genuisti. Tam procaz iuuenis dictum in senioem, eumq; bellica laude celebrem nunquam tulisset populus Spartanus, nisi pro pessimis ciuibus habuisset eos, qui sponte steriles esse statuissent, nec agnoscerent quid patriæ deberent. Nam rem propius intuentibus non ita magnum discrimen est, inter eum qui ciuem occidit, & qui ciuem reipub. dare, quum possit recusat.

69

Cœlibatus damnatus

Cuidam percontanti quam ob causam lege cauisset, ut sine dote uirgines elocarentur, Vt, inquit, neq; propter inopiam ullæ relinquerentur innuptæ, neq; ob diuitias expeterentur, sed ut iuuenum quisque ad puellæ mores respiciens, ex uirtute faceret electionem. Eadem de causa fucos & ornamenta quibus aliæ formam uel fingere uel commendare solent, ex urbe submouit. Vt ubique uir egregius studuit æqualitati.

70

Vxor eligenda

Idem quõ certũ tempus præscripsisset quo puellæ nubere, iuuenes ducere deberent, interrogatus quur id statuendũ putarit, ut, inquit, soboles ex adultis perfectæq; ætatis parentibus nata, ualida sit & uegeta. Ex coitu præproprio non solum lædunt corpora gignentiu, uerum etiã proles nascitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carêt apud illos autoritate quam ætas conciliat: rursus qui uergente iam ætate, nec fruuntur liberis suis, nec eos possunt ad perfectã institutionẽ perducere, morte senioq; præuenti.

71

Altero quodam admirante, quam ob rem uetuisset sponsum cum sponsa simul dormire, sed statuisset, ut uterque cum suis æqualibus maximam e diei

72

Coitus moderatus diei partem uerferetur, cumq; his totas noctes quiesceret, cum sponsa uero furtim ac uerecunde cōgrederetur: primum, inquit, ut corporibus essent ualidi, si non uterentur cōgressu ad satietatem, Dein ut illis amor mutuus semper maneret recens ac uigens, deniq; ut fœtus æderēt robustiores. Hoc hoc demum est patriæ patrem agere, nusquam non aduigilare ad reipub. utilitatem ciuūq; tum animis, tum corporibus undiquaq; consulere. At multi sunt qui sibi legitimi magistratus uidentur, si quāplurimum tributorum ac uectigalium è ciuibus extorqueant, & interdum puniant immania scelera, quum alioqui scelerum iritamenta præbeant suis.

73 Delitia Quin & unguenta eiecit è republica tanquam olei corruptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus uitiatum nullum habet usum, nec ad esum, nec ad membrorum unctionem: atq; dum rem necessariam ad delicias corrumpunt, fit ut minor sit copia.

74 Unguenta Submouit & tingendi artificium, ueluti sensus adulationē. Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur. In summa, cunctis ornandorum lenocinio corporum artificibus Spartana urbe interdixit, ut qui malis artibus bonas artes corrumpent: propterea quod huiusmodi delitijs ciues à salubribus ac serijs exercitamentis auocarentur.

75 Additum Adulterium Tanta porrò erat illis temporibus uxorū pudicitia, tantumq; aberant ab ea facilitate quæ post inuasit, ut prius esset incredibile adulteriij crimen apud Spartanās inueniri: Ferturq; dictum cuiusdam uetustissimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hospite quodam, quid pœnarū darent apud Spartanos adulteri, neque enim uidere se, quicquam super hac re sancitum à Lycurgo, Nullus, inquit, ô amice apud nos adulter est, Cum ille subiecisset, Quid igitur si existat? Dabit, inquit, bouem tantum ut porrecto ultra Taygetum montem collo, bibat ex Eurota: cumq; ille ridens dixisset, fieri nō potest, ut tantus bos inueniatur, Et quo pacto, inquit Geradas, Spartæ existat adulter, in qua diuitiæ, delitiæ, & corporis asciticius cultus probro habentur: contra uerecundia, modestia, ac obedientiæ magistratibus debitæ obseruatio, decori laudiq; dantur? Prudēter intellexit Geradas ibi non posse nasci uitia, ubi non admittuntur uitiorum seminaria, eaq; ubique iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atque hæc est clementissima ratio medendi prauis moribus, excitandiq; uirtutis studium.

76 Argute Cuidam postulanti ut in ciuitate pro aristocratiâ, id est, optimatū gubernatione constitueret democratiâ, hoc est popularē gubernationem, Tu fac, inquit, prius domi tuæ democratiâ instituas. Compendio docuit eam reipub. speciem non esse utilem ciuitati, quam nemo uellet esse in sua familia. Ciuitas autem nihil aliud est quàm magna domus.

77 sacrificia frugalia Percontanti cur instituisset ut minutis ac uilibus rebus sacrificaretur, ne unquam, inquit Lycurgus, deficiat nos quo numen honoremus. Quis non diceret in solenni deorū cultu magnificentiâ ac splendorem adhibendum?

At uir

At uir prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate, quàm opimis uictimis, ne sub religionis obtentu luxus irreperet, aut certe rerum penuria. Deus enim non eget nostris impendijs, amat autem homines, quorū necessitati poterat illis impendijs succurri.

E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderetur in altum, Eius constitutionis causam percontanti, ne quis, inquit illorum laborando consuescat defatigari. Siquidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas uires. Qui uero subinde delassatur in exercitamentis, quoniam imbecilliores ueniunt ad labores necessarios, facilius deficiunt.

Cuidam percontanti quam ob rem crebro mutari castra iuberet, Vt magis, inquit, lædamus hostē. Lacedæmonij quoniā erant expediti, nō magno negotio transferebant exercitū: uerum idem facere non perinde cōmodum erat hostibus, magnam sarcinarū & impedimentorum uim secum trahentibus, præsertim qui castra ferē, fossis, aggeribus ac uallis solent communire.

Roganti qua de causa uetuisset oppugnari turres, ne, inquit, à scemina, pueroue, aut ab alio quopiam homine puero ac sceminæ non dissimili, uiri præstantiores occidantur. Non probauit prælij genus in quo uirtuti locus non esset. E turribus uero puer aut mulier deiectu saxorum potest uirum quantumuis fortem interimere. Quis igitur locus uirtuti in bellis nostris in quibus præcipuas partes agunt bombardæ?

Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctuq; quē illi Leucothææ solent facere, Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne ut deæ rem diuinam faciatis. Mire taxauit Thebanorum ritus secum pugnantes. Non enim conuenit simul lugere & sacrificare, hoc est ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

Ciuiibus quibusdam interrogantibus, quomodo liceret hostium insultum effugere, Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulentos & onustos prædæ spes inuitat hostem, nec facile potest elabi, qui sarcinis & impedimentis retardatur. Ad hæc tutiores sunt ab hostium insultu, inter quos est æqualitas, & ex æqualitate concordia.

Iisdem percontantibus cur prohibuisset urbē cingi muris, quoniā, inquit, non caret mœnibus ciuitas, quæ non lateribus, sed uiris cincta est. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quàm fortitudinem.

Spartanis studio est alere comam, & super ea quoq; re narrant Lycurgum reddidisse rationem, Quoniam inquit coma, formosis addit decorem, deformes uero reddit hostibus terribiliores. Vt enim decet coma speciosos, ita minus felici specie præditis horrorem ac ferinum quiddam conciliat. Capillitiū naturalis est ornatus, minimoq; constans: hoc genus non damnauit Lycurgus, ut quod nec operosis artibus cōstaret, nec pro frugalitate luxū induceret. Adscititium cultum magnoq; paranda lenocinia non probauit.

Quo magis detestanda est quorundam præpostera cura, qui corporis eas partes uellunt raduntque, quibus natura pilos dedit, non tantum ad decorem aut uerecundiam, uerum etiam ad tuendam ualeitudinem. Contra illic eliciunt sylvam artificio, ubi natura uoluit esse glabriciem.

85 *Moderatio uictorie* Præcipere solet, ut posteaquam in bello hostem uertissent in fugam, ac superassent, tã diu fugientes insequeretur, donec certa esset uictoria, moxque retrocederent. Neque enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui cessissent: idque non solum honestius, uerum etiam utilius esse dicebat. Si quidem hostes, quibus cum res est, ubi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere uero qui loco non cedunt, sibi conducibilius existimabunt fugere quàm persistere. Frequenter enim desperatio magnum robur addit animo, non minus quàm spes uictoriæ. Decet autem Græcos legibus ac disciplinis imbutos etiam in bellis meminisse clementiæ. Barbaricæ feritatis est sæuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clementia ne nobis sit exitio. Fit enim non raro ut hostis fugam simulet, aut redintegratu uiribus acrior insurgat in uictorem.

86 *Stratagemata* Percontanti quam ob rem hostium cæsorum cadauera spoliare uetuisset, ne, inquit, dum spolijs incumbunt pugnam negligant, sed paupertatem unã cum ordine seruent. Ut uir ille sapiens ubique ciuibus suis metuit à diuitijs tantum à fonte plurimorum malorum, quum apud hominum uulgus nihil expetatur auidius, quasi in his sint præcipua felicitatis humanæ præsidia.

L Y S A N D E R

87 *Hoc ante habetur, nec est in Græco. pa. 23. apoph. 46* Lyfander preciosas uestes quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accepit, dicens: Vereor ne his amictæ turpes uideantur.

Idem quum aliquanto post idem Dionysius ipsi misisset stolas duas, iubens ut utram elegisset eam mitteret filiæ, ipsa, inquit, rectius eliget, itaque accepit ambas & abiit.

88 *Vafre* In hoc exemplo nihil est imitandum, nec uiro Lacedæmonio dignum, nec aliud ab hoc duce expectandum ferè præter malitiosam ingenij uafriciem.

89 *Utilitas uirtute potior* Is quum egregius simulandi artifex euasisset, ac pleraque quæ crudeliter & auare gerebat, callidis fucis ornaret, iustum non alia re quàm utilitate, & honestum commodo metiens, fatebatur quidem ueritatem mendacio præstantiorem esse, sed utriusque dignitatem ac precium utilitate æstimandam. Inuertit uir improbus philosophorum dogma, qui quod honestum est, idem uolunt utile esse: hic quicquid esset utile, idem ducebat honestum.

90 *Vafre* Adeos uero, qui ipsi probro dabant quod pleraque dolo ac fraude gereret, non palam uirtute cõficeret, hac parte Hercule generis autore indignus, ridens dixit: ubi quod uellet non assequeretur leonis exuuium, ibi uulpinum applicandum esse, sentiens quod honestis rationibus non posset effici, id fraude dolisque perficiendum.

94 Rursus alijs illi uitio uertentibus, quod fœdera quæ cum iureiurando fecisset

cisset in Mileto uiolasset, ait pueros talis esse fallendos, uiros iureiurando, *Perfidiose*
 quasi hoc ipsum esset uiro dignum, periurio fallere.

Cum Athenienses non uirtute sed insidijs uicisset iuxta flumen cui no- *92*
 men Ægis, eisq; fame pressis urbem in fidem suam accepisset, scripsit *Gloriose*
 Ephoris, Captæ sunt Athenæ, perinde quasi ui rem gessisset, gloriam au-
 cupans mendacio.

Cum Argiui de ditionis finibus ambigerent cum Lacedæmonijs, as- *93*
 seuerarentq; se iustiorẽ habere causam, Lyfander stricto ense, qui hoc, *Violente*
 inquit, superior est, is optime de finibus disputat. Ab æquo & bono uir info-
 lens ad uim prouocauit.

Ad Bœotos ancipites, nec huic, nec illi parti addictos, quum per illorum *94*
 confinia faceret iter, legatos misit, qui percontarentur, utrum rectis an infle- *Animose*
 xis hastis per illorum agros proficisci deberet, significans siue amici essent
 Bœotij, siue inimici nihilo minus se cœpto itinere perrecturũ, nisi quod per
 hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandum si quis obliste-
 ret, per amicorũ inuersis, ueluti nemini nociturus. Hoc dictum non nihil resi-
 pit indolis Laconicæ, qui nec inimicis supplex esse uellet, nec amicis grauis.

Megarensi cuidã in publico conuentu liberius aduersus ipsum loquenti. *95*
 Tua uerba, inquit, amice opus habent ciuitate, significans in ciuili confesso *Libertas in*
 cuiq; liberum esse quæ uidentur dicere, in bello non esse eandem libertatem *dicendo*

Cum ad Corinthiorum qui defecerant muros peruenisset, uidens Lace- *96*
 dæmonios contantes aggredi, ac forte accidisset, ut lepus conspiceretur exci- *Habetur ante*
 tatus transilire fossam, non pudet, inquit, ô Spartani huiusmodi formidare *simile pa. 27*
 hostes, quorum mœnibus ob ipsorum ignauiam lepores indormiunt? Ca- *apoph. 44*
 sum fortuitum solertia ducis torfit ad animum addendum militibus. *Solertter*

Eidem in Samothrace oraculum consulenti sacerdos iussit, ut quod in *97*
 uita maxime sceleratum commisisset, diceret, Ille sacerdotem rogauit, u- *Simile dictum*
 trum hoc tuo an deorum iussu facere oportet? quum sacerdos respondisset, *est pa. 24*
 Deorum iussu, Tu igitur hinc discede, ac dñs dicam si percontentur. Hic *apoph. 23*
 cuique liberum est, utrum malit laudare animum ab omni superstitione li-
 berum, an prudentiam, qui senserit sacrifici fucum, hoc agentis, ut ex con-
 scientia criminis haberet illum obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs ni-
 hil aggredi nouæ rei, nisi consultis oraculis. At Lyfander quum nulla religi-
 one teneretur, nihilosecius hinc quoq; solitus est suis uicijis honesti speciem
 petere, tamen si parum successit.

Interroganti Persæ, quam rempublicam maxime probaret, eam, inquit, *98*
 in qua fortibus uiris ac meticulosis, congrua utrisque redduntur. Sensit uirtu- *Premia*
 tem inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc est quod *uirtutis*
 apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris haberi ignauis ac
 fortibus. Ea sententia non solum habet locum in republica, uerum etiam in
 priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad conseruandam cuius-
 e 3 libet

libet gregis disciplinam. Honos enim non solum alit artes, ut habet pro-
uerbium, uerum etiam uirtutem. Nec tam refert monarchia sit an aristocra-
tia, an democratia, an aliqua reipublice forma ex his temperata, quam ut in
quacunque gubernatione discrimen habeatur publicum, inter uiros utiles
reipub. & suo uiuentes abdomini.

99 *Laus ab homi-
nibus* Cuidam apud Lysandrum iactanti, quod ipsum & laudibus ueheret,
& aduersus obtrectantes tueretur, duo, inquit, mihi sunt boues ruri, tacen-
tibus ambobus, tamen certo noui, uter sit ignauus, uter ad laborem stren-
nuus. Sensit ueram uirtutem non egere laudibus humanis, quum ipsa se-
cum ducat suam laudem ac decus. Cæterum qui nihil gerunt præclari, his
opus est præconibus.

100 *Moderate* Ad quendam à quo cōuicijs impetebatur, dic, inquit, assidue ô amicule,
dic dic, nihil omittas, si quæ tuum animum malis quibus uideris plenus ua-
leas exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbi-
trari maledicum, quum in promptu esset ultio.

1 *Hoc ante ha-
betur in Age-
filao, licet ali-
ter narratum
pag. 12. ap. 51* Aliquanto post defuncto iam Lysandro, quum de societate belli nata
esset controuersia, Agefilaus adiit Lysandri domum inquisiturus super hac
re literas, quas Lysander apud se detinuerat. Reperit autem præterea li-
brum Lysandro conscriptum de nouando reipublicæ statu, quod oportet
regnum ab Eurytionidis & Agide ablatum (Nam ex his tantum familijs
fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo ui-
delicet hoc honoris decerneret, non his qui genus duxissent ab Hercule, sed
ijs qui tales essent uirtute, qualis fuisset Hercules: quandoquidem uirtute
nō generis commendatione & ille ad diuinos honores subuectus est. Hanc
orationem Agefilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eam o-
stendere, qualis ciuis clanculum fuisset Lysander, non sine calumnia eorum
qui Lysandro fauerant. Sed ferunt Cratidem, qui tum inter Ephoros pri-
mas tenebat, ueritum ne lecta oratio persuaderet, reuocasse ab eo consilio
Agefilaum ac dixisse, non solum non esse refodiendum Lysandrum, sed i-
psam potius orationem cum illo defodiendam, quod callide & ad persua-
dendum accommodate composita uideretur. Hoc factum declarat Lysan-
dri peruersam ambitionem, qui nihil intentatum reliquerit ad regnum adi-
piscendum: sed idem arguit Agefilai moderationem, qui priuatam simul-
tatem posthabuit utilitati reipublicæ.

2 *Seuere* Cæterum qui filiarum illius nuptias prius ambierant, mox post obitum
eius, quod repertus esset pauper, eas recusabāt. ijs Ephori dixere mulctam,
eò quod quem diuitem esse credentes coluerāt, eundem iustum ac probum
ex paupertate agnitum, contemnerent. Hoc ut apophthegma non est, ita
salubre est exemplum seueritatis, quod admoneat in conciliandis matrimo-
nijs magis spectandam uirtutem quam censum: eosque perfidos & incōstan-
tes esse amicos, qui amicitiam commodo metiuntur, cuius spe adempta, pro-
tinus

tinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honestius esse famam quam pecunia ditescere.

N A M E R T E S

Namertes quum legatione fungens a quodam eius gentis ad quam erat missus, beatus predicaretur, eò quod multos haberet amicos, interrogauit quomodo multos haberet amicos periculum faceret, an amicum haberet syncerum ac probum. Id quum alter fassus se nescire cuperet discere, per aduersam, inquit, fortunam.

*Videtur adiectum
Amici exploratio*

N I C A N D E R

Nicander cuidam dicenti, quod Argiui male de ipso loquerentur, num, igitur, inquit, dant poenas qui de bonis loquuntur male, significans rem, male moratam, ubi liceret impune male dicere nihil mali commeritis.

Idem percontanti quare Lacedaemonij comam ac barbam alerent, quoniam, inquit, hic ornaus quum sit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo constat impendio.

*5
Simile pa. 58
apoph. 84*

Cum Atheniensis quidam dixisset, nimium o Nicander amplectimini ocium, uerum, inquit, praedicas, sed non quemadmodum uos, quocumque modo nobis parare studemus. Sensit ocium honestis rationibus partum non esse reprehendendum: sed eos uituperio dignos, qui per fas nefasque sectantur ocium. Ocium autem Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

Z E V X I D A M V S

Zeuxidamus cuidam percontanti quam ob causam Lacedaemonij leges de fortitudine citra scriptum seruariet, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legendas, Quonia, inquit, assuefaciendi sunt, ut praclaris gestis potius quam scriptis intendant. Inertiae genus est de fortitudine philosophorum more disputare, sed partim factis exercenda uirtus, quae paucis dogmatibus tradi potest.

Aetolo quodam dicente, quod qui studerent probitatem cum fortitudine coniungere, istis bellum esset potius pace: non per deos inquit, sed his mors uita potior esse debet. Correxerunt Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis terrorem abieceris.

P A N T H O I D A S

Panthoidas legatus missus in Asiam, ostendentibus ipsi murum probe munitum, per deos, inquit, o hospes, bellum conclaue mulierum.

Idem quum in academia philosophos audisset multa de uirtute differentes, interrogatus cuiusmodi uiderentur eiusmodi sermones, quid aliud, inquit, quam probi, sed prorsus inutiles uobis, qui illis non utimini. Salse tetigit mores Atheniensium qui uirtutem haberent in labris, non in factis.

*9
Habetur ante simile pa. 36
apoph. 97
10
Salse*

P A V S A N I A S

Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum Atheniensibus haberent controuersiam, atque inter caetera dicerent, quod ex more regionis, neque mulieres in insula parerent, neque mortui sepelirentur, quomodo igitur, inquit, haec insula erit uobis patria, in qua neque fuit quisquam uestrum, nec

*11
Argute*

e 4 futu

futurus est? Argute notauit ineptam Deliōrum consuetudinem, qui suos in patria, neque nasci sinerent uiuos, nec humari mortuos, quum ut mulier, ita nec regio mater sit, nisi gignat. Alienum autem sit à materna pietate nolle sepeliri quos genuit.

12 *Moderate* Cum Atheniensium exules hortarentur illum, ut aduersus Athenienses moueret exercitū, dicerētq̃, quod quū in Olympijs præconis uoce pronuntiaretur uictor, soli Athenienses ipsum exhiberent. Cum hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid facturos creditis, si illis malefecero? Insigne moderationis exemplum nihil tam atroci commoueri contumelia: at idem ingenij mire solertis argumentum, quod adferebatur uelut instigaturum Pausanię animum, ad suscipiendum bellum, id in partem diuersam retorquere.

13 *Argute* Percontanti quur Tyræum poëtam Spartæ ciuem fecissent, ne quis, inquit, externus nobis dux uideatur. Poëta apud Lacedæmonios non erāt in precio, nec hoc nomine Tyræus meruit apud illos honorē, sed quoniam strenuū ducē in bello præstiterat, putarunt eā laudē patrię uindicandā

14 *Salse* Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem ut cum hostibus terra mariq̃ experiretur, Vis, inquit, igitur positis uestibus teipsum ostendere, qualis sis qui nobis bellandi es autor? Salse risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil opis adferre posset.

15 *Sapienter* Quibusdam in spolijs barbarorum demirantibus preciosas uestes, præstiterat, inquit, ipsos esse multi precij, quàm possidere preciosas. Correxerat suorum admirationem, eosq̃ ad uerorum bonorum admirationem reuocauit.

16 *Lepide* Post uictoriam à Medis apud Plateas reportatam, præcepit suis ut apponerent coenam Persicam, quam sibi barbari prius apparauerant. Ea quū esset opipera ac sumptuosa, Lurco, inquit, eras o Persa, qui quum tantas haberes delicias, ad nostram ueneris mazam: id erat panis genus contemptū ac uulgare. Admonuit stultissimum esse, locupletes pugnare cum his quibus nō multum est quod eripiatur. Etenim si feliciter cadat Martis alea, exile lucrum est: sin secus, ingens est damnum. Dicti uero argutia in hoc est, quod fastidiose delicatus uidetur, qui inter uarias delicias, appetit cibum uilem ac plebeium. Nam id solent interdum diuites quibus assidua copia lauticiarum parit nauseam.

PAVSANIAS ALTER

17 *Legum autoritas* Pausanias Plistonactis filius, cuidam roganti, quam ob rem apud Spartanos nefas esset, ullam præscarum nouare legum, Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges.

18 *Salse* E patria profugus, quum Tegeæ laudaret Lacedæmonios, cuidā dicenti, Quin igitur mansisti Spartæ, sed fugere maluisti? Quoniā, inquit, nec medici apud sanos, sed apud ægrotos uersari solēt. Salsissime cōuiciū exilij retorsit in Tegeaten, quod eius gentis corrupti mores egerent Spartana disciplina.

19 Alteri percontati quo pacto possent debellari Thracas, si inquit quuir optimus est,

mus est, eum belli ducem delegerimus. Admonens plurimum ad uictoriã
momenti esse in imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni re/
fert, quales sint quibus gerendæ rei creditur autoritas.

Dux bonus

Medicus qui inuisebat Pausaniam dicebat, nihil habes mali, Non enim,
inquit, te medico utor. Hoc ipsum quod nihil habebat mali, adeo non acce/
ptũ ferebat medicis, ut eos solos iudicaret prospera esse ualetudine, qui me/
dicis non uterentur. Id ut perpetuo uerum non sit, tamen extra controuersi/
am est, maximam malorum partem à medicis proficisci, uel quia sint impe/
riti, uel quia negligentes, uel quia ambitione quæstuue corrupti.

20

Medicina con
tempta

Cum ab amico argueretur, quod de medico quodam male loqueretur, à
quo nec ulla re læsus esset, nec cuius fecisset periculum, Si fecissem, inquit, pe/
riculum, nequaquam uiuerem.

21

Medicorum
osor

Medico cuidam dicenti Pausaniæ, ad senectutem peruenisti, ob id, in/
quit, quod te medico non sum usus. Medicus existimabat arti suæ deberi,
si cui contigisset senectæ: at ille credebat uix unquam ad senectutem pertin/
gere, qui medicis utuntur.

22

Medicorum
osor

Eum uero medicum censebat optimum, qui non sineret ægrotos extabe/
scere, sed quàm primum sepeliret. Inhumanior quidem uidetur hæc senten/
tia, sed tamen à Socratis opinione non multum abhorrens, qui uult admo/
dum ualetudinarios nec ulla iam ex parte utiles reip. æquo animo debere è
uita decedere, sic tamen ut nemo sibi uim adferat, sed honestis actionibus
immoriatur. Certe non apparet quid magni faciant quum quatuordecim
medici multo tempore immodicis impendijs adnituntur, ut anui iam præ/
mortuæ uitam in unũ alterumue mensẽ proferant. Quid enim aliud agũt,
nisi quod arte sua mortẽ reddũt longiorẽ, quasi hoc cuiq; sano sit optabile,
diu mori. At uiri sapientes mortẽ inopinatã ac breuem iudicatũt optimam.

23

Medicus opti
mus quis

P A E D A R E T V S

Pædaretus cuidam dicenti magnũ esse numerum hostium, Tanto, in/
quit, plus gloriæ referemus, quoniã plures interficiemus. Quod alter adfere/
bat ad persuadendam ignauiam, ille uertit in calcar fortius agendi. Eodem
telo repelli possunt quicũq; difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

24

Fortiter

Idem cõspecto quodam qui natura mollis, tamen ob humanitatem lau/
dabatur à ciuibus, dixit, nec uiros qui mulierum similes sint oportere lauda/
re, nec mulieres quæ uirorum sint similes, nisi si qua mulierem urgeat neces/
sitas. Sensit aliud decere bonum uirum, aliud bonam mulierem: ac pro muli/
ere in uirum trãfigurata, accipit necessitatis excusationem: in uiro degene/
rante in mulierẽ, nullam recipit excusationẽ. Ita nõ eadem laus decora prin/
cipi est, quæ plebeio, non eadem magistratui quæ priuato.

25

Decorum.

Cum in trecentorũ uirorum ordinem nõ esset ascriptus, qui honos apud
Spartanos primam dignitatem obtinebat, repulsus discessit hilaris ac ri/
dens: reuocãtib; autem Ephoris, quidq; rideret percontantibus, gratulor
inquit

26

Candor
inquit

inquit huic reip. quæ trecentos habeat ciues multo me meliores. Quid hoc pectore magis philosophicum? Nec moleste tulit repulsam, nec questus est de Ephorum iudicio, sed plus uoluptatis capiebat ex publico reipublicæ bono, quàm sensurus erat ex honore impetrato.

PLISTARCHVS

27 *Moderate* Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quam ob causam reges Lacedæmoniorum non à priscis regibus cognomen sortirentur, Quoniam, inquit, illi ducere quàm regnare maluerunt, posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanuit. Agis autem dictum est à ducendo, quoniam clementer imperabant, & regum est imperare potius quàm persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem.

28 *Stultiloquiū* Cum patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit, Non tu cauebis amice perpetuo risu digna dicere, ne quem admodum qui assiduo palæstricam exercent palæstricæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Sensit uir egregius raris lapsibus dandam esse ueniam: cæterum quum error transit in habitum & consuetudinem, fit malum immedicabile. Experdit autem hac Plistarchi interpellatione amicos crebrius peccantes reuocare, ne peccandi colligant usum, & uitium transeat in naturam.

29 Cuidam referenti ipsum à maledico quodam laudari, demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuum esse. Nam ille de uiuo bene loqui possit nemine: Non delectatus est uir generosus laude, quæ à uiro illaudato proficiscebat.

PLISTONAX

30 *Habetur pa. 25 apoph. 24* Plistonax Pausaniæ filius quum rhetor quidam Atticus Lacedæmonios dixisset indoctos, Nos enim inquit, Græcorum soli nihil à uobis didicimus mali. Lacedæmonij malum existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

POLYDORVS

31 *Generose* Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non cessabat minitari hostibus, non intelligis, inquit, te maximam uindictæ partem frustra consumere? Qui statuit inimicum ulcisci, minis nihil aliud efficit, nisi ut præmonito inimico sibi minuat lædendi facultatem. Fortium autem uirorum est male facere ijs qui malo digni sunt, non maledicere.

32 *Dissimulante* Cum in Messenensium regionem eduxisset copias, roganti cuiusnam aduersus fratres essent pugnaturo: Non, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quæ nondum sortito diuisa est. Elusit percontatorem, dissimulans consilium suum. Sit hoc quoque exemplum celandi propositum, si quem cupias lædere.

33 *Moderate* Cum Argiui post illam trecentorum pugnam rursus essent prælio superati, socij Polydorum adhortabantur, ne eam oportunitatem præteriret, sed aggressus hostium muros ciuitatem illorum caperet. Id enim factum fore facillimum, quum

quum interfectis uiris solæ mulieres essent reliquæ . His in hunc respondit modum, Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestū est, cæterum quum pro agris pugnarim, urbem uelle capere, nō arbitror esse iustum. Si quidem huc ueni, agros recepturus, non urbem occupaturus. Vir excellentis animi ne cum hostibus quidem putauit agendum secus quàm postulabat æquitas, quum hominum uulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantum ut si de frigido opidulo fuerit concertatio, uictor existimet sibi ius esse, regnū uniuersum uicti occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim uictoria nullam habet uirtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

Percontanti quid esset in causa quod Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerēt, quoniā, inquit, duces, reuereri didicerunt potius quàm timere. Reuerentia cum amore cōiuncta est, metuimus autem illos maxime quos odimus. Rectius autē suo fungitur officio, qui ex animo facit, quàm qui metu mali.

P O L Y C R A T I D A S

Polycratidas unus cum cæteris missus orator ad duces regios, quum ab his interrogaretur, utrum priuatim uenissent, an publice missi, Si impetramus, inquit, publice: sin minus, priuatim. Vox pij candoris in patriam index, Si cessisset ex sententia legatio, gloriam uolebat reipublicæ cedere: sin minus, ignominiam repulsæ ad patriam non pertinere.

S O E B I D A S

Soëbidas cū essent Lacedæmonij in pugna Leuctrica Martis aleam experiri, cuidā dicenti, Hic dies declarabit uirū bonum: præclarus, inquit, dies, qui possit declarare uirum bonum incolumē: præfagiens in eo prælio plurimos egregios uiros fortiter occubituros, quos ipse patriæ maluisset incolumes.

Idem cum esset loco iniquo præterea nullam habente aquam, obsessus ab hostibus, dicitur pactus cum hostibus, ut ipsis terram bello partam cederent, si milites unā cum ipso è uicino fonte bibissent. Nam eū homines obsederant. Icto fœdere congregatis ad se omnibus pollicitus est se daturū eius regionis imperiū ei qui nō bibisset. Porrò quū nemo sibi temperaret, sed bibissent omnes, ipse post omnes descendit in fontem: & aqua conspersus, hostibus etiā num præsentibus, abiit, ac regionem occupauit, ut qui non bibisset. Eodem stratagemate & exercitū à sitis periculo liberauit, & hostem elusit, & regnū sibi uindicauit tolerantia. Non erat obstrictus inimicis ex fœdere, quia non omnes cum ipso biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipsum à potu abstinuit. Quod si hostes uoluissent ad arma currere, iam nactus locū pugne commodiorem, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par-

T E L E C R V S

Telectrus ipsi nuntianti patrē de eo male loqui, nisi, inquit, illi dicendū esset, haudquaquā diceret. Maluit in se transferre culpā, quàm cōmittere ut pater quicquā temere loqui uideretur. Habes & pietatis simul & modestiæ exemplū.

Iam

39 *Comiter* Iam fratri suo querenti, quod ciues erga se non perinde afficerentur atque erga illum, sed inhumanius tractarent, quod non dum ab illis esset creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam ferre nescis, ego scio. Significans ei qui uelit uti fauentibus ciuibus ad multas iniurias esse conuiendum.

40 *Graviter* Percontanti quare mos esset apud Spartanos, ut iuuenes assurgant senioribus, Vt, inquit, assueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitum officium, si ultra quam debetur doceamus præstandum. Veluti si quis assuescat cum uxore uerecunde casteque cõuiuere, multo minus improbus erit apud alienas.

41 Percontanti quantum possideret facultatum, non plus, inquit, quam sat est. Diuitias non cupiditate, sed usu metiebatur.

CHARILLVS SIVE CHARILAVS

42 *Loquacitas* Charillus interroganti quam ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedæmonijs, quoniam, inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus est opus. Sensit nimirum pleraque mala ex multiloquio nasci. Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia.

43 Alteri percontanti quam ob rem Lacedæmonij uirgines nudas producerent in publicum, uxores uero tectas, quoniam, inquit, uirginibus mariti sunt inueniendi, uxores uero seruandę ijs qui eas nacti sunt. Huc spectabat ea consuetudo, ut nec puellis deessent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium consuetudinem, ubi uirgines uideri nefas est, uxores oculis hominum exponuntur.

44 *Moderate* Seruo cuidam audacius agenti cum ipso, ni iratus essem, inquit, occiderem te. Adeo putabat nihil recte dici fieriue ab irato, ut ne in seruū quidem animaduertere uoluerit commotior.

45 *Sapienter* Interroganti quam arbitraretur optimam rempublicam: in qua, inquit, plurimi ciues de uirtute inter sese decertant, citra seditionem. In plerisque ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus, de uirtute qui certent penè nulli. Quanquam hoc quoque certamen de honesto debet hæcenus seruari, ne prorumpat in seditionem. Iam enim non est concertatio uirtutis sed ambitionis. Qui uera uirtute præditus est, nihil spectat nisi ut prosit reipublicæ. At seditio præsens uenenum est ciuitatis.

46 *Ocium* Percontanti cuidam quam ob rem omnium deorum statuæ apud Lacedæmonios ponerentur armatæ, ne, inquit, probra quæ ob ignauiam iaciuntur in homines ad deos referamus, ne uel iuuenes nisi armati deos cõprecentur. Eo cõmento ciuium animis hanc opinionem infigere studebant, dijs gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam: simulque iuuentutem armis ferendis debere assuescere, quo simul & minus indulgerent delicijs, & utiliores bello euaderent, si ne religionis quidem causa fas esset arma ponere, cuius obtentu fere solet ocium & luxus in ciuitates irrepere.

LIBER SECVNDVS

Laconum aliquot ἀνωνύμων apophthegmata

A M I O R V M legatis prolixiore utentibus orati- 1
one dixerunt Spartani, prima sumus obliti, postre- *Habetur pag.*
ma non intelleximus, quia prima nō meminimus. 40 *apoph. 16*

Ad Thebanos itē qui de quibusdam pertina- 2
cius contradicebant. Oportet, inquiunt, aut minus *Habetur pag.*
habere spirituum, aut plus uirium. 21 *apo. 99*

Lacon quidam senex interrogatus cur barbam 3
gestaret sylvosam ac promissam, Vt, inquit, intu- *Canicis*
ens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus undecunque ue-
natur stimulos ad uirtutem.

Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos, apud 4
Troiam inquit. Significans tales olim fuisse, sed hoc genus hominum iam *Argute*
olim desisse inueniri.

Alius quidam Lacon quū audisset quosdam à cœna cogi ad bibēdum, 5
num, inquit, coguntur etiam ad edendum? Notauit Græcorum morem in *Bibositas*
conuiujs compellentium ad certum cyathorum modum, quum id re uera
nihil absurdus sit, quàm hominem qui nō esuriat ad certum escarum mo-
dum compellere, nisi quod alterius absurditatem eleuat consuetudo.

Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimentum esse Athenas, La- 7
con dixit ruituram Græciam si tali futura niteretur. Taxauit Atheniensium *Libere*
mollitiem, quæ poëtæ elogio non responderet, aut certe poëtæ uanitatem,
qui tali præconio celebrasset indignos.

Quidam inspecta tabula quæ picturam habebat, quomodo Lacedæ- 7
monij trucidarentur ab Atheniensibus, dixit: fortes Athenienses. Id Lacon *Salse*
audiens subiecit. In tabula: significans ridiculū esse de pictura gloriari, quod
ea non minus mentiri soleat quàm poëtæ.

Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata, solet facile admit- 8
tere, Lacon, desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit non solum *Maledici*
eos uituperio dignos qui calumniarentur alios, uerum etiam qui calumnian-
tibus accommodarent aures. Et iniuriæ genus est aduersus nihil male meri-
tum audire maledicam linguam. Non enim essent maledici, si nullum inue-
nirent auscultatorem. Proinde Lacon expoſtulauit etiam cum illo qui præ-
buerat aures de ipso male loquenti.

Quidam seruo qui dum puniretur dicebat, non uolens erraui, non uo- 9
lens igitur, inquit, pœnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est, *Argute*
inſciens feci: uigilandum erat ne quid committeret imprudens.

Alius quum in peregrinatione uidisset homines in sellis curulibus seden- 10
tes, absit inquit, ut in talibus sedeam sellis unde non liceat assurgere senio- *Seuere*
ri. In

ri. In his enim sedebant delicati porrectis cruribus, ac cœlum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios uero scelus erat iuuenem non assurrexisse seni.

11 *Licentia* Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœna uomuerant in Ephorum curia, dein etiam in sedes in quibus sedere solent Ephori uentris onus deiecerant. Ac primum quidem acris inquisitio facta est, quinam hoc designassent, ne forte ciues essent. Vt uero compertum est fuisse Chios, & dixerunt se Chijs permittere, ut agant intemperantius. Excellentium uiorum est negligere contumeliam, quæ à palàm improbis proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est.

12 *Lepide* Alius quidam Lacon quum duas amygdalas duras duplo uendi conspiceret, Sunt ne hic, inquit, rari lapides? Quasi nihil interesset inter silicem & duram amygdalam. Adeo Lacon deliciarum erat rudis, ut nesciret sub gemino cortice latere nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse notum, quando Plinius dubitat an ætate Catonis fuerit in Italia.

13 *Loquacitas* Alius quum in Luscinia plumis reuulsis minimum repperisset carniem, Vox, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici potest qui præter garrulam linguam ac magnifica uerba nihil habent.

14 *Argute* Alius quidam quum uideret Diogenem cognomento canem, in uehementi frigore statuam æream amplectentem, rogauit num algeret: illo negante, Quid igitur, inquit Lacon, magni facis? Philosophus gloriæ mancipium hoc ipsum existimabat magnificum, quod sic haberet corpus ad omnes iniurias duratum, ut in rigore frigidæ statuæ complexum ferre posset, absque dolore. Id Laconi nihilo pulchrius uidebatur, quam si quis in ætate simile quippiam amplecteretur nullo suo incommodo.

15 *Argute* Quidam Metapontius Laconi obijcanti ignauiam, atqui, inquit, non parum alienæ regionis possidemus. Ergo, inquit Lacon, non solum ignaui estis, uerum etiam iniusti. Significans non posse fieri, ut quis meticulosus & imbellis multum teneat alienæ ditionis, nisi fraude partum.

16 *Ridicule* Hospes quidam apud Lacedæmonios, quum ipsi stanti interim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cuidam, Non arbitror te Lacon tantum temporis uni pedi posse insistere, quantum ego possum. Lacedæmonius excipiens, fateor inquit, attamen nullus est anserum qui istuc non possit. Iure derisit hominem, qui longo usu didicisset artem quæ nihil utilitatis adfert reip. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum, funambulorum, & similibum.

17 *Grauiiter* Cuidam iactanti de arte rhetorica, at per geminos, inquit Lacon, ars nisi uerum attigerit, nec est, nec unquam erit. Notauit rhetores qui se profiterentur ueri similia dicere licet uera non sint.

18 *Argute* Argiuo quodam dicente, multa Spartanorum sepulchra apud nos sunt, Lacon excipiens, Atqui Argiuorum apud nos nullum est sepulchrum: innuens quod Spartani semper inuasissent Argos, Argiui uero Spartanos nunquam.

Solertes

Solenter Lacon quod ille dixerat in gentis suæ laudē, retorfit in ignominiā.

Lacon in bello captus cum sub hasta ueniret, ac præco diceret, Laconem 19
uendo, obturauit illi os, Captiuū, inquit, prædica te uendere. Suā cōditionē
æquo animo tulit, patrię ignominiā ferre nō potuit in auctione traducendę.

Ex his militibus qui sub Lyfimacho stipendium faciebant, quidam quū 20
ab eo rogaretur, num esset quispiam ex Helotum, id est seruorum Laconico
rum numero: tu ne, inquit, existimas Laconem ad te uenturum, ut abs te fe-
rat quatuor obolos? Maluit se fateri seruum, quàm hoc probri admittere in
nomen Lacedæmonicum.

Cum Thebani uictis apud Leuctra Lacedæmonijs ad ipsum ueniss- 21
sent Eurotam, & quidam gloriabundus dixisset, Vbi nunc Lacones? Spar- *Generose*
tanus quidam ab illis captus, non adsunt inquit, alioqui uos huc non ueniss-
setis. Ne uictus quidem & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicæ, nec
tulit uictoris iactantiam.

Atheniensibus quum tradita ciuitate postularent, ut Samum tantum i- 22
p̄s relinquerent, ita responderunt Lacones. Hoc tempore quo uestri non *Argute*
estis, alios habere postulatis. Vnde natum est prouerbium.
Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Cum Lacones ciuitatem quandam armis cepissent, Ephori dixerunt, pe- 23
riit iuuentutis luctamen. Non em̄ posthac habebūt aduersarios. Gaudebāt *Habetur ante*
quidē de uictoria, sed iuueibus exercēda uirtutis materiam creptā dolebāt. *pa. 41 ap. 26*

Cum Lacedæmoniorum rex polliceretur se funditus euerfurum alteram 24
quandā ciuitatem, quæ sæpenumero Lacedæmonijs exhibuerat negocium, *Generose*
non permiserunt Ephori dicentes, nequaquam abolebis neque subuertes
iuuenum cotem. Urbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quod per
eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Lacedæmonij non præficiēbant pædotribas qui pueros ad luctam exer 25
cerent, ut uirtutis esset certamen non artis. Vnde & Lyfander interrogatus,
quo pacto à Charonte uictus esset, respondit uario artificio. Non existima-
bat ea gens in qua uis re speciosam esse uictoriam, quæ callidis consilijs con-
tigisset, potiusquàm animi corporisq̄ robore. Ars autem omnis, ut à natu-
rali simplicitate recedit, ita dolo affinis est.

Philippo quum peruenisset in agros Lacedæmoniorum, scripsissetq̄ u- 26
trum uellent ipsum uenire hostē an amicum, responderunt Neutrum. Vni- *Libere*
co uerbo absoluerunt sententiam, quod erat Laconum, ac simpliciter negan-
tes regi transitum, quod erat uirorum fortium.

Lacones legatū quem ad Antigonum Demetrii filiū miserant, quoniam 27
acceperant quod Antigonū appellasset regē, mulctarunt, quamuis in anno- *Factum.*
næ penuria, medimnū frumenti in singulos ab ipso reportaret. Tantus erat
apud illos legū rigor, ut nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis ueniā
impetraret, ut unius uoculę gratiam facerent prospere legatione perfuncto.

f 2 Cum

28 *Factum* Cum improbus quidam sententiam dixisset optimam, ipsam quidem sententiam approbarunt, sed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam inculpatis moribus eandem sententiam tribuerunt. Adeo in repub. nihil honoris habendum putarunt his qui flagitiose uiuerent. Auctore mutarunt, ne esset de/ decori reip. consilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiã publicam utilitatem neglexisse uiderentur. Meminit huius & A. Gellius.

29 *Factum* *Pater pro fi/* *lio punitus* Cum duo fratres inter se dissidium haberent, Lacedæmonij mulctam dixere patri, quod filiorum discordiã dissimulasset. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quicquid illi per calorem ætatis peccassent, parenti imputabãt, cuius autoritas prouidere debuerat, ne quid inter filios oriretur simultatis.

30 *Factum* *Seuere* Cantori apud Spartanos peregrinanti, dixere mulctã, quod citharã digi/ tis pulsaret, nõ ebore. Adeo non patiebantur innouari publico usu recepta. Hoc studio cuidam alteri ex nouẽ chordis duas incidit Lacedæmonius ille.

31 *Generose* Duo pueri inter se pugnabant, quorum unus alteri letale uulnus inflixit. Puerorum autem sodales quum saucius ille moriturus esset, polliciti sunt illi uindictam, scẽz uulneris autorem interfekturos. At ille nequaquam inquit, per deos. Non enim æquum est, quandoquidem & ipse hoc facturus eram si anteuertissem, siẽz strenuus fuisset. Indolem uere Laconicã, qui uictus ac moriens iusto tamen uictori fauebat, quod uirtute nõ dolo superasset ad/ uersarium. Quid talibus ingenijs felicius, si à teneris ad ueram uirtutem fuisset instituta, potiusquã ad militarem duriciem?

32 *Fortiter* Alter quidam puer eo tempore quo mos erat apud Spartanos, ut pueris ingenuis phas esset, quod quisq; possit suffurari, sed hactenus ut deprehen/ di turpe esset, quum uiuam uulpeculam quam sodales erãt furati, sibi ab eis traditã seruaret, uenissentq; qui eam perdididerant inquirendi gratia, uulpe/ culam sub ueste abditam tenebat. Cæterum quũ efferata bestia latus pueri usq; ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne proderetur furtum. Mox uero quum digressis illis pueri uidissent quod acciderat, obiurgabant illum dicentes, Præstiterat aperire uulpeculam, quã ad mortem usq; cẽlare, Ne/ quaquam inquit, imò præstat doloribus immori, quã hac nota traduci, ut ob molliciem dicar lucrifecisse uitã ignominiosam. Quid absolutius si tam feliciter natis ingenijs accessisset philosophia?

33 *Animose* Cum quidã forte obuĩ Laconibus dixissent, fortunati estis ô Lacones: nã modo hinc abiere latrones. Non nos inquiũt per Enyaliũ, sic em̃ illi Mar/ tem uocãt, sed illi potius fortunati sunt, qui in nos nõ inciderint. Adeo gens ea gerebat animos ad omnia impauidos quæ uulgus hominum formidat.

34 *Generose* Lacon quidam interrogatus quid artis sciret, liber inquit esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec opificijs exercebatur. Tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus, nec uicĩs seruire docilis.

35 *Generose* Puer Sprtanus captus ab Antigono rege ac sub hasta uenditus, in cæte/ ris omnibus, quæcunq; putabat ab ingenuo decenter fieri posse, obsequens erat

erat ei quā ipsum fuerat mercatus, Cæterum iussus adferre matulam, haud *Fortiter*
sustinuit dicens, non seruiam. At quum instaret herus, puer consensu tecto
dixit, Senties cuiusmodi mercatum feceris, moxq; sese è sublimi præcipitè
dedit ac periit. Captiuus esse poterat, seruilia facere non poterat, ac semet
in libertatem morte asseruit.

Alter quū uenderetur rogatus à licitatore, eris ne frugi si fuero mercatus, *36*
etiā si nō fueris mercatus. Ne fortuna quidē seruilis docere potuit illum ser/
uilia loqui. Qui enim natura probus est, ubiq; & apud omnes probus est.

Alter quidam captiuus quum uenderetur, ac præco diceret se mancipiū *37*
uendere. Scelestè, inquit, non tu dices captiuum? non puduit duræ conditio/
nis, sed puduit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor. *Simile ante*
pa. 63 ap. 19

Lacon quidam in clypeo pro insigni gerens muscam, eamq; non maio/*38*
rem uera, quibusdam irridentibus dicentibusq; quod id studio fecisset quo
lateret, imò, inquit, ut sim conspicuus. Tam enim prope accedo ad hostes,
ut ab ipsis insigne cuiusmodi sit uideri possit. Salsissime conuicium ignauia
uertit in argumentum fortitudinis. *Salse*

Lacedæmonius alter, quū super conuiuū esset illata lyra, non est inqt, La *39*
conicū nugari, longe dissenties à cæteris Græcis, quibus nullū cōuiuū suaue
uidebat absq; musica. Id Laconi nugale uidebatur, qui lautius existimabat
honestis ac festiuis fabulis condire comotationē quàm inani lyre strepitu. *Seuere*

Spartanus interrogatus, num tutum esset ad Spartam iter, refert, inquit, *40*
qualis eò descendas. Nam leones illuc euntes plorant, lepores autem in um
braculis uenamur: significauit nec ferocibus ac uiolentis esse tutum proficisci
Spartam, nec mollibus & effœminatis, quod hostili animo illuc proficiscen
tes male acciperentur à fortioribus, delicatos homines illic non sinerent
fasciure in tenebris. *Argute*

In luctandi genere quod illi chirapsiam appellant, quum is qui collum *41*
alterius urgebat frustra præterq; legem palæstræ pulsaret undiq; & in ter/
ram detraheret, posteaquàm corporis uiribus destitueretur qui inhærenti
cedere cogebatur, brachium urgentis momordit: cumq; alter diceret mor/
des ô Lacon, foeminarum more, Non inquit, sed more leonum. Ut solerter *Argute*
obiectam ignauia detorsit in laudem fortitudinis. Nullum enim probrum
apud illos detestabilius quàm muliebris imbecillitatis. Iure autem se mor/
su liberauit, qui præter ius certaminis urgebatur à uicto.

Claudus ad bellum proficiscens quum ab alijs rideretur, non opus est fu *42*
gientibus, inquit, sed qui subsistant, locumq; in acie tueantur. *Simile ante*

Alius sagitta percussus cum animam ageret dicebat, nō me mouet quod *43*
mорий, sed partim quod ab imbelli sagittario ac mulierculæ simili, partim
q; nullo facinore ædito morий. Victis solet esse solatio, uirtute præstantis
uiri dextra cadere: Lacedæmonij uero quoniā ensibus pugnare solent co/
minus non, putabant esse uirtutis procul missa sagitta quempiam interfi/
cere,

f 3

cere, quod idem possunt & scœminæ. Tum æquiore animo decedunt è uita, qui recte factorum post se relinquunt memoriam.

44 *Frugaliter* Quidam ingressus diuersorium cauponi dedit obsonium ut appararet: quum ille posceret caseum & oleum, quid inquit Lacon, si caseum haberem iam non egerem obsonio. Caupo caseum & oleum petebat ad cõdiendum piscẽ, At Lacon cui sufficiebat uictus simplicitas, superuacuũ existimabat, cibum cibo miscere, quum alter per se satis esse posset. Quantum absunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum species in unum miscent discum?

45 *Argute* Cuidam Lampen Æginetam efferenti ac felicem prædicanti, quod prædiues uidebatur, multorum nauigiorum dominus, Lacon nihil, inquit, morror felicitatem de funibus pendentem. Quum omnes diuitiæ sunt in manu fortunæ, tum eæ præcipue quas negociatores commiserunt nauibus: ruptis funibus sequitur naufragium, & hinc mercium omniũ interitus. Vnde philosophus quidam interrogatus utrum putaret maiorem esse numerum uiuorum an mortuorum, uicissim rogauit utro loco haberet nauigãtes, quod hi uersantes in summo uitæ discrimine uix essent habendi pro uiuis.

46 *Argute* Quidam Laconi dixit, Mentiris. ille cõtra, nimirum inquit liberi sumus, alij uero nisi uera dixerint, uapulant. Nihil commotus est Lacedæmonius, sed atrox conuicium elusit ioco, obiter taxans maledicum quod ipse non esset Lacedæmonius, atque ob id nec liber, Porro serui si quid fallant mendacio, loris emendantur.

47 Alius quum uellet cadauer statuere rectum, nec id posset efficere quum nihil non fecisset, per Iouem inquit, aliquid intus sit oportet. Suspiciatus est Lacon aut animam, aut genium malum latere in cadauere. Solent enim cadauera in rogo erecta poni.

48 Tynnichus Thrasymbuli filij mortem perquam forti animo tulit. In hunc hoc factum est epigramma.

Fortiter Exanimis Pitane clypeo Thrasymbule redisti
Septem ex Argiuis uulnera sæua gerens,
Aduersa ostendis tamen omnia, sanguinolenta
Membra rogo imponens Tynnichus hæc senior,
Plorentur timidi, mi infletus humabere fili,
Qui & patre hoc uere dignus es & patria.

49 *Salse* Quum Alcibiadi Atheniensi balneator plurimum administraret aquæ, Laconi id uidens. Quid hoc rei est inquit? Plus aquæ infundit, quasi non puro, sed uehementer sordido. Hoc scommate notauit Alcibiadis uitam multa infamia contaminatam.

50 *Nõ est in Greco nostro, sed in Philolphi* Philippo regi Macedonũ quædã per literas imperãti, rescripserunt Lacedæmonij, de quibus nobis scripsisti, nõ. Ad prolixã regis epistolã unica syllaba responderunt, õu, quã grandibus literis pinxerãt, ut expleret iustũ epistolæ spatium, simul & gentilis breuiloquentiæ memores, & solitę fortitudinis.

Rursum

Rursum quum Philippus in agros Lacedæmoniorum duxisset exerci- 51
tum, resq̄ in eo esset statu, ut probabile esset eos ad unum omnes interitu-
ros, rex dixit cuidam Spartiata, Quid nunc facietis Lacedæmoni? At ille, *Fortiter*
Quid, inquit, aliud, nisi quod fortiter moriemur, quando nos soli Græco-
rum liberi esse, non alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur qui mori
paratus est. Quàm dulce bonum est libertas quæ morte emitur, quàm mise-
ra res seruitus, cui mors antepositur. Quid igitur mentis dicemus his esse,
qui se sponte dedunt in eam seruitutem, unde nec dato peculio possunt re-
dimi, nec gratuita manumissione liberari?

Post Agin bello superatum Antipatro postulanti obsides pueros quin- 52
quaginta, Eteocles qui tum Ephorum agebat respondit, se pueros non da- *Hoc non est*
turum, ne si licenter uixissent, fierent indociles patriæ disciplinæ, itaq̄ ne ci- *ἀδελφοί*
ues quidem essent. Cæterum senes ac mulieres se duplo numero daturum. *ἡμ*
Verum Antipatro dira minitanti ni acciperet postulata, populus una uoce *Libere*
respondit, Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc animum in
uno alteroue ciuium reperire, fortasse non ita magni miraculi esse uideatur,
in uniuerso populo tantum esse consensum prodigiosum est. Hoc exemplo
simul admonemur, quanta sollicitudo debeatur ætati teneræ ad probitatē
educandæ, quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos
pro ciuibus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate
morum maioribus suis respondeat.

Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis quod agebat, sed 53
quum nulla uacaret sedes, ad uaria loca sese conferens, ludibrio erat ac scom-
matis petebatur, quod nullus eum exciperet. Vt uero peruenit ad Lacedæ-
monios, non solum pueri omnes assurrexerunt, uerum etiam uiri multi ces-
serunt illi locum. Id factum quum cæteri Græci quotquot aderant plausu
comprobassent, patriumq̄ morem supra modum collaudassent, Senex
Concutiens canasq̄ genas & tempora cana, *salte*
Ac fufis lachrymis, Heu miseriam inquit, ut omnes Græci norunt quid sit
honestum, sed eo soli utuntur Lacedæmoni.

Sunt qui narrent hoc idem accidisse Athenis. Cum enim agerentur pa- 54
nathenæa, Attici senem ludibrio habuerunt, inuitates tanquam admissuri,
cæterū ubi uenisset non admittentes. Verum iam perambulatis fere omni-
bus, tandem ad Lacedæmonios spectatores quum uenisset, omnes è sedili-
bus assurgentes locū illi cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu mul-
taq̄ gestuum significatione comprobauit. Inter hæc è Spartanis quidam di-
xit: per geminos, norunt Athenienses quæ sint honesta, at non ea faciunt.
Apud Athenienses maxime florebat philosophia, quæ docet quid turpe, qd
honestum: Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutio-
ne maiorum uirtutem factis ac moribus præstabant. Ita factum est ut apud
Athenienses essent uerba philosophiæ, apud Lacones ipsa res. Admonet
f 4 apoph,

apophthegma turpissimum esse scire quid deceat, & tamen diuersa sequi.

55 *Argute* Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. At ille, Si quid, inquit, dedero magis es futurus mendicus. Verum istius probrosæ uitæ tuæ fuit autor, qui tibi primus dedit, teq̃ fecit inertē. Apud Lacedæmonios probro dabatur mendicitas, quod & ocium odissent, & minimo essent contenti. Benignitas autem in mendicos speciem habet magnæ uirtutis, sed ea piorum hominum bonitas, alit plurimorum malorum luxuriosam ignauiam.

56 Lacedæmonius uidens quendam dijs corrogantem, nihil, inquit, moror deos qui me sint pauperiores. Hinc liquet uetus esse sub obtentu religionis exercere mendicitatem, quū plerunq̃ tali collecta titulo non impendantur diuis, qui nullius rei sunt egeni, sed improborum luxui ac libidini.

57 *Moderate* Alius quidam quum adulterum apud deformem uxorem deprehendisset, miser, inquit, quæ tibi fuit necessitas? Primum hic æditū est nobis moderationis exemplum. Quis sibi temperet in adulterū deprehensum? Hic potius uidetur misertus hominis, qui graui quapiam necessitate uideretur huc compulsus, ut cum deformi rem haberet. Neq̃ enim uerisimile erat adulterum uoluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse.

58 *Loquacitas* Alius quum audiret rhetorem magnos sermonis circuitus connectentē: Per geminos, inquit, fortis sanè homo, qui quum nullum habeat argumentum, tamen egregie uoluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, nisi breuis & uera, & ad rem seriā pertinēs. Proinde ridiculum existimabat, quod orator in ficto themate tantam uerborum copiam profunderet.

59 *Senectus honorata* Quidam profectus in Lacedæmonem, quum uidisset honorem quem iuniores præstant senioribus, in sola, inquit, Sparta expedit senescere. Paupertas onus est & miserū, & graue, ut ait Comicus: sed in hac molestiarum maxima pars est, quod homines facit etiam ridiculos, ut ait Satyricus. Sic inter incommoda quæ fert ætas ingrauescens, non minima pars est, quod senes fere contemptui sunt ac ludibrio. Proinde Sparta uisa est multis honestissimum uirtutis domicilium.

60 *Ars inutilis* Lacedæmonius percontanti quid ipsi uideretur Tyrteus poëta, bonus, inquit, ad deprauandos iuuenum animos. Quemadmodum Plato iudicabat Homerī poësim inutilem esse reipub. qualem institui uolebat, ita Lacedæmonij non recipiebant poëtas qui blanda scriberent potiusq̃ salubria.

61 *Fortiter* Cuidā qui laborās ab oculis exierat in bellū, quū nonnulli dicerēt, quò uadis ad istum affectus modum, aut quid facturus? Ut nihil, inquit, aliud, certe hostis gladiū ebetabo. Hoc dictū falsiusne sit an fortius nondū statui.

62 *Pietas in patriam* Buris & Spartis Lacedæmonij sponte profecti sunt ad Xerxem regem Persarum, daturi pœnas, quas Lacedæmonij iuxta oraculum pendere debebant, eò quod oratores à Persa missos occidissent. Hi quū uenissent ad Xerxen, iusserunt ut ipsos quocunq̃ modo uideret interficeret pro Lacedæmonijs. Cumq̃ rex admiratus & pietatem in patriam & animorum fortitudinem,

nem,

nem, liberasset illos à pœna, peteretq; ut apud se manerent: Qui possumus, inquit, hic uiuere relicta patria patrijsq; legibus ac uiris, quorū gratia tantum iter susceperimus morituri? Cæterū quū Indarnus exercitus regī dux, rogans instaret, diceretq; fore ut in pari honore haberent cum his qui inter regis amicos primas tenebāt, hūc in modū responderūt, Videre nobis igno- rare quā ingens bonum sit libertas, quam nemo sanus uel cum Persarum regno cōmutaret. In eodem facto nobis propositum est exemplum pietatis erga patriā, & constanter adamatæ libertatis, & animi mortis terrore uacui.

Laconem hospes quem pridie declinauerat, postridie stragulis commo- 63
dato sumptis splendide excepit: at ille stragulis cōculcatis dixit, propter has Lepide
heri ne storijs quidem indormire licuit. Lepide risit illorum morem, qui quū sint tenues, tamen affectant uideri diuites corrogata aut conducta suppel- lectile, quod maxime solent in excipiendis hospitibus, in nuptijs, aut ali- oqui solennibus epulis. Porrò quum ineptum sit ostentare tuas diuitias, quanto magis ridiculum est ostentare suppellectilem alienam, interdum ab usurarijs sumptam? At Lacedæmonij non solum oratores regum, ue- rum ipsos etiam reges ad sua phiditia inuitabant, eam frugalitatem sibi ma- gno etiam honori futuram existimantes.

Alius quidam quum uenisset Athenas, uidissetq; illic præcones qui mu- 64
riam promitterent, qui obsonium, qui publicanos & lenones, aliasq; parum Licentia
honestas functiones profiterentur, neq; quicquam sibi turpe ducerent: ubi reuersus est in patriam, ciuibus percontantibus quomodo se res haberent Athenis, Omnia, inquit, honesta: per ironiam innuens, Athenis omnia ha- beri honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambiguo sermonis.

Alter interrogatus de re quapiam, respondit, non. Verum ubi perconta- 65
tor dixisset illum mētiri, Non uides igitur inquit Lacon, te stultum esse, qui scisciteris de his quæ noueris? Salse taxauit in illo uitium garrulitatis, qui de nihilo quæsierit fabulandi materiam.

Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannū legatione 66
fungentes: sed cum ille uarijs causationibus frequenter distulisset colloquen- di copiam, tandem post omnes excusationes dictum est, illum parū firma esse ualerudine, sed languere non nihil. Legati responderunt, Per Iouem nō uenimus huc cum illo luctaturi, sed colloquuturi. Belle taxarūt barbari regis factum ac delicias, qui quamuis friuola de causa res serias omitteret.

Quidam sacris initiaturus Laconem, rogauit quid sibi consciret maxime 67
impie factum per omnem uitam. At ille hoc, inquit, dñj sciunt. Quum initia- Habetur an-
tor magis urgeret, diceretq; omnino proferas necesse est, Lacon uicissim ro- tea pag. 53
gauit, Vtrum inquit oportet me tibi dicere an deo: quū ille respondisset, apoph. 97
deo, Tu ergo inquit, hinc secede, ut illi dicam.

Alius Lacon quidā noctu præteriens monumentū quum sibi uisus es- 68
set uidere spectrum, accurrit lancea traiecturus, & in hoc nitens, Quò me fu-
gis,

Superstitio nulla gis, inquit, anima bis moritura? O mentem uere liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occurſu terreri potuerit.

69 *Lepide* Lacon alius quum uoto se obſtrinxiffet, quod se de Leucate præcipitem daret, conſcendit montem, & conſpecta altitudine ſeſe auertit. Id quum illi probri gratia obijceretur, non putaram, inquit, illi uoto maiore uoto opus eſſe. Ioco eluſit inconstantia formidinisq; crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

70 *Belli diſciplina* Quidam in acie quum ſtrictum iam enſem in hoſtem eſſet infixurus, quoniam interim ſignum datum eſt receptui canēs, non infixit. Roganti uero cuidam quur hoſtem quem in poteſtate habebat nō occidiffet, Quoniã, inquit, melius eſt parère imperatori q̄ hoſtem occidere. Exemplum diſciplinæ militaris, à qua immane quantū receſſerūt, qui ſub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hoſtē niſi tuba dediffet ſignū. Eadē ſimul atq; cecinerat receptui, homicidij crimen erat hoſtem intermiſſe.

71 *Argute* Quidam Laconi in Olympico certamine ſuperato dixit, Aduerſarius tuus ô Lacon te fuit potentior: imò inquit, ad deſcendum accommodatior. Quoniam certamen artis erat magis quàm uirtutis, Lacedæmonius non putabat ſe ob id deteriorem quod uictus eſſet. Dicti argutia ſita eſt in ancipiti uoce: nam *κρείστω* & meliorem ſignificat, & potentiorē ſiue ſuperiorem, aut præſtantiorem. Is uere inferior eſt, qui honeſto uincitur.

72 Ætoli quondam ingreſſi regionē Laconicam, abduxerūt quinquaginta ſeruorum milia. Vnde Lacon quiſpiam ſenior feſtiuiter dixiſſe fertur: Magno bono fuerunt hoſtes Laconicæ, quam tanta turba leuarunt.

73 Mos erat apud Lacedæmonios, ut rex hoſtes aggredereſſet, præcedente quopiã geſtante coronã, qui in certamine uictor aliquando tuliſſet coronã. Cum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ uim reſpuiſſet, ſed multo cum ſudore deiecto aduerſario coronam tuliſſet, cuidam dicenti quid emolumenti tibi adferet uictoria ô Lacon? ille ridens & alacer reſpondit, Ante regem, inquit, coronatus incedens, pugnabo cum hoſtibus. Generoſæ mentis eſt, laudis amore teneri potius quàm pecuniæ.

74 Miles quidã Lacedæmonius quū proſtrato hoſtis inſideret tergo occiſurus, rogauit ut ſe uerteret, & in pectus potius ſtringeret enſem. rogatus quid ita, Ne amaſius, inquit, meus erubeſcat, ſi uiderit auerſis cõfoſſum uulnerib.

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs & filios, & ex filio filiaque nepotes uidiffet coronari: Morere, inquit, Diagora, non in Olympum aſcendes? Sentiens tum optimum exire de uita, quum reſ ſunt proſperrimæ. Ita Plutarchus in Vitis: Meminit & Cic. in Tuſ. quæſt. Lib. 1.

76 Lacon quidam pædagogus pueri cura ſuſcepta quū interrogaretur, quid eſſet illum docturus, Efficiam, inquit, ut honeſtis delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad ueram felicitatem, quàm amare uirtutem propter ſe, odiſſe uitium propter ſe.

Spartanus

Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent utilitatis, pueris adhi- 77
biti pædagogis: Efficiunt, inquit, ut quæ sunt honesta, eadem pueris fiant e-
tiam iucunda.

Agefilaus dicebat sibi iucundum esse laudari ab his, qui non uererentur 78
& uituperare, si quid displicuisset. Tales enim si quid laudant, iudicio lau-
dant, non metu aut adulatione.

Demonides amissis furto crepidis, precatus est ut eius qui sustulerat pe- 79
dibus conuenirent. Visus est bene precari, quum illi magnum precaretur
malum, uidelicet pedes distortos, quales habebat Demonides.

Lacedæmonij quum Smyrneis egentibus commeatum misissent, atq; illi 80
beneficium uerbis attollerent, Lacedæmonij sermonem interrumpentes, Nil
magni est inquit, Hæc enim collegimus unius diei prandio nobis & iumētis
detraçto. Gratius est beneficiū quod extenuat ab eo qui confert. Nam qui
quod largiuntur exaggerat, qui plerisq; mos est, bonam gratiam partem amittit.

Lacydes Arcefilai familiaris Cephisicrati crimen læsæ maiestatis depre- 81
cæti, unam cum reliquis amicis aderat. At quum accusator annulum exhiberi
flagitaret, per quem coargui poterat: isq; clam in terram demisisset, Lacy-
des sentiens pede imposito textit. Inficiatus est igitur Cephisicrates & abso-
lutus. Mox reo iudicibus ut mos est agenti gratias, quidam è iudicum nu-
mero qui uiderat, iussit ut Lacydi quoq; gratias ageret.

Arcefilaus quum arderet podagræ doloribus, eumq; Carneades inui- 82
sisset, atque exiret tristis, mane, inquit, Carneade, nihil enim illinc huc per-
uenit, ostensis pedibus & pectore, Sentiens pedes quidem dolere, sed ani-
mum dolore uacuum esse.

P R I S C A L A C E D A E M O N I O R U M I N S T I T U T A

Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus singulis o- 1
stendebat fores dicens, per has nullus egreditur sermo, admonens nihil effu- *Silentium*
tiendum si quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc more instituit Lycurgus.

Quoniam apud Lacedæmonios in summo precio erat ius quod illi ni- 2
grum appellant, adeo ut seniores hoc contenti non desiderarent carnes, sed
eas iuuenibus cederent, Dionysius Siciliae tyrannus dicitur huius gratia co-
quum emisse Laconicum, eiq; mandasse ut sibi hoc ius appararet, nullis par-
tes impendijs. Quod ubi rex gustasset, ac displicuisset expuit. Tum coquus, *Exercitatio
pro condi-
mento*
hoc, inquit, ius o rex sumendum est, posteaq; te Laconum more exercueris,
& in Eurota laueris. Festiuus hoc narrat à M. Tul. Tusc. quest. Lib. 5. in hoc
uarians à Plutarcho, quod scribit illum Spartæ in phiditjs cœnauisse, & à
cœna negasse sibi nigrum illud ius quod cœnæ caput erat placuisse: tum qui il-
lud coxerat respondisse, minime mirum si displicuisset, condimenta enim de-
esse: ac Dionysio rogante quæ tandem illa? Labor, inquit in uenatu, sudor, cur-
sus ab Eurota, fames, sitis: his enim rebus Lacedæmoniorum epulas condiri.
Lace

- 3 *Tenebris
assuescere* Lacedæmonij posteaquàm moderate biberunt in conuiujs publicis, discedunt absq; tēda: non enim fas est illis ad lumen incedere, nec hac uia, nec illa, quo consuecant in tenebris noctuq; confidenter & intrepide ire. Id interdum in bellis usu uenit ut necesse sit.
- 4 *Philosophia
rusticana* Idem literas quidem discebant ad usum, cæteras uero disciplinas exoticas enīcibant, nec minus homines harū professores q̄ ipsos libros. Hæc autē erat illorū eruditio, bene parere magistratibus, patiētem esse laborū, & in prælio aut uincere, aut mori. Hoc animo fuerunt olim & Romanorū quidā, qui philosophos Græcos urbe pepulere, quod curiosis disciplinis auerterēt iuuentutē ad ocium & ignauiam, redderentq; ad discernendum quidē instructos, ad gerenda uero reipublicæ munia inutiles. Quid illi dixissent si sophistarū gryphos, si nominalium & realium frigidissimas argutias audissent?
- 5 *Frugaliter* Perseuerabant absq; tunicis uestem unicam accipientes corporibus squallidi, quippe à balneis & unguentis fere in totum abstinentes. Nemo tales facile inuadit tum inopes, tum duros: nec malis artibus cogebantur rem querere, qui tam paruo contenti sunt. Hæc Lacedæmonij qui nec philosophorum dogmata, nec Christum nouerant, & non pudet nos deliciarū nostrarum? Anachoritas uocamus qui quatuor uestibus contenti sunt.
- 6 *Frugaliter* Iuuenes uero gregatim ac turmatim dormiebant supra stibadas, herbæ genus, quas ipsi sibi cōgerebant ex arundine apud Eurotam nascente, cuius summa non ferro, sed manibus defringebant. Per hyemem uero substernebant sibi quos uocant Lycophones ac stibadijs commiscebant, quod ea materia calorū quiddam habere uideret. Vbi sunt nunc qui toto corpore plumis anserinis indormientes queruntur ob duriciem sibi dolore latera?
- 7 *Amor animi* Amare puerorum indolem, qui probo ingenio uidebantur, permissum illis erat, cæterum abuti illis turpissimum habebatur, quasi corpus adamare tur potius quàm animus. Quod si quis accusatus esset, quod parum honestam cum illis habuisset consuetudinem, is per omnem uitam infamis erat, & à publicis honoribus submouebatur. Hoc non solum in pueris quorum ætati consulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudinem, locum habet, uerum etiam in coniugibus: non enim recte amat uxorem, qui corpus amat, potius quàm animum.
- 8 *Sapienter* Mos erat ut adolescentes quopiam abituri à senioribus interrogarentur quò irent, & ad quid: obiurgabatur autem qui uel non responderet percontanti, aut friuolas causas recitaret. Senior qui non obiurgarat adolescentem ipso præsentē delinquentem, eidem pœnæ erat obnoxius, quam daturus erat si peccasset ipse. Cæterū qui obiurgationem moleste ferebat, in magno erat probro. Merito puerorum errata imputantur ijs quorum partes erant ea uel arcere, uel corrigere. Simul autem magna necessitas habebat seniores nequid testibus adolescentibus præter decorum committerent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

Si quis

Si quis in peccato deprehensus fuisset, is cogebatur aram quandam quæ 9
 erat in urbe circumire, ac uituperationem interim in ipsum cõpositam cane/
 re, quod nihil aliud erat, quæ seipsum sua uoce obiurgare. Ingenui pudore &
 laudis amore melius ducunt ad honesta. Virgis aut flagris cædi seruile est. *Castigatio*

Quin & ille mos erat, ut iuuenes non solum suos quisq; parentes reuere/
 rentur, hisq; dicto audientes essent, uerũ etiam ut omnes seniores uereren/
 tur, tum de uia cedentes tum è sedibus assurgentes, ac pretereuntibus illis ta
 citi quietiq;. Qua re factum est, ut quisq;, non quemadmodum fit in alijs ci
 uitatibus, in proprios modo liberos, seruos ac possessiones auctoritatem ha/
 beret: uerum etiam in amicorum ac uicinorum liberos ac possessiones perin
 de ius haberet atq; in sua propria: ut omnia quàm maxime inter se commu
 niter haberent, ac aliena quisq; non aliter quàm sua curaret. Intellexerunt il
 li quantã utilitatem haberet communitas, non adacta, sed ex mutua bene/
 uolentia proficiscens. Quod enim à Pythagora proditum est, amicorum cõ
 munia esse omnia, id illi uolebant in rep. sua quàm latissime patere. Omnes
 enim ciues inter se amici sunt, multo magis omnes eandem professi religio/
 nem. Postremo inter omnes homines ob hoc ipsum quod homines sunt,
 intercedere deberet mutua beneuolentia. *Communitas*

Cæterum puer abs quopiam castigatus, si querelam ad patrem detulif/
 set, turpe erat patri, si hoc audito non iterum filium emendasset. Siquidem 11
 ex institutione maiorũ habebant hanc de se mutuo fiducia, ut crederent ne/
 minẽ esse, qui cuiusquàm liberis, quos quisq; pro suis habebat, quicquã im
 peraret inhonestum. Prima ætas quoniam nondum sentit quid turpe, quid
 honestum, uerberibus eget. Solent autem pueri à præceptoribus cæsi apud
 parentes queri de crudelitate eorum à quibus castigati sunt. Ea res quoniã
 minuebat aliorum seniorum auctoritatem, hanc fenestram occluserunt libe/
 ris suis, ut omnium seniorũ eadem esset in pueros auctoritas quæ patribus. *Disciplina
 puerorum*

Furantur illic pueri etiam ex esculentis quicquid possunt, discẽtes dextre 12
 imponere uel dormientibus, uel indiligentius sua seruantibus. Deprehenso
 pœna erat uapulare & esurire. Datur enim illis cœna perquàm tenuis, quo
 dum suopte ingenio depellunt inopiã, cogantur audaces esse & callidi. Hoc
 erat quur cibi inopiã premerentur: quin ob id etiam dabatur illis uictus exi
 guus, uti consuescerent nunquam expleri ad satietatem usque, sed famem to
 lerare possent. Siquidem hac ratione existimabant illos & ad bellum utilio/
 res euasuros, si ualerent & post toleratam inediã perdurare in laboribus:
 quin & temperantiores uilibusq; contentos fore, si longo tempore minimis
 impendijs degerent: Insuper si citra obsonium assuescerent uiuere, &
 quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corpora fore tum
 salubriora, tum maiora: quod subtracta cibi copia conferret ad proceritatẽ,
 dum non depressa corpora tolluntur in altum potius quàm in latum, red/
 dunturq; etiam pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporum habitudo
 g obse/

Furandi ars
*Non est filius
 Plutarchi. Sẽ
 tẽtia est apud
 Xenophontẽ*

obsequitur artuum momento : obesitas uero ex cibi copia collecta , propter grauitatem obsistit. Vt ea gens nihil dabat uoluptati delitrsue, sed in omnibus spectabat reip. commoda , longe lateq; dissentiens à plurimorum sententia, qui sibi persuadent, nihil esse utilius quàm pueros immodico cibo potuq; saginare : quum ea res non modo pigros reddat & laboribus inutiles, uerum etiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

13 *Musica uirilis* Nec minor illis cura fuit de genere musices , modulorum & cantionum, quàm de uictu, cultu, & cæteris quæ commemorauimus. Hæc autem talis erat, ut animi uim ac spiritus excitaret , & impetū diuino afflatui similitudine adq; res gerendas accommodum induceret, quū reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret musica demulcēs & ad uoluptatē mollitiemq; effœminans animos. Nam Plato magni referre putat quo genere musices utatur ciuitas.

14 *Chori tres* Quin & orationis genus simplex & in affectatum, nihil habens molle ac delicatum, nec in alijs uersabatur argumentis, quàm uel in laudibus eorum qui fortiter ac generose uitam exegissent , quiq; pro Sparta occubissent, & ob id ab omnibus ut beati celebrabantur : uel in uituperandis his qui metu periculorū nihil egregij gessissent , & qui ob ignauiam à morte cruciabilem infelicemq; uitam uiuerent : uel in pollicitatione per gloriæ studium accendente animos ad uirtutem, ad cuiusq; ætatem accommodate. Itaque tres erant apud illos chori iuxta triplex ætatum discrimen , quibus in festis simul constitutis, senum chorus incipiens canebat.

Nos fuimus olim strennui iuuentuli.

Secundus in quo erant uiri robustæ ætatis, ita respondebat,

At nos sumus, si uis, facito periculum.

Porro tertius qui erat puerorum ita canebat.

Præstantiores nos futuri olim sumus.

15 *Musice genus* Quin insuper apud illos erant numeri , ad quos temperarent incessum concitandis animis ad fortitudinem, audaciã, mortisq; contemptum accommodi, quibus utebatur tum in choris, tum ad tibiam tendentes in hostem: Siquidem Lycurgus rei bellicæ studium cum musices studio copulauit, quo nimirum nimius bellandi ardor modulatione temperatus consonantiam aptumq; concentū haberet. Vnde mos erat ut in bellis rex priusquam iniret prælium, musis sacrificaret, quo pugnantes facinora æderent, digna quæ scriptis honestaq; memoria celebrarētur. Nec permittebant, ut quisq; aliquid de ueteri musica mutaret , adeo ut Terpandrum quum esset antiquissimus, & omnium eius æui citharcedorum præstantissimus , egregiusq; gestorum heroicorum celebrator, tamen Ephori mulctauerint, eiusq; citharam arptam paxillo affixerint , quod unã tantū chordam in ea præter necessitatē intendisset, ob uocis uarietatē. Non enim probabant modos nisi simplicissimos. Ac Timotheū certantē in Carneis (id festum erat in honorē Carni cuiusdã uatis institutū: Pausanias autē indicat apud illos Apollinem dici Car nion)

nion)ex Ephoris quidam arrepto ense interrogaret,ex utra citharę parte inci-
 cidi uellet chordas quę accesserant ultra septem. Vt ubiq; gens illa frugali-
 tatem colebat,luxum horrebat,metuēs à maiorum institutis recedere,quod
 ex his fontibus nasci soleat omnis rerum publicarum pernicies.

Quin & sepulchrorum uniuersam superstitionem sustulit Lycurgus,per- 16
 mittens ut nō solum intra ciuitatem humarentur cadauera, uerum etiam ut
 monumēta templis uicina haberentur. Submouit & funebres expiationes:
 nec concessit, ut quicquā unā cum cadauere sepeliretur. Nam alię nationes *Superstitio*
 si quid fuisset uiuo charissimum,id mortuo addebant in sepulchro,damno- *funerum*
 sa simul ac ridicula superstitione, quasi mortui sentiant aliquid: sed in puni-
 ceo amictu, & oleę folijs ex æquo positos omnes sepeliri iussit. Vetuit e-
 tiam titulos & inscriptiones addi monumentis, præterquām eorum qui in
 bello cecidissent. Sustulit autem & luctus & funebres nānias,quas reliquo-
 rum hominum uulgus incredibili sumptu & apparatu, etiam per cōductos
 ploratores celebrare consueuit magna specie dementiæ, quasi manium sit
 ullus sensus: aut si quid sentiunt, iisdem rebus delectentur,quas in uita non
 iudicio, sed animi uitio dilexerunt.

Peregrinari illis concessum non erat, ne morum peregrinorum uitęq; in- 17
 compositę contagium attraherent. Quin & peregrinos urbe exigebant, ne
 paulatim inundantes mali cuiuspiam ciuibus existerēt magistri. Quisquis
 autem ciuium non tulisset liberorum suorum iuxta patrios ritus institutio-
 nem,iure ciuium priuabatur. Rursus narrant quidam, quicunq; peregrinus *Peregrini*
 Spartanę ciuitatis institutis sustineret exerceri, cum ex Lycurgi sententia, *mores*
 admitti in eam ciuilitatis portionē quę fuerat à priscis ordinata. Cæterum
 uendere ius ciuitatis nulli phas erat. Perspexerat uir ille prudētissimus, com-
 mercijs exterorum ac negotiatorum, ciuitates quamuis bene institutas cor-
 rumpi, quod ad nequiciam omnes sunt magis dociles quām ad uirtutem.
 Sed nulla mixtura perniciosior, quām quę per imperij translationem prola-
 tionem uē inuehitur. Sic influxu Gręcarum nationum effœminata est Ro-
 ma. Sic barbarorum commercio tandem & Sparta ex sanctissima facta
 est corruptissima: sic aliarum nationum admixtu effœminata est Gallia,
 nonnihil etiam Germania.

Vicinorum famulis perinde ut suis uti mos erat, si quando quis opus ha- 18
 beret. Itidem & canibus & equis, nisi forsitan his tum opus esset hero. Quin *Communitas*
 & ruri si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablati ab eo qui habebat ad
 usum præsentem accommodis, obsignabat locum unde abstulerat atq; abi-
 bat. Inter huiusmodi mores, ubi locum inueniret insatiabilis auaritia? Vbi
 rapacitas aliena pro suis uindicantiū? Vbi supercilium è diuitijs sumptum?
 Vbi latronum immanitas ob aliquantulum nummorum uiatorem igno-
 tum & innocuum iugulantium? Diceres hos germane Christianos, si pro
 Lycurgo Christum nacti fuissent legum latorem.

g 2 In bellis

- 19 *Callide* In bellis utebantur puniceis tunicis, siue quod hic color uidebatur illis ali-
quid habere uirile: siue quod sanguineus coloris rubor plus terroris incur-
teret bellorum imperitis: siue ne protinus conspicuum esset hostibus, si quis
uulnus accepisset, sed utiliter lateret, ob uestem sanguini concolorem.
- 20 *Consilium
in bellis* Si quando stratagemate, hoc est callido consilio superassent hostē, Mar-
ti bouem immolabant: sin aperto prælio, gallum: hoc pacto consuefacientes
belli duces, ut non solum fortes essent ad prælium, uerum etiam callidis con-
silijs aduersus hostem instructi. Præclarius enim existimabant hostem in-
genio citra sanguinem deicere, quàm pugna plerunq; utrinq; cruenta.
- 21 *Tolerantia* Cum deos comprecantur hoc uotis addunt, ut possint iniuriam pati,
quod neminem iudicaret ad gerendum imperium, aut alioqui magnas res
obeundas idoneum, qui quauis iniuria commoueretur.
- 22 *Vota* Summa comprecationis hæc erat, ut dii bonis adderent honesta, præter-
rea nihil. Non aliud petebant uirtutis præmium quàm honestam famam,
quum multo alia sint aliarum gentium uota, non solum multiloqua, uerum
etiam inutilia, nonnunquam & turpia à dijs postulantum.
- 23 *Armati dij* Venerem quam illi uocant *μορφὴ*, armatam colunt, quin omnes etiam
deos deasq; hac figura fingunt ut lanceam teneant, hac imagine significan-
tes omnes esse bellica uirtute præditos. Quoniam nihil ducebant turpius
ignauia, nihil bellica uirtute pulchrius, tali specie proponebāt deos suos, qua-
les cupiebant esse ciues. At cæterorū Græcorū theologia faciebat deos ocio-
sos, & quietos, eoq; fingebāt illos gestu recumbentiū. Porro quum archety-
pum omnis honesti petendum sit à numine, periculosum est reip. tales face-
re deos, quales si quis imitetur, inutilis aut perniciosus sit reipub. futurus.
- 24 *Industria* Iam & prouerbio celebratum est apud illos, admota manu fortunam es-
se inuocandam, quo significabant sic esse inuocandos deos, ut simul & ma-
num apponamus, & nostram addamus operam, alioqui frustra inuocari.
Verum est numini acceptū ferri oportere, si quid in actionibus hominum
prosperare cedit, sed non fauet numen ociosis ac pigris. Vult sua munera ad
nos per nostram uenire industriam, ne stultum uideatur, si faueat ipsius
dona contemnentibus.
- 25 *Temulentia* Pueris ostendebant seruos qui uino essent temulenti, quo magis abo-
minarentur ebrietatem, uidentes quàm deforme spectaculum sit homo im-
modico madēs uino, quàmq; dementi similis. Imò cogebrāt Helotes quàm-
plurimum bibere, deinde saltationes ineptas saltare, & carmina quædam
ridicula canere. Ita quod alij prolixo sermone uix persuadent, sobrietatem
esse rem honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignius, illi com-
pendio ponebant ob oculos, sed in mancipijs, ad quorum mores degenera-
re ingenuis turpissimum est.
- 26 Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorum, sed uoce foras euocare
si quid uellent. Adeo nihil clam geri uolebant, sed propalam omnia.

Strigili

Strigilibus quibus sudor abstergetur non ferreis sed arundineis uteban- 27
tur in balneis: ut minus operosis, paruoq; parabilibus, nusquam non memo- *Parfimoia*
res frugalitatis ac parsimoniae.

Comœdias & tragoedias nō audiebant, ut nec serio, nec ioco quicquam 28
audirent, repugnans legibus. Leges enim prohibent stupra, incestum & ad-
ulteria: prohibent dolos, iniurias, furta ceteraq; flagitia: at in fabulis talia po-
etæ dijs affingunt. Nec placuit illis quorundam excusatio, fabulas ad uolu-
ptatem fingi, non ad fidem ueri. Voluptas ea corrumpit imbecilliū animos.
Hanc ob causam Archilochum poëtam quum uenisset in Lacedæmonem,
eadem hora expulerunt, quod intellexerant ab illo scriptū, satius esse abiice-
re arma quàm mori. Carmen sic habet.

Scuto aliquis gaudet Saïorum, quod bene pulchrum

Deserui nolens inter opaca rubi.

Ille quidem clypeus ualeat, quoniam mihi posthac

Illo haud deterior forsitan obuoniet.

Virginibus ac pueris sacra erant communia, quo uel sic puellæ ad mascu 29
linum robur proficerent.

Sciraphidam mulctarunt Ephori, quod à multis erat iniuriā affectus. 30
Interpretabant enim illius ignauia esse in causa, quod cōplures auderēt eun- *Lenitas*
dē lædere. Nam qui ueterem impune fert iniuriā, inuitat nouam. Si qui pri- *Præua*
mus læserat delatus dedisset pœnas legibus, cæteri temperassent ab iniuria.

Scutiferum militē interemere, quod scuto nō nihil purpurei panni interte 31
xisset. In tantum horrebant exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari ex *Scueritas*
minimis initijs, immedicabilem uitiorum colluuiem inundare, coq; tutissi-
mum esse iudicâtes principijs obstare. Ob id in primos autores seuerissime
animaduertebant. Plurimum nocuit reip. quisquis fenestram uitij aperuit.

Adolescentulum ex eorum numero qui exercebantur, increpauerūt, quod 32
uiam nosset quæ ducit in Pyleam: adeo studebāt suos à peregrinationibus *Peregrini*
ac rerum exoticarum cognitione seruare alienos, ne per occasionem à pa- *mores*
trijs institutis degenerarent: præsertim quum Arcadia, cuius est Pylæa, luxu
delicijsq; barbaricis esset corrupta.

Ctesiphontem eiecerunt qui se profitebatur de re quauis totū diem pos- 33
se dicere, dicentes boni oratoris esse, sermonem habere rebus parem. Nulla *Loquacitas*
in re iustius putarunt adhibendam frugalitatem, quàm in oratione, quam
Hesiodus non aliter quàm preciosum thesaurum parcissime censet esse de-
promendam ad usum, non ad ostentationem.

Pueri apud illos in ara Dianæ cui ab indeiçibili uirtute cognomen or- 34
thia, flagellis ex more totū diem cæduntur: itaq; frequenter durant ad mor- *Pueritia dura*
tem usq; hilares ac læti, concertantes inter sese de uictoria, quis ipsorum di-
utissime fortissimeq; toleret uerbera, uictor cum primis celebris habet. Hoc
certaminis genus appellant *Δαμασίγωνι*. Renouat aut quotannis. Huius

g 3 consue

consuetudinis originē indicat Plutarchus in uita Aristidis. Cum Pausanias paulisper semotus à statione militum rem diuinam faceret, Lydi aliquot in cursione facta, sacrificiorum apparatus diripuerunt: quos ipse cum comitibus suis, comprehensos, quoniam inermes erant loris cecidit. In huius facti memoriam fieri cœptum est Spartæ quod retulimus. Pausanias in Laconicis diuersam adfert huius consuetudinis causam. Quum Limnates, Cynofurenses, Mesoani, & Pitanes Dianæ sacrificarent, in dissidium uenerūt, ex dissidio ad pugnam, adeo ut multis cadaueribus ara cōpleretur. Reliquos pestilentia consumpsit. Hinc proditum est oraculum, aram Dianæ humano sanguine expiandam esse. Cum igitur imolarent cuicumq; fors obuensset, Lycurgus eam mactationem uertit in flagellationem adolescentulorum. Ita factum est, ut citra necem, hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari sit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delictis eos educamus, ut ad studiorum quoq; laborem sint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

35 Hæc utcunque estimentur, unum tamen quiddam ad honestatem ac beatitudinem conducens ciuibus suis præstitisse uidetur Lycurgus. Quid hoc? *Ociū liberale* Affatim ocij, propterea quod sedentarias artes in totum attingere phas non erat. Neque prorsus opus erat ullo opificio negotioso operosoque ad quæstum, posteaquam diuitijs in totum tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est mancipia colebāt illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie qui hoc exemplum imitentur, per seruos aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciunt pleraque facientes, non ut ipsis interim uacet meditari meliora, sed ut ocium habeant bibendi, aut ludendi aleam.

36 Erat autē detestabile, si quis alicui plaris locasset agrum, quam erat præscriptum, quo simul & mancipia lucri gratia libentius inseruirent, nec ciues plus solito quærent. Quanto consilio ea gens omnium uitiorū materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat: contra quam reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritię, temulentiaq; seminaria uindicant, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticam exercere, ac naualibus uti pugnis, tamen post naualibus prælijs mare potiti rursus abstinerunt, quum perspicerent ciuium mores corrumpi. Sed denuo ab hac sententia mutati sunt, quemadmodum in cæteris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmoniorum regionem conuectæ, qui eas importarant morte damnati sunt. Siquidem Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum, Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo secius tamen Lysander deuictis Atheniensibus, magnam auri argentiq; uim inuexit, nec solum pecunias receperunt, uerum etiam ipsi uiro honos est habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus uteretur nec à iureiurando recederet, sexcentis annis in Græcia primas tenuit

reliquit & legum æquitate & gloria. Cæterum quum ab his paulatim defluerent, inundaretque obiter diuitiarum amor & auaritiæ malum: non solum ob hæc decreuit illorum potentia, uerum etiã quibus antea socijs & amicis in bello fuerant usi, eos inimicos habere cœperunt. Porro quum ita se gererent, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea uictoriam, quanquam Græci cæteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrum filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentque non modo perpauca propter assidua bella, sed multo quàm antea imbecilliores captu faciles essent facti, quoniam adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, neque cæteris Græcis, neque post Macedonicis regibus, neque in commune cum illis concilium uenerunt, neque tributum pendere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita ut nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes effecti, & gloria, & libertate quam prius obtinuerant exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nunc quemadmodum cæteri sub Romanorum uiuunt imperio. Graue documentum uniuersis, imperia uirtute parari, auaritia, luxu, delictisque uel perire, uel uerti in tyrannidem.

Degeneratio

A P O P H T H E G M A T A L A C A E N A R V M

Archileonis Brasidæ mater, post obitum filij quum Amphipolitæ quidam uenissent Spartam, eamque inuiserent, percontata est num honeste & ut Spartano dignum erat occubisset: illis iuuenis uirtutem amplificatibus ac dicentibus eum in bellicis negocijs Lacedæmoniorum omnium esse præstantissimum, respondit: O hospes, honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multos illo præstantiores habet Lacedæmon.

1
Habetur pag.
30 ap. 62

Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesius Cleomenem ad bellum pro Ionibus aduersus regem Persarum suscipiendum hortaretur, magnam pecuniarum uim pollicens, quantoque magis ille recusabat tanto plus adderet promissæ summæ, Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocyus eum ædibus extruseris. Vbi nunc sunt qui dicunt, auarum mulierum genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

2
Pecunia con-
tempta

Eidem quum pater aliquando mandasset, ut cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidisset, docuit enim me uinum reddere suauius. Ergo, inquit, o pater, & uini plus bibetur, & qui bibent deliciores deteriorisque reddentur. Quis satis prædicet hanc puellam & sene, & uiro seueriorem? Atqui solet hic sexus maxime capi rebus suauibus.

3
Simile habetur
antea pag.
27 ap. 43

Eadem quum uideret Aristagoram à quopiam è famulis calceari, Quid inquit pater? Hospes iste manus non habet? Existimabat non ferendas uiri delicias qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manibus facere sibi poterat. Et nõ pudet quosdam quibus uestiendis comendisque uix decem

4
Seuere

8 4 famuli

famuli sufficiūt: Opūs est famulo qui uentrem exoneraturo soluat ligulas, qui foenum aut lanam porrigat extersuro, ac minimo minus qui abstergat.

5 Cum hospes quispiam molliter uestem praelongam duceret, protrahit hominem, dicens: Non tu hinc abis, qui nec ea possis quæ sunt foeminarum? Mulierum est lacinosus & in humum defluentibus uti uestibus, quia & caudas admodum longas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere, aut succingunt.

6 Gyrtias quū Acrotatus qui illi erat ex filia nepos, è quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus cæteris familiaribus ac notis, Non tacebitis inquit? Declarauit cuius esset sanguinis. Addidit fortes non esse complorandos sed sanandos.

7 Cum illi è Creta nūcius esset allatus de morte Acrotati, cum ad hostes, inquit, proficisceretur, nōne futurum erat, ut aut ipse moreretur, aut illos occideret? Iucundius autem est audire quod mortuus est, ut & ipso, & ciuitate, & progenitoribus dignum erat, quàm si iners & imbellis per omne æuū uiueret. Solent auia tenerius & impotentius amare nepotes suos quàm ipsæ matres. Et ubi nunc sunt quæ in morte liberorū confugiunt ad laqueum, quū Gyrtias nepotem & seminecem lugeri uetuerit, nec eundem flendum putarit, quod fortiter pugnans interisset?

8 Damatria quum accepisset filium ita se gerere in bello, ut tali matre uideretur indignus, domū redeūtem interemit. Qua de re hoc fert epigramma.

Fortiter Transgressum leges mater Damatria natum,

Ipsa Lacæna necat, non Lacedæmonium.

Hoc facinus propius accedit ad barbaricam immanitatem, quàm ad fortitudinem. Utile tamen exemplum est, ad exprobandam uulgo matrum nimiam in liberos indulgentiam, quæ ob hoc ipsum sepe impotentius amant eos, quod sint nequitia corruptissimi.

9 Altera quædam Lacæna filium qui deserto in acie loco fugerat ut patria indignum interemit, dicens: Haud meum est hoc germen, in quam hoc extat epigramma.

Fortiter Germen iners abeas ad tartara, teq; perosus

Eurotas ceruis nec det aquam timidis.

Ignauus catulus, mala sors, hinc uade sub orcum.

I, Sparta indignus, quem nec ego peperit.

Alia quædam quum filium audisset fortiter in acie cecidisse, ait:

Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,

Et matre hac uere dignus es & patria.

Habetur p. 66 ap. 48 Hoc ante tributū est Tynnicho, quod tñ Philelphus separatim cōmemorat.

Alia quædam ut audierat filium incolumē, sed fugisse ab hostibus, scripsit illi: Malus rumor de te sparsus est, aut hunc dilue, aut ne sis. Præstabilis iudicauit mori, quàm cum ignominia uiuere.

10
Animosc

Alia

Alia rursus quum filij qui è prælio fugerant, ad ipsam uenirent, quò, inquit, itis, ignaua & fugitiua mancipia: & ostenso uentre, num huc, inquit, de nouo subituri unde emeristis. Hoc apophthegma cynica dignum est. Rustice

Quædam filium ad se uenientem conspicata, percontata est quid ageret patria: is quum respondisset, periere omnes, laterem coniecit in illum occiditq̃, dicens: Te igitur nobis misere mali nunciū: Vita putauit indignum, qui cum suis perire non sustinisset. Fortiter

Cuidam qui matri narraffet quàm generose frater occubisset, Proinde an non turpe est inquit, tibi non contigisse illi esse comitem? Animose

Quædam filios quos habebat quinque posteaquàm in bellum emiserat, ante suburbiū stabat expectans quis esset belli exitus. Vt accessit quispiam nuncians filios illius omnes occubuisse, non istuc percontabat, inquit, ignaum mancipium, sed quid ageret patria. Is quum respondisset, à patria stetitisse uictoriam, Libenter igitur, inquit, accipio filiorum interitum, Egregia mulier priuatim in liberos affectum, publicæ in patriâ pietati posthabuit. Fortiter

Quædam sepeliebat filium, ad eam quum uilis anicula quædam accessisset, dicens: Heu fortunam ô mulier: illa subiecit, per geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquidem cuius gratia filiū peperit, uidelicet ut pro Sparta moreretur, id mihi contigit. Fortissima mulier aniculæ deplorationem uertit in gratulationem. Huius meminit Marcus Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo. Fortiter

Quum mulier quædã Ionica de texto quodã suo ut precioso gloriaretur, Lacæna ostensis quatuor filijs quos habebat moribus cõpositissimis, huiusmodi, inquit, decet esse honestæ probæq̃ mulieris opera, deq̃ his tollere animos & gloriari. Iones operosis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta. At Spartana docuit nullum opus esse præclarium, quàm si filios honestis moribus instituat. His enim melius ornari patriam, quàm auleis, aut uestibus Ionicis. Graviter

Alia quum accepisset quod filius peregre agens, inhoneste se gereret, scripsit illi, Malus rumor de te sparsus est, hunc tollito, aut ne esto. 17

Similiter quum Chij exules uenissent Spartam, multis nominibus incusabant Pædaretum. Eos mater Teleutia ad se accersijt: ex his ubi cognouisset quæ filio obijcerent, uidereturq̃ filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum, Mater Pædareto, ut aut melius uiueret, aut illic maneret, desperans se Spartæ esse incolumem. Virago mortem minata est filio, ni mores corrigeret suos. 18 Seuerè

Altera filio iniuriarū postulato, aut crimine, inquit, fili, aut uita te ipsum libera. Mater in filium seuerior quàm iudex, quæ extinctum malebat, quàm cum ignominia uiuum. Seuerè

Alia filium claudū in aciem proficiscentem deducens, fili, inquit, singulo quoq̃ gradu fac uirtutis memineris. Alijs claudicationis uitium solet formidinem 20

- Claudus* dinem incutere : at hæc monuit ut ex ipso uitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam , ita cogitans: nihil est in fuga præsidij claudus , aut uincendum est, aut moriendum.
- 21 *Fortiter* Alia quã illi filius redisset ex acie, atq; ex uulnere pedis uehementer dolet. Si uirtutis, inquit, memineris ô fili, non solum non dolebis, uerum etiam bono futurus es animo. At uulgus matrum solet filiorum dolorem suis querimonijs & lachrymis exasperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.
- 22 *Fortiter* Lacedæmonius quidam sic in bello uulneratus ut ingredi non posset, sed quadrupedum more ambularet, quum ob id derisus erubesceret, à matre reprehensus est his uerbis : Quanto præstabat fili de fortitudine gaudere, q̃ de stulto risu pudescere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, uerba mulieris sumens ex apophthegmate quod paulo ante præcessit.
- 23 *Fortiter* Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata est, Fili, aut hunc, aut super hunc : Laconica breuitate sentiens sic rem gerendam in bello, aut ut uictor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.
- 24 *Fortiter* Alia rursus filio ad bellum proficiscenti clypeum imponēs, hunc, inquit, tibi pater semper seruaui, proinde tu fac serues eundem, aut ne sis.
- 25 *Argute* Alia filio dicenti quod breuem haberet gladium , Tu , inquit adde gradum : significans nihil obfuturam gladij breuitatem , si propius ad hostem accederet.
- 26 *Fortiter* Alia quum audisset , quod filius fortiter in prælio se gerens occubuisset: Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mortem filij, sed de uirtute sibi gratulata est. Contra quum de altero audisset, quod ob timiditatem prælium detrectans saluus esset: Nimirum, inquit, non erat meus, sentiens non esse habendos pro liberis qui à parentum institutione degenerassent.
- 27 *Fortiter* Alia quã audisset filium in prælio cæsum, deponite illum, inquit, ut erat in ordine locatus, eiusq; locũ expleat frater . Tale robur animi q̃ in paucis reperias uiris. Non metuit orbitatem, modo uita patriæ impenderetur.
- 28 *Fortiter* Alia quum in publica solenniq; pompa audisset filium in prælio quidẽ tulisse uictoriam , sed ex uulnerum multitudine mori, coronã non deposuit, sed glorians comitibus dixit: Quanto pulchrius est amicæ, in acie uictorem occumbere, quàm in Olympijs parta uictoria uiuere. Quantum hæc uirago dissensit à cæteris mortalibus , quibus persuasum erat , dijs proximum esse in Olympijs ferre palmam , quum ibi non ageretur certamen uirtutis , sed artis & impendiorum: tum nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti, quod uitæ iactura sit emendum? Hæc nullam existimauit uictoriam speciosiore, quàm quæ patriæ quæreretur , nec ullam mortem optabilior, quàm quæ cum hac laude contigisset.
- 29 *Simile antea* Quum quidam sorori suæ narraret quàm fortiter ipsius filius in prælio occubuisset, quantum, inquit, illa de filio cœpi uoluptatis, tantum tuam dolore uicem, qui à tam honesta societate defeceris.

Quidam

Quidam Lacænam misso nūcio sollicitauit, num assentiretur ut ipsi sui fa- 30
ceret copiam. Cui illa respondit: Quum essem puella, parenti obedire didi- *Pudice*
ci, id quæ feci, mulier autem facta uiro. Itaque si me inuitat ad honesta, uiro
meo primum rem aperiat.

Virgo quædam paupercula roganti quam sponso dotem esset allatura, 31
pudicitiam, inquit, à maioribus traditā. Generose professa est eam esse pul- *Pudice*
chre dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

Lacæna rogata nū ad uirū accessisset, nō inquit, sed ille ad me: significans 32
fese nō libidinis causa cōmercium habere cū uiro, sed parentibus ac legibus *Pudice*
obtemperantē. Turpissimum enim esse foeminae, si uirū ad coitum sollicitet.

Virgo quædam clanculum corrupta, foetū extinxit, tam interim patiens 33
dolorum, ut nullam æderet uocem, adeo ut parturiēs & patrem, & alios qui *Fortiter*
aderant falleret. Nam magnitudinem cruciatus turpitudine cum honestate
coniuncta superauit. Generosi animi erat quod ignominiam pati non pos-
set: factum ipsum habebat turpitudinem, quam ut effugeret, nixus in qui-
bus aliæ mulieres solent miseris uoces ædere, silentio perpessa est. 34

Alia quum uenderetur interrogata quid sciret, fidelis, inquit, esse. Existi- *Generose*
mabat fidem in famula quouis opificio esse melius.

Alia similiter captiua quum interrogaretur, quid sciret, probè, inquit, re- 35
gere domum. Et hæc non uulgaris ars est in muliere.

Quædam à licitatore interrogata num esset futura proba si ipsam eme- 36
ret, etiam, inquit, si me non emeris. *Habetur ante*

Alia quū in auctiōne præco rogaret illam quid sciret, libera, inquit, esse: *de uiro pag.*
significans sese captiuam quidem esse, cæterū ad illiberalia iussa non paritu- *65 ap. 36*
ram. Itaque quū emptor imperasset quædā non cōuenientia liberæ, plorabis, 37
inquit, qui tibi ipsi talem inuideris possessionē, mox quæ sibi necem consciuit. *Simile habe-*

Agelistrata quum Agidem filium exanimem iacentem uideret, exoscu- *pa. 64. ap. 34.*
lata faciem dixit, nimia tua ò fili bonitas, nimia mansuetudo & humanitas 38
te simul & nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus sanè præclarum, sed
inuidiosum: nimirum ut degenerantes Lacedæmoniorū mores ad priscam
illam seueritatem reuocaret. Interim dum studet offendere neminem, & gra-
tificari omnibus, semet ipsum in exitium coniecit.

Eadem laqueo guttur inferens, in hoc tantum inquit, Spartæ utilis fui. 39
Doluit generosæ foeminae, quod filio non licuit de patria quemadmodum *Pietas in*
uoluit bene mereri. *patriam*

Cum Thebani irrupissent in Laconicā & inter captiuos captiuas quæ mul- 40
tos etiā abduxissent helotas, iusserunt illos Terpandri, Alcmanis, ac Spen- *Seruorum*
donis Laconica carmina canere: illi recusarūt, dicentes id nolle filias heriles, *turba*
adeo plus apud illos ualuit cōcaptiuarū puellarū autoritas, quæ iussa uictoris.
Hinc probarunt quidā esse uerū quod uulgo diceretur: liberum Spartæ ma-
xime liberū esse, contra seruū maxime seruū. Ita Plutarchus in uita Lycurgi.
Theand

- 41 Theandò uestem induens casu brachium nudauit, cuidam autem dicenti ó pulchrum brachium, at non publicum inquit. Admonens uni pulchrum esse, non cuiuis, & laudatoris illius intemperantiam notans, qui alieni corporis nimium curiosus spectator esset.

A P O P H T H E G M A T A C H I L O N I S L A C O N I S

- 1 Non dubium est quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur unus de numero septem Græciæ sapientum, in apophthegmatis Laconicam indolem retulerit, quanquam scriptorum, ut opinor, uitio, non habēt eandem gratiam quæ illi tribuuntur. Diogenes Laërtius hæc illi ascribit. Fratri querēti quod Ephorus ipse non crearetur, quum ille esset: Ego, inquit, iniuriam ferre noui, tu non: significans neminem esse idoneum magistratui, qui non possit dissimulare multa præter æquū & bonum facta, iuxta illud, ἀεχὼν ἀνοῦλον καὶ δινάϊως καὶ δίνως, id est, Princeps æqua & iniqua pariter audias.
- 2 Ab Æsopo interrogatus quid ageret Iuppiter, respondit excelsa deprimi, depressa extollit, indicans arbitrio numinis res hominum sursum deorsum uolui reuoluiq̃.
- 3 Interrogatus qua re docti præcellerent indoctos, bona, inquit, spe, Doctos autē appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectā institutionē uitā agētes. Hi cæteris rebus pares hoc uno superāt improbos, quod post hanc uitā sperant recte factorum præmia. Nam Lacones existimabant egregios uiros post obitum in uitam beatā translatos fieri diuos.
- 4 Dicere solet, quod Lydius lapis est auro, id aurum esse homini. Lapis enim index affricu prodit quale sit aurum, ipsum autem aurū arguit quale sit hominis ingenium, iuxta illud, Magistratus uirum arguit.
- 5 Iam grandæuus dicebat se sibi nullius facti conscium esse, cuius pœniteret, uno excepto, quod quū esset ascitus arbiter ut inter duos amicos finiret controuersiam, nec quicquā uellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, ut ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto & legem seruauit & amicum. Hic scrupulus non nihil mouebat senis animum, quod perfectæ uirtutis fuisset, nullo metu à regula legum deflectere, nec illius amicitiam magnifacere, qui ob sententiam secundum leges non secundum ipsum datam, desineret amicus esse. Quid illa sanctius anima, qui per omnem uitam quæ illi longa contigit hoc tantum criminis admisit?
- 6 Quidam quorum est A. Gellius, huic tribuūt & illud, Sic ama tanquam osurus, sic oderis tanquam amaturus, Hoc dicto admonuit nec similitates tam acriter exercendas, ut præcludatur omnis in gratiam reditus, nec amicis adeo fidendum, ut illis committas, quo si fiant inimici possint te perdere.
- 7 Docebat neminem conuicijs laceffendum, ne si dixerimus quæ lubet, audiamus uicissim quæ dolent. Habet enim & maledicendi morbus suam uoluptatem, sed quæ plerunq̃ male audiendi summo dolore pensatur. Huc allusit

alludit M. Tullius Salustio comminans fore, ut si quam uoluptatem male dicendo cepisset, eam male audiendo perderet.

Dicebat, nō committendum ut lingua præcurreret animum: admonens prius cogitandum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in uerba. Nescit enim uox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, ut habet prouerbiū, uox non item. 8
Lingua præceps

Damnum aiebat turpi lucro præferendum. Nam illud semel dolere, hoc semper. Iactura rei facile sarciri potest, fama contaminata uix unquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat animum. Itaq; lucrum scelere partum, damnum est non lucrum. 9
Lucrū turpe

Non esse tentanda quæ fieri non possunt. Quædam honesta sunt ac magna, sed magno reip. malo tentantur, si nequeas perficere. Atq; hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere non solum quid per se optimum sit, sed quid pro temporum ratione possit obtineri. 10
Aduicæ

Rogatus quid esset difficile, arcanum, inquit, reticere. Tanta est linguæ omnium maxime uolubilis incontinentia, quum alioqui nihil uideatur facilius quàm silere. 11
Silentium

Idem præcipiebat, linguam quum aliàs semper, tum præcipue in conuiuio continendam, quod illic cibus & potus inuitet ad intemperantiam. Porro ubi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio. 12
Loquacitas in conuiuio

Nulli minandum esse, non solum quod id mulierum uideatur esse potius quàm uirorum, uerum etiam quod minitari ei cui uelis nocere, est inimicum admonere ut sibi caueat, tibiq; ipsi lædendi facultatem adimere. Amicis aut minari, parum est humanū. Recte tamen minamur quoties aliquem hoc remedio correctū esse cupimus, & hac pœna decreuimus esse contenti. 13
Minæ inutiles

Promptius ad amicorum aduersam fortunam, quàm ad res secundas accurrendum. Rebus prosperis aduolant quilibet, etiam minus amici: qui ad sunt reflante fortuna, hi uere sunt amici. 14
Amicus uerus

Vxorem humilem modico apparatu ducendam, ne pro coniuge dominam accersas domum. Sat enim dotata uenit puella, quæ pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat unum ex Laconicis institutis, ut uirgines sine dote nuptum irent. 15
Vxor humilis

Verabat de mortuis male loqui, quod ignauum uideretur eos incessere lingua, qui respondere non possunt, ac turpe esset cum umbris ac latuis luctari. Nam id est quodammodo sepultum refodere. 16
Mortuis paracendum

Docebat honorem à iunioribus habendum senectuti, ut ipsi facti senes ab alijs habeantur in precio. Ea res geminam habebat utilitatem. Siquidem ut senem autoritas ac reuerentia temperabat ætatem lasciuam à peccando, ita senes cauebant ne quid committerent quo iuuenibus uel ob ineptiã ludibrio possent esse, uel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuuenes omnesq; senes ea esset reuerentia, quæ inter parentes ac liberos. 17
Senectus honoranda

h Admo

- 18 *Insolentia* Admonebat secundis rebus elato non applaudendum nec arridendum. Infelix felicitas est, quæ hominem reddit insolentior, eoq; non plausum meretur, sed lachrymas. Grauiusq; peccant qui docent insolentiam, quam qui utuntur. Sæpe populus clamat in auaritiã ac tyrannidẽ principũ, quum ipse doceat illos hæc uitia. Quidã codex Græcus habebat ἀτυχοῦντι μὴ ἐπιγελᾶν, id est, infelicẽ non esse irridendum, siue infelici non insultandum: id enim extremæ est inhumanitatis.
- 19 *Moderate* Docuit potentiæ adiungendam mansuetudinem, ut à suis non tam metum extorqueat, quam impetret reuerentiam. Reuerentiæ comes est amor, metus odium. Amari autem non solum honestius est, uerum etiam tutius.
- 20 Admonebat ut suæ quisq; domui bene præset. Primam enim curam debemus familiaribus: nec idoneus uidetur administrandæ reipub. qui priuatã recte gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est q̃ parua ciuitas.
- 21 *ira* Vincendam iram, quod is affectus sit cæteris potentior, quam superare fortius est, quam hostem armatum deicere: nec minus exitij mortalibus sit ab ira, quam ab hoste.
- 22 *Diuinitio* Diuinationem non esse detestandam, quod hanc deorum munus esse crederet, quæ ratione percipi posset ab homine insigni uirtute prædico. Nã ipse prædixisse fertur futurum, ut ex insula Cythera summum malum oriretur Lacedæmonijs, cuius situm naturamq; cum didicisset, Vtinam, inquit, hæc aut nunquam fuisset, aut simul ut nata fuit, subuersa fuisset. Nam Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasisit, ut in ea insula classem haberet: ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Demarati consiliũ fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic præsidium Atheniensium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.
- 23 *Mores in publico* Fertur & hoc illius nomine, in uia non properandum. Ex incessu colligitur animus, præceps arguit præcipitem, nimium lentus ignauum. Decet autem in publico cõpositis esse moribus. Fortasse deterruit à præcipiti cõsilio.
- 24 Huic simillimum est, inter loquendum non esse mouendam manum. Id enim esse uecordium. Vnde & in Hebræorum prouerbij est, Stultum digito loqui.
- 25 *Legum autoritas* Monuit obtemperandum legibus: hoc ad principes præcipue pertinet, qui se credunt non teneri legibus. Nec aliunde magis florent respub. quam si legum uigeat autoritas. Nec ibi tyrannis oriri potest, ubi ex arbitrio præscarum legum geruntur omnia.
- 26 *Ocium* Dicebat ad amandam esse quietem, quoties datur honestum ocium, iuxta illud, ἡσυχία καλόν. Nihil enim uel tutius, uel iucundius. Nullum autem negocium periculosius quam bellum.
- 27 *Cautio sui* Quin & illud huic ascribitur, Caue tibi ipsi. Fortasse legendum, caue te ipsum, siue à teipso, siue obserua teipsum, Nam Græce est, φυλάττειν ἑαυτὸν, ut admoneat sibi quenq; debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab

ab alijs, at frequēter nemo magis hostis est homini, quàm homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionem aliasq̃ cupiditates adhibet in consilium. Demiror autē quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat.

Ita moderandam uitam, ut nec inferioribus sis terrori, nec superioribus despectui. Metui à subditis tyrannicum est: negligentiã uero est, sic agere, ut à maioribus contemnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic temperandi mores, ut à iunioribus ameris potius quàm timearis, à maioribus nō contemnaris. Immodica seueritas parit terrorem: somnolentia, uinolentia, incogitantia similiaq̃ uitia gignunt contemptum. Potest & ad fortunam accommodari, quæ si sit uehementer ampla, parat qui metuant citius, quàm qui ament aut reuereantur: sin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoq̃ est optima. Ausonij carmen sic habet,

Nolo minor me timeat, despiciatq̃ maior.

Præterea sic esse contemnendam mortem, ut nihilo secius curam habeas incolumitatis. Non enim est fortitudinis, sed amentiã, semet temere in uitæ discrimen conijcere: sed quoties aut ineuitabilis necessitas urget, aut grauis honestaq̃ causa suadet, mortem contemnere fortis animi est. In morbo non est metuenda mors, sed interim adhibenda curatio mediocris. In bello sumendus est animus ad mortem paratus, sed interim fortiter pugnādum pro uictoria. Ausonij carmen sic legendum arbitror,

Viue memor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest autem & hic accipi sensus, Hactenus memineris te moriturum, ut abstineas à uitjs curisq̃ superuacaneis: sed interim perinde quasi diu uicturus sis, ea cures quæ ad honestam beatamq̃ uitam pertinent. Multos mortis consideratio deterret ab honestis actionibus, contra mortis obliuio multos inuitat ad licentius peccandū. Potest & sic intelligi, Ne sic metuas mortem, ut uiuas anxius ac tristis, sed uitæ spes mortis horrore temperet. Hunc sensum indicat carmen quod sequitur,

Tristia cuncta exuperans aut animo aut amico.

Hæc uita præterquã quod multis miserijs exposita est, nihil habet tristius quàm quod mortem habet certissimam, diem mortis incertissimum. Sed omnia superanda sunt, aut animi fortitudine, aut amicorum alloquijs. Nul- lum enim in dolore remedium præsentius, quàm curas æstusq̃ animi in amicorum sinum effundere, quorum & consolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit.

Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse. Vulgus hominum contra facit. Si quid cui benefecerunt, & sine fine prædicāt, & sine modo exaggerant: si quid in ipsos collocatū fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant, aut eleuant. Carmen Ausonij sic habet,

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Eidem hanc tribuit sententiam, optabilem esse senectatem iuuenilem,

h 2 mole

28

Amari sine contemptu

29

*Mors quatenus cōtēnenda**Amicus cōsolator*

30

Gratitudo

31

Senectus iuuenilis molestam esse iuuentutem senilem. Maxima malorum pars ob quæ male audit senectus, à uitijis hominum proficiscitur. Habet autem ex sese nonnulla commoda, plurimarum rerum usum ac memoriã, consulendi facultatem, reuerentiam & autoritatem: hæc si adsint commoda, absintq; incommoda, ea senectus optabilior est multorum iuuentute, uitijis & inertia marcente. Videas autem in nonnullis iuuenibus senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam, senilem ignauiam, senilem morositatem: horum iuuentus peior est senectute. Nam quum senecta careant, senio tamen abundant. Ausoniani uersus sic habent,

Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ.

Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

32 Plinius & illud oraculi uice celebratum ascribit Chiloni, ἰγγύα, τὰ πρὸ ἀ' ἄτη, sponde, sed noxa præsto est.

Amicitia iun/ & inimicitie 33 Aulus Gellius Noctium Atticarum Lib. 1. Cap. 3. ascribit illi quod dicam, idq; autore Plutarcho in libro de anima: quendam prædicantem, sibi nullum esse inimicum, rogauit, an ullum etiam haberet amicum, sentiens amicitias & inimicitias inuicem sese consequi, nec fieri posse, quin qui multos habet amicos, cõplures habeat & inimicos. Sit hic huius cõuiuij securus missus, si uidetur, cui subiiciemus philosophos, non omnes, ne nullus sit finis, sed aliquot eximios, ut uarietas excludat lectionis tædium. Quod si quem huius patinæ maior auiditas tenet, huic Diogenes Laërtius facile stomachum explebit, si modo non habeat nimis fastidiosum.

LIBER TERTIVS

SOCRATICA

D Laconicam indolem mihi proxime uidentur accedere Socrates, non tantum integritate morum, decretis ac dictorum sale, uerumetiam tolerantia, ut dicas patria quidem Atheniensem, ingenio uero Spartanum, nisi quod Laconicam breuiloquentiam nõ affectauit, magis studens uirtutem persuadere quàm præcipere. Ad id potissimum utebatur similibus & inductionibus, quas Græci uocant εἰσαγωγὰς, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Vt aut hac parte uincitur à Lacedæmonijs, ita sanctitate dictorũ superat illos, quorũ aliquot recensere non ab re fuerit.

Deus imitatus 1 Dicebat, deos omnium optimos ac felicissimos, ad horum similitudinem quo quisq; propius accederet, hoc & meliorem esse & beatiorem. Si corrigas unius uocis numerum, nihil dici potest Christianius.

2 A dijs nihil petendũ, nisi bona simpliciter, quum uulgus petat bene dotata tam

tam uxorem,opes,honores,regnum,longam uitam,quasi præscribentes nu
mini quid oporteat facere. At deus optime nouit, quid nobis bonum sit,
quid non.

Sacrificia uolebat quàm minimis impendijs constare, quod dij, ut non
egent rebus hominum,ita magis spectat affectus immolantium,quàm di
uitias. Alioqui quum improbissimi quicq; maxime abundet diuitijs, actum
esset de rebus humanis, si malorum potius quàm bonorum uictimis dele
ctarentur. Eoq; uersum hunc magnopere probare consueuit, καὶ δὲ δύνάμιμ
δ' ἔρδαιμ ἰεὺ ἀθανάτοισι θεοῖσι. Hoc dictum & ad nos Christianos perti
net, qui immodicis impendijs ornamus templa, peragimus sacra & paren
talia,gratius facturi deo,si quod ultra frugalem mundiciem superest, fratri
bus egenis erogaremus. Eandem frugalitatem adhibendam docuit in exci
piendis hospitiibus,codem utens uersiculo, καὶ δὲ δύνάμιμ δ' ἔρδαιμ

Quum admoneretur ab amico,quod excepturus hospites admodū te
nuem fecisset apparatus, Si boni sunt, inquit, satis erit: sin minus, plus satis.

Docuit abstinendum a cibis, qui non esurientem incitarēt ad edendum:
& à potu, qui non sitientem iuuitaret ad bibendum. His enim rebus nō est
utendum, nisi quatenus corporis necessitas exigit.

Dicebat optimum cōdimentum esse famem, quod & optime edulcaret
omnia, & nullius esset impendiij. Vnde ipse semper iucunde edebat ac bibe
bat, quia neutrum faciebat nisi esuriens ac sitiens.

Quin & ad famem ac sitim tolerandam exercuerat sese: post sudorem ei
nim è palæstra collectum, quum aliij potum uehementer appetunt, nuncq;
bibebat de primo cratere: rogatus quam ob rem id faceret, ne consuescam,
inquit, obsequi affectibus. Interdum enim licet sitias, noxium est bibere.
Hic quum ratio suadet abstinentiam, affectus hortatur ut bibas, magis ob
temperandum est rationi.

Dicebat eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exercuissent, & lon
ge plus habere uoluptatis, ac minus dolorū, quàm qui summa cura undiq;
pararent oblectamenta: quod uoluptates intemperantium præter animi si
bi male consciij cruciatum, præter infamiam ac paupertatem, frequenter ipsi
etiā corpori plus adferant molestiæ quàm delectationis. Contrà quæ sunt
optima, eadem fiunt iucundissima, si quis assuerit.

Aiebat esse turpe, si quis sua sponte seruiens uoluptatibus, talem se face
ret, quales nemo domi suæ uellet habere seruos. Talibus autem nullam sa
lutis spem reliquam esse, nisi si pro eis deos comprecarentur aliij, ut bonos
dominos nancisci possent, quando prorsus decretum erat seruire. Existima
bat autem nullos foediorem miserioremq; seruire seruitutem, quàm qui &
animo & corpore seruirent uoluptatibus.

Interrogatus quam ob rem ipse non administraret rempub. quum ad
ministrandi rationem optime sciret, respondit, eum utiliorem esse ciuitati,
qui

Vota qualia

Sacrificia mi
nimi sumptus

4

Argute

5

Frugalitas

6

Frugalitas

7

Affectus ca
hibiti

8

Voluptas ex
uirtute

9

Seruire uolun
tatibus

10

Prodesse plu
ribus

h 3

qui

qui multos efficeret idoneos gubernandæ reipub. quàm qui ipse recte gubernaret. Idem mihi respondit Nicolaus Leonicensis Ferrariæ, demiranti quur artem medicandi quam profitebatur ipse non exerceret. Plus, inquit, ago docens omnes medicos. Nec dissimile mihi respōdit unicus studiorum meorum Mecænas Guilhelmus archiepiscopus Cantuariësis sacerdotium improbe recusanti, dicentiq̃, Qua fronte fruar illorum pecunijs, quibus ut linguæ ignarus nec cōcionari possum, nec monendo, nec cōsolando adesse, nec ullum boni pastoris officium præstare? Quasi, inquit, non plus efficias, qui libris doces pastores omnes, quàm si uni rusticæ plebeculæ inseruias, Fessus sum amice dictum, mihi tamen non persuasit.

Fama quomodo paranda
11 Rogatus quo pacto quis posset honestam assequi famã, Si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uelis. Veluti si quis bonus tibicen haberi cupiat, ea præstet oportet, quæ à probatis tibicinibus fieri uiderit. Quæadmodum qui medendi est imperitus, nō ideo medicus est, quod pro medico assecutus est, & uulgo medicus appellatur: ita nō statim princeps est aut magistratus, qui populi suffragijs declaratus sit, nisi sciat artem gubernandæ ciuitatis.

Ars gubernandi
12 Dicebat, uehementer absurdum esse, quum artes sedentarias nemo profiteatur absq̃ dedecore qui eas non didicerit, neq̃ quisquam scrinium faciendum locet ei, qui rudis sit eius opificij: ad publicos magistratus admitti, qui nunquam dederunt operam disciplinis, sine quibus nemo potest recte magistratū gerere: cumq̃ nemo non detestaturus sit eum qui clauo assideret ignarus artis nauticæ, multo magis detestandos, qui remp. capefferent ignari politicæ philosophiæ. Neq̃ eū putabat appellandū impostorē, qui à persuaso quopiã pecuniã aut uasculū acciperet, quod non posset reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ reipub. quū sint homines nihili. Hoc dictū multo magis ad principes, magistratus & episcopos Christianos p̃tinet, q̃ ad ethnicos.

Amicus syncerus
13 Dicere solitus est, nullam esse possessionem preciosiorem uero bonoq̃ amico, nec aliunde plus fructus aut uoluptatis capi. Itaq̃ præpostere facere multos, qui pecuniæ dispendium grauius ferunt quàm amici iacturã, quiq̃ se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum, quum eo sibi conciliarint amicum quouis lucro potiore.

E factis iudicium
14 Ut illis committimus statuas faciendas, à quibus uidemus aliquot statuas elegãter factas: ita non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse fidos & utiles amicos.

Punire in alijs quod ipsi committimus
15 Quendam acrius castigantem seruum percontabatur, quamobrem ita sauiet: quoniam, inquit, quum sit obsoniorum uoracissimus, tamen ignauissimus est, quumq̃ sit audissimus, tamen desidiosissimus est. Tum Socrates, nunquam ne, inquit, consideraſti, uter uestrum pluribus egeat uerberibus: ne an famulus? Utinã sibi quisq̃ dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit punitq̃ idē, qd sibi ignoscit, aut si nō idē, crebro deterius.

Cuidam

Cūdam cupienti quidem ire ad Olympia, sed itineris labore deterrito, 16
 quū, inquit, domi sæpenumero totū prope diem ambules, ante prandiū, rur- *Spontaneis*
 sus ante cœnā: si domesticas ambulationes proferas ad quinque sexue dies, *labores*
 facile peruenies Olympiam. Docuit uir ingeniosus id quod terret in ade-
 undis laboribus, imaginationē esse potius quā ipsum laborem. Si quid hone-
 stæ rei gratia, periculi, dispendij, aut laboris suscipiendum est, excusamus, de-
 tractamus, horremus, quum frequenter ultro in rebus nihili, non enim di-
 cam turpibus, plus impendamus. Ita quidam inuitati ad studia literarum,
 excusant ualetudinem, insomniam, impendia librorum, quum interim to-
 tam noctem ludant aleam, potatione contrahant febrim, podagrā, hydro-
 pem & lippitudinem, scortatione paralytim, aut scabiem nouam, quam
 Gallicam appellant.

Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere rogauit, num 17
 puer ipsum potuerit cōsequi. Ait. Rogauit, uacuum ne an aliquid ferens one- *Seruus domi-*
 ris. Portauit, inquit, nonnihil sarcinarum. Quid, inquit, queritur ne ille se de- *no melior*
 fessum? Quum negaret, an non pudet, inquit, te molliciei, qui uacuumambu-
 lans defessus fueris, quum ille gestans sarcinam non queratur se fatigatum?
 Ostendebat Socrates seruum in hoc feliciorē domino, quod ad labores
 exercitator minus sentiret molestiæ.

Admonere solet quod apud alios diceretur edere aut contiuari, apud 18
 Athenienses dici ἐνωχέϊσθαι. qua uoce dicebat nos admoneri, eo tēperamen- *Sobrietas in*
 to sumendū cibū, ut nec corpus, nec animus oneretur, huc opinor alludens, *edulijs*
 quod ἐνωχέϊσθαι sonet uehi, unde ἐνωχέϊον uehiculum, quanquam ἐνωχέϊσθαι
 & cibus, eoquē additum ἐν, ne sarcina iusto grauior imponeretur corpori.

Dicebat, optime natis ingenuisquē potissimum adhibendam rectam in- 19
 stitutionem. Idem enim in his usu uenire quod in equis, in quibus qui fero-
 ces sunt ac generosæ indolis, si statim à primis annis recte instituātur, egre-
 gij & ad omnem usum accommodi euadunt: sin minus, efferati, intractabi-
 les & ad nihil utiles. Eoquē fit, ut felicissima quæquē ingenia corrumpantur in-
 scitia instituentium, qui mox equos uertunt in asinos, quod erectis ac libe-
 ris animis imperare nesciant.

Dicitabat illum impudēter facere, qui quum boues efficeret pauciores, 20
 postularet tamen haberi bonus bubulcus: sed multo absurdus esse, si quis *Indoles erecta*
 haberi uelit bonus reipub. gubernator, quum ciuium numerum imminuat.
 Hoc dictum torsit in Critiam & Chariclem, qui multos ciuium trucidarāt.
 Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus est, ni sileret, fore ut ipse quoquē
 faceret boues pauciores: & quod minatus est uerbo, re præstitit. Nam hu-
 ius opera Socrates periit.

E priscis autoribus selegerat uersiculos aliquot, quos prouerbiorum uice 21
 frequenter usurpabat, quorum est ille Hesiodius,

Ἐργον ἔδειν ὄνειδος, κέρυσίν δ' ἐτ' ὄνειδος. Id est, h 4 Non

Ocium turpe Non probrum est operari, aut est cessatio probrum.

Quo dehortabatur iuuenes, nō solum ab ocio, uerumetiam ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat ociosos, qui alea, comotationibus & scortis ætatem absumerent.

22. Item illud Homeri, ut indicat Gellius ac Laërtius,

ὅτ τιτοι ἐν μεγάροισι κακῶντ' ἀγαθῶν τε τίτυκτ'. Id est,

Curiositas Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerantur.

Eo nō solum reuocauit auditorem à curiositate rerum alienarum, uerumetiam à disciplinis non necessarijs: uelut ab exacta cognitione astrologiæ, aut geometriæ, aut causarum naturalium, aut rerum ultramundanarum, ad cognitionem ethices, cuius scientia præstat, ut nobis ipsi noti simus, utq; rem domesticam aut publicam utiliter administremus.

23. Eodem spectat & illud quod illi ascribitur, & in primis celebratur. Quæ *Curiositas* supra nos, nihil ad nos. Sic enim respondere solet admirantibus, quod de moribus semper, de astris, deq; meteorologis nunquam disputaret.

24. Quum in uia quidam illi per lasciuiam calcem impegisset, admirantibus *Patienter* quod id pateretur, quid facerem, inquit? Illis hortantibus ut uocaret hominem in ius, Ridiculum, inquit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, uoca illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum & hominem brutum nullaq; uirtute præditum: ac uehementer absurdum uideri, non pati ab homine, quod ab animante bruto passurus sis.

25. Quidam ab eo salutatus non resalutauit, nec id moleste tulit Socrates: *Moderate* amicis autem admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret, peius affectus corpore quàm nos sumus, nequam illi succenseremus: quur igitur illi succensem, qui peius affectus est animo quàm nos sumus?

26. Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito conscriptum, eo lecto *Salte* rogauit quid illi uideretur: per Iouem, inquit, quæ intellexi mihi præclara uidentur, qualia puto & ea quæ non intellexi, sed opus est Delio quopiam natatore. Notauit perquã false affectatam eius scriptoris obscuritatem, unde & σκοτεινῶ cognomē inditū est. De Delio natatore diximus in Chiliadib.

27. Cum Alcibiades illi spaciosam aream offerret dono, in qua sibi domum *Munus inutile* ædificaret, quid, inquit, si mihi calceis opus esset, num corium dares unde mihi calceos conficerē? Et si dares, an nō ipse ridiculus essem si acciperem? Hac similitudine munus inutile recusauit.

28. Per forum obambulans quum aspiceret merciū copiam quæ illic uendebantur, ita secum loqui consueuit, quàm multis rebus ego non egeo, aut alij cruciantur animo ita cogitantes, quàm multa mihi desunt. Socrates sibi gratulabatur, quod iuxta naturam uiuens, ac paucis assuetus, aurū, purpuram, gēmas, ebur, aulæa, reliquasq; diuitum delicias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere solet magis necessarias agendis tragœdijs quàm ad usum uitæ.

In

In hanc sententiam usurpabat uersus Iambicos poeta nescio cuius,

Τὰ δ' ἀργυρώματα ἔσιμ, ἢ τε πορφύρα

Eis τὰς τραγῳδίας χρῆσιμ, οὐκ εἰς τὸν βίον. Id est.

Argentea isthac uasa simul ac purpura
Tragediarum accommoda histrionibus
Sunt, ad beatam conferunt uitam nihil.

Dicere solitus est, eum esse dijs simillimum, qui quàm paucissimis ege- 29
ret, quàm dij omnino nullius egeant rei. At uulgus diuites dijs proximos exi- *Frugalitas*
stimat, quorum delictis nihil satis est. De his enim dictum est in comœdia
Terentiana: quæ uos facillime agitis. Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos
appellat ἑἄου ἄγοντας, id est, facillime uiuentes, facillime aut uiuit, qui pau-
cissimis contentus est.

Dicebat, qui suauiter ederet panem, huic non esse opus obsonio, & qui 30
suauiter biberet quemlibet potum, hunc non desiderare poculum præter id *Frugalitas*
quod adest. Fames enim & sitis optime condit omnia.

Dicebat, cuiuis esse promptum, si quid rerum insignium haberet prolo- 31
qui, quum difficillimum esset nominare quos possideret amicos, quum hac
possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat præposterum uulgi de re-
bus iudicium, qui hoc negligentissime haberet, quod omnium plurimi fa-
ciendum erat. Ditior sibi uidetur cui pecuniæ non nihil obtigit, & damnum *Amicus*
deplorat cui perijt: at qui sibi parauit bonum amicum non uidetur sibi fa- *Sincerus*
ctus beatior, nec iacturam deflet qui perdidit.

Euclidi contentiosarum argutationum admodum studioso, Sophistis, 32
inquit, o Euclides uti poteris, hominibus non poteris. Indicās Sophisticen *Sensus com-*
inutile ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis *munis*
& inanibus argutis ludere, sed hominum moribus semet accommodare.

Scientiam dicebat unicum esse bonum, contra unicum malum ignoran- 33
tiam: quod quicumq; committunt rem iniustam, hoc peccant, quod ignorant
quid cuiq; sit tribuendum: & qui fortes sunt, non alia re fortes sunt, nisi quod
sciunt ea expetenda, quæ uulgus existimat horrenda: & qui intemperantes
sunt, hoc errant, quod ea putant suauia aut decora, quæ minime sunt. Sum-
mum igitur bonum esse dicebat, scientiam rerum expetendarum ac refugiendarum.

Cuidam dicenti, Antisthenem philosophum matre Threicia progna- 34
tum esse, uelut hoc probrum impingenti uiro quod hybrida esset, patre qui-
dem Atheniensi, sed matre barbara. Quid, inquit, an tu putas uirum adeo *Facete,*
præclarum ex utroq; parente Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptis-
simos Atheniensium mores, ut citius è Thrace Scythæue nasci posset uir
probus, quàm ex Atheniensi: & hoc quod habebat probitatis Antisthenes,
matri tribuendum putauit.

Dicebat ociū possessionum omnium optimam, Ociū autem sensit non ignauiam, sed 35
à tumultuosis negocijs, & à cupiditatibus, animi tranquillitatem uiciantibus esse *Ocium hoc*
quietum. *Illud*

- 36 *Modeste* Illud omniū maxime celebratur quod dicebat, se nihil scire, nisi hoc unū, quod nihil sciret. inquirebat enim de singulis, tanquā ambigens, non quod reuera nihil haberet certo cognitum: sed hac ironia & suam declarabat modestiam, & aliorum redarguebat arrogantiam, qui se profitebantur nihil ne scire, quum reuera nihil scirent. Sophistæ quidam publice profitebantur se se ex tempore responsuros ad omnem propositam materiam. Horum arrogantem inscitiam sæpenumero confutabat Socrates. Atq; ob hoc ipsum, ut ipse quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, quod quamuis omnium rerum ignorantiam cum cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos superaret, quod suam inscitiam agnosceret, quum illi hoc quoq; nescirent, se nihil scire.
- 37 *Contatio mala* Laërtius & hoc illi tribuit, Coepisse, dimidiū facti esse. Dicebat enim dimidium operis peractum ei, qui iam esset aggressus. Sunt enim qui contando ac deliberando uitam omnem absument. Est autem Hemistichiū Hesiodium, *Ἀρχὴ ἡμῶν πάντος.*
- 38 *Refinitio* Qui res præcoces magno emerent, eos aiebat desperare, quod ad tēpus maturitatis essent peruenturi. Alioqui stultum est, & pluris & deterius emere, quum paulo post liceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes ad sobrium iudicium.
- 39 *Virtus quaerenda* Quodam tempore quum Euripides ita de uirtute differeret, ut diceret, *Κράτισον εἰνὴ ταῦτα ἴαν ἀφαιμίνα* Id est. Hæc missa temere est optimum relinquere. Quasi uirtus inueniri uix posset, surrexit Socrates, dicens ridiculum esse, quum mancipium si non protinus inueniatur, operæ precium existimemus inuestigare, uirtutem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini.
- 40 *Matrimonium* Rogatus ab adolescente quodam utrum melius censeret, uxorem ducere, an non ducere: utrumcunq;, inquit, feceris, poenitebit: indicans & coelibatum & coniugium habere suas molestias, ad quas perferendas esset præparandus animus. Coelibatum comitatur solitudo, orbitas, generis interitus, hæres alienus. Matrimonium perpetua sollicitudo, iuges querelæ, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula soctus lingua, subseffor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, aliæq; innumera incommoda. Proinde non hic est electio qualis est inter bonum & malum, sed qualis inter leuiora & grauiora incommoda.
- 41 *Frugalitas* Quendam ex amicis conquerentem, quod Athenis omnia magno acnirent, uinum enim Chium mina, purpuram tribus minis constare, mellis heminam quinque drachmis: manu illius prehensa duxit in penum farina-riā, obolo inquiring semisextarius uenit, uilis igitur annona est. Hinc ad oleariam deducēs, duobus, inquit, æreis sextarius. Nō magno igitur in urbe uenunt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus est, sibi facit uilē annonā.
- Archelaus

Archelaus rex Socratem ad se uocarat, multa pollicens, Socrates respon- 42
dit, se nolle ad eum uenire, à quo acciperet beneficia, quum illi reddere pa- *Munera con-*
ria non posset. Hoc dictū improbat Seneca, quod philosophus persuadens *tempta*
auri argentiq̄ contemptum, plus dat quàm si det aurum & argentum.

Quodam tempore reuersus è foro, inter amicos dixit, Emisssem pallium 43
si nummos habuissem. Nihil postulauit, tantum uerecunde admonuit ege- *vltronea be-*
statis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen *neficientia*
post eam uocem quisquis properauit, ut ait Seneca, sero dedit.

Cuidam querenti quod peregrinationes sibi nihil profuissent, Non 44
immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecū enim peregrinabar. Multi putāt *Peregrinatio*
longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quum Horatius clamet, *inutilis*
Coelum non animum mutat, qui trans mare currit: congressus sapientium
confert prudentiam, non montes aut maria.

Colapho percussus à quodam in uia, nihil aliud respondit, q̄ quod ho 45
mines nescirent quando prodire deberent cum galea. Simile quiddam La- *Patienter*
ertius ascribit Diogeni.

Aiebat se mirari, quod quum statuarum artifices id summo studio con- 46
niterentur, ut lapis q̄ simillimus homini redderetur, non pariter hoc cura- *Lepide*
rent, ne ipsi lapidibus similes & uiderētur & essent. Sunt autem qui putent
Socratem priusquam ad ocium philosophiæ sese conferret, statuarum opi-
ficem fuisse.

Adhortabatur iuuenes ut se subinde ad speculum contuerentur, quo si 47
essent egregia corporis forma, cauerent ne quid ea indignum committerēt: *Cultus animi*
sin minus, quod corpori deesset, id ingenij cultu, morumq̄ honestate pen-
sarent. Adeo uir ille undecunq̄ rapiebat occasionem ad uirtutis studium
adhortandi.

Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id sollicita Xanthippe, quod 48
apparatus esset perq̄ exiguus, Bono animo es, inquit. Nam si frugi tempe *Simile antea*
rantesq̄ sunt, boni consulent: sin minus, nulla nobis horum cura debet esse. *Fragalitas*
Hoc dilemma nobis merito excuteret operosam & sumptuosam ambitio-
nem in excipiendis conuiuiis.

Dicebat, multos in hoc uiuere ut ederent biberentq̄, se cōtrà, ob id ede- 49
re ac bibere ut uiueret, quod his rebus non ad uoluptatem, sed ad naturæ *Luxus*
necessitatem uteretur. Hanc sententiam retulit Satyricus,
Non uiuas ut edas, sed edas ut uiuere possis.

Eos qui multitudini imperitiæ fidem habebant, aiebat perinde facere, ac 50
si quis tetradrachmum unum contemnens reiiceret, & aceruum è similibus *Pecunia*
congestum probaret reciperetq̄. Cui nō fideres soli, ei nihilomags fiden- *qualis*
dum est in turba similiū. Nec enim refert q̄ multi sint, sed quàm graues.
Nummus adulterinus, etiam in quamuis magno aceruo adulterinus est.
Hoc aduersus turbam testium, & indocti uulgi iudicia.

Cum

- 51 *Comiter* Cum Æschines ambiret esse de numero discipulorum Socratis, excusa-
retq; uerecunde paupertatē suam, ac moleste ferret, quod quum cæteri So-
cratis amici diuites multa largirentur, sibi nihil esset quod daret præter se-
ipsum: An non intelligis, inquit, quā magnum munus mihi dederis, nisi
forte te ipsum paruo æstimas? Itaq; mihi curæ erit, ut te tibi reddam melio-
rem quā accepi. Alij Sophistæ quum meras nugas docerent, nullum ad-
mittebant discipulum nisi magna mercede, Socrates nihilominus libenter
recepit inopem, quā opulentos.
- 52 *Mors in cui-
tabilis* Cum quidam illi diceret, Athenienses te morti adiudicarunt: & illos, in-
quit, natura. Sentiens non esse magnū malum, si quis adigatur ad mortem,
paulo post moriturus etiam si nemo interficiat. Quanquā hoc dictum qui-
dam ad Anaxagoram referunt.
- 53 *Mors non
deflenda* Vxori muliebriter complorāti dicentiq; Mi uir, innoces morieris: Quid,
inquit, uxor num me nocentem mori malle? Mors bonorū ob hoc ipsum
minus deflenda est, quod præter meritum occiduntur: bis uero deploran-
di sunt, qui ob malefacta dant pœnas: sed longe miserius est, meruisse pœ-
nas quā dedisse.
- 54 *Funeris cura* Eo die quo Socrates bibiturus erat uenenū Apollodorus ei pallium mul-
ti precij ad solatiū obtulit, ut eo indutus moreretur. At ille recusans donū,
quid, inquit, hoc meum pallium quod uiuenti conuenit, mortuo non conue-
niet? Damnans quorundam ambitionem, hoc miro studio prouidentium,
ut quā honorificentissime efferantur ac sepeliantur.
- 55 *Moderate* Nuntianti quod quidam de ipso male loqueretur, Nimitum, inquit, non
didicit bene loqui, Linguae morbum non malitiæ tribuens, sed incitiæ: nec
ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent qui morbo animi non iudicio
loquuntur.
- 56 *Sordes glo-
riose* Cum Antisthenes Cynicus pallium haberet pertusum, idq; obuertens
fissuram omnibus daret inspiciendam: per fissuram, inquit Socrates, pallij
tui uideo tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem esse ambitionem è
uilitate cultus, q̄ ex amictu splendido. Atq; utinam inter Christianos non
sint multi Antisthenes, qui sub ueste fusca, uili, sordidaq; plus celent glo-
riæ q̄ alij diuites habeant in holosericis ac byssinis.
- 57 *Moderate* Cuidam admiranti quod nihil in eum commoueretur, à quo conuicijs
incessabatur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea quæ dicit, mi-
hi non adsunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc causam hominum uulgus
magis commouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audi-
unt, sibi gratulātur, quod puri sint ab his malis quæ ipsis impingunt, nec in
se dici interpretātur: nihilo magis quā si quis oculorum errore Platonem
appellet Socratem, & in Socratē congerat maledicta, is non maledicit Pla-
toni, sed ei quem existimat esse Platonem.
- 58 *Moderate* Vetus comœdia solet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum liber-
tatem

tatem quum pleriq; metuerent, Socrates dicebat expedire, ut quis semet il-
lis sciens ac uolens obijceret. Nam si quid, inquit, dixerint in nos, merito re- *Maledicus*
prehendendum, admoniti corrigemus, & profuerint: sin falsum conuitium *prodest*
in nos iaculabuntur, nihil ad nos.

Socrates quum Xanthippen diu rixantem tulisset in ædibus, ac tandem *59*
fessus confedisset ante fores, illa magis iritata quiete uiri, de fenestra perfu- *Lepide*
dit eū lotio. Ridetibus qui præteribant, & ipse Socrates arridebat, dicens: *leniter*
Facile diuinabam, post tantum tonitru sequaturam pluuiam.

Alcibiadi demiranti quod Xanthippen supra modū rixosam domi per- *60*
peteretur, ego, inquit, iam pridem his sic assueui, ut non magis offendar, q̄ *Affuctudo*
si rotæ quæ aquam educit è puteo stridorem audiam. Nam is stridor mo- *mitigat*
lestissimus est infuetis, eundem qui quotidie audit, adeo moleste non fert,
ut se audire nesciat.

Eidem simile quiddam dicenti, At tu, inquit Socrates, nōne domi tuæ *61*
toleras gallinarum glottientium strepitum? Tolero, inquit Alcibiades, sed *Vxor quare*
gallinæ mihi pariunt oua pullosq;. Et mihi, ait Socrates, mea Xanthippe *ferenda*
parit liberos.

Sunt qui putent Socratem simul aluisse domi duas uxores, Myrtō & *62*
Xanthippen. Proinde demirāti cuidam in quem tandem usum aleret duas *Lenitas*
mulieres, præsertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi do-
cent tolerantiam, qua mihi in publico utendum est: harum moribus exer-
citus, commodior ero ad aliorum consuetudinem. Hunc percontatorem
A. Gellius facit Alcibiadem.

Cum Xanthippe in publico palliū marito detraxisset, ac familiares ad- *63*
monerent, ut tantam iniuriam manu ulcisceretur: pulchre, inquit, nimirum *Lenitas*
ut nobis colluctātibus nobis acclametis, alius Eia Socrates, alius Eia Xan-
thippe. Nam huiusmodi uocibus spectatores animant duos inter se com-
missos. Maluit autem uir sapiens, tolerantia exemplum de se præbere, q̄
ridiculum exhibere spectaculum uiri cum uxore concertantis.

Percontanti quur Xanthippen moribus incōmodissimis fœminam ha- *64*
beret domi, dicebat, sic habendam consuetudinem cum morosis uxoribus, *Lenitas*
quemadmodum qui se ad studium equestre exercent, parant equos inge-
nij ferocioris, quos si subegerint, ac perpeti possint, cæteris utuntur commo-
dius: ita qui morosæ coniugis mores ferre didicerit, multo facilius cum qui
buslibet habebit consuetudinem.

Cum Socrati Lysias orationem quam in eius defensionem composue- *65*
rat recitasset, præclara, inquit, & elegans oratio est, sed non conuenit Socra- *Decorum*
ti. Erat enim forensi instituto aptior quàm philosopho, ac tali philosopho. *personæ*
Rursus Lysia percontanti, quur si bonam iudicaret oratioem, putaret sibi
non conuenire: nōne, inquit, fieri potest, ut amictus aut calceus elegans sit
ac pulcher, qui tamen alicui non conueniāt? Hoc ipsum Val. Maximus
i narrat

narrat odiosius minusque Socratice. Sic enim Lysia respondisse memorat, Aufer quaeso istam. Nam ego si adduci possem, ut eam in ultima Scythiae solitudine perorarem, tum me ipsum morte multandum concederem.

66 *Fiducia bene-
factorum* Cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esset Socrates, Ego, inquit, ob ea quae feci dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui praecclare de rep. fuissent meriti.

67 *Cultus animi* Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quum uideret adolescentem rara indole, porrecto baculo uetuit ne praeteriret: ubi constiterat, rogauit ubi fierent uenderenturque uariae merces, quibus uulgo utuntur homines: ad id quum prompte respondisset Xenophon, percontatus est, ubi homines fierent boni: cum adolescens respondisset, se id nescire, Me igitur sequere, inquit, ut hoc discas. Ex eo Xenophon coepit esse Socratis auditor. Absurdum est scire ubi parare queas honestam uestem, aut poculum, & ignorare unde tibi comparare possis animi cultum.

68 *Fragalitas* Quondam pro foribus deambulanti contentius usque ad uesperam, quum praetereuntium quispiam dixisset, Quid agis Socrates? Obsonium, inquit, mihi comparo in coenam: de fame sentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat, Quo melius coenam, obsono ambulando famem.

*Tusc. quest.
lib. 5*

69 Aiebat unguenta relinquenda foeminis, in iuuenibus nullum unguentum melius olere quam oleum, quo inter exercendum utebantur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idem olent seruus & ingenuus. Rogatus quid senes olere deceat, probitatem, inquit. Rogatus, ubi hoc unguentum uendetur, recitauit Theognidis carmen, *Εὐθὺν μὲν γὰρ ἀπὸ ἐὸν λὰ διδάξεαι.* Id est, Qui bonus est, ab eo bona discito. Huius generis quaedam conuenit Xenophon in conuiuio.

70 *Oratio specu-
lum animi* Cum diues quidam filium adolescentulum ad Socratem misisset, ut indolem illius inspiceret, ac paedagogus diceret, Pater ad te o Socrates misit filium, ut eum uideres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adolescens, ut te uideam: significans ingenium hominis non tam in uultu relucere, quam in oratione, quod hoc sit certissimum minimeque mendax animi speculum.

71 *Foemineus se-
xus ad omnia
docilis* Dicebat muliebrem sexum non minus esse docilem & ad disciplinas, & ad omnem uirtutem, etiam fortitudinem, quae tanquam uiris propria Graecis a uiro dicitur *ἀνδρία*, si diligenter instituitur. Id collegit ex puella saltatrix, quae inducta in conuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numerisque pedum, ut nunquam falleret: eadem inter acutissimos gladios, non sine horrore spectantium, impauida saltaret.

72 Cum iret ab Agathone uocatus ad conuiuium soleatus & unctus, idque praeter morem, & ab amico quodam obuiro rogaretur, quid esset solito nitidior

dior, ludens dixit, ut pulcher eam ad pulchrum, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

Eo die quo bibiturus esset uenenum, quum detractis compedibus ex frictu sensisset uoluptatem, dicebat amicis. Quam mire hoc natura comparatum est, ut hæ duæ res sese inuicem comitentur, uoluptas ac dolor: nisi enim præcessisset molestia, non sentirem hanc uoluptatem. 73
Voluptas doloris comes

Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quomodo sumendum esset hoc pharmacum, quod eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis discunt, quando & quomodo oporteat sumere quod ab illis temperatum est. quumque puer respondisset, semel totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinem in cruribus, post in lecto decumbendum supino corpore, ibi pharmacum effecturum quod solet: Socrates rogauit, liceret ne inde aliquid libare, quod in conuiujs mos sit, effusa uini porciuncula, nominatim alicui deo libare: minister respondit se tantum miscuisse, quantum opus esset: hoc sermone inueniens, nihil esse quod effunderetur. Tum Socrates, sed & phas est, & oportet orare deos, ut felix faustaque sit hæc mea migratio. 74
Hilaritas in re tristi

Quum puer illum detexisset, quod illi iam frigerent præcordia, Deberemus, inquit, ô Crito, gallum Æsculapio, quem perfoluere ne neglexeris: perinde quasi sumpta potione medica coualuisse. Nã Crito hoc summis uiribus egerat, ut Socrates uitæ suæ cõsuleret. Adeo inerat illi uiro natiua quædam uis urbanitatis, ut moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremam uocem. 75
Hilaritas in morte

Docuit animorum formam magis amandam quam corporum, eamque uoluptatem quam in nobis gignit conspecta formosa facies, ad longe pulchriorem, sed latentem animi speciem esse transferendam. Verum ut hæc uideamus, philosophicis oculis opus esse. Notabat φιλέωδῳ Græcã uocem ancipitem esse ad osculandum & ad amandum, quorum prius est corpus amanti, alterum mentem. 76
Amor castus

Critoni uehementi studio suadenti, ut si uitam ipse suam negligeret, certe liberis etiam paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolorem, Liberi, inquit, deo qui mihi eos dedit curam erunt: amicos hinc discedens inueniam uobis aut similes, aut etiam meliores, ne uestra quidem consuetudine diu cariturus, quandoquidem uos breui eodem estis commigraturi. 77
Mors sancta

Eos qui corpus tantum amarent similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitantes: rursus qui amici essent potius quam amatores, similes esse his qui proprium fundum possiderent, quem semper student reddere meliorem. Amator suam querit explere uoluptatem, amicus haudquaquam ad se spectans, hoc se putat ditior, quo meliorem reddiderit amicum. 78
Amor castus

In conuiuio apud Xenophontem singulis dicere iussis, quo artificio quouero bono sibi præcipue placerent, quum ordo uenisset ad Socratem, iocato dixit, se maxime gloriari de lenocinio: sentiens se tradere ueram uirtutem, 79
Lenocinium

quæ potissimum commendat habentem, quæcûq; tum priuatim, tum publice conciliat homini benevolentiam & amorem.

80 *Philosophia naturã mutat* Physiognomon qui se profitebatur ex habitu corporis, & oris liniamentis posse hominis ingenium certo deprehendere, inspecto Socrate pronunciauit, illum esse hominem bardum ac stupidum, tum mulierosum, ac puerorum amoribus impurum, uinolentum, & intemperantem. Cum amici uehementer indignati minarentur homini, Socrates illos cohibuit dicens, Nihil, inquit, mentitus est, omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem.

81 *Pecunie contemptus* Quum Aristippus Socratis discipulus ex quæstu, quem Socraticorû primus facere instituit, præceptori misisset uiginti minas, remisit ilico Socrates ad illum pecuniam, dicens, ipsius genium hoc nequaquam permittere. Dicebat enim Socrates sibi peculiarem esse demonẽ, à quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum opinor fuisse rationem. Atque interim ciuiler indicauit Aristippo, sibi non probari, quod philosophiam doceret mercede, eoque donum ceu sacrilegio partum reiecit.

82 *Patientia* Socrates è Palæstra redeuntem Euthydemum casu factus obuius, duxit ad cenam. Illis autem inter se multa commentantibus, Xanthippe irata surrexit, multaq; in maritum dixit conuitia, quibus quum ille nihil commoueretur, tandem & mensam subuertit. Cum autem Euthydemus ualde perturbatus surgens abire cœpisset, Quid habes, inquit Socrates, Nonne nuper hoc idem accidit domi tuæ, ut gallina subuolans euerterit quæ erant in mensa? Nos tamen ob id non indignabamur.

83 *Comœdia libertas* Quum in Aristophanis comœdia cui titulus Nebulæ, multis & acerbis conuicijs proscinderetur, & adstantium quidam diceret, Non hæc iniquo fers animo Socrates? Non per Iouem, inquit, ægre fero si in theatro, perinde ut in magno conuiuio salibus mordeor. Mos hic etiamnum durat apud quosdam Germanos, ut in celebribus conuiujs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuas iaciat scommata, quibus commoueri uehementer inciuile habetur.

84 *Exercitatio moderata* Dicere solitus est, saltatione mouenti corpus spatiosa domo opus esse, ad exercendum sese: at qui cantu, aut oratione sese exercent, huic uel stanti, uel accumbenti quemuis locum sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præsertim à cibo sumpto, turbulentiores improbabat.

85 *salse* Socrati acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuio, Plato dixit, Nonne satius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Socrates, Et an non tu quoq; rectius fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses? Salissime taxauit hoc ipsum reprehendendo committentem, quod reprehendebat.

86 Socrates in conuiuio uidens adolescentem auidius uescentem obsonio,
ac

ac subinde panem in ius immergentem, o conuiuæ, inquit, quis uestrum pane utitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas disputatione, sensit iuuenis & erubuit, cœpitq; moderatius obsonio uesci. Deliciae

Rogatus quæ esset præcipua iuuenum uirtus, ut inquit, ne quid nimium tentent. Nam calor ætatis uix sinit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuvene Pamphilo. 87
Modus

Literas quas uulgus putat repertas iuuandæ memoriæ, dixit uehementer officere memoriæ: Olim enim homines si quid audissent dignum cognitu, non libris sed animo inscribebant: hac exercitatione confirmata memoria facile tenebant quicquid uolebant: & quod quisque sciebat, habebat in promptu. Post reperto literarum usu, dum libris fidunt, non perinde studerunt animo insigere quod didicerant. Ita factum est, ut neglecto memoriæ cultu, minus uiuida esset rerum cognitio, & pauciora quisq; sciret: quandoquidem tantum scimus, quantum memoria tenemus. 88
Memoria

Quum iam tempus urgeret moriendi rogatus à Critone, quomodo sepeliri uellet, Multam, inquit, o amici operam frustra consumpsi, Critoni enim nostro nondum persuasi, me hinc auolaturum, neq; quicquam mei relicturum. Veruntamen o Crito, si me assequi poteris, aut sicubi nactus eris, utcumq; tibi uideatur, sepelito. Sed mihi crede, nemo me uestrum quum hinc excessero cõsequetur. Sensit Socrates, animum esse hominem, corpus nihil aliud esse, quàm animi uel organum, uel domiciliũ. Eoq; stulte facere illos, qui solliciti sunt quomodo sepeliantur. 89
Anima immortalis

Idem dicere solet mortem esse similem profundo somno, aut diutinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit omnem sensum, & animus à corpore digressus, aliquando in suum domiciliũ rediturus est. 90
Mors & somnus

Idem dicere solet, ut omnes omnium hominũ calamitates in unum conferrentur, moxq; singulis ex eo accruo portiones æque distribuerentur, Ita fore, ut suas quisq; calamitates recipere malit, quàm æquam è cõmuni portionem. Hoc aduersus uulgares hominum mores, qui alienæ inuidet, suam deplorant sortem. 91
Sua cuiq; fors displicet

Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros, id admirantibus uelut absurdum, negauit absurdum esse, quæ quis nesciret ea discere. Nulli enim uicio uertitur, ea sibi parare, quibus opus est, si desint: nec hic spectanda est ætas, sed egestas. 92

Dicebat bene incipere, nõ esse pusillum, sed iuxta pusillum: Græce sic habent, εὖ ἀρχεῖν, μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παραμικρὸν δὲ, quod Laertij interpretes ita reddidit, Bene incipere paruum nõ esse, sed maximũ. Quanquam aliud exprimunt uerba Socratis, sed sentit, ni fallor, bene incipere non esse quidem paruum, sed parui fieri. Aut, recte incipere non esse pusillum, sed iuxta pusillum. Paulatim enim incipiendum, eo quod qui in initio præproperi sunt, serius perueniant ad finem, ut alludat ad Hesiodum iubentem, ut 93
pusillum

pusillum pusillo addamus. Dicti argutia est in Græcis uocibus, eaq; latine reddi non potest.

94 Admonebat esse dandam operam geometriæ, donec quis possit mensura terrâ & accipere & tradere. Græca sic habent, ἴφασκε δ'εἰμ γεωμετρῆμ, μέχρι ἅντις μέτρῳ δύνηται γῆν παραλαβῆμ τε ἢ παραδῆναι. Opinor eum sensisse, moderatos agros esse parandos, quos & tibi commodum sit à maioribus accipere, & hæredibus tuis tradere. Nā immodicæ possessiones, ut non sine negotio parantur, ita non absq; lite perueniunt ad hæredes. Dicti argutia est in uerbo γεωμετρῆμ, quod anceps est, ad artem geometricam, & ad agrorum mensores.

95 Cuidam moleste ferenti quod negligeretur, quo tempore triginta tyranni rempub. occuparāt, Nunquid est, inquit, cuius te pœnitet? Sentiens non esse moleste ferendum, si quis contemnatur ab improbis, nec hoc nomine sibi quenquam oportere displicere, sed si quid commisit ob quod merito & sibi & alijs bonis displiceat. Malis enim displicere, laudis est.

96 Quum in somnis quidam ipsi uisus esset dicere,

ἤματι μὲν τρίτῳ φθίην ἐρίβωλον ἴκοιο

Ad Phthiam uenias simul ac lux tertia surget:

Æschini dixit, tertio die moriar: uersum Homericum pro oraculo interpretās: idq; euenit. Phthia erat patria Achillis, & amici conati sunt persuadere Socrati ut in Thessaliam fugeret, quod illic haberet bonos amicos.

97 Dicebat uiros oportere ciuitatis parere legibus, uxores autē maritorum quibuscum uiuunt moribus. Norma coniugis uir est, quæ recte uiuit, si ille publicis legibus obtemperet.

98 Admonebat uoluptates non aliter q̄ Sirenas esse prætereundas ei qui properat ut uirtutē ueluti patriā conspiciat. Allusit ad Vlysses, qui cera obturatis auribus præternauigauit Sirenas, ut Itacæ fumū subsilentē cerneret.

99 Quum audiret recitare Lysidem Platonis, deum, inquit, immortalē, q̄ multa de me mentit' adolescens: siue quod ob modestiā nō agnosceret laudes quas ipsi tribuebat Plato, siue qd in dialogo multa de Socrate fingeret.

100 Æschinem qui premebatur inopia solet admonere, ut à seipso sumeret mutuū siue usuram. παρ' ἑαυτῶ δανείζεισθα, & addidit modū, sibi ipsi subtrahendo cibaria. Iuxta illud, magnū uectigal parsimonia. Expeditissima ratio est augendi census, detrahere sumptibus.

ARISTIPPVS

Arbitror cōuenire ut discipulū & ætate & autoritate primū præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philosophos uel ingenij dexterioris, & ad oēm uitæ habitū accōmodatioris, uel in dictis urbanior aut festiuior, tamen non præstitisse uidetur eam morū sanctimoniā quā in Socrate mirantur omnes.

1 Inter hunc & Diogenem Cynicum nōnulla fuit æmulatio ob diuersum *Libertas* uitæ institutum. Diogenes Aristippum appellabat canem regiū, quod Dionysium

nyſium Siciliae tyrannum coleret. In quæ uiciſſim Ariſtippus, Si Diogenes ſciret uti regibus, non uelceretur crudis holeribus. Contra Diogenes, Si Ariſtippus didiciſſet eſſe contentus crudis holeribus, non eſſet canis regius.

Quum aliquando perdicæ quinquaginta drachmis iuſſiſſet emi, cuidam ² deteſtanti luxum in philoſopho, Et tu, inquit Ariſtippus, ſi obolo uenalis ^{Argute} eſſet, non emeret? Quum is reſpondiſſet ſe empturum, Et mihi, inquit, tanti ſunt quinquaginta drachmæ. Quod ille luxus nomine dānabat, hic detorſit ad laudem cōtemptæ pecuniæ. Siquidem qui preciꝝ magnitudine detetur ab emendo, is non contemnit cibum, ſed pluriſ facit pecuniā. At philoſopho nihilo pluriſ æſtimabantur quinquaginta drachmæ, q̄ illi obolus. Ariſtippus itaq; obſoniꝝ cupiditate par, ſuperior erat deſpectu nūmorum.

Quum Dionyſius illi tres uenuſtas ueretrices obtuliſſet admonens, ut ³ ex his quam uellet eligeret, omnes apprehendit dicens, ne Paridi quidem ^{Lepide} fuiſſe tutū, unam cæteris prætuliffe: ac puellas deduxit ad aulae ueſtibulum, dimiſitq; non minus in contemnendo facilis, quàm in amplectendo.

Strato, ſiue, ut alij tradūt, Plato, dixit Ariſtippo, Tibi uni & chlamydem, ⁴ & pannum ferre datum eſt. Chlamys ueſtis eſt Satraparum, pannus mendicorum. Id notaui Horatius quum ait, Omnis Ariſtippum decuit color. Apud Dionyſium ſaltauit in purpura, interdum uili pallio utebatur, ſemper tamen decori memor.

Conſputus à Dionyſio, æquo animo tulit: ob eam contumeliam indi- ⁵ gnantibus, piſcatores, inquit, ut gobionem capiant, aqua marina ſe patiuntur aſpergi, ego ut balenam capiam, non patiar me aſpergi ſaliua. Balenæ uocabulo regem ſignās, quem ſua patientia conabatur ad philoſophiæ ſtudium allicere. Plurimum autem utilitatis ex principum ſapientia naſcitur.

Rogatus quid fructus cepiſſet ex philoſophiæ ſtudio, quod cū quibuſlibet ⁶ bet, inquit, libere loqui poſſim. Nec enim metuebat potentes, nec aſtidi- ^{Libertas} bat humiles. Quoniam animum habebat ſpe pariter ac metu liberum, ne mini ſeruiſſet, neq; cuiquam aſſentabatur præter animi ſententiam.

Quum quidam illi probro darent, quod ſplendide exquiſiteq; uiueret ⁷ philoſophus, id, inquit, ſi uitium eſſet, in celebritatibus deorū nequaquam ^{Argute} fieret. In his enim & magnifice ueſtiri, & lautiffimo ciborum apparatu ſolent uti. Porro quum diꝝ ſint inſenſi uitriſ, non placarentur, ſed iritarentur eiufmodi magnificentia, ſi ea cum uitio eſſet coniuncta. Sic ille quidem eluſit conuitium, non oſtendit quid eſſet optimum.

Percontanti Dionyſio, quid eximium haberent philoſophi præ cæteris ⁸ hominibus. Ut, inquit, etiam ſi omnes leges aboleantur, tamen æquabili ^{Philosophia} ter uicturi ſimus. Vulgus legum præſcriptis arcetur à peccando, philoſo- ^{fructum} phus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum eſt faciens quia lex iuſſit, nec à ſcelere temperans quia lex uetuit, ſed quia nouit illud per ſe rectum eſſe, hoc per ſe turpe.

i 4 Vterq;

- 9 *Lepide* Vterq; Dionysium coluit Aristippus & Plato, sed Aristippus à delitijs aulicis quum adessent nō abstinebat, Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitebatur. Itaque quum Plato reprehenderet Aristippum, quod adeo lauticijs indulgeret: rogauit quid sentiret de Dionysio, nū uir bonus uideretur. Quum respondisset uideri bonum, atqui ille, inquit, me multo uiuit lautius. Proinde nihil uetat eūdē & laute uiuere, & bene uiuere.
- 10 *Philosophia necessaria* Percontanti Dionysio qui fieret, ut philosophi diuitum limina tererent, non contrā. Quoniam, inquit, philosophi norunt quibus egeant, illi nesciunt. Philosophi sciunt absq; pecunia uiui non posse, itaq; petunt eos qui quod opus est dare possunt. Quod si diuites æque intelligerent se egere sapientia, multo magis tererent philosophorum limina. Miserior enim est egestas animi quàm corporis, atque hoc miserius egeni sunt diuites quod non intelligant, quàm preciosa quàmq; necessaria re careant.
- 11 *Philosophia fructus* Rogatus quo differrent docti ab indoctis, Quo, inquit, equi domiti ab indomitis. Quemadmodum equus indomitus ad omnem usum incommodus est ob incitiam ac ferociam: ita qui rapitur affectibus quos sola domat philosophia, ad omnem uitæ consuetudinem inutilis est.
- 12 *Venus moderata* Quum aliquando adiret scortum, sensit quendam ex adolescentulis qui aderant erubescere, quasi turpe esset philosophū ingredi fornicem: ad hunc uersus, huc, inquit, ingredi turpe non est adolescens, sed egredi non posse turpe. Sensit ignoscendum si quis moderate utatur licita uenere, non ignoscendum si quis addictus uoluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cum scorto congregi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile.
- 13 *Lepide* Cuidam qui proposuerat ænigma, uehementer instāti ut solueret, Quid o' stolide, inquit, uis soluam, quod nobis etiam ligatum exhibet negocium? Lusit ex ambiguo. Soluitur enim quæstio, & soluitur homo aut belua uincta. Stultum autem sit furiosum hominem aut noxiam bestiam soluere, magis nocituram.
- 14 *Eruditio utilis* Dicebat satius esse fieri mendicum quàm indoctum, quod ille tantū pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo est, cui deest pecunia: at homo nō est, cui deest eruditio. Et tamen cui deest pecunia, petit ab obuijs: cui deest sapientia, nullum sollicitat ut accipiat.
- 15 *Maledico cedendum* Quum à quodam conuicijs incessetur, tacitus abiit: at quum maledicus insequeretur abeuntē dicens, Quur fugis? Quoniam, inquit, tibi quidē potestas est male loquendi, mihi uero non audiendi. Salsissime notauit hominis impudentiam, qui quum sibi ius sumeret male loquendi, non saltem hoc iuris concederet alteri, ut subduceret sese, desineretq; male audire. Nam uox hæc, quur fugis? erat uelut expostulantis de iniuria.
- 16 Quidam multa destomachans in philosophos, etiam hoc adiecit, quod cōspiceret illos semp obsidere fores diuitū: cui Aristippus, Et medici, inquit, ægotan

ægotantium domos frequentant, nemo tamen ægotus esse mallet quàm medicus. Scite retorfit in diuersum conuicium. Philosophi prædicant felicitatem quam uni sapienti uindicat, & tamen assidue uersantur apud diuites aliquid uenantes ab illis. Vnde colligebat diuites esse beatiore quàm philosophos. Sed ille interpretatus est, philosophos ideo potissimum colere diuites, quod ob luxū ac delicias cæteris mortalibus & stultiores & corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ: philosophus aut animorum male habentium medicus est. Porro beatus est esse medicum quàm ægotum.

Philosophia
medicina ani-
morum

Quum aliquando Corinthū nauigasset, & orta tempestas naufragium minaret, expalluit Aristippus: id animaduertens è uectoribus crassus quispiam militaris ac philosophorum osor, sedata tempestate cœpit insultare: quur inquires uos philosophi qui prædicatis mortem non esse formidandam expallescitis in discrimine, nos indocti non timemus? Quoniã, inquit Aristippus, nõ de pari anima tibi mihiq̃ cura ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Aristippi, tu non times animæ nebulonis: quod tamen amarulentius dictum est, quàm ut Aristippo conueniat, cuius urbanitas non tantum habet nigri salis. Rebus uilissimis minime timemus, unde prouerbiū, Hydria in foribus. Hinc lusit Aristippus, illum nõ expalluisse, non quod esset fortior, sed quod quū esset homo nihili, haberetq̃ animum omni uirtute uacuum, minimum erat detrimenti si perisset. Vir eruditus ac sapientia præditus non perit nisi graui reip. dispendio.

17
Mortis metus

Cuidam iactanti se quod esset πολυμαθής, hoc est, multiplicis eruditio nis, quasi nihil nõ didicisset, quemadmodum, inquit, non hi qui plurimum edunt excernuntq̃, melius ualent his qui sumunt quantum opus est: ita non qui plurima, sed qui utilia legerunt studiosi & eruditi sunt habendi. Graui ter taxauit eos qui tumultuaria immodicãq̃ lectione semet ingurgitãt, nec ea quæ legunt trañciunt in animū, sed tantum reponunt in memoria, quare nec doctiores euadunt nec meliores.

18
Varia lectio

Orator quidam Aristippum reum defendit in iudicio uicitq̃ litem. Is quum uelut artem suã præferens philosophiæ, diceret, quid tibi profuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, quod oratio quam pro me dixisti, uera fuit, defenderat ut uirum bonum & innocentem. Ut autem talis esset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præstiterat, à quo philosophiã didicit. Orator non hoc efficit ut quis sit uir bonus, sed ut talis uideatur iudicibus, etiã si non sit. Præstantius igitur est quod præstat philosophus, q̃ quod orator.

19
Philosophia
oratoria præ-
stantior

Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, consuefaciens ut ubiq̃ quod immodicum esset, contemneret, quod mediocritas in omni re sit optima, & in foemina maximæ uirtutis sit temperare cupiditatibus.

20
Modus

Cuidam percontanti, qua re esset melior euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum: ut nihil aliud, inquit, certe in theatro non sedebit lapis super lapidẽ. Amphitheatra gradus habebãt marmoreos, in quibus sedens

21
Eruditio utilis

populus

populus spectabat. Lapidem autem uulgo dicebant hominem indoctum & elinguem.

22 *Institutio recta* Quidam cum Aristippo agebat ut filium suum susciperet erudiendum: sed quam philosophus pro mercede peteret quingentas drachmas, alter deterritus magnitudine precij, minoris, inquit, emerem mancipium. At hic inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum, & philosophum utilem, & filium obsequentem. Lepide taxauit uulgi iudicium, qui nusquam parcior est quàm in recte instituendis liberis, plusq̃ sumptus impendit curandis equis quàm filijs.

23 *Diuitiarum usus* Reprehensus quod pecunias acciperet ab amicis, ait se, non ideo accipere ut uteretur ipse, sed ut illi discerent ad quas res utendū sit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in luxū perdit pecuniam, quum ea bonis uiris si egeant sit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit. Aristippus non nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebatur, ideoq̃ à diuitibus accipiebat, ut eis demonstraret bene utendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrassent. Veluti qui cupit artem scribendi discere, chartam & calamum porrigit docturo.

24 *Philosophus oratore præstantior* Cuidam exprobranti quod in propria causa oratore conductitio fuisset usus, Nil mirum, inquit, & cœnam apparatus coquum conduco. Alter uideri uolebat ob hoc oratorem præstantiorem philosopho, quod eius operam conduceret: ille retorfit in diuersum, innuens inferiorem esse qui conuocitur. Oratoris enim munus inferius est quàm ut philosopho conueniat.

25 *Libere* Iussus est aliquando è sua philosophia nonnihil dicere, quumq̃ detrectantem urgeret Dionysius: Ridiculum, inquit, si quidem me, ut de philosophia loquar, rogas, & quādo oporteat loqui ipse me doces. Sēsit hoc ipsum esse philosophi, scire quando loquendum sit, quando tacendum: at qui petit ut audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiā à philosopho uelle discere: rursus qui cogit ad loquendum, is uidetur ipso philosopho doctior, ut qui melius norit loquendi tempus quàm philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus rex, iussit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Aristippus nihil offensus, hūc, inquit, locum ò rex illustrare uis ac honorificum reddere: significans non locum reddere hominem uiliorem, sed ex dignitate hominis honorem addi loco.

26 Quendam sibi uehementer placentem de natandi peritia, non tulit Aristippus, Et non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinum sunt propria? Lepidius erat si dixisset, ranarum. Decet hominem gloriari super his quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini, quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator est, quin hic à Delphinis superetur.

27 *Eruditio utilis* Percōtāti qua re differret sapiēs ab indocto, mitte, inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & uidebis. Significauit sapientem secum in pectore circumferre

circūferre, quō se cōmendat quibuslibet. Proinde si doctum & indoctum pariter nudos mittas in regionem peregrinam, ubi ambo sint æque ignoti, sapiens proferens opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro infano ridebitur, & fame periclitabitur.

Lactanti cuidam, quod multū biberet, nec inebriaretur, Quid, inquit, ma²⁸
gūi narras, quum idem faciat mulus?

Bibacitas

Quidam Aristippo uitio dabat, quod cum meretrice haberet consuetudi²⁹
nem. Hunc Socratica isagoge sic confutauit, Age dic mihi, num referre pu-
tas, utrum quis accipiat domū, quam multi inhabitant, aut quam nemo?
Cum negasset referre, Quid, inquit, refert ne utrum ueharis nauī quæ mul-
tos uexerit, an quæ nullos? Cum negasset & hoc, Quid igit̄ interest, inquit,
utrum consuetudinem habeas cum muliere, quæ multis sui fecerit copiam,
an quæ nulli? Et hoc dictum ut festiuum probari potest apud illos, apud
quos simplex stuprum non habetur pro crimine.

Reprehensus a quodam, quod Socratis discipulus contra Socratis mo³⁰
rem pecuniam acciperet, Merito, inquit, hoc facio, nam Socrati plurimi di-
uites amici mittebant triticum & uinum, è quibus pauca in usus necessarios
referuans remittebat reliquum. Nimirum habebat ille dispensatores Athe-
niensium primores, ego uero Eutyxidem seruum meum emptitiū. Signi-
ficabat se nihilominus cōtemnere pecuniam quā Socratem, sed illi fuisse
largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profiten-
tes summum pecuniæ contemptum, quum apud amicos habeant deposi-
tam pecuniam, quod olim habebāt benignos pœni curatores, nunc esuritu-
ros satis, si nihil sit alicubi repositum nummorum.

*Prouiso ne-
cessariorum*

Habuisse dicitur consuetudinem cum Laide nobili scorto. Quo nomine³¹
quum uulgo male audiret, cūidā obijcienti quod philosophus haberetur à
Laide, Imò Lais, inquit, habet̄ à me, nō ego à Laide: significās nō esse turpe
uti cōcessa uoluptate, sed ei seruire deditumq̄ esse, in turpibus habendum.

Rursum obijcētī quod cibus lautioribus uteretur, hac ratione occlusit os,³²
Tu, inquit, hos cibos triobolo non emerēs? cumq̄ is qui uolebat lautitiarū
uideri contemptor annuisset, Ergo, inquit, non tam ego uoluptati studeo
quā tu avaritiæ. Siquidem usus erat & ille lautitijs, si gratis aut minimo
contigissent. Sic nationes quædam Germanis obijciunt bibacitatem, An-
glis edacitatem, quum ipsis nihil sit uoracius, si quando gratis datur indul-
gere gulæ. Auariores igitur illæ sunt, non temperantiores. Huic simili-
mum quod ante retuli de perdice.

Lautitia

Dionysij quæstor, nomine Simus, natione Phryx, ostendit Aristippo³³
suas ædes undiquaq̄ splendidas, etiam pauimento preciosis tessellis con-
strato: omnibus circumspectis Aristippus sputū oris reiecit in barbā Simis
& ob id indignanti hoc colore se excusauit, quod in tota domo nihil uide-
ret ad excipiendū oris recrementū oportunius: innuens in tota domo nihil
esse

Libere

esse foedius aut immūdius barbari faciē, quum eam hominis partem oportuerit esse mundissimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem quā in Aristippum, ut cunq; illi ascribitur.

34 Delectatus aliquando insigni unguento, male sit, inquit, malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt. Sentiens multa per se bona reijci culpat utentium male.

35 Interrogatus quomodo Socrates obisset diem, Vt ego, inquit, optarim, significans talem mortem quavis uita optabiliorem, nec potuit breuius felicem obitum describere. Dicti tamen argutia in hoc est, quod philosophus aliud responderit, quā expectabat percontator. Ille quærebat de genere mortis, morbo perisset, gladio, ueneno, an præcipitio: ille putans id nihil referre, respondit, illum feliciter esse mortuum.

36 *Argute* Sophista Polyænus ingressus ædes Aristippi, quum uideret illic mulieres pulchre ornatas, ac magnifice instructum conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philosopho luxum. Aristippus dissimulata obiurgatione, aliquanto post, potes ne, inquit, hodie nobiscum esse? Cum ille non recusasset, Quid igitur, inquit, incusas? Videris enim non lautio rem mensam reprehendere, sed impendium. Nam si cōuiuium ob hoc ipsum displicuisset quod esset lautius, recusasset esse conuiua. Porro probare quidem apparatus, sed offendi sumptu, non frugalitatis, sed auari hominis esse uidetur.

37 *Philosophiæ
studium* Vix credibile est quod de illo refert Bion, cū famulus in itinere gestās pecuniā onere premeretur, abiice, inquit, quod nimium est, & fer quod potes.

38 *Ingeniose* Quodam tempore nauigans, ut intellexit nauim esse piraticam, deprompsit aurum ac numerare cœpit, moxq; abiecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens sibi imprudenti & inuito excidisse. Hoc ingenio uitæ suæ consuluit, adempta piratis occidendi uinciendiu materia. Sunt qui narrēt illū & hæc dixisse, Satius est ut hæc per Aristippū, q̄ propter hæc pereat Aristippus.

39 *Libere* Percontanti Dionysio quur Aristippus uenisset in Sicilia relicto Socrate, ut, inquit, quæ habeo impartiam, quæ nō habeo accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse, Quum egerē sapientia, adij Socratem: nunc quoniam egeo pecunia, ad te ueni.

40 *Argute* Aristippus Platoni obiurganti quod multos pisces emisset, respondit, se illos emisse obolo, quumq; Plato dixisset, tanti & ipse empturus eram. Vides, inquit, igitur o Plato, me non esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ amantem. Similia quædam ante commemorata sunt.

41 *Candide* Idem Æginæ in Neptunalibus consuetudinē habuit cū Phryne: cumq; illi quispiam obiecisset, quod tantum pecunię impenderet mulieri, quæ Diogenem Cynicū gratis admitteret, Ego, inquit, illi multa supposito, ut ipse ea fruatur, nō ne quis alius. Traditū est hoc de Phryne, quod quum esset formosissima, quibuslibet tamen sui copiam facere soleat, nullo delectu personarum, seu diuites essent, seu pauperes, in neminē fastidiosa. Itaq; turbam
amatorum

amatorum habuit. Huc respexit Horatius. Me libertina, nec uno
Contenta Phrynemacerat.

Aristippum cum Phryne consuetudinem habentem sic obiurgavit Dio
genes, Cum publica, inquit, muliere tibi res est Aristippe: aut igitur canem
agas quemadmodum ego, aut desinas. Hunc inductione sic reppulit Ari/
stippus, Num absurdum tibi uideretur Diogenes inhabitare domum, in qua
prius habitauerunt alij? Quum negasset ille. Quid inquit? num uehi nauis, quæ
multos antea uexerit? Quum hoc quoque negasset absurdum esse, quur igi/
tur inquit absurdum putas congruere cum muliere, qua plures sunt uisi? Hoc
ante commemoratum est, nisi quod Athenæus hunc in modum retulit.

42
Candide

Quum prædium amoenissimum perdidisset, cuidam deploranti tam
miserabilem illius casum. Quid inquit, an nescis tibi unicum esse prædio/
lum, mihi uero tres agros superesse? Quum annuisset alter, Quin igitur tuam
potius uicem deploramus? Sentiens insipientis esse, dolere amissis potius/
quàm gaudere relictis.

43
Relictis gaudendum

Cuidam interroganti, num tu es ubique? ridens, nauulum, inquit, non per/
do, si sum ubique. Elusit Aristippus sophisticam quæstionem, an idem corpus
possit esse diuersis locis, dum respondit non esse periculum, ne perdat nau/
ulum. Perdit enim nauulum, qui dato precio non peruehitur eò quò uult.

44
Lepide

Confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furio
so ac stolido, quum illum uideret gestientem inflatumque uictoria, ego qui/
dem, inquit, redargutus ab eo, sed suauius dormiturus te qui redarguisti.

45
Moderate

Helicon Cyzicenus unus ex Platonis æqualibus solis defectum prædi/
xerat. Qui posteaquam accidit, quemadmodum ille prædixerat, à Diony/
sio argenti talento donatus est. Tum Aristippus ad reliquos philosophos,
& ego rem miram habeo quam possim prædicere, orantibus ut proferret, præ/
dico, inquit, breui inter Platonem ac Dionysium futuram similitudinem. Sen/
ferat enim regem animum suum iam dudum dissimulare

46

Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quod in auctioni/
bus uasa diligenter inspicerent priusquam emerent, uitam eorum non inspi/
cerent quos sibi in amicitiam adiungerent. At maior utilitas est à fidis ami/
cis, quam à uasis, & plus damni est, nisi deligas.

47
Amicus deligendus

Cum Dionysius in conuiuio iussisset, ut singuli in ueste purpurea salta/
rent: purpura uero tum regum erat gestamen, nunc sutoribus etiam commu/
nis: id Plato facere recusauit, his trimetris è fabula quapiam.

48

Οὐκ ἂν Διωαίμην θήλυρον ἐν δῶαι σολὴν

Ἀρῆην πεφυκὸς καὶ γένους ἐξ ἄρῆων. Id est,

Muliebri ego haudquaquam indui queam stola.

Vir natus ipse & ex uirili germine.

Comiter

Aristippus uero non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos uersus
recitauit ex tempore.

k καὶ γὰρ

Καὶ γὰρ ἢ βαυχεύμασι

Ο νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθρήσεται

Id est,

Nam in Liberi patris sacris

Mens quæ pudica est, nesciet corrumpier.

49 Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, prostratus cœpit amplecti pedes regis, & impetrauit. Id factum quum quidam uelut abiectius quàm ut philosophum deceret reprehenderent, non ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius qui aures habet in pedibus. Ingeniū iuxta promptū & ad faciendum & ad excusandum quidlibet.

50 In Asia comprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet solitam animi fiduciam, Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fidentiori animo quàm nunc, alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præstabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret.

51 Eos qui liberalibus imbuti disciplinis, philosophiam negligerent, dicebat esse similes procis Penelopes, quod hi cum Melanthere & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius se habituros sperauerint quàm Dominæ nuptias. Sensit liberales disciplinas esse uelut pedissequas philosophiæ moralis, quæ cum primis sit adhibenda, & cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quiddam dixisse fertur & Aristo de Vlysse, qui quum descēdisset ad inferos, ait illum cum omnibus fere manibus fuisse collocutum, quum ipsam reginam ne uidere quidem potuerit.

52 Percontanti quæ potissimū adolescentibus essent discenda, quæ uiris, inquit, ului futura sunt, Hoc dictū & alijs ascribitur. Optima statim discenda sunt, nec rudis ætas, quæ maxime docilis est, superuacaneis est occupanda.

53 Posteaquàm Aristippus magnam pecuniarum uim sibi comparasset, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus admirandum arbitrabatur, quod Socrates tantus philosophus & qui tantos haberet amicos, pauper esset, quàm quod ipse diues.

54 Scorto cuidam dicenti, Sum ex te grauida Aristippe, Istuc, inquit, nihilo magis scire possis, quàm per densissimas spinas ambulans dicere, hæc me spina pupugit.

55 Inculante quodam quod filium sic abijceret negligeretque, quasi ex ipso natus non esset. An non, inquit, & pituitam & pediculos è nobis natos uelut inutiles procul à nobis abijcimus? Sensit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberēt alioqui quo se parentum affectui commendent, nisi quod ab ipsis progeniti sint. Ita senex in comœdia, Tantisper te uolo meum, dum id quod te dignum est facis.

56 Cū Aristippus à Dionysio pecunia donatus esset, Plato libris, atque ob id à quodā carperet quasi ad rem attentior esset quàm Plato: Quid refert, inquit, mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: sentiens neutrum accusandum.

Interroga

Interrogatus quam ob causam sic ipsum argueret Dionysius, ob eandē, 57
 inquit, ob quam cæteri: significans philosophi libertatem omnibus esse mo- *Veritas*
 lestam, non igitur mirandum si regi: simul illud innuēs, regis iudicium nihil *odiosa*
 à vulgari differre, quod fortuna non addat sapientiam.

Quondam petijt talentum à Dionysio, quum c̄p rex redarguēdi nactus 58
 occasionem, diceret, Nōne tu prædicabas philosophum non egere? Da, in *Philosophus*
 quit, & postea de hoc disputabimus. Cum accepisset pecuniam, an non in- *nullius eget*
 quit recte dixi philosophum non egere? Non eget qui quum opus est, ha-
 bet unde accipiat.

Dionysio recitanti uersiculum ex Sophoclis tragœdia.

59

Πρὸς γὰρ τύραννον ὅς τις ἐμπερσύνει
 Κείνου' σὶ δούλος, καὶ ἐλεύθερος μόλι.

Id est,

Quisquis tyranni ad tecta sese contulit,
 Fit seruus illi, liber etsi uenerit.

Aristippus correcto posteriore uersiculo respondit,

Οὐκ ἐστὶ δούλος, ἀν' ἐλεύθερος μόλι.

Haud seruus est si liber illuc uenerit.

Significans non esse uere liberum nisi cuius animum spe metu c̄p libera- *Libertas uera*
 uit philosophia. Neque enim uere liber est quisquis ingenuus natus est.
 Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

Cum inter Aristippum & Æschinem incidisset similtas, quidam autem 60
 diceret, Vbi nūc illa uestra amicitia? Dormit inquit, sed eam excitabo. Itaq;
 similtatem Aristippus cōmoda libera c̄p appellatione facile sustulit. Ne si-
 lentio malum ut solet incrucesceret, ultro adijt Æschinē. Non inquit quā- *Reconciliatio*
 primū redibimus in gratiā, ac nugari desinemus? An potius expectabimus,
 ut scurtis inter pocula de nobis loquendi materiā præbeamus? Cui quum
 Æschines respondisset, se lubenti animo rediturū in gratiā, memento igit in-
 quit Aristippus, quod quū essem natus maior, prior ad te uenerim. Tum Æ-
 schines, Næ tu pfecto uir me longe melior es. Siquidē à me similtatis, abs
 te sarciedæ gratiæ, fuit initiū. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

Quodā tempore cū ciuibus aliquot suis nauigans naufragio eiectus est. 61
 Quum in littore uidisset figuras mathematicas in harena depictas: Salua, *Vera bona*
 inquit, res est amici, hominū uestigia cōspicio: & ingressus ciuitatē proximā *animi*
 inuestigauit qui nam essent illic disciplinarum studiosi. cum his ubi congres-
 sus est, summa cum humanitate tractarunt, non ipsum modo uerum & co-
 mites illius, atq; etiam uiaticū ad reditum subministrarunt. Tandem quum
 hi qui cum Aristippo uenerāt pararent reditum in patriā, rogarent c̄p illum
 ecquid uellet suis ciuibus renunciari. Vt, inquit, studeant sibi huiusmodi pa-
 rare opes, quæ naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enant.

Quum Socrates taxaret unguētis delibutos, & Charondas, siue ut alijs 62
 placet Phædon, percontaretur, quis esset ille unguētis delibutus, Ego, inquit, *Libere*

k 2 infelix

Libere infelix, & me infelicioꝝ Perſarum rex. At uide, inquit, ut quemadmodũ hac parte nullo cæterorum animalium eſt ſuperior, ita nec hominum ullo præſtantior. Senſit externis bonis hominem nihilo fieri meliorem. & equus ſanſucino oblitus idem oleret quod rex, & mendicus unguẽto ſimili delibutus, non minus bene olet, quàm ſummus pontifex.

DIOGENES CYNICVS

Non inconcinnus, ut arbitror, ordo uidebitur, ſi poſt facetam Socratis ſanctimoniam, poſt hilarem Ariſtippi libertatem, Diogenem Sinopenſem cõmemoremus, qui dictõꝝ omnĩꝝugi gratia longe ſuperauit cæteros: quam omnes hos tres diuerſis quidem uirtutibus, ex æquo tamen ſuſpicieꝝdos iudico, ut licet diſſimilimi fuerint, æquales tamen fuiſſe dicas.

- 1 *Studium ſapientie* Primum Athenas proſectus ad Antiſthenem ſe contulit, à quo ſæpe reſpuſus, nullum enim diſcipulũ recipiebat Antiſthenes, nõ deſtitit tamen hæſtere: adeo ut quũ aliquando baculũ intentaret Antiſthenes, ultro baculo caput ſubiecerit, dicẽs: Cæde ſi uis, at nullũ inuenies baculũ tam durũ, quo me abſte abigas dum aliquid dixeris. Inſigne exemplum adamatæ ſapientie.
- 2 *Libertas* Cum mutem forte conſpiceret in Megarico diſcurrentẽ, qui neq; cauum quæreret, neq; tenebris terreretur, neq; cibum appeteret, bellum, inquit, libertatis exemplum, moxq; contemptis omnibus cœpit in dolio habitare.
- 3 *Facete* Demirantibus quod nullas haberet ædiculas ubi cibum capere poſſet, oſtendit Iouis porticum, aitq; Athenienſes ipſi magnificã extruxiſſe aulam ubi ueſceretur. Quod publicum erat ſibi quoque paratum interpretabatur. Neq; potuit optare cœnationem ſplendidiorẽ.
- 4 *Artes ſuperuacane* Euclidis ſcholam, quod arguta quidem, ſed ad recte uiuendum inutilia docere uideretur, *χλην*, id eſt, bilem ac moleſtiam appellabat, quum ſchola Græcis ſonet ocium. & Platonis *διδασκαλία*, id eſt, exercitationem, *κατάτριβήν*, id eſt, contritionem uoce deprauata uocabat, quod à communi uita ſer̄ motus diſputationibus inſeneſceret, quũ Diogenes in publico uiuens mallet philoſophice uiuere quàm diſputare.
- 5 *ſõρα inepta* Dionyſiaca certamina quæ Athenis in honorem Bacchi, magnis impendijs pompaq; celebrabantur, appellabat magna ſtultorum miracula, quod in his nihil non ridiculum ageretur.
- 6 *Oratores* Oratores qui ſummo in precio habebantur Athenis dicebat turbæ miniſtros, quod ad gratiam loqui cogentur, ac ſeruiliter adulari ſtolidæ multitudini. Coronas autem dicebat eſſe gloriæ puſtulas, *θρανθήματα*, qualia nonnullis progerminant in naſo uultuq; ex bile.
- 7 *Homo animal ſtultiſſimum* Quoties conſiderabat in hominum uita, ciuitatum gubernatores, medicos ac philoſophos, dicebat nullũ animal homine ſapientius. Idem contemplanſomniorum interpretes, coniectores diuinos, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitiſq; ſeruirent, aiebat ſibi nihil homine uideri ſtultius: indicans hominis ingenium ad res optimas accommodum ſi exerceatur:
ſin ad

fin ad vitia degeneret, longe esse infra mutas pecudes.

Dicere solitus est sepius in vita parandum λόγον ἢ βρόχον, id est, sermo 8
nem quæ laqueum. Qui desponderunt animum ad laqueum confugiunt, quum ad Ratio
consolatorium sermonem potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti me
dicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus si λόγον accipias pro ratione.

Quum in opiparo conuiuio uideret Platonem nihil attingentem lautitia 9
rum, sed oleis duntaxat uescentem: Quid accidit, inquit, uir sapientissime, ut Philosophus
quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic à paratis absti/ aulicus
neas? Ad hæc Plato, At Hercle, Diogenes & in Sicilia huiusmodi ferè cibo
contentus eram. Quid igitur inquit Diogenes necesse erat Syracusas nauigare?
An tū Attica nō ferebat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

Diogenes aliquando Platoni occurrit caricas edens, eicquæ offerens dixit, 10
licet participem esse: cum acceptas edisset, participem esse dixi, inquit nō de/ Concessis
uorare, μετασχέειν ἐπιπορὸν ὀλιγαφαγέειν. Hic iocus ad rem seriam potest ac abuti
commodari, uidelicet in eos qui principis, præceptoris, aut parentum per/
missu abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus nō esse inutile de/
gustare dialecticam, totam uitam ei impendat studio, dictum ita refertur
à Laërtio, ut dubites uter alteri obtulerit caricas.

Plato frugalis quidem erat, sed tamen amans mundiciei, contra Dioge/ 11
nes sordidus. Itaque calcans Platonis culcitram præsentibus aliquot Diony/ sibi
sij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, calco Platonis ambitio/ Gloria testis
nem. Mox Plato, At quanta superbia tumes ipse Diogenes dum alienam
superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius. Diogeni
dicenti, Calco fastum Platonis, Calcas inquit Plato, sed alio fastu. Nam hoc
ipsum fastus erat, quod iactabat mundiciei contemptum: & qui sordibus
gloriantur, non minus ambitiosi sunt quam qui splendide uestiuntur, sed a/
liter. Turpior est autem ambitio ex fæco uirtutis laudem captans. Sotio ta
men hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico.

Diogenes à Platone petierat uini paululum, tunc & caricas. Plato misit 12
lagenam, cui Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot Liberalitas
sint duo & duo, respondes, uiginti: ita nec secundum ea quæ rogaris das, nec nimia
ad ea quæ interrogaris respondes. Notauit Platonem ut immodice loqua/
cem, quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles.

Percontanti in qua parte Græciæ uidisset bonos uiros, Viros, ait, nus/ 13
quam, sed Lacedæmone uidi pueros. Notans totius Græciæ corruptissimos Pauci boni
mores, adeo ut apud Lacedæmonios, gentem incorruptissimam, tantum in
pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit in reliqua Græcia ne pu
eros quidem esse bonos: tum & illud, uiros esse pueris deteriores, quum ab
his oporteat pueros ad probitatem institui.

Quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem at 14
tendentem, cepit ineptam cantionem canere ueluti saltaturis. Vbi iam plu/ περιτίξω
rimī

Ridicula præseruntur salutaribus rimi concurrissent, obiurgauit illos, quod ad stulta & inepta frequentes & alacres accederent: ad seria uero & ad bene uiuendum utilia, nec alacriter conuenirent nec diligenter auscultarent. Huic simillimum est, quod Demostheni quidam ascribunt de umbra asini.

15 *Cura præpostera* Reprehendebat homines quod lucta, calcitrando alijsq; his similibus semet exercerent, ut periti euadant: nullos autem in hoc incumbere, ut proibi & honesti euaderent.

16 *Præpostera studia* A nullo deniq; hominum genere linguæ dicacitatē temperabat. Grammaticos aiebat se demirari, qui tanto studio mala Vlysis perquirerent, sua ipsorum mala ignorarent. Olim Grammatici potissimū uersabant in Homeri rhapsodijs, at is in Odyssæa commemorat uarios Vlyssis errores. Musicos item accusabat quod in cithara diligenter aptarent chordas ad concentus, mores haberent inconcinnos. Reprehendebat & mathematicos, quod solē, lunam, ac stellas intuerentur, non uidentes ea quæ essent ante pedes. Oratores carpebat, quod studerent iusta dicere, sed eadem facere negligerent. Auaros obiurgabat, quod pecuniam uerbis uituperarent, quum eam animo plurimi facerent. Est enim hoc auaris peculiare, quod nulli magis detestantur auaritiā quàm ipsi.

17 Taxabat hominum uulgus quod bonos uiros hoc nomine laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur quos laudibus extollerent uehementer, sed pecuniosos magis sequerentur, quos uituperabant. Destomachabatur in eos, qui pro bona ualeitudine sacrificarēt, & in ipso sacro epulis immodicis semet ingurgitantes, facerent bonæ ualeitudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui quum uiderent dominos plus æquo uoraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc esset dominorum ualeitudini consulere, & seruis magis conuenit edacitas.

18 *Quæ in uita fugienda* Haftenus dictum est, quos quibus nominibus reprehenderit, nunc audi quos laudarit. Probabat eos qui uxores ducturi non ducerent, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros alturi non alerent, qui ad rempub. accessuri non accederent, qui se ad conuiuendum præpotentibus componerēt, nec tamen accederent: significans ab his omnibus abstinendum, eoq; prudentes uideri, qui ad ea sollicitati, tempestiue uertissent sententiam, quod semel aggressis non sit integrum mutare cōsiliū, etiam si pœniteat instituti. Qui duxit uxorem, iam sui iuris nō est: qui se mari commisit, uentorum arbitrio feratur oportet: qui semel accessit ad rempublicam scenæ seruiat oportet, & ut cupiat, tutum non est ad priuatam redire uitam.

19 *Benignitas* Illi tribuitur & hoc ænigma, manus non esse porrigendas amicis complicatis digitis: inuens non satis esse si comes nos præbeamus amicis, sed comitati comitem adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos dicuntur *ἄξιοῦσθαι*, quasi dicas dextrare.

20 Quum captus uenderetur in Creta, præconi roganti quid sciret, & quo titulo,

tulo eum commendaret emptori, dic, inquit, te uendere hominem qui sciat imperare liberis. Quidam Xenia des Corinthius admiratus præconi j nouitatem adiit Diogenem percontans num sciret quod profiteretur .ubi ex sermone hominis comperit esse sapientē ac doctum,mercatus duxit domum, ei qz suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit, primum qz tradidit artes liberales, mox docuit equitare, arcum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In palæstra uero non permittebat, ut pædotriba illos grauioribus laboribus, in morem athletarum exerceret, sed hætenus quantum ad ruborem bonam qz corporis ualetudinem conduceret. Curauit ut ex poetis alijs qz scriptoribus optima quæqz ediscerent, quod ea modo uere scimus quæ memoria tenemus: breuiter totius doctrinæ summā illis rediguit in compendiū, quo & citius perciperent, & fidelius memoria complecterentur. Eisdem instituit domi ministrare parentibus, cibo leui uili qz, & aque potu contentos esse: quum qz cæteri cæsariem alant ad formæ commendationem, ille iussit illos radere comam: & si quando prodeundum esset in publicum, incomptos producebat absqz tunicis, incalceatos ac tacitos. Quin & ad uenatum illos instituebat, Lacedæmonios imitatus. His rebus factum est, ut à pueris obseruaretur, per qz illos parēti cōmendaretur. Alij narrant præconē Diogenis iussu ita prædicasse, est ne quispiā qui uelit emere dominū.

Educatio frugalis

Quum sederet in auctione, uetitus est sedere ac iustus est stare, ob id opinor, ut facilius inspiceret emptor quid emeret. At Diogenes quid, inquit, refert, quando pisces quocunqz modo iaceant emuntur, notans uulgi stultitiā, qui empturi seruum cauent, ne quod corporis uitium fallat, nec simili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.

21 Sermo index animi

Aiebat sibi uideri mirum, quod quum ollam aut operculum non emerent homines, nisi pulsu ac tinnitu exploratū, in emendo homine solo aspectu essent contenti: significans hominem nulla ex re melius cognosci quam ex oratione. Vt igitur qui uas fictile teruncio parant emere, digito pulsant, atqz ex tinnitu reddito dignoscunt, sit ne integrū, probæ argillæ, ac bene coctum: ita prius qz minis aliquot emant hominē oportebat ad dicēdum prouocare, atqz ex oratione deprehendere qualis sit. Eodem pertinet dictū superius: piscis mutus est, nec refert quomodo iaceat, quum nihil aliud sit qz piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem emas.

22

Xeniadæ à quo fuerat emptus, dicebat, Mihi licet seruo obtemperes necesse est, propterea quod qui nauclerum aut medicum habet seruum, ei tamen parere cogitur, si uelit ex eo capere utilitatem.

23 Seruo prudenti obtemperandum

Apud hunc Xeniadē fertur consenuisse, & à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xenia de, quomodo sepeliri uellet, In faciē, inquit. Percontatī causam, quoniā, inquit, paulo post futurum est, ut inferiora fiant superiora: huc alludens quod id temporis Macedones rerum potirētur, atqz ex humilibus fierent excelsi: quod si inuerterentur omnia, fore ut cadauer etiam ex prono

24 Sepultura

k 4 fieret

fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, qua in re magna erat uulgi superstitio, porrectis in portam pedibus efferebantur: stantes cremabantur, & hodie stantes ut audio sepeliuntur Iudæi, certe supini sepeliuntur omnes Christiani.

25 *Homines pe-*
cuâ similes In foro quondam stans clamabat, Adeste homines, ueluti concionaturus apud populum: quumq; iam frequentes conuenissent, nec ille desineret clamare, Adeste homines, quidam indignati, En adsumus, dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens, homines, inquit, adeste iussi, non sterquilinaria. Non putauit hominis cognomen competere in eos, qui non uiuerent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus.

26 Alexander magnus quum esset Corinthi, adiit Diogenem pro dolio sedentem, cumq; eo multa collocutus est: à quo digressus indignantibus amicis quod rex illi cani tantum habuisset honoris, qui tanto principi nec assurgere dignaretur, Imò, inquit, ni Alexander essem, Diogenes esse uellẽ. Adeo demiratus est animum illum liberum, ac rebus humanis omnibus superiorem, ut nihil regno similis esse iudicaret. Præcipua regum felicitas est, quod nulli seruiunt, sed quicquid uolunt facile efficiunt, tum quod nullius egeant: atqui hoc ipsum homini præstat philosophia, multo uerius, quàm regnum monarchis. Quanquam Alexandrum esse, Alexander maius quiddam existimabat quàm regem esse.

27 *Philosophia* Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi essent aut cæci, sed qui peram non haberent. Lusit autẽ affinitate uocum, Nam ἀνάρπης Græcis dicitur mancus aut mutilus, ἀρπης qui pera caret: innuens opinor hominem ad omnem uitæ functionem inutilem esse qui expers sit philosophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

28 *Vindicta*
ciuili Ingressus aliquando iuuenum conuiuium, capite semitonso, non solum non comiter exceptus est, sed multis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione est ultus: Nomina iuuenû à quibus fuerat cæsus albo inscripsit, itaque obambulabat soluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, & album prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit.

29 *Virtus lau-*
data tantû Quoniam Cynicus erat, canis dictus est, & hoc uitæ genus à multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. Itaq; dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed laudatorum neminem cum laudato cane audere uenatum ire.

30 *Serui ueri* Iactante se quopiam ac dicente, Viros supero in Pythiis, Equidẽ inquit uiros, tu uero mancipia. Lusit rursus affinitate uocum, quæ est inter ἀνδρας & ἀνδράποδα. Mancipia autem appellabat quicumq; seruirent cupiditibus. Has philosophia uincere pulchrius est, q̃ in Pythiis ludis uincere uiros

31 *Intendendum*
honesti studiû Cuidã admonēti, ut iam senex quiesceret à laboribus. Quid inquit, si in stadio currerem, utrum oporteret iam metæ uicinû cursum remittere, an magis intendere? Recte sensit uirtutis studium hoc magis intendendum quominus

minūs superest uitæ, quod turpe sit tum ab honesto instituto refrigerare.

Aliquando uocatus ad cœnam, negauit se uenturum. Roganti causam, 32
quoniam inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. Vulgus hominum postu-
lat sibi ueluti pro magno beneficio gratias agi si quem admiserint ad con-
uiuium. At Diogenes licet pauper, existimabat sibi deberi gratiam quod
non grauaretur interesse conuiuio, quia nusquam iret a symbolo, sed lau-
tius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatoris & conuiuiarum ani-
mos quàm ille corpus epulis.

Demosthenem aliquando in publico diuersorio prandentem deprehen- 33
dit, quumq; ille conspecto Diogene sese subduceret. Tanto magis, inquit,
in diuersorio futurus es: significans hoc illū magis fore conuiuiarum fabu-
lam, quod non solum ibi uersaretur, sed etiam tanquam in re nefaria depre-
hensus sese subduxisset. Hoc enim memorabilius, quàm quod illic potaret.
Alij narrant hoc cuidam adolescenti dictum, Is potuit & Demosthenes es-
se: simplicior autem sensus est, ut accipiamus adolescentulum admonitum,
ne intrò fugeret, sed foras. Nam quo interius sese abdebat in popinam, hoc
magis erat in popina.

Hospitibus quibusdam celebrem illum Demosthenem uidere cupienti- 34
bus, porrecto medio digito, hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniensium
orator. Digitus pollicis proximus index dicitur, quod hunc intendentes so-
lemus aliquid commonstrare. Digitus autem medius apud prisca infamis
habebatur, ob causam hic non referendam. Porro Demosthenes uulgo ma-
le audiebat, quasi parum uir esset. Id significans Diogenes maluit illum
medio quàm indice demonstrare.

Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, quod puderet recipere. Hunc ca- 35
stigare uolens Diogenes iniecto fune collo traxit urceum per ceramicū, hoc
faciens in poculo, quod ille in pane facere erubescerat. Pudor inu-
tilis

Cum multis uideretur immodice philosophus, respondit sese imitari cho- 36
ri magistros, qui tonum legitimum excedere solent, ut alij congruum attri-
perent. Quod enim excedit modum, tametsi uitiosum est, tamen ad excitan-
dam aliorum socordiam conducibile est. Ita pallium ac dolium Diogenis,
diuitibus suas delicias exprobrabant. Exempla
in signia

Dicebat plurimos insanire præter digitum. Nam si quis assidue medi- 37
um digitum intendat uice indicis, uulgo habetur insanus: si quis indicem,
sanus uidetur. At plurimi sunt homines qui grauius insaniunt in rebus se-
rijs, quàm si digitum pro digito porrigant, & tamen hi uulgo non habentur
insani. Quemadmodum & hodie, parentes in liberis pro graui peccato ca-
stigant, si laua pro sinistra utantur. Atqui non itidem castigant eos, quum
turpia pro honestis eligunt. Insania ge-
nera

Taxabat & in hoc hominum insaniam, quod res preciosas minimo eme- 38
rent uenderentq; ue, uilissimas plurimo. Statuam enim tribus nummūm
milibus Acstimatio
prepostera

milibus emi, quam farinae choenix duobus æreis ueniret. At statua nihil opus ad uitam, sine farina uiuere non licet. Conueniebat igitur farinam multo statuis esse chariorem. Philosophus precia rerum æstimabat usu naturali, uulgus æstimat stulta persuasione.

39 *Seruus prudē
tior hero* Quod supra retulimus de Xeniae quidam ita narrant, Quum esset emptus Diogenes, perinde quasi ipse Xeniam emisset, dixit illi: Vide ut iussis meis pareas. Quūq; ille diceret, *ἀὐτὸ πταμῶν*, significans rē præpostere agi, si seruus imperet hero, Si medicum inquit Diogenes emisses æger, non illi præscribenti obtemperares, an diceres *ἀὐτὸ πταμῶν*? Si herus corpore male affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multo magis decet animo ægrū auscultare seruo philosophiæ perito: quod em̄ ars medica præstat corpori, hoc philosophia præstat animo. Illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus præstat corpori, hoc illius morbi sunt quàm huius grauiores. Laërtius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo uellet prædicari, isq; respondisset, se scire imperare liberis, ubi uidisset prætereuntem quendam bene cultum, huic, inquit, me uende, nam is eget domino.

40 *Pudor inutilis* Cuidam ambienti à Diogene in philosophiæ disciplinam recipi, admissio explorandi gratia pernam in uia ferendam dedit, seq; iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat, furtim se subduxit. Aliquāto post, forte fortuna illi factus obuius, ridens, tuam, inquit, ac meam amicitiam perna dimit: indicans illum nō esse idoneū philosophiæ discipulum, qui stultū pudorem non posset contemnere. Neq; em̄ turpe est gestare perna, sed ab honesto recedere turpe est. Diocles hoc ipsum paulo secus narrat. Quū quidam ambiēs esse Diogenis discipulus dixisset illi, Impera mihi Diogenes, admissio in famulitium casei frustum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recusaret, nostram inquit Diogenes, amicitiam paululum casei dimit.

41 *Frugalitas* Quum aliquando uidisset puerum caua manu bibentē, hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui suppellectilem superfluam mecū circumferam: & eductum è pera poculum ligneum abiicit, nesciebam inquiring & in hoc nobis prouidisse naturā. Quum alterū puerum uidisset uasculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiicit & catinum ligneum, ut superuacaneum. Hæc patiar uideri ridicula, modo fateamur, immodicum simplicitatis exemplum in hoc utile, ut nos nostri luxus pudeat.

42 *Sapientis diues* Sapienti nihil deesse colligebat hoc syllogismo, Deorum omnia sunt, Deorum autem amici sunt sapientes, & amicorum communia sunt omnia, sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reñci poterat petens aliquid. Quis petis, habens omnia?

43 *Decorum ubiq;* Cum uidisset foeminam dijs procumbentem, ita curuato corpore, ut à tergo quædam apparerent quæ nudari non decet oculis hominū, adijt illam dicens, Non uereris mulier ne stante post tergū tuū deo: nam illius plena sunt omnia: parum decenter te geras? Æsculapio percussorem consecrasse dicitur.

citur, qui accurrens procidentes in faciem contereret, hoc figmento deterrēs homines à superstitione, qui credunt deos non audituros, nisi ipsis indecoro corporis gestu supplicent.

Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrisse, quod esset, *44*
Ανίσσιος, ἀπολις, ἀπαίρις, πτωχός, ἀλήτης, καὶ ἡμιόβιος, id est, domo, cui- *Paupertas*
 tate patriæ carēs, pauper & erro, Alludens ad locum aliquem è tragœdijs. *tragica*
 De Oedipi execrationibus nobis dictum est in Chiliadibus.

Quin & illud dixisse fertur, quod fortunæ opponeret animi fiduciam, le- *45*
 gi naturam, affectibus rationem, eo quod his tribus paratur ac seruatur ho- *Philosophi*
 minum tranquillitas. Aduersus fortunæ procellas tuetur sapientem animus *uita*
 impavidus. naturam pro lege sequitur, cui si repugnet lex, contemnit eam.
 Porrò cupiditatum tumultus ratione compescit.

Quum Alexander magnus inuiseret Diogenem, repperit eum in cranio *46*
 sedentem pro dolio, ac laceras schedas glutino committentem, posteaquàm
 rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq̃, Cogita Diogenes
 quid à me uelis petere, nam quicquid optaris feres, Mox, inquit, de alijs, inte-
 rim secede paulisper. Cum rex secessisset, putans illum uelle deliberare, diu-
 tius silenti repetijt, Pete quod uis Diogenes. Hoc, inquit, uolebā, nam prius
 arcebas mihi solem, ad id quod ago necessarium. Alij narrant illum dixisse,
 Ne mihi feceris umbram, quod uellet apricari.

Memoratur & illud: Alexandrum ita fuisse loquutum, Adsum ô Dioge- *47*
 nes tibi subuenturus, quandoquidem uideo te multis egentem: cui Dioge- *Philosophus*
 nes, Vter nostrum pluribus eget: ego qui ultra peram & pallium nihil desi- *paucis eget*
 dero: an tu qui nō cōtentus patrio regno, tot periculis temet obr̃cis, ut latius
 imperes: adeo ut uix totus orbis tuæ cupiditati uideatur satis futurus?

Quodam tempore quum diutissime legens tandē eò uenisset ut uideret *48*
 chartā uacua, Bono, inquit, animo estote uiri, terrā uideo. Alludēs ad lon- *Lepide*
 ga nauigatione fessos, qui recreant̃ animo quū ipsis procul apparet portus.

Cuidam sophisticis argutationibus colligenti, quod Diogenes haberet *49*
 cornua, frontem ac tempora manu cōtrectans, atqui, inquit, ego non uideo. *Argutia fri-*
 irridere maluit friuolum enthymema quàm soluere. *uolæ*

Quum Zenon in scholis differens, acutissimis rationibus probaret nul- *50*
 lum esse motum, nec esse posse, Diogenes surgens cœpit inambulare. Id ad-
 miratus Zenon, Quid, inquit, agis Diogenes? Confuto, inquit, tuas ratio-
 nes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem.

Sophista quidam uolens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, *51*
 hunc in modum ratiocinatus est, Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset
 Diogenes, Ego, inquit, sum homo, igitur tu non es homo. Tum Diogenes, *Argutia fri-*
 A me, inquit, incipe, & recte collegeris. Non dignatus est aperire, quid habe- *uolæ*
 ret uitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentē.
 Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophistam non esse hominem.

Cuidam

- 52 *ignota loqui* Cuidam ad ostentationem ingenij multa de rebus cœlestibus differenti, quàm nuper, inquit, de cœlo uenisti? Socratem in hoc retulit, cuius est illud, Quæ supra nos nihil ad nos.
- 53 *Mala uera* Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis, *μηδὲν εἰσεῖτω κακόν*, ne quid ingrediatur mali. Id uidens Diogenes, Ædium inquit dominus, quâ ingreditur? Eunuchus boni ominis gratia posuerat titulum, ne quid infelicitatis attingeret domum. Id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola uere mala sunt.
- 54 *Ridiculum* Nactus unguentum eo pedes inunxit præter morem publicum. Id derisuantibus dixit, Quoniam unguentum capiti infusum exhalatur in aërem, à pedibus autem ascendit ad nares. Similiter alius reprehendit publicam consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis conueniat infra nares ponere, quod fragrantiae uapor non tam descendat quàm ascendat.
- 55 *Initiari non est satis* Athenienses hortabantur Diogenem, ut mysterijs initiaretur, addentes quod initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: perquam ridiculum est inquit, si Agesilaus & Epaminondas in cœno degunt, & Patetion fur ac uilissimi quicquid homines, quod initiati sint, in beatorum insulis erunt. Grauitè taxauit sacerdotum mores, qui quæstus gratia blandiebantur hominum imperitorum superstitioni, persuadentes initiationem conferre felicitatem post hanc uitam, quum ea parata sit his qui pijs & egregijs factis eam promeruerint, siue sint initiati, siue non sint.
- 56 *Lepide* Cum primum cœpisset philosophari, quum in dolio sicco mucidoque pane uescens solus, audiret totam urbem lætitiâ perstreptentem, erat enim dies festus, sensit animo nonnihil tedij, diuicquid secum de relinquendo uitæ instituto cogitauit. Sed quum tandem mures uideret adrepentes panisquid micas edere, Quid tibi displices, inquit, ô Diogenes, sat magnificus es, certe etiam parasitos alis.
- 57 *Canis conuicium* Platoni ipsum ob uitæ sordes canem appellanti. Sane inquit, nam ad eos qui me uendiderant recurri. Solent enim canes si uendantur, ad ueteres dominos recurrere. Non offensus est conuicio, sed commode interpretatus est. Quum Æginam nauigaret, interceptus est à piratis, atque in Cretam perductus, ibique uenditus. Eos piratas puto fuisse Corinthios, aut Athenienses, aut certe Æginetas.
- 58 *Homines non homines* Quum è balneis redeuntem quidam rogassent, num illic esset multum hominum, negauit esse. Rursus percontatus, an illic esset multa turba, annuit: significans hominis uocabulum in paucos competere.
- 59 *Ridiculum* Narratur & illud uix credibile: Plato sic definierat hominem, homo est animal bipes absque pennis. Ei definitioni quum discipuli Platonis applauderent. Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam. En inquit, hic est homo Platonis. Itaque definitioni adiectum est, latis unguibus, quod aues eiusmodi non habent.

Percon/

Percontanti qua quis hora prandere debeat, Si diues est, inquit, quum 60
uult, si pauper, quum potest. *Festiuum*

Apud Megarense quum uideret arietes pellibus tectos aduersus frigo- 61
ris iniuriam, ipsorum autem filios nudos, Satius est, inquit, Megarense esse *Educatio*
arietem quàm filium. Traditum est de Megarensibus quod indiligēter ha-
bent filios suos.

Quidam in publico gestās longam trabem per imprudentiam percussit 62
serat Diogenem, moxq̄ ex more dixit, Caue. At Diogenes, Num, inquit, *Sera monitio*
me uis iterum percutere? Alij sic narrant: dicenti caue, baculum impexit in
caput, & post ictum adiecit, caue: par pari referens. Nam ante læsionem di-
cendum erat caue.

Quodam tempore lucernam accensam gestans obambulabat in foro 63
clarissima luce, quærenti similis. Rogantibus quid ageret, hominem, inquit, *Homo rarus*
quæro: notans publicos ciuitatis mores, uix homine dignos. *inuentu*

Cum aliquando perfusus esset aqua, staretq̄ toto distillans corpore, cir- 64
cumstantes aliquot, ut sit, commiserabantur hominem indigna passum. *Gloria tecta*
Quibus Plato, nam & is forte tum aderat, Si uultis, inquit, comiserari Dio-
genem, abite, notans in philosopho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur specta-
culo quoniam delectabatur felix erat potius quàm miserandus: at si nullo
teste perfusus fuisset, tum uere fuisset miserabilis.

Colaphum impingenti, profecto, inquit, nesciebam me capite galeato 65
ambulare. Ludens manum pronam galeam dixit. Nec aliter ultus est per- *Moderate*
cussorē. Nisi forte legendū est, nesciebā capite galea tecto incedendū esse.

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat, 66
Tria milia tibi in mensa sunt posita: per ludibrium illi gratulans, quod pro *Par pari*
colapho tantum nummorū ex mulcta ad ipsum esset rediturum si lege age-
ret. At Diogenes postridie sumpto pugilum loro, eoq̄ impacto Midia to-
tidem uerbis dixit, Tria milia tibi in mensa sunt posita. A. Gellius narrat
de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmare homines,
moxq̄ è crumena quam in hoc circumferebat, iussit numerari mulctam. At
Diogenes declarauit non omnes esse ea patientia, ut mulcta contenti sint.

Philosophi uulgo hoc nomine male audiebant, quod deos aut non cre- 67
derent esse, aut contēnerent. Hoc innuens Lysias interrogabat Diogenem, *Salte*
crederet ne esse deos. Cui Diogenes, Qui conuenit, inquit, ut non credam,
quum persuasum habeam, te dijs inuisum esse? Hoc dictum quidam attri-
buunt Theodoro. Non respondit ad quæstionem, sed in contumeliose in-
terrogantem retorfit sermonem.

Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem aquis fluuiialibus, 68
Nam hoc ritu prisca solent purificari, si quid piaculi commissum crederent, *Superstitio*
Infelix, inquit, quum erras in Grammatica, non absolueris aspersus: multo
minus aspersio te liberabit à uitæ criminibus. Recte notabat hominum su-
persti-

perstitutionem, qui crederent sensibili elemento purgari maculas animi, nisi prauas cupiditates amputassent.

69 *Vota stulta* Eos summopere reprehendebat, qui si quid secus euenisset, fortunam incusarent, id quod uulgus hominum solet: dicens, ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ uere bona essent, sed quæ ipsis bona uiderentur. Nam si permitterent dijs, quæ ipsi iudicant optima, dare, darent: nunc acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant deos.

70 Superstitionem hominum qui in somnijs terrentur hoc pacto deridebat. Quæ uigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ uero dormientes somniatis, solícite perquiritis. Ad felicitatem enim aut infelicitatē hominis, non tam refert quid patiat in somnis, quàm quid agat uigilans. Ibi quoties aliquid turpe cõmittit, oportebat metuere deorum iram, ac tristem euentum, non si quid dormientibus sit uisum.

71 *Victoria pulchra* In Olympijs præconem ita pronunciantem, Doxippus uiros uicit, correxit Diogenes. Hic inquit mancipia, sed ego uiros: significans eos qui certarent Olympia, nō esse uiros, sed gloriæ mancipia. Solus philosophus uicit uiros. Simile huic est quod supra retulimus.

72 *Ambitio* Cum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, uenit eò Diogenes, & cõprehensus à militibus deductus est ad regem: qui conspecto Diogene ignoto iratus exclamauit, Explorator. Cui Diogenes, prorsus, inquit, explorator, nam huc ueni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captas temet in discrimen conijcis, ne & regno & uita priueris. Rex admiratus hominis libertatem iussit illum abire liberum.

73 Alexander Macedonum rex miserat epistolam ad Antipatrum, per quemdam nomine Athliam: quum id temporis forte adesset Diogenes, qui Cyrico more dixit, Athlius ab Athlio per Athliam ad Athlium. Porrò athlius Græce miserum sonat multisq; laboribus afflictum, unde & athletic nomen. Sensit philosophus principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes uere miseros esse: æque miseros qui illorū cupiditatibus inseruirēt.

74 *Libere* Inuitatus ut ad Alexandrum ueniret, recusauit: at Perdicæ præfecto minitanti necem ni ueniret, Nil, inquit, magni feceris, siquidem & cantharis & phalangium idem possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed præsentaneum habēs uenenum: phalangium aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit uicissim minitari Perdicæ, se feliciter uicturum, si sine illo uiueret: indicans infelices esse qui cum Perdicca uiuerēt.

75 *Voluptas* Aiebat faciles esse deos ad donandam hominibus uitam, cæterum hanc ignorari ab his, qui quærunt dulciaria, unguenta, aliasq; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt se uiuere, quū ueram uitam, tranquillam ac suauem sola præstet sapientia. Non igitur dij sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiam non postulant ab illis uitam, sed uoluptates.

76 Conspiciens delicatum quendam à seruo calceari, nondū, inquit, sat beatus es

tus es, nisi te etiam abstergeat: id erit, si mancus fueris. Visum est Diogeni *Deliciae*
non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi
hoc præstare ualeat, quàm si post exoneratam aluum adhibeat famulum
abstergendo podici. Quanquam intelligi potest & de abstergendo naso.
Philosopho ethnico prodigiosæ deliciæ uidebantur, ethnicum calceari à fa-
mulo: at ego noui Christianum, sacerdotem, ac Theologum, cui quum nul-
lum esset membrum mancum, tamen aditurus latrinā famulos accersebat
qui soluerent ligulas, item reuersus qui alligarent. Id ego uidens, sic mecum
cogitabam, Vtinam hic adesset spectator Diogenes.

Conspicatus duci quendā, qui phialam ex æratio furatus sustulerat: Du- *77*
cebatur autem à magistratibus, quos illi *ἱεροκλήμονας* appellant: Magni,
inquit Diogenes, fures paruū ducunt. Vtinā hoc non possit uere dici in ma-
gistratus aliquot Christianos, à quibus ad laqueū adigitur interdū qui x.
drachmas sustulit, ipsi impune magnis furtis, uel peulatu potius ditescunt.

Videns adolescentem lapides iacentem in crucem, Euge, inquit, scopum *78*
attinges. Innuens fore, ut aliquando in crucem ageretur. *Salse*

Cum adolescentuli circumstantes Diogenem acclamassent, Canis, canis: *79*
ac mox territi fugere cœpissent, rogatiq; quur fugerēt, dixissent, ne mordeas *Salse*
nos canis. Bono, inquit, animo sitis filioli, canis nō edit betulam. Tecte illis
exprobrans molliciem.

Cuidam sibi placenti, quod Leonis exuuiō tectus incederet, Non tu de- *80*
sines, inquit, uirtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit, quod ho- *Hypocrisis*
mo mollis Herculis amictum sibi uindicaret. Idem dici potest ἴης, qui prodi-
gioso amictu profitentur sanctimoniam, uita non respondente.

Prædicantibus beatam Callisthenem philosophum, quod apud Ale- *81*
xandrum apparatu splendido exciperetur, Imò, inquit, infelix est, quod illi
prandendū cœnandūq; sit, cum Alexandro uisum fuerit: sentiens nihil esse
beatum si absit libertas. Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem
Alexander tandem coniecit in carcerem, ubi & petijt. Quidā pro Callisthe-
ne supponunt ipsam Aristotelem, cuius felicitatem prædicantibus quod
cum regis filio uiueret: Aristoteles, inquit, prandet quum uult Alexander,
Diogenes quum uult Diogenes.

Si quādo egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eū, *82*
quod præter philosophi dignitatem peteret, quod esset mendicorum, Imò *Benignitas*
inquit, non peto, sed repeto, *ἢν αὐτῶ, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶ*. Repetimus enim mu-
tuum aut depositum. Amicus autem egenti amico dans non donat, sed red-
dit qd' debebat. Quisquis eīm in tali casu pecuniā seruat, rē alienā detinet.

Quum adolescēs quidā comptior Diogeni proposuisset quæstiūculam, *83*
Non tibi prius, inquit, respōsurus sum, q̄ sublatis uestibus ostenderis utrū *Mollicies*
masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum uirili notauit illius molliciem.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendam amatoriū eleganter in bal- *84*

I 2 DEIS *Ars inhonestæ*

neis exhibenti, quod Græci uocant *κοτλαβίζην*, Diogenes, quò melius, inquit, hoc deterius. Damnanus improbatam artem, qualis est & alea, cuius quo quisq; est artifex melior, hoc uir est deterior.

85 *Canini mores* Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebant appellantes illum canem, ossa illi prouiciebant, quod id canibus fieri cōsuevit: at ille discedens à tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum.

86 *Ter homines* Oratores ac cæteros omnia ad gloriam facientes, appellabat *τρισευθεῖω* *ἄνθρωποι*, id est, ter homines, ancipiti dicto. Nam ut uulgus hominem esse negat, qui nec doctus est nec humanus: ita philosophus hominem uocabat miserum, qui nihil haberet supra hominem. Siquidem iuxta Homerum, nullum animal homine miserius. Proinde ter homines dixit, ter miseros, qui sua studia omnia conferrent ad rem inanissimam, ac populari multitudi, multorum capitum beluæ seruirent seruitutem.

87 Diuitem quendam indoctum, sed splendide uestitum, *χρυσόμυλον* appellabat, hoc est ouem aureo uellere. Nam tales fuisse proditum est à poëtis, qui minimū ualere ingenio, ouillis moribus etiā prouerbio dicebant.

88 *Profusio* Præteriens prodigi cuiusdam ædes inscriptionem habentes, uenales: Facile, inquit, diuinabam fore, ut præ immodica crapula domum euomeres. Iam enim domum absumperat antequam uenalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille uerius quàm uenditio.

89 *Dolor dissimulatus* Adolescenti conquerenti quod à multis perturbaretur, Desine, inquit, & tu perturbationis inditia præ te ferre: significans nulla re melius improbatam lædentium finiri, quàm si qui læditur dolorem dissimulet. Etenim qui ob id incessunt hominem, ut illum discrucient, desinent si uiderint illum nihil cōmoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum: Quum enim adolescens quereretur sibi turbam esse molestam, *παύσαι γὰρ* inquit, *καὶ σὺ τὰ δειγμάτια τῶν πασχόντων περιφύσει*, id est, At desine tu quoq; signa mollis & effœminati circumferre.

90 *Salsæ* Citharædum imperitum obeso corpore & ab omnibus uituperatum, solus Diogenes laudabat. Demitantibus quam ob rem id faceret, Laudo, inquit, quod quum talis sit, maluerit se citharâ quàm latrocinij exercere: significans illum corpore ualidum, ingenio rudem, latrocinij aptiorem esse quàm musicæ: locus est ab inexpectato.

91 *Salsæ* Alterum citharædum, qui quoties caneret ab auditoribus deserebatur, obuium ita salutabat, Salsæ gallæ. Quum ille offensus salutationis nouitate diceret, Quid ita? Quoniam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate uerbi Græci, *ἀνεγείρειν* enim dicitur, & qui excitat dormientem, quod solent galli gallinæci male canentes: & qui sedentem excitat ut surgat, quod ille solet.

92 Cum adolescentem quendam insigni forma plurimi intuerentur, Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat, Ad hoc spectaculum cōuersis om

sis omnium oculis, aiebat mirari se, quor adolescentulo dimisso, sese intuerentur: obiter notans illorum intemperantiam.

Cuidam uehementer superstitioso, ac lemutum laruarumq; terroribus ⁹³ obnoxio, necem ipsi minanti, dicentiq; , unico ictu tibi perfringam caput, *Superstitio* At ego, inquit, si id feceris, tibi sinister astans, ut contremiscas efficiam. Si significas se mortuum etiam illum terrere posse, à quo uiuus cõtemnebatur. Hic tamen affectus & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus uiuos feroces, aduersus umbras sunt formidolosissimi.

Ab Hegesia rogatus, ut ipsi libros aliquot cõmodato daret, Non sapis, ⁹⁴ inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas sed ueras eligas, uera exercita *Lectio mor* tione neglecta ad scriptam te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per om ^{tua} nem uitam nihil aliud quàm legunt philosophorum libros, recte uiuendi præcepta continent, quum uirtus magis usu discatur quàm lectione. *γράφειν* Græcis anceps uox est, ad scribere & ad pingere. Itaq; uirtus libris expressa, quodammodo picta uirtus est. Absurdum autem uidetur, in caricis habere delectum, in uirtute non item.

Cuidam illi probro obijciēti quod exularet à patria, Miser, inquit, istius ⁹⁵ rei causa philosophatus sum: siue quod exilium compulisset Diogenem ad *Exilium utile* philosophandum, siue quod ideo didicisset philosophiam, ut exilium similesq; casus æquo animo perpeti posset.

Alteri cuipiam per conuiciū dicenti, Sinopenfes te exilio damnant, At ⁹⁶ ego, inquit, illos mansione: significans se quod solum uertere iuberetur, nihilo infeliciorem esse his, qui in patria manerent, nec exilium æquo animo pati possent. Tam enim miserum est manere coactū, quàm exulare coactum. Philosophus cui quæuis terra patria est, si iubeatur ire exulatum, unius tantum ciuitatis exul est. At qui nusquam potest uiuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogenes autem ob adulteratam, ut putant, mone tam solum uertere iussus est. Erat autem Sinopenfis. Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio, Te Sinopenfes Ponto exulem esse iusserūt, At ego, inquit, illos hac damno pœna, ut in Ponto extremisq; Euxini littoribus inclusi perpetuo maneant. Diogenes mutarat patriā, sed in melius: exulabant potius, qui infelici regioni erant ascripti.

Quum Olympionicen, hoc est, in Olympijs certare solitum, offendisset ⁹⁷ pascentē oues, Quàm celeriter, inquit, ô præclare ab Olympijs ad Nemea *Facete* te contulisti: ludens affinitate uocum. Nam *νίμεια* certamina dicuntur à loco, quẽadmodū Olympia. Nemo uero Græcis pasco sonat, & *νόμος* pascua.

Interrogatus quam ob rem Athletæ nihil sentirent, Quoniā, inquit, suis ⁹⁸ lis ac bubulis carnibus educati sunt. Nam Athletæ crassioribus cibus enutri *ἀποροδύμω* untur, qui corpori quidem robur conferūt, sed mentis acumen ebetant. Vo *τα* cis aut̄ ambiguitas dedit ioco locum. Nam ut Græcis *ἀδάνεια*, ita Latini *Stupor animi* sentire, tam ad animum quàm ad corpus pertinet. At percontator ille

I 3 quæ

quærebat quid esset causæ, quæ Athletæ ueluti sensu carentes non offenderentur plagis, Diogenes animorum stuporem notare maluit.

99 *Vsus lenit molestiam* Solitus est interdum adire statuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus quæ id faceret, ut cōsuescam, inquit, non commoueri, si quando ab hominibus non impetro quod peto.

100 *Mendicitas* Posteaquam inopia compulsus cœpisset mendicare, his uerbis solet agredi, Si cui alteri dedisti, da & mihi: sin nemini, à me incipe. Significabat se non inferiorem cæteris mendicis: itaq; par esse ut qui daret quibuslibet, daret & Diogeni: qui uero tam parcus esset ut nemini quicquàm daret, huic tempus esse ut aliquando dare incipiat.

1 *Libere* Interrogatus aliquando à tyranno, è cuiusmodi ære potissimum oportet fieri statuas, Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius & Aristogiton: innuens illum esse tollendum, quod illi tyrannicidæ fuerint.

2 *salse* Percōtanti quo pacto Dionysius uteret amicis, Vt utribus, inquit, plenos suspēdit, inanes abijcit: significans à tyrāno diuites occidi, pauperes negligi.

3 *Sero* Quidam gloriosum titulū inscripserat ædibus suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiā hominis deprehēdens, adiecit, μετὰ πόλεμον ἢ συμμαχία, id est, Post bellum auxilium: indicans seram esse malorum omnium deprecationem, posteaquàm talis immigrasset. Colebatur enim Hercules ἀλεξίκακος, malorum depulsor. Eum oportuit in ædes immigrare priusquam immigrasset dominus ædium, qui ipse erat magnum malum.

4 *Luxus* Luxuriosum quempiam in diuersorio conspiciens uescentem oleis, Si sic prandisses, inquit, non ita cœnares: sentiens non esse frugalitatis quod cœnaret oleas, sed quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optime condit cœnam.

5 *Auaritia* Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολις, non procul abluēs à sententia Solomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium.

6 *Boni similes dijs* Bonos uiros dicebat esse deorum simulacra. Deorum, quū sint optimi natura, propriū est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus ac bonis uiris quæ in statuis, quum dij sint incorporei.

7 *Amor turpis* Amorem dixit ociosorum negocium, quod hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit ut dum ocio uacant, in rem negocioissimā incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

8 *Senectus* Percontanti quid esset in uita miserrimum, Senex, inquit, egenus. Siquidem ubi naturæ præsidia destituunt hominem, extrarijs rebus fulciēda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit certissimum senectutis uaticum: ille infelicissime egenus est, qui nulla uirtute præditus est.

9 Interrogatus quæ bestia morsum haberet nocentissimū, Si de feris, inquit

quit, interrogas, obtrektor: si de cicuribus, adulator. Nā obtrektor præ se fert odium, adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessime pictos, uter, 10 inquit, horū deterior est? Notās pictoris impitiā, quasi dubitaret uter esset *Salfe* deterius pictus. Vtus est autem uoce ambigua, nam *χέρων* & peior dicitur, & in pugna inferior.

Orationem blandā nō ex animo proficiscentē, sed ad gratiam cōpositam, 11 dicere solet, melleum laqueū, quod blande amplectens hominem iugulet. *Blandiloquiū*
Luxurioforum uentrem, uitæ charybdim appellabat, quod omnia deuoraret, nec satiaretur unquam. Charybdis tātum ea sorbet quæ mari uehuntur, & reuomit tandem quod absorbit: at lurconum uentribus nec aēr, nec *Venter omnia deuorans* terra, nec flumina, nec maria, sufficiunt, quin & domos & agros totos absorbent, nec reuomunt.

Cum quidam Diogeni refertēt, Didymonem mœchū comprehensum: 13 Dignus est, inquit, ex ipso nomine suspēdi. Porro Didymi Græcis testiculi *Adulterium* dicunt: ab his igitur unde nomē habebat, & quib. peccauerat, uult eū suspēdi.

Physicus quidam interrogauit Diogenem, quam ob causam aurum palaret: Quoniā, inquit, plurimos habet sibi insidiātes. Pallēt autē qui metuūt. *Auri amor*
Cum uideret mulicrem in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: nō 15 tans tam efferum ac noxium animal ferrea cauea coercendum. Lectica uero *Delicie* sellæ genus est cancellatæ, ut aliquam caueæ speciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ sedere, atq; etiam gestari solent.

Seruum fugitiuum uidens ad puteum sedentem, Vide, inquit, adolescēs 16 ne excidas: ambiguo uerbo ludens, Nam excidit qui in puteum decidit, & *Ambiguo* *ἐπιπίπτει*, id est, excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autē puteos olim fuisse sacros, & ab his non fuisse phas quenquā ui detrahere, quemadmodum è templis aut à statua principis.

Cum in balneis uidisset *λωποδύτλω*, id est, furem uestium, dixit illi, nūm 17 ad unctiunculam, an ad aliud uestimentū? Rursum lusit affinitate uocum, *Ambiguo* quæ latine reddi nō potest, Græce est, *ἐπ' ἀλειμμάτιον, ἢ ἐπ' ἄλλ' ἰμάτιον*; dictiones minimo discrimine soni inter se differunt. *ἄλειμμα* ab *ἄλειψω*, unguentum est, unde & aliptæ dicti, Inde *ἄλειμμάτιον* diminutiui: *ἄλλ' ἰμάτιον* duæ dictiones, sed ob *συναλοφίῳ* propemodum una uidetur, quam si remoueas, est *ἄλλο ἰμάτιον*, id est, aliam uesticulam. In balneis enim olim ungebantur, & ibidem fures suum agebant negocium, quod positis uestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quod alibi furatus uestem, eò uenisset alteram furaturus.

Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: Qui hic lauant, ubi lauantur? Significabat illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esse alio *Sordes* balneo quo mudentur.

Cum aliquando uidisset mulieres ex oliua pendere laqueo præfocatas, 19

I 4 Vtinam

- osor fami-
narum* Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrent fructum. Erat enim Dio-
 genes *μισογυωής*, id est, mulierū osor, eoq̄ cupiebat omnes uidere penfiles.
- 20 Cernens quendam male audientem, quasi monumenta spoliaret, Ho-
 meri carmine compellauit,
*πίπτε σὺ ὧδε φέρισε,
 ἢ πνὰ συλήσωμ νεκύωμ κατατεθειώτων;*
- Sacrilegium* Quid tu huc uenisti uir præstantissime, num fors,
 Vt spolies aliquem horum quos mors occupat atra?
- 21 Interrogatus num seruum ancillamue haberet, negauit. Cumq̄ percon-
Sepultura tator adiecisset, Quis igitur te efferet si moriaris? Cui domo, inquit, erit o-
 pus. Multi superstitiose solliciti sunt, quomodo, & per quos efferantur. Hac
 cura prorsus uacabat Diogenes, nō dubitans quin futurus esset aliquis, qui
 cadauer eiheret, uel ob id, quo domum faceret uacuam. Quanquam illi con-
 tigit honorifica sepultura.
- 22 Conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo
 pungens illum, dixit carmen Homeri,
*ἔγειρεο, Μή τις σοι εὐδῶν τι μεταφρένω ἢ δόρυ τήξῃ. Id est,
 Surge. Ne quis dum dormis, à tergo infixerit hastam.*
- 23 Ad eum qui obsonijs ac luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum
 accommodabat,
ὠκύμορος δὴ μοι τέκος ἔσται. Id est,
- Luxus* Nate mihi fueris breuis æui: significās illū sibi luxu mortem acceleraturum.
- 24 Platonis Ideas, id est, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tem-
*Argutie ni-
gatorie* pore quum Plato multa de Ideis differeret, & rem confictam confictis uo-
 cabulis explicare conaretur, subinde in ore habens, menseitates & cyathita-
 tes, per quas uoces intelligebat species mensæ & cyathi: Diogenes irridens
 subtiles nugas, Mensam, inquit, ac cyathum uideo, menseitatem & cyathi-
 tatem non uideo. Tameñ sunt & hodie qui Sorteitatibus & ecceitatibus
 sibi uidentur acuti. At Plato regessit dictum, Nec mirum, inquit, nam ocu-
 los habes quibus cernuntur cyathi ac mensæ, at mentem nō habes qua cer-
 nuntur menseitates ac cyathitates.
- 25 Interroganti quando ducenda esset uxor, Iuueni, inquit, nondum, seni
*Matrimonium
uitandum* nunquam: Græce iucundius *μηδέποτε*, & *μηδέπώποτε*: subindicans pror-
 sus abstinendum à matrimonio. At percontator ille discere cupiebat quo
 ætatis anno, aut qua anni parte expediret asciscere coniugem: quemadmo-
 dum Aristoteles præscripsit puellæ decimum octauum, uiro trigessimum
 quintum: & Romani Aprilem & Iunium existimabant auspiciatum nu-
 ptijs, Maium inauspicatum.
- 26 Percontanti quid nam uellet ut colaphum acciperet, Galeam, inquit.
*Iocus ab in-
expectato* Et hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat, quid mercedis pete-
 ret pro colapho.

Cum

Cum uideret adolescentem quempiam sese ornantē, Si ad uiros, inquit, 27
 frustra si ad fœminas, iniuste. Hoc dictum festiuus est Græcis ob uocum *Mollicies*
 affinitatem, ἀτυχῆσι & ἀδίκῆσι. Nam frustra se mas parat masculo, inter
 quos non potest esse coniugium; & inique facit adolescens si cultura formæ
 insidiatur infirmo sexui, quum uxor non lenocinio, sed honestis moribus
 concilianda sit.

Adolescenti cuidam erubescenti, atq; ob id perturbato, Bono animo es, 28
 inquit, fili, istiusmodi est uirtutis tinctura. *Pudor*

Cum audisset duos legum peritos inter se contendentes, damnauit am- 29
 bos, quod alter furtum commisisset, alter non perdidisset: significans utrūq; *Furacitas*
 dignum exitio. Argutia dicti in hoc est: qui furatur lucrificat aliquid: is ue-
 ro cui res furto tollitur, damno afficitur. At hic absurdum quiddam accide-
 rat: alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtum est factum perdi-
 dit, quod hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

Percontanti quod uinū libentius biberet, Alienū, inquit: & hic τὸ ἀπρῶσθ 30
 δοκῆτον addit gratiam dicto. Aliud enim expectabat percontator, uide- *Alicna dul-*
 licet de genere uini sentiens. *ciora*

Cuidam ipsi dicenti, Plurimi te derident, At ego, inquit, nō derideor. Id 31
 autem uidetur ἀδύναρην, ut aliquis te percutiat, tu tamen non percutiaris: *Neglectus in-*
 sed Diogenes negauit se derideri, siue quod non esset deridiculus, siue quod *uriarum*
 existimaret hominum irrisionem nihil ad se pertinere.

Dicenti miserum esse uiuere, Nō, inquit, uiuere miserum est, sed male ui- 32
 uere miserum est. Vulgus miseram appellat uitam, laboribus, doloribus, *Vita misera*
 morbis, damnis, exilijs, multisq; hoc genus incommodis obnoxiam. At
 philosophus nihil malum aut miserum esse ducebat, nisi quod cum turpitu-
 dine coniunctum esset.

Erat Diogeni seruus nomine Manes: is cū profugisset à domino, admo- 33
 nuerunt amici ut fugitiuum inuestigaret, At ridiculum, inquit Diogenes, si *Frugalitas*
 Manes absq; Diogene uiuat, Diogenes absq; Mane uiuere non possit. At
 multi seruos insequuntur ut ulciscantur, Diogenes spectabat usum. Me-
 lior autem philosophus est qui paucioribus eget. Nolebar itaque hic seruo
 uideri deterior.

Quodam tempore prandebat oleas, mox inductam placentam abiecit 34
 accinens illud è tragœdia, *Deliciae*

ὦ ξίνη, τυράννοις ἐκποδῶν καθίσασο. Id est, *pretio*

Procul à tyrannis temet hospes auferas.

Item illud Homericum, ἄλλοτε μάστιγι δ' ἀλάει.

Interdum scuticis agitabat. Se tyrannū appellans, deliciarū contem-
 ptotem, quas procul abigi uolebat.

Diogenes uulgo canis dicebatur. Sunt autē canum multa genera, sunt 35
 enim uenatori, sunt aucupatori, sunt custodes ouium & ædiū, sunt qui ha- *Canis Dier-*
 bentur *genes*

bentur in delitijs. Ergo percontanti qualis ipse canis esset, lepide respondit. Esuriens, inquit, Melitæus, satur Molossicus: quod cibi appetens blandiretur, saturatus morderet.

35 *Philosophus homo* Interrogatus an philosophi placentis uesceretur, Omnibus, inquit, ut cæteri homines. Rursus hic aliud respondit quàm interrogabatur. Quærebat percontator an conueniret philosophis frugalitatē profitentibus uesci placentis cibis delicatorum, Diogenes εἰρωνεύων ita respondit, quasi philosophi non essent homines, & tamen uescerentur cibis humanis.

37 *Dissimulatio* Cum aliquando Diogenes in conuiuio placentam ederet, diceretq; conuiuiarum quispiam, quid comedis Diogenes? suspicans Cynicum philosophum nescire quid sit placentia, Panem, inquit, bene pistum: dissimulans se scire quid esset: alijs erat placentia, Diogeni panis erat, qui non edebat uoluptatis gratia.

38 *Salfe* Percontanti quur cæteris mendicis benigne largirentur homines, philosophis non item, Quoniam, inquit, credunt citius futurum ut claudi cæcie fiant, quàm philosophi. Qui miserentur afflictorum, quales serè sunt mendici, faciunt hoc contemplatione communis hominum sortis: ita cæco opitulantur cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere, de philosopho non itè cogitant. Dictum festiuus est, ob abusum uerbi, sperant: ut philosophus fias sperari potest, cæcitatem aut claudicationem nemo sperat.

39 *Contanter dare* Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quem ubi uideret contantem ac negaturo similem, ô homo, inquit, ad cibum te postulo, non ad cypripum, ut quâ licet Græcarum uocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφή cibus est, & ταφή sepultura.

40 *Error cori rectus* Cuidam obijcanti, quod aliquando falso signasset monetâ, Nam hanc ob rem, ut dictum est, iussus est exulare, Fateor, inquit, fuisse tempus, quotalis eram qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es. Notabat eos qui iuuentutis errores in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.

41 *Error iuuenilis* Alteri cuidam hoc ipsum opprobranti, crimen iuuentutis obtentu defendit, dicens: Tum celerius reddebam lotium, nunc nō item. Cynica circuitione notauit iuuenilem ætatem, quæ facilius reddit humorem uesicæ, quum senibus molesta sit dysuria.

42 *Ridiculum* Myndum aliquando profectus quum uideret portas amplas ac magnifice extructas, quum oppidum esset exiguum, Viri, inquit, Myndij, claudite portas ne ciuitas uestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillum ut per portas egredi posset.

43 *Facete* Conspiciens furē purpuræ cōprehensum, Homericū carmen in eū detorsit, ἸΜαβε, inquit te, πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταῖν. Id est, Te mors purpurea apprehendit, uiolentaq; Parca.

44 Craterus Alexandri Magni præfectus, homo prædiues, inuitarat Diogenem

genem ut ad se commigraret: cui respondit, Malo Athenis salem lingere, *Libertas*
quam apud Craterum opipara frui mensa. Sentiens libertatem quamvis ino-
pem omnibus diuitum delictis preferendam, ubi minuitur libertas.

Anaximenes rhetor obeso aqualiculo erat onustus: hunc adiens Dio- *45*
genes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus & uentrem. Nam & ipse *Obesitas*
leuaberis onere, & nobis commodabis.

Cum oraret aliquando Anaximenes, Diogenes prætendens pernam, au- *46*
ditores in se conuertit: ob id indignatus Anaximenes obticuit, ab audito- *Ridiculum*
rio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenes, inquit, disputationem oboli
precium dissoluit: significans illum de rebus friuolis differuisse, quæ non ad-
modum attentos haberent auditores.

Quibusdam obijcientibus, quod in foro cibum caperet, Quid mirum, in- *47*
quit: in foro esurio: ratiocinatus à relative oppositis. Si fames non urgeret *Vesci in*
hominem in foro, fortassis absurdum esset in foro uesci. Sed eodem colore *publico*
se tueri poterat in foro deridens aluum, aut urinam reddens.

Sunt qui & illud ascribant Diogeni. Plato offendens illum lauante ole- *48*
ra, dixit illi ad aurem, Si Dionysio morem gessisses, profecto non lauares *Libertas*
olera. Diogenes uicissim Platoni in aurem dixit, Si tu lauares olera, Diony-
sio non inseruisses. Verum hoc uidetur effectum ad similitudinem illius quod
ante retulimus de Aristippo, quemadmodum & hoc quod subiiciam.

Cuidam dicenti, Multi te derident o Diogenes, Et illos, inquit, fortassis *49*
asini. Altero subiiciente, sed illi non curant asinos: nihilomagus, inquit, ego *Irrisio con-*
ipso. Asinis irrisione tribuit, quod subinde nudatis dentibus irrisionis spe- *tempta.*
ciem præbeant. Quin & deridentes quempiam, mota ab aure manu imitan-
tur asininas auriculas. Videtur igitur & asinus motis auriculis irridere ho-
mines, nemo tamen offenditur.

Conspicatus adolescentulum philosophiam dantem operam, Euge, inquit, *50*
corporeæ formæ amatores ad animi pulchritudinem auocas. Sentiens illum *Animi cultus*
hoc agentem, ut animum uirtutibus & honestis disciplinis exornaret, hoc
consequuturum, ut longe meliores amicos sit habiturus. Nihil enim sapien-
tia pulchrius, nihil uirtute amabilius.

Solent olim à periculis seruati, in templis suspendere donaria, uelut inco- *51*
lunitatem suam deus acceptam ferentes. Proinde quum Samothracen pro *Anathemata*
fecto ostenderentur illi donaria, quæ è bello, morbo, nauigatione, alioue di-
scrimine seruati dicarant, Atqui, inquit Diogenes, multo plura essent, si qui
seruati non sunt, ista dedicassent. Sedit opinor eos qui seruarent casu seruati,
non deorum beneficio. Quod si deus imputandum est si quis seruat, isdem impu-
tandum est quod plures pereunt quam seruant. Sunt qui hoc tribuant Diagore Me-
lio, impio. Samothracen aut magna in hisce rebus superstitione laborabat.

Adolescenti formoso ad conuiuium eunti, deterior, inquit, redibis. Reuer *52*
sus à conuiuio adolescens quum Diogeni dixisset, Iui, nec redi deterior: *Conuictus im-*
inquit, *χαι* probus

deterior: *χειρῶν μωυῶν*, id est, deterior igitur, indicans fieri non posse, quin adolescens è luxurioso temulentoq̄ conuiuio redeat deterior.

- 53 *Libere* Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magni: qui quum ex more his uerbis negaret, faciã si mihi persuadere possis, Si possim, inquit Diogenes, iam pridem tibi suasissem, ut te suspenderes. Hic præter Cynicam libertatem nihil est quod mireris.
- 54 *Delitiæ* Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas reuersum percontabatur ut sit, quò iret & unde ueniret. à uiris, inquit, ad scæminas: notans Atheniensium delitijs effœminatos mores, quum Lacedæmonij dure instituerentur.
- 55 *Homines pauci* Redeuntẽ ex Olympijs quidam interrogabant, uidisset ne illic multam turbam, turbam, inquit, plurimã, sed homines perpaucos. Et hoc imitatum apparet ex eo quod supra dictum de balneo.
- 56 *Profusio* Eos qui per luxũ in coquos, nepotes, scorta & adulatores facultates suas profunderẽt, similes dicebat arboribus per præcipitia nascentibus, quarum fructus homo non gustaret, sed à coruis & uulturibus ederentur: sentiens eos qui gulæ uentricq̄ seruiunt non esse homines.
- 57 *Adulatio* Græci si cui precantur exitium, iubent abire ad coruos, *ἰς κόρακας*. At Diogenes dicere solet, multo periculosius esse incidere in assentatores q̄ in coruos. Dicti iucunditas perit nobis, quæ est in Græcarum uocum affinitate. Nam illi *κόρακας* appellant coruos, & unica literula mutata *κόλακας* dicunt adulatores. Hoc dictum tribuitur & Antistheni.
- 58 Phryne meretrix Delphis Venerem auream dicauit. Eam uidens Diogenes, ascriptit elogium, Ex Græcorũ intemperantia. Arguebat enim Græcos supra modum libidini deditos esse, quod scortum è turpi quæstu tantum auri collegisset.
- 59 *Libertas* Sunt qui & illud illi attribuãt. Cum Alexander magnus ad Diogenem uenisset, eum q̄ salutasset, percontatus est Diogenes quis esset: quumq̄ ille respondisset, Ego sum Alexander ille rex: at ego, inquit, sum Diogenes ille canis: non minus superbiens sua libertate quàm Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen uulgo sortitus esset, Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo.
- 60 *Superstitio nulla* E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti custos dixisset, ex ista arbore ante paucos dies homo quidam se suspendit, at ego, inquit, illam purgabo. Arbitrabatur ille fore, ut Diogenes admonitus abstineret à funesta arbore, quæ gestasset cadauer: at ille liber ab omni superstitione, nihilo impuriore fructus arbitrabatur.
- 61 *Voluptas* Animaduertens Olympionicem quendam oculos defigere in scortũ, adeo ut præteritũ capite reflexo intueretur, Ecce, inquit, ut aries Martius à puella publica, oborto collo uinctus abducitur. Ridiculum existimabat, certare cum electis uiris, & à uili puella ueluti captiuum trahi sine funibus.
- 62 Formosa scorta similia dicebat mulso letalibus uenenis tẽperato, quod adfer

adferrent quidē initio uoluptatē, sed quam perpetuus dolor consequeretur. Scortum

Quum in publica uia pranderet, multiq; cingerent illum ob spectaculi nouitatem, ac subinde acclamarēt, Canis, canis, Imò, inquit, uos potius estis canes qui prandentem circumstatis. Nam id canibus cum primis familiare. 63 Libere

Cū mentio fieret de puero stuprato, Diogenes interrogatus, cuiās esset, lusit ex ambiguo dicens, Tegeates. Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ. Tegos autē interdū id qd lupanar, unde Tegeatē dixit philosophus scortū publicū. 64 Ambiguo

Videns quendam iam artem medendi profitentem, qui prius fuerat palæstrites, sed ignauus, dixit illi, An eos qui te haecenus deiecerunt nunc uicissim derisies? Deiecit luctator quem superat: & derisit medicus, quos in lectum coniecit, aut etiam in sepulchrum. Sensit autem Diogenes illum tam malum esse medicum, quàm fuerat ignauus palæstrites. Similis iocus est apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, non aliud faceret hoplomachus, quàm quod fecerat medicus. 65 Medicus malus

Ad puerū spurium ex meretrice natum, lapillos iacientē in populum, caue, inquit, ne patrē ferias. Erat enim è scorto natus, atq; ob id incerto patre. 66

Quibusdam prædicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donarat, Quin & me, inquit, laudatis qui accipere merui? Plus enim est meruisse beneficium quàm dedisse, iuxta illud Publij Mimi, Beneficium dando accepit, qui digno dedit. 67 Beneficium meritum

Ei qui pallium à Diogene repetebat, lepidissime respondit, Si donasti, habeo: si commodasti, utor: significans sibi non in animo reddere, siue dono, siue commodato accepisset. Turpe est reposcere quod dono dederis, & inhumanum est eripere, quo utenti est opus. 68 69

Cum supposititijs quidā de Diogene dixisset, Aurum habet in pallio, recte regefsit in illum conuicium, ideo, inquiens supposito indormio. Supposititijs partus dicuntur, qui simulantur esse nati ex utero unde non prodierunt. Indormimus thesauro seruandi gratia, & indormimus ei quod negligimus. Diogenes autem pallium habebat noctu pro culcitra. 70

Percontanti quid lucri caperet ex philosophia, ut nihil inquit aliud, certe hoc, quod ad omnem fortunam paratus sum. Hoc dictum uix sapit Diogenem, quanquam illi ascribitur. 70 Philosophus

Interrogatus à quopiam, cuiās esset, respondit *κοσμοπλίτης*, id est ciuis mundi: significans philosophū ubicunq; locorum agat, in sua patria uiuere. 71 Omne solum forti patria

Cum aliquando stipem posceret, ita *ἐραναρχημι*, id est, qui stipibus erogandis erat præfectus, Homericò carmine compellauit, 72

Τὸν ἄλλους ἑνάριζ' ἀπὸ δ' ἕκτορος ἰσχεο χεῖρας Id est, Facete

Despolia reliquos, teneas sed ab Hectore dextram. Dicti festiuitas in hoc est, quod pro *ἐρανήξει* dixit *ἑνάριζε*, quorum prius est, da stipem, alterum armis spolia: se Hectoris nomine signans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et solet hoc hominum genus esse furax. m

- 73 *Scortum imperiosum* Scorta dicebat esse regum reginas, quod ab his quicquid collibisset peterent & impetrarent. Nam ideo regum reginas appellabat, non quod essent pares uxoribus, sed quod in ipsos reges regnum exercebant. Reges à populo non semper obtinent quod exigunt, at scorta nihil negatur. Tales opinor olim fuisse reges barbaros.
- 74 Athenienses per adulationem decreuerunt, ut Alexander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorem irridens Diogenes, & me, inquit, Serapin facite. Ut enim Bacchus inter Satyros est, ita Serapis ab Aegyptijs specie bouis colitur.
- 75 *Locus non contaminat* Obiurgatus quod intraret loca spurca ac parum honesta, & sol, inquit, subit latrinas, nec tamen inquinatur. Sensit probum uirum non fieri deteriores ob loci infamiam.
- 76 *Pura sacra* Cum in phano cenaret, ei que panes sordidi essent apposti, abiecit illos è phano dicens, in templum nihil oportere ingredi sordidum.
- 77 *Philosophia simulatio* Cuidam procaciter interrogati, quare quum nihil sciret, se philosophum profiteretur, Si philosophum, inquit, simulo, hoc ipsum est philosophari. Subnotans philosophiam rem esse usque adeo difficilem, ut eam uel simulare magna sit philosophiae pars. Quemadmodum multum regis habet, qui scite regis personam possit gerere. Et qui simulat imitatur, at imitari philosophos, est philosophari, hoc est philosophiae studiosum esse.
- 78 *Laus immodica* Quidam adduxit puerum ad Diogenem, ut illius doctrinae fieret particeps: ut autem illum philosopho commendaret, dixit eum excellenti ingenio optimisque moribus praeditum esse. Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Non tauit immodicum laudatorem, qui hoc tribueret adolescenti, cuius adipiscendi gratia solet pueri tradi philosophis. Satis erat probam indolem bonamque spem in puero praedicare.
- 79 *Doctrina sine moribus* Qui de uirtute loquerentur, nec recte uiuerent, eos dicebat citharae similes, quae sono prodesset alijs, ipsa nec sentiret, nec audiret quicquam. Hoc dictum non multum abludit à dicto beati Pauli de cymbalo tinniente.
- 80 *Vulgo nihil recte placet* Quodam die quum populus theatrum egrederetur, ipse aduersus populum nitens ingrediebatur: interrogatus quare id faceret, Hoc, inquit, in omni uita facere studeo: Sentiens hoc esse philosophari, in omnibus actionibus quam maxime à multitudine dissidere, propterea quod uulgi hominum cupiditatibus agitur non ratione.
- 81 *Degeneratio* Conspecto adolescentulo, cultu gestuque parum uirili, Non te pudet, inquit, qui peius tibi uelis quam ipsa natura uoluit, Siquidem illa te uirum fecit, tu teipsum refingis in foeminam. Id in plerisque dici potest, quos quum natura crearet homines, ipsi sua sponte degenerant in pecudes.
- 82 *Optima negligimus* Cum uideret cantorem quendam uecordem, ac moribus incoppositis aptare psalterium, non te tui pudet, inquit, qui sonos ligno aptare noris, uitam ad rectam rationem componere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus uidetur effectum
Dicenti

Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studium hortabatur, non sum idoneus philosophiæ, Quid igitur uiuis, inquit, si tibi nulla recte uiuendi cura est? Non enim in hoc uiuit homo, ut uiuat tantum, sed ut discat recte uiuere. Natura dat uiuere, philosophia dat recte uiuere. Natura gignit ad uirtutem dociles, doctos non gignit.

Ad eum qui patrem despiciebat, Non te pudet, inquit, eum contemnere, cui debes hoc ipsum quod tibi places? Dicti gratia sita est in allusione contrariorum. Pugnant inter sese, despectui esse, & sibi placere.

Audiens adolescentem honesta specie, uerbis parum honestis utentem, Non te pudet, inquit, qui ex eburnea uagina, plumbeum educas gladium? Ebur olim in summo erat precio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

Cum illi quispiam probri uice obiecisset, quod in caupona biberet, & in tonstrina inquit, tondeor: significans nihilominus honestum bibere quam tonderi aut radi. Quemadmodum nemo reprehendit in tonstrina radi, quod is locus ei rei paratus sit, ita turpe uideri non debet si quis bibat in caupona, modo bibat modice. Nam immodice bibere quouis loco turpe est.

Opprobranti quod à Philippo rege pallium accepisset, Homericis uersiculo respondit,

Οὗτοι ἀπέβλητ' ὄσι θεῶν ἐρικηδέα δῶρα.

Id est,

Non sunt reiicienda insignia munera diuûm.

Quod Homerus de forma corporis quæ deorum munus est scripsit, hoc Diogenes detorsit ad pallium à rege datum. Idem carmen & ipse possem occidere calumniatibus, quod interdum à principibus, aut episcopis accipio quæ dantur honoris gratia. Nullus est horum à quo quicquam unquam petij, nec aperte, nec oblique. Quæ uero uolentes deferunt, libenter accipio, non tam ut munera, quam ut testimonia, præsertim quum illorum facultates abundantiores sint, quam ut hoc damni sentiant.

Diogeni de non irascendo accurate differenti, adolescens quidam proteruus, ueluti periculum faciens, an re præstaret ea quæ docebat, inspuuit illi in faciem. Tulit hoc leniter ac sapienter, Non quidem, inquit, irascor, sed dabito tamen an irasci oporteat.

Conspiciens quendam meretrici supplicem ut impetraret, quod petebat. Quid, inquit, tibi uis miser? præstat non impetrare quod rogas. A scorto reijci felicius est quam admitti. Et tamen plerique malum suum & ambiunt instanter & magno emunt.

Cuidam habenti capillos unguento delibutos, Caue, inquit, ne capitis suauiolentia, uitæ maleolentiam adducat: nam Græcarum uocum iucundam affinitatem utcumque reddere studuimus, ἐνωδία & δνωδία. Unguentum enim in uitro arguit uitæ mollitiem. Fama porrò uelut odor est hominis. Si mile quiddam dixit Martialis, Ne uole non bene olet, qui bene semper olet.

Dicebat inter seruos ac dominos malos præter uocabula nihil aliud in-

m 2 tereffe

- Scruius uitorum* teresse, nisi quod mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans utrosque esse seruos, miseriore tamen seruire seruitutem dominos quam mancipia, si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, & multos habet dominos & turpes, & inclementes.
- 92 *Salse* Græci mancipia, præcipue fugitiua uocant ἀνδράποδα, quæ dictio uideatur composita ex uiro & pede, quum Grammatici uariam reddant etymologiam, Cum igitur quidam improbus Diogenem interrogasset, quare mancipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα, quoniam, inquit, pedes habet uirorum, animum autem qualem tu nunc habes qui hoc percontaris: sentiens illi esse mentem non hominis sed pecudis.
- 93 *Profusio* A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulationem rogabat, quur quum ab alijs obolum petere soleas à me minam petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturum spero, à te uero an unquam posthac accepturus sim θεῶν ἐν γένεσι κέρτ, id est, in deorum genibus situm est. Attexuit enim hoc Homeri hemistichium. Significauit autem homini profuso periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.
- 94 *Mendicitas occulta* Quibusdam Diogeni probro uertentibus, quod peteret, quum id Plato non faceret, Imò, inquit, petit & ille, sed *Id est,*
 Αγγισχῶν κεφαλῆν ἵνα μὴ πειθοῖαθ' οἱ ἄλλοι.
 Admoto capite, ut ne quisquam exaudiat alter.
 Abusus est Homericæ carmine, quo significauit Platonem non minus esse petacem, nisi quod ille clam peteret, ipse palam.
- 95 *Ridiculum* Animaduertens quendam imperite iaculantem, proxime scopum conscendit: quur id faceret interrogantibus, ne forte, inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurum citius quam scopum. At alij spectatores quam possunt longissime sese à scopo semouent, ne feriantur.
- 96 *Voluptas* Qui scopum non attingunt hi uulgo ἀτυχῆμ, id est, frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui aberrarent à scopo, sed eos qui curas suas ad uoluptatem uelut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriam.
- 97 *Mors an mala* Interrogatus num quid mali esset mors, quo, inquit, pacto malum, quum presentem non sentiamus? Quod autem abest, nulli malum est. Dum sentit homo, uiuit, nondum igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem miserum est. Id si metuimus, tota hominis uita, quid aliud est quam iter ad mortem.
- 89 *Argute* Narrat Alexandrum magnum astantem Diogeni, quæsisse ab eo, num ipsum metueret. At ille, Quid es? bonum an malum? Alexander respondit, bonum. quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendum, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem enthymemate colligeret deum non esse timendum
- Eruditio,

Eruditionem omnibus hoc sermone commendabat, quod diceret eam 99
iuuenibus adferre sobrietatem, senibus solatium, pauperibus diuitias, diuiti/
bus ornamentum: propterea quod ætatem suapte sponte lubricam coher/
ceat ab intemperantia, senectutis incommoda honesto solatio mitiget, pau/
peribus sit pro uiativo, non enim egent eruditi. Diuitum fortunas ornet.

Didymon qui uulgo audiebat adulter, curabat oculum uirginis. Ei Dio/
genes dixit: uide ne corrumpas pupillam. Hoc dictū apud nos perdit suam 100
gratiam. Apud Græcos autem κῶρη & uirginem sonat & oculi pupillam.
Lusit igitur ex ambiguo Diogenes. *Eruditio*
Iocus ab
ambiguo

Admonitus à quodam ab amicis illi tendi insidias, ut caueret, Quid fa/
cias, inquit, si similiter & cum amicis & cum inimicis habebimus consuetudi 1
nem? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quod si pariter ab utrif/
que nobis cauebimus, non est suaue uiuere. *Amicis fi*
dendum

Interrogatus quid esset in uita optimum, libertas inquit. At uere liber nō 2
est, qui seruit uitis. Nec liber esse potest, qui multis eget: plurimis autem e/
get auarus, ambitiosus ac delicijs deditus. *Libertate*

Olim in scholis pingi solent Musæ ceu studiorum præsides. Ingressus igitur 3
scholam, quum uideret multas Musas, discipulos admodum paucos, di/
xit præceptor: Cum dijs multos habes discipulos. Ludens ex ambiguo ser/
monis. Nam Græci cum dijs dicunt, pro eo quod nos dicimus fauentibus
dijs. Interdum σω, id est cum, significat comitem: cum multis te defendi,
id est, multi mecum te defenderunt.

Quicquid per se turpe non esset, id ne in publico quidē dicebat esse turpe. 4
Hunc igitur in morem ratiocinabatur, Si prandere malum nō est, nec in fo/
ro prandere malum est: sed prandere nihil mali est: ergo nec in foro prande
re malum est. Hactenus tolerari poterat Cynicus syllogismus. uerum quis
ferat similiter colligentem, exonerate uentrem, aut reddere lotium, aut ha/
bere rem cum uxore, aut exuere uestes malum non est: ergo nec in publico
malum est. Probis uiris ubiq; placet uerecundia. *Turpe ubiq;*
turpe

Quum in foro in conspectu omnium fuisset operatus, utinam, inquit, lice 5
at sic perfricto uentre, à fame quietū esse. Sentiens agitatione corporis acui
stomachi orexim, à qua necessitate cupiebat esse liber. Itidem studiosi gra/
uiter ferunt à literis naturæ necessitatibus auocari.

Dicebat usum atq; exercitationē quēadmodū in actionib. extrarijs, ita & 6
in actionibus uirtutis & animi tum celeritatē quandā tum facilitatē parere.

Dicebat nec legem esse sine ciuitate, nec ciuitatem sine lege.

Nobilitatem atq; hoc genus alia fortunæ decora, dicebat nihil aliud esse 7
quàm uelamenta malitiæ. Diuites enim quum alijs nihilo sint meliores, ta/
men peccant licentius: iuxta illud Flacci de diuite, Et quicquid uolet, hoc ue/
luti uirtute peractum, sperauit magnæ laudi fore. Nobiles autem plerique 8
& hodie sibi nihil non permittunt. *Bona fortunæ*

m 3 Quum

- 9 *Libertas* Quum Xeniadē seruiret, amici agebāt de illo redimendo. At ille, nequaquam inquit, an nescitis leones non ijs seruire à quibus aluntur, sed altores potius seruire leonibus. Nam leo ubicunque est, semper leo est.
- 10 *Iocus in morte* Cum à letali somno esset experrectus, medicusq; rogaret quid ageretur, Recte, inquit, nam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerum qui θάνατον & ὕπνον germanos finxit, quod somnus mortis sit imago.
- 11 *Sepultura* Rogatus quomodo se uellet sepeliri, iussit cadauer abijci inhumatum. Tum amici, uolucris ne & feris? Minime uero inquit, sed bacillum prope me quo illos abigam ponite. Rursus illi, Qui poteris, nō enim senties. Quid igitur inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?
- 12 *Lenitas mala* Quum Plato laudaret quendam hoc nomine, quod erga omnes esset humanissimus, Quid inquit Diogenes illi tribuendū est, qui tot annos in philosophia uersatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi munus esse mederi uitij hominum. Id autem fieri non posse, nisi metu ac dolore. Metu probri, dolore presentis ignominia.
- 13 *Festum semper sapienti* Idem in Lacedaemone peregrinū quendam conspiciens sese studiose ad festum diem componentem, Quid facis inquit? An non quilibet dies uirō bono festus est? Sensit hunc mundū esse phanum deo dignum, in quo constitutus homo semper honeste uelut in conspectu numinis omnia cernentis uersari deberet. Detorsit huc prouerbiū, quo dicitur pigris semper esse festū
- 14 *Scorta* Dicere solet adolescentibus: meretricum domos ingredi, ut perspicias quā uiles res, quanto emantur precio. Huc alludit Terentius, hęc omnia nosse salus est adolescentulis.
- 15 *Obiurgatio* Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eod quod illi monent, hi redarguunt, utrique diuersis quidem modis, sed pariter profunt, dum per eos uitia nostra discimus. Hoc Laërtius tribuit Antistheni, Plutarchus Diogeni.
- 16 *Vindicta optima* Interrogatus à quodam, quo pacto maxime posset ulcisci inimicum, Si te ipsum, inquit, probum & honestum uirum praestiteris. Hoc qui facit, & sibi prodest maxime, & inimicum maxime discruciat. Nam si fundum conspiciens bene cultum discruciat inimicus, quid fiet, si te ipsum uiderit ueris ornatum bonis?
- 17 *Amicus con-solator* Cum Antisthenem morbo decumbentē inuiseret, dixit: Nunquid amico est opus? Significans in rebus afflictis potissimū fidis amicis utendum, qui uel re opitulentur, uel consolando molestiam mitigent.
- 18 *Mors liberat à cruciatu* Ad eundem aliās, quoniam acceperat illum amore uitæ morbum ferre molestius, cum sica ingressus est: ad quem cum Antisthenes dixisset, Quis hisce doloribus liberabit? Diogenes prolata sica, hęc inquit, contra Antisthenes, doloribus, inquit, dixi, non uita.
- 19 Corinthum profectus ludum ingressus est quem ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitq; pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius

sius, quoniam putabat Diogenem consolandi gratia uenisse, Humaniter, inquit, facis Diogenes, hæc est rerum humanarum uolubilitas. Imò inquit Diogenes, miror te etiamnum uiuere, qui tantum malorum in regno patris: & uideo nihilo meliorem esse ludimagistrum, quàm fuisti rex. Qui malus, ubiq; malus

Idem dicebat: cæteris mortalibus quibus res sunt prosperæ, uita iucunda est, mors odiosior: rursus infelicibus uita grauis est, mors optabilis. At horum utrunque tyrannis est molestius. Siquidem ut uiuunt insuauius ipsi qui mortem uehementer optant, ita mortem perinde metuunt quasi uitam suauissime degant. 20

Cuidam ostendenti horoscopon, bellum inquit, hercle instrumentum ne frustremur cœna: sentiens inutiles esse artes geometricas cum cæteris. 21

Alteri cuidam iactanti musices peritiam, respondit: 22

γνώμῃς γὰρ ἀνδρῶν εὖ μὲν οἰκοῦνται τέλῃς
εὖ δ' οἶκος ἔσται λαμοῖσι ἢ τῶν δεισιμασίων.

Id est,

Prudentia urbes bene gubernat, at domus
Nec cantilenis, nec modis regitur probè.

Quum Speusippus paralyti resolutus uehiculo deportaretur in academi-
miam, ac Diogeni forte obuiò dixisset χαῖρε: is respondit, At non tu sane,
qui quum ad istum sis affectus modum, sustineas uiuere, Sentiens esse ue-
ri philosophi sponte mortem asciscere, posteaquam desijt esse usui ad uitam
humanam. Idem fecit postea Speusippus. 23

Quum puerum conspiceret indecore se gerentem, pædagogum illius ba-
culo percussit dicēs, Quis sic instituis? Indicans primæ ætatis formatoribus
potissimum imputandum esse, si adolescentes euadant male morati, aut se-
cus. Refert Aphthonius ac Priscianus. 24

Cuidam probri gratia obijcanti paupertatem quum ipse esset scelerosus, ob
paupertatem inquit neminem uidi torqueri, ob maliciam multos. 25

Paupertatē appellabat uirtutē ἀυτοδιδάκτορ, id est, quæ per se discitur. 26
Diuitibus opus est multis præceptis ut frugaliter uiuant, ut corpus exerceât
laboribus, ne corporis ambitioso cultu delectentur: aliaç innumera, quæ om-
nia seipsam docet paupertas. Paupertas

Lacedæmonijs quibus merito prima laus debetur in Apophthegmati-
bus, subiecimus tres philosophos, sed in hoc genere præcipuos, quibus ad-
demus totidem reges, qui ciuiliam dictorum gratia præ cæteris celebrantur,
ne lectorem turba rerum obruamus.

LIBER QVARTVS

PHILIPPVS MACEDO

1
Bonū nactus
ne mutet

x Græcorū regibus, mea sententia nullus fuit, quē cum Philippo rege Macedonum Alexandri magni patre conferamus, uel ingenij dexteritate, uel dictorum urbanitate.

Is dicere solet Athenienses sibi magnopere beatos uideri, qui quotannis inuenirent decem quos belli duces crearent, quum ipse multis annis unum duntaxat belli ducem repperisset Parmenionem.

Significans inutile reipub. subinde mutare duces, sed satius esse quem idoneum ac fidum nactus sis, eum nō mutare. Tum in bello non referre quā multi sint duces, sed quā bello gerendo accommodi.

2 Cum illi nunciū esset allatū, uno die multas res feliciter ac prospere gestas esse: nam eodē tempore, Tethrippō uicerat in olympijs, & Parmenio Dardanenses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum foetum erat enixa: por rectis in coelum manibus, exclamauit, Et o fortuna, inquit, pro tot tantisq; bonis, leui quopiam malo me affice. Vir cordatissimus non insolenter gestij ob rerum successum sed fortunæ indulgentiā suspectā habuit, cuius ingenium esse nouit, ut quibus exitiū molit, his prius noua rerū prosperitate blandiat. Huc pertinet quod de Polycrate Samiorū tyranno refert Plinius

Inuidia
fortune

3
Metus malus
diuturnitatis
custos

Quum subactis Græcis quidam ipsi autores essent, ut ciuitates præsidijs contineret, ne deficerent, malo, inquit, diu bonus & commodus, quā breui tempore dominus appellari: Sentiens regnū quod beneficijs ac beneuolentia teneretur esse perpetuum, quod uī metuq; non esse diuturnum.

4
Maledicus
contemptus

Quidā petulantioris linguæ, maledicta conijcere solet in Philippū: hunc amici hortabant, ut eijceret in exiliū. At ille negauit se hoc facturū, demirantibus quid ita, ne, inquit, oberrans inter plures male de me loquatur. Quod maledicū non egit in crucē, uel clementiæ erat quod ignouit, uel magnanimitatis quod contempsit: quod noluit expellere, prudentiæ. Plus em̄ nocuisset.

5
In nobis est ut
bene audiamus

Smicythus Nicanorē deferebat apud regē, quod sine fine de ipso male loqueret: quūq; suaderēt amici ut hominē accersi iuberet, deq; eo supplicium sumeret, Philippus ita respondit: Nicanor nō est Macedonū pessimus, uidentū est igit, nec ubi nos cessemus in officio. Vt igit cognouit uehemēter afflictū inopia, & tamen à rege neglectū fuisse, iussit donū aliquod ad illū deferri. Hoc facto quū rursus Smicythus diceret regi, Nicanorē apud omnes sine fine prædicare laudes ipsius: Videtis igit, inqt, in nobis esse sitū, ut bene aut male audiamus. Immane quātū absunt ab huius principis ingenio, q nūq; sibi uidentur satis laudari, quū nihil faciant laudandū: nec studēt beneficijs sibi cōciliare beneuolentiā hominū, sed metui malunt q; amari: cūq; se penumero

mero faciant detestanda, idē palā, tamen perijt quisquīs ausus est hīscere.

Aiebat se his qui in republica Atheniensium administranda primores essent, plurimam habere gratiam, quod suis conuicijs efficerent, ut ipse tum oratione, tum moribus euaderet melior: dum conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacijs cōuincere. O uere philosophicum principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere utilitatem, nec quod uulgus solet, hoc tantum spectare, ut maledicos afficeret malo, sed ut ipse minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

Quū Athenienses quotquot apud Cheronæā capti fuerant gratis dimississet, illi uero etiā uestes stragulasq; reposcerent, atq; hac de causa Macedones in ius uocarent, risit Philippus, dicens: Quid? Nōne uident Athenienses arbitrari se à nobis in talorū ludo uictos esse? Tam ciuilitate tulit uictor uictorum ingritudinē, qui non solum gratias nō agerent, quod ipsi & incolumes & gratis fuissent dimissi, uerum etiā crimīnārētur quod non simul & amictus & stragulas redderent, quasi nescirēt quale esset ius belli, quasiq; nihil aliud esset certare armis, quā certare talis, qui ludus est puerorum.

Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in singulos omnino dies aliquid posceret, Sume, inquit, quantum uoles, nam clauem habes: Ludens ancipiti uoce. *κλεις* enim Græce & clauem sonat qua aperitur scrinium aut ostium, & commissuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior.

Duo erant fratres quorum alteri nomen Amphoterus, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecateros, quod illis sonat uterq;. Philippus itaq; animaduertens Hecateron esse cordatum ac gerendis rebus accommodum, contra Amphoteron ineptum ac degenerem, inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron, Amphoteron autē esse Vdeteron, id est neutrum. Significans alterum fratrum uidelicet Hecateron, duorum in se uirtutes complecti, alteri nihil relictum. Itaq; ei qui Amphoterus dicebatur mutauit nomen in contrarium, ut *ἀντιπῶς* diceretur, quasi nullius precij.

Quibusdam ipsi consulentibus ut cum Atheniensibus asperius ageret, respondit illos absurde facere, qui homini cuncta ad gloriam tum agenti, tum patienti suaderent, ut gloriæ suæ theatrum abijceret: significans sese hoc agere non ut Athenas euerteret, sed ut ciuitati celeberrimæ doctissimorum uirorum copia florenti suas uirtutes probaret.

Duo pariter scelerosi sese inuicem accusabant, cognoscente Philippo: audita causa pronunciauit, ut alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Græce sonat iocundius, quod *φύγην* & ad fugientem pertineat, & ad exulantem: fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed utrunq; damnauit exilio.

Quū appareret in loco pulchro castra metari, & moneretur illic non esse pabulum

6

Conuiciator
utilis

7

Ingratitudo
tolerata

8

locus in
morbo

9

locus exuor
cabulis

10

Clementer

11

Facetum in
dicium

12

pabulum

- Militia mi-
sera* 12 pabulum pro iumentis: Qualis, inquit, est nostra uita, si etiam ad asinorum commoditatem uiuere cogimur?
- Auro nihil in-
expugnabile* 13 Quum arcem quandā ac praesidium capere destinasset, ualde munitam, atque exploratores retulissent prorsus esse difficile, atque adeo etiam impossibile: percontatus est, num usque adeo difficile esset, ut nec asinus auro onustus posset accedere: significans nihil esse tam munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipsum poetæ significarunt fabula Danaës à Ioue stupratæ, sed deo in aurum uerso. Vnde Flaccus, Aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat castra potentius ferro.
- Veritas* 14 Quum hi qui apud Lathenem erant, quererentur, indigneque ferrent, quod quidam ex Philippi comitatu, dicerent ipsos proditores, Philippus respondit Macedones esse ingenio parum dextro, sed plane rusticanos, qui ligonem nihil aliud nosset uocare quam ligonem. Alludens ad illud prouerbiū celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκιάφω σκιάφω λέγωμ. Innuit autē illos reuera esse proditores. Rusticana ueritas quancumque re suis nominibus appellat.
- Regum huma-
nitas* 15 Filium Alexandrum admonere solet, ut cum Macedonibus comiter haberet consuetudinem, vulgo interim conciliata beneuolentia uires ac robur sibi parans, dum liceret alio regnante esse humanum: prudenter intelligens, ut nulla re melius constet uiliri imperium, quam ciuium beneuolentia: ita difficillimum esse iam regnum administranti erga quoslibet esse humanum, non solum quod regia potestas opposita sit inuidiæ, uerum etiam quod respub. non possit esse incolumis, nisi scelera supplicij coherceantur. Regibus enim hactenus temperanda est humanitas erga ciues, ut interim regiam tueantur auctoritatem. Nam immodica bonitas sæpe contemptum parit.
- Bonis uti, ma-
lis abuti* 16 Eidem suadebat, ut eos qui in rep. pollerent auctoritate tum bonos, tum malos sibi conciliaret amicos, ac bonis quidem uteretur, malis uero abuteretur. Præcipua regum ars est nullum reijcere, sed ad publicam utilitatem omnium operam accommodare. Quemadmodum deus unicus totius mundi monarcha, malis genij ac impijs hominibus abutitur ad utilitatē ecclesiæ, Ita principes cordati norunt & probis & improbis uti: non quod ipsi per malos mali quippiam faciunt, sed quod per malos puniunt malos. At multi sunt principes, qui præpostere bonis abutuntur, malis utuntur. Ad tyrannica negotia uiros adhibent sanctitatis opinione celebres, quo uulgus esse rectum ac pium quod agunt existimet.
- Beneficentia* 17 Idem Philippus quum Thebis obses esset, Philonis Thebani hospitio usus est, multisque insuper ab eo beneficijs affectus. Is quum uicissim à Philippo nihil muneris uellet accipere, ne me inquit Philippus, beneficentia superatum hac laude spoliēs, quod hactenus à nemine beneficijs uictus fuerim. O animum imperio dignum. Pulchrius existimauit benefaciendo quam potentia uincere.
- 18 Cum multi bello capti uenderent, Philippus in auctione sedebat. subla-
ta ueste

ta ueste parum decore. Quidam igitur eorum qui uendebatur exclamauit, Parce mihi Philippe, paternus enim tibi sum amicus. Philippo uero interrogante, quo pacto & unde o homo coflata est hæc amicitia? Tum ille, *Admonitio grata* Vollo, inquit, propius accedens dicere. quum admissus esset, quasi arcani quippiam dicturus, Demitte, inquit, chlamydem aliquantulum, nam ad istum modum indecenter sedes. Mox Philippus, Hunc, inquit, sinite abire liberum. Nesciebam enim illum mihi uere beneuolum & amicum esse. Non offensus est rex tantus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hominis, sed simul & simulatione mutua simulationem texit, & tantillum officium magno libertatis premio pensauit.

Quodam tempore ab hospite quodam inuitatus ad cenam, inter cunctum plures forte obuios secum adduxit umbras. Vbi sensit hospitem turbari, quod tam multis non sufficeret apparatus, premissis ad singulos amicos puero, iussit ut placentæ seruant locum: illi persuasi dum placentam expectant, paululum edebant. Ita factum est ut cœna suffecerit omnibus. Faceto ioco simul & elusit amicos, & hospitis pudori subuenit. *19 Urbanum mendacium*

Hipparcho Euboico uita defuncto, Philippus præ se ferebat quam illius mortem acerbe ferret. Itaque cuidam uolenti dolorem ipsius mitigare dicens, Attamen ille tempestiue decessit, iam natus grandis: sibi quidem ipsi, inquit Philippus, tempestiue decessit, sed mihi præpropere. Mors enim illum anticipauit, priusquam à me beneficium acceperit, nostra dignum amicitia. Perquam rarum est principem sentire gratiarum affectus, sed amicis plerique non aliter quam equis utuntur. Dum usui sunt curant, inutiles factos abijciunt, eosque spoliant citius quam beneficio iuant. *20 Gratitude*

Vbi reuoluit Alexandrum filium queri, quod pater ex pluribus sceminis gigneret liberos, sic illum hortatus est, Ergo quum plures habeas regni competitorum operam ut honestus ac probus euadas, ut non per me, sed per te ipsum regnum obtinuisset uidearis. Vir prudentia uere regia præditus, non consolatus est filium, sed metum illius auxit quo magis extimularet ad uirtutem: indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successione dignum præberet, nec tam magnum esse regnum adipisci, quam regnum promeruisse. *21 Regnum uirtute ambiendum*

Eundem hortabatur, ut auscultaret Aristoteli cui traditus erat institutus, daretque operam philosophiæ. ne, inquit, multa committas, quæ me fecisse nunc poenitet. Perspexit egregius princeps neminem philosophiæ expertem regno idoneum esse. nec puduit fateri se multa per errorem fecisse perperam, quod à teneris unguiculis philosophiæ præceptis non fuisset imbutus. Nam qui experimentis discunt administrare regnum, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen & sero & magno reip. malo tandem euadunt boni reges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, uix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim qui literas ac philosophiæ studium clamant ad rempublicam administrandam prorsus inutile? *22 Philosophia regi necessaria*

Ex Antio

23 *Fuco non credendum* Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerū ascripserat. Verum post ubi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis non uideri dignum cui fideretur. Fuco utebatur in tingendis capillis ubi nō multum erat lucri, multo magis usurus erat fuco in publicis negocijs, ubi dolus interdum ingens adfert emolumentum. Et hanc oportet regum præcipuam esse curam, ut cognoscendis causis uiros præficiant incorruptos. Id qui fieri potest, ubi uentur duntur iudicandi munia, & is designat iudex, non qui uir melior est, sed qui ad dandum prior, aut largior. At apud Philippum nec Antipatri tantum ualebat autoritas, quin suspectum è iudicum ordine moueret.

24 *Iudex attentus* Machætæ cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem, itaq; sententiam tulit aduersus Machætam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sententia appellare, rex iratus, ad quem inquit? Nam appellandi uerbum monarchis est inuisum. Hic Machætæ: ad te ipsum ô rex, si expergiscaris, & attentius audias causam. Ac tum quidem surrexit rex. Cæterum posteaquàm causam apud se melius perpendisset, intelligeretq; Machætæ factam iniuriã, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machætæ, ipse persoluit. In uno facto quot regiæ uirtutis argumenta. Non perseuerauit irasci & prouocanti, & somnolentiam publice obijcienti, sed per ocium rem suo cum animo accuratius cōsiderauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud uero prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, ut regiã tamen in iudicando autoritatem non proderet, multãtã priuatim perinde quasi ipse damnatus esset dissoluit.

25 *Urbanus* Indignãtib; Philippi amicis, quod Peloponnesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs à rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad uindictã: Quid igitur, inquit, futurum est, si quid illis faciamus mali? Urbanissime amicorum argumētum uertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt, ut eos irrideãt, qui de ipsis bene meriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc non solum moderationis & clementiæ, uerum etiam eximie cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere.

26 *Iudex seuerus* Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari suo qui iniuriarū postulabatur, petijt à Philippo ut reus multãtã quidem solueret, sed à causa liberaretur, ne damnatus hominum maledictis exponeretur. Hic uero Philippus, præstat inquit, ut ipse male audiat, quàm ut nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione.

27 *Præfectus uigilans* In exercitu quū multo tempore dormisset, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, uigilauit em̄ Antipater. Subindicans non esse regiū indulgere somno, præsertim in bello: sed tamen hoc interdū absq; periculo fieri, si rex habeat fidū ac uigilantē præfectū. Ita cum laude amici suam excusauit somnolentiã

Rursus

Rursus euenit, ut interdium dormiente Philippo, Græci qui multi simul ad ostium cōuenerant, indigne ferrent, regemq; incusarent, quod ob illius somnolentiam non statim admitterentur ad colloquium: hic Parmenio sic regi patrocinauit, Ne miremini, inquit, si nūc dormit Philippus, nam quum uos dormiretis, hic uigilabat. Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio.

Quemadmodū ipse fuit urbanus, ita aliorum false dictis delectabatur. Itaq; quum cātozem inter cœnādum uellet reprehendere, deq; pulsu choridarum loqueretur, Dī, inquit cantor, prohibeāt o rex, ne tu me melius hęc noris. Ciuilitate & sibi uindicauit de arte iudicium, & regem non offendit, meliorem illum iudicans, quā ut cum musico de fidibus contenderet.

Quin & asperius dicta, modo tempestiue, æquo ferebat animo. Nam cum diffidium haberet cum Olympiade uxore, cumq; Alexandro filio, Demaratum Corinthium ad se uenientem percontatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus, scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum concordia, quum qui tibi sunt coniunctissimi, huiusmodi in te sint animo. Quid hic expectas, nisi ut rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Immo quoniā Demarati sermo ab ira ad saniora consilia uocabat, rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq; ira rediit cum suis in gratiam.

Anni cuidam pauperculę Philippum appellanti ut causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respondit sibi non esse ocium. cumq; anus inclamasset, Proinde ne rex quidem esse uelis. Philippus admiratus aniculę liberam uocem, non illi solum præbuit aures, uerumetiam alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano imperatori.

Philippus quum audisset filium suum quodam in loco scite cecinisse, ciuilitate obiurgauit, dicens: Non te tui pudet, qui noris tam belle canere? Significans alias artes esse rege digniores.

Idem in palæstra prolapsus, quum surgens in puluere uidisset corporis uestigium, Papæ, inquit, ut minimā terrę partem natura sortiti, orbem appetimus uniuersum? Utinam hoc dictum inhæsisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus.

Philippus Alexandrum filium obiurgans, quod largitionibus Macedonum beneuolentiam consecraretur, Quæ te, malum, inquit, ratio in istam spem induxit, ut eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corrueris? An tu id agis, ut Macedones te non regem suum, sed præbitorem putent?

Athenienses legationem ad Philippum miserant. Ea benigne audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratum facere posset Atheniensibus: hic Demochares excipiens, si te ipsum, inquit, suspendas. Is Demochares unus fuit è legatorum numero ob linguę procaciam dictus parthesiastes. Qb tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis,

Philip

Philippus compescuit eos, iussitque ut Thersten illum incolumem dimitterent. Tum ad ceteros legatos conuersus, Renunciate, inquit, Atheniensibus, multo superbiores esse, qui ista dicunt, quam qui impune dicta audiunt. Tales demum animi regno digni sunt.

ALEXANDER MAGNVS

Indoles agilis 1 In Philippi dictis nihil erat, quod præter urbanitatem non etiam ad bonos mores conduceret: nec uideo quem Philippo iungamus congruentius quam filium Alexandrum. Is puer etiamnum, quum Philippus pater multa præclare feliciterque gereret, nequaquam eo gaudebat, sed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat, pater mihi nihil relicturus est. Illis contra dicentibus, Immo hæc omnia tibi parat. Quid profuerit, inquit Alexander, si multa possidens agam nihil? Iam tum cognoscas scintillam indolis ambitiosæ & irrequietæ.

Regem regia decent 2 Idem quum leuitate corporis ac pedum celeritate polleret, patri hortantur ut in Olympijs stadiū decurreret. Facerē, inquit, si reges habiturus essem concertatores. Et hic agnoscas excelsum, nec cuiquam facile cessurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat rex, & tamen non dignabatur nisi cum regibus committi.

Adulterium 3 Quum puella multa nocte ad Alexandrum esset deducta, cum eo dormitura, rogauit rex ubi fuisset tam diu: illa respondente, se expectasse donec maritus isset cubitum: ministros accitos acriter obiurgauit. Reducite, inquit, hanc, parum enim absuit, quin uestra culpa fuerim factus adulter. Egregium castitatis exemplum, tum in iuene, tum in rege. Nam apud illos simplex stuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuisse morem, qui adhuc durat in Italia, ut uxores secubarent à uiris, nisi si quando uocarentur.

Profusio 4 Alexandro puero dijs largius facienti suffitum, ac subinde ad thus accurrens, Leonides illius pædagogus, qui tum aderat, Heus puer, inquit, tum large facies suffitum, quum regionem deuiceris quæ thus gignit. Post quum eam regionem obtinuisset, memor eius dicti, hac sententia scripsit illi literas. Mitto tibi thuris & casia talenta aliquot, ne posthac parcus sis erga deos, quum non ignores nos potitos regione odores gignente.

Fiducia 5 Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones ut affatim pranderent, ueluti postridie ex hostium commeatu cœnaturi. Præsens animus ac de belli euentu fidens ac securus.

Liberalitas 6 Perillus unus ex amicorum Alexandri numero, filiabus suis ab Alexandro dotē petijt. Iussit rex illū capere talēta quinquaginta, quūque is respondisset, decem satis esse, Tibi quidē, inquit, satis est tantū accipere, mihi uero non satis est tantum dare. Præclare dictum, nisi uirtutis indolē ambitio uitiaisset.

Liberalitas 7 Anaxarcho philosopho iusserat questorem dare quantumcumque ille postulare: cumque questor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset, philo

philosophum petere centum talēta, Recte, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare & possit & uelit. Hic dubites utrum potius admirari oporteat, regiam ne liberalitatē in donando, an philosophi improbitatem in postulando, nisi malumus hanc uocare fiduciam.

Mileti quum uidisset multas statuas eorum qui in Olympijs ac Pythijs uicerant, easq; prægrandes, Et ubi, inquit, erāt tam magna corpora, quum barbari uestram urbem obsiderent? Salse taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine uiribusq; præstantes in ludicris certaminibus uictoriam reportassent, quum in tantis periculis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

8
Fortitudo in
tempestiua

Quum regina Carum Adas illud haberet studio, ut assiduo mitteret Alexandro opsonia bellariacq;, per taliū rerum architectos coquosq; magna arte parata, Alexander ait, seipsum habere meliores opsoniorum artifices, ad prandium quidem, nocturnum iter: ad cœnam uero, tenue prandium.

9
Frugalitas

Quodam tempore quum omnibus ad prælium apparatis interrogaretur, nunquid aliud præter hæc fieri uellet, Nihil, inquit, nisi ut Macedonum barbæ radantur. Hoc dictum quid sibi uellet admirante Parmenione, An nescis, inquit, in prælio nullam ansam meliorem esse quàm barbæ. Significabat cominus esse pugnandum, in quo genere certaminis barbæ officiant, quod his milites facillime possunt apprehendi.

10
Barbæ bello
inutiles

Darius obtulit has condiciones Alexandro, ut ab ipso acciperet talentorum decem milia, & insuper Asiam secū ex æquo partiretur. Id quum recusaret Alexander, Ego, inquit Parmenio, accepissem si Alexander essem. Et ego, inquit Alexander, si Parmenio essem. Dario uero hunc in modum respondit: neq; terram duos soles, neq; Asiam duos reges ferre posse. Et hic animi celsitudinem probare possis, nisi dictum impotentiam quandam dominandi saperet.

11
Monarchia

Quum in Arbelis de rerum summa periclitaturus esset, conflicturus cum mille hominum milibus ad pugnandum instructis, adierunt illum milites aliquot ipsi bene uolentes, deferebantq; cæteros, quod in castris inter se miscerent sermones, conspirarentq; ne quid prædæ in regium tentoriū deportarent, sed ipsi totum in suum uerterent lucrum. His auditis subrisit Alexander, Fausta, inquit, nunciatis. Siquidem audio sermones uirorum ad uincendum non ad fugiendum animatorum. Nec illum sefellit diuinatio, plurimi namq; milites regem adiere dicentes, Bono animo esto rex, neq; metuas hostium multitudinem, ne pedorem quidem nostrum ferre poterunt.

12
Interpretatio
commoda

Præde contemptus

Idem instructa iam ad prælium acie, quum cerneret militem quendam id temporis amentum telo adaptantem, ut inutilem submouit ab exercitu, qui tum demum appararet armā, quum his utēdi tempus adesset. Hoc inter stratagemata magis cōmemorandum erat quàm inter apophthegmata, quemadmodum & hoc quod subiiciam.

13
Seruus apparatus

¶ 2 Legebat

14 *silentium* Legebat Alexander epistolam à matre missam, quæ arcana quædam & calumnias aduersus Antipatrum continebat, simulq; , ut solet, cum rege legebat Hephæstion, nec cum rex uetuit legere, sed perlecta epistola anulum signatoriū è digito detractū ori illius appressit: hoc gestu admonēs, ut arcana cōtineret. Exemplū insignis de amico fiducia, tum etiā humanitatis egregiæ, qui calūnias latius spargi noluerit, licet inuisum haberet Antipatrum.

15 *Filij decorū qui* In Ammonis templo quum à uate dictus esset Iouis filius, Nihil, inquit, mirum, nam Iupiter omnium quidem natura pater est, sed ex his optimos quosq; perculialiter suos facit. Modestissime interpretatus est oraculū, nam uates per adulationem dixit illum filium Iouis, quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexander falsus est Iouem natura autorem ac parentem esse omnium, sed eos demum peculiariter pro suis filijs agnoscere, qui uirtute ac præclare gestis proxime ad diuinam naturam accederent. Ea est omnibus benefacere.

16 *Modeste* Quum in bello crus esset illi sagitta uulneratum, multiq; accurrerēt, qui ipsum frequenter deum appellare consueuerant, exporrecta hilariq; fronte ad Homeri carmen alludens, dixit: Hic sanguis est quem uideris, liquorq; qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum uanitatem, quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quàm hominem.

17 *Hypocrisis* Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quod alienam ab omnibus delitijs austeramq; uitam ageret, Foris, inquit, Antipater albo utitur pallio, intus uero totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quum esset alioqui ambitiosissimus.

18 *Parsimonia* Quum hyeme frigidocq; cælo apud amicū quendam conuiuio acciperetur, uideretq; foculum exiguum & ignis pusillū: aut ligna, inquit, inferte, aut thus. Subnotans conuiuatorem lignis suis parcere, perinde quasi thus essent, quum in rigore tanto nec thuri parcendū esset: simul satis esse ignis ad faciendum suffitum dijs, at parum ad depellendum frigus.

Continentia Quum apud Antipatridem cœnaret, isq; ad cœnā formosam psaltriam induxisset, Alexander aspectu motus in illam exarsit: mox rogauit Antipatridem, nunquid ipse mulieris amore teneretur: illo confitente, O sceleste, inquit, nō tu protinus abduces è cōuiuio mulierē? Quantū ille animus aberat à constupranda aliena uxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitis?

19 *Continentia* Rursum quum Cassander Pythonem Euij tibicinis amasium per uim osculari uellet, idq; Euium ægre ferentē sensisset Alexander, iratus exiit in Cassandrū clamans, Ita ne per nos ne amare quidem quicquā licebit? Non satis erat regi, si seipsum præstaret continentē, nisi & præfectos haberet sui similes. Quando aut passus fuisset à suis per uim cōstuprari filiam aut uxorem honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam ab osculo uoluit esse inuiolatos? Deniq; quod duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere.

20 Quum è Macedonū numero ad mare remitteret ualetudinarios ac multos

tilos debilesq̄, proditus est quidam qui se inter ægrotos ascripserat quum non ægrotaret. Is quum ad Alexandri conspectum adductus esset, & examinatus fateretur, se morbum prætexuisse ob amorem Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percontatus est Alexander, cui negocium retrahendæ ad exercitum Telesippæ delegaretur. Cæterum ut cognouit eam esse liberam, Persuadeamus igitur, inquit, ô Antigenes Telesippæ, ut nobiscum maneat. Nam uim adiuuere liberæ, non est nostrum. Sic indulsit amori strenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat, ut ingenuam mulierem redire noller nisi persuasam.

Ciuiliter

Cum Græci qui apud hostes stipendium faciebant uenissent in potestatem Alexãdri, Athenienses quidẽ iussit in compedibus seruari, quod quum ex publico stipendium haberent, tamen apud hostes meruissent: similiter & Thessalos, quod regionem optimam nacti, nõ eam colerent: Thebanos uero dimisit, dicens, His per nos nihil est reliquũ neq̄ ciuitas, neq̄ agri. Ita moderatus est pœnam, ut mortem cõmeritis non indiceret nisi uincula, & culpam eorum qui necessitatem excusare poterant in se transtulit.

21

Moderatio pœne

Ex Indis quendam sagittandi arte cum primis celebrem, adeo ut etiam per anulum sagittam mittere diceretur, quum in bello cepisset, iussit artis suæ specimen adere: recusantem iratus rex necari iussit. Quum duceretur homo, dixit his à quibus ducebatur, se multis diebus non exercuisse artem, eoq̄ timuisse ne aberraret. Id ubi renunciatum est Alexandro, quod non contumacia, sed ignominie metu recusasset, admiratus ingenium gloriæ studiosum, dimisit illum donatum, eo quod mortẽ oppetere maluisset, quàm fama sua uideri indignus. Hic apparet non omnino uanum esse quod pro uerbo iactatum est, Simile simili esse amicum. Alexander gloriæ supra modum appetens similem affectum in alijs amabat.

22

Gloria uita charior

Taxiles unus è numero regum Indiæ, occurrens Alexandro, sic illum affatus est, Prouoco te, inquit, non ad pugnam neq̄ ad bellum, sed ad aliud certaminis genus, Si inferior es, à nobis accipe beneficium: sin superior, nobis benefacito. Cui Alexander, Atqui, inquit, ob hoc ipsum inter nos certandum est, uter benefaciendo superet alterum. Et humanissime complexus illum, non solum non spoliauit ditione, sed auxit etiam.

23

Certamen uere regium

Cum audisset de rupe quadam apud Indos, quæ ob sublimitatem uelut auibus inaccessa *ἀόρνος* dicitur, quod ipse quidem locus expugnatu difficilis esset, sed qui eum teneret formidolosus, Nunc, inquit, locus captu facilis est: significãs nihil prodesse munimenta, nisi uir fortis ea tueatur. Arx enim non tam fossis ac muris tuta est quàm uiris.

24

Virii fortis fiducia

Cum alius quidam rupem teneret inexpugnabilem ut putabatur, semet Alexandro dedit: at Alexander non solum eius ditionis principem esse iussit, uerum etiam addidit, dicẽs, Hic homo mihi uidetur sapere, qui se maluit bono uiro, quàm loco munito concredere.

25

Fides in deditum

¶ 3 Rupe

- 26 *Herculem con-
tempfit Ale-
xander* Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs gestis Hercule superas-
se, At ego, inquit, meas res gestas in imperio, ne uerbo quidem cum his que
gessit Hercules arbitror conferendas. Adulabantur illi, sed huius animo
nulla satisfaciebat adulatio.
- 27 Quosdam ex amicis mulctauit, quod in ludo aleæ sensisset eos non lu-
dere. Siquidem multi sunt qui in hoc ludo uelut in re maxime seria uer-
santur. Non enim ludunt, qui fortunas suas omnes, interdum & liberos,
aleæ permittunt arbitrio.
- 28 *Amicus* Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentissimos, omnium maxi-
me uidebatur honorare Craterum, sed omnium maxime diligere Hephæ-
stionē. Craterus enim, inquit, amat regem, Hephæstion amat Alexandrū.
Id Græce iucūdius dicitur, φιλοβασιλεὺς & φιλαλέξανδρος. Sentiēs Crate-
rum in his que ad regiā dignitatē attinebant præstare fidū amicū, Hephæ-
stionē priuato quodā affectu diligere Alexandrū. Pariter itaq; licet dissim-
liter amantibus, diuersa ratione persoluit præmium: Craterum ornauit di-
gnitate, Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem.
- 29 *Liberalitas* Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea quum ille re-
cusasset accipere, dicens sibi non esse opus, interrogauit an ne amicum qui-
dem ullum haberet cui esset opus. Nam mihi, inquit, uix Darij opes in ami-
cos suffecerunt. Hic utrius animū magis admirari conueniat, nondum sta-
tui, regis ne tam ad liberalitatē propensum, an philosophi qui tantum mu-
nus à tanto rege ultro delatum remisit.
- 30 *Regaliter* Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam rogaretur
dicente, Quomodo te tractabo? Regaliter, ait: Rursus subiicienti Alexan-
dro, Num quid etiā aliud? Omnia, inquit Porus, cōplectitur hoc uerbum,
regaliter. Alexander & prudentiam, & fortitudinē uiri admiratus, latiore
ditionem illi addidit ea quā prius obrinuerat. Supplici & ad pedes abiecto
minus concessisset. Adeo diligebat animosus iuuenis impuidos animos.
Q. Curtius aliquanto secus narrat. Interrogatus Porus quid ipse uictorem
statuere debere censeret, Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo expertus es
quā esset caduca felicitas. Submonuit regem ut modeste sua fortuna ute-
retur, memor ipsi posse accidere, quod acciderat Poro.
- 31 *Animus uere
regius* Cum accepisset esse quendam qui conuicijs ipsum impeteret, Regium
est, inquit, quū facias bene, audire male. Nihil hoc dicto generosius, quan-
quam idem & alijs ascribitur.
- 32 Morti proximus ad amicos respiciēs dixit, Magnum epitaphium uideo
futurum: presentiens res ab ipso gestas multorum eloquentia celebrandas.
Nec eum sua fefellit diuinatio.
- 33 Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idē
raro, sibi metuens ab illarum insigni forma. Apud familiares autem dicere
solet, Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ.

Edicto

Edicto uetuit, ne à quoquam pingeretur præterquam ab Apelle, aut à quoquam ære sculperetur præterquam à Lysippo, artificibus illius ætatis præstantissimis. Nam hoc quoq; iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cherylo poëta pactus erat, ut pro unoquoq; bono uersu Philippicum acciperet aureum, pro malo colaphum.

Idem interrogatus ubi suos reconderet thesauros, Apud amicos, inquit: significans facultates nusquam reponi tutius. Cum enim res postulat, redeunt ad te cum fœnore.

Cum nuncius quidã gaudio gestiens, porrecta q; manu accurreret, rem prospere gestam narraturus, Quid mihi bone uir magni nunciabis, nisi nuncies Homerum reuixisse: significans omnium præclare gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco qualis fuit Homerus.

Ciuitas quãdã ut ab armis Alexãdri quietẽ haberet, obtulit illi partem agrorũ, & præterea rerum omniũ dimidiũ. Cui sic respondit, Hoc animo ueni in Asiã, nõ ut acciperẽ qd' dedissetis, sed ut uos haberetis qd' reliquissetem.

Alexander habebat Eudæmonicum philosophum, sed quouis parasito adulantiozem. Hic quum aliquando tonaret uehementer, adeo ut omnes expauescerent, dixit Alexandro, Quin tu tale quippiam facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tam abiecti philosophi uocem, ridens ait, Nolo enim formidabilis esse, quemadmodum tu me doces, qui Satraparum ac regum capita me iubes super cœnam apponere. Sic Athenæus, Plutarchus in uita secus aliquanto, Quid mihi succenses, quod pisces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

Alexander quum hyeme duceret exercitum assidens igni, recognoscere prætereunteis copias cœpit: quumq; uideret senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, considerare loco suo iussit, dicens, Si in Perside natus esses, in regia sella sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato conceditur.

Alexander etiam nõ adulescens uidẽs patrẽ Philippũ equũ præferocem, nec ullum sessorẽ tergo patientẽ, uelut inutile abiectum ire, Qualem, inquit, equum isti perdunt, dum illo per imperitiẽ ac molliciẽ uti nesciunt. Cumq; mira arte sine uerberibus tractasset equum, tandem consensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est: ac molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descendens caput exosculatus pater, Aliud, inquit, õ fili tibi par regnũ quære, quando iam te non capit Macedonia. Prælagit uir prudens tam excelsæ indoli nõ suffecturam paternam ditionem. Sed equus ille nos admonet, multa bene nata ingenia perire uitio instituentium, qui ferẽ nesciunt imperare, nisi ex equis generosis reddiderint asinos.

Idem Aristotelem, cui puer formãdus fuerat traditus, summa ueneratione prosequabatur, dicens, se illi non minus quã patri debere, quod à patre uiuendi, à præceptore bene uiuendi initium accepisset.

¶ 4 Quum

- 42 *Animosè* Quum pirata captus ad ipsum deductus esset, rogatus quā re fretus au-
deret infestare maria, compendio respondit, Ego, inquit, quoniā id unico
nauigiolo facio, pirata nominor: tu quum idem facias magna classe, rex ap-
pellaris. Alexander admiratus intrepidum animum, donauit illi uitam.
- 43 *Oraculum* Idem Delphos profectus, quum sacerdos negaret se consulturam deum,
quod dies essent nefasti, quibus ne oraculis quidem loqui phas esset: ui per-
tracta secum sacerdote templum ascendit. quumq; illa importunitate uicta
diceret, Inuictus es o fili, Satis, inquit Alexāder, oraculi est: mulieris uocem
responsi loco ducens.
- 44 *Fiducia euentus* Posteaquam in expeditionem profectus regias opes penè omnes in mi-
lites ac duces distribuisset, roganti Perdiccæ, Quid tibi nunc rex superest?
Spes, inquit, Hic Perdicca, Hæc, inquit, nobis commilitonibus tuis futura
communis est: & prædium quod ipsi designarat Alexander, recusauit. Tan-
ta erat fiducia bene successuram expeditionem.
- 45 *Iudex incorruptus* Idem initio quum in causis capitalibus sederet iudex, accusatori alteram
aurem occludebat: rogatus quid id faceret, Alterā, inquit, integrā seruo reo.
46 *Integritas* Quū Philoxenus classis præfectus Alexādro scripisset, Tarentinū quen-
dam Theodorū esse apud se, pueros habentē insigni forma uenales, si uel-
let emere: indigne tulit, apud æquales subinde clamitans, Quid in me Phi-
loxenus tam obscœnum animaduertit, ut mihi tantum probri conciliaret?
- 47 *Seruire tem-
pori* In Callisthenem nequaquā sese accōmodantem aulæ regię moribus, sed
& dictis & gestu præ se ferentem nihil ibi placere, dixit hunc uersiculum,
Μισῶ σοφιστῶν, ὅστις ἔχ' αὐτῷ σοφὸς. Id est,
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.
- 48 *Exemplum ducis* Nisam expugnaturus quum uideret milites deterreri fluminis quod ci-
uitatē præterlabitur profunditate, exiit, o me omnium deterrimū exclamās,
qui natate nō didicerim: moxq; clypeo p subere innixus primus tranauit.
- 49 *Præcipua bona* Ilium profectus Achilles statuam coronans, O te felicem, inquit, Achil-
les, cui uiuo talis amicus, mortuo talis cōtigerit præco. De Patroclo loquēs
& Homero, quorum ille fidissimus Achilli fuit amicus, hic defunctum Ili-
de tota celebrauit.
- 50 *Que nos ad-
monent mor-
talitatis* Duabus potissimum rebus, quum deus à multis prædicaretur, se quod
mortalis esset deprehendere dicebat, somno & coitu, qd hæc præcipue pro-
derent humani corporis imbecillitatem, ad cætera inuictus erat. Somnus
enim mortis imago est, & coitus species est morbi comitalis.
- 51 *Deliciæ indi-
gne principe* Darij regiam ingressus, quum uidisset sublime cubiculum, & in eo stra-
tum, mēsas, cæteraq; omnia mirifico ornatu instructa, Hoc cine, inquit, erat
imperare? Sentiens non esse regium huiusmodi delitijs indulgere.
- 52 Idem lectum ingressus excussis accurate pallijs dicere solet, Nunquid
hic delicatū aut superfluum mater addidit? Adeo abhorrebat à muliebri-
bus delitijs.

Quum

Quum delato ad ipsum scrinio, quo nihil inter opes Darij preciosius 53
pulchriusue repertum est, quæreretur in quem usum destinandum esset; alijs *Literarum*
aliud suadentibus, dixit, Huic optime seruandus dabitur Homerus. Senti, *amor*
ens nullum esse thesaurum illo preciosiorem. Ita uisum est iuueni, qui se to-
tum ad exemplar Achillis componebat.

Idem hortante Parmenione, ut noctu hostem adoriretur, alioqui sum 54
mum fore discrimen, si palam cum tanta multitudine Martem experiretur. Si *Ingenue*
quidem ex fragore procul uelut è pelago resonante, cõiectabant immensum esse
numerum, Non furor, inquit, uictoriã: recusans tenebrarum præsidio uincere.

Quum legisset prolixam epistolam ab Antipatro scriptam, in qua mul- 55
tæ incrant aduersus Olympiadem calumniæ, Ignorare uidetur, inquit, An- *Matris la-*
tipater, quod una matris lachryma multas delebit epistolas. *chrymæ*

Quum sensisset sororem suam cum iuvene quodam eleganti forma con- 56
suetudinè agere, nihil offensus est, sed dixit, Concedendum esse, ut illa quoque *Candidæ*
aliqua ex parte regno frueretur. Multum dissentiens ab animo Cæsaris Au-
gusti, qui nihil acerbius tulit, quàm filia neptiumque lasciuiam.

Quum audisset Anaxagoram differentem, innumerabiles esse mundos, 57
illachrymasse dicitur. Rogantibus nunquid accidisset lachrymis dignum, *Ambitio in-*
An non uideor, inquit, merito flere, qui quum mundi sint innumerabiles, *satiabilis*
nos nondum unius domini facti sumus?

Philippus à Triballis in prælio uulneratus est femore læca traiecto: ope 58
ra chirurgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatè cõ-
tractã manere. Cui Alexander, Ne uerearis, inquit, in publicum prodire, sed
gradum mouens uirtutis tuæ potius memineris. Hoc & alijs ascribitur.

Si quando in colloquijs aut conuiujs incidisset cõtentio de carminibus 59
Homeri, alijs alia præferentibus, hoc unice probauit Alexander, *Comparatio*
carminum Ho-
mericorum
Iliad. ƒ.
Amfóteron βασιλεύς τ' αγαθος, κρατερός τ' ἀχημης. Id est,
Dux bonus atque idem ualidus pugnator in armis.

Addebat Homerum hoc uersu uirtutem Agamemnonis prædicasse, Ale-
xandri uaticinatum esse. *60*
Quum transmissis Helleponto Troiam inuiseret, ueterum heroum res *60*
gestas animo reuoluens, quidam si uellet, pollicitus est se Paridis lyram da- *Musica digna*
turum. Hic Alexander, Minime, inquit, illa mihi est opus, quum Achillis ly- *duce*
ram habeam. Hac uir strenuus fortium uitorum laudes canere consuevit,
quum Paris sua lyra molles ac lasciuos modulos incineret.

Quodam tempore Darij mulieres inuisit unã cum Hephæstione. Hunc 61
quum esset eodem ornatu quo rex, corpore etiam maior, Syngambri Da- *Humaniter*
rij mater pro rege adorauit. Eadem quum ex nutibus adstantium intellexisset
errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrum. Tum Alexander,
Nihil est ò mater quod turberis. Nam & hic Alexander est. Sentiens ami-
cum esse alterum Alexandrum.

Cum

- Lenitas* locum ubi non erat rerum necessariatū copia, atq; hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, uirga tentoriū uela diduxit: flebitis, inquit, ni longius semoti de me male loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se nō indignari quod male de ipso loquerentur, sed quod tam uicini, ut exaudiri possent ab eo cui maledicebant.
- Liberalitas regum* 11 Aristodemo qui unus ex amicorum regionum numero fuit, è coquo ut putabatur prognatus, suadenti ut impendijs ac largitionibus aliquid detraheret, Verba tua, inquit, Aristodeme ius olent. Subindicans coquorum esse parsimoniam, non regum: proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset patre natus.
- Seuere* 12 Quum Athenienses seruum Antigoni honoris gratia perinde ut ingenuum in ciuium numerum ascripsissent, Nequaquam, inquit, uelim unum Atheniensem à me loris cædi: significans per illos factum, ut unum ciuem Atheniensem posset loris cædere, quippe seruum: sed Athenis esse plures uno commeritos, ut à rege loris cæderentur, qui seruum alienum, quod in ipsis fuit, manumitterent.
- Oratio aliena* 13 Adolescens quidam Anaximenis rhetoris discipulus, orationem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam subornatus, coram Antigono habebat: cumq; is inter audiendū quiddā scire cupiens sciscitaretur, moxq; adolescēs reticuisset, Quid ais, inquit Antigonus, num ista tibi sunt in tabulis descripta? Quod ille in adolescēte iudicauit absurdum, hoc hodie magnificum habetur, ut fenes etiā apud principes orationē à rhetore quopiam conducto sex mensibus elaboratā ediscant, eamq; psittacorum more reddant. Nec raro fit, ut nemine etiā interpellāte, sibi excidant, cunctisq; ridiculi sint.
- Verba affectata* 14 Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentem, Hora niuium iaculatrix adueniens, regionem herbis defectam reddidit. Non desines, inquit, mecum, ut cum turba agere? Offensus est rex oratione nimis elaborata, cuiusmodi uerborū apparatu solent se uenditare rhetores apud imperitā multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patiētia. Quoniam autem affectata sermonis structura, latine nō perinde potest exprimi, Græca ponam, χιονοβόλος ἡ ὥρα γενομένη, λειποβοτανεῖν ἐποίησε τὴν χώραν. Pro χιονοβόλος ἡ ὥρα dicere poterat hyems, & λειποβοτανεῖν uerbum est affectatum, uixq; poëtæ concedendum.
- Facete* 15 Thrasylo Cynico petenti drachmam, Non est, inquit, munus regium: Cynico subijciente, Talentum igitur da. At non est, inquit, Cynicum, tale munus accipere. Vtroq; cornu repulit postulantis improbitatem, quem existimabat nullo dignum beneficio.
- Glorie stimulus* 16 Quum mitteret filium suum Demetrium cum numerosa classe, magnaq; militum ui ad Græcos liberandos, dicebat, gloriam à Græcia uelut à specula in

la in orbem terrarū accendit: iuuenem glorię studio extimulans, uti strenue rem gereret, quod eius laudis rumor nō intra Gręcię fines esset cōtinendus, sed ob Gręci nominis celebritatē, per omnes mundi plagas dimanaturus.

Antagoram poētam in tentorio congrum coquentem, atq; ipsum patellam uersantem deprehendit Antigonus à tergo stans, eiq; dixit, Putasne o Antagora, Homerū quum Agamemnonis res gestas scriberet, coxisse congrum? Contra hæc Antagoras, Et tu rex, putasne Agamemnonem cum illas res gereret, fuisse curiosum, si quis in exercitu congrum coqueret: æquo animo rex tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur.

17
Urbanitas

In somnis Antigonus aliquando uiderat Mithridatem auream metentem messem, eoq; struebat illi insidias, ut tolleret è medio. Idq; quum indicasset Demetrio filio, iureiurando adegit ut sileret. Is uero iuncto sibi Mithridate deambulabat in littore maris, & infima hastę parte inscripsit harenę, Fuge Mithridates. Is intellecta re profugit in Pontum, atq; illic perpetuo regnauit. Hoc quū non sit apophthegma, uidetur ab aliquo adiectū.

18
Fides amici

Antigonus amicis suadentibus, ut si Athenas caperet, ualidis illam præsidij communiret, ne quando deficeret, summaq; cura ut totius Gręcię basim custodiret, respondit, se semper in hac fuisse sententiā, ut crederet nullū esse regni præsidium firmiter, quā ciuium beneuolentiam.

19
Clementer

Idem ubi audiuit reges in ipsius exitiū conspirasse, insolentissime respondit, se illos omnes uelut aues semina legentes uno lapide unoq; clamore disturbaturum.

20
Insolenter

Quum Antigonus in arduis ac præruptis locis planiciei imminentibus exercitum haberet, Pyrrhus positus circa Napiam castris, postridie per cauceatorem, ut in campum descendens Martem experiretur prouocauit. Antigonus uero respondit, suam militiam non magis armorū quā temporum esse, Pyrrho, si illum suę uitę tedium cepisset, satis multas ad interitum uias patere.

21
Non semper
pugnandum

Antigonus interrogatus, quem è suę ætatis ducibus præstantissimum iudicaret, respondit, Pyrrhum si senesceret. Non pronunciauit optimum, sed optimum fore, si rerum experientiam ætas adiungeret.

22

Idem uidens militem quendam alioqui strenuum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret: illo confesso morbum occultum, iussit medicis ut si quā fieri posset, adhiberent remedia. At miles iam morbo liber cœpit detrectare pugnam, minusq; prompte semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum quæ nam esset mutati animi causa? Tum miles, Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quum afflicte uerem, non magnopere metuebam tali uitæ: nunc quum tua opera mihi uita facta est charior, magis caueo ne pereat.

23
Felicitas timidos facit

Antigonus senior sophistę cuidam librum de iustitia conscriptum porrigenti, Desipis, inquit, qui quum me uideas alienas urbes armis uexātem,

24
Bellum iniustum

o camen

tamen apud me de iustitia differis. Sensit eos qui ditionis ampliandæ, gloriæ causa bellum inferunt alienis ciuitatibus, nō posse tueri iustitiæ leges.

25 Antigonus senior quum frequenter Biantem moleste flagitantē tulisset, tandem uictus tædio, Date, inquit, Bianti talentum, uel ui. Sentiens beneficium non impetratum, sed improbitate extortum.

26 Antigonus quum nocte quadam quosdam e militibus suis exaudisset omnia mala imprecantes regi, qui ipsos in illud iter & inextricabile lutū induxisset, accessit ad eos qui maxime laborabant: eos quū ignorantes à quo adiuuarentur explicuisset, Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius uitio in has miseras incidistis: sed ei bene oprate, qui uos ex hac uoragine eduxit. Hac uindicta contentus erat regis uere excelsus animus.

27 Idem quum in paruulo quodam castello Græci obsiderentur, ac fiducia loci contemnentes hostem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc staturā humilē, nunc collisum nasum deriderēt, Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, quādo in castris meis Silenū habeo. Cū hos dicaces fame domuisset, quod captis facere mos est, uidelicet ut qui bello sunt utiles, in cohortes describantur, cæteri præconio subiiciantur, negauit se uel id facturum fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam malam habrent linguam. Hoc idem arbitror esse cum eo quod refert Plutarchus, nisi quod aliter commemoratur à Seneca.

28 Idem quum accepisset instrumentum prægrandibus literis descriptum, *iocari in seipsum* Hæ, inquit, uel cæco perspicuæ sunt: iocans in uicium oculorum. Erat enim luscus. Idem alius magno capitis sui periculo dixisset, quod usu uenit Theocrito Chio, de quo postea dicitur.

Iam ut cum Græcis utcunq; paria faciamus, Alexandro Iulium Cæsarem, Philippo Augustum, Antigono M. Tullium obijciemus.

OCTAVIUS CAESAR AVGVSTVS

1 *Proditio grata* Quum in conuiuio Rhymirales Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustum descuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrans belli societatem molestus esset, Cæsar dissimulata illius petulantia, alteri cuidam regum propinans dixit, Proditionem amo, proditores non laudo. Significans his qui prodicione profuerunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officium quod præstant pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis ac scædifragis.

2 *Clementer* Quum Alexandrini post urbem ui captam extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum conscendit, adiuncto sibi Ario Alexadrino, dixit se ciuitati parcere, primum propter ipsius magnitudinem ac pulchritudinem, dein propter Alexandrum Magnum eius urbis conditorem, postremo in gratiam Arii amici. Raræ cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem quæ pertinacissime rebellarat: sed non minus laudis merebatur illa ciuilitas, quod huius beneficii gratiā non sibi uindicauit, sed unam præcipuamq;

cipuamq̄ partem ipsi concessit urbi, alteram tribuit Alexādro, cuius memoriam sciebat apud Alexandrinos esse gratiosissimam: tertiam transtulit in Arium, eius ciuitatis ciuem, amicum tanto titulo suis commendans.

Quum ad Augustum delatū esset, Erotem Ægypti procuratorē emisse, coturnicem, in pugna superantē omnes, ac prorsus inuictam, eamq̄ assam deuorasse: iussit acciri hominem, & discussa causa cōfessum malo nauis affigi iussit: uita iudicans indignū, qui ob tantillā gulæ uoluptatem non pepercisset aui, quæ pugnādo diu multisq̄ potuisset esse uoluptati: præterea quæ læto quodam omine Cæsari perpetuam in bellis prosperitatē portenderet.

In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum instituit, sed quum Cæsari quidam libellum porrexerit, in quo scriptū erat, Caluus Theodorus Tarsensis fur erat, quid tibi uidetur? lecto eo nihil aliud subscripsit, quàm, Videtur.

Athenodoro philosopho causatione senectutis flagitanti ut sibi liceret redire domū, Augustus concessit. At quū ille Cæsari dixisset, uale, uolens aliud quod philosopho dignū monumentū apud illum deponere, adiecit, Cæsar quū fueris iratus, ne quid dixeris feceris uē, priusq̄ Græcarū literarū nomina apud te recensueris. Cæsar autē philosophi dexterā amplexus, adhuc, inquit, te præsentē mihi opus est, totūq̄ etiā annū apud se detinuit, dicēs illud Græcorū puerbiū, Silētij sunt tuta fidi præmia: siue approbās philosophi dictū, quod tutū esset irā premere ne prorūpat in uerba, siue sentiens philosopho profuturū fuisse, si hoc dictū non addidisset iam abiturus. Quanquā tam salubris admonitio magnificū aliquod præmiū merebatur.

Quum audisset, quod Alexander natus annos triginta duos, posteaquā plerasq̄ mundi regiones peragrarat, dubitasset quid in reliquum uitæ tempus esset facturus, demirabatur si Alexander non iudicasset maius opus, bene gubernare partem imperiū, q̄ amplam ditionem cōparasse. Recte notauit inexplabilem Alexandri ambitionem, qui nullam aliam functionem rege dignam existimasset, quàm proferre ditionis terminos: quum multo tum pulchrius tum difficilius sit, regnum quod contigit, rectis legibus, sanctisq̄ moribus exornare, quàm armis regno regnum addere.

Augustus legem tulerat de adulteris, quomodo iudicandi essent de hoc crimine delati, & quomodo puniendi conuicti: post iræ impotentia irruit in adolescentē delatū, quod cum Julia Augusti filia cōmerciū habuisset, eūq̄ manibus uerberauit. At quum adolescens exclamasset, Legem tulisti o Cæsar: adeo facti pœnituit Cæsarem, ut eo die recusaret cœnam capere. Crimen per se graue erat, tum admissum in Cæsaris filiam. Quis princeps ibi dolori suo temperaret? Aut quis ibi legum iudiciorūq̄ moras expectaret? At tantus princeps sibi adeo displicuit, ut à seipso pœnas sumeret, quod legi quam alijs prodiderat, non per omnia paruisset.

Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret, optabat à dñs, ut illum Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, ipsius autem fortuna

comitaretur. Quod in singulis erat præcipuum, id oportebat uni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestiæ, quod uir ingenio, doctrina, consilioque præstans, sua præclare gesta fortunæ ascribebat.

- 9 *Præfens con-*
filiū Dicebat se Romanis eum imperij successorem relicturum, qui nunquam eadem de re bis consultasset: de Tiberio sentiens.
- 10 *Autoritas* Quum iuuenes nobiles ac dignitate claros inter se tumultuantes uellet compescere, nec auscultarent illi, sed tumultuari pergerent, Audite, inquit, iuuenes senem, quem iuuenem senes audierunt. Augustus enim adolescens ad remp. admotus est, summaque fuit autoritate: hac sola uoce illos cohercuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.
- 11 *Clementer* Quum populus Atheniensium uideretur deliquisse quiddam, scripsit ex urbe Ægina, Non arbitror uos latere quod uobis irascor. Neque enim Æginæ sum hybernaturus. Nec aliud illis neque dixit, neque fecit, satis habens illis comminatum esse, si desisterent.
- 12 *Clementer* Quum quispiam ex Euclidis accusatoribus, affatim & ad fatietatē usque dicēdi libertate utens, eō tandem prouectus esset, ut tale quiddam diceret, Hæc si tibi non uidetur magna, iube ut mihi reddat septimum Thucydidis librum. His offensus Cæsar iussit illū duci: cæterū ut audiuit illum ex Brasidæ posteris reliquum esse, ad se uenire iussit, ac moderate correptū dimisit.
- 13 *Commoda in-*
terpretatio Pisoni domum à fundamentis usque ad extremam contignationem accurate ædificati, Ut bono, inquit, sim animo facis o Piso, qui sic ædificas, quasi Roma futura sit perennis. Non offensus est immodico structuræ apparatu, sed quod alius fuisset suspicatus ad tyrannidem spectare, ille uertit in lætum Romani imperij auspiciū.
- 14 *Lepide* Scripserat Augustus tragœdiam cui titulus erat Ajax, eam post, quoniam displicebat, spongia deleuit. Itaque quum Lucius tragœdiarum scriptor interrogaret, quid ageret ipsius Ajax, Cæsar admodū festiuiter, In spongiā, inquit, incubuit: alludens ad argumentū fabulæ, in quo Ajax quū rescuisset quæ dixisset fecissetque per insaniam, gladio incumbens sibi necem consciiuit.
- 15 *Princeps ad-*
tu facilis Cuidam ipsi libellum trepide porrigenti, qui manum nunc proferret, nunc retraheret, Quid, inquit? An putas te assem dare elephantis? Solent enim pueri minimos nummos elephantis porrigere, quos ille non sine spectatorum admiratione proboscide sic corripit, ut pueri manum non lædat. Sic uidemus pueros & in urforum rictum manum inserere, non sine metu. Molestum erat optimo principi quod timeretur.
- 16 *Lepide* Quum ab eo Pacinnus Taurus munus peteret, diceretque populari rumore sparsum, pecuniā haud paruam ipsi à Cæsare datam, Sed tu, inquit, noli credere. Lepido ioco significans se non daturum. Alter expectabat futurum ut Cæsar ipsius pudori succurreret, ne si compertum esset rumorem esse uanum, ipse ludibrio haberetur: Cæsar aliud indicauit remediū, sineret homines loqui quæ uellent, modo ne ipsi quod erat falsum persuaderent.
- Alter

Alter præfectura equitum submotus, insuper & salariū ab Augusto po/ 17
 stulare est ausus, hoc colore, ut diceret se non lucri causa salarium petere, *Lepide*
 sed ut tuo, inquit, iudicio uidear impetrasse munus, & ita credar, non ab offi *negare*
 cio submotus, sed officiū deposuisse, Tu, inquit Augustus, apud omnes præ
 dica te accepisse, ego non negabo. Si nihil mouebat petitorum, nisi metus
 ignominia, uia commonstrata est, qua nihilominus honori suo consulere
 posset, quàm si pecuniam accepisset.

Herennium adolescentem uitij corruptum Cæsar castris excedere ius/ 18
 serat: quumq; ille dimissus supplex ac plorabundus apud Augustum hac *locose*
 deprecatione uteretur, quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo?
 Dic, inquit, me tibi displicuisse. Quoniam pudebat adolescentē fateri, quod
 ipse Cæsari displicisset, Cæsar permisit ut sermonem inuerteret, & culpam
 in ipsum conferret.

Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabiliq; in fronte cicatri/ 19
 ce deformatus, quoniam honesto uulnere erat insignis, immodice sua facta *salse*
 iactabat: eius insolentiā Augustus leniter castigauit, At tu, inquit, caue ne
 quando fugiens post te respexeris. Subindicās fieri posse, ut uulnus de quo
 nimium se uenditabat, non in prælio, sed in fuga accepisset.

Galba corpus habens gibbo deforme, de quo uulgo iactatum est, Inge/ 20
 nium Galbæ male habitare, quum apud Cæsarem causam agens subinde *salse*
 diceret, Corrige me Cæsar, si quid in me reprehendendum uideris. Ego, in/
 quit, Galba monere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod re/
 prenditur, corrigitur quod ex distorto fit rectum.

Quum pleriq; rei quos Seuerus Cassius accusabat absoluerentur, & is cui 21
 Cæsar forum extruendum locarat, diu traheret illum operis expectatione, *Lepide*
 Vellem, inquit, Cassius & forum meū accusasset. Iocatus est ambiguo uer/
 bo. Nam absoluitur quod perficitur, & absoluit qui à causa liberatur: absol/
 uit opus architectus, & reum iudex absoluit.

Olim erat magna sepulchrorū religio, eaq; pars agri quæ sepulchro erat 22
 dicata nō proscindebatur aratro. Vectius itaque quum nihil hac religione *locus ex*
 deterritus, patris monumētum exarasset, Augustus facete iocatus est, Hoc, *ambiguo*
 inquit, est uere patris monumentum colere. Rursus lusit ancipiti uerbo,
 Colimus ea quæ ueneramur, & colitur ager aut aliud simile. Gemina fuisset
 amphibologia, si pro monumēto dixisset memoriam, quod ab illo dictum
 arbitror. Siquidē eorum memoria nobis sacrosancta dicitur, quos uita de/
 functos ueneramur, & memorias ad Græcorum imitationem uocamus de/
 functorum monumenta.

Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad Augustum peruenisset, quod 23
 in Syria pueros omnes qui bimatum non excessissent iussisset interfici, & *crudelitas*
 in his etiā ipsius perisse filium, Præstat, inquit, Herodis esse porcum quàm
 filiū. Herodes Iudæus erat, & Iudæi mira religione abstinent ab esu suillæ.

24 Meccenas uir aliâs laudatus in stilo lasciuiabat, uerbis affectatis & compositioni insolenti frequenter indulgens: Augustus contra uerbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat. Ad alios itaque scribens stilo simplici consueuit uti, Meccenati uero quem familiariter amabat, scribens, Meccenatem imitari solet, adeo ut in quadam epistola, multa liberius ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam, Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Aretinum, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilnecorum smaragde, iaspis figulorum, Berille Porfennæ, carbunculum habeas, *ἵνα σωτῆ μιν πάντα, μάλαγμα mœcharum.* Sic irrisit parum uiriles amici in scribendo delitias. Eiusdem *μυροβρίχης* cinnos iocis exagitare consueuit, uoces ac sententias ineptas fœtores appellare consueuit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui sententiam quæ apertissime declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas & exoletas uoces aucupanti. M. Antonium increpabat uelut ea scribentem quæ homines mirêtur potius quæ intelligant. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adijcit, Sed opus est dare te operam, ne moleste loquaris.

25 Potitus Alexandria multis uitam donarat in gratiam Arii philosophi, *Extorta uenia* Sotratum tamen promptissimæ quidem linguæ uirum, sed qui Cæsari displiceret, quod temere Academicus haberi uellet, reiecit. At is squalidus promissa quæ cana barba cœpit Arium quocumque iret insequi, uersiculum illum in ore habens,

σοφοὶ σοφῶς σώζουσιν, ἀμ ὄσιμ σοφοί.

Id est, sapientes sapientes seruant, si fuerint sapientes. Hac arte coëgit Cæsarem ignoscere.

26 Quum iam quadragesimum excessisset annum, ageretque in Gallia, *Clementer* delatum est ad illum, L. Cinnam adolescentem nobilem ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est ubi, quando, & quomodo aggredi uellent. Decreuerant enim sacrificantem interficere. Dictabatur proscriptio nis sententia, sed Augusto interim uarias ædente uoces, ingressa Liuiâ uxor, Fac, inquit, quod medici solent, qui ubi usitata remedia non procedunt, tentant contraria: seueritate nihil adhuc profecisti, ignosce. Cinna deprehensus uitæ tuæ nocere non potest, famæ tuæ prodesse potest. Protinus iussit accersi Cinnam solum ad colloquium, uenienti alteram cathedram poni iussit. Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quod seruasset repertum in castris hostium, quod patrimonium omne concessisset, quod insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finit obiurgationem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus utrum ego meliore fide uitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum?

tum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab ullo petitus est.

Augustus nulli ferè ad conuiuium uocanti negare solitus est. Exceptus 27
igitur à quodam cœna perparca, ac penè quotidiana, quum à conuiuatore *Ciuiliter*
dimitteretur, hoc illi tantum insufurrauit, Non putabam me tibi tam fami-
liarem. Alius tam ieiunum apparatus contumeliam fuisset interpretatus,
ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens, idç in aurem,
ne cæteri putarent exprobratam parsimoniam. Quid hac comitate amabi-
lius in tanto monarcha, qualem nunc uix triginta reges æquent?

Purpuram Tyriam empturus, de obscuritate querebatur: quumç uen- 28
ditor diceret, Erige altius & suspice, Ergo ne, inquit, ut me populus Roma- *Salse*
nus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum?

Habebat Augustus nomenclatorem obliuiosum, quum hoc genus ho- 29
minum oporteat in primis ualere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæ- *Obliuiosus*
sarem, nunquid eò mandaret, Accipe, inquit, commendatitias, nam illic ne- *nomenclator*
minem nosti. Atqui hoc est proprium nomenclatorum munus, omnium
nomina, cognomina, titulosque dignitatum tenere, quo heris quum o-
pus est suggerant. Vnde illis etiam nomen est inditum, è Græco Lati-
noç conflatum.

Augustus etiamnū adolescens lepide tetigit Variniū: siquidem is poda- 30
græ obnoxius, uideri studebat discussisse uitium, ac iam mille passus ambu- *Lepide*
lare se gloriabatur, Non miror, inquit Cæsar, dies aliquanto sunt longio-
res: significans illum nihilo magis liberum esse à podagra, sed dies esse lon-
giores factos.

Equite Romano quodam defuncto compertum est illum tantum habu- 31
isse æris alieni, ut summa ducenties mille nummum excederet, idç dum ui- *Culcitra*
ueret celauerat. Quum igitur res illius auctioni subijcerentur, ut ex pecunia *operati*
creditoribus satisfieret, Augustus iussit sibi emi culcitram illius cubicularem:
ac mirantibus hoc præceptum, Habenda est, inquit, ad somnum mihi con-
ciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obstrictus somnum cape-
re potuit. Nam Augustus ob ingentes curas sæpe maximam noctis par-
tem ducebat infomnem.

Quodam die forte uenit in ædes, in quibus habitabat Cato Uticensis. 32
hic quum Strabo quo Cæsari adularetur, Catonis pernicitiam accusa- *Graviter*
ret, quod sibi manus adferre quàm Iulium uictorem agnoscere maluisset.
Quisquis, inquit Augustus, præsentem reipub. statum mutari non uult,
is & ciuis & uir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus est,
& sibi consuluit, deterrens ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam
præsens status non is dicitur, qui tum erat quum hæc loqueretur Augu-
stus, sed qui fuerat tempore conspiracy in Iulium.

Quemadmodum Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, 33

Iocus in principē retortus ita in se iactos aut retortos interdū liberius, patientissime tulit. Adolefcens quidam prouincialis Romam uenerat, oris similitudine tam mirifice referens Augustum, ut in se populi totius oculos cōuerteret. Cæsar hoc audito iussit ad se perducī, eumq̄ contemplatus, hunc in modum percontatus est. Dic mihi adolefcens, fuit ne aliquando mater tua Romæ? Negauit ille, ac sentiens iocum retorfit, adijciens, sed pater meus sæpe. Augustus ludens suspitionem intendebat in matrem adolefcens, uelut ab ipso stupratam: at adolefcens protinus eam suspitionem retorfit in matrem Cæsarī, aut in sororem. Nam oris similitudo non magis arguebat illum esse Cæsarī filium quàm fratrem aut nepotem.

34 Libere Temporibus triumuiralibus quum Octauius, Lepidus & Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionem scripserat Fescenninos, ludibrii causa. Tum Pollio, At ego, inquit, taceo. Non est enim facile in eum scribere, qui potest proscribere: notans Augusti tyrannicam potentiam, nec ea libertate offensus est Augustus.

35 Libere Curtius eques Romanus delitijs diffuens, quum apud Cæsarem cœnaret, macrum turdum sustulit è patina, eumq̄ tenens interrogauit Cæsarem, liceret ne mittere: quumq̄ is respondisset, quid ni liceat? ille protinus auem misit per fenestrā, iocum arripiens ex ambiguitate uerbi. Nam cibus è conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

36 Ingratitudo Idem æs alienum cuiusdam senatoris, quem charum habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadragies mille nūmum. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil aliud scripsit Cæsari, quàm. Mihi nihil. Ioco uelut ex postulans etiam, quod cum numerasset omnibus creditoribus, ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morosior aliquis ingratitude fuisse interpretatus, Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

37 Faceta exprobratio Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem sequutus Licinius nouum opus aggressuro centies promisit per libellum, in quo post expressam pecuniæ summam, quæ uirgula superducta signabatur, spatium erat uacuum. Hac occasione Cæsar usus priori summæ quam scripserat libertus, alterum centies adiecit, sua quidem manu spatium quod uacabat diligenter explorato, sed affectata literarum similitudine. Itaque duplum accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæterum ubi Cæsar rursus nouum opus inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello, Confero tibi domine ad noui operis impensam, quod uidebitur. Non expressit summæ modum, ut illi liberum esset scribere quantum uellet, quandoquidem priorem summam duplicasset.

38 Libertas inmodicæ Quum censoris munus gereret Augustus, eques quidam Romanus apud illum delatus est, quasi facultates suas imminuisset. At ille citatus probauit sese

sele auxisse. Mox eidem obiectum est, quod legibus contrahere matrimonium iubentibus non paruisset. Ille docuit, se ex uxore trium liberorum esse patrem. Nec satis erat equiti, dimitti, sed Cæsari credulitatem exprobrans addebat, posthac Cæsar, in honestos uiros inquirens, honestis mandato, Satis aperte pronuncians, eos non fuisse uiros bonos, qui manifestò falsa ad ipsum detulissent, obiter & ipsum criminans, qui uices suas mandaret sycophantis. Et hanc libertatem innocentiae condonauit Cæsar.

In uilla quadam inquietas nocteis agebat, interrumpente somnos ipsius noctuæ cantu. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam, specij ingentis præmij ad Augustum pertulit: laudato imperator mille nummum dari iussit, Ille ausus est dicere, malo uiuat, auemque dimisit. Quis non miretur hanc contumaciam impune cessisse militi? 39
Lenitas principis

Veteranus quidam quum uocatus in ius periclitaretur, adiit in publico Cæsarem, rogans ut sibi uellet adesse, Cæsar è comitatu suo selectum ilico dedit, ei que litigatorem commendauit. Hic miles uociferans, At non ego Cæsar, periclitante te Actiaco bello uicarij quæsiui, sed pro te ipse pugnaui, simulque detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationem, ueritus ne non modo superbus, uerumetiam ingratus uideretur. 40
Gratitudo principis

Delectatus inter cœnam fuerat Symphoniacis Turonij Flacci mango- nis, eosque frumento donarat, quum alios auditos soletet largiter donare nummis. Eosdem quum postea Cæsar inter cœnam requireret, Turonius sic excusauit, ad molas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impune tulit quod dixerat non miles, sed mango. 41

Quum sublimis ex Actiaca uictoria reuerteretur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenens doctum hæc uerba sonare, Aue Cæsar uictor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex milibus nummum emit. Socius opificis ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari, illum & alium habere coruum, quem ut adferre cogeretur rogauit: allatus uerba quæ didicerat expressit, Aue uictor imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus tantum iussit, ut munus cum socio partiretur. 42
Lenitas

Salutatus similiter à psitaco, & hunc emi iussit. Idem miratus in pica & hanc mercatus est. Hoc exemplum tenuem quendam sutorem sollicitauit, ut coruum institueret ad huiusmodi salutationem. Qui quum impendio exhauriretur, subinde ad auem non respondentem dicere solet, Opera & impensa perijt. Tandem peruicit assiduitate, ut coruus sonaret dictatam salutationem. Ea quum Augustum prætereuntem salutasset, Cæsar, satis, inquit, istiusmodi saluatorum habeo domi. Tum coruus memor & illorum uerborum quæ toties audierat, subtexuit, Opera & impensa perijt. Ad hoc arri- dens Augustus iussit auem emi, quanti nullam adhuc emerat. 43
Solertia

Græculus quidam ita captare solitus est Cæsarem Augustum: descen- denti à palatio honorificum aliquod epigramma porrigebat. Id quum frustra sæpe 44

sæpe fecisset, nec destitutum uideret Augustus, epigramma bene Græcum manu sua descripsit, & Græculo ad se uenienti obuiam misit, ueluti carmina carminibus pensaturus. Græcus acceptum legit, ac nō solum uoce, uerum etiam uultu gustuq; corporis laudauit carmē, miratusq; est. Deinde quum accessisset ad sellam qua Cæsar uehebatur, demissa in pauperē crumenam manu pauculos denarios protulit, Cæsariq; obtulit, his uerbis, ἔκκατὰ τὴν χερτῶν σὺν σεβαστῇ, εἰ πλέον ἔχομαι, πλέον ἰδίδου, id est, non iuxta fortunā tuā Auguste, si plus haberē, plus darē. Sequuto omnium risu, dispensatorem Cæsar uocauit, & sestertium centum milia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palām exprobrata principi parsimonia.

45 *Solertiter* Iulia Augusti filia quum patrem salutaret, senserat illius oculos licentiore cultu offensos, licet ille dissimularet: itaq; postero die mutato cultu patrem complexa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit. Et quanto magis, inquit, iste cultus decet Augusti filiam. Tum illa, Nimirum hodie me patris oculis ornaui, heri uiri.

46 *Conuictus arguit mores domesticæ* In spectaculo gladiatorū conuerterant in se populi oculos Liuia & Iulia, comitatus dissimilitudine: Liuiam cingebant uiri graues, Iuliam iuuenes luxuriosi comitabātur. Pater Iuliam admonuit scripto, uideret quantū inter duas principes sceminas interesset. Illa rescripsit, Et hi mecū senes fient. Hoc commode interpretanti lepide: incommode, procaciter dictū uideri potest.

47 *Caluitium accersitum* Eadem mature canos habere cœperat, Subitus autem Cæsaris interuentus oppressit comprices, filia canos sublegentes, deprehensis super uestes earum pilis, quos euulserant. Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonibus extracto tempore tandem induxit ætatis mentionem. Hac occasione rogauit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calua. Quumq; illa respondisset, Ego pater cana esse malle: quur ergo, inquit, istæ te caluam ante tempus student facere? Lepido commento coarguit illam mendacię.

48 Cuidam graui amico suadenti, ut se ad exemplum paternæ frugalitatis componeret, satis procaciter Iulia, Ille, inquit, obliuiscitur se Cæsarem esse, ego memini me Cæsaris esse filiam.

49 Augustus duobus pantomimis inter se commissis, ut alternis gestibus certarent, alterum dixit saltatorē, alterū interpellatorem, quod ille immodice gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltantem interpellare uideretur.

50 *Adulatio re-pulsa* Tarraconensibus pro læto ostento nunciantibus, quod in eius ara palma esset enata, Apparet, inquit, quàm frequenter accendatis. Quod illi dñs tribui uolebant, ille tribuit illorum negligentia, qui nunquam in ara Cæsaris adolerent incensum.

51 *Festiuam negatio* Idem quum Galli donassent ei torquem aureū centum pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc produceret iocum ut diceret, Imperator, torque me dona, Malo te, inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulatoris impudentiam, qui nunquā in bello fuisset, eocq; magis illi

illi conueniebat corona ciuica, quæ ex quernis ilignisq; frondibus fieri con-
suevit, quemadmodum triumphalis ex auro. Quanc; & castrensis & muralis
& naualis ex auro fieri solet. Qua de re uide A. Gellium Lib. 5. cap. 6. Ciuicam
autem Augustus ut honorificentiore per iocum obtulit. Nam Suetonius
refert, eum inter dona militaria aliquanto facilius phaleras & torques, &
quicquid auro argentoq; constaret, dare solitum quam uallares ac murales
coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Ta-
meti de materia coronarum uariant Gellius & Suetonius.

Quum urbem Romam multis modis & ornasset & communisset, atq; 52
etiam in posterum quod quidem in ipso fuit tutam reddidisset, nõ sine cau-
sa glorians dicere solet, Romam lateritiã accepi, marmoreã relinquo. Nihil *Principis est*
principi magnificentius, q; si ditionem quam accepit reddat statu meliore. *ornare ditior*
nem

Quum miles quiddam ab ipso impudenter peteret, ac Martianum ui- 53
deret accedentem, quem & ipsum aliquid improbe petiturum suspicabatur,
Non magis, inquit, faciam commilito quod petis, quam quod Martianus
à me petiturus est.

Lex erat, ut qui patrem occidisset, culleo infueretur: nec hæc pœna sume- 54
batur nisi de confesso. Ab huius pœnæ atrocitate Cæsar ut liberaret mani- *Clementer*
festi parricidij reum, sic interrogauit, Certe patrem tuum non occidisti, an-
sam porrigens inficiandi. Tanta erat principis in iudicando lenitas.

Dicere solet, nihil minus in perfectum ducem conuenire, quam festinatio 55
nem ac temeritatem, crebroq; illud iactabat, *πειϋδε βραδείως, ἀσφαλῆς* *Festina*
γρ̄ δστιν ἀμείνωρ ἢ θρασὺς στρατηλάτης. Qua de re satis dictum est no- *lente*
bis in Chiliadibus.

Liuiæ uxori pro quodam Gallo petenti ciuitatē, negauit, immunitatem 56
obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrahi, quam honorem ciuita- *Dignitas uileq;*
tis Romanæ uulgari: nimirum reip. dignitatem anteferes priuato cōmodo. *scit, in plures*
diffusa

Quum pro contione multos uideret pullatos, siue ut legendum arbitror, 57
palliatos, indignabundus, En, inquit, Romanos rerum dominos gentemq; *Cultus*
togatam. Adeo studebat prisicos reuocare mores, ut habitum quoq; uesti-
tumq; doluerit immutatum.

Populo de inopia uini caritateq; querenti dixit, à genero suo Agrippa 58
productis pluribus aquis satis prouisum ne sitirent homines. Fuit autem *Frugalitas*
Agrippæ uigilantissimum studium undiq; prospiciendi urbi de aquarum
scopia. Augustus autem seuerè populum ad aquas à uino reuocauit.

Timagenes historiarum scriptor, multa petulanter in Cæsarem, multa 59
in uxorem, multa in totam illius domum dixerat, Cæsar illum admonuit, *Lenitas mira*
ut moderatius lingua uteretur. Cum perseveraret male loqui, nihil aliud q;
domo sua illi interdixit. Timagenes autem libros quos scripserat acta Cæ-
saris continentes recitauit, & combussit, in odium Cæsaris, quasi rerum ab
illo gestarum memoriam abolere cupiens. Hunc tamen palam & pertinaciter

citer inimicitias exercentem cum Cæsare, nemo civium Romanorum ab ædibus suis exclusit, in domo Pollionis Asinij consenuit. Nunquam tamen Augustus cum hospite inimici sui exoptulavit, nisi quod quodam tempore illi dixit, *θηριοτροφεὺς*, id est, alis bestiam siue uiperam. Mox Pollionem parantē excusare se, interpellavit, dicens: Fruere mi Pollio, fruere. At quum Pollio nondum securus diceret, Si iubes Cæsar, protinus illi interdixit domo mea. An istud, inquit Augustus, me facturū putas, qui uos redegerim in gratiā? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio, nec aliā habebat desinendi causam, nisi quod illi Cæsar irasci cœperat. Vtriusq; maleuolētiam boni consuluit principis clementia.

60
*Seruitia casti
gata*

Cœnabat Augustus apud Atedium siue Vedium Pollionem. Fregerat quidam è seruulis uas crystallinum, ilico iussus est ab Atedio rapi, & muris obijci. Puer ad Cæsaris pedes confugit, nihil aliud petiturus, quàm ut aliter periret. Cæsar motus nouitate crudelitatis, & puerum dimitti, & crystallina omnia ante se frangi iussit, & his pro puero completi piscinā. Amicum autem grauiter increpauit: è cōuiuio, inquiens, rapi homines imperas, & noui generis pœna lacerari? Si calix tuus fractus est, uiscera hominis distrahentur? Tantū ne tibi placebis ut ibi aliquē duci iubeas, ubi Cæsar est?

61
Lenitas

In cognitione quadum, quum Æmilio Eliano Cordubensi inter cætera crimina illud uel maxime obijceretur, quod male loqueret de Cæsare, conuersus ad accusatorem, Velim, inquit, hoc mihi probes, efficiam ut Elianus sciat me quoq; linguā habere, plura enim uicissim de eo loquar. His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

62
Lenitas

Tiberio frequenter per literas iracunde querenti de his qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re nimium indulgeret ætati suæ. Satis enim est, inquit, si hoc habemus, ne quis nobis melesacere possit.

63
Modeste

Filios suos nunquam populo commendauit, nisi cum hac exceptione, si merebuntur. Honorem non autoritati, sed meritis tribui uolens.

64
Liberi mali

Iulias filiam ac neptem relegarat, post etiam Agrippam prius adoptatum, post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare uersu Homérico,

αὐτὸν ὄφελον ἀγαμώσε μίμειμ, ἄγονος τ' ἀπολίωσαι. Id est,
O utinam cœlebs uixissem, orbuscq; perissem.

Nec aliter illos appellabat, quàm tres uomicas, seu tria carcinomata sua. Suorum enim mortem leuius ferebat quàm dedecora. Quin & testamento cauit, ne si quid accidisset Iuliæ filiæ & nepti, sepulchro suo inferrentur.

65
*Modestas
nominis*

Indigne ferebat aliquid de se componi, nisi serio, & à præstātissimis: admonebatq; prætores ne paterentur nomē suum cōmissionibus mimorum aut histrionum obsolefieri, hac quidam in parte Alexandrum magnum referens. Decet ubiq; principis autoritatem sartam tectam præstare.

66

Insulam quandam Capreis uicinam in quam è comitatu Cæsaris secedere

dere solent, qui cuperent ociari, solitus est ἀπραγόνην appellare. ἀπραγία *Ocium*
enim sonat negociorum uacuitatem.

Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos percontabatur, *ec* 67
quid ipsis uideretur mimum uitæ sat commode transegisse, sentiens de fa-
bula uitæ peracta, & adiecit carmen peractis comædijs accini solitum,
ὁ ὅτε ἕρότου, καὶ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς ὑτυπῆκατε.

C. IULIVS CAESAR

C. Julius Cæsar quum Syllam fugeret etiamnūm adolescens, incidit in 1
piratas Cilices: ac primum ubi pro redemptione summā quam ab eo peterent
pronuntiaſſent, derisit prædones, uelut ignaros, quem cepiſſent, ſecꝫ du-
plum daturum pollicitus eſt. Deinde quum aſſeruaret donec adferretur pe- *Indoles ex*
cunia, imperauit illis ut ſilerent, nec ſibi dormienti obſtreperent. Eiſdem ora *celſa*
tiones & carmina quæ ſcribebat recitare ſolet, quæ cum illi non ſatis proba-
rent, ſtupidos ac barbaros appellabat, cumꝫ riſu minitabatur ſe illos actu-
rum in crucem, quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs quas piratæ pro
redemptione pacti fuerant dimiſſus, contractis ex Aſia uiris ac nauibus, cõ-
prehendit eoſdem prædones, ac ſuspendit: ſed prius iugulatos, ne ſeueritas
careret clementia. An non hic ſtatim agnoſcis indolem Alexandri magni,
cui nihil mediocri ſatis eſſe poſſet?

Quum Romæ maximi pontificis dignitatē ambiret, cõpetitore Q. Catu 2
lo primæ apud Romanos dignitatis ac potentiaæ uiro, matri ipſum ad fores *Fiducia ſuæ*
deducenti, Hodie, inquit, ô mater, aut pontificem maximū habebis filium,
aut exulem. Excelfa indoles, omniſꝫ repulſæ impatiens.

Pompeiam uxorē, quod ſiniſtra fama laboraret, quaſi cum Clodio rem 3
habuiſſet, repudiauit quidem. Cæterum quum Clodius hoc nomine reus *Ciuilitas*
perageretur, Cæſar citatus teſtis, nihil male de uxore dixit. At quum accuſa-
tor diceret, Quis igitur cum illa feciſti diuortium? quoniam oportet, inquit,
Cæſaris uxorem etiam à calumnia puram eſſe. præter argutiam reſponſi lau-
dari poteſt & ciuilitas, quod repudiatæ couiugis famæ pepercit.

Quum Alexandri magni res geſtas legeret, non tenuit lachrymas: atqꝫ 4
ad amicos, Hoc, inquit, ætatis qua nunc ſum, Alexander deuicit Darium: mi *Ambitio*
hi uero ad hunc uſqꝫ diem nihil præclari facinoris geſtum eſt. Suetonius tra-
dit id accidiſſe quum prætor iure dicundo conuentus obiens, apud Gades
in templo Herculis uidiſſet Alexãdri magni ſtatuā. Vtinam hoc ingenium
ad moderati potius quàm ad maximi principis æmulationem properaſſet.

Quum in alpibus oppidulum quoddam frigidum præteriret, ambigen 5
tibus amicis, an illic etiam eſſent ſeditiones, contentionesꝫ de principatu, *Principatus*
ſubſtitit, ac ſecū aliquandiu cogitauit: mox malle, inquit, hic primus eſſe, *amor*
quàm Romæ ſecundus. Hoc nimirū eſt quod à Lucano poëta ſcriptum eſt,
nec Cæſarem potuiſſe pati priorem, nec Pompeium potuiſſe ferre parem.

p Facinora

- 6 *Audacia* Facinora quæ quoniam periculo obnoxia sunt & magna, gerenda esse dicebat: at de his non consultandum, quod ad hæc perficienda plurimum habeat momenti celeritas. Expensio uero periculi reuocat hominẽ ab audacia.
- 7 Cum ex Gallia prouincia aduersus Pompeiũ tenderet, Rubicone amne transmissio, dixit: *Omnia iacta sit alea*: significans se de summa rerum uelle periclitari. Is enim fluuius Galliam ab Italia dirimit.
- 8 *Mine potentum* Quum Pompeius relicta Roma perfugisset ad mare, Metellus ærario præfectus, Cæsari uolenti illinc pecunias tollere, obstitit & ærariũ clausit. At Cæsar illi mortẽ minatus est. Ea uox quum Metellum reddidisset attonitũ, hoc inquit ò adolescens, dictu mihi difficilius fuit quàm factu. Sentiens se uel nutu posse quem uellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes.
- 9 *Animus im-
perterritus* Durachij expectabat ut illuc Brundisio milites mitterentur: id quum tardius fieret, clam omnibus conscensa scapha exigua, tentauit transmittere pelagus: quum nauigium undis obrueretur, gubernatori iam animum despondenti, quis esset aperuit, dicens: Confide fortunæ, scias quæ te Cæsarem uehere. Tanta erat animi præstantia, quasi fortunam ac deos in manu haberet. Ac tum quidem tempestate ingrauescente uertitus est quod instituerat peragere. Milites autem ubi rescuere factum, concursum fecerunt ad Cæsarem, grauiter quæ ferebant si alias expectaret copias, uelut ipsis diffusus.
- 10 *Vti uictoria* Cæterum commissa pugna Pompeius uicit, sed uictoriam non est persequutus, uerum sese recepit ad exercitum. Tum Cæsar, Hodie, inquit, penes hostes erat uictoria, at non habet ducem qui uictoria sciat uti.
- 11 *Mora noxia* Quum Pompeius instructam aciem apud Pharsalum inibi consistere, & hostem operiri iussisset, Cæsar dixit illum errasse, qui uim, impetum, ac diuinum afflatum animorum ad incursionem paratorum mora relaxasset. Adeo Cæsari non modo certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, uerum etiam de bellandi peritia.
- 12 *Celeritas con-
ficiendi* Quum Pharnacem primo congressu uicisset, amicis scripsit, Veni, uidi, uici, summam rei gestæ celeritatem indicans. Posteaquam milites qui Scipionem in Africa sequebantur fugissent, &
- 13 *Glorie amor* Cato uictus, sibi necem uitæ conscisset: Inuideo, inquit Cæsar, ò Cato tibi mortem istam, quando tu mihi salutem tuam inuidisti. Cæsar existimabat sibi summæ gloriæ futurum, si uir tantus, quum bello uictus esset ipsi uitam deberet. At Cato maluit honestam mortem, quàm oppressa publica libertate cuiquam seruire. Proinde mortis illius gloriam Cæsar inuidebat Catoni, quod is Cæsari, seruati Catonis laudem inuidisset.
- 14 *A crassis mi-
nus periculi* Nonnulli quoniam suspectos habebant Antonium ac Dolobellam, monebant, ut ab illis sibi caueret. At ille non istos, inquit, metuo, rubicundos & obesos, sed graciles illos ac pallidos, ostenso Bruto & Cæsio. Nec sefellit illum suspicio, ab illis enim occisus est.
- 15 Quum inter cœnandum ortus esset sermo, quod genus mortis esset optimum

mū, incontanter respondit, inopinatū, & quod optimū iudicauit ipsi cōtigit.

In prælio quodam, Martiæ legionis aquiferum iam ad fugam conuer- 16
sum, faucibus apprehensum in contrariam retraxit partem, dextraq̄ ad ho-
stem porrecta, quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt cum quibus dimicamus.
Ac manibus quidem unū militem correxit, uoce tam acri, legionum omniū
trepidationem discussit, uinciōq̄ paratas uincere docuit.

Idem posteaquā Publius Mimus in scena superasset omnes & in his 17
Laberium, ita pronunciauit, Fauente tibi Cæsare uictus es Laberi à Syro.
Publius enim cōditiōe seruus, natione Syrus erat. Longe à tergo relinqui-
tur, qui fauente iudice superatur.

Cæsar quum Romæ uideret peregrinos quosdam locupletes, canum ac 18
simiarum catulos in gremio circumferentes, eosq̄ habere in delitijs, percon- *Liberi pro*
tatus est, num apud illos sceminæ parerent liberos: Sentiens nullos catulos *simijs*
esse iucundiores infantibus. Refert Plutarchus in uita Periclis: tamen si non
indicat cuius Cæsaris hoc dictum sit. Suspicio esse Augusti.

Quum milites suos uideret expectatione hostium perterritos, pro con- 19
ditiōe dixit: Scitote paucissimis his diebus regem ad futurum cum x legio- *Audacia ex*
nibus, equitum xxx leuis armaturæ cm, elephantis ccc. Proinde desi- *periculo*
nant quidam quærare ultra, aut opinari, mihiq̄ qui compertū habeam cre-
dant, aut quidē uetustissima nauis impositos, quocunq̄ uento, in quascunq̄
terras iubebo auehi. Noua ratio terrorem excutiendi, non inficiando minu-
endoue, sed amplificando terroris materiam, ut certi de graui periculo sume-
rent animos tanto periculo dignos.

Proferentibus in medium quod Sylla dictaturam deposuisset, quū Cæ- 20
sar perpetuam gereret, quod minimū aberat à tyrānide, respondit Syllam *Potestas*
nescisse literas, eoq̄ dictaturam deposuisse. Dictant grammatici discipulis, *abdicata*
quū præeunt aut recitant scribenda: huc alludens dixit illum nescisse literas.

Quū triumphās subsellia tribunitia præteriret, Pontius Aquila nō assur 21
rexit unus omniū: id adeo indigne tulit, ut pclamaret, Repete ergo Aquila *Honos nep*
à me remp. tribunus: nec deinde per continuos aliquot dies cuiquam quicq̄ *gatus*
pollicitus est, nisi sub hac exceptione, si tamen per Pontiū Aquilam licuerit.

Populo per adulationem regem ipsum salutanti, Cæsar, inquit, sum, non 22
rex. Maluit priuatum nomen, quā regium inuidiæ obnoxium. *Modeste*

Quidam è turba statuæ Cæsaris coronā lauream imposuerat, candida 23
fascia præligatā: at quū tribuni detracta fascia hominē in uincula duci iussis-
sent, Cæsar grauius increpitos eos potestate priuauit, idq̄ ne regnū affecta
re uideretur, causatus est, per illos sibi recusandi gloriam fuisse ademptam. *Causatio*

Quoniam Cæsar multos externos in senatum allegerat, libellus propo- 24
situs est: Bonum factum, si quis senatori nouo curiam monstrare uelit. Si- *Scomma*
gnificabat quisquis is fuit, peregrinos illos ne uiam quidem ad curiam nos-
se, nisi commonstraretur.

p 27 Qui

- 25 *Tyrannis* Quidam Bruti statuæ subscripsit: Vtinā uiueres: quod opera Bruti Tarquinii rex urbe depulsus esset. Cæsaris statuæ subscripserāt hos uersiculos, Brutus quia reges eiecit consul primus factus est, Hic quia consules eiecit, rex postremus factus est.
- 26 *Vita anxia* Quum undique uiderentur imminere insidiæ, atq; admoneretur ut sibi caueret, respondit satius subire semel quàm semper cauere. Significans eum non uiuere, qui uiuit in perpetuo mortis metu.
- 27 *Animose* C. Cæsar post attritos Tigurinos ad urbem quandam sociorum proficiscens, quum audisset Heluetios in itinere occurrere, in locum quendam munitum se recepit. Ibi cōgregatis copijs, instructaq; acie, equus illius cui solet insidere adductus est. Hoc inquit, post uictoriam utar in persequendis hostibus, & pedes aggressus est Heluetios.
- 28 *Senectus animosa* Cæsare iam palàm multa ui præterq; leges agente, Considius admodū natu grandis, libere dixit, ideo non conuenire senatores, quod illius arma timeant. Huic quum Cæsar dixisset, Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me inquit Considius, senectus intrepidū facit. Quum enim uitæ pauxillum super sit non est quur magnopere sim sollicitus.
- 29 *Salse* C. Cæsar Pomponio militi uulnus ostentanti ore exceptum in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Cæsare pugnantē gloriabatur: Ne unq; fugiēs respexeris inquit. Tale quiddā Macrobius ascribit Augusto Cæsari.
- 30 *Salse* Idem quum testis ad exaggerandam iniuriam diceret scæmina sua à reo ferro petita: Quid enim faceret, inquit, quum tu galeam & loricā haberes? Non ignorabat quur illam partem potissimum uulnerare uoluisset, sed hoc dissimulato, iocari maluit. Galea & lorica omnia tegit præter scæmina.
- 31 *Arma nesciūt leges* Idem Metello obsistēti ne pecunias ab ærario tolleret, ac leges id fieri uelint proferenti, non idem, inquit, armorum ac legum tempus est, Quod si hæc pati non potes, nunc quidem hinc abscede, ac posteaquàm peractis scæderibus arma deposuerimus, tunc si uidebitur, & plebis patronum age.
- 32 *Fame uincere* Idem dicere solitus est, sibi idem esse consilium aduersus hostem, quod plerisq; medicis contra morbos corporū, fame potius quàm ferro superandi. Nam medici nō nisi tentatis omnibus ad sectionē descendunt. Hic mos & hodie manet apud Italos, aduersus omne morbi genus indicunt inediā. Huic simile est, quod dicere solet Domitius Corbulo, hostē dolabra, id est, sensim esse uincendū. Securis statim incidit, dolabra paulatim idem efficit.
- 33 *Vis pro iure* Conflauit Cæsari magnā inuidiā, quod quidam ex his quos Romā miserat, stans in senatu, simul atq; cognouit Cæsari senatū nō dare prorogationem, manu capulum percutiens, at hic, inquit, dabit, uim reipub. minitans.
- 34 *Potestas emptas* Sylla præturā adeptus cōminatus est Cæsari, se sua in illū potestate usurum. Iure, inquit Cæsar ridens, tuam potestatem appellas, quā tuo ære mercatus es, notās Syllam quod eum magistratum largitionibus sibi parasset.
- 35 Marcus Tullius libro de officijs tertio scribit Cæsarem hos uersus ex Euripidis

ripidis phœnisis semper habuisse in ore,
 εἶπορ γὰρ ἀδικεῖν χεῖν, τυραννίδος πῶτα
 ἡγάμισον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὖσεβείν χεῖωρ

Imperium nes-
 scit pietatis
 iura

Hos ipse uertit hoc pacto,
 Nam si uiolandum est ius, regnandi gratia
 Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

Quum Africam petens, in egressu nauis prolapsus esset, omen sinistrum ³⁵
 uertit in melius, dicēs: Teneo te Africa. Frontinus id factum putat in cōscen-
 su nauis, eumq̄ dixisse, Teneo te terra mater. Huc opinor alludens, quod cū
 quodam somnio perturbatus esset, quo sibi uisus est constuprare matrem,
 coniectores interpretati sunt portendi totius orbis imperium.

P O M P E I V S M A G N V S

Cn. Pompeius cognomento magnus, tam charus fuit populo Romano, ¹
 quàm pater fuerat inuisus. Is etiam num adolescēs, totum se Syllanæ factio-
 ni addixit: cumq̄ nec magistratus esset, nec senator, magnum tamen ex Ira-
 lia contraxit exercitum. Hunc quum Sylla ad se uenire iussisset, non absque
 spolijs inquit, nec incruentas imperatori copias exhibebo. Nec prius ad illū
 uenit, quàm multis conflictibus hostium duces superasset. Iam tum egregij
 principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluīt adducere nume-
 rum, sed militem uirtute spectatum.

¹ Indoles ex-
 celsa

Iam uero creatus imperator, quum à Sylla missus esset in Siciliam, non ²
 strennum modo, uerum etiam iustum ducē agere cœpit. Quum enim au-
 disset milites in profectioibus ab itinere deflectentes, uim facere ac rapere,
 temere palantes ac circumcursitātes supplicio affecit: quos uero præmisisset
 ipse, horum gladijs anuli signum impressit, ne quem in uia læderent.

² Milites
 innoxij

Mamertinos quod hostium partibus adhæsisset uniuersos interficere ³
 statuerat. At Sthenius eius ciuitatis princeps Pompeium adiit his uerbis,
 Non æquum facis Pompeij, qui propter unum noxium multos innoxios
 occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & amicis persuasi, & inimicos co-
 egi Marianas sequi partes. Hic Pompeius uiri fortem animum admiratus,
 dixit se ignoscere Mamertinis, à tali persuasis uiro, qui patriam suæ ipsius
 uitæ antetulerit: simul & ciuitatem & Sthenium liberauit. In Sthenio habes
 exemplum, quem animum erga rempublicam oporteat gerere principem,
 si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documētum, qui pietati ma-
 luerit habere honorem, quàm indulgere iræ.

³ Amor patriæ

Quum in Libyam aduersus Domitium transisset, eumq̄ ingenti prælio ⁴
 superasset, militibus ipsum imperatoris titulo consalutantibus, negauit se eū
 honorem admissurum, quoad hostium uallum staret erectum. Hoc audito
 milites, licet ingens obstaret pluuiā, impetu factō hostium castra adorti, ex-
 pugnarunt. Recusauit honorem nondum factis emeritum.

⁴ Homos prome-
 ritus iuuat

p 3 Ab ea

- 5 *Sol. oriens* Ab ea uictoria reuersum, Sylla quum alijs honoribus exceperit, tum Magni cognomen ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus uellet triumphum agere, non passus est Sylla, eò quod nondum esset ordinis senatorij. Cæterum quum Pompeius ijs qui aderant dixisset, ignorare Syllam, quod plures adorarent solem orientem quàm occidentem, Sylla exclamauit, triumphet. Horrui iuuenis animum, & indies crescẽtem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem uidebat nemini cedere posse.
- 6 *Animosc* Interim Seruilius uir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum, atque etiam milites complures obsistebant ne triumphus ageretur: non quod inuiderent Pompeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur se direpturos pecuniam quæ in triumpho ferretur, eorũ Seruilius Glauiciũ suadebant, ut eam potius inter milites diuideret quàm diripi sineret. Verum ubi Pompeius respondit, se citius omisurum triumphum, quàm militibus blanditurum, simulq; laureatos fasces eis obiecit, ut illinc inciperent direptionem, Nunc inquit Seruilius te Pompeie uere magnum uideo dignumq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitum citraq; largitiones benefactis redderetur.
- 7 *Dux & idem miles* Romæ mos erat, ut equites qui legitimum tempus militassent, equum in forum deducerent, ad duumuiros quos censores appellant, & commemoratis expeditionibus ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur, aut uituperarentur. Itaq; Pompeius quũ esset consul, ipse equum ad censores Gallium ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percontantibus, an omnia militaria munia obisset, omnia, inquit, sub me ipso imperatore. Significãs se sic gessisse ducem, ut nihilo secius omnes militis partes grauiter præstaret. Idem & imperator bonus, & miles strenuus, qua laude nulla principi potest maior contingere.
- 8 *Clementer* Quum Sertorij literas in Hispanijs interceptisset, in quibus erant inclusæ complurium ducum epistolæ, Sertorium ad nouandas res statumq; ciuitatis immutandũ Romam inuitantium, exulsit omnes, ut improbis daret penitentia locũ, & in melius mutandi consilia facultatẽ. Hoc ut inter moderate prudenterq; facta merito recenseretur, ita non uideo quid faciat inter apophthegmata. Quanc; eiusmodi multa reperiunt in Plutarchi collectaneis. Si prodidisset nomina, iam metu poenę sese ad uim manifestã parassent. Si mulq; deferẽs silentiũ hostium literis, docuit quantum sit crimen alienas resignare literas, aut qd tibi per literas obsignatas creditũ est, sub diũ efferre.
- 8 *Iustitia dirimit fines* Phraati Parthorum regi per legatos ab ipso postulanti, ut Euphratem Romanæ ditionis terminum esse uellet, Imò, inquit, illud magis postulandum, ut Romanorum fines à Parthorum regno iustitia dirimat. Significãs Romanis non esse præscribendum quousq; debeant proferre imperium, à quo propagando non montes aut flumina debeant arcere: sed ibi demum fore

fore fines Romanæ ditionis, ubi ius non esset ulterius procedere.

Quum Lucius Lucullus post obita militiæ munia sese uoluptatibus dede 10
ret, ac sumptuose uiueret, Pompeiū interim reprehenderet, q̄ præter ætatē *Ocium turpe*
multis negocijs appeteret implicari, Magis, inquit, præter ætatē est sc̄nē deli
tijs uacare, q̄ imperiū gerere. Grauius taxauit illorum sententiā, qui putant
senibus nihil agendum, quum decorum sit temp. gubernātem, uel stantem
mori. Luxus autem & ocium in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

Ægrotanti Pompeio medicus præscripserat ut turdis uesceretur. Cumq̄ 11
hi quibus datum erat negocium negarent inueniri, non enim erat tempus *Deliciarum*
quo genus hoc auium capi solet, admonuit aliquis, apud Lucillum inueni *contemptus*
ri posse, qui turdos toto anno soleat alere. Itāne inquit Pompeius, nisi deli
tijs deditus esset Lucullus, nequaquam uiueret Pompeius? Contemptoq̄
medico, cibis parabilibus usus est. O uere masculum animum, qui ne uitam
quidem delitijs acceptam ferre sustinuit.

Quum ingens rei frumētariæ Romæ esset penuria, Pompeius titulo qui 12
dem annonæ procurator, re autem uera maris terræq̄ dominus declara
tus, in Africam, Sardiniam ac Siciliam nauigauit, multaq̄ frumenti ui colle
cta, properabat ire Romam: uerum quum ingenti tempestate oborta nau *Patria uita*
cleri detrectarēt nauigationem, ipse primus nauim ingressus iussit ancoras *charior*
tollī, clamans: ut nauigemus urget necessitas, ut uiuamus non urget. Signifi
cans patriæ periclitantis habendam rationem potiusquā priuatæ incolu
mitatis. Siquidem reipublicæ subleuandæ curis immori pulchrum est, at pa
triam in extremo discrimine nostra cessatione deserī, turpissimum est. Hic
monemur nō animalia bruta tantum omīssa libertate uenire in seruitutem,
uerum etiam homines indomitos fame domari. Docemur item publicæ sa
luti priuatam incolumitatem posthabendam esse.

Quum iam detecta esset Pompeij cum Cæsare simultas, ac Marcellinus 13
unus ex eorum numero quos Pompeius euexisse putabatur, à Pompeio ad *Ingratitudo*
Cæsarem transtulisset animū, adeo ut nō ueritus sit in senatu multa in Pom
peium dicere: hunc ita compefcuit Pompeius. Non te pudet, inquit, Marcel
line, ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico
p̄d̄ productus, ut uomitum non teneas? Grauius obiecit ingratitude
homini, qui hoc ipsum quod habebat, dignitatis, autoritatis, & eloquen
tiæ, abutebatur in eum cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpissimum
ingratitude genus est, sed tamen heu nimium uulgare.

Catoni acerbius insectanti Pompeium, quod quū ipse sæpius prædixis 14
set, potentiam Cæsaris indies crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis *Diuinitio*
gubernationi, sed potius ad tyrannidem tendere: Pompeius ita respondit, *futurorum*
Tua inquit Cato, magis accedunt ad diuinationē, at mea magis accommo
da sunt amicitiae. Sentiēs Catonem incerta loqui, quod nemo possit rerum
humanarum exitum liquido præscire: se uero ea sequutum, quæ tum tempo
ris ami

ris amicitia quæ sibi cum Cæsare intercedebat, postulabat. Certū erat quid debebatur amico, incertum erat, an amicus illi futurus esset inimicus. De amico uero humanius est bene sperare, quàm diuinare peiora.

15 *Moderate* De se libere profitebatur, quod omnem magistratum quem gesserat & citius esset nactus quàm ipse expectasset, & citius deposuisset quàm ab alijs expectatum esset. Quod cito suscepisset imperium, uel fortunæ fuit, uel præmaturæ uirtutis: quod mature deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem spectantis, sed ad reipublicæ commodum.

16 Post præliū in pharsalicis campis habitū, in Aegyptū profugit: quum cōp̄ è triremi descēsurus esset in scalmum piscatorium ab Aegypti rege missum, conuersus ad uxorem ac filium, nihil aliud dixit, quàm illud Sophocleum.

πρὸς τὴν τύραννον ὄσις ἑμπερδύει,

λεῖνον ἂν δ' ἄλλος καὶ ἐλεύθερος μόλη.

Id est,

Quisquis tyranni ad tecta demigrauerit

Fit seruus illi, liber et si uenerit.

Prælagisse uidetur imminēs exitiū. Vbi descenderat in scaphā ictus gladio, semel tantum emisit suspirium, & obuoluto capite præbuit se occidendum.

17 *Molestā dicat* Pompeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere solet, cur pio ad hostes transeat Cicero, ut nos timeat. Notans illius ingenium, quo dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita refert Quintilianus, Transi ad Cæsarem & me timebis.

18 *Desperatio* Idem rebus infeliciter gestis aduersus Cæsarem, & ad summam desperationem redactus, in tentorium uenit attonito similis, nec aliam uocem emisit quàm hanc, οὐκ οὐρ ἔσ' ἡγεμβολίω, ergo in castra: sumpta cōp̄ ueste præsentī fortunæ accommoda, clam profugit.

18 *Armata preces* Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus quæ defecerant placide receptis soli Mamertini postulabāt audiri, recitantes leges quasdam ipsis olim à Romanis concessas: non desinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges: Significans iure agere uolentibus, non esse opus armis.

20 *Tediū gloria* Idem quum ex literis senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat in ipsius potestātē esse tradita populi suffragijs centuriatis, percusso femore dixit, Proh nunquam finiēda pericula, quanto satius erat obscurum nasci, si à militaribus curis nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum uxore ruri uitam degere. Magnam potētiam ambit inexpertus, odit expertus. Sed deponere tutum non est.

21 *Fiducia fallax* Quibusdam se uidere negantibus quomodo posset Cæsaris impetum sustinere, hilari uultu uetuit illos hac de re esse sollicitos. Nā simul ac inquit, solum Italiæ pede pulsauero, exilient affatim equestres pedestres cōp̄ copiar. Præsens quidem animus, si fortuna respondisset.

Iam si nondum te cepit huius conuiuij satietas, addemus & ex oratorum numero aliquot eximios.

PHOCION ATHENIENSIS

Primum igitur accipe Phocionem Atheniensem genere, sed Lacedæmo-
nium, & morum integritate, & orationis breuiloquentia. Socratem in hoc
referebat, quod nunquam uisus est cuiquam neque flere, neque ridere. Tanta
erat animi constantia. Huic in concione sedenti, quidam dixit: Videre cogi-
tabundus o Phocion. recte inquit coniectas. Cogito enim si quid queam de-
trahere his quæ dicturus sum apud Athenienses. Alij solliciti sunt ut quàm
plurima dicant, quo uideantur disertis: illi diuersa erat cura, nimitum ut quæ
ad rem faciebant, uerbis quàm paucissimis complecteretur.

*Sententiosa
breuiloquentia*

Quum oraculum proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate unum esse uirum
quod cunctorum sententis aduersaret, ac populus uociferans iuberet illum inquiri,
Phocion semet prodidit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum. Nam uni
nihil placet omnium quæ uulgus uel facit, uel dicit. Quid hic primum admire-
ris, impavidum ne uiri animum, an clementiam, qui non passus sit suspicionem
ad innocentem aliquem deuolui, an singularem sapientiam, qua perspexit incondi-
tam multitudinem quoniam affectibus agitur, nihil sani nec agere, nec loqui.

*Vulgi nihil
sanum*

Quodam die orationem habes apud Atheniensem populum, placebat
omnibus: quumque uideret ab omnibus pariter sermonem approbari, conuer-
sus ad amicos, Quid inquit? Num mali quippiam dixi imprudens? A deo
persuasum habebat, nihil placere uulgo, quod a recto iudicio proficiscitur.

Quum Athenienses ad sacrificium quod apparabant ex more peterent
a ciuibus ut conferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequenter esset ap-
pellatus Phocion, puderet inquit, si uobis adderem, & huic nihil redderem,
ostenso creditore. Plerique sunt qui putent optime collocatum, quod impen-
ditur templis ac sacrificijs epulisque diuorum: at uir ille perspicax sensit mul-
to sanctius esse, reddere quibus debeas: quid sensurus de his, qui fraudata
coniuge ac liberis extruunt sacrificijs structuras regias, & horum ocio alen-
do magnam facultatum partem impendant?

*Quod super
est sacris im-
pendendum*

Demostheni rhetori dicenti, Occident te Phocion Athenienses si quan-
do coeperint insanire, hunc in modum respondit: Me quidem si insanire occe-
perint, at te, si ad sanam mentem redierint. Demosthenes enim pleraque ad
gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quam salubria.

*Pulchre re-
tortum*

Quum Aristogiton calumniator iam condemnatus in carcere moriturus
esset, rogaretque Phocionem ut se inuiferet, amicis non sinentibus ut ad ho-
minem iret: Et ubi quis, inquit, libentius Aristogitoni loquatur? Amicorum
argumentum argutissime torsit in diuersum: significans se non ire ut scelero-
so patrocinaretur, sed ut eius merita calamitate frueretur.

*Malos inuife-
re in carcere
iucundum*

Quum Byzantijs irascerentur Athenienses, quod Charetem, qui cum ex-
ercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset aduersus Philippum, nolissent
recipere: ac Phocion dixisset, non esse irascendum socijs diffidentibus, sed
ducibus quibus fides non haberetur: ipse dux electus est: atque ipsi fiden-
tibus

Fides in dnce

tibus Byzantijs effecit, ut Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantium in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, ut non uideretur tutum sese illius fidei committere. prudentiæ est infido diffidere, at Phocioni probatæ opinionis uiro, non dubitarunt sese credere.

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocioni. is uero percontatus est eos qui pecuniam adferebant, Quid ita, quum essent Athenienses permulti, sibi uni illa mitteret Alexander: illis respondentibus, Quoniam unum te iudicat uirum & honestum & bonum: Ergo sinat, inquit, me tale & haberi & esse. Vt scite arreptum ab illis argumentum torfit ad occasionem recusandi muneris. Iam quis hic non admiret incorrupti pectoris sinceritatem: pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos qui quum remp. administrerent, tamen à capiendis muneribus non temperant, nec bonos esse uiros, nec tales haberi debere.

*Corruptela
munerum*

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triemes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, ut quid consuleret proferret, surgens inquit: Consulo igitur, ut aut armis superetis eos, aut superantium amici sitis. Compendio suasit nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille uideretur superior, non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum.

*Idem facien/
dum erat de
Turcis*

10 Rumor incerto autore obortus erat de morte Alexandri, moxque rhetores prosilierunt, hortantes ne contarentur, sed ilico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceret. Nam si, inquit, hodie mortuus est, & cras & perhodie mortuus erit, Grauius oratorum precipitem temeritatem cohercuit.

*Precipitatum
consilium*

11 Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum perpulisset, magnificis spebus ad nomen libertatis ac principatus erectam, Phocion illius uerba dicebat esse cupressis similia, quæ sublimes quum sint ac pulchræ, fructum non habent. Nihil potuit dici accommodatius in sermonem splendide magnificeque pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoque in conu uertice procul egregium quiddam polliceri uidetur, at uix ulla sterilior.

*Magnifica
promissa, sed
inania*

12 Ceterum quum initia belli celsissent feliciter, ac ciuitas ob secundum nuntium dijs sacrificans grataretur: rogatus Phocion, an hæc ita gesta nollet. Hæc quidem, inquit, gesta uellem, sed illa decreta. Sentiens etiam inconsulta consilia nonnunquam feliciter cedere: id quoties accidit, gratulandum quidem esse reip. non tamen ideo non semper utendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negocij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium.

*Optima de/
cernenda*

13 Quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusque ut colle quodam occupato ibi collocaret exercitum,

Militis officium

tum, O Hercules inquit, quàm multos uideo duces, milites uero perpaucos: Norans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur, quū militis sit, non dare consiliū, sed ubi res postulat bonā nauare operam. Attamen commissio prælio uicit, & Nicionem Macedonum ducē superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro acceperunt præsidium.

Quum uero Menillus præsidij dux, Phocioni pecunias dare uellet, indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem esse, & causam detestariorem ob quam nunc accepturus esset, quum tunc non accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum. 14
Incorruptus
animus

Antipater dicere solet, quum duos haberet Athenis amicos, neque Phocioni unquam persuasisse ut acciperet, neque Demadem unquam dando expleuisse. Hic erat Demades, qui ualebat extemporali dictione quum Demosthenes non nisi de scripto diceret. 15

Phocion Antipatro petenti, ut in gratiam suam faceret quiddam pugnans cum iustitia, Non potes, inquit, o Antipater, Phocione simul & amico & adulate uti. Amicus obsecundat, quousque patitur æquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustum est petere debet. Adulator autem ad quiduis obsequitur. 16

Quum populus Atheniensis flagitaret ut Phocion copias in Bœotiam educeret, eamque rem Phocion non fore à reipublica iudicaret, edixit ut quotquot essent in ciuitate ab ephēbis usque ad sexagenarios se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & ætatem excusantibus, Nihil, inquit, absurdi meo edicto continetur, quum ipse natus annos octoginta unā cum ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit. 17

Post Antipatri obitum, quum Atheniensem reipublicam ad gubernationem popularem redisset, Phocion in concione capitis damnatus est. Atque huius quidem amici cæteri qui simul cum illo damnati fuerant flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuitia in faciem expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens, Non hunc, inquit, compescet aliquis indecore se gerentem? Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ disciplinæ curam habebat. De tam atroci contumelia questus non est, nec flagitauit uindictam aduersus eum qui præter leges sæuisset in hominem damnatum, tantum cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud quam indecentes mores appellauit. 18
Patientia

Ex his qui cum Phocione erant morituri, quidam indignans complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion, Non tibi, inquit, Euipe, siue ut quidam legunt Thudippe, satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, uerum etiam præclare de reipublica meritis ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cum Phocione innocente mori innocentem. 19
Solatium
mortis

Denique quū illi poculum cicuta temperatū porrigeretur, percontatus est quis 20

quispiam, si quid filio uellet dicere. Nam is aderat: ego, inquit, tibi fili præcipio, atque etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriã, Atheniensibus male uelis. Cæteris morientibus præcipuum solatium esse solet spes uindictæ. Huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem ulcisceretur, maluitque illum in patriam quàm in patrem seruare pietatem.

21 *Amicitia* Nicocli petenti, ut sibi ante Phocionem uenenum haurire liceret, tamen si durum hoc inquit Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil unquam in uita negaui. Phocion Nicoclem inter amicos fidissimum unice adamarat, eoque molestum erat uidere illum morientem. Eam molestiam ut uitaret Nicocles, petebat, ut ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amico.

22 *Empta mors* Quum bibissent omnes solusque Phocion superesset, consumpto ab alijs ueneno, carnifex negabat se daturum nisi numerarentur duodecim drachmæ: tanti enim uenire cicutæ unciam. Phocion itaque ne per illius contentionem mora fieret morti, accito ad se cuidam ex amicis, Quandoquidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso dato huic precium.

23 Quum Demosthenes multa maledicta faceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem, Homericò uersu ex Odyssæa, illum corripuit.
σχέτλιε τίωτ' ἐβέλδς ἐριζέμεν ἄγριον ἄνδρα. Id est,
 Quur libet iritare uirum miserande ferocem?

M. TULLIUS CICERO

1 *Nobilitas uirtute parata* M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dictis incessetur, ab amicis admonitus ut aliud sibi cognomen asciceret, respondit se Ciceronis nomen illustrius effecturum, quàm esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familie cum primis illustres erant apud Romanos, quum Tullius esset nouus homo. Cognomen autem ideo patebat cauillis, quod à Cicere uilissimo legumine dictum uideretur. Quasi uero non & Fabij à Fabis, & Lentuli à Lente cognomen habuisse uideretur. Parum illustris est, qui præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis genus est, quam sibi quisque proprijs uirtutibus conciliat. Nec fefellit M. Tullius: Ciceronis enim nomen hodie decantatius est, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum suis stemmatis, statuis, & imaginibus.

2 *Cicer pro Cicerone* Quum poculum argenteum deus dicaret, prænomen ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, Ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem.

3 Oratores qui inter dicendum uociferantur dicebat claudis esse similes, qui sic ad clamorem, ut illi ad equos confugerent. Hoc genus homines & hodie uidere est, qui quum sentiunt se causa inferiores, ad furiosa iurgia confugiant, ut quoniam rationibus persuadere non possunt, improbitate metumque extorqueant.

4 Quum Verres, qui filium habebat parum pudice flore ætatis utentem,
 Cicero

Ciceronem ut parum uirum ac cinēdum inceseret cōuitijs, Ignoras, inquit, *Salse retortū*
 quod liberis intra fores conuitiandum sit. Significans hoc conuitium non
 in ipsum competere, sed in conuitiatoris filium. Parentum autem est ob-
 iurgare liberos, sed intra domesticos parietes, nec ea conuitia sunt eliminan-
 da. Eliminat autem, qui alijs impingit, quod ipsius domi committūt liberi.

Metello nepoti obijcienti quod Cicero testimonio suo plures occidisset, *5*
 quā patrociniō seruasset, Plus enim, inquit, mihi fidei est quā eloquen- *Retortum in*
 tiæ. Mira solertia conuitium retorsit in laudem. Siquidem in teste spectatur *laudē conuitiū*
 fides, in patrono ualeat eloquentia.

Rursum Metello percontāti Ciceronem, quis ipsius esset pater, nimirum *6*
 ignobilitatem exprobrans. Ad istam, inquit, percontationem ut responde- *Salse retortū*
 re sit difficilius, mater effecit tua. Nam Metelli mater audiebat parum pu-
 dica. Quin & ipse Metellus matrem referens, leuior erat & inconstans, & af-
 fectibus seruiens. Cicero conuitiū à patre ad matrem transtulit. Tum enim
 incertus est pater, quum mater non cum uno consuetudinem haberet.

Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetorices magistro fuerat usus, de *7*
 functo, sepulchro eius coruum lapideum imposuisset, iustū, inquit Cicero, *Salse*
 præmium retulit. Nam uolare ipsum docuit, non dicere: notans Metelli le-
 uitatem & inconstantiam. Coruus auis est ἀμνοσ.

Vatinium inimicum, & alioqui sceleratum M. Tullius audierat obijisse *8*
 diem: post quū audisset illū uiuere, Male pereat, inquit, qui male mentitus
 est: significās Vatinium indignū qui diutius uiueret. Omne quidem men-
 dacium malum, sed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos uiros in
 falsum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambiguum, quod dici po-
 terat & de illo quem mori nolles.

Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret, non aū *9*
 dio: hoc sermone negans se probare quod dicebatur, Atqui, inquit Cicero,
 aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, ut
 inde suspēderet anulos ac gemmas, quæ nunc collo digitisq̄ gestamus. Ea
 foramina quomodo fiant docet Celsus.

C. Popilius qui iuris peritus uideri uolebat, quum indoctus esset ac stupi *10*
 dus, citatus in controuersia quadam testis, respondit, se nihil scire. Tum Ci- *Nihil scire*
 cero, Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari.

Hortensius orator defensionis mercedem à Verre acceperat Sphingem *11*
 argenteam, is quum M. Tullio obliquius quiddam & inuolutius loquuto *Sphinx domi*
 dixisset, Nō didici soluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem ha-
 bes domi. Nota est fabula de monstro Sphinge, quæ præmijs propositis
 ædebat ænigmata, non soluentibus mors erat præmium.

Quum Voconium forte obuium haberet cum filiabus tribus insigniter *12*
 deformibus, tacite ad amicos dixit uerticulum Græcum, *Deformitas*
 φοῖβος ποτ' ἔκ' ἐώντος ἰσπερὶ τέκνα. Id est, *exprobrata*

q Phœbo

Phœbo haud sinente hic seminavit liberos.

sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quod Apollo pulcher à poëtis fingitur, siue quod oriente sole foetus existiment concipi feliciores.

13 *Iocus ex am-
biguo uerbi* Quum Fausti Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem supellectilem suam proscripisset, Hanc, inquit, proscriptionem magis approbo quàm paternam. Lusit ambiguo uerbi. Proscribuntur res, quæ in auctione uenum exponuntur, & proscribuntur homines, à quouis iugulandi: quo crudelissimo genere Sylla quàm plurimos ciues proscripserat.

14 *Neutra pars
placet* Pompeio ac Cæsare inter se dissidentibus, Cicero Quem fugiam, inquit, scio: quem sequar, nescio: sentiens ambos non pro reipub. libertate, sed pro principatu dimicare.

15 Pompeio uitio dabat, quod ciuitate deserta Themistoclé potius quàm Periclem fuisset imitatus, quum illis res nequaquam pares essent, his essent. Themistocles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis.

16 *Salse* Quum ad Pompeium uenisset, ac uenisse pœniteret, rogatus ubi Pisonem generum reliquisset, Apud tuum, inquit, socerum, Cæsarem designans. Perinde quasi notatus esset Cicero, quod à genero suo disiunctus esset, retaxauit illum quod ipse cum suo socero bellum gereret.

17 *Argute* Quum quidam à Cæsare ad Pompeium transfugiens, diceret se festinandi studio equum reliquisse, Cicero dixit, illum melius de equo quàm de se statuisse: sentiens longe rectius facturum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsarem.

18 *Interpretatio* Cuidam nunciati, Cæsaris amicos esse tristes, Hoc dicis, inquit, illos Cæsari fari male cogitare. Irrisit adulantem nuncium, quasi Cæsariani rebus suis diffident, metuerentque Pompeium.

19 *Bellum cum
graculis* Post Pharsalicum conflictum quum fugisset Pompeius, Nonius quidam dicebat septem adhuc aquilas superesse, proinde bono animo essent hortabatur, Recte, inquit Cicero, hortareris, si nobis cum graculis bellum esset. At ille aquilas dixit uela Romana aquilis insignita.

20 *Clementia
simulata* Quum Cæsar rerum potitus Pompeij statuas deiectas honorifice reponisset, Cæsar, inquit Cicero, dum Pompeij statuas reponit, suas stabilit: sentiens illum hoc non in Pompeij gratiam facere, sed ut sibi clementiæ simulatione fauorem apud ciues conciliaret, atque hoc pacto suum regnum constabiliret.

21 *Bene dicen-
di studium* Adeo uero sollicitus erat M. Tullius benedicendi, tamque anxium huic rei studium impendit, ut quum causam oraturus esset apud centumuiros, iamque dies instaret, Erota seruum manumiserit, eo quod nunciasset cognitionem in posterum diem fuisse prorogatam. Et hoc aliquis inter apophthegmata adiecit, quum non sit.

22 *Nihil parati* Quum Cicero in Pompeij castra uenisset, dicentibus, Sero uenisti. Minime, inquit, sero, nam nihil hic adhuc parati uideo. Allusit ad eos qui sero ueniunt

ueniunt ad conuiuium . Iocus est ex ambiguo. Sero uenit qui tarde uenit,
& sero qui post tempus.

Quum Pompeius Gallum quendam quod ad ipsum à Cæsare transfu-
gerat, ciuitate Romana donasset, Hominem, inquit, bellum, qui Gallis ciui-
tatem promittit alienam, quum nostram nobis non possit reddere.

23
*Apertum
conuiuium*

Post Cæsaris uictoriam interrogatus Cicero, quur in electione partium
errasset, Præcinctura, inquit, me fefellit: sentiens se non sperasse uictoriam à
molli & effœminato staturam. Cæsar enim ita toga præcingebatur, ut laci-
niam trahēs mollium in morem incederet: unde Sylla Pompeium admo-
nere solet, caueret à puero male præcincto.

24
*Male præ-
cinctus*

Idem apud Damasippum cœnans, quum conuiuator mediocre uinum
apposuisset, idc̄p̄ conuiuus à uetustate cupiens commendare diceret, Bibite
Phalernum hoc, quadraginta annorum est. Bene, inquit, fert ætatem. Hoc
modo de homine loqui solemus, cuius formæ uiribusc̄p̄ non multum detra-
hit ætas. At ridiculum erat uinum ab immodica uetustate commendare.

25
Vinum uetus

Quum Lentulum generum suum, exiguæ staturæ hominem prælongo
gladio uideret accinctum, Quis, inquit, alligauit generum meum gladio?
Videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini.

26
*Nulla pro-
portio*

Quum Qu. fratris clypeatam imaginem in prouincia quam is rexerat in-
gentibus lineamētis, à capite usq; ad pectus ex more, uidisset, Frater, inquit,
meus dimidius maior est c̄p̄ totus. Erat enim Quintus pusillæ staturæ.

27
In pusillum

Quum Tullia Ciceronis filia concitatus incederet quàm deceret fœmi-
nam, contra Piso gener lentius quàm deceret uirum, ambos eodem dicto
taxauit, filia præsentem genero dicens, Ambula ut uir.

28
*Incessus
decorus*

In Vatinius qui paucis diebus consul fuit, ita iocatus est, Vatini anno
magnum ostentum fuit, quod eo consule nec bruma, nec uer, nec æstas, nec
autumnus fuisset. Nam his horis annus totus distinguitur, quarum una
quæc̄p̄ tres menses occupat. Nescio an hoc ipsum sit quod aliter refert Pol-
lio in Marino tyranno. Consul qui sex meridianis horis consul fuerat, ioco
Ciceronis aspersus est. Consulem habuimus tam seuerum tamc̄p̄ censoriū,
ut in eius magistratu nemo pransus sit, nemo cœnauerit, nemo dormierit:
nisi forte uidetur hoc magis ad Caninium Reuilum pertinere.

29

Rursus ex postulati Vatino, quod Cicero grauatus esset ipsum languen-
tem inuisere, Volebam, inquit, in tuo consulatu uenire, sed me nox occupa-
uit. Hęc talio uideri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantem,
quod ipsum respub. suis humeris reportasset, ita taxarat, Vnde ergo tibi
uarices? Varices enim non sedentium, sed stantium aut ambulantium cru-
ra solent occupare.

30
*Vatinius in
Ciceronem*

Caninius Reuilus unico tantum die consul fuit: is rostra quum ascendis-
set, pariter & honorem inijt consulatus & peierauit. In quem fertur illud
Ciceronis, ἀργυροκόρης est Caninius consul. In eundem iccit illud, Hoc con-

31
*Consulatus
breuis*

q 2 sequutus

sequutus est Reuilus, ut quæreretur quibus consulibus consul fuerit. Solet enim annorum numerus consulum nominibus designari. Reuilus autem & consul fuit, nec ullum habebat annum. Rursus illud, Vigilantem habemus consulem, qui toto consulatu suo somnum non uidit.

- 32 *Duabus sedere sellis* C. Cæsar multos in senatum legerat eo ordine indignos, & in his Labe-
rium ex equite Romano mimum. Hic quum in senatu M. Tullium præter-
raret, sedem quærens, Recepissim, inquit Cicero, te nisi anguste sederem. Si-
mul & illum respuens, & in nouum senatum iocatus, cuius numerum Cæsar
supra quàm phas erat auxerat. Nec hoc dicterium inultum tulit Labe-
rius, Demiror, inquit, si sedes anguste, qui soleas duabus sedere sellis: obijci-
ens illi leuitatem, quod lubricæ fidei nunc his nunc illis partibus adhereret.
- 33 *Obliquus iocus* Idem quum ab hospite suo P. Manlio rogaretur, ut decurionatum pri-
uigno ipsius expediret, assistente frequentia ciuiū dixit, Si ius habebit Pom-
peius, difficile est: Cæsaris in legendo senatum notans facilitatem.
- 34 *Libertas oppressa* Ab Androne quodā Laodicensi salutatus, quū aduentus causam percon-
tatus intellexisset illū pro patriæ libertate legatū ad Cæsarem uenisse, Græ-
cis uerbis expressit publicā seruitutē, *ἂν ἰωιτυχῆς, ἢ πρὶ ἡμῶν πρὶσβευ-
σομ*, id est, Si impetras, etiam pro nobis legatus esto, siue pro nobis orato.
- 35 *Schema male affectatum* Quum M. Lepidus in senatu dixisset, patribus conscriptis, ne dicam cir-
cumscriptis, Ego, inquit Cicero, non tanti fecissem *ὁμοιότηωρμ*. Affectauit
Lepidus schema uocum similiter desinentium, quod rhetores *ὁμοιότηω-
ρμ* uocant. At satius erat schema perdere, quàm senatum offendere: quan-
quam in his uerbis non tantum est *ὁμοιότηωρμ*, uerum etiam *προσονομα-
σίς*, schema priore iucundius.
- 36 *Iocus ex similitudine uocis* Quum quidā candidatus, qui coquo patre natus credebatur, corā Cicero-
ne suffragiū ab alio peteret, Ego quoq;, inquit, tibi fauebo. Ex quo colligit,
coce à coco, & quoq; coniunctionem, aut eodem aut simillimo fuisse sono.
- 37 *Sero* Quum accusator Milonis ex argumento temporis colligens Clodio à
Milone structas insidias, subinde rogaret, quo tempore occisus esset Clo-
dius, Cicero respondit, Sero: uoce ancipiti significans è repub. fuisse futurū,
si Clodius multo ante fuisset interfectus.
- 38 *Gaudium temporarium* Cicero nunciata morte Vatini, quum eius rumoris parum certus esset
autor, Interim, inquit, usura fruar: sentiens se temporario gaudio de morte
Vatini fruiturum, quemadmodum qui pecuniam mutuo accepit, ad tem-
pus ea perinde ac sua fruitur.
- 39 *Melior dextra* M. Celiū melius obijcientem crimina quàm defendentem, bonam de-
xtram, malam sinistram habere dixit: huc alludens, quod in pugna dextra
gladium tenemus, sinistra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus.
- 40 Iubium Curtium, quo iunior uideretur, multa de annis ætatis suæ men-
tientem, ita redarguit, Ergo, inquit, quum unā declamabamus, non eras
natus.

Fabia

Fabiæ Dolobellæ dicēti, se triginta annos habere, Verū est, inquit. Nam hoc iam uiginti annis audio. Volebat illa iunior uideri q̄ erat. Ita q̄ Cicero elusit illā simulata assensione, significās interim illā esse quinquagenariā.

41
Assensio
simulata

Obiurgantibus quod homo sexagenarius puellam uirginem duxisset, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc probrum mox eluendum. Nam post tri die non poterat obijci, quod uirginis esset sponsus.

42
Virgo mulier

Idem in Curionem semper ab ætate sumentem orationis exordium ita lusit, ut diceret, illum quotidie facilius habere proœmium, uidelicet ætate in dies magis ingrauescente.

43
Exordium
ab ætate

Rufus in Vatinium qui quum pedibus æger esset, uolebat tamen uideri commodioris ualeitudinis factus, dicebat q̄ iam se bina milia passuū ambulare, Dies enim, inquit, longiores sunt. Hoc Fabius tribuit Cicero, Macrobius Augusto. Narratur & hodie quiddam non minus facetum, si modo accederet uetustatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat sibi balistā esse quæ iaculū excuteret ad spatiū nulli credibile. Reclamantibus cōuiuis omnibus, affirmabat famulū suū id uidisse factū. Accersito famulo percontatus est illum, an non ipse uidisset quod narraret. Tum famulus, Verum, inquit, narras here, sed tum uento secundo miseris sagittam.

44
Podagra

Cicero audito falso rumore de Vatiniū morte, quū Quiniū libertū eius interrogasset, Recte ne omnia, atq̄ ille respondisset, recte, Mortuus est, inquit. Significans non omnia recte habere si ille uiueret.

45
In Vatinium

Idem quū testis, Sexti Annalis reū legisset, & instaret identidē accusator rei, Dic Marce Tulli si quid potes de Sexto Annali: protinus recitare cœpit uersus ex Ennii sexto Annaliū libro, Qui potes ingentis causas euoluere belli. Scripsit enim Ennius Annales, & accusator dicebat Sextus Annalis.

46
Ab inexpectato

Rufus in Accium hominem callidum & uersutum, quum is in causa quadam suspectus esset, senarium ex uetusto quopiam poëta torfit, Nisi qua Vlysses rate euasit Laërtius. Vlysses uaser naui & Charybdim & Scyllam euasit, sic Accius astutia sua è iudicij periculo elapsus erat.

47
Versus de
tortus

Similiter lusit in quendam, qui quum prius habitus esset stultissimus, post adeptam hæreditatem primus rogabatur sententiam, Cuius, inquit, hæreditas, quam uocant sapientiam? In uersu pro facilitas mutauit hæreditas. Apud poëtam enim uersus sic habet, Cuius facilitas quam uocant sapientiam? Significauit autem hæreditatem illi pro sapientia contigisse, & ob hæreditatem iam habitum sapientem.

48

Quū mater M. Bruti Seruilia preciosum ære paruo fundū abstulisset à Cæsare, qui bona ciuiū subiiciebat hastæ, ita iocatus est Cicero, Et quidem, inquit, quo melius emptum sciatis, emit hūc fundū Seruilia tertia deducta. Seruiliæ autem filia dicebatur Iunia Tertia, eadem q̄ C. Cōsidiū uxor, lasciuente dictatore tam in matrē q̄ in filiā. Ex ambiguo iocatus est Cicero: potuit em̄ intelligi tertia pars precij detracta. Deducit aut̄ uxor aut scortū.

49
Tertia de
ducta

q 3 Idem

- 50 Idem ænigmate lusit in matrē Pletorij qui fontem accusabat, dicens eam
salse dum uiueret ludum, mortuam magistrōs habuisse: notans quod dum uiue-
 ret infames ad eam scēminæ comēare solent, post mortem eius bona ue-
 nibant. Sermo uidetur & absurdus, & præposterus. Nam qui ludos ha-
 bent ipsi magistri sunt, & discipulos habent. Magistri autem dicuntur non
 solum qui docent, uerumetiam qui regunt.
- 51 In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, quod omnia uerretet,
Iocus ex hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocādi quidā furē pro
nomine Tullio Tullium dixit: nec defuerunt qui pro Tiberio dixere Biberium.
- 52 De C. Cæsare dicere solet, Quoties huius astutiā & ambitionem uideo
Ingenium sub humanitatis specie latitantē, metuo reip. tyrannū: rursus quum comas
uariūm molliter fluentes, & ipsum uno digito scalpentem caput intueor, uix ani-
 mum inducere possum, ut tantum facinus animo concipiat.
- 53 Idem obijcientibus quod à reo pecuniā accepisset, qua magnificas quas-
Mendacium dam ædes esset empturus, Fatebor, inquit, accepisse me, si emero. Eas quum
elusum esset mercatus, exprobrantibus uanitatem, An nescitis, inquit, boni patris fa-
 miliās esse, dissimulare si quid constituerit emere?
- 54 Ciceroni cum Crasso similtas erat. Quum igitur alter è Crassi filijs nō
Iocus ex dissimilis cuidam nomine Digno, atq; hinc populi suspitio in Crassi uxor-
nomine rem, quasi cum Digno rem habuisset, in senatu præclaram habuisset oratio-
 nem, rogatus Cicero, qualis ei uideretur: Dignus, inquit, Crasso: tectē allu-
 dens ad nomen Digni. Iocus lepidior est, si more Græcorum dicas, dignus
 Crassi, ut intelligas duos esse Crassos, alterum adulterum, alterum illi simi-
 lem Crassi filium.
- 55 Cicero Munatio reo patrocিনatus fuerat, atq; ille absolutus. Post quum
Eloquentia ui- Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret, iratus Cicero ex-
stor nō causa probrauit illi beneficium, An tu, inquit, Munati illud iudicium tua opera es-
 fugisti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?
- 56 Quum Marcū Crassum pro rostris laudasset magno populi applausu,
Ex eodem ore & eundem post ex eodē loco acribus cōuitijs incesset, Quid, inquit Cras-
frigidum & sus, an nō me nuper ex hoc ipso loco laudasti? Laudauī, inquit, sed exercen-
calidum di gratia argumentum infame declamans. Solent enim rhetores tractare
 materias ἀδόξως, uelut quum laudant Busyridem, aut febrim quartanam,
 aut ingratitude.
- 57 Idem quum Crassus dixisset, Neminem Crassorum Romæ uixisse diu-
Acerbe tius annis sexaginta, deinde pœnitens eius sermonis diceret, Quid mihi ac-
 cidit ut hoc dicerem? M. Tullius, Sciebas, inquit, Romanos hoc libēter au-
 dituros, & ista uia uenisti ad tempus gubernandam: duo significans, &
 Crassorum nomen inuisum esse Romanis, & illum non uirtute, sed blandi-
 endo prouectum ad honores.
- 58 Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, uirum bonum esse diuitem. *Vi-*
de,

de, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis esse omnia. Recte notans *Auaritia*
 Crassi auaritam, cui nihil esset satis.

Crassus in Syriam profecturus, malens Ciceronē amicum quā inimicum *59*
 relinquere, officiose salutato dixit se apud illum uelle cœnare, quē Cicero a/
 lacriter excepit. Post aliquot dies quidā amicorū egerunt apud Ciceronem *Reditus in*
 ut cum Vatinius quoque rediret in gratiā, Num, inquit, & Vatinius mecum *gratiam*
 cœnare uult? Significans illum cœnam ambire potius quā amicitiam.

Rursus in Vatiniū qui scrophas habebat in ceruice, id est morbi genus, *60*
 quum causam quandam ageret, Tumidum, inquit, habemus oratorem. *Morbus ex*
 Asiatici dicti sunt tumidi. *probratus*

Cæsar statuerat agros Capanos militibus diuidere, id quū cōplures in *61*
 curia moleste ferebant, tum L. Gellius, homo extremæ senectutis, dixit hoc *In senem*
 nō futurum se uiuo, Expectemus, inquit Cicero, nō enim postulat longam
 dilationem: significans illum esse morti proximum.

Adolescens quidā accusatus quod patrem placenta uenenata sustulisset, *62*
 quum stomachabundus minaretur se probris laceraturū Ciceronem, Hoc, *Tectum crimē*
 inquit Cicero, malim quā placentam: ancipiti dicto parricidiū illi obijciens.

P. Sextius Ciceronem cum alijs aliquot ad causæ patrociniū adhibue- *63*
 rat: cum quō ipse uellet omnia dicere, nec cuiquam dicendi locum daret, ubi *Loquacitas*
 iam constaret illum à iudicibus absoluendum, ferreturque sententia, Vtere,
 inquit Tullius, hodie tempore, nam cras priuatus eris: notans hominem
 quod in causa suo arbitrato solus egisset omnia.

Quum M. Appius in procœmio diceret, se magnopere rogatum ab ami- *64*
 co, ut in causa clientis adhiberet curam, eloquentiam, & fidem: hic Cicero, *Irrisio*
 adeo ne ferreus homo es, ut ex tā multis quæ rogauit amicus nihil prestes?

M. Aquilium duos habentē generos, sed ambos exules, Adrastū apella- *65*
 uit, quod solus locum tueretur: alludens ad Græci nominis etymologiam.

L. Cotta censore, qui uini auidissimus habebatur, quum Cicero consula- *66*
 tum petens sitisset, bibissetque septus undique amicis, Recte, inquit, timetis, *Censor bibulus*
 ne censorem habeam infensum, quod aquā bibo. Simulauit Cicero se cre-
 dere, ob id circumstare frequētes amicos, ne censor uideret illum bibentem
 aquam. Simile enim simili amicum.

Quum M. Celius, qui credebatur à parentibus non liberis natus, episto- *67*
 lam apud senatum clara firmaque uoce recitasset, Ne miremini, inquit Ci- *Vocalitas*
 cero, nam hic unus ex his est qui proclamarunt: significans illum fuisse
 præconem, & hoc usu contigisse ut esset uocalis. Solent autem serui uenales
 uoce præconis commendari.

Memmio cuidam uituperanti Catonem Uticensem, dicentique quod to- *68*
 tas noctes ebrius esset, At illud, inquit Cicero, non addis, eum totos dies *Iocus ex*
 aleam ludere: ciuilitate excusans Catonē, qui totum diem reip. negocijs da- *addito*
 bat, nocturnas aliquot horas sumebat laxando animo.

69 *Scommā ex ambiguo* C. Cæsari in senatu enixe defendēti causam filię, Nicomedis beneficiaꝑ regis in se cōmemoranti, Remoue, inquit, isthæc oro, quoniã notū est quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus est ex ambiguo uerbi. Nam dat qui confert beneficium, & dat mulier quæ sui facit copiam. Vnde illud Martialis, Vis dare, nec dare uis.

Male audiebat Cæsar, quod in Bithynia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quàm pudicitiaꝑ leges postulant.

70 M. Callidius Gallum accusauit, M. Tullio defendente: quumꝑ accusator affirmaret, se testibus, chirographis, quæstionibus probaturum, sibi à reo fuisse præparatum uenenum: sed interim rem tam atrocem, remisso uultu, languida uoce, ac reliquo gestu parum concitato pronunciarer, M. Tullius, Tu, inquit, nisi fingeres M. Callidi, sic ageres: Ex actione colligēs, illum non ex animo loqui.

DEMOSTHENES ORATOR

1 *Lucernã olet* Pytheas Demostheni obiecit, quod ipsius enthymemata lucernam olerent: significans illum non nisi de scripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorsit Demosthenes, ut diceret, non eodem precio sibi & illi constare lucernam: notans quod ille nocturnis conuiujs indulgeret, plus impendens luxui quàm ipse studio.

2 *Eloquentia popularis* Alijs immodicum eloquentiaꝑ studium obijcientibus, ita respondit, Eloquentiaꝑ studium declarare hominem popularem, cōtrã negligere studium eloquentiaꝑ, esse eorum, qui dominari populo quærerent, ut qui hoc agerent non ut persuaderent dicendo, sed ut ui cogerent.

3 *Sermo breuis & efficax* De Phocione quoties in contione dicturus assurgeret, ad amicos proximos dicere solet Demosthenes, rationū ipsius securim surgere. Nã Phocion erat in dicendo breuis, sed acutus. Solet autē ferè à Demosthene dissentire.

4 *Consultor non calumniator* Populus Atheniensium à Demosthene flagitabat, ut quendam accusaret, id quū recusaret, cœpit populus in illū, ut solet, uociferari. Tum surgens, Vos me uiri Athenienses, consultorē habetis uel inuiti, calumniatorem autem non habebitis etiam si uelit.

5 *Laudes de prauitate* Demosthenes unus fuerat ex decem quos Athenienses legatos ad Philippum Macedonem miserāt. Itaq; posteaquàm Æschines & Philocrates, quos præcipue fuerat complexus Philippus, à legatione reuerfi, quum alijs multis nominibus prædicarent regem, tum his præcipue, quod esset formosus, facundus, & ad bibendum strēnuus, Demosthenes ita cauillatus est, ut diceret, in his laudibus nihil esse dignum rege. Nam primam esse sceminarum, alteram sophistarum, tertiam spongiarum.

6 *Fuga excusata* Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat ἀγαθὴ τύχη, id est, bona fortuna. Attamen quū ad pugnam uentū esset, ilico proiecto clypeo aufugit. Id quū illi probro daretur, quod εἰ-λασις esset, elusit uulgato uersiculo, ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχίσετ'. Id est,

Vie

Vir qui fugit, rursus integrabit praelium.

Iudicans utilius esse patriæ, fugere quàm in praelio mori. Mortuus enim non pugnat, at qui fuga quesivit salutem, potest in multis preliis patriæ usui esse.

Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, si ciues octo sibi dederent, inter quos erat Demosthenes: Demosthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus, si canes dederent: lupi nomine signans Alexandrû: canum, eos qui tum populi rem curabât: ouium, plebem Atheniensium. Addidit & illud, Vt mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropside specimen deferunt, per hoc ingentes aceruos uendere cupientes: ita uos si traditis ciues octo qui deponuntur, populum uniuersum traditis.

7
Pauci pro omnibus

Quum ab Areopagitis damnatus, elapsus è carcere fugeret, & haud procul ab urbe obuios habuisset aliquot diuersæ factionis homines, primum abdere sese uoluit: sed quum illi nominatim Demosthenem appellantes iuberent esse bono animo, & uaticum insuper offerrent, grauiter ingemuit, dicens, Qui possum hanc urbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia sum inuenturus?

8
Patriæ de siderium

Inter fugiendum fertur subinde respiciens ad arcem Palladis, sublati manibus dixisse, O Pallas urbium domina, quæ tribus infauitissimis bestijs delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamen Palladi sacra est: quemadmodum & draconem habet pro gestamine: populus autem bellua est multorum capitum, pessimam gratiam referre solita optime de se meritis, uelut Socrati, Phocioni, Scipioni & alijs compluribus.

9
Populus nocentissima bestia

Ad iuuenes quos habebat familiares dicere solet, Sibi gnaro iam quantum inuidiæ, metus, calumniæ ac discriminis sit expectandum ad rem publicam accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exitium iturum, quàm ad suggestum aut tribunal.

10
Rempublicam fugere

Quum exularet in Arcadia, Pytheasque pro Macedonibus dixisset, Vt domum in quam lac uenale importatur aliquid habere mali suspicamur, ita ciuitatem esse morbidam, ad quam mitteretur Atheniensium legatio: Demosthenes eam sententiam ita retorsit, ut lac pro sanitate ægrotantium importatur, ita Athenienses pro salute ciuitatum adesse dicens. Id ubi rescitit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

11
Exul in patriam pius

Quum redeunti ab exilio nauis esset missa, multique magistratus ac ciues obuiam issent, sublati in cælum manibus dixit, sibi in patriam reditum honorificentiolem contigisse quàm Alcibiadi, quod ille coactis ciuibus redisset, ipse persuasis.

12
Spontanea gratia

Posteaquam Demosthenes metu Antipatri profugisset in Calauriam insulam, seque in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragediarum histione potens, illi blandis sermonibus persuadere conaretur, ut sese in Antipatri

13
Acerbe

tipatri fidem committeret, nō modo nihil passurum mali, uerum etiam amplissimis muneribus honorandum, In scena, inquit, mihi nunquam placuisti histrio, neque nunc persuadebis orator. At ubi commotus Archias minaretur se detracturum illum è templo, Tandem, inquit, oracula Macedonica aperuisti. Nam prius histrionum more simulabas.

14 *Magno empta uoluptas* Fertur aliquando Corinthum nauigasse Demosthenem illectum fama nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At quū illa pro nocte stipularetur drachmarum decem milia, deterritus magnitudine precij, mutauit sententiam, dicens: *ὅτι ἀγοράξω πρὸς τὸ μετανοῆσαι*, id est, non emo tanti pœnitere: significans inhonestæ uoluptati paratam esse comitem pœnitentiam.

15 *Salse* Celebre est Pythæ dictum, orationes Demosthenis olere lucernam, quod noctu scriberet meditareturque quæ dicturus esset. In id quum alius quispiam, qui ob furti suspicionem uulgo male audiebat, petulantius inueheretur, Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accendimus. Fures enim amant tenebras.

16 *Acerbe* Idem aduersus Demadem clamantem, Demosthenes me corrigere uult, sus Mineruam, At ista (inquit Demosthenes) Minerua anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulterium obiecit Demadi, quum Mineruam poëtæ faciant uirginem.

17 *Fortiter* Idem Atheniensibus flagitantibus ut consuleret, obstitit dicens, *ὅτι οὐκ ἔπαγμα*, id est, non sum coactus in ordinem. Significans se non seruire populi affectibus, sed suo arbitrato facere quod faciendum iudicasset.

18 *Callide* Ancilla quædam depositi nomine pecuniam acceperat à duobus hospitibus, hac conditione, ut eam utrisque simul redderet. Horum alter post tempus aliquod lugubri ueste & squallidus socij mortem simulans, decepta muliere nummos abstulit. Eo facto superuenit alter, & depositum repetere coepit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demosthenes ei patronus adfuit, qui ut in aduocationē uenit, sic aggressus est petitem, Mulier, inquit, parata est depositi fidem soluere, sed nisi socium adduxeris, id facere non potest, quoniam ut ipse prædicat, hæc dicta lex est, ne pecunia alteri sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit miseram, elusitque nebulonum conspirationem, qui hoc egerant, ut eandem pecuniam bis acciperent.

19 *Actio totum* Cuidam percontanti quid esset in eloquentia præcipuum, respondit, hypocrisis, hoc est, actio. roganti quid proximū, respondit actio. roganti quid tertium, nihil aliud respondit quàm actio: tantum tribuens pronunciationi, ut in ea totum situm existimaret. Actio autem multa complectitur, uocis moderationē, oculorum uigorem, uultus habitū, & totius corporis gestum.

20 *Temeritas* Quum Athenienses gestirent Harpalo ferre suppetias, iamque in Alexandrum armarentur, derepente apparuit Philoxenus, quem Alexander maritimis negocijs præfecerat: hic quum populus metu attonitus cōsulesceret, Quid

Quid facerent, inquit Demosthenes, si solem uideāt, qui non possunt obtu-
eri lucernam? Ita populo temerarios motus exprobrauit.

Quibusdam arbitrātibz Demadem iam desīsse malum esse, Iam enim ²¹
inquit, saturum uidetis, ueluti leones. Erat pecuniarum auidus Demades,
Leones autem mitiores sunt saturi.

Quum à quodam cōuitijs incessetur, Committor, inquit, in certamen, ²²
in quo qui superior euaserit, inferior est: & qui uicerit, uictus est. *Gratiter*

Idem quum audiret oratorem quendam immodice uociferantem, Non ²³
inquit, quod magnum est, bene est: sed quod bene est, magnum est: Hoc *Vociferatio*
& alijs ascribitur. Sunt qui & conuiuia prolixa, ac plurimis instructa missi-
bus existiment lauta.

LIBER QUINTVS

QVIDEM statueram aliquot selectis, quos su-
perioribus libris retuli, esse contentus: sed quoni-
am inuitabat arridens undiqz dictorum memo-
rabilium copia, simulqz ueniebat in mentem, qz
auidum ac famelicum huiusmodi deliciarū con-
uiuā accepissem, uisum est quintū missum adde-
re, repetito ordine, quē Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR

Persæ amāt homines adunco naso, quos Græ-
ci grypos appellant, eosqz pulcherrimos esse putant, eo quod Cyrus, quo
non alijs regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit. Est
autem duplex gryporum genus, unum cui statim à fronte nasus insurgit,
quod Aristoteles putat esse signum impudentis animi, & ad coruos refert:
alterum cui curuatura nasi à fronte separata est, sed circa medium intume-
scit, & ad extremum tendens unci speciem præbet: id Aristoteles putat esse
notam magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.

Cyrus autem dicebat, Qui sibi nollent prodesse, cogi ut alijs sint usui: si-
gnificans seruili animo natos, sibiqz inuitales, eo imperio adigendos, ut alio- *Princeps quā*
rum commodis inseruiant. Vulgus autem putat homines aquilino naso, & *uirtute præ-*
ad suum commodum cum primis attentos, & imperio magis quàm seruitu *cellit*
ti natos: unde & poëtæ ueteres aquilæ regnum in omne auium genus tri-
buunt. Sed idem dicebat, Neminem debere suscipere principatum, nisi me-
lior his in quos susciperet. Sentiens hoc esse principis unicum munus, alijs
prospicere, & publicis consulere commodis: id autem non potest, nisi qui sa-
pientia, uigilantia, animiqz integritate cæteris antecellit. Hoc uero non præ-
stat natiuitas, sed institutio recta & rerum usus.

Quū Persæ, quoniam regionem habebant montuosam asperamqz, cupe-
rent

Delitiae emolliunt rent eam campestri ac molliore commutare, non passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac semina, sic hominum mores ad regionis habitum immutari. Sentiens se uelle duros homines & laboribus accommodos. Nam mollis ac fertilis regio molles & ignauos gignit homines.

3 *Caste* Cyrus abstinebat à conspectu Pantheæ: & Araspo dicenti, mulierem esse insigni forma, dignam regis oculis, Ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab illa abstinendum. Etenim si nunc tuo obtemperas consilio illam adiero quum uacat, fortassis illa mihi persuasura est, ut ad ipsam frequenter comeem etiã quum non uacabit, eiq; affideam neglectis serijs negocijs. Scite retorfit argumentum, regiæ functionis memor.

D A R I V S

4 *Fortuna aduersa prudentes facit* Darius Xerx's pater, in sui laudem dicere solet, sese prælijs ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nimio constat reipub. Præstat principem è philosophiæ præceptis haurire sapientiam potius, quàm experimentis miseram, ut uocant, colligere prudentiam.

5 *Fauor arte captatus* Idem quum tributum indixisset subditis, accersitos prouinciarum præfectos percontatus est, quum alijs de rebus, tum de tributis, essent ne grauias: quum illi respondissent, esse mediocria, iussit ut singuli dimidium exigerent. Quod præfectis moderatum uidebatur, regis æquitati uisum est dimidio plus satis. Maluit enim suos beneficio sibi conciliare, quàm exarmatos subigere. Stratagematis autem gratia in hoc sita est, quod duplum imperauit eius, quod destinarat accipere. Si dimidium imperasset, nec quicquam remisisset, latuisset benignitas: nunc exacta dimidians effecit ut omnes sentirent beneficium.

6 *Amico fido nihil precioso* Quum aperuisset prægrande malum punicum, & quidam ab eo sciscitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic inesset granorum, respondit, Zopyrorum. Is erat uir bonus ac Dario fidus amicus. Significans regi nihil prius aut charius esse debere probis ac fidis amicis.

7 *Fidus amicus* Is Zopyrus sibi nares & aures præcidit, itaq; dissimulans quis esset ad Babylonios transfugit, fingens se à Dario crudelissime tractatum. Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam. Ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea Darius sæpenumero dicere solet, Se malle unum Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babylon, tamen unum amicum centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quantum absunt principes quidam, qui Sannionem, aut equum, aut canem pluris faciunt, quàm probum, fidelem, ac doctum amicum. Huius factum damnans rex dicebat, quod turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illum summa afficeret tum iactura, tum molestia.

S E M I R A M I S

8 Semiramis Carum regina, quæ Babylonem condidisse dicitur, monumento

mēto quod sibi pararat inscripsit, Quisquis rex pecunijs egerit, aperto monumento quantum uoluerit capiat. Darius potitus ea ciuitate titulo credēs, saxum ingens quo claudebatur monumentum, uix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum reperit, Ni uir malus esses, & pecunia inexplebilis, haudquaquā mortuorum loculos moueres. Quamquam hoc aptius inter stratagemata, siue inter *χλοῖα* commemorandum erat.

XERXES ALTER

Inter Xerxen Darij filium & Arimenen fratrem de regno erat contentio. Itaq; quum Xerxes intelxisset fratrem ex Bactrianorū regione descendere, misit illi munera, & ijs quibus ea mandarāt perferenda, iussit ut ipsius uerbis illi dicerent, His in præsentia te honorat frater tuus Xerxes, quod si rex fuerit declaratus, eris apud ipsum omnium primus. Hac humanitate delinitus Arimenes contentionem remisit, ac fratri regnum adeptο protinus adorationis honorem exhibuit, eiq; diadema imposuit. Xerxes autem illi proximū ab se locum dedit. Nec hoc uideo quur inter apophthegmata debeat recenseri, quum Plutarchus recenseat. Simile quiddam de Iacob & Esau legitur in Hebræorum literis. Ira contentioq; melius soluitur blandis uerbis & benignitate, quā repugnando.

Idem iratus Babylonijs, quod à se defecissent, posteaquam illos in potestatem suam redegerat, interdixit ne ferrent arma, sed psalterijs tibijsq; canerent, scorta alerent, cauponas haberent, ac sinuosis tunicis uterentur, quo uoluptatibus euirati non molirentur denuo defectionem. Nec hoc inter apophthegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensuisset.

Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ uenales, negauit se illas esse futurum, donec regione potitus esset quæ illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia.

Quum uidisset uniuersum Hellespontum nauibus suis constratum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus referta, iactauit se beatum, moxq; fudit lacrymas. Tam subitam mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionem, ausus est rogare causam. Tum Xerxes, Subijt, inquit, animum meum cogitatio, quā breuis sit hominū uita, quādo ex tam numerosa multitudine post annum centesimum nemo superfuturus est.

Idem Græciæ bellum indicturus, conuocatis omnibus Asiæ principibus dixit, Ne uiderer meo tantum consilio hoc aggressus, cōtraxi uos: cæterum memento te mihi parendum magis quā suadendum. Vox bis tyrannica, & quod principum cōuentu pro fuco abuteretur, & quod negocium multo periculosissimum sua unius cupiditate uerius, quā consilio susciperet.

Idem quum à trecentis Lacedæmonijs ad Thermopylas uexatus esset, tantam militum ducens multitudinem, hoc se deceptum aiebat, quod multa

tos quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non perinde referre, quàm multos educas, sed quàm exercitatos.

15 *Fiducia* Græcorum exploratores in exercitu comprehensos, nullo affecit malo, quin potius iustos omnem lustrare exercitum illæsos dimisit. Sit & hoc singularis fiduciæ exemplum, cur apophthegma dici debeat non uideo.

ARTOXERXES

16 *Liberalitas regum* Artoxerxes Xerxis filius, cognomento Longimanus, quod alteram manum haberet longiorem, dicere solet, Regalius esse addere, quàm adimere. Sentiens principe dignius esse, honorem & opes eorum quibus imperant augere potius quàm imminuere.

17 *Comitas in uenatu* Idem permisit, ut ex his qui secum uenabantur, qui possent ac uellent, ante regem iaculum emitterent. Sit hoc comitatis exemplum, quid ad apophthegmata pertineat non uideo.

18 *Clementer* At is quæ in uenatu fuit comis, tam erat mitis in disciplina militari. Nam ducibus qui deliquissent, pro eo quod solent flagris cædi corpora, iussit ut pro corporibus uestes illis detractæ cæderentur, ut quæ pro eo quod solet illis uelli caput, tiara deposita uelleretur. Ne hoc quidē ad apophthegmatum sodalitatem pertinet.

19 *Iuste & comiter* Quum Satibarzanes Artoxerxis à cubiculis, quiddam minus iustum ab ipso peteret, sentiret quæ rex illum hoc facere sollicitatum triginta Daricorum milibus, quæstori ærarij sui mādauit, ut Daricorum triginta milia ad se deferret, ea dedit Satibarzani dicens, Accipe, inquit, o Satibarzanes. Nā hæc tibi quum dederō non ero pauperior, iniustior futurus, si illa quæ petebas fecissem. Commentus est rex egregius, ut nec amicum contristaret, nec à iusto deflecteret.

CYRVS IUNIOR.

20 *20* Cyrus Iunior Lacedæmonijs ut secum societatem inirent potius quàm cum fratre, hac oratione sese commendauit. Aiebat sibi cor longe grauius esse quàm fratri, plus illo meri bibere, melius quæ ferre quàm illū. Nam illum uix in uenatu posse in equo sedere, ut nō excutiat: in rebus acerbis, ne in sella quidē. Sciebat enim Lacedæmonijs inuisos esse molles ac timidos. Hortabatur insuper ut uiros ad se mitteret, pollicens se peditibus daturū equos, equitibus currus, agrum possidentibus se daturum uicos, uicos qui haberet eos se facturum urbium dominos: cæterum auri argenti quæ uim tantam, ut non possent numerare, sed pēdere cogerentur. Nimirum hoc erat quod dixit Artoxerxes, regalius esse addere, quàm adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, uereor ne totam Germaniam breui uisuri simus uacua-

21 *Animose* Cyro conflicturo cum hoste loco qui dicitur Cunax, Clearchus suauis sit, ut se post Macedones contineret, nec sese in belli discrimen conijceret. Quid ais, inquit, Clearche? iubesne ut quum regnum appetam, regno me indignum ostendam?

Phocais

Phocais ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueq̄ educata, ad regis cœnam cum alijs mulieribus admissa, cæteris regio iocos ac lusus hilariter excipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, sola tacite ingressa ad lectum constitit, nec uocanti Cyro paruit. Cubicularijs autem tentantibus illam adducere, Flebit, inquit, quisquis horum mihi manus admouerit. Ob hæc quum à cæteris agrestis & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum risu uersus ad illum qui mulieres adduxerat, Non intelligis, inquit, te hæc unam ingenuam & incorruptam adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animum, uniceq̄ adamauit, sapientem appellans. Apud barbaros, mulieres attigisse constuprasse erat.

22

Pudice

ARTOXERXES ALTER

Artoxerxes huius Cyri frater, cognomento Memor, non solum seipsum affatim præbuit adire uolentibus, uerum uxorem legitimã iussit, sublatis currus auleis uehi, ut ijs qui eam conuentam uellent, etiam in itinere pareret aditus. Laudo quidem affabilitatis exemplum, sed quid hæc ad apopthegmata?

23

Affabilitas

Idem quum pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens, Per Mithram, inquit, (sic enim Persæ solem appellant) hic mihi talis uideretur esse, ut si quis ei committat ciuitatem, possit eam ex parua magnam reddere.

24

Rusticus quidam uidens ad regem uaria deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, utraq̄ caua manu hausta è proximo flumine aquam illi obtulit uultu alacri. Rex lætatus, iussit illi dari phialam auream, ac mille Daricis donauit hominem.

25

Munus in tempore datum

In fuga quadã quum direpto illius cõmeatu, aridis ficis & hordeaceo pane uesceret, dñi boni, inquit, cuiusmodi uoluptatis hæcenus inexpertus fui?

26

Fames condimentum

Quũ Acrides Iapson multa in regẽ licenter & contumeliose diceret, hæcenus tum ultus est maledicũ, ut per tribunũ militũ denunciaret, ei licere in regem quæ uellet dicere: sibi uero in illũ licere quæ uellet & dicere & facere.

27

Maledicere regi, non tutum

Teribazus in uenatu Persicam uestem dilaceratam ostendit, consulens quid faciendum esset: respõdente rege, aliam induendam, Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex suam tradidit, dicens, Dono do tibi hanc uestem, sed gestare prohibeo. Teribazus uir minime quidem malus, sed leuis præcipitisq̄ consilij, neglecta regis monitione uestem induit, muliebribus etiam ex auro donis, quæ à rege acceperat exornatã. Hoc cæteris omnibus indigne ferentibus, nam ridere nefas erat, rex effuse ridens, Tibi, inquit, ut mulieri aurum, ut insano regium amictum ius potestatemq̄ concedimus.

28

Fatuis omnia licent

Artoxerxi iam siti deficienti, Peribarzenes eunuchus quum aliud non liceret, à rustico quopiam sordidum utrem detulit, putris aquæ cotylas octo cõtinentem. Eam aquam quum rex totam ebibisset, rogatus ecquid illi placuisset ille potus, deos testatus est, se nunquam uinum potasse iucundius,

29

Munus in tempore datum

f 2 nec

nec ullam aquam quamuis purissimam sibi uisam suauiore. Ac post natus cum hominem qui eunucho aquam dederat, è paupere diuitem fecit. Tanti refert in tempore dare munus.

PARYSATIS

30 Parysatis Cyri & Artaxerxis mater præcipere solet, ut rex palàm ac libere loquuturus, uerbis byssinis uteretur, hoc est, magnificis ac mollibus, quo sermonis blandicies rei mitigaret asperitatem. Reges bysso uestiuntur, sed talem decet esse regis orationem, qualis est amictus.

*Dissent in/ terpretes
Seueritas uer/ bis temperata*

ORONTES

31 Orontes Artaxerxis regis gener, quum ab irato rege reiectus & còdem natus esset, Quemadmodum, inquit, supputatorum digiti nunc infinitum numerum, nunc unum tantum possunt ponere: sic regum amici, nunc quiduis pollent, nunc quàm minimum. Olim digitis subducebatur ratio, quemadmodum nunc calculis.

*Fauor regum
temporarius*

MEMNON DVX

32 Memnon quo tempore bellum gerebat aduersus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium multa conuitia petulanter iacientem in Alexandrum hasta percussit, Ego, inquiens, te alo, ut pugnes cum Alexandro, non ut illi maledicas.

Maledicentia

AEGYPTII

33 Aegyptiorum reges iuxta regionis illius consuetudinem, iudices ad iusurandum adigebant, ut etiam si quid rex iuberet eos iudicare quod iustum non esset, ne iudicarent. Tanti referre putabant, ut populus iustos haberet iudices. Porro potèti ferociaque regiae opposita est iurisuradi religio: quod ad actum uideri non poterat, quum ab ipsis regibus exigeretur. At qui fieri potest ut ciuitas iudices habeat incorruptos, ubi iudicandi potestatem magno uendit princeps?

Iudices in/ corrupti

POLTYS

34 Poltys Thraciae rex Troiani belli tempore, quum Troiani pariter & Graeci legationem ad ipsum misissent, auditis utrisque pronunciauit, ut Alexander redderet Helenam: & à se pro una duas formosas abduceret uxores. Sapuisse Paris si hoc fecisset. Nam una satis fructus habuisset duas nouas, & patriae còsulisset. Quis autem non miretur Graecorum humanitatem, quibus sat erat futurum, si tantum redderetur quae cum adultero tam diu dormierat?

Amor insanus

TERES

35 Teres Sitalci pater dicere consueuit, Quoties esset in ocio, nec militia excerceretur, se nihilo meliorem esse equisonibus. Hæc uox quid aliud sonat, quam barbaricam immanitatem, quasi pacis tempore desit quod agat bonus princeps?

Belli studium

COTYS THRACIAE REX

36 Cotys ei qui dono miserat pardalim, uicissim dono misit leonem, malam bestiam aequè mala repensans.

Par pari

Quum

Quum esset natura celer ad iram, sæuusq; castigator eorum qui in mini-
sterio deliquissent, hospes quidã ad illum detulit uascula fragilia tenuiaq;
sed scite curioseq; celte tornoq; elaborata. At is hospiti quidem dedit mu-
nera, cæterum uascula omnia confregit: demirantibus quur id faceret, Ne,
inquit, sæuiam in eos qui fracturi erant. Prudentis est, naturæ suæ morbum
agnoscere, & uitio materiam præripere.

37
Ira subducent
da occasio

Idem, ubi cognouit quod Athenienses honoris gratia, ciuem ipsum sue
ciuitatis declarassent, pro auxilio quod illis aduersus Dorientes impende-
rat gratiam reponere studentes, Per Iouem, inquit, & ego illis uicissim meæ
gentis ius dabo. Sentiens nihilominus honorificum esse Thracem, quàm
Atheniensem appellari.

38
Sua cuiq; par
tia chara

IDATHYRSVS SCYTHA

Idathyrsus Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, suasit Ionum
regibus, ut Histrici pontis iunctura soluta fugientes sese in libertatem uin-
dicarent: qui quum id facere recusarent, ne uiolarèt fidem qua Dario erant
obstricti, uocauit illos frugi mancipia, & ἀδρασα, hoc est, qui fugere nollēt.
Nam hæc non minima laus est seruorū, nolle fugere si liceat: at nolle tyran-
nicam seruitutem cōmutare libertate si detur oportunitas, animi seruilis est.

39
Seruitus grata

ATEAS SCYTHA

Ateas hunc in modum scripsit Philippo, Tu quidem impetas Macedo-
nibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & cum fame & cum siti pugnare
ualeant. Significans hac parte Scythas ad bellum esse magis idoneos.

40
Miles durus

Idem quum fricaret equum suum præsentibus Philippi legatis, percon-
tatus est illos, num idem faceret Philippus. Sentiens se tanto meliorē bel-
lo quàm esset Philippus.

41
Rex equum
fricans

Idem quum Ismeniam tibicinem optimum in bello cepisset, iussit illum
canere, ac cæteris admirantibus ipse iurauit per uentum & Acinacen, sibi iu-
cundius esse, audire hinnitum equi.

42
Scytha
αἴμα

SCILVRVS SCYTHA

Scilurus octoginta liberos masculos habens, quum esset moriturus, fasci-
culum iaculorū singulis porrexerat, iussitq; rumpere. Id quum singuli recusa-
sent eo qd uideret impossibile, ipse singula iacula exemit, atq; ita facile con-
fregit omnia, filios admonens his uerbis, Si cōcordes eritis, ualidi inuictiq;
manebitis: contra, si dissidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis &
expugnati faciles. Nō potuit Scytha magis Scythice rē ob oculos ponere.

43
Cancordiæ
fratrum

GELO SYRACVSANVS

Gelo Siciliæ tyrannus, debellatis apud Imeram Carthaginēsis, in pa-
cis fœdere compulit illos & hoc acceptis conditionibus abscribere, ne post-
hac filios suos Saturno immolarèt. Solet enim ea gens infantes suos æneæ
Saturni statuæ cauē, & intus incensæ, in sinum ponere, qui uelut in dei com-
plexu enecabantur. Id ut Saturno gratum putarent effecit fabula, quæ nar-

44
Pictas

rat illum omnes uxoris filios deuorare solitum . Nam & Iouem deuoraturus erat, nisi pro puero saxum supposuissent.

Agricultura militaris 45 Idem Syracusanos frequenter ad agriculturam educere solet, sed nō aliter instructos, quā si ad bellum irent, quo simul & agri meliores redderentur cultura, nec ipsi deteriores fierent ocio . Et hoc stratagemata dici meretur potius quā apophthegma.

Solert 46 Exigebat pecuniam à suis ciuibus, quos ubi uideret tumultuantes , ait se petere mutuo, quippe redditurum. Ita uolentes dederunt, atq; ille peracto bello reddidit . Hoc artificio perfecit, ut pecunia non deesset ad bellum necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos.

Artes regie 47 In conuiuio quum lyra circumferretur , cæteriꝫ ordine canerent: nam id apud Græcos honestū habebatur, ipse equum iussit induci conuiuū, facileꝫ ac leuiter in illum insilijt: significans hoc esse regalius q̄ lyra canere.

48 Quum Athenienses condiciones pacis à Gelone delatas recusarent, multaꝫ de suæ gentis antiquitate præstantiaꝫ iactarent, Gelo respondit oratori, Hospes Atheniensis, apud uos qui præsent habetis, qui subsint nō habetis. Proinde quando totū retinere mauultis quā partem cedere, quā uocissime hinc abite, renunciaturi Græciæ , uer illi ex anno exaruisse: significans optimam ac florētissimam copiarum partem illis defuturam. Suum enim exercitum ueris nomine signauit.

HIERON

Garruli 1 Hieron qui Geloni successit in regnum , neminem qui libere apud se loqueretur, importunum aut molestum esse dicebat: cæterum qui arcanum efferrent, eos existimabat etiam illos lædere, apud quos effutirent, eo quod odimus non solum illos qui efferunt, uerum etiam eos qui audierunt quæ nollemus illis audita esse.

Pudicitia 2 Quidam exprobrabat illi oris graueolentiā. At ille cum uxore expositus lauit, quod id sibi nunquā indicasset. Tum illa, Putabam, inquit, uiros omnes ad eundē olere modum. Eximium pudicitiaꝫ argumentū, quæ uulli uiro tam uicina fuerit, ut oris halitum sentire posset, præterquam uni marito.

Carpores alienæ fame 3 Xenophani Colophonio de paupertate sua querenti , quod ægre duos aleret famulos , At Homerus , inquit , quem tu carpis , etiam mortuus alit plusquā decem hominum milia , & tu qui uis illo uideri doctior, unus non alis duos? Erant illis quoꝫ temporibus qui carpendis illustrium uirorum operibus gloriam aucuparentur.

Caste 4 Idē Epicharmo comico poëte, quod præsentē ipsius uxore dixisset quidam inhonestum, multam dixit. Epicharmus Siculus erat iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicauit esse tribuendum reuerentiaꝫ coniugio, ut crimen existimaret, audiente uxore iocari lasciuus.

Libertas multa 5 Idem quū aliquot è familiaribus occidisset , paucis post diebus Epicharmum uocauit ad coenam , cui ille nimium libere , At nuper , inquit , quum immo,

immolares amicos, non me uocabas. Solent qui sacrificant splendidum epulum apparare, adq̄ id rogare amicos. Periculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti.

DIONYSIVS

Dionysius quum magistratus per literas sorte crearentur, & ipsi contigisset litera M, dicenti cuidam per iocum *μωρολογέις*, id est, Morio es Dionysi, Imò, inquit, *μοναρχήσω*, monarcha ero. Et adeptus magistratū proutinus Imperator electus est à Syracusanis. Magni erat animi quod illo ioco non offenderetur, contentus omen literæ secus interpretari.

1 Omen commo
de interpreta
tum

Quum autem in initio regni regia ipsius obsideretur, coniuratis in illum ciuibus, & amici autores essent ut imperium deponeret, ni mallet captus interfici, ille conspiciens bouem à coquo maceratū ilico concidere, dixit, Quum mors adeo breuis sit, an non absurdum sit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putarit?

2 Regnandi
dulcedo

Quum intellexisset filium cui principatum relicturus erat, ingenui uiri coniugem adulterasse, iratus interrogauit, an unquam tale quicquam in patre competisset. Hic adolescens, Tu enim, inquit, non habebas patrem regem. Nec tu, inquit Dionysius, filium rege habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus in filio dignum exhæredatione crimen iudicabat adulterium, qui hodie magnatum ludus est.

3 Adulterium
in regis filio

Rursus quum ad filium ingressus conspexisset uasculorum aureorum & argenteorum magnā uim, exclamans, Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis quæ à me tam multa accepisti, neminē tibi amicum feceris. Sentiens absq̄ ciuium beneuolentia regnum nec parari, nec teneri. Beneuolentiam uero maxime conciliat benignitas. At iuuenis rerum imperitus, putabat esse felicius habere argentum & aurum quàm amicos.

4 Liberalitas
regia

Exegerat pecunias à Syracusanis, deinde quum uideret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent, indixit alteram exactionem, idēq̄ iterum ac tertio fecit. At posteaquā ubi maiorem summam imperasset, audiret illos in foro obambulātes ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab exigendo quiescere. Nunc enim, inquit, nihil habent, posteaquam contemnunt nos.

5 Nudus non
metuit

Matri suæ præter ætatem nubere cupienti, Ciuius, inquit, om̄ mater iura uiolari possunt, naturæ ius nequaquam. Significans contra naturam esse si uetula quæ iam parere non potest, nubat. At hodie nubunt septuagenariæ.

6 Nuptie inter
pestine

Quum in aliorum scelerum patratores se uere animaduertent, uestium furibus parcere solet, ut Syracusij cœnare inter sese & inebriari desinerent. Solent enim lopodytæ, id est uestium fures in balneis frequentibus conuiujs uenari. Quemadmodum autem in balneis uestes deponuntur, ita in conuiujs summe uestes abijci solent, ut togæ palliaq̄.

Temulentia
castigata

4 Hospes

- 8 *Fucus utilis* Hospes quidam aiebat se uelle cum Dionysio priuarim colloqui, demonstraturū enim quomodo posset præscire quinā ipsi molirentur insidias. Rex admisit hominem, iussitq; dicere semotis arbitris. At ille, Da mihi, inquit, talentū, ut existimeris à me audisse insidiatorū indicia. Dedit, ac simulauit sese audisse, admiratus hominis commentū. Nam fucus ille uehementer utilis erat ad deterrendas insidias. Sunt qui narrent Maximilianum Cæsarem simili arte simulasse magicas artes, indusia, gladiosq; fortunatos, genios anulis inclusos, quo facinorosis & hostibus esse formidabilior.
- 9 *Ocium rege indignum* Cuidā percontanti num esset ociosus, Absit, inquit, ut hoc mihi unquam accidat. Sensit turpissimum esse regi uacare unquam à reip. negocijs. Vbi sunt igitur qui bonam diei partem alea nugisq; transigunt?
- 10 *Ebrietati condonatur* Quum ad eum delatum esset, duos adolescentes inter pocula multa conuitia tum in ipsum, tum in eius tyrannidem dixisse, ambos uocauit ad cœnam, & animaduertit alterum largius potum multa nugari, alterum raro cauteq; bibere: illum dimisit, ut qui natura uinolentus per temulentiam male ducus fuisset: hunc interfecit, ut qui studio maleuolus & hostis esset. Præclarum exemplū prudentissimi principis, sed quid hoc ad apophthegmata?
- 11 *Inuidia in alium deriuata* Expostulantibus quibusdam, quod honore dignaretur, ceterisq; præferret hominē improbum ac ciuibus inuisum, Volo, inquit, esse, quem me magis oderint. Agnouit ingeniū multitudinis, si sit in quem inuidiam odiumq; deriuent, mitiores sunt in principem. Eoq; uideas nonnullos monarchas quibusdam, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis & autoritatis permittere, ut ipsi tutiores sint à furore multitudinis: qui si extiterit, habent uictimam qua ciuium iram mitigent.
- 12 *Tyrannidē mitigat liberalitas* Corinthiorum legis ad se missis, donaria prout mos est obtulit: quæ quum illi negarent se accepturos, eo quod lex esset apud ipsos uetans, ne legatione fungētes munera acciperent à principe, Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod unum bonum habet tyrānis, hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium à tyrannis accipere periculosum esse. Ille grauem contumeliam iudicabat oblata recusare munera, quum hac una re tyranni se possint alijs commendare. Tyrannidem enim adeptis superest ut potentia inuidiam munificentia comitateq; leniant.
- 13 *Auro bene uti* Quum audisset quendam è ciuibus aurum habere domi defossum, id ad se deferri iussit. Verum posteaquam is suffuratus auri paululum in aliam urbem commigrasset, ibiq; mercatus esset agrum, reuocato Dionysius totum aurum reddidit, ut qui iam diuitijs uti cœpisset, desissetq; rem utilem inutilem reddere. Satis declarauit, se non aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare uoluisse: simul usum auri legitimum demonstrauit, si in agricolationem impendas potiusquam in usuram.
- 14 *Sapientes nisi tyrannis* Dionysius dicere solet, se à sapiētibus amicis sibi cauere, quando certū haberet, ne ex his quidem esse quenquā, quin imperare mallet quàm seruire. Idem

Idem quum intra regiam sacrum ex more perageretur, præcoq̄, sicuti 15
 consuevit, precaretur, ut per multa tempora inconcussum duraret imperi-
 um. Non tu desines, inquit, abominanda nobis imprecari? Sentiens po-
 tius à dñs optandam bonam mentem, quàm ea quæ nihil conferunt ad ho-
 minis felicitatem.

Quid optan-
 dum à deo

Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, posteaquam maritus metu ty 16
 ranni profugerat, & rex sororem accusaret, quod conscia fugæ mariti non
 indicasset, Adeó ne, inquit, Dionysi me uilem abiectiq̄ animi fœminam
 iudicas, ut si sensissem illum moliri fugam, non me illi nauigationis & om-
 nium fortunarum comitem additura fuerim?

16
 Vxor casta

Egregium quendam citharædum magnificis promissis ad se pellexit, 17
 iubens ut quàm optime caneret. Nam quo scitius caneret, hoc plus latu-
 rum præmij. Quum ille per dies aliquot accurate cecinisset, nec quicquam
 daret rex, coepit flagitare mercedem. Tum Dionysius asseuerat, se merce-
 dem quam pollicitus fuerat bona fide soluisse. Qui, inquit ille, ne num-
 mus quidem mihi datus est. At dedi, inquit Dionysius, uoluptatem pro
 uoluptate. Neq̄ enim ego te minus delectaui spe, quàm tu me cantu.

17
 Par pari

Idem admiratus egregiam fidem Damonis & Pythiæ, Rogo, inquit, 18
 ut me quoque in uestram amicitiam recipiatis. Alteri tyrannus destina-
 rat diem necis, quumq̄ is pauculos dies petisset rerum domesticarum
 ordinandarum gratia, hac lege impetrauit, ut alter uas amici fieret ea con-
 ditione, ut si ille non redisset ad diem præscriptum, hic plecteretur. Re-
 diit autem ad diem, mori malens quàm amicum fallere. Ita seruatus est ut-
 terque, ac regis amicitia decoratus. Tantum ualet egregia uirtus etiam
 apud tyrannos.

18
 Amicorum
 fides

Sacrilegia sua solet facietis dictis obtegere. Loctris Proserpinæ templum 19
 spoliatur: mox quum classis illius secundo uento nauigaret, Videtis, inquit,
 quàm prospera nauigatio à dñs immortalibus detur sacrilegis. Ex hoc col-
 ligens, aut non esse deos, aut illis non esse molesta sacrilegia.

19
 Impietas felix

Ioui Olympio detraxit magni ponderis aureum amiculum, quo eum 20
 Hieron è manubijs Carthaginensium ornauerat: proq̄ detracto aureo la-
 neum illi pallium iniecit, ita cauillans, Aureum amiculum æstate graue est,
 hyeme frigidum, laneum ad utrunq̄ anni tempus accommodatius esse.

20
 Faceta
 rapacitas

Epidauri Æsculapio barbã auream detraxit, quod negaret decorum pa 21
 trem Apollinem imberbẽ, ipsum uero barbatũ conspici. Æsculapius fingi-
 tur Apollinis filius, Apollinem aut̄ semper imberbem facit theologia poeti-
 ca, Æsculapium barbatur: significans in medico multarum rerum usum.

21
 Barbatũ
 medici

Mesas aureas atq̄ æreas dñs dicatas è phanis sustulit. Has inscriptio ex 22
 more Græcorum testabatur esse bonorum deorum, ne quis manum admo-
 liretur. At ille cauillatus est, se deorum bonitate uti. Nam boni dñj dicuntur,
 quod omnibus benefaciant.

22
 Anathemata

Idem

23 *Ludibrium sacrilegio additum* Idem uictorias aureas, pateras, & coronas, quæ simulacra porrectis manibus sustinebāt, uelut offerentia tollebat dicens, se oblata accipere non eripere: addens, per absurdum esse, à quibus quotidie bona flagitamus, ab his ultro porrigentibus nolle accipere.

DIONYSIUS IUNIOR

- 1 Dionysius Iunior dicere solet, se multos alere sophistas, non quod illos admiraretur, sed quod per illos admirabilis esse studeret. Sciebat populum de illis tanquam de uiris doctis magnifice sentire, hac persuasione callide abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem. Eadem arte for- tasse principes quidam alunt in palatijs suis uiros eruditionis & sanctitatis opinione uenerabiles, ut populus arbitretur horum consilijs geri plæraq̃.
- 2 *Res uerbis efficacior* Quum Polyxenus dialecticus Dionysio diceret, Ego te conuincō, Nimirum uerbis, inquit: at ego te reipsa cōuincō, qui tuis relictis me meaq̃ colas. Significans illum à schola ad aulam, à philosophis ad tyrannum transisse, non facturum nisi hanc uitam illa iudicasset beatiorē.
- 3 *Philosophia in aduersis* Posteaquam regno fuit expulsus, cuidam dicenti, Quid tibi Plato & philosophia profuit? Ut tantum, inquit, fortunæ mutationem facile feram. Neq̃ enim sibi manus admouit, quod alij solent, sed Corinthi ludum literarium aperuit.
- 4 *Prudenter* Percontanti qui factum esset, ut quum pater ipsius tenui fortuna ac priuatus sibi Syracusanæ ciuitatis principatum parauerit, ipse regis filius, & regnum hæreditate acceptum amiserit, Quoniam, inquit, pater rerum potitus est quum iam in odium uenisset popularis gubernatio, ego quum inuidia laboraret tyrannis, principatum suscepi.
- 5 Alteri cuidam hoc ipsum percontanti, compendio respondit, Pater, inquit, mihi regnum suum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus æque feliciter cedunt.

AGATHOCLES

- 1 *Dignitas in industria parta* Agathocles figulo patre natus fuit. Is uero quum Sicilia potitus esset, rexq̃ declaratus, solitus est in mēsa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaq̃ iuuenibus ostendens dicere, quum antea talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc per uigilantiam ac fortitudinem talia facio, commonstrans aurea. Non puduit pristinae fortunæ, sed gloriosius existimauit regnum uirtute partum, quàm si hæreditate obuenisset. Nam regem nasci nihil magni est, at regno dignum se præstitisse maximum est.
- 2 *Maledicentia* Quum obsideret urbem quandam, quibusdā è muro conuitia in ipsum iaculantibus, dicentibusq̃, Figule, unde militibus tuis persolues stipendiū? Ille placidus ac ridens respondit, Quum hanc cepero. At quum urbe uipotitus esset, uenderetq̃ captiuos, Si me, inquit, denuo conuitijs affeceritis, apud heros uestros querar de uobis: ciuilitè illis exprobrans & intempèstiuam maledicentiam, & seruitutem maledicentiæ præmium.

Ithacen

Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, quod ad insulam ³ appellentes pecora quædam abegissent: At uester, inquit, rex quum uenis ^{Lepide} set ad nos, non modo pecudibus abreptis, uerum ipso etiam pastore exo- culato recessit. Alludens ad fabulam de Vlysse, qui Cyclopem Polyphemum excæcauit.

DION

Dion qui Dionysium regno expulit, quum accepisset Calippum, cui & ¹ inter hospites & amicos suos fidebat maxime, sibi moliri insidias, non po- tuit inducere animum, ut illum cõuinceret, dicens, Mori satius esse quàm ui- uere, si non ab hostibus tantum, uerum etiam ab amicis cauendum esset. Di- gnus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quàm amico diffidere.

Idem exul quum Pteodoti Megarensis opera opus haberet, & ad ædes ² illius ueniens, uideret illum ob negociorum magnitudinē ægre quenquam ^{Modeste} admittere, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incusamus? Non- ne & ipsi quum Syracusis essemus eadem faciebamus?

ARCHELAVS

Ab Archelao incõuiuio quodam familiaris quidã, sed parum humanus, ¹ petijt sibi dari poculum, Archelaus autem ilico mandauit puero, ut hoc po- ^{Ab altero pe-} culum daret Euripidi. Id factum admiranti postulatori, Tu quidem, in- ^{titum, alteri} quit, dignus eras qui peteres, nec accipere: at hic dignus erat qui acciperet ^{datum} uel non petens. Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatem ut au- deret quiduis petere: at Euripidis boni uiri pudorem hoc mereri, ut ul- tro donaretur aliquid.

Idem tonsori garrulo subinde roganti, quomodo te rado, ó rex. Silendo, ² inquit. Alter aliud responsum expectabat, & hinc dicti lepos. Quidã sunt ^{Garrulitas} in curatione morosi, Archelao satis erat si siliret. Nobis autem interdum e- tiam cum ebrijs pariterq̃ loquacibus res est.

Quum Euripides in conuiuio formosum illum Agathonem amplectere, ³ tur deosculareturq̃, cui iam barba prouenire cœperat, Archelaus amicis di- ^{Ciuiliter} xit, Ne miremini: nam pulchrorum etiam autumnus pulcher est. Ciuiliter excusauit amicum apud amicos.

Timotheus citharæodus quum ingens præmium ab Archelao sperasset, ⁴ ac minus speratis accepisset, palàm illum incusabat: proinde aliquando ca- ^{Apte retortiã} nens hanc particulam, Tu uero terræ filium argentam laudas: nutu regem denotauit. at Archelaus succinuit, Tu uero petis. In Græcis uerbis plus est gratiæ ob uocum affinitatem, αὐτῆς, αὐτῆς, id est, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit.

Quum à quodam aqua conspersus esset, amicis illum aduersus eum qui ⁵ hoc fecerat inflammantibus, Inò, inquit, non me conspergit, sed eum quem ^{Leniter} me esse putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exemplo facile decet ignoscere, qui licet in præpotentem, tamen imprudentes delinquunt.

Ptole.

PTOLEMAEVS LAGI FILIVS

- 1 *Frugalitas regia* Ptolemæus Lagi filius plerunq; apud amicos & cœnare solet & dormi-
re. Quod si quãdo illos uicissim acciperet cœna, amicorum rebus utebatur,
commodato sumens ab illis pocula, aulæa & mensas. Ipse uero sibi non pa-
rabat plura quàm exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat dirare, quàm
diuitem esse.
- 2 *Fames con-
dimentum* Idem quum peragranti Ægyptum, comitibus non consequutis, cibarius
in casa panis datus esset, negauit ullum cibum unquã sibi uisum suauio-
rem. Aderat enim optimum condimentum fames.
- 3 *Lenitas regia* Quum grammaticum notasset inscitæ, quærens ab eo, quis esset Pelei
pater, uicissimq; audisset, dic tu prius, quis sit Lagi pater: amicis inuitãtib;
ad tantæ improbitatis uindictam, Si regium est, inquit, non pati ut à quo-
quam dicto attingatur, nec illud regiũ est, quenquã dicto laceffere. Inique
petit uindictam, qui prior laceffuit cuiuscunq; dignitatis fuerit. Nec suæ di-
gnitatis meminisse debet qui referitur, quum eius prærogatiuam laceffen-
do deposuerit.

XENOPHANES

- 1 *Timiditas
laudata* Xenophanes Lagi filius, quum ipsi Hermoneus timiditatem obijceret,
quod nollet secum tesseri ludere, Fateor, inquit, me nõ solum meticulosum,
uerumetiam uehementer meticulosum, sed aduersus inhonesta. Honesta
formidolositas est, quæ deterret à turpibus.

DEMETRIVS ANTIGONI FILIVS

- 1 *Honos arti
habitus* Quum Rhodum obsideret Demetrius, & in suburbio cepisset tabulam
quandã Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua pinxerat Ialysin, id est,
Bacchum, Rhodijs per caduceatores obsecrantibus ut tabulæ parceret, re-
spondit, se citius patris imagines quàm eam picturam aboliturũ. Tantum
honoris habuit arti rex.
- 2 *Helepolis* Idem fœdere cum Rhodijs icto, helepolin, id est, machinam quandam
à capiendis urbibus ita dictam, apud illos reliquit, quæ simul & regis ma-
gnificentiam, & illorum fortitudinem testaretur. Nec hoc inter apophthe-
gmata recensendum erat. Cæterum monumentum illud admonebat, Rho-
dum à Demetrio magnifice oppugnatam, ac Rhodios fortiter patriam
defendisse.
- 3 *Victor be-
nignus* Atheniensium qui defecerãt urbem quum cepisset, eaq; grauitè rei fru-
mentariæ penuria laboraret, protinus conuocata contione dilargitus est il-
lis frumentum gratis. Quumq; his de rebus loquens apud populum bar-
barissimum commisisset, uocem quampiam secus quàm oportuit pronun-
tians, & quidam è confessu quomodo sonãda fuisset dictio loquentem in-
terpellans admonuisset, Pro hac, inquit, correptione altera quinquaginta
medimnorum millia uobis addo. Vtrum in hoc potius miremur, benigni-
tatem in eos qui modo fuerant hostes: an ciuilitatem, qui corrigentis offi-
cium

cium nō tantū boni consuluit,uerū etiam tanta mercede dignū existimauit.

Demetrius quum Megaram occupasset, Stilbontem philosophum accersitum rogauit, num quis militum aliquid rerum abstulisset, Nullus, inquit, Neminem enim uidi qui scientiam raperet. Sentiens sola animi bona non esse bellorum uolentiae obnoxia.

4
Philosopho
honos ha
bitus

Rursus quum Demetrius abductis omnium ciuium seruis Stilbonti diceret, Ciuitatem uestram liberam uobis relinquo: Recte, inquit Stilbon, nulum enim in ciuitate seruum relinquis.

5
salse

Lysimacho Demetrium impetente conuicijs, dicenteq; Lamiam sibi uisam, meretricem de scena tragica prodeuntem. hęc erat amica Demetrii, magnifice culta. Demetrius respondit, meretricem Lamiam esse modestiorem, meliusq; moratam, quam ipsius Penelopen. Coniugem illius notans.

6
Lamia mer
etricis

Quum legatis à Demetrio ad Lysimachum missis, Lysimachus per oracium narraret aliquando, quomodo coactus ab Alexandro cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, & cicatrices ostenderet in cruribus ac brachijs è ferę unguis relictas, legati dixerunt, & noster rex graues ferę Lamiae morsus in collo gestat: notantes suauiorum amatoriorum uestigia, simul alludentes ad lamiam beluam.

Lamia regis

Nemo Demetrio fuit utraque fortuna exercitior. Itaque solet in fortuna nam illud Æschyli dicere,

8
Fortune uis
cifitudo

σὺ τοι μ' ἔφουξες, σὺ με κατὰ θέην μοι δουεῖς.

Tu me extulisti, tu ipsa rursus deijcis.

Quum Erasistratus Demetrio Antiochi filij mentem qua mori destinaret, indicasset, simulq; falsus esset huius affectionis causam esse amorē: Demetrius qui adolescentem unice adamabat, per omnia multis cum lachrymis coepit obtestari, ut illius incolumitati consuleretur. Quum Erasistratus addidisset immedicabile malum esse, quod in ipsius uxorem deperiret, hoc audito Demetrius multo uehementius coepit obtestari, ut ob salutem filij cederet illi suam coniugē. Ista, inquit, o pater, tibi facile dicuntur: sed aliud dices, si tuam coniugē Stratonicen adamaret. Hic quum rex deos comprecaretur, ut liceret amorē filij commutare, & à medici coniuge in suam transferre, nihil se non facturū, si modo liceret seruare filium: Erasistratus patris dextrā amplexus, Nihil est, inquit, o rex, in quo iā Erasistrato indigeas. Etenim quū & pater sis & maritus & rex, optimus eris tuę familię medicus. Non em̄ in coniugē meam, sed in Stratonicen tuā Antiochus deperit. Post hæc Demetrius edixit ut Antiochus rex, Stratonice quā filio celsit, regina nominaretur.

Pietas mira in
filium

In machinis bellicis in tantum ingenio arteq; præcelluit, ut merito de illo iactatum sit, Demetrii machinas magnitudine sua etiā amicis stuporem, pulchritudine uero etiam hostibus adferre uoluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS

Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset captus, ipsiq; per amicum

s cum

Pietas in patriam cum in hoc missum mandasset ne curaret, si quid scriberet à Seleuco compulsum, neque ciuitates illi cederet: ultro scripsit ad Seleucum, cedens illi totam ditionem, seque obsidem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, uolebat parci filio filijque regno: filius contra, patris libertatem & regno, & seipso priorem habuit.

2 *Oculus domini* Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubernatorque admoneret plures esse naues hostium: pro quot, inquit, nauibus supputas, quod ego hic præsto sum? Sentiens ad uictoriam plurimum habere momenti, si strenuus imperator præsens regat exercitum. Ptolemæus autem tum suis non aderat.

3 *Fuga excusata* Quum aliquando cederet hostibus imminentibus, aiebat se non fugere, sed utilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locum, quam conferere manus. Dicti gratia in hoc est, quod quum fugere & persequi sint contraria, ille fugiens interpretabatur se persequi magis quam fugere. Persequimur enim hostem, & persequimur id quod studiose expetimus.

4 *Sua quisque uirtute commendatur* Adolescenti cuidam qui patrem habuerat fortem, quanquam ipse non admodum ut uidebatur bonus erat miles, postulanti ut patris stipendia caperet: At ego, inquit, ô adolescentule, nõ ob patrias, sed ob proprias cuiusque uiri uirtutes mercedem ac munera dare soleo. Hoc sermone iuuenem extimulans, ut patris fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solet uellet accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia ob uocum affinitatem, *ἀνδραγαθίας καὶ φαιραθίας*, quæ uox posterior ad prioris imitationem efficta est.

5 *Placere bonis* Zenone defuncto, quem unum ex philosophis maxime suspiciebat, dicere solet gestorum suorum theatrum esse sublatum, quod ad illius uiri iudicium potissimum componeret suas actiones, quem unum pro multis hominum milibus habebat.

L Y S I M A C H V S

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromocheta, quum ob sitis impatientiam, tum se, tum exercitum dedidisset, posteaquam bibit iam factus captiuus: O dii, inquit, quàm breuis uoluptatis gratia me ex rege feci seruū.

De Philippide quod hic habebatur referetur suo loco, neque enim hoc est apophthegma Lysimachi, sed Philippidis.

7 *Exilium excusatum* Idem offensus libertate Theodori, dixit illi: Quoniam istis eras moribus patria te eiecit. Sane inquit, quod me ut Semele Bacchum ferre non posset. Sentiens se maiorem esse, quàm ut à malis ferri posset, à quibus tamen non tam suo quàm ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante, Quumque foetum igneum ferre non posset, infans excutus est, & Iouis scemori insutus.

A N T I P A T E R

8 Antipater quum didicisset Parmenionem ab Alexandro interfectum dixit

dixit: Si Parmenio struxit insidias Alexandro, cui fidendum est? Si nō struxit, quid agendum? Erat Parmenio uelut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus fefellit, non est tutum cuiquam amico fidere. Si Alexander nihil commeritum sustulit, præstat à regum negocijs abstinere.

Amicitie regum

De Demade oratore iam grandeuo dicere solet, Demadis ut immolatae uictimæ, nihil superesse præter linguam & uentrem. Nam uenter ex hostia abijciatur, & lingua datur præconi. Ita senex orator tantum loquebatur. Loquacitas enim crescit cum ætate. Tradunt autem Demadem luxuigulæ fuisse deditum, unde & Phocionis reprehendit frugalitatem.

Venter & lingua

ANTIOCHVS TERTIVS

Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, ut si quid per literas iuberet, quod aduersaretur legibus, ne curarent perinde quasi ipso nescio scriptum esset. Interdum enim principes dum metuunt quosdam offendere, scribunt quæ fieri nollent. Quicquid autem pugnat cum legibus, hoc uelut insciente principe tentatum haberi decet, quum ipse nihil aliud sit quam legum minister.

10 iuste

Idem quum Dianæ sacerdotem uidisset supra modum eleganti forma, continuo soluit Epheso, ueritus ne uis amoris aliquid ipsum facere cōpelleret, quod phas nō esset. Immane quantum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani milites, quod deo dicatas uirgines cōstuprare per ludo ducunt.

11 Pudice

ANTIOCHVS QVARTVS

Antiochus cognomento Accipiter, cum fratre Seleuco pro regno bellum gerebat. At ubi Seleucus à Galatis uictus, nusquam appareret, sed interfectus in prælio crederet, deposita Antiochus purpura, pullam uestem induit. Rursus paulo post quum audisset illum esse incolumem, pro læto nuncio deus immolauit, fecitque ut ciuitates ipsi subditæ, coronas gestarent. Solent fratrum iræ si quando inciderint esse acerrimæ, solet regni cupiditas nihil impium aut nepharium ducere. At hic hac moderatone regnum ambijt, ut fratrem uellet incolumem. Quanquam non uideo quomodo hoc debeat inter apophthegmata recenseri.

12 Pietas in fratrem

EVMENES

Eumenes insidijs peritus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor quum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaque fratris uxore, regnum occupauit. Cæterum quum audisset illum uiuum, ut solet, profectus est illi obuiam unam cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amanter illum amplexus dixit in aurem, Ne festines ducere, priusquam me mortuum uideris: nec præterea per omnem uitam ullam offensi animi significationem uel dicto, uel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & uxorem & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit, sed Eumenis filio posteaquam adoleuisset adhuc uiuens principatum tradidit.

13 Humanitas fratrum

PYRRHVS

Pyrrhus Epirotarum rex, quum à filijs etiamnum pueris interrogaretur,

14

s 2 Cui

- Virtus succedit* Cui nostrum relinques regnum? Quicumque, inquit, uestrum acutiorem habuerit ensem: Significans se non ætati daturum principatus successionem, sed uirtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.
- 15 *Ars imbellis* Interrogatus uter melior tibicen uideretur, Python ne an Charisius. Polyperches inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & utriusque prætulit strenuum ducem.
- 16 *Victoria magno emptata* Bis commisso cum Romanis prælio uicerat, sed desideratis compluribus amicis ac ducibus: hic Pyrrhus, si uno, inquit adhuc prælio Romanos uicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat uictor: declarans uictoriam magno emptam, non esse uictoriam, sed calamitatem.
- 17 *Magno paranda* Quum è Sicilia solueret, frustratus uidelicet eius potiundæ spe, cõuersus ad amicos, cuiusmodi, inquit, palæstram reliquimus Romanis & Carthaginensibus: Significans se certamen hoc cruentum & operosum libenter alijs cedere. Interdum felicius est non assequi, quàm nimio mercari quod ambis.
- 18 *Institutio* Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddam. Significans institutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplinæ militaris optimus fuisse magister.
- 19 *Eloquentia uis* Idem dicere solet plures urbes Cineam oratione subegisse, quàm ipse cepisset armis. Erat autem Cineas Thessalus uir magni ingenij, qui audito Demosthene ad illius æmulationem se contulerat, sed uim præcipue exprimens. Confirmatum est itaque quod dicit Euripides
ἡ ἀνὰ δὲ αἰρεῖς λόγῳ
ὃ ὑπὸ σιδήρεος πλεμίων δρόσφεν ἂν. Id est:
 Cuncta sermo conficit,
 Quæcunque ferrum efficere possit hostium.
- 20 *Aquila in nubibus* Quum rebus feliciter gestis domum redisset, & à suis aquila diceretur, per uos, inquit, aquila sum. Qui enim non essem, quum uestris armis ueluti pennis subleuer? Modestissime gloriosi cognominis laudem in suos milites transferens, uitiauit inuidiam.
- Moderate* In Ambracia quum amici suaderent, ut quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret, Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat, quàm apud omnes obambulans.
- 21 *Reges non admittendi* Quum Athenas uenisset, & ingressus arcem Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam. Cæterum admonuit si saperent ne posthac cuiusque regum portas aperirent. Significans omnibus regibus natura inuisam populi libertatem.
- 22 *Sapientis sub stulti persona* Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello suscipi endo de quo Pyrrho asciscendo, sumpta corona & lucerna, præcedente tibicine uelut ebrius comessabundus uenit in forum: atque ut sit alijs applaudentibus, alijs ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominem inuitantibus processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente uero turba dixit:

dixit: Recte facitis uiri Tarētini, qui iocari ludereq; dum licet, qui uelint per-
mittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini priusquam
Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio uiuendum erit.

Cineas ut Pyrrhum à bellandi studio reuocaret, sic per ocium cum illo ²³
colloquutus est. Romani feruntur bellacissimi, sed his superatis, quid dein age-
mus Pyrrhe? Tum Italiā, inquit Pyrrhus, totā occupabimus. Hic denuo Ci-
neas, quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima est. Tū Cineas,
num hic erit militiæ finis? Nequaquam, inquit Pyrrhus, sed hæc tantū præ-
ludia sunt ad res maiores. Superest Libya & Carthago. Recte, inquit Cine- *Consilium*
as, nā his potitus facile & Macedoniā recipies, & Græciæ dominaberis. Sed *prudens*
deletis omnibus, quid tandem faciemus? Hic arridens Pyrrhus, tum, inquit,
ociū agemus ô beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos in-
uicē delectabimus. Tum Cineas, At quid uetat ô rex quo minus nunc iam
isto ocio, isto Cothone & mutuis sermonibus perfruamur? Nunc enim ci-
tra negociū suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias,
per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

Quum Pyrrhus rex falsas aduentus sui causas prætexens Laconicam in- ²⁴
uasisset diripuisseq;, Lacedæmoniorum legatis exoptulantibus quod non *Inexpectata*
indicto bello Laconicam inuasisset: Nec uos, inquit, Spartani, quod facturi
estis, prius alijs denunciatis.

In uictoria Tarentina Romanorum militum uirtutem ac ducum pru-
dentiā admiratus, exclamauit, ô q; facile erat orbis imperium occupare, aut
mihî, Romanis militibus, aut me rege, Romanis. Ita Florus in epitomis li. i.

A N T I O C H V S

Antiochus ille qui bis exercitū duxit aduersus Persas, quū in uenatu quo- ²⁵
dam ferā insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperū quo-
rundam, quibus ignotus erat introiit: atq; inter cenā iniecta mentione re-
gis, audiuit quod cætera quidē probus esset, sed plerasq; functiones manda- *Reges raro*
ret amicis improbis, ipse ad eorū facta conuiuens: tum quod immodico ue- *uerū audiunt*
nandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hæc tum temporis nihil
respondit, nec quis esset prodidit: uerum ubi diluculo satellites uenissent
ad casam, iamq; agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Age, in-
quit, ex quo uos indui, heri primū uera de me ipso audiui. Nam ferè hoc stu-
dio est his qui uiuūt in aulis principū, ne quid audiāt nisi blandum auribus.

Idem quum urbem obsideret Hierosolymam, Iudeis ad maximum il- ²⁶
lud festum celebrandum septem dies petentibus, nō solum eos concessit, ue-
rum etiam tauros auratis cornibus adornatos, magnamq; thymiamatum
& aromatum uim usq; ad portas urbis cum pompa solenni deduci iussit, tra- *Benignitas in*
ditaq; illorum sacerdotibus hostia, ipse in castra rediit. Iudæi uero regis be- *hostes*
nignitatem admirati, protinus à festo peracto in fidem illius sese dederunt.
Hoc ut bellum est stratagemata, ita nihil habet apophthegmatis, unde pro-
s 3 babile

babile est à studioso quopiam adiectum in Plutarcho.

- 27 Antiochus quū à L. Scipione ultra Taurū montē submotis imperij finib. Asiā prouinciā, uicinasq; ei gentes amisisset, gratias egit populo Romano, quod magna parte curatum per eos liberatus esset. Intellexit uir prudens u-
nius hominis animū quamuis uigilantem, non posse tot negocijs parē esse.

GRÆCORVM DVCVM APOPHTHEGMATA

THEMISTOCLES

- 1 Themistocles quum esset adolescens, in computationibus ac mulierum
Gloriæ studiū amoribus uolutabatur. At posteaquā Miltiades factus imperator apud
Marathonem deuicisset barbaros, iam nullus offendit illum quicquā agen-
tem præter decorum. Percontātibus autem unde sic esset repente mutatus:
Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire neq; cessare. Gloriæ
studium excussit amorem uoluptatum, clauum, ut aiunt, clauo.
- 2 Interrogatus utrum Achilles esse mallet, an Homerus, Dic ipse prius, in-
Præcones quit, utrum malles esse uictor in Olympijs, an præco, qui uictores pronun-
poëta ciat: Sentiens multo præstantius esse res egregias gerere, quā gestas cele-
brare, Homerum præconi conferens.
- 3 Quum Xerxes ingenti illa classe descenderet in Græciam, Themistocles
Corruptela metuens ne Epicydes Demagogus, homo turpiter lucri auidus, ac formido-
munerum losus, si nactus esset imperium perderet ciuitatē, pecunia data illi persuasit,
ut à militari præfectura abstineret. Ne hoc quidem uideo, quur inter apo-
phthegmata debeat commemorari.
- 4 Adimantus abhorrens à pugna nauali, ad Themistoclem qui Græcos
Retortum cri- huc hortaretur incitaretq; ita loquutus est: ô Themistocles, qui in certami-
men nibus ante alios prosiliunt, mos est flagris cedere. Cui Themistocles, Sic est
Adimante ut dicis, sed nec eos qui se subducūt, coronat quisquam. Adiman-
tus notauit in Themistocle præcipitem audaciam, ille uicissim illum insima-
lauit formidolositatis, qui cum oportunitas inuitaret, detrectaret pugnam.
- 5 Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem obstrepentem,
Fiducia Percute, inquit, sed tamen audi: præsens animus & suo fidens consilio.
- 6 Idem quum Eurybiadi non persuaderet, ut in angustijs committeret na-
uale prælium, clam ad barbarum misit qui illum hortaretur, ne formidaret
Græcos fugam adornantes. Persuasus rex prælio superatus est, nimirum pu-
Exul in pa- gna commissa loco Græcis commodissimo. Post hæc denno misit ad illum
triam pius qui monerent ut quā posset ocysime fugeret ad Hellepontum, Græcos
enim de soluendo ponte cogitare: hæc callide, quo quum hoc ageret ut Græ-
cos seruaret, regis incolumitati prospicere uideretur. Hoc ingenio Græciam
à barbaris liberauit non minore gloria, quā Miltiades retulerat ex Mar-
rathonia uictoria.
- 7 Seriphio cuidam obijcanti quod nō ex sese, sed ob urbis nobilitatem ce-
obscuritas lebris esset, Vera, inquit, prædicas, Neq; enim ego si Seriphius essem, clarus
essem

essem, neq; tu si Atheniensis: non inficiatus est urbis celebritatem, non nihil facere ad illustre nomen, sed illum esse tam ignauum, ut etiam si fuisset natus Athenis, nihilominus fuisset obscurus futurus.

Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem fugerat ac fastidierat, ubi uidit illum gloria celebrem, potentiaq; magna pollentē, ultrò adijt illum blandiēs: cui Themistocles, ô adolescens, sero quidem ambo, sed tamen sapere cœpimus: Sentiens illum non arripuisse occasionem sese offerentem: sibi uero nunc non uacare per negocia talibus affectibus indulgere.

Occasio neglecta

Simonidi petenti ut in negotio quodam sententiam iniustam pronunciarer, Neque tu, inquit, bonus poëta fueris, si præter musicæ modulos caneres: neq; ego princeps bonus, si contra leges pronunciem.

Iuste

Filium quem mater adamabat atq; in delicijs habebat, plurimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in modum. Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ergo Atheniensibus, mihi mater, matri filius.

Affectus priuati

Quum ex procis filia uirum probum diuiti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus, Malo, inquit, uirum absq; pecunia, quàm pecuniam absq; uirō. Vir strenuus facile parabit pecuniam: ignauo pecunia inutilis est.

Vir pecunia potior

Quum prædium uenderet, iussit præconem hoc addere, quod bonum haberet uicinum: Sentiens iuxta Hesiodum, ex bono uicino plurimum esse utilitatis: ut contra, ex malo noxæ plurimum.

Vicinus bonus

Atheniensibus ipsum contumelia afficientibus, quid tumultuamini, inquit, aduersus eos, à quibus sæpenumero fuistis affecti cōmodis? Aiebat autem se similem platanis, sub quarum umbra accurrunt homines afflicti tempestate, & eisdem simul ut redijt serenitas uellunt, conuicijsq; petunt: Sentiens hunc esse populi morem, ut in belli periculis, implorent opem fortium uirorum, in pace contemnant ac uexent eosdem.

Ingratitudo

In Eretrienes ita cauillari solet, ut diceret eos similes piscium, qui gladioli uocantur, quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent, notans illorum ignauiam, quod armatis non adesset animus.

Armata timiditas

Posteaquàm Themistocles primum Athenis, mox tota Græcia depulsus, ad Persarum regem confugisset, admissus iussus est dicere: at ille respondit, orationem similem esse picturatis stragulis. Nam quemadmodum, inquit, illæ dum extenduntur ostendunt imagines, dum contrahuntur, cælant easdem & abolent: itidem fit in oratione. Petijt autem anni spatium, ut interim Persicam linguam suo arbitrio perdisceret, ne regi per interpretem cogeretur ea quæ sentiret explicare. Diffusus est interpreti, qui dum quædam omittit, quædam addit, quædam aliter narrat, perdit orationis gratiam. Vbi uero multis muneribus à rege est honoratus, citoq; factus diues, dixit suis, ô pueri perieramus, nisi perissemus, Perire uidetur qui cogitur exulare. At Themistocli feliciter cessit exilium.

Exilium felix

Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter tractasset Astum,

5 4 & hac

- & hac fama perterriti classiarj cogitarent de repetenda domo, idq; pleriq; suaderent, solus Themistocles obstitit, dicens eos uniuersos hostibus fore pares, dispersos uero perituros. Ita Probus Æmylius.
- 17 *Coniuncte uires* Themistoclis pædagogus dicere solet, Nihil, inquit, mediocre futurus es ô puer, Nam aut magnû bonum eris reipublicæ, aut magnum malum. Generosâ indoles si accedat recta institutio, magno bono est patriæ: sin ad uirtia degeneret, ingens adfert malum.
- 18 *Institutio* Quoniam adolescens feroci mutabiliq; ingenio uidebatur, mirantibus mutatos mores dicere solet, Asperos & indomitos pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinam rectamq; institutionem.
- 19 *Gloria ducis* Ad Olympiæ celebritatē profectus quū in stadiū processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderūt, in eoq; contemplando diē totū consumpserunt, ac Themistocle illum cū plausu & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re lætus uir gloriæ cupidissimus dixit amicis, se eo die laborum quos pro Græcia suscepisset, omniū fructum amplissimū reportasse.
- 20 *Aequalitas* Idem facilitate morum multos ciuium sibi conciliarat, atq; hinc popularē potentiam adeptus. Itaq; cuidam ipsum admonenti, bene principatū geres Athenis, si cunctis æqualis & communis esse uoles: respondit, Nunquam ei sellæ infederim, unde nihilo plus à me ferrent amici quàm alieni.
- 21 *Memoria* Idem ludū præteriens in quo diceretur esse professio, rogauit quid is profiteretur: quum responsum esset, artē memoriæ: contempsit, dicens, At ego malim artem obliuiscendi, Vox hæc digna fuit eo qui linguā Persicam intra annum potuit ediscere. Et sunt quorum obliuio nobis gratior sit, quàm memoria. Facile meminimus quæ uolumus, at non licet obliuisci quæ uolumus.
- 22 Quum aliquando theatrum peteret, interroganti cuidam, cuius uocem esset libentissime auditurus: Eius, inquit, à quo artes meæ quàm optime canerentur, Ingenue fassus, se magno gloriæ studio teneri. Solent autem olimusci in publico uirorum illustrium laudes canere.
- 23 *Præda con- tempta* Quum aliquando ad mare uisendi cadauera gratia accessisset, ac torquentes armillasq; passim disiectas uideret, ipse quidem præterijt, sed amico qui sequebatur dixit, Collige tu tibi: nam tu Themistocles non es, Ne tam obuia quidem præda commoueri potuit, ut quicquam ageret indignum egregio duce, cui gloria debet esse satis magnum uirtutis præmium.
- 24 *Dijuis, & suasio* Quum apud Andrum argentum peteret, duos, inquit, ad uos adduco deos, uim ac suasionem, significans si minus impetraret suadendo, se ui erepturum. At illi responderunt apud se quoq; duas magnas esse deas, inopiam, & impossibilitatem, per quas non liceret dare quæ petebat.
- 25 *Optimi ei iuruntur* Ab Artabano regis Persarum satrapa rogatus, quē Græcorū diceret aduenisse, hoc, inquit, ante regem nemo sciet Artabane. Senferat Artabanus è colloquio non esse uulgarem hominem: Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se regi suapte oratione commendaret. Rex audito Themistocle

Stocle precatus est deum suum Arimenium, eam mentem immittere pergeret hostibus suis, ut eiusmodi uiros à se expellerent.

ARISTIDES

Aristides cognomento Iustus, semper suo unius præsidio fretus rempū-
 blicam administrabat, à sodalitatibus abhorrebat, uelut ab amicorum po-
 tentia, quæ ad iniuriam alijs inferendam adderet animū. Quantum ille uir
 abhorruit ab omni factione, qui nō ob aliud uitabat amicitias, quàm ne per
 illas adigeretur ad aliquid faciendum quod iustum non esset, aut cogeretur
 abstinere ab eo quod iudicasset reip. conducere. *Nunc modis uariis appi-*
uatur à sodalitatibus, sed ritibus prohibitis, et religionis leuatio rem-
ouentis. Nec his fortassis de hisse non uen expediu uis insigni uitate pro-
ditis, sed quod huius pars, que ferè ueterior est, sepe cogit futuro quod nol-
lora, ut ab hisse ab eo quod uen facte optimam.

Factiones et
 sodalitates

Quū Athenienses ed concitati essent, ut Aristidē ostracismo, id erat dam-
 nationis genus quod testulis peragebat, in exiliū agerent, ac rusticus quidā
 illiteratus testulā ad eum deferēs iussisset ut Aristidis nomen inscriberet, no-
 sti ne, inquit Aristides, Aristidē? Quū ille negasset se nosse, moleste tamen
 ferre, q̄ Iustus cognomine diceretur: siluit Aristides, & nomen suū inscripsit
 testulæ ac reddidit. Tā leni animo ferebat iniustā damnationē. Grauiissimū
 aut uitæ innocenter actæ testimoniū, è tanta multitudine neminē extitisse
 qui aliud obijceret, q̄ Iusti cognomen, quod ipse tamen sibi nō imposuerat

Lenitas

Erat illi similtas cū Themistocle. Huic quū delectus esset collega ad pera-
 gendā legationē: Vis, inquit, Themistocles ut in his montibus similtatē de-
 ponamus? Nā si uidebit, reuersi illā resumemus. Priuatos affectus publicæ
 posthabuit utilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ uitæ pernicies nascit.

Quum Græcis tributa indixisset, tanto pauperior redijt, quantum absum-
 pserat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis solent alijs messem
 optimam metere. Eo magis ille cauit, ne quid suspicionis eiusmodi conflaret
 sibi, proinde suis impendijs rem gessit.

Integritas

Quū hi uersus q̄s de Amphiarao scripsit Æschylus in theatro recitarent.

ὁ γὰρ δουεῖν ἀεισθ' ἀλλ' εἴθ' θέλει
 βαθεῖαν αἰλάνα διὰ φρενὸς λαεπύμωνος
 ἀφ' ἧς τὰ λειδὴν ἀβλασάνει βολύμαλα.

Sanctitas non
 ficta

Id est,

Nec enim uideri, at esse uir studet optimus
 Segetem profundam mente studiosa colens,
 Consilia quando hinc germinant salubria.

Totus populus in Aristidē uertit oculos, agnoscēs hoc laudis in eū cōpetere

Similtas mas
 gistratum

E concione quadam, in qua frustra Themistocli obstiterat, discedens, cla-
 ra uoce testatus est, res Atheniensium incolumes esse non posse, nisi & ipsum
 & Themistoclem in barathrum conijcerent, prius habens in carcerem ire,
 quàm ob duorum similtatem minus recte consuli publicis commodis.

Quem

- 7 *Acquitas* Quendam reum egerat: at quum iudices post Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia quibus eum damnarent properarent, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, ut eum iuxta legum præscripta diligenter audirent. Tanta erat in uiro legum æquique obseruatio
- 8 *Extra causã* Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quo Aristidem iritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille læsisset eum, Aristides interpellans hominẽ: ista nunc, inquit, missa fac bone uir, & si quid te læsit eloquere: tibi enim in præsentia, non mihi iudex sedeo.
- 9 *Damnata integritas* Fuit & procurator fisci, quod munus quum sanctissime gessisset, tamen à Themistocle delatus est, ac repetundarum damnatus. Sed optimatum fauore nõ solum illi multa remissa est, uerum etiã eidem redditus est muneri. Quod per simulationem sic administrauit, ut omissa pristina seueritate, lenem se facilemque præberet reis qui publico malo gaudent ditescere. Horum opera factum est, ut populus tertio munus summis fauoribus idẽ deferret Aristidi. Tum ille, ob integre gestum munus damnatis, nunc quoniam præter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quam damnato ac multato irrogastis. Norat quibus artibus posset fieri gratiosus apud populum, nisi maluisset iustus esse quam plausibilis. Simile quiddam apud Terentiũ facit Demea.
- 10 *Vindictæ neglectus* Quum iret exulatum sublatis in cælum manibus deos comprecatus est, sic prosperarent res Atheniensium, ut illis Aristides nunquam ueniret in mentem. In rebus enim afflictis solet populus ad egregios uiros confugere, id quod euenit, Siquidem tertio post anno quum Xerxes Atticam adoriri stauisset, Aristides ab exilio reuocatus est.
- 11 *Autoritas* Themistocles in concione dixit, se repperisse consilium quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensium, sed id eius esse generis, ut profertur non expediret: populus censuit ut uni Aristidi indicaret, si is probaret probaturos omnes. Quum igitur Themistocles indicasset Aristidi se de incendienda Græcorum nauali statione cogitare: sic enim fore, ut Athenienses toti Græciæ dominarentur: Aristides ad populum prodiens dixit, Themistoclis consilio nihil esse utilius, sed eodem nihil inhonestius. Hac audita uoce populus uenit ne super ea re in posterum uerba faceret Themistocles. Hic certe populus quiddam philosophicum præstitit, repudians utilitatem cum turpitudine coniunctam: simulque declarauit quanta sit spectatæ uirtutis autoritas, qui non dubitarit reip. fortunam unius iudicio committere.
- 12 Quum Themistocles irrideret Aristidis consilium hoc agentis ut census esset in tuto, dicens eam laudem non esse uiri, sed scriniũ tuto seruantis aurum: deinde summam boni laudem definiret, scire, ac præsentire hostium consilia: & istuc, inquit, o Themistocles faciendum est, sed in primis oportet habere manus abstinẽtes, atque hæc egregij ducis præcipua laus est. Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

Quum

Quū Aristides duceret ad supplicium, quidā inimicus expuit illi in faciē, ille nihil aliud quā absterisit faciē, & subridēs ait magistratui comitanti: Admone istū, ne postea tā improbe oscitet. Huic simillimū est, quod ascribūt Phocioni

Marcus imperator triduum commoratus Smyrnæ, quoniam nondū uiderat Aristidē, misit Quintilios, qui illum stipatū adducerent. Quir inquit Cæsar, te sero uidemus? Quoniā, inquit cōsideratio quædā me impediēbat. Tum Cæsar hominis simplicitate delectatus, quando, inquit, audiā te. Hodie inquit, propone, & cras audi. Non em̄ sumus de numero uomentū, sed exacte loquentium. licet ne ō imperator adesse familiares dictioni? Licebit inquit Cæsar, est enim negocium publicum. Rursus Aristides, concedatur inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum possunt. Hic arridēs Cæsar, istuc, inquit in te situm est.

Idē dixit Arimaspas esse cognatos Philippi, quæ ea gens gignat unoculos.

M Y R O N I D E S

Myronides creatus dux exercitus aduersus Bœotos, edixit ut Athenienses exirent. Quū autē adesset congregiendi tempus, ducesque monerent nondū omnes adesse, Adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaque quū uideret promptos, hostē aggressus uicit, sic interpretans, eos qui ob ignauā nō stuidissent tempestiue adesse, ne in pugna quidem bonam operā nauaturos.

P E R I C L E S

Pericles quotienscunque belli dux creatus esset, chlamydē induens apud se dicere consuevit, Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienses. His dictis se uir cordatissimus hortabatur, ut moderate gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis. At Græci plusquam liberi tum erāt: postremo inter Græcos liberrimi Athenienses.

Suadebat Atheniēsis, ut Aeginā tollerent, ueluti Pyrei pituitā, quæ inde suspicaretur bellū oriturū. E corpore malos humores tollere medicorū est.

Amico roganti ut pro se falsum diceret testimonium, cui adiunctū erat iurandum, hoc est periuriū: Respondit se quidem amicū esse, sed usque ad arā: Sentiens aliquousque gratificandū amicis, sed citra uiolationē religionis.

Moriturus hoc nomine sibi gratulabat, quod ipsius causa nullus Atheniensium pullam uestem induisset: Significans se nulli causam mortis fuisse, nec ulli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt qui mortuum lugent, & olim capitis reum, amici pullati pullatum comitabantur.

Prætor collegā fortitus est Sophoclē poētā: quūque simul nauigarēt, ac Sophocles conspecto formoso puero dixisset, En quæ speciosus puer, Decet, inquit, ō Sophocles prætorē nō modo manus, sed & linguā habere cōtinentē

Quum Thucydides uociferaretur apud populum aduersus Periclem, quod in picturas ac statuas summorum artificum profunderet reipublice, ipse assurgēs rogauit populum, Videretur ne multum impendisse: quo respondente plurimum, Age, inquit, sint igitur hæc mihi impensa nō uobis, atque

atque ipsis donarijs deorum, meum tantum nomen inscribam. Hæc uox subito mutauit animum populi, iussitq; ut publicis impendijs pergeret, nec ullis parceret sumptibus. Tantū ualuit animus præfens, & sermo aculeatus.

21 *Alicna cur rare* Quum deuictis Samijs Athenas reuersus pro concione laudasset eos qui in bello ceciderant, cæteræ matronæ redeuntem è concione coronis ac uittis decorarunt. Elpinice Cimonis soror propius accedens dixit illi, Præclara sunt ista quæ gessisti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus uiris spoliasti. Ad hæc aliaq; cōnicia nihil commotus Pericles, tantum arrisit, nec aliud respondit quàm uersiculum Archilochi,

ἔκ αὖ μύροισι χάρις ἰοῦσ' ἀλείφειο.

Unguento anus quum sis caueto inungier.

Significans publica negocia, non esse curanda uetulæ. Tam enim hoc indecorum, quàm turpe foret eam unguentis uti. Aut sensit indecorum esse iam anui mariti desiderio teneri.

22 *Animose* Subito oborto solis defectu quū Pericles uideret alios multos, sed præcipue classis gubernatorē, uehemēter perturbatos, chlamyde sua textit gubernatoris faciē, interrogauitq;, nunquid hoc horrendum ostentum existimaret: illo negante, Quid interest, inquit, igitur, nisi quòd chlamyde maius est, id quod nunc tenebras inducit. Sensit uir prudens interuentu lunæ nobis abscondi solem, quemadmodum opposita chlamys impediēbat aliorum aspectum: nullum autem esse ostentum, quod natura fit.

23 *Ciuiliter* Pericles Atriphroni uolenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adulescens clam domo egressus ad amicū Democratem se contulerat, obstinē dicens, Si forte nobis inscijs perijt, præconio nihil aliud agetur quàm ut uno tantum die citius manifestum fiat, illum interisse: Sin saluus, ne per omnem quidem uitam saluus esse poterit. Ciuiliter exclusit Pericles adolescentis infamiam, quam nunquam potuisset eluere.

24 *Autoritas* Pericles quum à populo uocaretur frequenter, non auscultauit dicens, ἀσώτακτός εἰμι, Sentiens se nō esse cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum.

ALCIBIADES

1 *Vtcunque uincere* Alcibiades etiamnum puer, quum in palæstra nexu quodam cōstrictus esset, unde se non posset explicare, manum colluctatoris mordicus arripuit: illo dicēte: mordes Alcibiades ut fœminæ solent: imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone quodam ante commemoratum est, sed in diuersam sententiam. Iam tum agnoscere erat animum cedere nescium.

2 *Fabule populi* Habebat canem quendam insigni pulchritudine, emptum drachmarum septē milibus: huic amputauit caudam, ac per urbem obambulare passus est. Demirantibus cur id faceret, ut hoc, inquit, de me loquantur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Norat ingenium populi: de claris uiris libenter loquitur male. Illi morbo suppeditauit materiam leuiorem.

Puer

Puer ludum literarium ingressus poposcit Iliadem Homeri, quumq; ludimagister
 3
 dimagister negasset sibi esse quicquam Homeri, impegit illi pugnum & abijt: declarans impudenter eum docere literas, qui non semper Homerum
 haberet in sinu. Quid ille facturus erat, si pro Homero quis porrexisset illi
 Michaëlem Modistam aut Floristam?

Quum aliquādo Periclem inuiseret, & accepisset illi tum non esse ocium, 4
 propterea quod perpenderet quo pacto posset Atheniensibus reddere ra- Ratio reddita
 tionem, Nonne satius fuerit, inquit, cogitare qui fieri possit, ut non reddat populo
 rationem? Notans ita rem gestam, ut non facile possit reddi ratio, procliui-
 us autem esse in totum effugere rationem, quàm bene reddere.

Accitus ab Atheniensibus è Sicilia, ut diceret causam capitis, abdidit se 5
 se, dicens, cum esse fatuum, qui uocatus in ius quærat elabi, quum liceat ui- Periculum
 tare ne eat. Sentiens consultius esse non committere se periculo, quàm dare nitare satius
 operam ut ingressus periculum temet expedias. Dicitum Græcis sonat iur-
 cundius, ob uocum affinitatem, φυγῆμ, & ἀπφυγῆμ. Græcis autem ἀπ-
 φυγῆμ δίκλω dicitur, qui iudicum sententijs abloluitur: φυγῆμ, qui ui-
 tat aut fugit.

Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaturæ? Ego sanè, in- 6
 quit, ne matri quidem: uererer enim ne insciens pro albo calculo nigrum Diffidentia
 immitteret.

Nuncianti quod ipse cum comitibus morte damnatus esset Athenis, At 7
 nos, inquit, demonstrabimus illis Alcibiadem uiuere: simulq; sese ad Lace- Vindicta
 dæmonios cõtulit, ac bellum Decelicum, ab urbe Decelia cognominatum,
 excitauit in Atheniensis.

Imbutus philosophiæ præceptis uoluptates ac artes indecoras asperna- 8
 tus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyræ hoc argumen- Musica con-
 to reiiciebat, quod uocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim tempta
 qui lyra canebant, simul & uoce cecinisse: plectrum quod habitum formãq;
 liberalem immutaret in illiberalem: tibiam duplici nomine damnabat, &
 quod sic mutaret oris habitum, ut uix à familiarissimis agnosceretur qui ca-
 neret, & quod homini propriam adimeret uocem, loquendiq; facultatem
 eriperet. Nemo enim potest simul & inflare tibiam & loqui. Cantet igitur,
 inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus,
 ut à maioribus accepimus, gentis princeps est Pallas & Apollo, quorum
 illa fistulam confregit, hic tibicinem excoriat. Proditum est priscorum fa-
 bulis, Palladem ad speculũ tibia canentem, offensam oris deformitate, pro-
 iectam comminuisse tibiam, Apollo Marsyam canedo uictum excoriat.

TIMON ATHENIENSIS

Timon Atheniensis, quem μωμένωρωρον appellat Lucianus, quum er- 9
 ga cæteros esset inhumanissimis moribus, fugeretq; consuetudinem homi- Amor ob
 num, solum Alcibiadem adamabat exosculabaturq;. Id admiranti Aper- malum
 c manto

manto causamq̄ roganti, respondit, ideo sibi charum esse adolescentem, quod perspiceret illum aliquando magno malo fore Atheniensibus.

Inhumaniter 10 Apud hunc quum cœnaret Apermanus, nam & ipsum ob morum similitudinem admittebat, diceretq̄ pulcherrimum, o Timon, hoc nostrum conuiuium: respondit Timon, Ita sanè si tu non adesses.

Inhumaniter 11 Idem aliquando prodijt in contionē, factoque silentio quum omnes magnam quiddam expectarent, quod insolens esset Timonem contionari, dixit, Viri Athenienses, post ædes meas hortulus est, in eoq̄ ficus, unde multi iam sese suspenderūt. Eo in loco constitui structuram ponere, proinde uisum est hoc publicitus denunciare, ut si qui etiam uelint se suspendere, maturarent priusquam arbor excidatur.

L A M A C H V S

12 Lamachus castigauit quendam è ducibus, qui deliquerat nescio quid: & quum ille dixisset, Non iterum isthuc cōmittam, Ne possis quidem, inquit, in bello peccare bis. Error enim in bello mors est.

I P H I C R A T E S

Cautio aduersus omnia 13 Iphicrates quod sutore patre natus existimaretur, erat contemptui, ac tum primum opinionem sibi parauit, posteaquam ipse saucius, hostē unā cum armis correptū uiuum in triremem suam deportauit. Is quum in amicorum ac sociorum agris haberet exercitum, ac nihilominus & uallum iaceret, & fossam foderet accurate, cuidā dicēti, Quid metuimus? ait, Pessimam esse ducis uocem, haudquaquam putaram. Significans in tranquillissimis rebus interdum existere periculum, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si quid accidisset, dicere cogere tur, non putaram. Hoc Latini trasferunt ad Scipionem.

Nomen habet momentum 14 Quum instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se uereri ne hostes non nosset Iphicratem, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.

Intempestiua 15 Capitis postulatus dixit calumniatori qui litem intendebat, Quale est quod facis homo, quum instet bellum, reipub. persuades ut de me consultet, ac non potius mecum? Sentiens id temporis maxime opus esse ciuitati consilio operaq̄ Iphicratis.

Nobilitas uera 16 Harmodio prisci illius Harmodij abnepoti, generis probum per conuiuium obijcienti, Meum, inquit, genus à me habet originem, tuum uero in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.

Dux bonus 17 Oratori cuidam in contione hunc in modum ipsum interroganti, Quis es, ut tam sublimes geras spiritus? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit: sed qui his omnibus imperare didici. Sentiens pulchrius esse, bonum præstare ducem, quàm quemuis militem.

Miles diues 18 Idem censebat militē & diuitiarū & uoluptatum auidum esse oportere, dicens illū audacius pericula subiturū, quo suis cupiditatibus suppeditaret. Idem

Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophontem defendebat. Aduersariorum, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior. Ut fabula nonnunquam exploditur uitio histrionis, ita sæpe melior causa uincitur à peiore patroni infantia stultitiæ.

19
Eloquentia
uictrix

XENÆNETVS

Xenænetus dux ciuibus exprobrantibus sibi quod imperator exercitus fugisset in bello. At uobiscum, inquit, o chara capita: probrum cum exprobrantibus communicans. Neq; enim dux persistere potest absq; militibus. Et turpiter obijcit alteri uitium à quo ipse non est immunis.

20
Probrum
commune

TIMOTHEVS

Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli pinxerant ciuitates ultro se reti implicare ipso dormiente. Hac contumelia nihil offensus Timotheus ciuilitate respondit, Si tantas urbes capio dormiens, quid facerem uigilans?

21
Scommia con
temptum

Audace quodam milite uulnus Atheniensibus ostentante. Et me, inquit, puduit, quod quum ego in Samo dux uester essem, catapultæ telum prope me ceciderat. Significans hoc uulnus illi non factum in prælio cominus pugnant, sed procul. Aut bono duci adeo cauendum, ut ne prope quidem saculum ullum possit accidere. Uulnus gladio factum, fortitudinem arguit: telo factum catapultæ, indiligentiæ signum est.

22
Cautio

Quum oratores Charetem commendarent, censentes talem creari debere Atheniensium ducem, Non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet.

23
Magnus
non fortis

CHABRIAS DVX

Chabrias dicere solet, eos optime ducis munere fungi, qui res hostium quàm maxime cognitas haberent.

24
Ducis peritia

Idem prodicionis accusatus est unà cum Iphicrate. Quum aut ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasiũ itaret, solitaq; pranderet hora, Ergo, inquit, si quid secus de nobis statuerint Athenienses, te squalidum ac famelicum, me uero pransum & unctum occident.

25
Miser ante
tempus

Quin & illud dicere solet, Formidabiliorum esse ceruorum exercitum ducere leone, quàm leonum ducere ceruo. Sentiens totam belli fortunam pendere à uirtute prudentiaq; ducis.

26
Dux egregius

HEGESIPPVS

Quum Hegesippus cognomento Crobelus, Athenienses in Philippum iritaret, quidam è contione succlamauit, Itane bellum nobis inuehis Hegesippe? Neq; per Iouem, inquit, & pullas uestes, & publicas exequias, & orationes funebres, si uicturi sumus liberi, nec imperatis Macedonũ parebimus. Significans libertatem bene emi magno, nec sine negocio posse seruari.

27
Libertas m. s.
gno emenda

Pytheas quum adhuc esset adolescens accessit in contionem cõtradicturus decretis quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixisset

28

xisset, Tu quum sis iuuenis audes de rebus tãtis loqui? Atqui, inquit, quem uos suffragijs uestris deum facitis, me iunior est.

PISISTRATVS

29 *Solenter* Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipso defecerant Phylon occupassent, uenit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterū illis quid sibi uellet percõtantibus. Vt, inquit, si persuasero, reducã uos: si non persuasero, maneam uobiscū: ob hoc enim ueni cum sarcinis. Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare nec uiuere.

30 *Ciuiliter* Quum mater apud ipsum esset delata, quod adolescentem quendam adamaret, furtimq; cum eo congrederetur, & quidem frequenter præ metu Pisistrati, negante sui copiam, adolescentē uocauit ad cœnam: peracta cœna rogauit quomodo habitus esset, quum ille respondisset, suauiter. Hęc, inquit, tibi contingent quotidie, si matri meæ placueris. Admodum ciuiliter & maternis indulsit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit.

31 *Ciuiliter* Thrasylulus Pisistrati filiam amabat, eamq; quum haberet obuiam, in publico osculatus est: ob id uxori maritum in Thrasylulum iritanti. Si illos inquit Pisistratus, qui nos amant habemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderunt? Ac uirginem adamatam Thrasylulo dedit uxorem.

32 *Ciuilitas prudens* Comestatores quidam in Pisistrati uxorem inciderant, multa q; lasciuie in illam tum fecerant tum dixerant. Postero uero die iam decocta temulentia Pisistratum adierunt cum lacrymis orantes ueniam. Tum Pisistratus, Vos quidem in posterum date operam ut sitis sobrii. Vxor uero mea heri nequaquam usquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat, quod ignouit adolescentibus: pietatis, quod uxoris honori consuluit, negans tale quicquam in illam factum esse.

33 *Retortū mire* Quum alteram uxorem ducere statuisset, liberis ipsum percontantibus: nunquid in ipsis haberet de quo quereretur, Nequaquam, inquit, imò ob id potius alteram duco, quod collaudem uos, cupiamq; mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

DEMETRIVS

34 Demetrius Phalereus Ptolemeum regem adhortari solet, sibi pararet libros, de regno deq; militari imperio gerendo tractantes, eosq; euolueret, propterea quod ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

35 Quum exularet ac Thebis inglorius humilisq; uiueret, audissetq; Cratem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placide prudenterq; de moderate ferendo exilio differentem, Male sit, inquit, negocijs ac occupationibus, per quas hactenus talem uirum non licuit cognoscere.

NICOSTRATVS DVX

36 *Degeneres* Nicostratus Argiuus, quum ab Archidamo sollicitaretur, tum ingenti promissa pecunia, tum cuiuscunq; uellet Laccnæ coniugio, ut Cromnum traderet

traderet, respondit Archidamum non ducere genus ab Hercule, quod Hercules obiens orbem soleat improbos afficere supplicio, ipse contra ex probis faceret improbos. Lacedæmonij uero hoc nomine potissimum gloriantur, quod originem ducunt ab Hercule.

EPAMINONDA S

Sub Epaminonda Thebano duce nunquā euenit, ut exercitum inuaderet tumultus Panicus, qui subito præter causam interdum oboriri solet. Eum quoniam à Pane deo credunt immitti, Panicum appellarunt. *Prouidentia*

Dicere solebat pulcherrimū esse genus mortis in bello mori, quod hæc mors primū cū laude fortitudinis cōiuncta sit, modo bellū geratur pro patria: deinde breuis non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens. *Mors in bello*

Idem dicere solet, militū quibus arma gerenda sunt corpus exercitatum esse oportere, non solum athleticè, uerumetiam militariter. Nam athletæ tantum hoc agunt, ut corpore sint robusto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & uehemententer obesis infensus erat, adeo ut huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens quod uix clypei tres quatuorue tegerent ipsius uentrem, per quem nunquam uidisset sua pudenda. *Obesus miles*

Ipse tam tenui uictu utebatur, ut aliquādo uocatus ad cœnam à uicino, quum repperisset bellariorum, opsoniorum, & unguentorum apparatus, confestim abierit, dicens: Ego te sacrificare putabā, non delitari & illudere. *Frugalitas*

Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs aliquot dierum rationem redderet, non alia de re indignabatur quàm tantum fuisse cōsumptum olei. demirantibus autem collegis, negauit se offendi sumptu, sed moleste ferre tantum olei exceptum intra corpus hominum. Sentiens oleum esse natum foris unguendo corpori, non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmius & iniuriæ patientius: infusum in uiscera, reddit delicatius ac segnius. *Frugalitas*

Quum festum diem celebraret ciuitas, omnesque comotationibus & libidini indulgerēt, Epaminondas cuidam è familiaribus factus est obuiam squalidus & cogitabundus. Admirante illo roganteque quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modū obambulare, ut uobis, inquit, omnibus, ebrios ac socordes esse liceat. O uocem principe dignam. Tum maxime uigilandū est principi, quum populus maxime indulget genio. At non oportet ipsi unquam uacare genialiter uiuere. *Sobrius princeps*

Homini contempto qui leue quiddam admiserat Pelopida pro eo deprecante, non ignouit, sed amica pro illo rogante dedit ueniam: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum, sed quemadmodum non quæuis damus omnibus, ita spectandum est cui in qua causa gratificemur. *Personæ respectus*

Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, uariisque Thebanis ferrentur oracula, quorum alia uictoriam illis pollicebantur, alia diuersa prædicebant, iussit bene promittentia ad dextram tribunalis poni, contra

traria ad læuam. Atq; omnibus hunc in modū dispositis, surrexit, dixitq; Si uolueritis parere ducibus, & conglomerati in hostem tendere, hæc uobis sunt oracula, ostensis melioribus: quod si ad conflictum segnes timidiq; fueritis, hæc oracula uobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicentibus. Mirre nec oraculorum contempsit autoritatem, nec animos militum his derici passus est: sed interpretatus est deum prospera polliceri strennuis, infausta timidis, quasi à nobis pendeat rerum euentus.

Ostentū com/ mode inter/ pretatum
 9 Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitru factō, militibus percontantibus quid putaret portendere deum, attonitos, inquit, esse hostes, quod quum tales agros haberent in propinquo, in talibus castrametarentur. Solertia ducis non solum terrorem exemit animis militum, uerum etiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

Pietas
 10 Ex omnibus quæ præclare & honeste gessisset in uita, illud sibi dicebat esse iucundissimum, quod utroq; parente uiuo Leuctrica pugna uicisset Lacedæmonios. Vir pius non tam sibi gratulatus est eam obtigisse gloriam quàm hanc uoluptatem ex se contigisse his, quibus uitam suam acceptam ferebat.

Secundis modo derate gaudendum
 11 Quū aliàs solitus esset uncto corpore hilariq; uultu prodire in publicū, postridie eius diei, quo feliciter pugnatum est in Leuctris, processit squalidus ac summissus. Amicis autem sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, Nihil, inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse. Eius gaudij intemperantiam, hodie castigo. Adeo metuit arrogantiam uir Bœotus ac militaris, & nos nō idē faciemus, quoties secūda fortunę aura res nobis succedūt.

Gloria
 12 Quum uideret hoc agere Lacedæmonios, ut eam calamitatem tegerent; Epaminondas ut palàm faceret, quanta fuisset illius cladis magnitudo, non quibuslibet permisit cadauera tollere, sed ut quæq; ciuitas sua auferret. Ita factum est, ut appareret plusquam millenos Lacedæmonios interisse. Hoc stratagema pro apophthegmate forsitan adiecit aliquis.

Gloria potior pecunia
 13 Iason Thessalorum rex uenerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ uehementer egentī, aureorum duo milia misisset, aurum non recepit, sed ipsum Iasonem intuitus: Iniustus, inquit, imperas, ipse deterior. Ipse uero quinquaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo, pro uiatō exercitus, inuasit Peloponesum. Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorē reddunt deteriore: at uiri fortes, gloria uirtutis præmio cōtenti sunt.

Integre
 14 Rursum quum Artaxerxes Persarum rex ipsi tria Daricorum milia misisset, Diomedontem Cyzicenum asperius increpuit, si tantam nauigationem suscepisset, corrupturus Epaminondam, eumq; iussit hæc uerba ad regem referre: si fauet commodis Thebanorū, habiturus est Epaminondam amicum gratis: sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non aliò spectante quàm ad patriæ commoda?

15 Quum Argiui Thebanorum essent socij, Atheniensium oratores in Arcadiam

causam missi uituperarūt utranq; gentem, & Callistratus rhetor Orestem & Oedipodem ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Argiuus fuit, Oedipus Thebanus. Interim surgens Epaminondas, Fatemur, inquit, apud nos fuisse qui patrem occiderit, apud Argiuos qui matrem necarit, sed eos qui hæc patrarunt nos expulimus, Athenienses receperunt. Tanto compendio conuictum retorfit in autores.

In Spartanos qui multa magnaq; crimina Thebanis obijciabant, hi nimium fecerūt, inquit, ut breuiloquentia uti destiteritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari, sed à Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti sunt de illis conquerentes. 16
Miseria multiloqua

Posteaquam Alexandrum Pheræorum tyrānum Thebanis infensum, Athenienses sibi fecissent amicū ac socium, isq; polliceretur illis se perfecturum, ut minam carniū emerent semiobolo, uidelicet significans se tantū pecudum ac iumentorum adducturū è præda: Epaminondas subiecit: at nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditabimus. Nā syluas ipsorū succidem⁹, si se plus satis admisceāt nostris negocijs.

Quum studeret Bœotos, ocio dissolutiores, continenter in armis habere, simul ut Bœotia creatus est imperator, his uerbis illos adhortatus est, Posthac consultate uiri, nam si ego militiae præfectum agam, uobis militandum est: adimens illis spem ocij sub tali imperatore. 18
Militia laboriosa

Regionem quandam supinam & campestram belli orchestram appellabat, ueluti theatrum unde late pateret prospectus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manum semper scuti loro insertam haberēt. Nam quæ montibus cincta sunt, minore negotio tuemur. Campestris regio quoniam patet omnium incursionibus, armis tuenda est. 19
Vigilantia

Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub mœnibus audius pugnātes prostrauisset, atq; ob id trophæum erexisset, Epaminondas deridens hominem dixit: hic sanè decebat non trophæum, sed Hecateum erectum esse. Veteres enim ante portas in triuijs cōgruenter Hecates imaginem statuere solent, uel ad indicandam uiam, uel in gratiam sepulcorum. 20
Trophæum ridiculum

Cuidam nuncianti, quod Athenienses exercitum nouis instructum armis in Peloponesum misissent. Quid, inquit, num igitur gemit Antigidas, si Tellis nouas habet tibias? Tellis autem erat tibicen pessimus, Antigidas optimus. Significabat Athenienses frustra nouis armis instructos, quum his nescirent uti. 21
Arma indigni uiri

Scutatam militem senserat à captiuo quodam magnam pecuniarum uim accepisse. Huic Epaminondas, Mihi, inquit, redde clypeum, tibi uero cauponam emito, in qua uitam degas. Posthac enim noles eodem modo subire periculum, quippe iam unus de numero diuitem ac beatorū. Recte iudicauit, timidum, ut est in prouerbjs, esse Plutum. Magis enim metuit mortem, qui domi habet unde possit suauiter uiuere. 22
Miles ditatus

- 23 *Finis uitæ spe/
ctandus* Interrogatus quem arbitraretur ducem præstantissimum, seipsum ne an Chabriam an Iphicratē. Id, inquit, iudicatu perdifficile est donec uiuimus. Alludens ad illud Solonis, neminē dicendum beatum, ante obitum. Quam diu uiuit homo potest & ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.
- 24 *Fiducia me/
ritorum* Quum è Lacedæmone reuersus, cum suis commilitonibus capitis postularetur, ut qui præter legem, Bœoticæ præfecturæ menses quatuor adiecisset, iussit ut duces in ipsum reijcerent crimen tanquam ui compulsi. Ipse autem pro se dixit, se non habere sermones factis meliores: Sentiens ipsas res gestas reo patrocinari debere. Quod si, inquit, omnino dicendū est aliquid apud iudices, peto ut quum me occiderint, columnæ damnationis titulum inscribant: quo Græci uideant, quod Epaminondas Thebanos nolentes coegerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non poterat, ac Messenam incoluerat annis CCXXX, igni ferroq; populari, tum Arcades inter se conciliare, resq; illorum cõponere, deniq; Græcos libertati restituere. Nam hæc illo tum imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserunt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere uoluerunt. Quod totius causæ periculum à ducibus in se unum recepit, dubites humanius ne factum sit an animosius: Simul autem docuit quantam fiduciam hominī præstet egregiorum meritorum conscientia.
- 25 *Duces præci/
pua uictoriæ
spes* In suprema pugna apud Mantineam sautiatus, delatusq; in tentorium, uocauit ad se Daiphantum, post illum Iollydam: ubi audiuit eos uiros interisse, iussit omitti bellum cum hostibus, quandoquidem iam exercitus duces non habebat: ac uerbis ipsa res testimonium præbuit, quod Epaminondas optime nosset ciues suos. Et hoc uidetur apophthegmatibus adiectū.
- 26 *Pax bello
parata* Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, suasit populo, ut pacem haberent bello potiozem. Cui Epimanondas, Fallis, inquit, ciues tuos, qui ocij nomine eos ad seruitutem uocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi.
- 27 *Morsus testus* Eidem exprobranti quod non duxisset uxorem, nullius, inquit, consilio o' Meneclida, hac in re minus uti uelim q̄ tuo. Notans illum quod uxorem haberet parum sequundæ famæ.
- 28 *Agamemno/
ne maior* Rursus eidem obijcienti quod Agamemnonis gloriam æmularetur, Fallis, inquit: nam ille totius Græciæ præsidij usus decem annis uix unam cepit urbem, ego unius huius urbis præsidij, uno die profligatis Lacedæmonij totam Græciam liberaui.
- 29 *Pie* Ciuium suorum iniurias patientissime ferebat, dicens esse nefas irasci patriæ: Quemadmodum parentum iniurias ulcisci pietas uetat.
- 30 *Benefacta pro
liberis* Pelopidæ increpanti quod nullos tolleret liberos, male in hoc consulens patriæ, Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium relicturus sis. Habebat enim Pelopidas filium improbum & infamem. Mihi, inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit, nunq; interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi

liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora, nam liberi frequenter offuscant parentum gloriam.

Quum sentiret uulnus esse letale, non prius ferrum eduxit, quàm audisset Thebanos uicisse. Tum satis, inquit, uixi, inuictas enim morior. & educto ferro protinus efflauit animam. 31
Mors generosa

Valerius narrat illum quæsisse, an ipsius clypeus esset saluus: ut audiuit, saluum, rogasse an hostes essent deuicti. Quum audisset penes Thebanos esse uictoriam, ita loquutum militibus, Non finis commilitones uitæ meæ sed melius & altius initium aduenit. Nunc enim uester Epaminondas nascitur, quia sic moritur. 32

Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia fordidus quidam & contemptus magistratus delegatus esset à populo Thebano, non aspernatus est, dicens, non solum magistratum ostendere uirum, sed uirum uicissim ostendere magistratum: ita quæ gessit, ut deinceps tanquam honestum munus à multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit quàm cura, sordes & sterora ex angiportis eijciendi. 33
Vir magistratum ornatus

Idem cuidam egeno mandauit, ut à quodam ex amicis ipsius talentum peteret, petijt & accepit. Amico percontanti quur id iussisset, Quoniam, inquit, ille quum uir sit probus inopia premitur, Tu uero diues es, multa de publico depeculatus. Epaminondas ipse pauper, hac ratione subuenit egeni. Bonorum enim probrum est, uirum probum egere necessarijs. 34
Benigniter

Tempore belli Leuctrici quum accepisset quendam strenuum uirum perisse morbo, per iocum dixisse fertur, Vnde fuit illi moriendi ocium, in tantis negocijs? Frequenter autem nō minima morbi pars est imaginatio mentis morbi. Hunc languorem solet excutere negociorum ardor. 35
Ocium

PELOPIDAS

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent illi rei necessariæ, uidelicet colligendi pecunias nullam esse curam Ita per Iouem, inquit, necessariæ, sed huic Nicomedi: ostendens hominem claudum ac mancum. Sensit fortibus uiris nihil esse opus pecunia. 1
Pecunia contempta

Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentē rogabat muliebriter, ut serua- ret seipsum, Alij, inquit, ut isthuc faciant monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius ut seruet ciues. Vox imperatore digna, cuius est ciuium multorum salutem, suæ unius incolumitati anteponere. 2
Dux aliorum seruator

Quum è militibus quispiam qui uiderat Lacedæmonios per angustias montiū aduentare, dixisset Pelopidæ, Incidimus in hostes, Qui potius nos in illos, inquit, quàm in nos illi? 3
Animose

Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera captus ac uinctus Pelopidas, cōuitia congeffit in fœdifragum: ut aut iratus ille dixit: Mori pro peras, Admodū, inquit, quo magis in te exasperentur Thebani, tu quæ citius des pœnas uiolati fœderis, dijs pariter atque hominibus inuisus. 4
Libertas

Thebe

5 *Libere* Thebe tyranni uxor adiit Pelopidam, dixitque se mirari, quod uinctus esset tam hilaris, At ego, inquit, magis te miror, quod non alligata feras Alexandrum.

6 *Mortis con- temptus* Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxisset, aiebat se gratiam habere Alexandro, per quem experimento comperisset, se non tantum ad bellum, sed etiam ad mortem bene animatum esse.

7 Quum Pharsali congressurus esset cum Alexandro Pheræorum tyranno, milites admonuerunt, duplo plus Thesalorum esse cum Alexandro, quam ipse Thebanos haberet, Tanto, inquit, melius nobis erit, plures enim uincemus. Hoc & alteri cuidam adscribitur.

Frugalitas De eo Plutarchus Symposiacón libro 2. refert quiddam perquam festiuum. Conuiuuiū agitans cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetū. Percontantibus num id conduceret ad sanitatem, Nescio, inquit, illud scio, bonū esse ad hoc uti quis meminerit domesticæ dietæ, siue domesticorum negotiorum. Sentiens conducere aduersus crapulam, & conferre sobrietatis simul indicans se domi parcissimo uictu agere solitum.

MANIUS CVRIUS

8 *Agri modus* Manius Curius nonnullis arguentibus quod ex agris bello partis partem exiguam unicuique militū distribuisset, magnā uero reipublicæ optauit à dijs, ne quādo existeret quisquam Romanus, cui ager exiguus uideretur, qui posset alere dominum. Sentiens eum non esse Romano dignum nomine, qui plus appeteret, quā quod ad uictum frugalem satis est.

9 *Aurū sprellum* Samnites posteaquam ab illo fuerant deuicti, uenerunt ad Maniū Curium, ac magnam auri uim offerebant, atque id temporis fortè rapula coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus est auro talem cœnanti cœnam: sibi uero potius esse, aurū possidentibus imperare, quā aurum habere.

C. FABRITIUS

10 *Dux egregius* C. Fabritius quū audisset Romanos à Pyrrho deuictos, ad Labienum uersus, Pyrrhus, inquit, non Epirotæ uicerūt Romanos. Sentiens unius ducis ingenio uictoriam acceptam ferri oportere, non uirtuti militum. Hoc pacto Romani nominis ignominiam eleuauit, qui quum Epirotis essent uirtute superiores, hoc solo erant inferiores, quod non haberent ducem Pyrrho similem.

11 *Animus inex- pugnabilis* Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri misisset, aurum quidem non accepit Fabritius. Postridie uero Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens appareret. Id ubi factum est, respiciens Fabritius ac ridens, Me, inquit, nec aurum heri, nec hodie belua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria egisse, ut quoniam auro bonis que uerbis deliniri non poterat, immani uoce beluæ terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum undiquaque inexpugnabilem.

Pyrrho

Pyrrho uero hortanti ut Fabritius apud se ageret, imperij socius futurus, 2
 Ne tibi quidem isthuc expedierit, inquit. Nam si Epirotæ nostrū utrunq; *Fiducia sū*
 pernorint, mihi regi quàm tibi parere mallent.

Fabritio iam consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua promittebat 13
 se regem ueneno necaturum, si iuberet. At eam epistolam autore nō prodi- *Fides in hostē*
 to ad Pyrrhū remisit, iubens illum sibi cauere qui pessimus esset iudex, tum
 amicorum, tum hostium. Sentiens eum eos habere pro hostibus quos am-
 plecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis ducere, qui peius illi uellēt
 quàm hostes.

Cæterum ubi compertis insidijs Pyrrhus medicum egisset in crucem, Fa 14
 britio captiuos gratis remisit. At Fabritius noluit eos gratis recipere, sed pa *Nihil grati*
 rem captiuorum numerū remisit, ne à Pyrrho proditi ueneficij mercedem
 accepisse uideretur, negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne Ro-
 mani uiderentur dolis hostem occidere, ut qui uiribus superare nō possent.

FABIUS MAXIMVS

Fabius Maximus quoniam cum Annibale conflagere detrectabat, sed 15
 mora copias illius & pecuniarū & commeatus egentes attenuabat, sequens *Conuitia con-*
 illum per aspera montuosaq; ac subinde obiter sese opponens, à nonnullis *tempta*
 per ludibrium dicebatur Annibalis pædagogus: hoc conuitio nihil com-
 motus pergebat suum institutum sequi, dicens apud amicos, Qui dicteria
 conuitiaq; metuat, eum sibi uideri timidiorē his qui fugiunt hostes. Sen-
 sit hoc turpius esse timidiatis uitium quo leuius est periculum. Nihil autem
 leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetum hostium?

Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos hostes deiecerat, 16
 multus esset ortus rumor, tanquam de uiro nomine Romano digno, ait, se *Temeritas*
 magis secundam Minutij fortunam, quàm aduersam pertimescere. Sen-
 tiens illius temeritatem periculosissimam esse reipub. quàm si rerum succes-
 sus attolleret, in extremū discrimen adducturam uniuersum populum Ro-
 manum, sed aduersis casibus futuram moderatiorem.

Paulopost quum Minutius hostium insidijs septus in summo esset peri 17
 culo, ne cum suis copijs periret, Fabius è monte mouens exercitum, uenit *Facetè*
 illi auxilio, multisq; trucidatis hostibus ipsum eripuit. Hoc facto Annibal
 ad suos dixit, Nōne uobis sæpenumero prædixi fore, ut illa montana nu-
 bes nobis aliquando tempestatem immitteret? Hoc Annibalis, non Fabij
 dictum, huc aliunde suspicor adscriptum.

Post calamitatem quam Romani acceperant apud Cannas, creatus im- 18
 perator cum Claudio Marcello, uiro audaci, semperq; gestienti cum An- *Contatiō*
 nibale conflagere, Fabius potius sperabat futurum, ut si pugna abstineret,
 Annibalis exercitus ductu temporis deficeret. Id sentiens Annibal dixit,
 se magis formidare Fabium à pugna quiescentem, quàm Marcellū pugnan-
 tem. Nec hoc est Fabij apophthegma, sed Annibalis.

Miles

- 19 Miles quidam Lucanus delatus erat Fabio, quod noctu frequenter è castris clam excederet, amore cuiusdam foeminae. Fabius quum audisset illum alioqui in rebus belli praclarum esse uirum, iussit clam apprehensam mulierem quam amabat miles, ad se perducere: quae simul ut adducta est, iussit accersi uirum, ad quem ita loquutus est, Haud clam nobis fuit, te praeter legem militare abnoctare à castris: at ne id quidem prius nos latuerat, te probum esse militem: proinde errata ante bene gestis condonamus, caeterum post hac eris nobiscum: nam habeo fideiuiorem, & productam mulierculam illi commendauit.
- 20 Tarentinos Annibal praesidio imposito tenebat arce accepta, Fabius itaque dolo quam longissime exercitum suum abduxit ab urbe: quam ubi cepisset, diripuisseque, scribae percontanti, quid de templorum simulacris statuisset, Relinquamus, inquit, Tarentinis deos iratos.
- 21 Quum M. Liuius sibi postulare acceptum ferri, quod Fabius cepisset urbem Tarentinam, uidelicet quod in arce praesidium habuisset: caeteris instantiam hominis deridentibus, Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem amisisses, nequaquam ego recepissem.
- 22 Fabio iam sene filius illius consul factus est, qui quum publicitus multis audientibus habuisset orationem, Fabius consensu equo praecedebat. Quum autem iuuenis lectorem misisset, qui patrem iuberet equo descendere, alij quidem factum hoc auersati sunt: at Fabius ab equo desiliens, non habitae aetatis ratione accurrit, ac filium complexus, Euge, inquit, fili, sapias qui intelligas quibus imperes, & quam magnum magistratum susceperis.
- 23 Quum Minutius gloriaretur, ipsius opera multum maiestati Fabianae dignitatis decessisse, Si sapieres, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Annibale certamen esse potius quam cum Fabio.
- 24 Dicebat absurdum uideri, si quum equos & canes uenaticos familiaritate ciboque cicuremus, potiusquam catenis aut uerberibus: homines feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, sed asperiores in illos simus quam agricolae sunt in caprificos ac malos syluestres & oleastros, qui has non protinus excidunt, sed insitione docent mitescere.
- 25 Fabius Max. congiariorum exiguitatem notans, dixit non esse congiaria, sed heminaria. Congiaria dicuntur dona quae dantur populo. Congius autem mensurae genus est, qua multo minor est hemina. Ad mensuram igitur alludens negauit esse congiarium, sed heminarium.

ANNIBAL

- 26 Annibal à Minutio, quem insidijs obsederat, per Fabij copias depulsus, ubi redisset in castra dixisse fertur, eo praelio à se uictum Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum: uidelicet ex eadem pugna uictus & uictor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.
- 27 Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Annibale conflixisset uari -

uatio Marte, dixit Annibal sibi rem esse cum hoste, qui nec uictus nec uictor nosset quiescere.

*Pertinacia
uincit*

Quum Fabius simili arte recepisset Tarentum, quali Annibal ceperat. Et Roma, inquit Annibal, suum habet Annibalem.

28

*Dolus dolum
uincit*

Quum Romanorum legati conditiones pacis retulissent apud Carthaginienses, & Gisco quidam ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Annibal indigne ferens hominem imbellem de rebus arduis loqui, adhuc dicentem è suggesto deturbauit. Hoc factum tam uiolentum in libera ciuitate demirante & indignante multitudine, Annibal consensu suggesto, dixit neminè mirari debere, si qui à primis statim annis Carthaginem reliquisset, interim ætatè omnè in bellis & armis trãlegisset, minus nosset urbanas consuetudines: hoc præfatus pacem suadere cœpit & persuasit.

29

Militaris ferocia

Quum adesset dies quo primam pensionem exigebant à Pœnis Romani, totus populus ad tributimentionem ingemuit, at Annibal interim effusertit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, negauit eum risum fuisse gaudentis, sed aliorum seras & inanes lachrymas deridentis, quæ nunc in leuiore malo manarent, quàm antea potius manare debuerint, quo tempore Romani classes, arma & amplissimarum uictoriarum spolia Pœnis detraherent, ac leges uictis imponderent.

30

*Lachryme
seræ*

Quum Annibal apud Cannas felicissime pugnasset, amicis suadentibus ut fugientem hostem insequens in urbem irrumperet, non obtemperauit.

31

Vti uictoria

Quã rem Barcha Carthaginensis adeo indigne tulit, ut exclamarit, Vince, re scis Annibal, uictoria uti nescis. Hoc dictū T. Liuius tribuit Maharbali.

Annibal Gisconi nuncianti sibi admirabilem uideri Romanorum instructorum ad pugnam numerū, imò aliud, inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset sciscitanti Gisconi, quod ex tam numerosa, inquit hominum multitudine, nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris detrahit, multumq; alacritatis addidit militibus.

32

Ridicule

Idem profugiens, apud Antiochum regem agebat. Is ostendit illi suum exercitum, barbarico apparatu magnifice instructum, sed ad prædam magis quàm ad bellum. Hæc omnia quum diligenter esset contemplatus Annibal, rogauit Antiochus, nū hæc omnia satis essent futura Romanis. Tum Annibal, planè satis arbitror, etiamsi auarissimi sint Romani. Lusit Pœnus ab inexpectato, Rex de prælio sciscitabatur, iste respondit de præda. Quid enim aliud est miles imbellis, auro, argento, cæterisq; rebus ad prædam inuitantibus instructus?

33

*Exercitus præ
de aptus*

Idem adhuc puer, quum quæreretur de finiendo odio inter Romam & Carthaginem, pedem infixit solo, ac puluere suscitato tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris esset redacta. Agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

34

*Odium per
tinax*

Inter Scipionem Africanū & Annibalem ortus est sermo de præstantia

35

u tia

tia ducum. Quumq̄ Scipio rogasset quem primum esse censeret, respondit, Alexandrum magnum : quem secundū, Pyrrhum Epirotarum regē : quem *Præstantia* tertium, seipsum nominavit. At quid, inquit Scipio, si me uicisses. Tum, inquit, me necq̄ secundum, necq̄ tertium, sed omnium primum censuissem.

36 *Odiū per-*
tinax Annibal bibiturus uenenum quod in eum usum paratum habebat, dixit : Soluamus ingenti cura populum Romanum . Id postremo male habebat hominē, quod Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse.

37 *Voluptas*
emollit in-
domitos Post uictoriā Cannensem, si Hannibal rectā petisset Romam, poterat in Capitolio prandere, sed frui quā uti uictoria maluit, Campaniā ac Tarentum peragrās : ubi mox & ipse, & exercitus ardor adeo elanguit, ut uerisime dictum sit, Capuam Annibali fuisse Cannas. Siquidem inuictum alpibus, indomitum armis, Campania sole, & Baiæ fontibus calidis tepentes subegerunt. Refert Florus.

S C I P I O M A I O R

1 *Ociū sa-*
pientis Scipio senior si quando uacans à negocijs bellicis in literis uersaretur, dicere solet se nunquam minus esse ociosum, quā quum esset in ocio. Sensit se id temporis non dare animum ocio, aut uoluptatibus, sed de reipublicæ commodis multa suo cum animo tractare.

2 *Imperator*
castus Posteaquā Carthaginem armis ceperat, milites quidam uirginem elegantia forma captam adduxerunt, eiq̄ tradiderunt. Hic ille libenter acciperem, inquit, si priuatus essem, non imperator. Iuuenis insigni puellæ forma corrumpi non potuit, quo minus meminisset quid deceret imperatorem. At multi sunt hodie, qui ob hoc ipsum sibi credunt tum licere, tum decora esse omnia, quod sunt imperatores.

3 *Fiducia euen-*
tus Rursus quum obsideret oppidum humili loco situm, prominente illinc Veneris templo, iussit illuc profiteri uadimonia, tanquam tertio post die ius ibi redditurus. Et quod se facturum prædixit, fecit urbe capta, tanta erat uictoriæ fiducia.

4 *Miles dicto*
audiens In Sicilia percontanti cuidā, qua re fretus classem educere pararet in Africam, ostendit uiros armatos trecentos, sese exercentes, præterea turrim excelsum mari imminentē. Et ait, Nullus horū est, qui nō conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero. Sentiēs nō perinde referre q̄ numerosam educas multitudinē, modo fortis dux educat exercitatos, & dicto audiētes.

5 *Animus præ-*
sens Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hostium castra cōcremasset, Carthaginenses missis legatis fœdus cum Scipione pepigere, pollicētes se & elephantos camelosq̄, & naues, & pecunias duros. Cæterum posteaquā Annibal abnauigasset ex Italia Carthaginem, cœpit illos cōuentorum pœnitere, eò quod iam animum recepissent. Id audiēs Scipio, negauit se etiam si ipsi uellent, pacta seruaturum, nisi prius imperatis adderent talentorum quinq̄ milia, hoc nomine quod Annibalem accersissent.

6 At posteaquā Carthaginenses uī adacti, legatos de fœdere ac pace ad Scipio

Scipionem misissent, iussit eos qui uenerant protinus abire, tanquam non auditurus eos, priusquam L. Terentium ad se perduxissent, Erat autem Terentius Romanus, uir probus & humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur. Quem ut adduxerāt, Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit, moxque auditis legatis bellum dissoluit. Porrò Terentius tanti beneficij memor triumphantem Scipionem sequebatur pileatus, uelut illius libertus, Quin & Scipione mortuo ad exequias mulsam exhibuit, aliaque ad funeris celebritatem pertinentia studiose procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficij candide simul & honorifice collati, in Terentio uero memoris animi specimen.

*Humaniter
& grate*

Posteaquam Romani traiecerant in Asiam aduersus Antiochum regem, isque legatos ad Scipionem de pace misisset. Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum & frenum & sessorem recepisti. Alludit ad apollugum de equo & sessore, notiozem quam ut hic sit commemorandus.

7
*Frenum re/
ceptum*

Senatus decreuerat ut pecunias sumeret ex ærario, at quum quæstores, ærarij negarent se eo die aperturos, Ipse, inquit, aperiam, quando mea causa clauditur, qui tanta pecuniarum ui repleuerim ærarium. Vacua non clauduntur, eò Scipio per iocum dicebat sibi hoc laboris suscipiendum ut aperiret, qui fuisset in causa ut tam diligenter clauderetur, ut quæstores diei spatium quærerēt ad recludendū. Exemplum ingentis fiducia meritis quæsitæ.

8
*Fiducia meri/
torum*

Quum à Petilio & Quinto trib. plebis, multis nominibus accusaretur apud populum Romanum, nihil ad crimina respondit, tantum hoc dixit, Hoc die Quirites Annibalem & Carthaginem deuici: proin ipse sumpta corona in Capitolium ascendo Ioui Opt. Max. sacrificaturus: si quis de me suffragium ferre uelit, ferat. Hæc loquutus ascendebat ad Capitolium relictis accusatoribus, nondum perorata causa. Tantū ualet egregiorū in reipublica meritorum fiducia, ut repente iudicij rigor uersus sit in ouationem, & reus pro supplice egerit triumphantem.

9
*Fiducia meri/
torum*

Scipio Africanus quibusdam calumniantibus, quod parum strenuus pugnator esset, Imperatorem, inquit, me mater non bellatorem genuit. Significans in Imperatore plus habere momenti solertiam ac prudentiam in consilijs, quam uires in prælijs.

10
Generose

Idem dicere solebat, hosti non solum esse dandam uiam fugiendi, uerum etiam muniendam: docens moderandam esse uictoriam, nec sæuiendum in eos qui contra ferre arma destitissent.

11
Clementer

Idem militi cui scutum erat elegantius ornatū, nō miror, inquit, quod scutum tanta cura ornaris, in quo plus habeas præsidij quam in gladio: Significās illū ignauium militem. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est.

12
Ignauia

Idem dicere solet, ij quibus sunt equi ferociore tradūt eos domitoribus, ut his faciliore possint uti. Sic homines secundis rebus effrenatos, sibi præsidetes tanquam in gyrū rationis ac doctrinæ duci oportere, ut perspecta re

13
Graviter

rum humanarū imbecillitate, uarietateq; fortunæ, reddantur moderatiores.

14 *Proidentia* Dicere solet, in re militari turpe uerbum esse, non putaram: quod alijs in rebus interdū locus datur male instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere: Cæterum quæ ferro peraguntur, ea non oportet temere aggredi, quod hic error ferè est inemendabilis. Idem dictū locū habet, & in his quæ semel facta mutari non possunt, ut in ducenda uxore, in sacris ordinibus.

15 *Quando bel/ landum* Cum hoste dicebat nō esse confligendū, nisi aut inuitaret occasio, aut urgeret necessitas: quod incogitantis sit opportunitatem oblatam negligere, & extremæ ignauix sit, tum non præstare fortem animū, quū audacia spem præbet incolumitatis, formidolositas nihil aliud q̄ certū promittit exitium.

T. QUINTIUS

1 *Libere* T. Quintius ab ipso protinus initio clarus fuit, ut prius q̄ esset ædilis, aut tribunus militū, aut prætor, consul factus sit. Porrò missus imperator aduersus Philippum, suavit ut ueniretur in colloquium. At quū Philippus posceret obsides, eò quod ille multis Romanis comitatus esset, ipse uero solus: ut solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti, qui amicos & cognatos tuos occideris.

2 *Clemēs uictor* Vbi Philippum bello uicerat, in Isthmijs præconio iussit euulgari, se Græcos suæ libertati, suoq; iuri permittere. Quotquot autem Romani temporibus Annibalis capti, seruibant apud Græcos, quum horum singulos Græci quingentis drachmis emissent, gratis Quintio donarūt: qui & ipsi Romæ triumphantē Quintiū sequuti sunt pileati, quod facere solent, è seruitute manumissi. Et hoc admiror à Plutarcho inter apophthegmata cōmemorari.

5 *Tutum consilium* Achæos meditantes expeditionem aduersus insulam Zacynthiorum monuit, ut cauerent, ne more testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, uenirent in periculum. Testudo enim intra testam tutissima est.

4 *Ostentatio inanis* Quū Antiochus rex cū numeroso exercitu uenisset in Græciā, omnesq; reddidisset attonitos, & militum numerus, & armaturæ uarietas, Quintius hoc sermone metum ademit Achæis: Quum, inquit, essem in Chalcide cœnans apud hospitem meum, mirabar carniū copiam, quum essent omnia tecta niue: at hospes respondit, ea omnia nihil aliud esse quàm suis domesticæ carnes, tantum apparatu & cōditura diuersa. Ne uos igitur, inquit, admiremini regis copias, quū auditis hastatos, cataphractos, pedites, equites & sagittarios. Nam hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes.

5 *salse* In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos haberet equites & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat, Philopœmen, inquit, manus habet & crura, uentrem non habet. Ac tali quidem specie corporis erat Philopœmen. Quintius autem equites ac pedites armatos, manus & crura ducis appellabat, sed quoniam non habebat quo aleret militem, negabat illum habere uentrem.

C. DOMITIUS

6 C. Domitius quē Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum

tiochum legatum dederat, ubi contemplatus esset hostium phalangem exercitus præfectis hortantibus ut confestim aggredere-^{Fiducia} tur, negavit tempus ^{euertus} sufficere ad hoc, ut tot milibus trucidatis ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua curarent corpora. Sed hoc ipsum postridie se tempestiue facturū dixit. Ac postero die cōgressus quinquaginta milia trucidauit. Vir strenuus nō dubitauit de uictoria, spatiū modo temporis gerēdæ rei par eligebat.

P. L I C I N I V S

P. Licinius consul, imperator equestri pugna superatus à Perseo Macedonum rege bis mille & octingentos milites amisit, partim interfectos, partim captos. Vbi uero post pugnam Perseus mitteret oratores acturos de ^{Animoso} fœdere ac pace, Licinius qui uictus erat, uictori præscripsit, ut si pacem uellet, quæ haberet in sua potestate daret in fidem Romanorum. Ne calamitas quidem fortissimi uiri spiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perseus quibus cum uiris ipsi res esset, eoq̄ fecit uictor quod uicti solent facere.

P A V L V S A E M Y L I V S

Paulus Æmylius quum iterum peteret consulatum, repulsam tulit. cæterum quum bellum aduersus Perseum ac Macedones, imperitia segnicieq̄ ^{Neceffitate} ducum in longum duceretur, eidemq̄ consulatum detulissent, negavit se illis habere gratiam: non enim se ob id tum designatum imperatorem quod ipse desideraret imperium, sed quod ipsi imperatorem. ^{delatus honor}

E foro domum reuersus quum filiam puellam nomine Tertiam reperisset lachrymantem, rogauit quid haberet, Illa respondente, Perseus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quē puella habebat in delicijs: Sic felix, inquit, ô filia, omen accipio: moxq̄ in bellum profectus pulcherrimum de hoste triumphum egit.

In exercitu uero quum multam confidentiam ac loquacitatem comperisset militum officia ducum sibi uindicantium, resq̄ non necessarias curantium, iussit illos quiescere, nec aliud quicquam agere, quàm ut enses suos acuerent, cætera sibi fore curæ. Nocturnas autem excubias iussit illos sine lanceis & gladijs agere, quo nimirum adempta spe depellendi hostem, tanto acrius pugnarent cum somno. ^{Disciplina militaris}

Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniam, uidissetq̄ instructam hostium aciem, exhortante Nasica ut protinus inuaderet hostem, Facerem, inquit, si tuę essem ætatis, sed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congregiar. ^{Dux usu rerū callidus}

Deuicto Perseo, quum epulum exhiberet uictoriale, dicebat eiusdem esse artis & aciem bene instruere, & conuiuium exhibere: illam ut hostibus sit quammaxime formidabilis, hoc ut amicis sit iucundissimum. ^{Ars conuiuij}

Quum Perseus captiuus deprecaretur, ne in triumpho duceretur, Ist huc, inquit, in te situm erat: significans illi licuisse in bello perire, aut certe uincere. ^{Scuere}

- 14 *Fragilitas* Ex pecuniatum infinita ui reperta in castris hostium, ipse quidem nihil sibi sumpsit, Tuberoni tamen genero phialam pondere quinq; drachmarū, fortiter gestæ rei præmium dedit. Atq; hoc primum aiunt argenteum uasculum in Æliorum domum fuisse ingressum.
- 15 *Patriæ charitas* Ex quatuor liberis masculis quos susceperat, duos antea dederat in adoptionem. Ex duobus autem qui remanserant in familia, alter quinq; ante triumphantū diebus interiit, annos natus quatuordecim: alter quinto post actum triumphantū die, annos natus duodecim. Ob id populo luctum ac mœrorem cum illo iungente, ipse prodiens ad multitudinem, dixit, se post tam continuos rerum successus aliquid magni mali à fortuna expectasse: se uero nunc de patriæ incolumitate securum esse factum, nihilq; timere periculi, posteaquam fortuna prospere gestarum rerum inuidiam in suam domum impingente, ipse pro omnibus dependisset.
- 16 *Calceus quâ torqueat* Vxor erat illi Papyria, Mafonis uiri consularis filia, quâ quū longo tēpore domi habuisset, exq; ea pulcherrimā sobolem sustulisset inclytum illum ac maximum Scipionem Æmylianum, repudiavit: & amicis diuortium uehementer dissuadentibus, porrexit calceum dicēs, Hic calceus nōne nouus est, nōne pulcher est? At nemo uestrū nouit, quâ pedem meū torqueat.
- 17 *Generose* Perseo sese ad uictoris pedes abiiciēti, uocesq; degeneres emittēti, Quir, inquit Paulus, fortunam crimine liberas, sic te gerens, ut superiore etiam fortuna uidearis indignus? Quir meam dedecoras uictoriam, ac rerum à me gestarum gloriam obscuras, tam abiectum te demonstrans, ut indignus appareas, quem populus Romanus haberet hostem?
- 18 *Temeritas* Idem dicebat imperatorem, si minus ætate, certe moribus senem esse oportere: Sentiens non esse præcipitanda consilia: quod solent iuuenes, sed moribus utendum esse senilibus.

C A T O S E N I O R

- 1 *Veter surdus* Cato Senior in cōcione suafurus de frumento uiritim diuidendo, ita præfatus est: perdifficile esse ad uentrem auribus carentē uerba facere: uentrem dixit quod ageretur de populi uictu.
- 2 *Luxus* Aiebat se mirari, quomodo seruari possit ea ciuitas, in qua pluris ueniret piscis quàm bos. Præcipuus luxus olim erat in piscibus, unde legimus mulum sex milibus emptum.
- 3 *Vxorū imprium* Obiurgans aliquando summam uxorū impotentiam, Omnes, inquit homines uxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autē uxores: hoc modo colligens mulieres esse rerum omnium dominas.
- 4 *Impunitas mala* Dicere solet, se malle pro collato beneficio nullam reportare gratiam, q̄ pro maleficio perpetrato non dare pœnam. Significans nihil esse periculosius impunitate, quæ semper ad deteriora inuitat.
- 5 *Seuerus in se ipsum* Idē dicebat se omnibus peccātibus ignoscere, præterquàm sibi ipsi. Multum dissimilis illi Meuiō, qui carpens alios, sibi condonabat omnia. Sibi igno-

ignoscit, quem non pœnitet admissi. De se pœnas sumit, qui cura pensat, quod incogitantia commissum est.

Exhortans autem magistratus ad sumendas pœnas de his qui delinquerent, dicebat eos qui maleficos prohibere possent, nec facerent, lapidandos esse: Sentiens illos de uniuerso populo pessime mereri, quod ad scelerum licentiam inuitarent improbos.

Aiebat sibi magis placere iuuenes qui rubescerent, quàm qui pallesterent, quod rubor arguat probam indolem, pallor non item.

Dicebat sibi inuisum esse militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, clariusque sterteret, quàm inclamaret: pessimum autem Imperatorem, qui sibi non posset imperare.

Maxime existimabat oportere unumquemque seipsum reuereri, quod nullus unquam à seipso discedat. Ita fieret, ut quicquid alijs testibus non aude-remus facere, idem solos facere puderet.

Conspiciens multorum erigi statuas, malim, inquit, ut de me quærant homines quamobrem Catoni non sit posita statua, quàm quare sit posita: Sentiens se malle res præclaras gerere, ut olim scientes illum promeruisse statuam, mirentur non esse positam.

Admonebat ut qui potentes essent, parce uterentur sua potestate, quo semper uti possent: Sentiens potentiam clementia comitateque fieri diuturnam, ferocia breuem.

Qui uirtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam uirtutem à iuuentute auferre: Sentiens præmij animos iuuenum ad uirtutem accendi, quæ si detrahas, ipsa uirtus elanguescit.

Magistratum aut iudicem dicebat, nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandum. Sensit culpam esse iudicum, si ut iustis æqui sint, orandi sunt, quum oporteat ultro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est, at exorari est à iustitia deflectentis.

Iniuriam etiã si faciendi nihil adferat periculi, uniuersis tamen periculosam esse dicebat: Sentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Etenim si liceat impune lædere, nullus erit tutus ab improborum uiolentia.

Senectuti quum multa adsint probra, dicebat non esse addendum malitiæ dedecus: Sentiens senectutem multis nominibus uulgo male audire, ueluti quum audit deformis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hæc ferre satis est, ut non accedat crimen improbæ uitæ, quod omnibus quidem fœdum, sed seni fœdissimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in senem obuium uitæ contaminatæ: ne ætatis tuæ malis, addas turpitudinem.

Iratum ab infano nulla alia re differre dicebat, quàm mora temporis: Sentiens iram esse breuem insaniam.

Eos qui fortuna moderate sobrièque uterentur, dicebat minime peti inuidiam. Non enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circumstant, inuident homines.

nes. Externa bona extra hominem sunt, at insolēter utendi uítium intra hominem est. Qui eo sibi conflant inuidiam, uere sunt inuidiosi.

18 *Ridiculis assuescere* Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent, eos dicebat in serijs fore ridiculos: Significans assuetos ridiculis, ob habitū collectum, in serijs negocijs ita se gerere, ut non solum rideantur, sed etiam derideantur.

19 Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius est quod uertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar sequutus, Honestas actiones honestis actionibus occupandas: hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obsolescat priorum benefactorum memoria.

20 *Honos non semper isdē* Ciues inculabat, quod semper isdem committerent magistratum, Vide mini enim, inquit, aut uilem habere magistratum, aut iudicare paucos esse dignos magistratu. Quorum alterum erat male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuibus.

21 *Lurco* Quendam qui agros mari uicinos ob luxum uendere coactus est, aiebat se mirari, quasi plus posset quàm ipsum mare: quod enim illud uix paulatim alluebat, ille facile deuorarat.

22 *Seueritas* Censuram petens, quum cæteros competitors uideret supplices populoq; blandientes, ipse clamabat populo opus esse medico austero, ualidisq; remedijs: proin eligendum, non qui iucundissimus esset, sed qui inexorabilis. Atq; hæc dicens ante omnes censor creatus est. Agnouit populus morbum suum, eoq; Cato plus ualuit obiurgando, quàm cæteri blandiendo.

23 *Vox in bello* Quando docebat iuuenes intrepide pugnare, sæpenumero dicebat, uerba plusquàm gladium, & uoces plusquàm manū hostes in fugam uertere, attonitosq; reddere. Nolebat militem in prælio mutum esse, sed atrocibus dictis, clamore, uultusq; truculentia terrere hostem.

24 *Argute* Bellum gerens cum his qui Bætium fluuium accolunt, quum in discrimen adductus esset propter hostium multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent suppetias, si darentur talenta ducenta, Romani uero non sinerent illum mercede pacisci cum barbaris: dixit errare Romanos, eò quod si uicissent, reddituri fuerint, non de suo, sed de bonis hostiū: sin uicti fuissent, iam non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent.

25 *Abstinentia ducis* Quamuis autem complures urbes cepisset, tamen aiebat se hisce diebus quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quàm quæ ex hostium agris comedisset bibissetq;.

26 *Reditus è bello* Quum cuidam militum argenti libram distribuisset, ait satius esse multos habentes argentum, quàm paucos habentes aurum è militia domum redire. Nam duces non alia re quàm gloria auctos è prouincijs redire oportere. Sensit rem sat feliciter gestam, si tanta militum multitudo redeat incolumis, ut ex distributis manubijs exigua portio ad singulos redeat, potius quàm si multis desideratis, pauci redeat ex præda locupletiores. Quoniã autem

tem

tem rerum prospere gestarum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ siue parum.

In militia quinque famulos habebat, quorum unus tria captiua corpora emit. Quod ubi sensit rescisse Catonem, priusquam in eius conspectum ueniret, seipsum laqueo præfocauit. Adeo quæstum oderat in milite, adeo ueniam desperabat qui peccauerat. Nec hoc uidetur apophthegma. 27
Seueritas

Hortante Scipione Africano, ut Achæorum exulibus opitularetur, quo illis in suam patriam redire liceret, simulabat eius rei sibi nullam esse curam. Cæterum in senatu quum hac de re multa uerba fierent, assurgens ait: perinde quasi nihil habeamus quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis disputantes, utrû à nostris an illius regionis uestillonibus efferatur. 28
Senes neglecti

Quum Posthumius Albinus historiam Græce conscripisset, & ob id ueniam peteret ab auditoribus, Cato irridens: danda, inquit, erat uenia, si Amphictyonum decreto coactus Græce scripisset. Hoc aliquanto secus narrant Gellius & Macrobius. 29
Latinus Græce

Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat, quæ singulæ nemini obtemperant, uniuersæ autem gregis ducem sequuntur. Sic & uos, inquit, quos nemo uestrum priuatim in consilium adhibere uellet, ab his hic congregati uos agi duciç sinitis. Notans populum, quod deterrimis committeret magistratus. 30
Populus qualis

Aiebat populum Romanum non tantum purpuræ, uerumetiam uirtuti plurimum conducere. Quemadmodum enim tinctorum eum potissimum colorem inducunt, quo uident homines maxime delectari: ita iuuentus ad ea studia potissimum incumbit, quibus populus defert honores. Honos enim non solum alit artes, uerumetiam uirtutem. Hoc pacto monebat populum, ut magistratus his demum committerent, qui de se uirtutis specimen dedissent: Ita fore, ut quàm plurimi sese ad egregia studia conferrent. 31
Honos alit uirtutem

Hortabatur iuuenes ut qui uirtute & æquitate ad dignitatem peruenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: sin ambitu ac uolentia, ad meliorem frugem se referrent: Ita futurum, ut & illi gloriam augerent, & hi benefactis maculam abolerent. 32
Consilium optimum

Qui magistratû eundem frequenter ambirent, eos dicebat uelut ignaros uia, ne aberrarent liçtores qui præcederent semper quærere. Solent enim liçtores præire magistratum, non ut uiam ostenderent, sed honoris gratia. 33
Modus in honoribus

In inimicum quendam probrosæ uitæ, huius, inquit, mater quum deos orat, ut sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur: sentiens illam & sibi & reipublicæ precari magnum malum. 14
Filius improbus

Quum Eumenes rex Romam uenisset, & à senatu honorifice exceptus, clarissimorum ciuium frequetia stiparetur, Cato non dissimulabat tantum Romanorum erga illum studium sibi suspectum esse, ipse uitans regis consuetudinem. Hoc quibusdam admirantibus ac dicentibus Eumenem uirum esse 35
Rex insensus Democratiæ

esse probū, ac amico in populum Romanum animo, Sint ista uera, inquit, attamen illa belua, natura ferus canis est: Sentiens omnes reges, utcunque pro tempore simulent, natura tyrannos esse, ac Democratix infensos: Romæ autem regis nomen erat inuisissimum.

Inuidia ob be nefacta 36 Dicebat ideo sibi ab inimicis conflare inuidiam, quod quotidie noctu surgens rei familiaris rationibus neglectis, reipublicæ consuleret, notans ingratitude[m] populi.

Salse 37 Quum tres essent designati qui legati proficiscerentur in Bithyniam, quorum unus podagra teneretur, alter caput haberet uulneribus confossum, tertius uecordia laborare uideretur, Cato ridens dixit, populi Romani legationem nec pedes habere, nec caput, nec cor.

Pusilla cura re cum periculo 38 Quum impetratum esset de restituendis Achæorum exulibus, Polybius & hoc ad senatum retulit, ut restitutis apud suos pristini honores ac magistratus redderent. Hic Cato rogatus sententiã, dixit: Polybius idē facere uideat quod fecit Vlysses, qui Cyclopi speluncam repetere uoluit, quo pileum & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: Significans abunde multum esse, quod exulibus datus esset in patriam reditus, esseque periculum ne dum pristinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.

Noua sententia 39 Aiebat stultos prudentibus plus adferre utilitatis, quàm prudentes stultis. Prudentes enim dum facile uident errata stultorum, eaque uitant, fieri cautiore[s]: at stultos non item, quæ à prudentibus recte fiunt, quia non uident, posse imitari.

Obesus 40 Videns quendam uehementer obesum, mirabatur cui usui tale corpus esse posset reipublicæ, cuius inter guttur & inguen omnia uenter occuparet.

Palato sapere 41 Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens se cum eo non posse uiuere, qui plus saperet palato quàm corde.

Amor 42 Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere: quod hodie quoque celebratur, animam illic potius esse ubi amat, quàm ubi animat.

Pœnitenda 43 Tria per omnem uitam accidisse dixit, quorum pœnituisse: primum, si quid arcani scœminæ credidisset: secundum, si quopiam nauigio uectus esset quò pedestri itinere peruenire licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset.

Salse 44 Ad tribunum plebis qui ueneficij infamia laborabat, iniquam ferentem legem, Adolescens, inquit, nondum scio utrum haurire quod temperas, an approbare quod scribis deterius sit: Sentiens & legem quam parabat, exitiosam esse reipublicæ.

Maledicentia 45 A quodam multis nominibus infami uexatus, Impar, mihi, inquit, tecum certamen est. Nam ut tibi & male audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue, male audire insolitum.

46 Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea uix longo uerborum ambitu redderet interpretes, dictum est, Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci.

Adoles

Adolescens quidam patris uita defuncti inimicum, mox in ius uocauit ultusq̄ est, Quem Cato obuium comiter amplexus, Sic oportet, inquit, nō agnis hedisue, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare. 47
Pietas in patrem

Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescēs quidam interpellasset, dicens: Quid opus erat, de? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? Vna literula mutata, significauit ipsum potius esse superuacaneum in uita, quàm de, in uerbo. 48
Curare fratrem uola

Cato percussus ab eo qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, caue, rogauit num quid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, seruum erat dicere caue. Simulauit itaq̄ se moneri de alio quopiã onere, c̄p̄ de arca, unde cauendū esset. Simile est quod de Diogene trabe ic̄to retulimus. 49
Admonitio sera

Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsulte audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre, utrum quis uirtutem magno æstimet, an uitã non magni faciat: Sentiens non eos statim esse fortes, qui quouis modo uitam cōtemnunt, sed qui tanti faciunt uirtutem, ut huius gratia uitã alioqui charã negligant. Nam semet in uitæ discrimen conijcere, aut infeliciū est, & quos uitæ iam tedet, aut immanium & beluis similiū. 50
Fortitudo uera

Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq̄ & ædes deuorarat, nouissime consequutum incendium, quod reliquum erat absumpsit, ita iocatus est, ut diceret eum fecisse proteruiam. Id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur. 51
Profusio

Catulus censor, Catonē sibi arctissima iunctū necessitudine rogauit, ut quendam ipsius iudicio obnoxium, erat enim quæstor, missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos qui iuuentuti recte instituendæ autores esse debemus, à lic̄toribus irrideri nostris. Negauit asperius, quod iniuste petebatur. 52
Scuere

De spe sic prædicasse narratur autore Plutatcho: quod quæ magna essent pusilla faceret: quæ pusilla, prorsus nulla: Sentiens, opinor, de periculis. Victoriae spes extenuat omnia quæ solent à bello deterrere. 53
Spes fallax

Commemorantur eiusdem quædam uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos uiros ac strenuissimos milites, ex agricolis gigni, minimeq̄ male cogitantes. Prædium ne cupide emas. In re rustica operæ parcas, in agro emendo minime. Quod male emptum est, semper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum uim & uicinum. Æstimate oportet quomodo niteant contermina. Malus est ager cum quo dominus luctatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro ut homini quamuis sit quæstuosus, si idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem interrogatus quis esset certissimus quæstus, respondit, Si bene pascat: quis proximus, si mediocriter pascat. Quid tertiū, si bene uestiat: quid quartum, respondit arare. Cuidam autem subiicienti, quid scenerare, quid inquit hominē occidere 54

cidere? Dixit agricolam oportere uendacem esse non emacem. Fundum in adolescentia sine contatione conferendum, non nisi consito agro ædificandum, ac tum quoque contanter: optimum esse aliena insania frui. Eum qui bene habitat, sæpius uentitare in agrum, frontemque domini plus prodesse quam occipitium. Hunc agri modum seruandum, ut neque fundus uillam querat, neque uilla fundum. Satius esse minus serere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quam proximum domino cordi esse debere, & tamen sibi metipsi non uideri. Coli rura ergastulis pessimum esse, ut quicquid agitur à desperatis. Nihil minus expedire, quam agrum optime colere.

55 *Patienter* Quum Catoni causam in foro agenti, Lentulus attracta pingui salua in mediam frontem, quantum poterat expuisset, absterxit Cato faciem, ac dixit: Affirmabo omnibus Lentule falli eos qui te negant os habere. Os habere negantur quos nihil pudet: id quum eo facto maxime declarasset Lentulus tamen Cato ludens profiteretur illi esse os, non quod erubesceret, sed quod ore multram purulentiam eiacularetur.

56 *Superstitio irrisa* Quidam mane surgens repperit caligas à foricibus arrosas: hoc ostento turbatus, consuluit Catonem, quid mali portenderetur. Ille uero, Non est, inquit, ostentum, quod forices arrosent caligas, sed si caligæ arrosissent forices, id demum fuisset ostentum.

CATO VTICENSIS

1 *Taciturnitas* Quum Catoni qui post dictus est Vticensis, etiamnum puero uitio daretur taciturnitas, Nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam audiri uolebat, ait: Carpant taciturnitatē modo uitam probent. Et addidit, Tum demum abrumpam hoc meum silentium, quum ea loqui potero, quæ sunt indigna silentio.

2 *Iuste* Quum partes in cōuiujs sortirentur, nec illi fauisset fors, amicis hortantibus ut primus omnium caperet, & ἡγλῶς, inquit, ἔχει ἀκέρως ἀφροδίτης, id est, non decet, inuita Venere. Tam natura iustus erat, ut præter sortem amicorum fauore noluerit uti. Veneris iactus felix erat in talis.

3 *Consul ridiculus* Quum M. Tullius Murenam defendēs, multa false diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus cæteris tandem & Cato exhilaratus, proximis dixit, Dñj boni quam ridiculum habemus consulem. Stoicorum philosophiam Cato præcipue sequebatur, puer nactus huius sectæ præceptorem.

4 *Leniter* Quum in senatu de Catilinæ coniuratione tractaretur, redditæ sunt Cæsari literæ. Id ubi sensit Cato, suspicans à coniuratis uenire, clamare cœpit, ut palam recitarentur. Id ne fieret, Cæsar Catoni literas tradidit. Erant autem ab Seruilia Catonis sorore, amatorix parumque pudicæ. Eas ubi legit Cato reiecit in Cæsarem dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad sermonem intermissum.

5 *Prolis amor* Hortensius à Catone petijt, ut Portiam filiam suam Bibulo nuptam sibi traderet in matrimonium, pollicēs se marito redditurum simul atque ex ea prole suscepisset

suscepisset. Id quum multis rationibus illi persuasisset, Cato respondit, se quod ad ipsum attineret libenter gratificaturum amico, uerum hoc non aude- re à Bibulo petere. Tum Horrensus, nudans animum suum, petijt Mar- tiam ipsius Catonis uxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti præte- xum. Assensus est Cato, ut id fieret uolente patre coniugis. Ipsoq; Cato- ne præsentè facta sunt sponsalia.

In forum ueniens cum Thermo conspicatus Castoris templum armatis occupatum, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metel- lum unà cum Cæsare, O timidum, inquit, hominem, qui aduersus unum tantam armauit multitudinem.

Pompeius quo suam factionem redderet firmiorem, per Munatium pe- tijt, ut Cato neptium duarum alteram sibi, alteram filio suo daret: Cato ius- sit reuersum Munatium Pompeio renunciare, se quidem per mulieres capi non posse, beneuolentiam tamen illius sibi gratam esse: amicitiam etiam, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ reipub. conducerent se- queretur. Cæterum aduersus rempub. nunquam daturum obsides. Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signans. Sunt qui narrent non Neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

Munatio querenti, quod in Cypro Catonem adire cupiens, parum ciui- liter repulsus esset, quum nihil esset negocij, sed intus cum Canidio fabulare- tur, sic se purgauit, ut diceret se uereri, ne iuxta Theophrasti sententiam ni- mia amicitia causam aliquando daret odio.

Laudatus à senatu, quod populi tumultum oratione sua prorsus sedasset, at ego, inquit, uos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto peri- culo deseruistis.

Cato ipso die comitorum quendam è sponsoribus damnauit, ac pecu- niam illi traditam in alium transtulit. At populus admiratus Catonis iusti- tiam, damnato pœnam remisit, dicens satis dedisse pœnarum, quod à Ca- tone damnatus esset.

Multis P. Sulpitij ingratitude inculantibus, quod Catoni de se opti- me merito opposuisset competitorē, Cato sic excusauit, dicens minime mi- randum, si quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere.

Quum Cæsar Ariminum occupasset, & ad Pompeium summa rerum in urbe translata esset, Cato dixit: Si mihi ista prædicenti credidissetis P. C. nec unum nunc timeremus, nec ab uno spes nostræ penderent.

Quum Pompeio res infeliciter cederent, & ad Cæsarem inclinaret uictio- ria, Cato dicebat in rebus diuinis multum esse caliginis, quod Pompeio præ- ter ius agēti fuissent omnia psp̄era, causam reipublicę tuēti nihil succederet.

Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Cæsaris clementiam confugeret, respondit uictorum esse, & eorum qui deliquis- sent supplicare, Catonem nec uictum nec captum esse, qui se per omnem

x uitam

6
Autoritas

7
Factio uitata

8
Nimia familia-
ritas

9
Libere

10
Graue dam-
nari à probis

11
Ciuiliter

12
Prouidentia

13
Dei consilia
arcana

14
Animose

uitam inuictum præstitisset, ac Cæsarem honestate iustitiæq; longe superasset: Cæsarem potius uictum captumq; esse, qui bellū quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conuictus esset. Proinde pro se Cæsarem orarent, qui uellent: pro Catonem neminem orare debere.

15 *Ambitio* Quum M. Octavius duas habens legiones haud procul ab Utica, à Catone postulareret, ut inter ipsos de imperio statueretur, Cato legis nihil respondit: uerum ad amicos conuersus, Quis iam miretur, inquit, rem male gestam esse, quum in ipsa morte in nostris uideatis dominandi cupiditatem? Significans ambitione ducum bellum infeliciter cessisse.

16 *Libere* Quum in senatu pro uictoria quā Cæsar ex Vspetis Tencterisq; Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiam dixit, Cæsarem hostibus esse dedendum, quo Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem uerterent.

17 *Prudenter* Rursus quum in senatu Pompeio cui parum alioqui fauebat decerneret imperium, dixit talium uirorum esse, ingētia reipub. inferre mala, eademq; depellere, tempori consilium accommodans.

SCIPIO MINOR

18 *Frugalitas* Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus uixit, nihil emisse, nihil uendidisse, nihil ædificasse, Libras autem argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse, idq; quum potitus esset Carthagine militesq; ditasset, plus cæteris ducibus omnibus.

2 *Amici* Polybii sequens præcepta, dabat operā ne quādo è foro rediret domū, priusq; sibi quocunq; modo quempiā eorum in quos incidisset familiarē & amicum reddidisset, sentiens nullam esse homini possessionem meliorem.

3 *Catonis testimonium* Iuuenis etiamnum tantam habebat opinionem fortitudinis & prudentiæ, ut Cato senior interrogatus de his qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat & Scipio, Homericō uersu responderit, Ille sapit solus, alij uolitant uelut umbræ.

4 *Utilitas* Quum Romam uenisset, reuocatus est ab exercitu, non ut ipsi gratificarentur, sed quod per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent.

5 *Fortiter* Posteaq; sese intra muros urbis receperat, Carthaginensibus ex arce se defendētibus, ac Polybius suaderet ut in mari, quod interiacebat, nō ualde profundum, murices spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas inijceret, ne trāsmisso mari hostes pro aggeribus pugnarēt, aiebat esse ridiculū quū moenia tenerent, & intra urbem essent, dare operā, ne cum hostibus cōfligerent.

6 *Honos arborum habitus* Vbi ciuitatem comperit statuis deorum Græcanicis, ac monumentis è Sicilia deportatis differtam, per præconem edixit, ut qui illarum essent urbium agnoscerent illa ac referrent domum. De pecunijs uero nec seruū nec libertum passus est quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui quilibet passim ferrent agerentq;.

7 C. Lelio quem inter amicos maxime charum habebat consulatum amanti

bienti quum faueret, percontatus est Pompeium an & ipse consulatum pe- *Facete*
 teret, Credebatur aut̄ is Pompeius tibicinis esse filius: quum Pompeius ne-
 gasset se petere, quin etiam polliceretur se Lelium ambientem deducturum
 ac simul cum illo ambiturū suffragia: dum credunt promittenti, & hunc ex-
 pectāt, decepti sunt. Renunciatū est enim ipsum in foro circumire candida-
 tum, ac ciuium prehēlare dextras. Ob id cæteris indignātibus, Scipio ridēs,
 Næ, inquit, nos egregie stulti sumus, qui perinde quasi deos precaturi simus
 non homines, iam dudū tempus terimus, tibicinem expectātes. Solet enim
 in sacris tibicen dare signum comprecandi deum, quasi iam adesset.

Ap. Claudio qui Scipioni in ambienda censura cōpetitor erat, iactante *8*
 se, quod ipse citra nomenclatorē ciues omnes nominatim salutaret, quum *Nobilitas vera*
 Scipio propemodum nosset neminē. Vera narras, inquit Scipio, nam mihi
 studio fuit, non ut nossem multos, sed ne cuiquam essem ignotus. Nomen-
 clatorū laus est, cū plurimos nosse: at egregij ducis est ob egregia in temp.
 merita, nulli ciuium ignotū esse, iussitq; ciues quum bellum esset cum Celti-
 beris, à quibus ambo fuerant in bellum missi, uel legatos, uel tribunos mili-
 tum testes ac iudices utriusq; uirtutis statuerent, qui ei bello interfuissent.

Censor creatus adolescenti cuidam equū ademit, quod eo tempore quo *9*
 Carthago oppugnabatur splendide cœnatus libum in urbis similitudinem *Gloria*
 figuratum, cui Carthagini nomen indiderat, conuiujs diripiendum propo-
 suisset. Iuene uero causam sciscitante, cur equo priuatus esset, quoniam, in-
 quit Scipio, me prior Carthaginem diripuisti.

C. Licinium prætereuntem quum uidisset, hunc, inquit, uirum scio peie- *10*
 rasse, uerum quoniā nullus illum desert, non possum simul & accusator esse *Iudex non*
 & iudex. Sit hoc in censore moderationis & iustitiæ exemplum. *accusat*

Quum iam tertium à senatu fuisset emissus, quo ut tradit Clitomachus, *11*
 Vrbes atq; homines cernat bene legibus actas, *Rex segnis*

Vtq; gentium, ciuitatū, ac regum inspector esset: posteaq; peruenit Alexan-
 driā, nauiq; egressus, capite pallio tectus incederet, Alexandrini undiq; ac-
 currentes flagitabant ut caput nudaret, faciemq; id desiderantibus ostende-
 ret. Quū se nudasset, clamore & plausu testati sunt gaudiū suū: quumq; rex
 Alexādriz uix interim ob delicias ac molliciē corporis æquaret Romanos
 incedentes, Scipio uoce submissa Panætio insusurravit in aurē. Iam, inquit,
 Alexādrini nō nihil ex nostra peregrinatione fructus ceperūt, quibus p nos
 cōtigit, uidere regem ambulantē. Nam Athenæus ex autoritate Posidonij
 scribit Ptolemæū, perq; obeso corpore, nunquā antea pedibus ambulasse.

Erat illi peregrinationis comes unus amicus Panætius philosophus, fa- *12*
 mili quinq; quorum uno peregre defuncto, quoniam alium nolebat eme- *Frugalitas*
 re, è Roma accersijt, qui defuncti locum impleret.

Quum Numantini uiderentur inexpugnabiles, ut qui multos Romano- *13*
 tum duces superassent, populus Scipionem iterum consulem fecit, ad susci-
 piendum

piendum hoc bellum. Caterum quum multi gestirent exire in militiã, idẽ
 senatus fieri uetuisset, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidẽ
 ex ærario sumere passus est, sed uectigales prouentus quorũ tempus nondũ
 excederat assignauit. At Scipio pecunijs quidem sese negauit egere, suas e-
 nim & amicorũ satis futuras. De militibus negatis questus est, bellũ enim
 esse difficile. Quod si priores, inquit, ob hostium fortitudinem toties uicti
 fuerunt, difficile bellum est, quia cum talibus pugnandũ erit: Sin ob ciuium
 nostrorũ ignauiã, æque difficile est, quia talium opera in bello sumus asuri.

14 Posteaq̃ uenit in castra, multamq̃ illic licentiã, lasciuie, superstitionem
Disciplina ac luxum offendisset. diuinos ac sacrificos cum lenonibus protinus eiecit.
militaris Quin & uasa omnia iussit amoliri, excepta olla, ueru & poculo fictili. Ex ar-
 genteis, poculũ librarũ non amplius duarum permisit si quis habere uellet:
 balneis uti uetuit. Qui ungerentur iussit ut ipsi sese fricarent. Iumentis enim
 quia manibus carent opus esse alio à quo fricentur. Edixit ut milites stantes
 pranderent opsonium non igni coctum, cenarent aut discumbentes, panẽ,
 aut pultem solam, & carneis assas siue elixas. Ipse uero sago circumtectus
 obambulabat per exercitum, dicens se lugere exercitus dedecora.

15 Quum Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta interceptisset, uascu-
Luxus lis lapideis refrigerando uino paratis, ac poculis Thericleis, hoc est operose
damnatus factis onusta: Mihi quidem, inquit, ac patrie dies triginta, tibi ipsi uero per
 omnem uitam, quum talis sis, te ipsum inutilem reddidisti. Significans bel-
 lum quod pro patria gerebatur, mensem fortasse duraturum. Parum autem
 esse quod tum militem præstaret inutilem, sed multo grauius, quod si per-
 geret esse talibus moribus perpetuo ciuis inutilis esset futurus.

16 Alteri cuidam scutum pulchre ornatum ostentanti, Scutum quidem, in-
Spes in clypeo quit, o iuuenis bellum est, at decet uirum Romanũ in dextra potius quã
 læua spem collocare. Clypeus enim sinistra geritur, gladius dextra.

17 Cuidam uallum gestanti, qui se dicebat onere uehementer premi, nihil
Valli fiducia mirum, inquit, quando isti ligno magis quã gladio fidis. Significans ideo
 uallum plus habere ponderis, quia plus apud illũ ualere. Quod si gladijs
 fiderent milites, nihil esset opus uallis.

18 Quum uideret hostes despondere animum, aiebat sese ut tuto ueniret
Vincere si mora temporis emisse, addens bonum ducem perinde ut medicum, nõ nisi
ne cede in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilominus per occasionem ador-
 tus Numantinos, terga illos dare compulit.

19 Quum seniores Numantini uictis suis ignauiam exprobrarẽt, qui nunc
Dux omnia eos fugissent, quos toties in fugam uerterant, Numantinus quidam respon-
facit disse fertur. Nunc quidẽ oues eadem sunt, sed alius pastor: Significans Sci-
 pionem ducẽ esse causam mutatæ fortunæ bellicæ, licet ijdem essent milites.

20 Numantia capta, quum iterum triumphasset Scipio, incidit illi contro-
Libere uersia cum Gaio Graccho, tum pro senatu, tum pro belli socijs. Id moleste
 ferens

ferens populus, tumultuabatur: Scipio uero consensu suggesto, Me, inquit, nec castrorum uociferatio unquam teruit, nec tumultus hominū terrebit, quibus Italiam scio non matrem esse, sed nouercam: Significans eos qui publicis patriæ commodis obstreperent, non esse uere Italos, sed alienigenas. Valerius refert illū dixisse, nuncq̄ eos metuā solutos, quos huc alligatos adduxi. Denotans eos adductos fuisse captiuos, qui in uictorem ferocirent.

Iis uero qui Graccho aderant uociferantibus occidendum esse tyrannū. ²¹ Merito, inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius uolunt è medio sublaturum. Neq̄ enim Romam posse cadere stante Scipione, neq̄ Scipionem uiuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophthegmata.

Scipio Africanus cōsulatū appetebat, uerū ubi sensit Pompeiū amicum ²² alijs fauere candidatis, ipse à petitione destitit, dicens eū cōsulatū sibi non tam gloriæ futurū si adipisceret, q̄ molestū & inauspicatū, si refragāte Pompeio consequeretur. Maluit cōsulatum cedere, quā amicum perdere. *Moderate*

Quum in Africa Pompeij partes sequutus res parum prospere gessisset, ²³ & Hispaniā petens intellexisset nauim qua uehebatur ab hostibus captam, gladio præcordia sua transuerberauit. Deinde Cæsarianis militibus quærentibus ubi est Imperator. Imperator, inquit, bene habet. Suprema uox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILIUS METELLVS

Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret admouere exercitum, ¹ ac centurio dixisset ipsi, Si decem modo hominum iacturam facere uelis, capies locum: interrogauit eum, num ipse de numero decem unus esse uellet. Hoc & alteri tribuitur. *Argute*

Tribuno militum cuidam è iunioribus, percontanti Metellum quid esset ² facturus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem coniecissem. *Silentiū ducis*

Quum Scipioni uiuenti fuisset inimicus, mortem tamē illius grauitertu ³ lit, iussitq̄ filios ut subeuntes pheretrū funus Scipionis efferrent, addens se Romanæ ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quod Scipio apud alios nō ⁴ esset natus. Sentiens Romam non futuram fuisse incolumem, si talem du- *Simultas à ro- go deponenda* cem habuissent hostes. Simulatē oportet morte finiri, amicitiam nō item.

C. MARIVS

C. Marius obscuro genere natus, facinorum militarium commendatio- ⁴ ne ad repub. accessit. Ac primum maiorem petijt ædilitatem. Vbi sensit ea spe frustrati sese, eodem die minorem ambijt: & hac frustratus, haud ta- *Improba cura* men desperauit, se Romæ ciuitatis primatem fore, docens quantum in rebus humanis ualeat improbitas.

Quum in utroq̄ crure uarices haberet, nullis uinculis alligatus, præbuit ⁵ sese medico secandū, ac nec suspitio emissio, nec adductis supercilijs, chirurgi *Curatio mor- bo grauior* curatio ³

curationem pertulit. Cæterum quum medicus ad alterum crus transfret secundum, uetuit dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu.

6 *Seuere & pudice* Lusius Mario ex sorore nepos, quum Marius iterum consul esset, uim ad mouit militi cuidam adolescenti, nomine Trebonio. At is Lusium interfecit.

Id factum multis inculantibus, non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam addidit ac probauit. Marius itaque quum iussisset ad ferri coronam, pro facinore in bello præclare gesto dari solitam, Trebonio imposuit, graui exemplo monens cæteros, ne simili modo tentarent adolescentium pudicitiam, quando non solum absoluit, uerumetiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset.

7 *Sitis* Quum castrametatus esset aduersus Teutonas, in loco qui minimum habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proxime hostium uallum labens: illinc, inquit, uobis potus sanguine uenalis est. At illi iusserunt, ut se quod uellet duceret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus adhuc præ siti diriguisset.

8 *Arma non audiunt leges* Mille Camerinos qui se in bello aduersus Cimbro, strenuos uiros præstitissent, honore Romanis æquauit, idque præter omne ius. Ad eos uero qui factum hoc reprehendebant, respondit se ob armorum strepitum legum uocem exaudire non potuisse.

9 *Retortum* In bello ciuili quum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans oportunum. Popedio autem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator o Mari, descende in conflictum, Imò tu, inquit, si magnus es Imperator, coge me nolentem ad certamen uenire.

CATVLVS LVCTATIVS

10 *Callide* Catulo Lucratio in bello Cimbrico iuxta flumen Athesim exercitum habente, quum Romani uiderent barbaros transire conantes, retrocesserunt, quandoquidem illorum impetum sustinere non poterant: ipse celeriter sese ad fugientium primos contulit, ut non hostes fugere, sed ducem sequi uiderentur. Hoc stratagema est, non apophthegma.

C. POPILIVS

11 *Animose* C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam ferens à senatu, qua iubebatur exercitum ex Ægypto abduceret, nec Ptolemæi filios orphanos regno spoliaret. Quum uero rex illum per medium exercitum ad se accedentem procul humaniter salutasset, non resalutato rege literas reddidit, Quibus lectis quum Antiochus diceret se consultaturum, daturumque responsum, Popilius uirga quam tenebat ducta linea cinxit regem, dicens: Hic igitur stans consulta & responde. Omnibus uiri spiritum admirantibus, posteaquam Antiochus spondidisset se facturum quæ Romanis uiderentur, ita demum salutauit illum & amplexus est Popilius.

LVCVLLVS

12 Lucullus quum in Armenia cum decem milibus armatorum, & mille equitibus

tibus aduersus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum milia habentē in exercitu, pridie nonas Octobres, quo die prius Scipionis copiae deletae fuerant: quodā admonente, quod Romani diem illum ut nefastum & inauspicatū metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, ut hunc quoque diem ex nefasto funestoque, Romanis hilarē & auspicatū reddamus.

Superstitionis contemptus

At quum Romani cataphractos praecipue formidarent, bono animo illos esse iussit: plus enim negotij futurum in spoliandis illis quam in uincendis. Significans plenam armaturam nihil profutura hosti in pugna quum esset ignauus, sed uictori profutura ad praedam. Quumque primus in collem ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit, uicimus commilitones, simulque impetu facto in hostes, quum nemo irruentis impetum sustineret, quinque tantum Romanos qui ceciderant, amisit, hostium uero centum milia trucidauit.

13

Fortiter

Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus, dixit se malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quam uniuersas hostium fortunas sibi uindicare.

14

Cura militis

Archelao qui iterum a Mithridate defecerat, asseueranti, si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore ut omnia subderentur imperio Romano: respondit Lucullus, Non cedo Archelae uenatoribus audacia, ut relictis feris ad uacua illorum lustra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat.

15

Animose

Romani quum in pugna cum Tigrae, hostium peditum centum milia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, quum ex ipsis non amplius centum essent uulnerati, interfecti quinque, dicebant sese erubescere, quod in tam uilia mancipia strinxissent ferrum.

16

Hostis pudendus

Quum oeconomicus Lucullo cenam modestam apparasset, accersitum obiurgauit: illo dicente, non putabam sumptuoso apparatu opus esse, quum solus esses cenaturus, Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cenaturum Lucullum?

17

Splendide

Quum Graecos quosdam per dies aliquot magnifice tractasset, atque illi dicerent, se mirari, quod tantum impendiorum sua causa faceret, Non nihil, o hospites, uestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.

18

Splendide

SYLLA

Sylla cognomento Felix, inter felicitates suas, duas praecipuas ducebat, alterum quod Pium Metellum haberet amicum, alterum quod urbem Athenarum non subuertisset.

19

Felicitas

Quum Sylla defectus necessarijs cogeretur etiam dijs dicata tagere, Caphim amicum Delphos miserat, ut pecunias ac donaria ad se perferret. Quibusdam uero dicentibus intra templum auditum citharae sonitum, quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharcedus indignaretur, Caphis audita perscripsit Syllae: cui facete rescripsit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris istud esse signum gaudentis & exultantis dei,

20

Ostentum commode interpretatum

x 4 quam

quàm indignantis. Itaq; perinde ut deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.

21 *Fiducia sui* Quum ad sociale bellū magnis cum copijs missus esset circa Limernam, è uasto terræ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma ad cœlum perueniens cōstitit. Id uates interpretati sunt, quod uir bonus, aspectu eximius & admirandus, principatum adeptus præsentibus turbis ciuitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla, Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculiare comam habere auream, igniq; concolorem: nec se ait suæ uirtutis pudere, qui res tam multas tamq; præclaras gessisset.

22 *Scelerosis uiti* Quum milites in bello sociali Albinū uirum prætorium fustibus mactassent, Sylla tam atrox facinus impunitū reliquit, dicens se illis posthac promptioribus usurū in prælijs, dum peccatū fortiter gerēdo rē studebūt p̄sare.

23 *Militariter* Quum Athenienses ad Syllam duos tresue misissent, de pace tractaturos, atq; illi nihil adferrent, quod ad incolumitatē ciuitatis faceret: sed Theſeum, Eumolpum, & res aduersus Medos gestas uerbis inanibus iactarent. Abite, inquit, o beati, istasq; orationes uobiscum referte: non enim discendi cupidus huc missus sum à populo Romano, sed ut rebelles subuertam.

24 *Animose* Apud Orchomenum quum milites longius euagarentur, ordinibusq; perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo desiliens, arrepto uexillo in hostem conuolat, ita uociferās, Mihi quidem, o Romani milites, hic pulcrum est mori: uos interrogati quo loco ducem uestrum amiseritis, memineritis dicere apud Orchomenum. Hac uoce suos reuocauit.

25 *Victor ferox* Quum Mithridates Syllæ processisset obuiam, dextramq; porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percontatus est, num à bello desisteret, his conditionibus, quas cum Archelao pactus esset. Obucescente Mithridate, Quibus pace opus est, inquit Sylla, eos priores loqui conuenit. Victori silere satis est. Rursus quum Mithridates uarijs coloribus excusaret quæ gesta fuerant, Olim, inquit, audiui, nunc experior te singulari eloquentia præditum, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

26 *Prouidentia* Lucius Sylla cognomento Felix, quum cogitaret de occidendo C. Cæsare, amicis ne id faceret dehortantibus, indignum enim esse talem necare puerum, Desipitis, inquit, si in hoc puero non uidetis multos inesse Martios. Deprehendit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiandam, ut qui uix dum pubescens sacerdotium ambierit. Idem populum Romanum subinde monere solet, cauere puerum male præinctum.

M. ANTONIUS

1 *Filius patris similis* M. Antonius filium habebat ex Fulua. Is puer Philotæ dederat ingen-
tem uasorum uim: quæ quum ille recusaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem non probaret, Quid times, inquit puer, accipere? An nescis eum qui dat filium esse Antonij?

2 Ipse Antonius quum esset prodigiōse profusus, dicere solet, Amplitudinem

nem imperij Romani non per ea quæ acciperet, sed per ea quæ daret illi, Liberalitas
strari. Ea uox excelsi animi uideri poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

Geminus in Græciam profectus ad Antonium, quoniã suspectus erat 3
Cleopatraz, quod eò uenisset Octauiaz causam acturus, diu repulsus ac ua, Libere
rijs modis delusus, tandem in conuiuio iussus causam aduentus dicere, ita
respondit, Cætera, inquit, Antoni sobriæ sunt orationis nec huius temporis,
uerum illud unum & sobrius & ebrius scio, bene successura omnia si Cleo-
patra remittatur in Ægyptum. Moxq; Romam se recepit, metuens sibi ab
Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio gratias egit, quod rē aperte dixisset,
nulla usus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Ge-
minius quàm esset illis inuisa ueritas.

Quum Antonius appareret classe cum Cæsare conflagrare, quidam tribu 4
nus militum uir fortis & armis exercitatus, Antonio prætereunti corpus su, In terrestri
um multis cicatricibus insignitum ostendit, dicens, o' imperator, quur his prælio appa-
uulneribus aut huic gladio parum fidis, in lignis fragilibus spem reponis, ret uirtus
Sine Phœnices & Ægyptij classe pugnent, nobis Romanis terrã da, in qua
consueuimus uel hostem uincere, uel mortem oppetere.

Cleopatra metuens Antonij sauciam confugit in monumentũ demis- 5
sis cataractis, misitq; qui dicerent illam spontanea morte perisse. Id credēs Mors spon-
Antonius, & ipse sibi parã adferre uim, dixit, o' Cleopatra nõ doleo quod tanea
te caream, nam mox unã futuri sumus, sed quod ego tantus imperator for-
titudine uictus sum à scemina. Victum se putabat, quod illa prior sponta-
neæ mortis gloriam occupasset.

Quũ Augustus eam inuiseret, exigeretq; ab illa rationes, Seleucus unus 6
è procuratoribus ipsius iudicauit aliquid esse subtractũ ab ipsa, Illa in pro, Callide
curatorem insiliit, & arrepto hominis crine crebris ictibus pulsauit os. Hæc
quum Augustus ridens conatus esset inhibere. Illa an non, inquit, permole-
stum est, o' Cæsar, quum tu me digneris inuisere, seruos meos heram incu-
sare, quod non nihil muliebrium ornamentorum subtraxerim, non ea qui-
dem mihi, sed ut Octauiaz & Liuiæ munuscula dem. Hoc cõmento persua-
sit Cæsari se de uita cogitare, quum mori decreuisset.

CASSIUS

Cassius etiamnum puer, Faustum Syllæ filium, inter æquales de patris 1
monarchia gloriantem non tulit, sed colaphos impegit. Eius rei cognitio, Indoles in
nem quum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius au, puero mira
sus est dicere, Eia Fauste, aude rursus coram hoc ea uerba proferre, quibus
irritatus in te fui, ut iterum tibi percellam os. Inerat Cassio natium quod,
dam odium tyrannidis, ut iam tum appareret illi non defuturum animum
ad interficiendum Cæsarem.

Idẽ quũ Rhodũ insulam uicepisset, & in ingressu salutaretur rex atq; do 2
minus, Nec rex sum, inquit, nec dominus, sed regis ac domini interfector. Tyrannidis
M. Crassus ofor

1 *Seniorū cura* M. Crassus ille diues, magnam seruorū turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, discentibus astans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patrisfamilias sollicitudinem, quod sint rei familiaris animata instrumenta. Idem sensit Aristoteles.

2 *Diuitiæ immodicæ* Hæc uox probata est, sed illa damnata, quod negabat quenquam pro diuite habendum, qui non posset priuatis facultatibus exercitum alere.

3 *Inuidia eleuat* Ægre ferens Pompeio Magni cognomen delatum, decretumque triumphum, Romano cuiquam dicenti, iam aderit Pompeius Magnus, quantus tandem, inquit: Sentiens illum corpore cæteris parè, animo nihilo maiorem.

4 *Reconciliatio* Quum Pompeius & Crassus in consulatu collegæ decessuri essent magistratu, Gneus Aurelius quidam subito in forum procurrens clamauit, sibi uisum in somnis Iouem iussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quàm in gratiam redissent. Idem flagitante populo Pompeius nihil motus est, At Crassus surgens ultrò collegæ dextram porrexit, dicens, nihil, o Quirites, me indignum facturus mihi uideor, si prior cum Pompeio in gratiam rediero, quem uos etiam nū impuberem Magnum cognominastis, cuique prius triumphum decreuistis, quàm in senatum allectus esset.

5 *Senex adificator* In Parthos proficiscens quum Deiotarum extremæ iam senectutis, nouam urbem condere uideret, Quid est, inquit, o rex hoc rei, quod quum hora diei iam adsit duodecima, nouam urbem extruere institueris? Ad hæc aridens Deiotarus, Imò quid tibi in mentē uenit imperator, ut quum haud quaquam sis ut uidetur matutinus, tamen in Parthos cum exercitū properes? Nam id temporis Crassus sexagesimū agebat annum. Hora quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diei.

6 *Militaria* Quum Parthi per legatos denunciaissent, ut suæ ætati consulens à bello abstineret, insolenter respondit, in Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hic Agisis legatorum unus sublata manu mediam palmam ostendens, prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quàm tibi Seleuciam conspiciendi sit futura potestas.

7 *Senex bellator* Cōflicturo cū Parthis extra è manibus deciderūt: hoc cæteris ut inauspicatū ostētū interpretātib. ac præliū dissuadētib. huiusmodi, inquit, incōmoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nunquā è manib. ceciderunt.

8 *Fortiter* Quum Publius Crassi filius fortissime in bello & pugnasset & cecidisset, hostes caput iuuenis hastæ impositū gestantes proxime ad Romanos accedebant, insultantes, rogantesque quo genere iuuenis ille fuisset ortus, neque enim fieri posse, ut ex patre tam ignauo & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, per omnes ordines concionatus est clamans, Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus, cæterum publica ciuitatis salus & gloria, in uestra incolumitate uestraque uirtute sita est.

Marcello

Marcello ac Domitio Pompeium in senatu rogantibus, num proximis 9
comitijs petiturus esset consulatum, forte, inquit, petam, forte non petam. *Ingenue*
Rursus idem percontantibus, à bonis, inquit, ciuibus petam, à malis nequa-
quam. Quum hæc responsa ut ambigua ac superba multos offenderent,
Crassus idem percontantibus respondit, Si è repub. fore iudicauero, petam:
sin minus, à petendo abstinebo.

SERTORIUS

Sertorius quum Pompeij milites uarie dispulso superasset, multis occi- 10
sis, audissetq; aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuo- *Vetulus dux*
catisq; suis dixit, Ego puerum hunc nisi superuenisset anus illa, uerberibus
castigatum domum remissem. Pompeium pueri nomine signans, Metel-
lum uetulum anus.

Idem sæpe uictor ad Pompeiũ Metellumq; misit, offerens se paratum 11
redire in urbẽ, si sibi permitteretur: dixitq; malle se Romæ ignobilissimum *Patria dulcis*
ciuem, quàm exulem omnium aliarum ciuitatum imperatorem nominari.

Admonere solet suos ne quid in conuiuio præter decorum uel fieret uel 12
diceretur, præsertim à iurgijs & obscœnitate temperare. Nec ipse quicquam *Conuiuia*
tale sustinebat uel audire uel uidere. *pudica*

M. BRUTVS

M. Brutus rebus in summam desperationem adductis, quum è ducibus 1
atq; amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, *Vltio decorum*
dixit hunc uersiculum Græcum è tragœdia quapiam,

Ζεὺς μὴ λάβοι σε, τῶν δ' ὄσ' αἴπειτα ἡγεκῶν. Id est,

Ne te latuerit o supreme Iuppiter

Horum malorum quisquis autor exitit.

Velut imprecans Cæsari uindictam à dñs. Volumnius narrat illum & alte-
rum dixisse carmen, sed negat se meminisse.

Quodam ex his qui aderant præcipuo, monente ut illinc fugeret Brutus, 2
prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus non pedibus: Significans morte *Mors desti-*
spontanea uitandam Cæsarianorum tyrannidem. *nata*

Quum inter coniuatos deliberaretur, an unà cum Cæsare occidendus 3
esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens hoc negocium quod pro legibus ac *Clementer*
iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus cœdem in
plureis profecti. At hæc clementia male cessit illis.

Vltimum prælium initurus, dehortantibus quibusdam ne se tanto discrimi- 4
mini committeret: Hodie, inquit, aut recte erit, aut nihil curabo. Significans *Aut uincere*
se aut uictorẽ fore, aut nõ uicturũ. Mors aut adimit omniũ malorũ sensum. *aut mori*

Huius uxor Portia Catonis filia, posteaquam sensit cõspiratum de Cæ- 5
sare interficiẽdo ea nocte quæ præcessit diẽ in quo Cæsar occisus est, egres- *Fides uxoria*
so cubiculũ Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium resecandorum gra-
tia poposcit, eorũ quasi forte de manibus elapso seipsam grauiter uulnera-
uit

uit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculū reuocatus, obiurgare eam coepit, quod tonsoris præripuisset officium. Hic illa clam marito, Non hoc, inquit, temere feci: nam experiri uolui, si quod constitutum est parum cesserit ex sententia, quàm æquo animo me ferro sim peremptura.

6. Idem dixit sibi uideri eum ætatis florem male collocasse qui nihil negaret. *Pudor inutilis* Inutilis est uerecundia quæ obstat quo minus negemus obsequium ad inhonestā uocanti.

APOPTHEGMATVM VARIE

MIXTORVM LIBER SEXTVS

N H I S quæ sequuntur clarissime adolescens miraberis quædam dicta, nec Scythis nec Cyclopi- bus digna: sed memeto tū exceptis aliquot, non homines, sed mera portēta rerum summā tenuisse: siue quod tales militum temeritas ascisceret, siue quod immodica potestas nisi adsit animus philosophiæ præsidij diligenter præmunitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigiose malis quædam dicta gesta quæ sunt non indigna imitatione. Postremo turpitudinis alienæ species uelut in theatrum producta, deterret à uicijs, & ad uirtutis studium extimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur postremum librum puta esse mensæ secundæ bellaria, in quibus quædam apponuntur ut tollas, quædam ut gustes, nonnulla ut spectes tantū. Malo enim te suauiter affectum, quàm saturum onustū quæ dimittere. Quod si quædam apponentur leuia ridicula quæ, mimorum, coquorum, equisonum, scurrarum ac meretricum, decet omne conuiuium hilaritas, sed præcipue mensas secundas. Quanquā & à leuissimis personis nonnunquam dicuntur, quæ nemo sapiens contemnat. Nec ignoras olim moriones, saltatriculas, & simios sub conuiuij finem induci solere. Non laboro si adsit hilaritas, modo absit omnis obscenitas. Fortassis existet qui desideret ordinem: & hoc & si quid aliud uidebitur reprehensione dignum, excusabit secundarum mensarum libertas.

TIBERIVS CAESAR

1 *Libere* Tiberio Cæsari contanter & ægre suscipienti delatū imperium, quidam in os ausus est dicere, Cæteri quod pollicentur tarde præstant, tu quod præstas, tarde polliceris. Notata est illius simulata contatio, detrectantis quod cupiebat.

2 *Modeste* Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denunciauit, ne se amplius contumeliæ causa nominaret. Quanta modestia in tanto principe. Nunc quidam nihil audire possunt, nisi sacras maiestates, gratiosas celsitudines, & reuerendissimas dominationes.

Idem

Idem dicentem sacras tuas occupationes, interpellauit, iussitque non sa- 3
cras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentem, se ipso autore adisse *Modeste*
senatum, correxit, autore mutans in suam forem.

Quum iocis, conuicijs, famosis carminibus ac rumoribus frequenter im- 4
peteretur, amicis ad ultionem hortantibus respondit, in ciuitate libera, lin- *Leniter*
quam mentemque liberas esse debere.

Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reis flagitante, non tantum, 5
inquit, habemus oculi, ut implicare nos pluribus negocijs debeamus. Si hac *Leniter*
fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.

Diogenes grammaticus sabbatis Rhodi disputare solitus, Tiberium ad 6
se uenientem ut ipsum extra ordinem audiret, non admisit, sed per seruulum *Ciuilis ultio*
suum in septimum distulit diem. Is quum Romam uenisset, & pro Cæsa-
ris foribus adstaret, cupiens illum salutare, Tiberius iussit ut post septimum
annum rediret. Nec alia poena tantam grammatici superbiam ultus est.

Præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus, scripsit, Boni pa- 7
storis esse tondere pecus, non deglubere. hoc est lanam non pellē detrahere. *Exactio mor-*

Quoniam tyro in castris auidius bibebat uinum, militari ioco pro Ti- 8
berio, Claudio, Nerone, dictus est, Biberius, Caldus, Mero. *derata*

Theodorus Gadareus Tiberij in rhetoricis præceptor, animaduertens *Iocus ex de-*
in puero sanguinarium ingenium sub specie lenitatis latitans, subinde in- *prauatione*
ter obiurgandum appellauit illum *πυλὸν αἷματι συμπεφυρμένον*, id est, *9*
lutum sanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ- *Crudelitas*
tulit, sed progressu temporis, ad immanem crudelitatem deuenit. *testa*

Quum audisset quendam è reis nomine Caruilium, sibi mortem con- 10
scisse priusquam esset damnatus, exclamauit: Caruilius me euasit. Adeo le- *Crudeliter*
ue supplicium esse iudicabat mortem.

Quum custodias recognoscentem quidam rogaret, ut supplicium matu- 11
raret, respondit, nondum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium *Crudeliter*
ducens, si damnatum cito occidisset.

Tiberius perspecto Caligulae ingenio, fero, ac malefico, subinde prædi- 12
cabat, se natricem reipublicæ & Phaethontem orbi terrarum educare. Na- *Indoles*
trix serpentis genus est. *malefica*

Tiberius Cæsar & illud dixisse fertur, eum hominem sibi uideri ridicu- 13
lum, qui sexagesimum prætergressus annum, manum porrigeret medico. *Medicina*
Sentiens hominem tam grandem oportere iam scire quomodo sibi mede-
ri debeat. Porrigunt manum medico, qui consulunt illum, explorantem
pulsus uenarum.

C. CALIGULA

Commentarios ad matris fratrumque suorum calumnias pertinentes, ne 1
cui post modum delatori testiue maneret ullus merus, conuectos in forum, *Surdus*
& ante clare testatus deos, neque legisse se, neque attigisse quicquam, cõcrema- *delatori*

y uit

uit. Quin & libellum de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset. Negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis uideri poterant, nisi fingerentur.

2 *Tyrānica uox* Quum audiret forte reges qui officij causa in urbem aduenerant, inter se super cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Caligula, De cœlo uenit nobis rex, & adiecit carmen Homericum,

εἰς κοίραν & *ἔσω εἰς βασιλεὺς.* Id est,

Vnus dominus sit, unus rex.

Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret, speciemq; principatus in regni formam conuerteret.

3 *Versutia* Liuiam Augustam proauiam suam, appellare consueuit Vlysses stolatum, uasfriciem ac fraudulentiam illius notans: hoc tantum interesse, quod ut scœmina stolam gestaret.

4 *Impudentia* Dicebat se nihil magis in sua natura probare, quàm ἀδελφειάν, hoc est, inuerecundiam. Pudor enim ut multis ad honestas actiones obstat, ita nonnunquam improbæ mentis homines à turpibus reuocat. Vox carnificæ quàm imperatore dignior.

5 *Vox tyrānica* Antoniaæ auia pro sua autoritate monenti ut quædam secus ageret: Memento, ait, mihi omnia in omnes licere. Talia portenta tum principum titulo pertulit mundus: quæ non cômemorarem, nisi ut ex his principibus prodigiis feritatis, horror incutiatur.

6 *Crudeliter & impie* Quum destinasset interficere fratrem suum, eumq; suspicaretur sese medicamentis præmunire, ita locutus est, Antidotum aduersus Cæsarem: Timebat ille uenenum, quasi Cæsar non posset alio quouis modo trucidare, quem uellet extinctum.

7 *Crudeliter* Vir quidam prætorius ualetudinis causa secesserat in Anticyram petito à Cæsare commeatu. Is quum sæpius peteret prorogari commeatum, mandauit interfici, & adiecit necessariam sanguinis esse missionem, cui tam diu non profuisset helleborum. Solent enim medici in morbis ualidioribus uenarum incisione uti. Et in Anticyrâ nauigabāt quibus opus erat purgatione.

8 *Hostis populi* Illud è tragœdia subinde iactabat, Oderint dū metuant. Hanc ne quis miretur, eiusdem uox fuit, utinam populus Romanus unicam ceruicem haberet. Hanc emisit, infensus turbæ fauenti Venetæ aurigarum factioni, quum ipse faueret Prasinæ.

9 *Profusio* Luxu prodigioso utens, ut calidis frigidisq; unguentis lauaretur, preciosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet, conuiuus ex auro panes & obsonia apponeret, nummos non mediocris summæ è fastigio basilicæ Iulix per aliquot dies spargeret in plebem, Liburnicas naues, gemmatas puppibus, uersicoloribus uelis fabricaret, subinde dicebat, aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.

10 In auctione Apronius quidam uir prætorius dormitans capitis motu nutabat

nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum sibi nu- *Iocus infans*
tantem præteriret: nec hoc monere desijt, donec ignorantibus tredecim gladi-
tores festertium nonagies addicerentur.

Aleam ludens, plus mendacio atque etiam periurio lucrabatur: & quo- *11*
dam tempore proximo collusori demandata uice sua, progressus in atrium *Rapacitas*
domus, quum prætereuntes duos equites Romanos locupletes, sine mora
corripiti confiscariq; iussisset, exultabundus in domum redijt, gloriâs se nun-
quam prosperiore alea usum.

CLAVDIUS CAESAR

Græculus quidam causam agens apud Claudium Cæsarem, inter alter- *12*
candum per calorem hanc uocem in illum emisit, *ὃν οὐ γέρωμ ἔνι μωρὸς*, *Libere*
id est, & tu senex es & stultus. Usq; eò summa potestas ob stultitiâ & pas-
sim, & propalâm euiluerat, ut hæc in os dixerit, non senator, sed ignotus
græculus, & dixerit impune.

Quum censor equites recognosceret, & in his reperisset iuuenē probris coo- *13*
pertū, sed quē pater probissimū affirmabat, sine ignominia dimisit. Id ami- *Pater iudex*
cis miratibus, habet, inquit, censore suū. Autoritatē suā in parentē trāstulit.

Alium corruptelis adulterijsq; famosum nihil aliud quàm monuit, ut *14*
aut parcius etatule indulgeret, aut certe cautius, addiditq;, Quare enim ego *Lenitas*
scio, quam habeas amicam? ó censorem grauem. *praua*

Narcissum ab epistolis, & Pallantem à rationibus sic admauit, ut eos *15*
non solum amplissimis præmijs, uerum etiam quæstorij prætorijq; orna- *Peculatus*
mentis decreto senatus ornari libenter passus sit: ad hæc, tantum rapere & *dissimulatus*
acquirere, ut illi querenti de fisci exiguitate quidam nō absurde dixerit, ab-
undaturum fiscum, si à duobus libertis in consortium reciperetur.

Quum cuidā notam appositam, deprecantibus familiaribus ademisset, *16*
litora tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remissa culpa, manere tamen in- *Infamia non*
famix prioris uestigium. Alludens ad scripturam, quæ licet spongia delea- *deletur*
tur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ rasuræq; uestigium.

Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse, ut coniugum flagitia fer- *17*
ret, deinde puniret. Ea uox terrorem non mediocrem iniicit Agrippinæ. *Ebrietas*
loquax

SEXTVS NERO

In Cn. Domitium Sexti Neronis atauum, cui cognomen fuit Ænobar- *1*
bo, L. Crassus orator dicebat, non esse mirandū quod æneam haberet bar- *Iocus ex*
bam, cui os ferreū, cor plumbeum esset: Os ferreum obijciens propter sum- *nomine*
mam impudentiam, cor plumbeū ob ingenij stuporem. Quidam illum pro
Nerone Ænobarbum appellarunt, atq; hoc erat unum è duobus conuitijs
quæ indignissime tulit. Alterum erat, q; increpitus esset malus citharædus.

Quum ex more cuiusdā capite damnati causæ subscripturus esset Sextus *2*
Nero, Vtinam, inquit, literas nescirem. Vox parsimoniâ humani sanguinis *Clementer*
promittens, si ex animo prodisset.

y 2 Pue

- 3 Puerum Sporum exectis testibus, in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flammeum, addita celeberrima nuptiarum solēnitas. Quid multis? palam pro uxore habuit. Hinc fertur cuiusdam non inscitus iocus, Bene agi potuisse cū rebus humanis, si Domitius Nero nis pater talem habuisset uxore. Sentiens exitio totius orbis natum Nerone. Is nuncq̄ fuisset natus, si pater Spori similem habuisset uice coniugis.
- 4 *Rapacitas* Nunq̄ cuiq̄ officiū delegauit, nisi hæc adijceret, Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prædōe q̄ principe dignior.
- 5 *Crudeliter* Quodam in colloquio proferente Græcum uersiculum, *ἔμῃ θανάτῳ γαῖα μὲν χθέρτω τῷσι.* Id est, Me mortuo, terra misceatur incendio. Subiecit, imò, *ἔμῃ καὶ ζῶντῳ*, id est, me etiam uiuo. Quibus portentis aliquando committitur respublica.
- 6 *Licentia principis* Quum nihil flagitiorum sibi nō permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat neminem principū ante ipsum, scisse quid sibi liceret. Verum qui hoc dixit, sensit tandem quid uicissim liceat populo in malum principem.
- 7 Quum incendiasset urbem, spectabat, dicens se flammæ pulchritudine delectari, atq̄ interim suam canebat Halosin, hoc est, Troianæ urbis excidium, quod descripserat.
- 8 *Libere* Iſidorus Cynicus transeuntē in publico clara uoce corripuit, quod Naupli mala bene cantaret, sua bona male disponderet. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij præter meritum damnati necem magno Græcorū exitio est ultus: Solet autem Nero tragœdias cantare.
- 9 *Libere* Notatus est & à Dato Atellanarum histrione, qui recitās canticū quoddam, *ὕγιαυε πατέρ, ὕγιαυε μητέρ,* ita demonstrauit, ut bibentem nantemq̄ faceret, exitium C. Claudij & Agrippinæ significans. Nam Nero C. Claudium ueneno sustulit, Agrippinam naufragio. Et in clausula cantici recitans, Orcus uobis ducit pedes, gestu senatum notauit histrio. Subindicans illis à Nerone imminere perniciem.
- 10 A mathematicis audierat fore, ut aliquando deſiceretur imperio, eoq̄ Græcum Iambicum dimetrum identidem usurpabat, *τὸ τέχνησι μᾶλλον γῆν τέλει,* Id est, Terra quæuis artem alit, Putans se tantum profecisse in arte canendi, ut etiam si exigeretur, in quauis regione ob musices peritiam posset haberi in precio. Quumq̄ imminuentibus qui illum inſequebantur de salute desperans, cogitaret sibi uim adferre, subinde dicebat, quantus artifex pereō.
- 11 *Scenicus princeps* Quondam theatro clam illatus, Scenico cuidam populo placēti inuidit, eiq̄ nuncium misit, qui diceret illum abuti Cæsaris occupationibus.
- 12 *Monopolia sacra* Quoniam ex annonæ charitate quidam ditescabant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est: quum forte accidisset ut in publica fame, diceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est illam aduexisse puluerem

puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatum est in Cæsare rerum scenicarum studium, & monopolia quorundam per Cæsaris fauorem publico damno lucrantium.

Statuæ eius à uertice, currus appositus est cum inscriptione Græca. Nunc demum agon est, trahe tandem. Notatum est in Cæsare aurigandi studium, simulq; denunciatum periculum. 13
Princeps
auriga

Alteri cuidam statuæ & ascopera alligata est cum hoc titulo, Ego quid potui? Sed tu Culleum meruisti. Solêt olim parricidæ Culleo insui, & Nero matrem occiderat. Culleus itaq; sese excusans dicit, Ego quid potui? paratus si quis te insuat: sed siue insuaris, siue non, tu tamen Culleum meruisti. Potest hoc & ad reipublicæ personam accommodari. 14
Parricidium
exprobratum

Columnis statuarum illud ascriptum est, Galli te cantando excitarunt. Indignissime tulerat Galliarum defectionem: proinde decreuerat Gallos omnes Romæ agentes contrucidare, prouinciâq; exercitui diripiendâ tradere. 15
Salse

Noctu quidam simulabant se sæuire in seruos, petebantq; uindictam. Vindex autem erat defectionis in Neronem dux. Et hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæsaris tyrannis. 16
Salse

Quum ex oratione Neronis qua in Vindictam perorabat, recitaretur in senatu, daturus pœnas sceleratos ac breui dignum exitium facturos, exclamatum est ab uniuersis, Tu facies Auguste. Quæ uox bifariam potest accipi, Tu facies ut dent pœnas, aut tu dabis pœnas. 17
Ambigue
dictum

In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam recitauit, in hoc uersu decidisse legitur, 18

Ἰούλει μ' ἄνωγε, σύγαμος, μητήρ, πατήρ. Id est.

Iussit mori me, mater uxor & pater.

Nam & Oedipus patrem occiderat insciens, matrem uxorem duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem occiderat, matrem constupratam interfecerat, & Octauiam uxorem indignis tractarat modis. Omen exitij

Desperatis rebus noctu adiit hospitia singulorū de fuga cōsulturus: quū fores omniū oclusas reperisset, reuersus in cubiculū cōperit & custodes dif- fugisse direptis etiā stragulis, & amota ueneni pyxide, quā in extremum casum parauerat: mox Mirmillonē nomine Spiculū requisit, uel aliū quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto, Ergo ego, inquit, nec amicū habeo, nec inimicū? Decretum erat eam beluā publico orbis odio immolare. 19
Destitutus
undiq;

In fuga quum Phaon libertus hortaretur, ut in specum egesta harena conderetur, negauit se uiuum sub terram iturum. 20
Sepultura uini

Aquam è lacuna uillæ cuidam subiecta potaturus manu hausit: Et hic est, inquiens, Neronis decocta. Nam repererat ut aqua decocta gratiam haberet crudæ, immissa in poculum niue. 21
Delitiæ uersæ
in amarorem

Vbi sensit equites aporinquare, quibus mandatum erat, ut illum uiuum attraherent, uersum homericum protulit: 22

γ 3 ἴππων

ἵππων ὠκνπόδων ἄμφι κτύπες ἕατα βάλλει.

Simulq̄ ferrum iugulo adegit.

23 *Neronis ex tremæ uoces* Ingressus Centurio quum semianimem reperisset, & penula ad uulnus apposita simularet se uenisse in auxiliū, nihil aliud respondit, q̄ sero, & hæc est fides. Sermo ambiguus est: potest intelligi sero uenisse, qui iam ad morientem uenerat: & sero uenit, qui in hoc uenit ut uiuum attraheret. Item hæc est fides, potest esse ex postulantis de fide amicorū. At Nero sensit se nihil illius uerbis credere, eiusq̄ rei argumentum esse uulnus in iugulo letale.

24 *Ambitio* Quum genethliaci Chaldei Agrippinæ matri Neronis respōdissent, imperaturū quidē filium, sed occisurū matrem, Occidat, inquit, modo imperet. Tam impotens erat in scēmina dominandi sitis, & habuit quod optauit

25 Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem delstringeret, uentrem ostendens clamabat: hunc percutite, hic est ferro fodendus, qui portentum illud genuit.

26 *Fortiter* Nero in magna erat inuidia, quod Burrum principem uirum credere tur occidisse, ueneno faucibus illito, quasi remedium adhiberetur. Ad hunc quum Nero uisendi gratia uenisset, auersatus est illū Burrus cui scelus iam erat intellectum, multa q̄ percontanti nihil aliud respondit, quàm, Ego bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

27 *Iocus in mortuum* Idem in Claudij stultitiā subinde iocabatur productione syllabæ, quum diceret, posteaquam desijt inter uiuos morari, prima syllaba producta. Moros enim Græce fatuum sonat, inde finxit morari pro stultum agere, quemadmodum nos à poëta poëtari, à iuene iuuenari.

28 *Salsc* Sunt qui putent hoc clam & inscio etiam Seneca fuisse decretum, ut occiso Nerone occideretur & Piso, mox imperium Senecæ deferretur. Interea uulgabantur uerba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, si citharædus dimoueretur, & tragædus succederet. Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat. Sensit utrunq; pariter indignum imperio.

29 *Libere* Quum de coniuratis agerentur quæstiones, Subrius Flauius tribunus interrogatus à Nerone, quibus causis adductus ad obliuionem sacramenti processisset: oderam te, inquit, nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruisti: odisse cœpi, postquam parricida matris & uxoris, auriga & histrio & incendiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicquam accidisse Neroni grauius, qui ut ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi quæ patraret insolens.

30 *Libere* Eodem tempore Sulpitius Asper Centurio, percontanti Neroni cur in eadem suā conspirasset, non aliter, inquit, tot flagitijs tuis subueniri poterat.

31 *Iocus crudelis* Vestinus consul, quū eodē die omnia munia consularia obisset è cōuiuio repente ad mortē raptus est. Cōuiuæ nihil aliud q̄ exitiū expectabāt. Horum pauorem irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis consularibus. Dicas hoc à clemente dictum, si cætera Neronis facinora spectes.
Nero

Nero matrē occiderat, unde Africanus quidam ita consolatus est homi-
nem, Orant te Cæsar Galliæ tuæ, ut felicitatem tuam fortiter feras.

O T H O

Otho Syluius Imperator quum in augurando tempestas esset orta, 1
atque ipse grauiter prolapsus, identidem obmurmurasse dicitur, *τί μοι καὶ* *Omen exitij*
μακροῖς αὐλοῖς; id est, quid mihi cum longis tibijs? Sentiens se frustra sa-
crificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. Sed de hoc plura nobis di-
cta sunt in Chiliadibus.

Idē ubi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso deficere & abire cœ- 2
ptabant, pro desertoribus corripere ac detineri: uetuit ne cuiquā fieret iniuria, *Mors de-*
dicens adiiciamus uitæ & hanc noctem, & in profundam uesperam usque *stinata*
patente cubiculo, si quis adire uellet, potestatem sui conueniendi fecit.

Multis Othonem rogantibus ne deposito imperio exercitum ac rem- 3
pub. desereret, quidam ē gregarijs militibus, sublato ense dixit, Scito Cæ- *Fides in milite*
sar sic pro te omnes animatos esse, moxq; seipsum iugulauit.

Otho iam destinata morte Cocceium fratris filium ad se uocatū sic 4
adhortatus est extremis uerbis, O fili, habuisse te patrum Cæsarem, *Moderate*
nec prorsus obliuiscaris, nec admodum memineris. Noluit illum prorsus
obliuisci, ne desereret curam suorum: rursus noluit ualde meminisse, ne
mortem patrum ulcisceretur.

V E S P A S I A N V S P A T E R

Flauio Vespasiano quum adolescens quidā gratias ageret pro impetra- 1
ta præfectura, quoniam unguento fragrabat, & nutu cōtemptus est, & gra- *Vnguentum*
uiter increpitus. Mallem, inquit Vespasianus, allium oboluisse, mox & lite *olere*
ras concessas reuocauit.

De iurgio quodam inter senatorem & equitem Romanum, ita pronun- 2
ciauit, ut diceret non oportere maledici senatoribus, remaledici ciuile fasq; *Venia la-*
esse. Prærogatiuam enim dignitatis ipse sibi ademit qui laceffiuit. *cessito*

Idem de Licinio Mutiano notæ impudicitiae uiro, clam apud commu- 3
nem amicum conquerens, addidit clausulæ, Ego tamen uir sum. Notans *Leniter*
obtrectatorem esse parum uirum. Simile est illud Maronis,
Parcius ista uiris tamen obijcienda memento.

Saluius Liberalis, quum in defensione diuitis rei obliq; mordens dixit 4
set, Quid ad Cæsarem, si Hipparchus sestertium milies possidet? Notans *Leniter*
Vespasianum uelut inhiantē rei facultatibus: Cæsar non modo non offen-
sus est, uerumetiam dictum approbavit, quasi simpliciter prolatum.

Quoniam rapacissimum quenq; promouere solet, ut mox ditatos con- 5
demnaret, uulgo dictus est officarios suos habere pro spongijs: quod ue- *Rapacitas*
luti spongijs & siccos madefaceret, & humentes exprimeret.

Rusticus quidam quoniam gratuitam libertatem suppliciter petens à 6
Cæsare, repulsus est, non ueritus est clare dicere, Vulpes pilos mutat non *Auaritia in*
y 4 mores *principe*

mores : exprobrans illi naturæ rapacitatem , quasi mercede data concessurus fuisset,quod gratuito negabat.

7 *Lepide* A cōsulari uiro Menstruo Floro monitus plaustra potiusquam plostra dicenda, postridie illum pro Floro Flaurum salutauit , ciuilitèr alludens ad illius curiosam admonitionem. Vetères in quibusdam pro diphthongo sonabant o,ut Clodius pro Claudius.

8 *Festiuè* Mulier quædam dixerat se deperire amore Vespasiani:ei perductæ quæ pro concubitu sestertia quadraginta donasset, roganti dispensatori, quo titulo uellet eam summam rationibus inferri,dixit, Vespasiano adamato.

9 *Iocus ex Homero* In quendam proceræ staturæ , sed improbius natum , torsit illud carmen Homericum,

μακρὰ βιβὰς, κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος. Id est,
Longam hastam quatiens, diductis passibus ibat.

10 *Lepide* In Cerylum libertum, sed prædiuitem, qui ut aliquândo subterfugeret ius fisci imperialis, cœpit se pro ingenuo ferre , eoc̄ mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches, torsit uersiculos ex fabula quapiam, ut opinor.

*ὦ λάχης λάχης,
ἔω' ἄμ' ἀπ' ἀνάης αὐδῆς ἴσκη κέρυλος* Id est,

O Laches Laches,

Vbi mortem obieris rursus eris tum Cerylus.

Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

11 *Auare* Quidam è charis Vespasiani ministris apud ipsum pro quodam quem fratrem suum esse simulabat intercedebat, ut illi procuratio cōmitteretur. Id sentiēs Cæsar, candidatum solum ad se uocauit, exegitc̄ pecuniã quam ille suffragatori suo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus, Alium, inquit, tibi fratrem quære, hic quem tuum putas, meus est.

12 *Sordide* In itinere quodã mulio desiliit, quasi calceaturus mulas, sed re uera, ut ad eundi litigatori spatium moramc̄ præberet. At Cæsar dolū suspicatus, interrogauit mulionē, quãti calceasset, pactusc̄ est lucri partē. Hoc si fecit ut suos corrigeret, ciuilitas fuit: sin ut eo emolumēto fieret ditior, sordidū erat.

13 *Sordide* Instituerat uectigal è lotio. Super hoc à filio monitus dissimulauit, donec prima pensio esset soluta. Eam pecuniam admouit ad filij nares, sciscitans num odore offenderetur. Negante illo, Atqui hæc, inquit, è lotio est.

14 *Auare* Legatis nunciantibus decretam illi publice non mediocri summæ statuatam, iussit ut eam continuo ponerent, & cauam ostendens manum, Ecce, inquit, parata basis. Significans ut eam pecuniam quam in statuatam decreuissent impendere mortuo, uiuo darent in manum.

15 *Ostentorum interpretatio* Quum Cæsarum mausoleum repente patuisset, tum stella crinita apparuisset, alijs interpretantibus Cæsaris interitum portendī, ille facete interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Caluinã pertinere, quod ea esset de gente

gente Augusti: posterius ad Parthorum, siue ut Aurclius Victor tradit, Per-
sarum regem, qui capillatus esset.

Quum morbus ingrauesceret, dixit: Puto deus fio: significans se moritur¹⁶
rum. Solēt em̄ extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorū cœtū referri. *Iocus in morte*

Quum uehementer angeretur uitiatis intestinis, nihilo secius imperato¹⁷
rijs muneribus fungebat, adeo ut lecto decūbens audiret legationes, & ami- *Stantem mori*
cis hortātibus ut sibi parceret, respondit Imperatorē stantē mori oportere.

VESPASIANVS FILIVS

Vespasianus filius quum admoneretur ab amicis quod plura pollicere¹
tur interpellantibus quā præstare posset, respondit, Non oportet quen- *Cæsaris affa-*
quam à Cæsaris colloquio tristem discedere. *bilitas*

Super cœnam aliquando recordatus, quod eo die nemini quicquam²
præstitisset, memorandam illam meritoq; laudatam uocem ædidit, Ami- *Benignitas*
ci diem perdidit.

Idem dicere solet se maximum falsarium esse potuisse, quod omnium³
chirographa quæ uidisset facillime imitaretur. *Dexteritas*

Quum febre correptus lectica à loco in quo tum erat transferretur, di-⁴
motis plagulis cœlum suspexit, questusq; est sibi immerenti uitam eripi, *Cæsar innocēs*
quum nullum per omnem uitam extaret factum cuius pœniteret, uno dun-
taxat excepto. Id cuiusmodi fuerit, nec ipse prodidit, nec quisquam cōiecta-
re potuit. O Cæsarem longissima uita dignum.

DOMITIANVS

Domitianus Cæsar initio principatus quotidie sibi secretum horarium⁵
sumere consueuit, nec interim aliud quā muscas captare, easq; stilo præa- *Lepide*
cuto configere: ut cuidam interroganti, esset ne quis intus cum Cæsare, Vi-
bius Crispus lepide responderit, ne musca quidem.

Iusserat edicto excidi uineas, quod studio colēdi uineta, negligere⁶
t. Hoc edictū reuocauit ob sparsos libellos, in quibus habebātur hi uersiculi. *Mina in prin-*
καὶ μὲ φάγῃς ἐπὶ δὲ ζῶν ὄμῳς ἐπὶ καρποφορήσω, *cipem*
ὄσσομ ἐπιπῶῃσαι καὶ σαρὶ θνομένῳ.

Hoc epigramma fertur in hircum arrodentem uitem. Hircus autem Baccho
immolabatur, quod admorsu lædat uineam. Ad Cæsarem accommoda-
runt, pro σοὶ πράγῃ mutantες καί σαρὶ.

Notans Metium quendam sibi immodice placentem, dicere solitus est,⁷
Vellem tam formosus esse, quā Metius sibi uidetur. *Lepide*

NERVAE COCCEI

Quoniam sub Nerua Cocceio bono Cæsare, multorū nomina falsò de⁸
ferēbantur. Fronto consul palām dixisse fertur: malum esse eum imperare, *Princeps*
sub quo nemini quicquam concessum sit: sed longe peius sub eo uiuere, sub *indulgens*
quo maxima sit licentia quibuslibet. Inhumanitatis est, si princeps nihil in-
dulgeat amicis ac familiarib, sed perniciosum est, illis licere quicquid libet.

Traianus

TRAIANVS

9 Traianus aliquando in cōuiuio proposuit amicis, ut decem nominarent, quibus crederent rerum summam recte delegari posse: quum illi silerent, Decem, inquit, à uobis posco, ego unicum habeo Seuerianum; Solum illum imperio dignum iudicans.

Vnus eximius

ADRIANVS CAESAR

1 Moriens dixit illud uulgatum, Turba medicorum Cæsarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum prouerbium, πολλοὶ στρατηγοὶ καὶ ῥίαιμ ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ ῥῆ βασιλῆ' ἀπώλεσαν. Quanquam & hodie uerum est turbam medicorum multis causam esse mortis.

Medicorum turba

2 In senatu frequenter dicere solet se sic gesturum principatum, ut sciret rem populi esse non suam priuatam. Nimirum attigit hoc, quod unum distinguit regem à tyranno.

Princeps

3 Imperator creatus adeo contempsit inimicos, ut uni quem habuerat capitalem forte obuiò, dixerit, Euasisti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis, potuisse ulcisci.

Clementia

4 In colloquijs etiam humillimorum mire ciuilis erat, eosq; detestari solet, qui hanc humanitatis uoluptatem ipsi inuiderent hoc prætextu, quod dicerent principis maiestatem ubiq; seruandam.

Affabilitas

5 Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum quem Adrianus Cæsar unice amabat torisit hoc dictum: Cæsar potest honorem ac pecunias largiri, rhetorem facere non potest. Cæsar enim Heliodorum studio uerius quàm iudicio, fecerat magistrum epistolarum.

Animi bona

6 Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet, per tabellam respondit, iniquum esse quod peterent. Si enim seruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruisse ab omni uolentia.

Iuste

7 Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eò quod moleste ferre uiderentur Commodum Lucium imperij successorem designatū, iussit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem & octo. Senex autem quum esset iuguladus, poposcit ignem, incēsoq; thure, dixit: Vos dñj testor, me nihil sceleris cōmisisse, nec aliud imprecor Adriano, nisi ut quum uolet mori, non possit. Idq; euenit, adeo ut barbarus conductus qui ferro mortem pro beneficio daret aufugerit.

Vota moriētis

8 Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capillitio nigro (Nam id tinctura fecerat) Cæsar agnoscens faciem, Iam istuc, inquit, negaui patri tuo.

Lepide

9 Quodam tempore quum seruum suum uideret inter duos senatores ambulantem, misit qui illi colaphum impingeret, diceretq;, Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes esse seruus: simul senatoriæ dignitati cōsulens, & serui castigans insolentiam quam de Cæsare herò sumplerat.

Serui primipulum elati

Commo

Commodum Ælium Verum iterum consulem fecerat, eumq̄ imperio 10
 destinauerat: quem quum cerneret nec animo, nec corpore satis ualidum, di
 cere solet, In caducum parietē nos inclinauimus, ac perdidimus quater mi
 lies H-S, quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Vere præsen
 sit Commodum inutilem imperio, sed sero.

Impar prin
 cipatui

Florus hos uersiculos scripserat in Cæsarem,
 Ego nolo Cæsar esse
 Ambulare per Britannos
 Scythicas pati pruinas. Cui Cæsar respondit,

11
 Honesti
 labores

Ego nolo Florus esse
 Ambulare per tabernas,
 Latitare per popinas,
 Culices pati rotundos.
 Sentiens se honestas occupationes præferre inutili turpiq̄ ocio.

Dicere solitus sibi molestum esse, si quem uideret tristem, quum tamen 12
 omnes doctos uexaret quæstiunculis, sed uexatos donauit aliquo munere. Princeps nullo
 li molestus

Cuidam uxor sua per literas exprobrarat, quod lacris ac uoluptatibus 13
 detentus ad se redire noller. Id per frumentarios rescuerat imperator. Itaq̄
 comeatum petenti, exprobrauit lacra & uoluptates. Tum ille, Num &
 tibi o Cæsar scripsit uxor mea quod mihi? Notans curiositatem principe

Curiositas

Sub mortem his uersibus luisse dicitur, (indignam. 13

Animula, uagula, blandula,

Lusus in
 morte

Hospes comesq̄ corporis,

Quæ nunc abibis in loca,

Pallidula, rigida, nudula,

Nec ut soles, dabis iocos.

Aiunt illum ex Matheseos pericia præscisse futura, ac Verum non fore 14
 longæuum Vergiliano carmine prædixisse, Præscientia

Ostendent terris hunc tantum fata, neq̄ ultra Esse sinent.

Cuidam illos Vergiliij uersus ad Verum accommodanti,

15
 Brucis eui

Manibus date lilia plenis, &c.

Cum irrisione respondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc allu
 dens, quod Imperatores referri soleant in numerum diuorum, sed à rogo.

Ad alterum ipsum consolari uolentem, hoc argumento, quod diceret ge 16
 nesim Veri non esse recte collectam, eoq̄ spem esse illum diu uicturū, istuc,
 inquit, tu facile dicis, qui patrimonij tui non reipub. quæris hæredem. Sen
 tiens magni referte, ut bonus princeps quàm diutissime uiuat. Principis
 delectus

Transeuntem mulier quædam appellauit, Audi me Cæsar. Is quum re/ 17
 spondisset, non est ociūm: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc uo
 cem restitit, & audiuit mulierem. Hoc & alij tribuitur, neq̄ quicquam uetat,
 idem à pluribus uel dici uel fieri. Libere

Commodus

COMMODVS AELIVS VERVS

1 *Vxoris reuerentia* Ælius quum esset peregrinis uoluptatibus deditus uxori conquerenti, dixit: Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor enim dignitatis nomen est, non uoluptatis.

2 *Mors principis* Quū morbo grauaretur sæpe dicere solet, principē sanū mori debere nō debilē, quod superiores imperatores pleriq; uolēta morte perissent. Eamq; mortem ut breuem simul & inexpectatam C. Cæsar optauit, & obtinuit.

ANTONINVS PIVS

3 Adamabat illam Scipionis celebratissimam sententiam subinde dicens se malle unum seruare ciuem, quàm mille hostes occidere, pacem uidelicet bello præferens, & in ipso bello sentiens hanc oportere primam esse ducis curam, ut quàm minima ciuium iactura paretur uictoria.

4 *Magniloquentia irrita* Quum Apollonius rhetor è Chalcide accitus, ad Tiberinam domum in qua tum Cæsar habitabat, à Cæsare uocatus ut illi M. Antoninum traderet instituendum, dixisset, Non magister ad discipulum, sed discipulus ad magistrum uenire debet: risit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio è Chalcide uenire Romam, quàm ex ædibus suis in palatiū. Merces Apollonium attraxerat Romam, non reipublicæ studium.

5 *Humane* Quum M. Antoninus fletu educatorem suum mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutricium, Permittite, inquit Antoninus, prius illi ut homo sit, neq; enim uel philosophia uel imperium tollit affectus.

6 *Libere* Quondam quum Omuli uisens domum, ac miratus columnas porphyreticas, quæisset unde eas haberet, Omulus ei respondit, Quum in ædes alienas ueneris, & surdus, & mutus esto. Sentiens eū in alieno priuato non oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus Imperator.

7 *Dos regnum* M. Antonini uxor Faustina male audiebat uulgo. Itaq; hortantibus amicis, ut eam repudiaret, si nollet occidere, respondit, Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine signans imperium, quod ab focero uolente Adriano adoptatus acceperat.

8 *Consilium multorum* Nihil solitus est agere nec in bellicis negocijs, nec in ciuilibus, de quo nō prius conferret cum grauibus uiris, dicens: Æquius est, ut ego tot talium amicorum consilium sequar, quàm ut tot tales amici meam unius sequantur uoluntatem. Multum abhorrens à quorundam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt Vos sedulo consulitis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

9 *Clementer* Cassium senatorium uirum, occidi passus est, nō iussit occidi, post etiam extinctum doluit, dicens, uoluisse se sine senatorio sanguine imperium transigere. Mira clementia in affectatorem imperij.

10 *Filius solatiū mortis* Biduo priusquam moreretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eandem quam Philippus de Alexādro, dicens se æquo animo mori, quum filium relinqueret.

Alio

Alio quodam die dixit amicis, Quid me fletis, ac non magis de communi morte pestilentiaque cogitatis? Philosophia docuerat hominem & mortem contemnere, & res humanas ridere. Paratibus autem abire, dixit: Si iam me dimittitis, uale uobis dico, uos praecedens. Facete petijt ab amicis discedendi ueniam, ac ueluti peregre profecturus iussit illos ualere, submonens interim fore, ut illi praecedentem sequerentur.

Rogatus cui filium commendaret, uobis, inquit, si promeretur & dijs immortalibus. Fauorem noluit suae auctoritati tribui, sed filij meritis.

SEVERVS IMPERATOR

De Seuero sic iudicauit senatus, illum aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori, quod quum crudelis esset: tamen reipublicae uideretur admodum utilis ob alias uirtutes.

Quum milites Bassianum Seueri filium, Augustum consalutassent, eod quod pater pedibus aeger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, si mulque adesse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus auctoribus hoc acciderat, sibi deinde & filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesque ante tribunal prostrati rogarerent ueniam, Seuerus manu caput contingens, Tandem, inquit, sentitis caput imperare non pedes.

Celebratur & hoc illius dictum, Omnia fui, sed nihil expedit: Sentiens sese ex humili, per literarum ac militiae officia plurimis gradibus fortunae ad imperij fastigium fuisse perductum, sed nihil feliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse.

Ultima uerba dicuntur haec fuisse, Turbatam reipub. ubique accepi, paratam etiam Britannis relinquo, Senex & pedibus aeger, Firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt, imbecillum si mali.

Symbolum tribuno dari iussit, laboremus. Pertinax ad imperium ascitus, dederat militemus. Illi placuit belli omen, huic pacis. Sublato nanque bello reditur ad agricolationem & opificia. Otium in pace, delicias alit & omne flagitiorum genus.

Epigramma quod in laudem Pescennini Nigri fuerat ascriptum illius statuae ad uiuum effictae, quum praefecti suaderent eradendum, Seuerus noluit, dicens: Si talis fuit, sciant omnes qualem uicerimus. Si talis non fuit, putent nos omnes talem uicisse.

PESCENNINVS NIGER

Pescenninus Niger consiliarijs addidit salaria, ne grauarerent eos quibus assidebant, dicens iudicem nec dare debere, nec accipere. Utinam hoc exemplum imitentur hi, qui uendentes officia spoliant iudicem, assessoribus interim rapto uiuendum est.

In Aegypto, quum Limitanei milites uinum ab imperatore peterent: Nilum,

- Aquila pro uino* lum, inquit, habetis, & uinum quæritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis, ut accolæ uina non desiderent.
- Seuere* 3 Quum milites qui à Saracenis uicti fuerant, dicerent, Vinum non accipimus, pugnare non possumus. Erubescite, inquit Cæsar, illi qui uos uincunt, aquam bibunt, Nam Saracenis etiam hodie gustare uinum nefas est.
- Dure* 4 Palæstinis rogantibus, ut ipsorum censitio leuaretur, eò quod regio esset grauata, satis inclementer respondit, Vos terras uestras leuare uultis, ego etiam aërem uestrum censere cuperem.
- Viui docendi non laudandi* 5 Imperatori creato, quum quidam ei panegyricum in ipsius laudem conscriptum recitare uellet, dixit: Scribe Marij laudes uel Annibalis, aut alterius ducis egregij uita functi, ut eum nos imitemur. Nam uiuos laudare irrisio est, præsertim imperatores, à quibus speratur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt proscribere. Adiecit illud, Se uiuum placere uelle, mortuum etiam laudari.
- Graviter* 6 Rogatus quid sentiret de Scipionibus, respondit, illos sibi uideri felices magis quàm fortes, quod uterq; domi iuuentutem parum sancte transegerat: Sentiens imperatorem per omnem uitam in reipublicæ negocijs uersari debere, nec à domesticis delitijs ad imperium accerseri.

ANTONINVS CARACALLVS

- Licentia principum* 7 Antonini Caracalli nouerca, quū esset pulcherrima ueluti per imprudentiā corpus magna ex parte nudauit. Quūq; dixisset Caracallus, uellem si liceret, Si libet, inquit illa, licet. An nescis te imperatorem esse, & leges dare, non accipere? ea mulieris uox Caracallum ad detestabile facinus pertraxit.
- Salte* 8 Quum Antonius Caracallus ambitiose sibi multa cognomina assereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanici nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis belle iocatus fertur, adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maximus, quod Getam fratrem occidisset.
- Impie* 9 Bassianus præfectus suadebat Caracallo, ut ad mitigandam inuidiā patricidij, fratrem Getam appellaret diuum. Sit, inquit, diuus, dum non sit uiuus, & fratrem in diuos retulit. Nescit pietatis iura regnandi cupiditas.

ANTONINVS GETA

- Prudenter* 10 Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes diuersarum partium occidere, inter suos dicere solitus est, Hostes uobis eripio, adeo consentiente Bassiano, ut liberos etiam illorum suaderet necari. Geta puer interrogauit quantus esset occidendorum numerus, Eum quum pater ædidisset, rogauit num isti haberent parentes ac propinquos, quum responsum esset habere & quidem multos: plures ergo, inquit, in ciuitate tristes futuri sunt, quàm læti quod uicimus. Valuisset cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset.
- Libere* 11 Bassiano tum ioco tum serio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc

tunc contemptum est, post cognitum est fuisse uaticinium. Nam patricidii
um postea commisit.

ΑΝΤΟΝΙΝΟΣ ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟΣ

Senatum adeo contempsit, ut eos interdum appellaret togata mancipia, 12
ueluti qui pristinae dignitatis praeter togas nihil retinerent.

Tyrannice

Amabat sibi precia rerum quae mensae apparabantur maiora dici quam 13
essent, hanc esse dicens conuiuio orexim, quod magis illa iuuant quae pluris
emuntur, ut ait Satyrus.

Chara

Huic priuato quum quidam luxum illius admirans diceret, Non times ne 14
fias pauper? Quid inquit, melius, quam ut ipse mihi haeres sim & uxori meae?

Profusio

ΑΛΕΞΑΝΔΕΡ ΣΕΒΕΡΟΣ

Et urbem, & prouincias, & aulam suam purgauit hominibus non neces- 1
sarijs, dicens malum pupillum esse imperatorem, qui ex uisceribus prouocari
alium homines non necessarios, nec reipublicae utiles aleret.

*Superuacua
officia*

In templis argenti minimum, auri ne gattulam quidem, aut bracteolam 2
posuit, subinde repetens illud Persianum,
Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum?

*Aurum in
templis*

Negabat se passurum, ut ipsius dispositiones ab aulicis suis uenderentur, 3
id quod solent aliorum principum Liberti & Eunuchi. Eoque nunquam illum
sefellit, quod proposuerat.

Constanter

Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos potissimum 4
promouendos, qui per se rempublicam gerere possent, non per assessores.
Vnumquemque hoc agere debere quod nosset. Prudentissimus iuuenis sen-
sit hoc esse praecipuum hucus omnium rerum publicarum, quod omnia mu-
nia per uicarios administrantur, interdum alteros ac tertios. Praefectus urbis
habet uicarium, & is uicarius rursus alterum uicarium, & hic rursus alium. Ac
frequenter is qui & honore, & salario fruitur, minime omnium idoneus est
ad functionem obeundam. Annotent hoc principes, qui subinde coguntur
exactionibus grauare populum.

*Vicarij
grauis*

Descriptum habebat, quid cui praestitisset: qui nihil aut minimum pe- 5
tissent, eos appellabat, dicens: Quid est quod nihil petis? An me tibi uis fi-
eri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris. Agnoscebat principem de-
bere recte suo fungentibus officio, nec aequum iudicabat, ut probe suo de-
functus officio, priuatus egeret.

Benigne

Militibus diligenter prospexit de com meatu, dicens se magis seruare mi- 6
lites quam seipsum, quod in his sita publica salus esset. Facilius est enim in-
uenire nouum imperatorem, quam nouum & exercitatum militem.

Militum cura

Quinius Camillus antiquae familiae senator homo delicatissimus, rebelli- 7
onem moliebatur tyrannidem affectans. Id quum Alexandro renunciatum
esset, statimque probatum, ad palatium eum rogauit, eique gratias egit, quod
reipub. curam quae bonis uiris recusantibus imponi solet, sponte reciperet.

- 2 - 2 Mox

Mox ad senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem imperij appellauit, in palatium recepit, ornamentis imperialibus, & melioribus quae utebatur ipse decorauit. Protectionis comitem adhibuit. Quumque imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Quinium delictis assuetum ad laborem, quem post quinque milia passuum cunctantem equo sedere iussit. Quumque post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respicientem, ac imperium tedio laborum recusantem, denique & mori paratum dimisit, ac militibus a quibus Caesar praecipue diligebatur commendatum ad uillas suas tuto abire iussit. Sic illi commonstrauit, quid esset gerere imperium.

Clementer

8 Honores iuris & gladij nunquam uendi passus est, dicens, Qui emit, & uendat necesse est. Hoc ethnicus & iuuenis, quod iam decet principes Christianos?

Sancte

9 Quum Christiani locum quendam qui publicus fuerat occupassent, contra popinarij dicerent eum sibi deberi, rescripsit melius esse, ut quomodo cunctis illic deus coleretur, quam popinarijs dederetur.

Pie

10 In expeditionibus si quis de uia in alicuius possessionem deflexisset, pro qualitate loci fustibus aut uirgis caedebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personae tales poenas non recipiebat, grauissimis contumelijs afficiebatur, quum diceret, Velles ne hoc in agro tuo fieri quod facis in alieno? Clamabat saepius quod a Christianis audierat, idque per praconem quoties aliquem emendabat dici iubebat, Quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris. Quid nunc dicemus de militibus Christianis, qui siue quod eant, siue redeant, furantur, rapiunt, constuprant, pulsant, abigunt pecora, pertulis uasis sinunt effluere uinum. Quid multis? Crudelius tractant suos quam hostes. Et hoc hodie si superis placet, appellat ius militare, & ad haec conuiuent principes.

Miles innocuus

11 Vigilanter prouidit ne tribuni ducesue quicquam fraudarent de stipendijs militum, dicens, Miles non timet, nisi uestitus, armatus, calceatus & satur & habens aliquid in zonula: Sentiens militem quum aliquid habet metuere ne perdat, sed mendicitas ad omnem desperationem uocat armatum.

Militum cura

12 Quum Antiochiam uenisset, ac milites qui lauacris ac muliebribus delictis uacauerant in uincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in uinculis, tribunal ascendit, ac uinctis omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus militibus & quidem armatis, grauiter illos admonuit, ut meminissent Romanae disciplinae. Quum loquentem milites tumultu interpellaret, nihil commotus, iussit ut tales uoces ederent aduersus hostes non aduersus imperatorem, minatus exautorationem nisi quiescerent. Ad haec quum uehementius etiam fremeret, ac ferro quoque minaretur, Deponite, inquit, dextras, contra hostem erigendas si fortes estis, me ista non terrent. Quum non desinerent fremere, exclamauit, Quirites, discedite atque arma deponite. Mox omnes non armis tantum, sed & sagulis militaribus depositis recesserunt, non in castra, sed in uaria diuersoria. Post tamen eius legionis militibus fidissimis usus est.

Seuere

Furti

Furti suspicionem infames nec intueri sustinebat, adeo ut quum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorū, sub Heliogabalo fuerat liberatus, inter senatores principem salutatum uenisset, exclamarit, O numina, o Iuppiter, o dii immortales, Arabinus non solum uiuit, sed etiam in senatum uenit, Fortassis de me sperat, tam fatuum, tam stultum me esse iudicat.

13
Odiū furum

Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum ita student scelera uitæ suæ tegere. Iactabat & sententiam notam furibus.

14
Corruptela

ὁ πολλὰ ἔλαβε, ὀλίγα δὲ ἐκδύξεν. Id est,

Qui multa tulerit, pauca dedit, effugit.

Notans quosdā, qui tantū furant, ut sit quo corumpāt iudicē aut actorem.

Quum Mammea mater, uxorq; Memmia obijcerent quod nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respondit, sed securiorem atq; diuturniorem: significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

15
Regni stabilitas

Vetronium Thurinum familiarem, quod his qui petebant aliquid à Cæsare uendidisset suum patrociniū, mentiens interim multa, cōuincendum curauit, & conuictū damnatumq; in stipite alligari iussit: supposito igni ex humida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos uendidit.

16
Fumi uēditor

Gemmas omnes quas repperit in palatio uendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens uiris gemmas usui non esse, matronas autem regias contentas esse debere, uno reticulo atq; inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & unico pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus sex uncij auri non haberet. Hic cultus hodie uix sufficit negociatorum uxoribus.

17
Cultus Augustarum

Cursores nuncq; utebat nisi seruo suo, dicens ingenuū currere nisi in sacro certamine nō debere: cocos itē, piscatores, fullones, & balneatores nō habuit nisi seruos suos, nolens quenq; ingenuū sordidis ministerijs dehonestare.

18
Dignitas

Amicos & cognatos, si malos comperisset, puniebat. Id si uetus amicitia aut necessitudo non patiebatur, à se dimittebat, dicens: His charior est mihi tota resp. Significans priuatos affectus utilitati publicæ posthabendos.

19
Recip. prima cura

MAXIMINVS

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere solet, dum milites exercet, eisq; prospicit. Quum autem tribuni quidam eum reprehenderent, dicerentq; Quid tantopere laboras, quum eius loci iam sis ut ducatum possis accipere? Ego uero, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo.

1
Industria

Exercebat lucta milites suos multos ad terram prosternēs. Itaq; cunctis inuidentibus, tribunus quidam uasti corporis notæq; uirtutis, atq; ob hoc ferocior, dixit: Quid magni facis, si tribunus tuos milites uincis? Tum Maximinus, Vis ne congregiamur? Quum prodisset, palma pectori impacta supinum reiecit, continuoq; dixit: Date alium, sed tribunum.

2
Robur corporis

Quum nimium fideret corporis uiribus, quidam in theatro ipso præsentibus Græcos uersus recitauit, quorum hæc est sententia, Elephas grandis est, & occiditur.

3
Libere

Leo fortis est, & occiditur,
 Tigris fortis est, & occiditur,
 Caue multos, si singulos non times.
 Qui ab uno non potest occidi, à multis occiditur.

4 *Modeste* Maximinus senior nunquã ad oscula pedum quenquam admisit, dicens: Dii prohibeant, ut quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat. Et ubi sunt interim qui non solum ingenuos, uerum etiam summos monarchas ad oscula non pedum, sed calceorum, non dicam, admittunt, sed inuitãt, & quodammodo cogunt?

GALIENVS

3 *Reipublica neglectus* Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturã ioco solet eludere. Quum enim nunciatum esset Ægyptum defecisse. Quid, inquit, sine lino Ægyptio esse non possumus? Quum uastatam Asiam Scytharum incursionibus accepisset. Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia, arrisit dixitq;. Non sine trabeatis sagis tuta respublica est? Pessimi principis uoces, cui quicquam charius est repub. Aphronitrũ autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concresebat.

2 *Libertas exitiabilis* Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaq; quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurræ miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes omnia, & cuiusq; uultum mira inhiatione contemplantes. Qui interrogati quid agerent, patrem, inquit, principis quærimus, notantes à Galeno neglectum fuisse. Id ubi delatum est ad principem, scurras uiuos, exuri iussit. Exemplum impietatis in Cæsare, periculosa libertatis in scurris.

3 *Lepide* Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetq; ad eum ferendum uenator, neque productum decies potuisset occidere, Cæsar coronam uenatori misit: mussitantibus cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionem dici iussit. Taurum toties non ferre difficile est. Ludens significauit graue discrimẽ toties tauro occurrere, etiã si non ferias.

4 *Pœna ridicula* Quidam huius uxori gēmas uitreas pro ueris uendiderat, re comperta, mulier flagitauit uindictam. Cæsar iussit hominem corripì, quasi leoni obiecturus. Dein in caueam, dum impostor & populus expectat terribilem leonem, prosiliit capus. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, imposturam fecit, & passus est. Eadem opera fefellit impostorem, & irrisit uxorem.

5 *Impie* Quum patrem Valerianum audisset extinctum, uocem laudatissimam sine laude usurpauit, dicens. Sciebam patrem meum esse mortalem.

MARIVS

1 *Imperium breue* De Matio tyrannorum septimo dictũ est, quod uno die factus est imperator, altero uisus est imperare, tertio interẽptus est à milite, qui percussurus illum dixerit. Hic est gladius quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit

Alludit autem interemptor ad illud prouerbium, Tuo te gladio iugulo.

SATVRNINVS

Saturninus tyrannorum XXI, quū milites illi peplum imperiale impo-² /
 fuissent, aduocata concione de seipso dixit, Commilitones, bonū ducem per *Ingenue*
 didistis, & malum principem fecistis. Ante fuerat dux egregius, sed quoniā
 in imperio fuerat seuerior, ab h̄isdem à quibus imperator factus fuerat, inter
 emptus est. Non quiuis ad quoduis munus idoneus est.

ZENOBIA

Zenobia XXVIII mulier uarijs nominibus merito laudata, quū ab ³ /
 Aureliano capta in conspectū illius ducta fuisset, isq̄ dixisset, Quid ō Ze- *Animose*
 nobia, ausa es nobis insultare Romanis Imperatoribus: Imperatorem, in-
 quit, te agnosco, qui uiceris, Galienum, Aureolum, reliquosq̄ principes non
 putauī.

AVRELIANVS

Quum Tyanā uenisset, eamq̄ oclusam repperisset, iratus dixit, Canē in ⁴ /
 hoc oppido nō relinq̄ā. Hac uoce milites erecti sunt in sp̄e pr̄dæ, & Hera-
 damon Tyanensis, metu ne cū cæteris occideretur, prodidit ciuitatē. Qua ca-
 pta, Aurelius Heradamonem patrię proditorē occidit. Militibus ex Cæsaris *Clementer*
 promisso direptionē oppidi flagitātibus respōdit, Agite, canē me negauī re-
 licturum, canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedē repēdit, &
 militū auaritiā elusit. Videtur autē hic sermonis color sumptus ab Hebræis,
 in quorum literis reges qui minantur internecionē negant se quenquam re-
 licturos, usq̄ ad mingentē ad parietem, canem hac periphraſi significantes.

DIOCLETIANVS

Diocletianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse difficilius quā bene ⁵ /
 imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuisse à patre suo, *Imperare*
 & addunt causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinq̄, simul consilium *difficile*
 ad decipiendum imperatorem capiunt. Dicunt, quid probandum sit. Impe-
 rator qui domi clausus est, uera non nouit. Cogitur hoc tantum scire, quod
 illi loquunt̄, Facit iudices, quos fieri non oportet. Amouet à repub. quos de-
 bebat retinere. Ita ut dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus uēditur im-
 perator. At uulgus ad imperatoris titulum satis esse putat nasci, aut eligi: na-
 sci utcunq̄, eligi emptis suffragijs, ac solennibus ceremonijs confirmari.

TACITVS

Tacitus imperator fratri petierat consulatum, nec impetrauit. Ea repulsa ⁶ /
 adeo non fuit offensus, ut uehementer etiam lætatus sit, dicens: Scit senatus, *Leniter*
 quem principem fecerit.

PROBVS

Probus quum multa barbarorum loca purgasset latrocinijs, ubi perue- ⁷ /
 nisset ad Isauros, dixit ab illis locis facilius arceri latrocinia quā tolli: Sen- *Sancte*
 tiens esse dandā operā ne latronibus illuc esset aditus, néue iuuenes latroci-
 z 4 nari

nari discerent. Itaq; loca omnia quæ angustum haberent aditum, ueteranis concessit, addens ut eorum filij ab anno decimo octauo ad militiam mitterentur, ne ante latrocinari discerent quàm militare. Hoc tum recte Probus, quum multum interesset inter militiam & latrocinium, nunc friuolum est.

8 *Miles ociosus* Non patiebatur militē esse ociosum, sed multa opera militari manu per-

9 Idem dixisse fertur, breui milites necessarios non habebimus. Sperabat tantam pacem, ut nihil opus esset exercitu. Hanc mentem utinam deus im-

mittat omnibus nostri seculi principibus.

F I R M V S

10 *Vini patiens* Firmus imperator uini patientissimus fuisse legitur, citra ebrietatē. Quon-

dam à Barbaro uexillario prouocatus ad bibendum, duas uini situlas hau-

sit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Quum uero Barbarus diceret. Quis non & fecem ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur.

B O N O S V S

11 Bonofus imperator prodigiōse bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus sæpe dicere solet, Non ut uiuat natus est, sed ut bibat. Sobrietas in primis decet principem.

A P O P H T H E G M A T A V A R I E M I X T A

1 *Dextre* Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberius dixerant in Pyrrhum regem. Res ad eum delata est, acciti sunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum nec negari posset, nec defendi. Tum unus illorum dexteris ingenij, Imò, inquit, rex, & ista diximus, & longe acerbiora dicturi fuëramus, nisi nos lagena defecisset, linguæ petulantiam in temulentiam reijciens. Ac mox ira principis in risum uersa dimissi sunt. Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum.

2 *Retortum* Longus Sulpitius, insigniter ipse fœdus, eum cōtra quē in iudicio liberali aderat, dixit, ne faciē quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer, Ne tu ex animi mei sententia Longe. Qui malam faciem habet, liber non est. Si ideo liber non erat cuius agebatur causa, quod deformis esset, nec ipse Sulpitius habendus erat pro libero quum esset fœdissimus.

3 *Albus asinus* Iunium Bassum hominem cum primis dicacem, uulgus asinum album appellabat, quod feliciter esset stupidus ac ridiculus. Alba enim ueteres felicia uocabant.

4 *Maleolus* Philippus orator in maleolentem, Video, inquit, me à te circumueniri: sentiens se malo odore undiq; oppleri, quū circumuenire dicatur, qui dolo fallit

5 *Lepide* Cefellius cōsultori dicenti, nauim diuidere uolo, perdes, inquit. Ille de precio nauis mercibusq; consulebat, hic aliud respondit. Nam ipsam diuidere nauim est nauim perdere. Macrobius ita refert, Si diuidis, nec tu, nec socius habebitis, Erat autem duorum negociatorum communis nauis.

Vectius

Veetius Valens quum Claudio Cæsari immineret periculum, atq; inter
rim Silius cum Messalina domi uindemiæ simulacrum omni lasciuarū ge-
nere celebrarent, conscendit præaltam arborem, & in ea prospectantis spe-
cie stabat: interrogâtibus quid aspiceret, respondit, tempestatem ab Ostia
atrocem. Id siue ioco dixit, siue forte lapsa uox est, in prælagium uertit. Mox
adsunt à Cæsare nunciî, qui uindictam parant.

Fauorinus philosophus in adolescentem priscaurum & iam obsoletarum
uocum affectatorem, Curius, inquit, & Fabritius dilucide cum suis fabulati
sunt, neq; Auruncorū, Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam inco-
luisse leguntur, sed ætatis suæ uerbis locuti sunt. Tu uero perinde quasi cum
matre Euandri nunc loquaris, uerbis iam olim desitis uteris. Quod si intelli-
gi non uis quæ loqueris, non hoc abunde consequeris tacens?

Ficus Philemoni paratas & in cōspectu eius positas asellus comedebat,
Puer in clamatus ut asinum abigeret, sero uenit. Itaq; cōsumptis omnibus,
quoniam, inquit, tam tardus fuisti, da nunc merum asello. Interim risus ob-
ortus hominem senem præfocauit.

C. Iulius Helio mancipi sæpius obstrepenti sibi, dixit, Etiam ostendam
qualis sis: & Helio instanti, ut ostenderet qualis esset, Iulius digito demon-
strabat Gallum in Mariano scuto cimbrico depictum, nodis distortum, eie-
cta lingua, buccis fluētibus, cui manceps tum simillimus est uisus. Taberna
autem erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positū. Ingēs omnium
risus consequutus est. Expectarant enim ut aliquid in mores illius obijceret.

Iuba querenti quod ab illius equo esset aspersus, Quid tu, inquit, an me
hippocentaurum putas? Deridens eum qui quod equus commiserat, do-
mino sessori imputaret, quasi idem animal esset equus & sessor, quales sin-
guntur hippocentauri.

C. Crassus militem uidens sine gladio currentem, heus, inquit, commili-
to pugno bene uteris: festiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pu-
gno sit utendum.

Publius uidens Publium Mutium hominem maleuolum & inuidum, so-
lito tristiorē, aut Mutio inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cui piā aliquid
boni: sentiens illū non minus alienis commodis quā suis incommodis uri.

Publius natione Syrus, quū herus ipsius seruum hydropicum in area ia-
centem increpans interrogaret, quid illic ageret, lepide pro seruo respondit,
aquam calefacit.

Idem quū super cœnam esset orta iocosa quæstio, quod nam esset mole-
stum ocium, & alius aliud opinaretur, respondit podagrîci pedes. Ocium
ut rem suauissimam expetūt omnes, sed ocium podagrîci cum summo cru-
ciatu coniunctum est.

Faustus Syllæ filius, in sororem quæ eodem tempore cum duobus adul-
teris haberet consuetudinem, Fuluio fullonis filio, & Pompeio cognomine
Macula

6

Periculum
præuisum

7

Obsoletorum
affectatio

8

Risus interu-
mens

9

10

Iocose

11

Miles sine
gladio

12

Inuidia

13

Hydropicus

14

Ocium molestū

15

Iocus ex noie

Macula: facetissime lufit, Miror, inquit, sororem meam habere maculam quum fullonem habeat.

16 *Pingere fingere* Seruilus Geminus cœnans apud Lucium Mallium, qui Romæ pictor insignis habebatur, quum uideret filios illius deformes: haud fimiliter inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallius, Non mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.

17 *Breuis potestas* M. Votacillus Pitholaus in C. Seruilium, qui uno tantum die consul fuit, ita lufit, Antè Flamines, nunc consules diales fiunt. Abusus est uoce, diales, quasi à die deducta fit, ac non magis à Ioue, cui Flamines instituebantur.

18 *Nux pinea* Lapidatus à populo Vatinius gladiatorum munus æditurus, impetrat ab ædilibus ædictum, ne quis quid in harenam mitteret, nisi pomum. Per id tempus forte Cæselius consultus à quodam num nux pinea pomum esset, Si in Vatinium, inquit, missurus es, pomum est. Nam ea nux & dura & grauis pro lapide esse poterat. Martialis pineam nucem appellat pomum hoc disticho
Poma sumus Cybeles, procul hinc discede uiator,

Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

19 *Morsus testis* Quum Publius Clodius diceretur iratus Decimo Valerio, quod ipsi mutuum petenti non dedisset, Quid, inquit, mihi amplius facturus es, nisi ut Durachium eam ac redeam? Exprobrans illi Ciceronis exilium, ab ipso procuratum, quod tamen populi ac bonorum uitorum studio breuius fuit, quam uolebat Clodius.

20 *Profusio* Quum Brutus iunior fundos ædesque paternas luxu prodegisset, & in his etiam balneas, & in sermone quodam diceret se frustra sudare: Nō mirum, inquit Crassus, nuper enim existi è balneis. Lufit ex ambiguo, exit è balneo qui lauit, & exit qui uendit alterique cedit.

21 Idem Brutus quum in accusatione C. Planci duos lectores excitasset, & alteri de Colonia Narbonensi Lucij Crassi qui reo Bruti aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege seruilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantia scribere: Crassus uicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, ut in Priuernate essemus. Hic Crassus: audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eram ego & Marcus filius. Hic rursus Crassus, Norat huc gurgitem, metuebat, ne quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus, ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librum composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se à Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum pductis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non astringitur paucis uerbis, sed per orationem fufum est.

Philip/

Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, 22
rogare. quum quaestor properans dixisset, licet, modo breuiter, Hic Philip/ *Iocus ex am/*
pus, nō accusabis, perpusillū rogabo. Primum in testē risus obortus est, sed *biguo*
mox in iudicē Lucium Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo 23
complexus esset, puer, inquit, abige muscas, leuitatem ac molestiam comple *Muscas abige*
ctentium significans, sed ridicule magis quā urbane.

Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est, ut diceret solum esse, cui 24
domi nihil sit nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est: *Furax*
si de furaci, iocus. Intelligimus enim illi nec seras, nec signa obstare quo mi/
nus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagenæq; solent ob signari.

Spurio Caruilio grauiter claudicanti ex uulnere ob rem publicam acce/ 25
pto, & ob claudicationis uitium in publicum prodire uerecundanti, mater *Claudicatio*
dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunq; gradum facis toties tibi tua/ *honestā*
rum uirtutum uenit in mentem.

De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat, sed clodi/ 26
cat. Veteres Clodiū dixere p Claudio. Hinc iocus in eū q Claudio fauebat. *Clodicare*

Publius Blessus Iunium hominē nigrū, macilentum & repandū, fibulam 27
ferream appellauit, ob coloris duriciē, & incuruati corporis similitudinem. *Refupini*

Vatinius reus à Caluo accusatore in inuidiam uocatus, quod candido su 28
dario frontem tergeret, Quanquam, inquit, sum reus, tamen & panem can/ *Delicatus*
didū edo: ita crimen diluēs ut duplicaret. Solent autem rei prodire squalidi. *reus*

Quum in triumpho C. Cæsaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac 29
paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarētur, Chry/
sippus ludens dixit eas esse thecas oppidorum Cæsaris, Solent enim res
pretiosæ ligneis thecis muniti.

Empedocles quū in harena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feri/ 30
ret, uiuum, inquit, capere uult. Sic in uenatu, qui cupit animal uiuum, cauet
ne uulneret.

Augustus uidens equitem in spectaculis bibentem, misit qui illi suis uer/ 31
bis diceret, ego si prandere uolo, domū eo. Respondit eques: Tu enim non *Libere*
times ne perdas locum. Augustus sensit indecorum esse illic in publico bibe
re. Eques per iocum sic interpretatus est, Cæsarem sine damno posse discede
re è theatro, quod locus ipsi seruetur, non item equiti.

Manius Curtius Campatiū de theatro exeuntē interrogauit, nū spectas/ 32
set: Campatius stultitiā hominis sic irrisit, Non inquiēs, sed in orchestra pi/ *Iocus ab ab/*
la lusi. Quid aliud fecisset in theatro, nisi ut spectaret? Quasi quis è balneo *surdo*
exiens roget an lauisset. Sed multo absurdus est in orchestra pila ludere.

Iunius Bassus Domitiæ Passanij querēti, quod ei sordes obijciēs dixisset 33
illū ueteres calceos uendere: Nunq; me Hercule, inquit, istuc dixi, sed dixi e/ *Conuiciū mu/*
tere solere. Atqui multo sordidius est emere quā uēdere ueteres calceos, *tatū in peius*
Sic

Sic irrisit mulierē ut pro eo quod obiiciebat subijceret aliud illo molestius.

34 *Libere* Eques Romanus obiicienti Augusto quod patrimoniū deuorasset, meū, inquit, putauī. Simulans errore factum quod criminabatur, ac sentiens interim non esse crimen, si quis sua suo profundat arbitrio.

35 Cassius Seuerus quum obiurgaretur à prætore, quod eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cæsaris amico conuicium fecissent: Nescio, inquit, qui conuiciati sint, & puto Stoicos fuisse: huc alludens quod inter Epicureos & Stoicos maximum dissidium est. Nam Epicurei felicitatem hominis uoluntate metiuntur, Stoici præter honestum nihil ducunt in bonis.

36 *Salse* Idem cuidam obiicienti, quod Proculeius ei domo interdixisset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Elusit obiectionem: nam in ius uocari solent, qui contra prætoris interdictum adeunt locum, non is qui paret interdicto. Simul innuens se nequaquam teneri domus illius desiderio.

37 *Irrisio* Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti, Si hoc ita est, is in exilium: per iocum subiecit, Si non est, redis.

38 *Retortū dictū* Catulus Philippo oratori dicenti, quid latras, respondit, furem uideo: cōuitium latrandi in ipsum retorquens, notans hominis rapacitatem.

39 *Deprauatum* Catulus quum orator quidam malus, qui in epilogo se putabat mouisse misericordiam, postquam affedit, rogaret hunc, uideretur ne mouisse misericordiam, ac magnā quidem inquit: Neminem enim esse puto tam durum, cui non oratio tua miseranda uisa sit.

40 *Mortui non mordent* Theodotus regis Ægypti præceptor alijs censentibus esse recipiendum Pompeium, alijs non recipiendum, neutris assentiens dixit, recipiendum, sed occidendum, addens iocum, mortuos non mordere. Atq; huius sententia uicit, tuta suadens magis quam honesta.

41 *Iocus ex noīe* Scipio in Neuium quendam, quid hoc inquit Neuius ignauius? Lusit: contratio mutata literula.

42 M. Scipio Maluginensis ex sua centuria renunciabat Acidinum consulem, quumq; præco dixisset, dic de L. Manlio, ego, inquit Scipio, uirum bonum egregiumq; ciuē esse arbitror: Præco expectabat suffragium pro Manlio, Scipio respondit, quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic Acidinus, nomine & prænomine dictus sit L. Manlius, quumq; Scipio postremum adnomen tantū expressisset, præco admonuit, & illa addenda. Hinc Scipio iocandi occasionem arripuit.

43 *Turmales* Scipio maior Corinthijs pollicentibus se illi statuas posituros eo loco quo erāt aliorum imperatorum, respondit sibi displicere turmales: Sentiens in turba occultari quod additur. Turma proprie equitum est in bello: Id transtulit ad statuas armatas.

44 *Contumeliose* Scipio apud Numantiam iratus C. Metello, dixit, si quintum pareret mater eius, asinum fuisse parituram. Tarditatem mentis, ac deformitatem corporis illi fratribusq; eius exprobrans.

Scipio

Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obiectis P. Mutium iudicem 45
tulisset, Eiero, inquit, iniquus est. Huic uoci quum esset admurmuratū, Ah, *Excusatum*
inquit, patres conscripti, non ego mihi illum iniquum eiero, sed omnibus. *in peius*
Expectabatur ut purgaret quod dixerat, sed aggrauauit. Licet reiicere iu-
dicem reo inimicum seu iniquum, hoc est male uolentem, sed multo ma-
gis eum qui nulli æquus est.

Quum Africano illi maiori corona sæpius in conuiuio imposita rumpere 46
tur, Licinius Varus accommodanti dixit, Noli mirari si non conuenit, ca- *Apta*
put enim magnum est. Sentiens hominem esse præpotentem, cui non
quæuis corona congrueret.

Domitius Afer Manliū Suram, multū in agendo discursantē, salientem, 47
manus iactantē, togam dericientē ac reponentē, non agere dixit, sed satage- *Agere*
re. Actio enim oratoris est. Saragit autem qui frustra miserēq̄ conatur. *satagero*

Afer Didio Gallo, qui prouinciam ambitiosissime petierat, mox impe- 48
trata ea, querebatur quasi coactus esset, Age, inquit, aliquid & pro repub. *Ironia*
elabora. Iocus est ab ironia, simulq̄ allusum illuc est, quod magistratum
magnostudio ambisset.

Afer orator egerat causam aduersus libertum Claudij Cæsaris. Quidam 49
ex aduerso cōditionis eiusdē, cuius erat litigator cui aduersabatur Afer, ex- *salse*
clamauit, Itane tu semper in libertos Cæsaris dicis, uidelicet illi metū iniice-
re cupiens ex nomine Cæsaris: subicit Afer, Nec me Hercule quicquā pro-
ficio. Notans illum post alios libertos existere, contra quē dicere cogeretur.

Idem in quendā patronū imperitū, sed splendido uestitu se uēditantem 50
litigatoribus, lepide dixit, homo in agēdis causis bene uestitus. Ludit ab in- *Ab inext*
expectato. Nā auditor pro uestitus expectabat instructus, aut exercitatus. *peçtato*

Idem quum qui diuersam partē agebant subinde repeterent, Celsinam 51
hoc dicere, quum probe nouisset sceminam præpotentem, tamen simulans *Dissimulanter*
se credere, Celsinam uirum esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notās
illorum ineptiam, qui tantum autoritatis, opum gratia, tribuerent scemi-
næ, ut illius dicta toties citarent pro testimonijs.

Domitius Afer quum haberet ingratum litigatorem, ipsius conspe- 52
ctum uitanti, ne cogeretur agnoscere patroni beneficium, in foro per no- *Ingratitudo*
menclatorem dixit illi, Amas ne me quod te non uidi? Tecte exprobrans
ingratitude, cui gratum esset non uideri à bene merito, ne cogeretur
illi gratias agere.

Idem dispensatori qui quum ad reliqua non responderet, dicebat subin 53
de: Panē nō comedi, & aquā bibo, Pasce, inquit, & redde quod debes. Non *Aliena à causa*
agebat quid edisset, aut bibisset, sed quid deberet. Permisit igitur ut se quo-
modo uellet pasceret, modo solueret quod debebat.

Idem candidato dicenti semper domū tuā colui, credo, inquit, & uerum 54
est, quū posset palam negare. Candidatus enim hoc ad gratiam finge- *Confessio per*
bat. *ironiam*
A L. Galba

- 55 *Ex ambiguo* L. Galba scurra cuidā pilam negligenter petenti, petis, inquit, tanquam Cæsaris candidatus. Huius competitores negligentius ambiebant, uel quia metuebant Cæsarem repulsæ impatientem, uel quia desperabant se assequuturos tali competitore, uel quia sic illi blandiebātur. Iocus est ex ambiguo, petitur pila quæ repercutitur, & petitur magistratus.
- 56 *Ex absurdo* Idem cui coenaculum perpluebat, cuidam commodato roganti penulam dixit, non possum commodare, nam domi maneo. Significans domi maxime opus esse penula. Solent alij secus excusare, non possum commodare penulam, ipse exeo.
- 57 *Excusatio* Item alteri roganti usum penulæ, si non pluit, inquit, non est tibi opus: si pluit, ipse utar. Dilemmate excusauit officium.
- 58 *Dissimulatio* Idē Meccenatē acceperat cōuiuio, quūcūq; sentiret illū uelle ad ipsius uxore ludere, simulauit se dormire, quo magis liceret Meccenati quod libebat. Interea quū accessisset aliquis uolens quædā è mensa tollere, ibi Galba, Infelix, inquit, huic dormio, non tibi. De quo plura retulimus in Chiliadibus.
- 59 *A mendacio manifesto* Galba quodam iactante quod in Sicilia murenam quinque pedes longam emisset uictoriato, nihil, inquit, mirū, nam ibi tā longæ nascunt, ut his piscatores pro restibus cingantur. Mendaciū euidentiore mendacio derisit.
- 60 *Deformis ingeniosus* In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo deformem ita lusit M. Lelius, ut diceret ingenium Galbæ male habitare. Nam animi domicilium est corpus.
- 61 *Retortum* In eundem acerbius etiam Orbilius grammaticus, qui prodierat testis contra reum cui Galba aderat. Hunc ut Galba confunderet, finxit se nescire quod grammaticus esset, & conuicio locum captans interrogauit, Quid artium facis? In sole, inquit Orbilius, fricare gibbos soleo.
- 62 *Ridicule* Quidam humiliori liberius aduersus ipsum multa loquenti, colaphum, inquit, tibi dicam, & formulam scribo, quod caput durū habeas: pro diem tibi dicam, dixit colaphū tibi dicā: & in capite duro lusit amphibologia. Si quidē durum caput habet perucax, & durū caput habet qui offendit manū percutientis. Allusit autē ad morē eorū qui quempiā in ius uocant, quorū est & diem reo præscribere, & quur in ius uocetur misso libello exprimere.
- 63 *Ab inexpectato* Quidam interrogatus quid sentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehensus, tardus, inquit, mihi fuisse uidetur. Ludens ab inexpectato, significans quod non fugisset in tempore.
- 64 *Vxor molesta* Quidam deploranti quod uxor sua se de ficu suspendisset, rogo, inquit, des mihi surculum ex illa arbore ut inseram: per suspicionem ludens, quum uellet intelligi sibi molestam esse uxorem.
- 65 Quidam mirantibus quod humile candelabrum emisset, pransoriū erit, inquit, eludens iocoso mendacio, ne parcus uideretur. In conuiujs utimur humilioribus candelabris, ut exactius peruideamus quæ sunt apposita.
- 66 Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato ueluti laudans dixit: Quid

Quid huic abest, nisi res & uirtus? Similis iocus hodie apud Gallos uulgatissimus fertur, quum aiunt, Sum totus tuus, excepto corpore & bonis. Exceptio iocosa

Sybarita quispiam iter faciens per agros, quum uideret quosdam fodientes, dixit se spectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc uocem auditam quidam ita respondit, At mihi te audienti latus dolet. Tanta erat Sybaritarum mollicies, ut nullum opificium in ciuitatem admitteret, quod cum strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorum ferrariorum & lignariorum. Atque adeo ne gallum quidem gallinaceum in ciuitate phas erat alere, ne quid esset quod illis somnum interrumpere. Locus autem in hoc erat, quod agricola probabilius dixit sibi ex tam stulta uoce dolere latera, quam Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam patitur grauiter laborans, non spectator. Commemorat hoc Athenæus in duodecimo.

Quum testis qui se dicebat a reo uulneratum, interrogaretur an cicatrices haberet, ingentem in scemore cicatricem ostendit: tum aduersarius, latus, inquit, erat oportunius: significans illum uulnere letaliore dignum. 68 Salsus

Siculo cuidam Scipio prætor patronum causæ dederat hospitem suum, hominem nobilem, sed egregie stultum. Hic Siculus, Quæso, inquit, prætor aduersario meo da hunc patronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiens illum tam insigniter stultum, ut illo diuersam partem adiuuante posset etiam nullo patrocinante uincere. 69 Patronus malus

Quidam uidens Fauoniū, quum nulli adesset famuli, Pompeio per omnia inferuiente, usque ad pedum lorionem, pronunciauit Græcū uersiculum, *φῦ ρῖσι γυναίωσι μὲν ὡς ἄπαρ καλόν.* Id est 70 Obsequium humile

Clarissimis ut est decorum quidlibet.

Qui Scipionis gloriæ inuidebant dicere solent, illum esse egregiorum facinorum histrionem, Lelium uero collegam illius gestorem. Alludentes huc quod alius est actor fabulæ, alius autor. Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, sed Lelij consilijs. 71 Consiliarius

In Metiochū nimis in repub. sedulū, nihilque non agentē illa iactata sunt, 72 Ardelio

*μητιοχος μὲν στρατηγὴς, μητιοχος δὲ τὰς ὁδοὺς
μητιοχος δὲ ἄρτους ἐπιπλά, μητιοχος δὲ τ' ἄλλατα,
μητιοχος δὲ πάντα κέει, μητιοχος δὲ οἰμώξει* Id est,

Metiochus dux est, at idem, Metiochus curat uias,

Metiochus molit farinas, Metiochus panes coquit,

Metiochus fit cuncta solus, Metiochus plorauerit.

Est aliquid pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardelionem, qui nihil non faciebat belle, quum nihil faceret bene.

Quidam Atheniensis indisertus, sed factis strenuus, & artis peritior, quum alius oratione facunda meditataque, multa præclare polliceretur: Viri inquit, Athenienses, quæ iste magnifice disseruit, ego te efficiam. 72 Facere præstantius quam dicere

A 2 Sylla

- 73 *Patriæ
charitas* Sylla quum Præneste oppidum armis cepisset, decreuissetq; quicquid erat ciuium trucidare, hospitē suum iussit excipi, hoc beneficio pensare uolens hospitij communicati gratiam. At ille contra libere, Nolo, inquit, patriæ meæ extinctori debere uitam, simulq; turbæ ciuium sese admiscuit, & cum illis trucidatus est.
- 74 *Parfimonia
sordida* Seruus quidam ab hero Chio negociatore profugerat. Rogatus quur fuisset, quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quærit. Solet enim herus ille uinum mustum primæq; suauitatis uendere, ipse interim non bibens nisi subacidum ac uapescens.
- 75 *Parfimonia
sordida* Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus, Expectat, inquit, donec uinum fiat acidum. Habebat herum perparcum, qui non prius sinebat bibi uinum quam acuisset. Ita fiebat, ut familia semper acidis ac uapidis uinis uteretur.
- 76 Quidam seruum fugitiuum insequens, quum ille in pistrinum se proripuisset, ubi, inquit, alibi te reperire maluissim. Serui maxime oderunt pistrinum, eoq; detruduntur ob grauissima peccata.
- 77 *Ocium* Thessalus quidam interrogatus, qui nam essent Thessalorū deterrimi, qui, inquit, à bellicis negocijs ocium agunt. Barbari nesciunt uti pace.
- 78 *Domini
presentia* Equiso quidam interrogatus, quid maxime saginaret equum, Oculi, inquit, regis. Sentiens equum optime curari, si dominus frequenter adsit. Idem uult illud celebre, Frons occipitio prior est.
- 79 *Vitia pensata* Nestor apud Sophoclem ad Aiace se cōuicijs incessentē ita loquitur,
 ἔ μέμφομαι σε δεῶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις.
 De te queror nil, male loquens facis bene.
 Aliquid concedendum est uiris fortibus deq; repub. bene meritis, & bene pensat linguæ uitium, qui factis egregius est.
- 80 *Crassa
meritas* Quum Ægyptij qui diu fuerāt in præsidio, nec à quoquam dimittebantur, conspirassent, ut in Æthiopiam se conferrent, ac Psammetichus rex eo cognito, consecutus eos obtestaretur, ne patrios deos, uxores ac liberos desererent, quidam illorum ostenso membro genitali, respondit, ubicunq; hoc esset, ibi & liberos & uxores fore.
- 81 *Mortis me/
moria* Olim in diuitum epulis apud Ægyptios, unus quispiam cadauer ligneum, sed q̄ proxime ad uerum effictum ostendit singulis, dicens: In hunc intuens pota & oblecta te, talis post mortem futurus. Dubites quo animo id fecerint, utrum ut moderatius fruerentur uoluptatibus conditionis suæ memores, an auidius, utpote mox abituris.
- 82 *Assuescendum
optimis* Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex interuallo redisset, eumq; uidisset effusius ridentem, admiratus dixit se tale nihil unquam apud Platonem uidisse. Tanta res est iam inde à teneris, uirtuti assuescere.
- 83 Rhodius quidam ministro Romani Imperatoris multa uociferanti ferociter

rociter, Non curo, inquit, quid tu dicas, sed quid ille taceat. Loquacitas ca- *Mine inanes*
ret effectu, taciturnitas habet certiora consilia.

Ægyptius baiulus gestans quiddam uelis opertum, cuidam sciscitanti *84*
quid portaret, Ideo, inquit, obuelatum est ne scires, tu uero quur curiose ue- *Curiositas*
stigas, quod occultatum est. Solēt uectigalium redemptores explorare sar-
cinas. Ægyptij autem dicti sunt *ἄχθοφόροι*.

Byzantius quidam quum mœchum in uxore deformi deprehendisset, *85*
miser, inquit, quid opus erat Sapratoræ dote? Significās scēminæ tam de- *Adulterium*
formi non futurū fuisse qui concumberet, nisi dote cōductum. Nunc quum
illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapratoræ marito dare
dotem, quum esset qui gratis hoc faceret?

Quidam somniarat se uidere ouum ex lecti cubicularis fascia pendens il- *86*
ligatum. Id somnium retulit ad coniectorem. Is iussit, ut eo loco foderet, de-
fossū enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit
ad coniectorem, de auro dissimulans. Tum coniector, Quid? nihil ne de ui- *Nihil de*
tello? Somniator inuenerat aurum argento circūdatum in oui speciem: nec *uitello*
id latuit coniectorem.

Philosophus quidā Pythagoricus à futore emerat phecastia, calceamen- *87*
ti genus, non præsentibus nummis. Paucis post diebus redit ad tabernam *Lucri auiditas*
redditurus precium, quumq; clausam diu pulsaret ianuam fuit qui diceret,
Quid perdis operam tuam? Sutor ille quem quæris, elatus combustus est.
& addidit iocum in Pythagoricum. Id nobis quidem molestum est, qui in
æternum nostros amittimus, tibi minime, qui scis futurum, ut renascatur.
His auditis Pythagoricus treis denarios non inuita manu domum retu-
lit, subinde manu concutiens, uelut de lucro gestiens. Post quum hunc
animi affectum reprehendisset, redit ad tabernam, & ait sibi: Ille tibi ui-
uit, tu redde quod debes. simulq; per clostrum, qua se commissura laxa-
uerat, treis denarios in tabernam immisit, pœnas à seipse exigens impro-
bæ cupiditatis, ne assuesceret alieno. Prudenter ille quidem qui morbo sup-
pullulanti statim occurrit.

Vopiscus in diuo Aurelio refert apophthegma scurræ cuiusdam, qui di- *88*
xerit, in uno anulo bonos principes omnes sculpi posse. Sentiens esse ma- *Bonorum*
gnam Imperatorum numerum, sed in his perpaucos bonos. *paucitas*

Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui dignissimus, *89*
quum ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu, dixitq;. O nobi- *Principatus*
lem magis quàm felicem pannum, quem si quis penitus cognoscat, quàm *solicita res*
multis periculis, solitudinibus ac miserijs sit refertus, ne humi quidem ia-
centem tollere dignetur.

Proconsul quidam Romanus in Sicilia conspicatus quendam adole- *90*
scentem admodum sui similem, rogauit similitudinis causam, quum pater *Retortus*
suis *iocus*

suus nunquam adisset Siciliam, At meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorfit Siculus, nihil ueritus secures ac uirgas proconsulis. Simillimum huic dictum in Augusto.

91 *Largitio* Quidam dixit eum qui primus populo Romano dedit epulum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vnde Cæsar Augustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largitionibus. Insyncerus fauor est, qui donis emitur. Quæ si minuas, ingens murmur: si tollas, seditio grauis oritur.

92 *Auro pugnare* Philippus Macedonum rex, quoniam pleraq; dando perfecit potiusq; bellando, iactatum est in illum, non Philippum, sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutarchus in uita P. Amilij.

93 *Sobrietas* Romulus primus urbis Romanæ conditor legitur uini fuisse parcissimus. Is ad cœnam uocatus, quum ibi minimum bibisset, eò quod postridie negocium haberet, dicunt illi familiares: Si ad istum modum bibant omnes homines, uinū esset uilius. Ille respondit, imò uero charius, si quantum quisq; uolet, bibat: nam ego bibi quantum uolui.

94 *Clementer* Porfena demiratus egregium animum Mutij Sceuolæ, qui iratus dextræ suæ, quod in stringendo ferro errasset, foculo impositam eam exuri passus est, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti, eisq; refer, te quum uitam meam petieris, à me uita donatum.

94 Tarquinius Superbus iam exul factus, dixisse fertur, se tum deniq; cognouisse quos habuisset amicos fidos, quos infidos, cum neutris gratiam referre posset. Qui commodi gratia sunt amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam. Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.

95 *Amor glorie* Horatius rediens ad suos, trium Curiatorum fratrum quos occiderat spolia gestabat, quorum uni desponsa fuerat Horatij soror uirgo. illa agnoscens sponsi paludamētum quod ipsa manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu sponsum mortuū inlclamat. Horatius sororem gladio transfigit, dicens: Abi hinc cum tuo præpropere amore, oblita fratrum mortuorum uiuicq; oblita patriæ. Tantum ualuit amor laudis, & patriæ gloria.

96 *Pudicitia coniugalis* Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam uenisset à Sexto Tarquinio ui stupratam, quærenti uiro ex more, satin saluæ? Minime, inquit Lucretia, quid enim salui mulieri amissa pudicitia? Vestigia alieni uiri Collatine in lecto sunt tuo. Sed corpus tantum uiolatum est, animus insons est, mors testis erit: his dictis cultrum quem abditum habebat in cor infixit, & collapsa est moribunda.

97 *Libere* C. Plantius consul de Priuernatibus, qui à Romanis descuerant, ad senatum retulit: ac uariantibus sententijs, quidam Priuernatum legatos percontatus est, quam pœnam uiderentur meruisse. eam, inquit è legatis unquam merentur qui se libertate dignos censent. Hic consul, quid, inquit, si uobis pœnam remittimus, qualem uobiscum pacem habituri sumus? Si bonam

nam

nam dedēritis, inquit, & fidelem & perpetuam: si malam, haud diuturnam.

A Papyrio Cursore uiro impigro equites ausi sunt petere, ut pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille, ne nihil, inquit, remissum dicitis, remitto ne utique dorsum demulceatis, quum ex equis descenderitis. Hoc non erat remittere laborem, sed equo curando aliquid adimere.

Appius populo Romano exprobrabat, sibi acceptum ferri debere, quod ex muto & elingui facundum haberet consulem, de L. Volumnio collega sentiens. Ibi L. Volumnius. Quam mallem, inquit, tu à me strenue facere, quam ego abs te scite loqui didicissem.

Romani dicebant, prima Gallorum praelia plusquam uirorum esse, potestrema minus quam foeminarum, quod primo impetu feroces essent, mox demitterent animos.

Quum exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius consul equo praeuectus ad portam castrorum adixit, ut quicumque miles ad uallum tenderet, siue Samnis esset, siue Romanus, pro hoste haberetur. Quod pergis, inquit, miles: Hic arma & uiros inuenies, nec uiuo consule tuo, nisi uictor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue an cum hoste pugnare malis.

Sagunto à Pœnis contra foedus oppugnato, Romani legatos miserunt Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium Princeps ferocius respondisset, Romanus sinu ex toga facto, En, inquit, uobis bellum & pacem apportamus, utrum placet sumite. quum Pœni ferocius reclamarent, daret utrum uellet, Romanus effuso sinu, Bellum, inquit, damus. Responderunt Pœni se accipere, eoque animo gesturos, quo ille daret.

Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quum rogaretur ut laborare ac uulneribus æger sese in castra reciperet, Non est, inquit, uictoris laborare, moxque hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

Quum ob bene nauatam operam ante prædæ diuisionem è singulis rebus, equis & captiuis, denos sibi eligere iuberet, insup & equo pulcherrimo donatus à consule, Lætor, inquit, à consule laudari, equumque fortitudinis præmiū lubens accipio, cætera non tam decora quam mercedem non accipiam: fuitque communi reliquorum forte contentus. Nec aliud extra ordinem petiit, quam ut Volscus quidam uir probus & æquus, quo hospite & amico fuerat usus Coriolanus, non uenderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est, quam uictoriæ.

Quum Coriolanus merito iratus ingrato populo Romano, exitium urbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset, Veturia mater unà cum uxore filij ac liberis in castra uenit. In cuius complexum quum accurreret Coriolanus, Sine, inquit illa, prius sciam, utrum ad hostem an ad filium

A 4 lium

lium uenerim, & utrū captiua, an mater in castris tuis sim. Hęc aliaq̃ quom̃ dixisset, matrem complexus, Expugnasti, inquit, & uicisti iram meam. Patria te mihi quamuis merito inuisam, huius precibus dono.

6 *Salubritas iu-
eta fecūditati* Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis consul, aiebat, neque fecundissimis locis agrum insalubrem parandum, neque effcetis saluberrimum. Frustra salubris est locus, ubi peritur fame. Et frustra fertilis est, ubi non licet uiuere.

7 *Seuere* Manlius consulatum magno consensu recusauit, excusans aduersam ualitudinem oculorum: sed instantibus cunctis, alium, inquit, Quirites querite, cui mandetis istum honorem. Nam si me suscipere coegeritis, nec ego mores uestros ferre, nec uos meum imperium perpeti poteritis.

8 *Ingratitudo* C. Figulus in petitione consulatus repulsam passus est. Id eo grauius tulit, quod patrē haberet bis consulē. Ad hūc quom̃ postridie comitorū complures uenissent cōsulendi gratia, Nam erat iuris ciuilis peritissimus, omnes dimisit, ita præfatus, omnes consulere scitis, consulem facere nescitis.

9 *Arrogantia
felix* M. Drusus tribunus plebis non contentus L. Philippū consulem præcipitasse in carcerem, quod se loquentem ausus esset interpellare, quom̃ senatus ad eum misisset, ut ueniret in curiam: quur non potius, inquit, senatus ad me uenit in Hostiliam rostris propinquam? Quid consequutum? Tribunus senatus autoritatem despexit, senatus tribuni uerbis paruit.

10 *Crudeliter* C. Fimbria procurarat ut Scæuola in funere C. Marij iugularetur, quē ut cognouit ex uulnere recreatum, apud populum deferre instituit. Rogantibus quid optimo innocentissimoq̃ uiro esset obiecturus, Obijciam, inquit, quod parcus corpore telum recepit, quasi hoc ipsum crimen esset non perisse.

11 *Improbitas* Quom̃ M. Tullius in senatu dixisset incendium à Catilina excitatum, Sentio, inquit Catilina, idq̃ si aqua non potuero ruina extinguiam. Vox non hominis, sed furia.

12 *Seueritas* Manlius Torquatus quom̃ è Macedonia uenissent legati, graues querelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, à senatu petijt ne quid ea de re statuerent, priusquam ipse causam cognouisset. Quom̃ senatus illi cognitionem detulisset, domi sedit, solusq̃ utrique parti per totum biduum uacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam. Quom̃ Syllanum filium pecunias à socijs accepisse probatum sit, & repub. eum & domo mea indignum iudico, protinusq̃ è conspectu meo abire iubeo.

13 *Seueritas
patris* Aulus Fuluius filium ingenio, literis & forma florentem, quoniam in Catilinæ castra properabat, ex itinere retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genui.

14 M. Castritius Placētia magistratū gerens, Cn. Carboni consuli iubenti decre

decretum fieri, quo sibi obsides à Placentinis redderentur, non paruit: atq; *Fiducia se/*
 adeo minitanti dicentiq; , multos habeo gladios, respondit, & ego annos: *neclutis*
 declarans se senectutis præsidio fretum, non metuere gladios.

Cælius quum nec triumuiris obtemperaret, & multa libere de C. Cæ/ *15*
 sariis tēporibus loqueretur, admonētibus amicis, ut sibi caueret, Dux, inquit, *Fiducia etatis*
 res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos, mihi maximam suppeditant *& orbūatis*
 fiduciā, senectus & orbitas. Senex cito periturus est etiamsi nemo occidat.
 Et orbus nec habet quos curet, nec habet quibus timeat. Solet enim ultio
 in liberos propagari.

Quū navis qua Granius prætorius quæstor uehebatur in Scipionis po *16*
 testatem uenisset, Scipioq; cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, *Animose*
 quæstor ita respondit, Cæsar's milites salutē dare non accipere solent. Tan
 tum loquutus pugione sese confodit. Hos animos Cæsar suis inspirauerat.

Granius patrono malo quum dicendo uocem obtudisset, suasilit ut simul *17*
 ac domum redisset, frigidū mullum biberet. quum is respondisset, Perdam *Patronus*
 uocem si id fecero, melius est, inquit Granius, perdere uocem, quàm reum. *malus*

M. Lucillum quod Bruti & Cassij partes sequutus fuerat, M. Antonius *18*
 occidit. Huius mortem quam Volumnius, qui uiuum familiariter coluerat, *Amice*
 sine fine deploraret, ad Antonium pertractus ait: Iube me protinus ad Lu
 culli corpus ductum occidi. Neq; enim illi extincto superesse debeo, quum
 ei infelicis militiæ autor extiterim.

C. Furius Cresinus è seruitute liberatus, quū è paruo admodū agello lar *19*
 giores multo fructus perciperet q̄ ex amplissimis uicini, in magna inuidia *Industria*
 erat, quasi fructus pelliceret ueneficijs. Quamobrē illi dicta dies est, à S. Al *lucrosa*
 bino Curuli. Reus metuens damnationem quum in suffragium oporteret
 ire tribus, omnia instrumenta rustica in forum attulit, adduxit & filiam ua
 lidam, bene curatam ac uestitam, ferramenta egregie facta, graues ligones,
 uomeres ponderosos, boues saturos: postea dixit, Veneficia mea Quirites
 hæc sunt, nec possum uobis ostendere aut in forum producere lucubratio
 nes, uigilijsq; & sudores. Omnium sententijs absolutus est.

Qu. Flavius apud populum reus actus accusante C. Valerio, quū qua *20*
 tuordecim tribuum suffragijs damnatus esset, proclamauit se innocentem *Ira impotens*
 opprimi. cui Valerius æque clara uoce respondit, nihil sua referre nocens an
 innocens periret. Ea uox tam uiolenta reliquas tribus reo conciliauit, itaq;
 reus, quem prostratum credebat, absolutus est.

Pomponius Atticus in funere matris quam extulit nonagenariam, ipse *21*
 natus annos sexaginta septem, gloriatus est, quod nunquam cum matre in *Tranquillitas*
 gratiam redisset, nunquam cum sorore fuisset in simultate, quam propè æ/
 qualem habuit. Hanc uocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos.
 Plus autem est non redisse in gratiā, quàm non fuisse in simultate. Matrem
 nunq; offenderat, inter ipsum & sororem etiamsi quid incidit offensarum,
 nunquam

nunquam exierunt in similitudinem, quæ tamen inter fratres & sorores frequenter acerrimæ solent existere.

*Fides hostium
legatis serua'*
22 Amissa classe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda confultabant. Amilcar negabat se audere ire ad consules, ne idem accideret ipsi à Romanis, quod Pœni fecerant Cornelio Asinæ consuli, cui legato catenæ sunt iniectæ. Hanno melius sentiens de fide Romana, profectus est. Cui liberius exponenti causam tribunus militum minitans dixit: & illi posse accidere, quod accidisset Cornelio consuli. Hic uterq; consul tribuno silere iussit: Isto, inquit, metu Hanno, te fides nostræ ciuitatis liberat.

*Hostis aut per
dendus, aut de
merendus*
23 Samnitibus consultantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas inclusis fieri deberet, Herennius Pontius suasisit, ut inuiolatæ dimitterentur. Postero die eadem de re cōsultus, respondit ad unum usq; dendas. Sentiens aut clementer magno beneficio demerendos hostes, aut irreparabili iactura uires illorum comminuendas. Neutrum secutus est exercitus, sed sub iugum missos contumelia magis illos in se prouocauit.

Moderate
24 M. Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amisit à Gabinianis militibus Ægypti occisos. Horum interfectores Cleopatra ad illum uinctos misit, ut in eos pro arbitrato suo animaduerneret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius uindictæ potestatem non suam, sed senatus esse debere.

*Seueritas in
uxorem*
25 C. Sulpitius Gallus uxorem repudiavit, quod aperto capite fuisset foris, Lex, inquit, tibi meos unius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta cōparato, his esto speciosa: alijs uelle uideri formosam, in suspitione & in crimine hæreat necesse est.

*Adulans
libertas*
26 Tiberio senatum ingrediente, surgens adulator quidam exclamauit, esse libere loquendum, nec reticenda quæ ad reipub. attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipso etiam Tiberio attento: Audi, inquit Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licet nullus audeat palàm fateri. Impendis te ipsum nobis, corpus tuum diurnis nocturnisq; laboribus & curis pro reipub. conficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans, C. Seuerus subiecisse fertur, Ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

*Decorum
personæ*
27 Quum in senatu uariantibus sententijs, Cato censeret perpetuam dictaturam, ut tyrannicam potentiam è reipub. tollendam, Bibulus quum esset Pompeio inimicus primus in senatu rogationem tulit, ut unicus cōsul Pompeius decerneretur. Aut enim, inquit, reipub. ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus, qui priuatam similitudinem posthabuit reipub. commodis. Eam sententiam Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licet ab ipso non debuisset proficisci.

28 Rutilius quum aliquando Romæ adisset Musonium, rogauit, dic mibi Musoni, Iuppiter Seruator quem tu imitaris num sceneratur? Notas illius inopiam

inopiam, qui cogere interdu[m] accipere mutu[m]. Ad hoc aridens Mu-
sonius. At ne scenerat quidē Rutili. Turpius est ad scenus dare q̄ accipere.
At Rutilius, quū ipse faceret quod grauius est, obiecit illi quod erat leuius.

Valerio Publicolæ Iouis ædem dicanti, iamq̄ ex more postem tenenti, 29
Marcus illius frater, derepente funestum nuncium ingessit dicens: O cōsul, *Fortiter*
filius tuus morbo perijt in castris. Ob eum nuncium mœstis omnibus. Pu-
blicola nihil commotus, Cadauer, inquit, quolibet abijcite, simulq̄ dedica-
tionem solenni ritu peregit. Nec tamen uerum erat perisse filium, sed data
opera factū est, ut à dedicatione reuocaretur, atq̄ is honos ad aliū trāsiret.

Cesetius eques Romanus, quum à Cæsare filium abdicare iuberetur, 30
quod is tribunus pl. cum Marullo collega ei inuidiā mouisset regni affecta *Pietas in filiū*
ti, Citius, inquit, Cæsar tu mihi omnes filios meos accipies, quam ego ex
his unum nota pellam mea.

Titus Labienus equiti strenuo de præda Gallica aurum donauit. Id ui- 31
dens Scipio dixit equiti: Habebis donū uiri diuitis. Hac uoce audita eques *Honor pre-
cio prior*
aurum ad pedes Labieni abiecit. Idem quum audiret Scipionem dicen-
tem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abijt. Miles au-
rum contempsit, honorem amplexus est.

Q. Fabius Minutius, hortante filio ut locum idoneum paucorum iactu 32
ra caperet, Vis ne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonens non esse boni *Vitam nemo
contemnit*
ducis, ullius militis incolumitatem contemnere.

Fabricius Cineæ Epirotarū legato, magnā auri uim dono offerēti, recu- 33
savit accipere, dicēs se malle imperare aurū habentibus q̄ habere aurum. *Auri cōtēptus*

M. Liuius fuso Hasdrubale, nonnullis suadentibus ut hostes ad interne- 34
cionem insequeretur, aliqui, inquit, & supersint, qui de uictoria nostra nun- *Clementer*
cium hostibus perferant.

Varro Pauli collega, quoniam ex Cannensi pugna quæ Romanis fuit 35
infelicissima superfuit, honores à populo delatos recusauit, dicens feliciori- *Virtus infelix*
bus magistratibus opus esse reipub. Quum animum gereret inculpatum,
fortunæ suæ reipub. ultro pœnas dare uoluit, uir ob hoc ipsum summis di-
gnus honoribus.

Curius deuictis Sabinis cum ex senatus cōsulto ei ampliaretur agri mo- 36
dus, quē consummati milites accipere solent, recusauit, & gregaliū portione *Aequalitas*
contentus fuit, dicens esse malum ciuem, cui non esset satis id quod cæter-
is esset satis.

Hortensius orator ob cultum mundiorem, ac gesticulationes in dicendo 37
molliores, crebro male audiebat in ipsis etiam iudicijs. Sed quū Lucius Tor *Affabilitas*
quatus, homo subagrestibus & infestius moribus, quum apud concilium
de causa Syllæ quæreretur, non iam histrionem illum diceret, sed gesticula-
tricem, Dionysiamq̄ notissimæ saltatriculæ nomine compellaret: tum uoce
molli demissaq̄ Hortensius, Dionysia, inquit, Dionysia malim equidem
esse.

esse, quàm quod tu Torquate ἀμπαρος, ἀγροδίαιρος, ἀπρόσιρος, id est inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculose maledicit alteri, cui uel idem, uel simile, uel diuersum, sed deterius uitium potest obijci.

38 *Prolongi* L. Crassus orator de Menenio homine prælogo dixit, quod quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornicem offenderet. Locus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, ut uix hasta possis contingere curuaturæ summum.

39 *Retortum* Idem censor Cn. Domitio collegæ exprobranti quod ob murenam in uiuario mortuam lachrymasset: At tu, inquit, quum uxores tres extuleris, nullam emisisti lachrymam. Scite retorsit conuitium. Notauit illum quasi curasset uxorum mortem. Et alioqui turpius est, in uxoris funere non flere, quàm ob murenam emittere lachrymas.

40 *Crimen re-
tortum* Idem Cn. Domitius L. Crasso exprobrauit, quod censor tanti habitaret, eò quod in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius milia nummum identidem promittens. Crassus ut erat festiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipse domum suam estimaret. Is respondit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus, Quanto igitur, inquit, eam minoris aestimas, si decem arbusculas succidero? Ex fuerunt loti patula ramorum opacitate lasciuæ, quum Domitius respondisset, tricies sestertio: Vter, inquit Crassus, nostrum luxuriosior, egone, qui decem columnas centum milibus nummum emi, an tu qui decem arbuscularum umbram tricies sestertium aestimas? Ita est ingenium hominum, ad aliena uitia perspicax, ad sua cæcum.

41 *Potestas
specta* Lucius Philippus consul L. Crasso summæ dignitatis & eloquentiæ uiro, manum iniijci iusserat, eò quod uocem illius indigne ferret, qua dixerat sibi alio senatu opus esse. At Crassus reiecto lictore, non es, inquit, mihi tu Philippe consul, quando ego tibi non sum senator.

42 *Ex nomine
iocus* L. Crassus Mummiū cognomēto Diuiforē, dixit ita sibi nomē inuenisse in campo Martio, quemadmodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam.

43 *Festiuiter* L. Crassus cuidam roganti num molestus esset illi futurus, si bene mane ante lucem ad eum ueniret, cum respondisset, non eris molestus, & ille subiecisset, Iubebis igitur te suscitari? Crassus, at tu certe negaras te fore molestum. Venire non erat molestum, sed suscitari molestum. At percontator hoc ipsum quærebat, an si mane ueniret cōsulturus, futurus esset molestus. Crassus per iocū sic interpretatus est, ut si ueniret mane, ne molestus esset.

44 *Irrisio* Idem apud Perpennam iudicem defendebat Aculeonem, quem accusabat L. Ælius Lamia homo deformis. Is quum interpellaret odiose, audiamus, inquit Crassus, pulchellum puerum. Huic dicto quū esset arrisum, Ingenium, inquit Ælius, ipse mihi fingere potui, formā non potui. Tum Crassus, Audiamus igitur, inquit, disertum. Multo arrisum est uehementius.

45 *Iocus intem-
pestiuus* L. Portius Nasica quum ex more conceptis uerbis à Catone censore rogaretur, habes ne uxorem ex animi tui sententia, habeo, inquit, at Hercle non

non ex animi tui sentētia. Verū ob eū iocū intēpestiuū, mulcta illi dicta est.

Scipio Nafica quum ad poētam Ennium uenisset, eiq̄ ab ostio quærenti 46
Ennium, ancilla dixisset eum domi non esse, Nafica sensit illam hoc domini Lepide
iussu dicere, & illum intus esse. Ac tum quidem dissimulans abiit. At paucis
post diebus quum ad Nasicam uenisset Ennius, eumq̄ à ianua quæreret, ex
clamat ipse Nafica se domi non esse. Tum Ennius. Quid? Ego, inquit, non
agnosco uocē tuam? Hic Nafica, Næ tu homo es impudens, ego quum te
quærerem, ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipsi?

Idem Nafica quibusdam dicentibus res Romanas iam in tuto esse, extin 47
ctis Carthaginensibus, & Græcis in seruitutem redactis, Immo inquit, nūc Ociū inutile
demum summo in periculo sumus, posteaquam nulli supersunt, quos uel ti
meamus, uel reuereamur. Sensit inimicos per occasionem utiles esse nobis,
per quos non licet impune secureq̄ negligentes esse.

Idem cum ædilitatem curulem adolescens peteret, ac ut candidati solent 48
manum cuiusdam opere duratam prensaret, rogauit hominem, num mani Iocus intem
bus ambularet. Hoc dicto rusticanæ tribus suspicantes sibi exprobratā pau pestiuus
pertatem, effecerūt ut repulsam ferret. Tantum obfuit iocus intempestiuus.

In Gallico triumpho, milites hos uersiculos iactabant in Cæsarem. 49
Urbani seruate uxores, mœchum caluum adducimus. Impudicitia

Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpisti mutuuum.

Notabant quod in prouincia agens alienas uxores auro corruperet, Romæ
non emerit, sed mutuuum sumpserit, quod uxor ipsius male audiret de Clo
dio. Nisi forte quiddam obscœnius intelligi uoluerunt. Nam Suetonius ali
quanto post commemorat, quod Curio pater in oratione quadam appellat
illum, omnium mulierum uirum, & omnium uirorum mulierem.

C. Gracchus ad quendā Cornelix matri obtrectantē, Tu, inquit, Corne/ 50
liam uituperare audes quæ Tiberiū peperit? Et adiecit, Qua fronte te Cor/ Pictas in
nelix comparas, an tu peperisti ut illa? Atqui nemo ciuis ignorat, diutius il/ matrem
lam sine uiro fuisse, quam te uirum. Is in quem hæc dicebantur, male audie
bat de mollicie.

Populus Romanus Carbone pollicente quippiā & addente iusurandū 51
cum execratione, populus uicissim iurauit se illi non credere. Probis uiris & Diffidentia
iniuratis habenda fides, leuibus ne iuratis quidem. Refertur ad id uer
sus Menandricus,

τροπὸν εἰδ' ὁ παρθένου τοῦ λείονος, οὐ λόγῳ. id est,
Suadet loquentis uita non oratio.

Silenus senex, à Mida captus, rogatus est quid esset homini optimū: diu 52
silentium tenuit, tandem adactus ut diceret, respondit, optimum esse nunq̄ Vita misera
nasci, proximum quàm ocysime aboleri, atq̄ hoc precio dimissus est.

Iulij Drusi ædes publicolæ pluribus ex partibus patebant uicinorū pro/ 53

B spectui.

- spectui. Hoc incommodum faber se quinque talentis correcturum pollicebatur, effecturumque ne pars aliqua esset obnoxia prospectui. Tum Drusus Decem, inquit, dabo, si talem reddas domum meam, ut undiquaque pateat omnium oculis, quo non uicini tantum, sed omnes ciues perspicere possint, quomodo domi meae uiuatur.
- 54 *Vita pura* M. Seruilius dissuasurus legem quam ferebat M. Pinarius, dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixerero, num mihi maledicturus es, ut caeteris soles? Vt sementem, inquit Pinarius, feceris, ita & metes, per allegoriam minitans illum male auditurum, si malediceret.
- 55 *Maledictus male audit* Libo quum Seruilio Galbae dixisset, quando tandem Galba exhibis de tridinio tuo? mox audiit, quum tu de cubiculo alieno. Libo notauit Galbam, quod L. Scribonio trib. plebis iudices ferret familiares suos, & conuiujs corruptos. Galba uicissim illum notauit adulteri.
- 56 *Retortum conuicium* Celebratur & Glaucia dictum in Metellum, Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors uille solet esse contigua. Notauit autem illum, quod multos sibi cibo largitionibusque deuinciret, quod idem alijs uerbis Libo obiecit Galbae. In corte aluntur animalia domestica.
- 57 *Iocus e fabula* Quum Sextus Titius se Cassandram esse diceret, ob coniecturam opinor, quod illa esset fatidica: multos, inquit Antonius, posses Aiaces tuos Oilcos nominare, notans illius impudicitiam. Nam Ajax Cassandram de templo Palladis raptam ui constuprauit.
- 58 *Correctum in peius* Quum Gallus qui testimoniū ferebat contra Pisonem, dixisset innumerabilem pecuniam Magio praefecto datam, idque Scaurus tenuitate Magi redargueret, erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conseruasse dico, sed tanquam nudus nuces legeret, in uentrem abstulisse. Correxerit sermonem suum Gallus, sed ita ut crimini corruptelae, crimen adderet luxus.
- 59 *Græcorum mores* M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorum uenalium, quorum ut quisque sciret optime Graece, ita esse nequissimum. Sentiens unam cum literis Graecorum mores ad Latinos demigrare, Vnde quod M. Tullius fuit iniquior Graecae nationi, propemodum uideri possit illi fuisse hereditarium.
- 60 *Ridicule* Testio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduersarium urgeret, ut diceret si quid uellet, dicam, inquit, si nucem fregeris.
- 61 *Iocus ex specie corporis* Huic simillimum est quod de Tito patre narrat Suetonius. quum scurtam multa in alios iacentem, prouocasset ut in se quoque diceret aliquid, Dicam, inquit, ubi uentrem exonerare desieris: alludens ad formam Caesaris, qui faciem habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis, Vtere lactucis ac mollibus utere maluis, Nam faciem durum Phoebe cacantis habes.
- 62 *Compilari uenire* C. Fabritius P. Cornelium hominem ut putabatur auarum & furacem, sed egregie fortem ac bonum imperatorem, suo suffragio fecerat consulem. Huic quum Cornelius ex more gratias ageret, quod immemor simultatis ipsum

ipsum fecisset consulem, bello præsertim magno & graui, nihil est, inquit, quod mihi gratias agas, si malui compilari quàm uenire. Compilamur furto, ueneunt bello capti. Proinde inimico fauit, cuius dexteritate sperabat fore, ne Romani uenirent in manus hostium.

Scæuola Septumuleio Anagnino, cui pro capite C. Gracchi, aurum erat repensum, roganti ut se in Asiam præfectum duceret, quid tibi uis, inquit, in sane, tanta malorum est multitudo ciuium, ut tibi hoc confirmem, si Romæ manseris te paucis annis ad maximas pecunias esse petenturum. Notauit auariciam hominis, præfecturam non ob aliud ambientis, nisi ut spoliaret prouinciales. ac ludens finxit, id citius consequuturum Romæ. Hoc dictum Fannius in annalibus ascribit Africano Æmiliano, qui dictus fuerit Iron.

63

Furax magis stratus

Q. Scæuola Publij filius, quum postulasset ut fundus cuius emptor erat sibi semel indicaretur, id quæ fecisset uenditor, dixit se pluris æstimare, & adiecit precio centum milia. Exemplum integritatis uix hoc seculo credibile.

64

Iuste

C. Publicius solitus est dicere P. Mummius, cuius tempore hominē esse. Sentiens illum dexteritate facilitateque ad omnem uitæ statum esse accommodum. Eodem sensu Pollionem Asinium omnium horarum hominem legimus. Et Tiberius Cæsar duos familiaris ab ipso dilectos omnium horarum amicos uocare solet.

65

Africanus censor tribu mouebat Centurionem, qui in Pauli pugna non adfuerat; ille quum diceret se custodiæ causa in castris remansisse, rogaretque quare ab eo notaretur, non amo, inquit Africanus, nimium diligentes. Dissimulauit Centurionis ignauiam, & accusauit nimium diligētem custodiam.

66

Salse

Liuius Salinator quum Tarentum amisisset, arcem tamen retinuit, multaque prælia præclare gessit. Quum autem post aliquot annos Fabius Maximus id oppidum recepisset, rogauit eum Salinator, ut meminisset se opera ipsius Tarentum recepisse. Quid ni inquit Maximus, meminirim. Nunquam enim ego recepissem, nisi tu perdidisses. Iocus hinc est, quod Maximus diuersum ex alterius uerbis excepit, quàm ille uolebat.

67

Ex uerbis aliter exceptis

Idem quum bellum aduersus Asdrubalem gesturus urbem egrederetur, monitus est à Fabio Maximo ne prius cum hoste cōsereret, quàm uires animique illius cognosceret. Is respondit se primam quancumque occasionem pugnae arrepturum. Percontantibus quid ita properaret, ut quàm celerrime, inquit, aut gloriam ex hostibus uictis, aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam. Virtus & ira sermonem hominis inter se partitæ sunt, illa triumphum auida, hæc iniustæ damnationis memor.

68

Vltio

Mancia quum audisset Antonium censorem, cui male uolebat, à M. Duronio de ambitu postulatum, aliquando, inquit, tibi tuum negocium agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet ex se quod agat.

69

Salse

Q. Opimius consularis quum esset adolescentulus male audiuit. Is Egilio

70

B 2 homini

Ab imitatione personæ homini festiuo, qui uidebatur mollior, nec erat, sic exprobrauit molliciem. Quid tu Ægilia mea, quando ad me uenies cum tua lana & colu? lepide re-
torfit Ægilius, Non pol, inquit, audeo, nam me ad famosas uenit mater ac-
cedere. Alter simulabat orationem uelut ad fœminam, alter accepta persona
simulationem uertit in irrisionem.

71 *Submorosus iocus* Inter falsa commemorat & illud M. Tullius ex Neuio, apud quem filius
dicit patri, Quid ploras pater? isq; respondet, mirum ni cantem, condemna-
tus sum. Indignatur senex submorosus rogari quur ploret, quasi damnatus
magis cantare debuisset. Perinde quasi si quis interroget ægrotum: quur su-
spiras, aut quur decumbis?

72 *Literarum interpretatio* Scaurus accusabat Rutilium ambitus, quum ipse cõsul esset factus, ille re-
pulsam tulisset, & in tabulis eius ostendebat literas A F P R, easq; sic
interpretabatur, Actum fide P. Rutilij. Contrà Rutilius dicebat illis signifi-
cari, ante factum, post relatum. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat,
exclamabat, Neutrum illis literis declarari. Quum Scaurus dixisset, quid igitur?
festiuiter in ipsum torfit, Æmilius fecit, plectitur Rutilius. Probabilius
enim erat illum ambitum cõmississe qui obtinuerat, quàm qui repulsus erat.
Simile quiddam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic Ro-
mam profecto quum ostendissent has literas saxo insculptas S P Q R,
quibus significari uolunt, Senatus populusq; Romanus, ac uelut hospes ro-
garetur, quid sibi uellent illæ literæ, dissimulans dixit, Stultus populus quæ-
rit Romam.

73 *Autoritas personæ* M. Scaurus quum pro rostris accusaretur, quod à rege Mithridate ad pro-
dendam rempub. pecuniam accepisset, ita causam suam egit, Iniquum est
Quirites quum inter alios uixerim, apud alios me rationem uitæ reddere.
Sed tamen audebo uos interrogare, Varius Sucronensis ait M. Æmilium
Scaurum mercede corruptum P. R. prodidisse, M. Æmilius Scaurus huic
culpæ se affinem esse negat, utri creditis? Nominato tantum actore & reo,
populus accusationem reppulit.

74 *Hereditaria* C. Memmius quum accusaret Bestiam reum, cui patronus erat Scaurus,
ac forte funus quoddam duceretur: Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, si
potes esse possessor: notans Scaurum, qui male audiebat, quod Phrygionis
Pompeij bona sine testamento possideret.

75 *Ab inexpectato* Quum Silus testis læsisset Pisonem reum cui Crassus aderat, prolato cri-
mine, quod se in eum dictum audisse dicebat: potest fieri, Sile, inquit Crassus,
ut is unde te audisse dicis, iratus dixerit. Annuit Silus. potest etiam, inquit,
fieri, ut tu non recte intellexeris: quum id quoq; toto capite annuisset Silus,
ut se Crasso daret, subiecit Crassus, Potest etiã fieri, ut omnino quod te au-
disse dicis, nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationem, ut Silum
testem omnium risus obrueret.

76 C. Lelius cuidã malo genere nato, obijcanti sibi quod indignus esset suis
maiori

maioribus. At Hercle, inquit, tu tuis dignus es. Id si dicas bono uiro ex bonis prognato laus est: sin malo ex malis prognato, graue conuitium est. *Ex iisdem uerbis retortum*

M. Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti, ac satis contumeliose interroganti, quid fers Cinciole? Vt emas, inquit, si uti uelis: notans illum quod donatis & commodatitijs rebus uti gauderet. Allusit autem ad illud decantatum in primis, emere malo quam rogare. Adhęc, amphibologia est in uerbo ferre: fert enim qui promulgat legē & fert qui portat aliquid uenale. *77 Irrisio retorta*

M. Lepidus quum in campo sese exercentibus ipse in herba recubisset, uellē, inquit, hoc esset laborare. Huius generis est Terentianū illud, Quam uellem mos esset amicis etiam noctu operam dare. Optat enim adolescens quod fieri non potest. *78 Ab impossibili*

Quum M. Lepidus censor M. Antistio Pyrgensi equū ignominia causa ademisset, & amici uociferantes quærerent, quid ille patri suo responsurus esset, quur ademptum sibi equum diceret, quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus ac frugalissimus esset, dicat, inquit, me nihil horum credere. In simili argumēto lusit Augustus, sed ciuilius, dic me tibi displicuisse. *79 Salse*

Pomponius uir insignis multis uulneribus in bello acceptis quum ad Mithridatem adductus ab eo quæreretur, an si curaret eum, uellet sibi esse amicus. Si tu, inquit, Romanis amicus fueris, me quoq; amicum habebis. *80 Fides erga patriam*

Spurina aruspex admonuit C. Cæsarem caueret discrimen ingens quod ultra Calendas Martias non proferretur. Eo die quum iret in senatū, Spurinae forte obuio, quid ais, inquit, nonne uenere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, sed nondum præteriere. Nam eodem die cæsus est Cæsar. *81 Diuinatio*

Spartaco in Crassum omnes mouenti copias, quidam equum dono obtulit. At ille, Si uicero, inquit, plurimos ex hoste equos habiturus sum, Si uictus fuero, nec hic mihi futurus est usus: simulq; cum dicto equum gladio transfuerberatum interemit. *82 Barbarice*

Quum Pompeius graui laboraret inuidia propter immodicam potentia, & ob uulnus fascia linea tibiam uinctam haberet, dixit aliquis, quid refert ubi gestet diadema in capite an in crure? Nam candidum amiculum olim erat insigne regum. *83 Potentia inuidiosa*

Quoniã Fabius contando eludebat hostē quū Marcellus uiribus urgeret Annibalem, ille dictus est clypeus Romanorū, hic ensis, quod illi præcipuū studium fuit, ne quid cladis acciperent Romani, alteri ut hostem perimeret. *84 Clypeus Gladius*

DIVERSORVM GRAECORVM APOPTHEGMATA

Anytus amicorum Alcibiadis unus, eum ad cœnam rogarat: ille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comestabundus irrupit, stansq; ad ostium cœnaculi iussit famulos uasa diripere, & ad suas eades deferre, qui ferè dimidium asportarunt: alijs conuiuijs Alcibiadis uolentam superbiam criminā. *85 Amicitia fiducia*

B 3 minā

minantibus, Anytūs dixit illum humaniter egisse, cū quum totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquisset.

86 *Institutio* Hippomachus Alientes quum aliquando uideret adolescentes quos exercebat, è foro carnes efferentes, dicebat se procul agnoscere suos esse discipulos, quod institutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis.

87 Quibusdam laude uehentibus procerum quempiam, ac prælongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamen idoneum, sanè inquit, si pendens in alto corona esset detrahenda.

88 *Turba sine duce* Demades orator uita defuncto Alexandro dixit se uidere exercitum Macedonum principe orbatum, Cyclopi similem. Sentiens turbam militum, nisi adsit dux cordatus ac uigilans, nulli esse usui. Quemadmodū Polyphemus adempto oculo, frustra uastum corpus ac uires habebat immanes.

89 *Arte tractata plebs* Idem quæstor, populo huc persuaso ut ijs qui ab Alexandro descuerant triremes auxiliares mitterent, iubentiq; ut ilico pecunias depromeret, paratæ sunt, inquit, pecuniæ, o uiri Athenienses, quas in congios deposueram, ut singuli minæ dimidium acciperetis. Verum si has mauultis in hunc usum erogari, per me quidem ut uestris sicuti lubet utamini licet. Hoc sermone fregit impetum populi, nolentis illa distributione spoliari. Sic interdum ut indomitæ beluæ, arte ad meliora consilia auocandus est populus.

90 *Sobrietas* Prandens apud Phocionem, quum apparatus admodum tenuem uideret, demirror, inquit, o Phocion, te rempub. administrate, quum possis ad istum prandere modum. Bis errans, & quod lucri tantum causa putaret ad eundam rempub. & quod luxum probaret in eo, cui maxime conueniebat sobrietas. Sed Demades alios è suis moribus æstimabat. Erat enim & pecuniarum auidus & luxui deditus.

91 *Libera monitio* Quum uidisset Philippum largius potum cum amicis saltasse per mediã captiuorum turbam, eisq; petulanter exprobrasse suam calamitatem, libere dixit, Quum o rex fortuna tibi Agamemnonis personam imposuerit, non pudet te factis agere Therisiten? Ea uox totum regem in diuersum uitæ genus immutauit.

92 *Libere* Quum Athenienses uellent Alexandro diuinos honores decernere: Videte inquit, ne dum cælum custoditis, terram amittatis. Alexāder enim amiebatur monarchiam. Absurdum autem erat eos sic alium donare cælo, ut ipsi terra sua pellerentur.

93 *Lepide* Iocari solet in Demosthenem, quod cæteri quidem oratores dicerent ad aquam, ipse uero & scriberet, taxans eum quod nunquam nisi de scripto diceret, tum esset ὑπογράφους. Contrà Demades ut largius bibebat, ita ualebat extemporali dictione. Rhetores olim dicebant ad Clepsydram.

94 *Inimici utiles* Onomademus Chius posteaquàm aduersam factionem superasset, quibusdam censentibus omnes diuersæ factionis urbe pellendos, negauit expedire, dicens se uereri, ne omnibus inimicis ad unum eiectis, inter amicos existerent

sterent dissidia. Sentiens sic esse multorum ingenium, ut si desint inimici, in quos naturæ malitiam exerceant, amicos impetant.

Simonides Pausaniæ Lacedæmoniorum regi subinde de rebus à se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irrisionem hortanti, ut aliquid sapienter ipsum admoneret, Moneo, inquit, ut te memineris hominem esse. 95
Liberæ ad
monitio

Idem reprehendentibus, quod ad quæstum scriberet, iocari solet, sibi duas arcas esse domi, alteram pecuniæ, alteram gratiarum: priorē se reperire plenam, alteram semper uacuum. 96
Mercedis
amor

Idem quum cæteros laudando uenaretur, ut aliquid darent, interrogatus quur non & Thessalos captaret. Stupidiores sunt, inquit, quàm ut à me falli possint. Qui quærunt cui imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, ut non sentirent ingenium poematum illius, nec tangeretur amore nominis in posteros transmittendi, non poterant ab illo falli. 97
Stupidi

Idem interrogatus quam ob rem, quum esset extremæ senectutis, tamen attentus esset ad rem: quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quàm uiuus carere amicis: taxans instabiles hominum amicitias, qui consueti quod uolunt negligunt amicum: idem dum sperant, obseruiunt. 98
Callide

Lycurgus orator obijciente quodam, quod se pecunia redemisset à calumnia, non est inficiatus, sed clarissima uoce populum appellans, Bene habet, inquit, uiri Athenienses, quandoquidem tot annos in repub. uersatum dedisse me non accepisse pecuniam criminantur obtrectatores. 99
Integritas

Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorū rege interrogatus, uter esset in palestra superior, ipse an Pericles: posteaquàm, inquit, ego hominem pugnando deiici, ille se negat cecidisse, itaq; uincit, & spectatores à sua sententiā deiicit, Sentiens se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia uincere, & quocunq; uellet, agere multitudinem. Nam Thucydides uir præpotens diu in administranda repub. aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palestram appellauit. 100
Eloquentiæ
certamen

Dario totius regni uiribus subinde impetum faciente, Scythæ paulatim recedentes, ad ultimas solitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi, responderunt se nec agros, nec uillas, nec urbes pro quibus dimicarent habere: cæterum quum ad parentum suorum monumenta peruētum esset, tum deniq; sciturum Darium, quomodo Scythæ soleant præliari. Pietas in
parentes

Alexander statuerat Lampfacum diruere. Ad id tendenti quum Anaximenes Alexandri præceptor ueniret obuiâ extra muros, deprecaturus suæ ciuitatis perniciem, Alexander suspicâs quid esset petiturus, Iuro, inquit, me non facturum quod petet Anaximenes. Tum Anaximenes, Peto, inquit, ut Lampfacum diruas. Captus erat Alexander, & iureiurando compulsus est seruare, quos demoliri statuerat. Ingeniose

B 4. Alexan

99 *Solertèr* Alexander consulto oraculo monitus est, ut eum qui sibi portam egresso primus occurrisset interfici iuberet: occurrit agaso, iussus est arripi. Roganti quid commeruisset, responsum est ita iussisse deum. Si ita est, inquit, o rex, alium designauit oraculum. Nam asinus tibi prior occurrit. Agaso enim sequitur asinum, ut impellat, alioqui non sequiturum. Alexander delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

100 *Relaxandus animus* Amasis Ægypti rex ab amicis admonitus, quod perfunctus negocijs forensibus, potaret, omniq; uoluptatum genere solueretur, respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quum opus est, quos si semper intendant rumpendos esse, ac ne tum quidem fore usui, quum exigit usus. Ita qui nulla relaxatione curas suas soluunt, aut mēte captos, aut corpore male affectos euadere.

1 Conspiciens quendam amisso filio lugentem, Si tunc, inquit, quum nondum esset, non dolebas, nec nunc quidem doleas, quum non est.

2 *Fortiter Amanter* Psammenitus Ægyptiorum rex à Cambyse regno pulsus est. Eius filiam ancillari ueste indutam cum aliquot nobilium uirginibus Cambyse mitti iusserat ad hauriendam aquam, ut hoc spectaculo parentum captiuorum animos discruciatet. Cæteris indigne ferentibus solus Psammenitus demisit oculos. Mox iussit duci filium illius, cum alijs plurimis eiusdem ætatis, uinctis ceruicibus & ore frenato. Ne hoc quidem spectaculo solus Psammenitus ad lachrymas commotus est. Idem quum uidisset familiarem quendam exutum opibus mendicantem obambulare, hoc spectaculo adeo commotus est, ut ingenti fletu hominem amicum compellans, caput suum barbarico more cæderet. Ea re cognita quum Cambyse per nuncium causam sciscitaretur, quum in liberorum calamitate tacitus, unius seniculi calamitatem tam impotenter ferret, respondit, Fili Cyri, domestica mala grauiora sunt, quam ut lachrymas recipiant, at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad summam inopiam redactus est, idq; in extremo senectutis limine.

3 *Pax bello potior* Cræsus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, quod pacis tempore filij sepelirent patres, in bello contra, patres sepelirent liberos.

4 *Prudenter* Idem quum uideret Cyri milites per urbem captam discurrentes, percontatus est Cyrum, quid agerent. Quumq; is respondisset, diripiunt urbem tuam, opesq; tuas populantur. Nequaquam, inquit, o rex, nihil iam hic meum est, tuum est quod diripiunt, Ea uox commouit Cyrum, ut suos à dirreptione reuocaret.

5 *Proles debetur patriæ* Quum Cambyse se cum patre Cyro conferret, amicis illum patre præstantiorem affirmantibus, Cræsus respondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquisset filium. Sentiens & hoc esse non infimum erga rempub. meritum, si non solum ipse te præstiteris egregium uirum, sed alium quem tui similem gignas educesq; patriæ.

Mega

Megabyzes quum apud Hellepontios agens audisset quod Chalcedo-
nij decem & septem annis urbem condidissent ante Byzantios, dixit Chal-
cedonios id temporis fuisse cæcos, qui quū adesset locus urbi cōdendæ mul-
to commodior, deteriorem elegissent. Hoc dicto scribit Herodotus Mega-
byzen apud Hellepontios immortalem sui memoriam reliquisse. Quod si
uerum est, erat tum temporis mira dictorum caritas.

Locus eligendus urbi

Simonides interrogatus utra res esset optabilior, diuitiæ an sapientia, du-
bito inquit, ut qui uideam sapientes frequentare diuitum fores: innuens phi-
losophos uerbis quidem contemnere diuitias, sed re tamen eas captare.

Diuitiæ

Euripides, quum populus Atheniensis tumultuaretur, offensus sententia
quodam in illius tragœdia quæ tum agebatur, & autorem efflagitaret ut eam
mutaret, progressus in scenam dixit se ut populum doceret, non ut ab eo di-
scederet, fabulas solere componere: Eruditio sibi conscia contempsit multitu-
dinis iudicium.

Fiducia artis

Idem apud Alcestidem tragœdiarum scriptorem aliquando questus est,
quod summo tridui labore adnixus non potuisset nisi tres uersus absoluere.
Contra Alcestidi glorianti quod ipse perfacile centum absoluisset uno die:
At tui, inquit, ad triduum modo, mei in omne æuum duraturi sunt.

Fiducia artis

Euripides cuidam dicenti, Carmen condidisti ex modis ad tripudium ac-
commodis, alio dictū hoc ridente, ni stupidus esset, inquit, non risisset, quod
res serias Lydijs modis temperarim. Lydij modi lasciuiiores sunt. Porro quæ
per se tristia sunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus in libello
περὶ τοῦ ἀκέραιου. Quum Euripides choream agentibus succinuisset cationem
quandam modulatam, unus illorū risit. Cui poëta, Ni stupidus esses & ex-
pers affectuum, haudquaquam risisses me canente Mixolydium.

Temperantia

Alexis poeta Callimedontē rhetorē, ut delitijs deditū taxauit his uersib.
ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀπρηνήσκει βίλει,
ὑπὲρ δὲ μητρός, καλλιμίδωρ ὁ κέραιος.

10

Pro patria uel quilibet uelit mori,

Luxus

At metrae amore, Callimedon solus cupit.

Perit Latinis ioci gratia: nam πάτρα patriam significat, μητέρα non matrem
sed uulnam aut piscem sonat. Pisces olim erant in delitijs.

Cuidam uidenti ipsum iam senio fessum ægre lenteq; incedere, ac rogan-
ti quid ageret, paulatim, inquit, morior, siue pedetentim morior. Significans
senes non uiuere, sed lente mori.

11

Menander centum & quinque fabulas scripisse traditur, ex quibus tantū
octo uicit. Itaque quum à Philemone longe impari, fauore populi sæpenu-
mero uinceretur, forte illi factus obuiā dixit, Quæso Philemon bona uenia
dic mihi, quum me uincis, non erubescis? Victi solent erubescere, at sic uin-
cere, Menander iudicabat erubescendum.

Populi iudicia

Philoxenus poeta quū audisset suos uersus à laterarijs perperam recitari,
lateres

- lateres ipsorum cōminuit dicens: Vos mea corrumpitis, ego uicissim uestra.
- 11 *Secreta regū* Philippides poëta comicus Lysimacho cum primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offerret liberalitatem suam, diceretq̃, quid uis tibi impartiam rerum mearum? Quodcunq̃ uoles, inquit, modo ne arcani quippiam: Significans esse periculosum nosse magnatum arcana, quorum si quid effutias actum est de capite, quanquam & alioqui solent odisse conscios eorum quæ nolint efferi.
- 12 *Poetica fictio* Actius poëta interrogatus quur non ageret causas, quum in tragædijs optime tractaret argumenta, Quoniam inquit in tragædijs ea dicuntur quæ ipse uolo, in foro aduersarij dicerent quæ minime uellem. Idem fit in dialogis, ubi qui scribit opus unicuiq̃ tribuit orationem qualem putat esse commodam. In iudicijs secus fit.
- 13 *Fiducia artis* Antigenides Thebanus Ismenia discipulo quum scite canens populo minus probaretur, mihi, inquit, cane & musis: admonens prorsus esse contemnendum imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abunde magnū præmium sit ipsa conscientia.
- 14 *Pietas in patriam* Leo Byzantius quum à ciuibus accusaretur, adhortantibus nonnullis ut ad hostes confugeret, in concionem prodiens, Ego, inquit, à uobis ciues mei, quam uobiscum interfici malo.
- 15 *Recriminatio* Cuidam obijcanti oculorum infirmitatem, quum exprobrator esset gibbo deformatus, humanum, inquit, obprobrafti uitium, quum ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit uitium, quo uicissim ipse possit redargui.
- 16 *Preposterii mores* Æschylus poëta Tragicus aliquando spectans Isthmia certamina, quum alter pugilum esset cæsus, totumq̃ theatrum exclamaret, O Chium Iouem fudisti, Vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cæsus silet, & spectatores uociferantur. Solent icti ob dolorem exclamare. Hic contra qui dolebat filebat, qui læsi non erant clamabant.
- 17 *Concordia* Pytho rhetor Byzantius quum esset supra modum obeso corpore, prodissetq̃ in concionem suaturus concordiam Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risus obortus est ex ipso corporis habitu. At ille risum uertit in rem seriam. Ridetis, inquit, ciues? Quum tale corpus habeā, uxorem habeo multo me obesiorem, & tamen concordem quoduis grabatulum capit ambos, discordes ne tota quidem domus. Hoc proœmio usus ingressus est orationem.
- 18 *Deo debetur gratia* Pytho Atheniensibus ob res feliciter gestas ipsum admirantibus ac prædicantibus quod Cōtyn regem interemisset, Dijs, inquit, habenda est gratia, quibus autoribus hoc facinus præclare gestum est. Nam ipse nihil aliud quam manum & operam meam commodauit. Euentus rei in manu dei est, & huic debetur gratia, si quid feliciter cesserit. Sed interim uult nostram operam accedere.

Lyfander

Lyfander Lacedæmonius militem qui de uia deflexerat castigauit. Ei di- 19
centi ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse, ne speciem quidem, in- *Integritas*
quit, rapturi præbeas uolo. *militis*

Thrasibulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Atheniensium à tri- 20
ginta tyrannorum dominatu liberare, cuidam è conscijs dicenti, quãtas gra- *Pietas in*
tias tibi debebunt Athenæ per te libertatem consequutæ, dij faxint, inquit, *patriam*
ut quantas ipse illis debeo, uidear retulisse. Significans neminem patriæ pa-
rem referre gratiam, etiam si uitam impendat.

Anaxarchus Abderites philosophus quum à Cypriorum tyranno Nicocre- 21
onte torqueretur, ut conscius proderet, post multa in regem dicta conuitia, *Silentij fides*
tandem per iracundiam & linguæ amputationem minanti, Non erit, inquit,
effeminate adolescens hæc quoque corporis mei pars tuæ ditionis. Simulque
dentibus abscissam & comanducatam linguam, in os eius ira patens expuit.

Quum Gorgias sophista recitaret in Olympiacis ludis apud Græcos ora- 22
tionem de concordia, Melanthus quidam, hic inquit, de concordia totius *Pars dome-*
Græciæ differit, qui sibi uxori & ancillæ, tribus duntaxat, ut concorditer ui- *stica*
uant nondum persuasit.

Theodorus Atheniensis cognomento *Abos* dicere solitus est, se doctrinam 23
auditoribus dextra porrigere, sed illos sinistra accipere. Sentiens illos bene-
dicta in malam accommodare partem.

Stratocles Atheniensis quum de parta uictoria nuncium accepisset, pro- 24
tinus ad populum retulit, utque supplicatio dijs immortalibus decerneretur *Voluptas tem-*
persuasit. Aliquanto post quum certior nuncius adferretur acceptæ cladis, *poraria*
populo indignante quod delusus esset, Ecquis, inquit, uestrum quicquam
damni accepit, quod totum hoc triduum mea opera hilares lætisque fuistis?

Theramenes unus triginta tyrannorum, domo in qua multi accumbebant 25
in cœnantes illapsa, solus incolumis euasit. Hanc ob rem quum ab alijs felix *Fortuna*
prædicaretur, ille magna exclamans uoce, O fortuna, inquit, cui me occasio-
ni seruas? Sensit uir prudens se non esse seruatum, sed maiori malo reserua-
tum. Nam aliquanto post interfectus est.

Idem quum iussu tyrannorum porrectam ueneni potionem fortiter hau- 26
sisset, quod ex ea superfuerat sic illisit solo, ut clarum sonum æderet, red- *Fortiter*
densque seruo publico qui eam tradiderat, Critiæ, inquit, propino. Vide
igitur ut hoc poculum continuo ad illum perferas. Erat is Critias è triginta
tyrannis crudelissimus.

Celebratur Iasonis Thessali dictum, quo se purgare solet ijs quibus mole 27
stiam aut uim attulisset. Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem habere ue-
lit, eum in paruis interdum illam uiolare oportet. Velut in bello quo tuta sit
respub. agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

Cleon posteaquam reip. administrationem capeßere destinaßet, testatus est *Priatus*
se iam omnium amicitiarum uincula uelle soluere, quod amici plerumque ob- *affectus*
stant

stant ne liceat ubiq; rectam tenere clauum.

28 *Testimonium inimici* Inter Neronem & Thraseam graues intercedebāt inimicitia, uerū cuidā multa criminoſe iactanti de Thraſea, dicentiq; cauſam ab illo perperā eſſe iudicatā, obſtitit Nero, exclamans, Vtinam me tam Thraſea diligat, quā eſt iudex rectus & æquus. Hoſtis hoſti teſtimonium perhibuit, de fama periclitanti, nullum autem grauius teſtimonium, quā inimici de inimico.

29 *Mediocritas* Nero ſibi compararat auleum quoddam inſigne, tum precio, tum pulchritudine. Id uidens Seneca, Declaraſti, inquit, te eſſe pauperē. Cauſam rogan te Nerone, Quoniā ſi iſtuc amiſeris, inquit, non poteris aliud parare ſimile. Euenit, ut illud auleum naufragio periret. In hoc autē profecerat Senecæ ad monitio, ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatiſ. Qui nummum habet unicū, quo amiſſo non queat alterum promere, pauper eſt. Tutiffimum igitur eſt mediocribus ac parabilibus delectari.

30 *Luxus* Seruus Dolobellæ quum interrogaretur an dominus eius auctionē propoſuiſſet, Domum, inquit, uendidit. Luxum heri notans, quū id falſum eſſet Qui domum uendidit, non opus habet ut ſeruum exponat auctioni.

31 *Arte retortū conuitium* Plancus quum in cauſa quadam aſſet amico, uelletq; teſtem moleſtū perturbare, interrogauit quo ſe artificio tueretur. Sciebat enim illum eſſe ſutorium. At ille lepide retorquens in Plancum, Gallam, inquit, ſubigo. Id quidem ſutorium habetur inſtrumentum, ſed teſte exprobrabat illi adulteriū cum Meuia Galla, quo nomine Plancus male audiebat.

32 *Bibit & fugit* Poſt Mutinenſem fugam, percōtantibus quid ageret Antonius, quidam è familiaribus eius reſpondiſſe fertur, Id quod canis in Nilo, bibit & fugit. Conſtat enim in Ægypto canes è Nilo currentes bibere, nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium.

33 *Lepide* Lucius Cæcilius, quū C. Cæſar alijs qui ſecū pila luſtabāt centū ſeſtertia daret, illi uni eius ſummę dimidiū. Quid, inquit, num ego una manu ludo ac nō duabus? Si officiū erat colludere, nō minus præſtiterat ille quā cæteri.

34 *Libere* Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus ſexaginta, huc adigente Cæſare, in actione quadam induxit habitum Syri, qui ueluti flagris cæſus, ac proripienti ſe ſimilis exclamabat, Porro Quirites libertatem perdidimus.

Ac paulo poſt adiecit,

35 Neceſſe eſt multos timeat quem multi timent.

Ad has uoces populus uniuerſus oculos & ora conuertit in Cæſarem, intelligens illius impotentiam hiſ dictis lapidatam. Hoc modo qua licuit Laberius ultus eſt ſortem ſuam.

36 *Ex ambiguo teſte* Titius quidam ſtudioſe pila ladere ſolet, ſed idem noctu ſigna ſacra frangere putabatur. hunc quum gregales in campo deſiderarent, Veſpa Terentius hoc colore excuſauit, ut diceret illum fregiſſe brachium. Nam diuorum imagines brachijs geſtabant donaria. Huc alluſit Veſpa.

Pylades

Pylades histrio Augusti temporibus celebris, quum Hylas discipulus quem ad æqualitatis contentionē prouexerat, in scena canticum quoddam saltaret, cuius clausula erat τὸν μέγαρ ἀγαμέμνονα, id est, magnū illū Agamemnonē, ac sublimē ueluti metiretur, ἐ καυα proclamauit, σὺ μακρὸν ἔ μέγαρ ποιῆς, id est, tu longū facis nō magnum. Tunc populus efflagitauit ut Pylades idem canticum saltaret iterū. Quumq; ad locum uenisset quem reprehenderat, expressit Agamemnonem cogitabundum, nil magno duci magis conuenire ratus, quam pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.

Idem Hylā negligenter saltantē Oedipodē hac uoce castigauit, σὺ βλέπεις, id est, tu uides, quū ille Oedipodem iam cæcum exprimere debuerit.

Idem Pylades quum saltans Herculem furem nonnullis incessum histrioni cōuenientem minus seruare uideretur, deposita persona ridentes increpuit dicens, μωροὶ, μανόμλου ὀρχῶμαι, id est, Stulti, furem salto. Significans hoc ipsum quod uidebatur indecorum, maxime decorum esse.

Appius homo dicax usq; ad scurrilitatem, Caio Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam uni locum esse uideo: Notans illum quod luscus esset. Cui Sextius ex tempore, manus, inquit, laua & cœna, recte obijciens illi impudiciam, aut certè rapacitatem.

Appius maior quum in senatu ageretur de agris publicis, ac premere- tur Lucilius ab his qui à pecore eius depasci publicos agros dicerent, Non est, inquit, Lucilij pecus illud, erratis. Hactenus defendere uidebat, sed adiecit, ego liberum puto, qua lubet pascitur. Iocus est ab inexpectato. Expectabatur enim ut probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret. Nunc irrisum grauabat.

Ischomachus mimus cum primis celebris, medico percontante rusticum qui ob ingurgitationem male habebat, num ad uomitū cœnasset. Nequaquam, inquit, sed in uentrem. Iocus Græcis festiuor est, quod εἰς sonat pariter & in, & usq; ad. εἰς ἕμεγ, εἰς κοιλίαν.

Item quum mendica quædā uentris tormina pateretur, ac medicus percontaretur, num haberet in uentre, Qui potest, inquit, quum triduo nihil comederit: Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis, quibus in uentre habere dicitur quæ fert uterū. Nā id medicus percontabatur an esset grauida.

Antiocho cui cognomen erat ἐπιφανής, id est, illustris, Polybius inuer- tit nomen, appellans illum ἄνμανῆ, id est, insanum, quod cum infimis quibusdam plebeijs atq; etiam cum hospitibus præter regiam dignitatem uoluptatibus indulgeret.

S T R A T O N I C U S

Stratonicus citharædus natione Atheniensis, non minus festiuis dictis quam arte musica celebris, ad quietem iturus, assidue iubebat puerum sibi infundere uinum, non quod sitiam, inquit, sed ne sitiam.

C Idem

- 2 *Modeste* Idem quum se contulisset Corinthum, anicula quædã diu attente illum inspexit, nec dimouebat ab illo oculos admiranti similis: quum cõp ille dixisset, quid uis mater, & quam ob causam me sic aspicias? Demiror, inquit, si te mater decem menses pertulit in utero, quum hæc ciuitas unicum tantum diem habens te, doleat.
- 3 *Facete* Idem nauigarat in Pontum ad regem Berisadem, ubi diu moratus uoluit illinc in Græciam aufugere: quum id rex uideretur non passurus, Bene, inquit Stratonicus, cogitas o rex, qui statueris hic manere: suam fugam subindicans, ac regis consilium probans, quasi & ille de migrãdo cogitasset, & ipse non nisi grauibus causis commotus pararet abitum.
- 4 *Initium bellum* Idem Byzanti quum citharædus quispiã belle cecinisset proœmiũ, cetera minus feliciter, surrexit ac præconis in morẽ pronũciauit, quisquis indicarit citharædum qui bene cecinisset proœmium, drachmas accipiet mille.
- 5 Item interrogatus qui nam essent in Pamphylia miserrimi, Phaselitæ, inquit, sed addebat, in toto orbe miserrimos esse Sidetas. Vtraque gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes prouerbio notatæ sunt, Phaselitarum sacrificium, quod falsis pisciculis sacrificarent dijs. Miseros dixit parcos.
- 6 *Barbaries* Idem interrogatus utri essent barbariores, Bœoti an Thessali, nominauit Elæos, significans hos utrisq; barbariores, quum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius, si ab Elæo fuisset proposita quæstio, ut forte fuit.
- 7 *Citharædi mali* Idem aliquando trophæum quum erexisset, hunc inscripsit titulum, Aduersus male canentes cithara. Notans tales ubiq; quàm plurimos esse, quos ipse uicisset.
- 8 *Ab inexpectato* Idem percontanti quod nauigij genus esset tutissimum, longi an contra, respondit, ea quæ subducta sunt. Significans nullum uectorem in ulla nauis tutum esse, nisi quum nauis protracta est in siccum.
- 9 *Applausus* Idem Rhodi quum artis suæ specimen edidisset, neq; quisquam plausu aliõue gestu signum fauoris dedisset, abscessit illinc dicens: Quum id quod nullo constet impendio non præsteris, qui sperem me à uobis præmium accepturum?
- 10 *Decorum* Idem Ptolemæo rege de musica cum ipso contentiosus differente: aliud est, inquit, o rex sceptrum, aliud plectrum. Significans non esse regum de musica cum musico disputare.
- 11 *Alius alio præstat* Idem inuitatus aliquando, ut audiret citharædum canentem, posteaq; audierat recitauit illum uersiculum Homericum,
 τῷ δ' ἕτερον ἦ ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. Id est,
 Huic dedit hoc pater altitonans, uerum abnuit illud.
 Cuidam roganti quo pacto, exposuit, male cithara canere dedit, bene canere negauit.
- 12 *Ex uocum affinitate* Idem quum trabes delapsa quendam è conuiuis occidisset, dixit ἀνδρες δοκῶ εἰσὶ θεοί, εἰ δὲ μὴ εἰσὶ, δοκῶ εἰσὶ. Id latine reddi non potest: locus est

est ex amphibologia: *δοκῶ* sonat trabi, si subscribas iota, & sine hac sonat opinor. Viri opinor dii sunt, quod si non sunt, trabi sunt. nisi forte *δοκῶ* legendum acuto accentu, ut intelligas trabes sunt.

Idem Seriphi agens hospitem suum percontatus est, ob quam causam illic homines iuberentur uertere solum: quum ille respondisset, flagitiosos apud Seriphios exilio mulctari, Quin tu quoque, inquit, aliquid flagitij committis, ut ex his locorum angustijs emigres? Notans regionem esse incommodam, & oppidum frigidum. 13
Exilium
optabile

Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum, deliciasque, dicebat illos ædificare, perinde quasi essent immortales, opsonare quasi breue tempus uicturos. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda. 14
Luxus

De Phaone malo tibicine dixit, quod non caneret harmoniam, sed cadum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretque se Megaris habere chorum, Nugaris, inquit Stratonicus, non habes, sed haberis: Significans illum discipulum esse potius quam magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse. 15
Citharædus
malus

Idem Stratonicus aiebat se uehementer demirari Satyri sophistæ matrem, quæ illum decem menses tulisset, quæ nulla ciuitas decem dies ferre posset. 16
Molesti

Idem quum Satyrum accepisset apud Ilium peregrinari, festiuiter in illum torsit illud prouerbio iactatum. In Ilio semper mala, ludens ex ambiguo uocis. Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaque sunt, aliter homines mali. 17
Ilio mala

Idem Minnaco fabro, ut opinor, secum de musica disceptanti, non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Simillimum est huic illud Apellis, Ne sutor ultra crepidam. 18
Ultra malleum

Idem quum quendam sibi notum haberet obuium calceis pulchre extersis, specie laudantis uituperauit dicens, nunquam calceos tam belle potuisse abstergi, nisi absterxisset ipse. 19
Laudando
uituperare

Idem quum forte uenisset Miletum, quæ tum à cōuenis inhabitabatur, uidissetque omnia sepulchra titulos habere peregrinorum, Abeamus, inquit hinc puer, nam hic hospites uidentur mori, ciuium nullus. 20
Conuenis

Idem Zetho de musica disserenti, te unum, inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium à Musis alienissimum elegeris, te ipsum pro Amphione appellas Zethum. Amphion ut est in fabulis cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen. 21
A nomine

Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum, in Macedonia, inquit, pro eo quod alij dicunt *ἐς μακρογίαν*, sicui precantur exitium. Obiter notauit & Macedoniae gentis barbariam. 22
Macedonia

Idem quum uideret sacellum malo sordidoque balneo uicinum, anathematis pulchre exornatum, posteaque è balneo exiit male lotus, Non miror, inquit hic multas pedere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam ueluti seruatus. Indicans magnam esse si quis è tali balneo exisset incolumis. Alludit autem ad morem natarum, aut militum è mari belloque seruatorum. 23
Balneum
sordidum

C 2 Idem

- 24 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas ac moenia circumspiciebat: percontanti uero cuidam, quid circumspiceret, pudet, inquit, si uidear exire è lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit opinor.
- 25 Idem in eum qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum uulgo celebrem, ἄδοι πῆ ἢ ἔκαστος εἰδήν τεχνίω. Id est, Quam quisq; nouit artem, eam canat licet. Mutato uerbo detorsit ad iocum quod est in prouerbio, ἔρδοι πῆ, &c.
- 25 Idem quum in Maronia potaret cum quibusdã, dicebat se posse scire ad quæ locum spectaret ciuitatis, si tecta facie ipsum ducerent. Quum duxissent rogassentq;, quò spectaret, ad cauponã, inquit, sentiens totã ciuitatẽ nihil aliud esse q̃ cauponam. Ita q; quocunq; uerteretur tectis oculis sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconum ciuitas est dedita negociationi.
- 27 Idem quum in Arcadia malam terram, ac falsam aquam balneator exhiberet, iocatus est se terra mariq; obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse usum, qui nunc est fullonibus.
- 28 Idem quum apud Sicyonios uicisset, aduersum se cithara certantes, consecrauit in Æsculapij templo trophæum cum hac inscriptione, Stratonicus à male cithara canentibus. Hoc si idem est cum eo quod paulo ante memorauimus, miror ab eodem autore eodẽ in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum.
- 29 Idem quendam qui male cecinerat rogauit, cuius esset cantio: quum ille respondisset, Carcini, multo magis, inquit, quàm hominis. Carcinus enim Græce cancrum sonat. Est autem eadem uox cantoris cuiusdam nomen, quem notant Græcorum prouerbia.
- 30 Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia. Nam mos erat, ut hospites pluris lauarent quàm ciues. Scelerate, inquit, puero, ob æs me propemodum Phaseliten reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide, de qua gente male sentiebat tanquam sordida. Proiu ministrum obiurgans, notat gentis malitiam.
- 31 Idem cuidam laudanti ipsum, ut aliquid ab eo acciperet. Ego, inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere à laudatis.
- 32 Idem quum doceret in ciuitatula perquam exigua, iocatus est mutatione literæ, non est πόλις, sed μόλις. id est, non est ciuitas, sed uix. Sentiens uix dignam nomine ciuitatis.
- 33 Idem quum esset Pellæ, & in puteũ descendisset, rogauit num esset aqua potabilis: quum dixissent qui aquã hauriebãt, nos istã bibimus. Non est igitur, inquit, potabilis, quod illos uideret pallidos luridosq;. Nam id interpretabatur malæ ualitudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant.
- Idem

Idem quum audisset nixus matris Timothei regis, Si, inquit, opificem peperisset, non deum, quales emisisset uoces? Irridens quorundam foedam adulationem, qui regum filijs tribuebant diuinitatem, quum uox patientis regem æque miserabilis sit, ac parturientis quemlibet plebeium. Ipse autem Stratonicus filius erat opificis. 34
Regum naïtiuitas

Idem Polyidæ glorianti quod discipulus ipsius Philopas canendo uicisset Timotheum, miror, inquit, si ignoras, quod discipulus tuus condidit decreta, Timotheus autem leges. locum captans ex ambiguo uocis. Nominos enim Græcis & legem sonat, & modulos cantionis. Ita quæ periculosum est regem uincere. 35
Certare cum rege

Idem psaltæ cuidam molestius obstrepenti, ἴαμ' ἐς κόραυας dixit, pro βάλμ' ἐς κόραυας, abi ad coruos: ludens unius literæ mutatione. 36
Exmutata litera

Idem quum uidisset Propin citharædū Rhodium corpore quidem magnū, sed arte pusillum, percontantibus qualis uideretur, respondit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, piscis. Singulis uerbis hypostigme separatis, alium efficiens sensum. De quo nobis dictum est in Chiliadibus. 37
Magnus stultus

Idem quū in ludo suo haberet pictas Musas nouē, Apollinem unū, discipulos aut tantum haberet duos, rogatus à quodam quot haberet discipulos, Cum dijs, inquit, x i i. De huius ioci genere nobis alibi dictum est. 38
Cum dijs

Idem uersans apud Malissam quū uideret templa multa, homines paucos, stans in medio foro, clamauit, Audite templa. 39
Tēpla uacua

Idem apud Abderitas agens, conspicatus illic singulis ciuiū singulos esse præcones, adeo ut propemodū maior esset præconum numerus quæ ciuium, a cœna cœpit per ciuitatem, summis pedum digitis ingredi, demissis in terram oculis. Percontantibus autem Abderitis, quid mali repente accidisset illius pedibus, ita respondit, Cætera quidem belle ualeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipsis adulatoribus: illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Sentiens illic præconum plena omnia. 40
Præconum turba

Idem quum in sacrificio malus quidam tibicen esset cantaturus, Bene ominandum est, inquit, libantes precemur deos: Significans opus deorum auxilio ut bene caneret. 41
Citharædus malus

Citharædus quidam malus Stratonicū excipiebat conuiuio, atque super cœnam ostentabat illi artem suā. Erat aut apparatus splendidus. Itaque Stratonicus quum illo canente nō haberet qui cū loqueretur, cōfregit poculum, & poposcit maius. Id quū accepisset cum multis cyathis, soli calicē ostendit, moxque sese uino ingurgitauit & obdormiit. Quum forte superuenissent alii quot comessabūdi cātori qui conuiuū exhibebat noti, Stratonicus expergiscens factus est ebrius. At illi quū intellexissent, quæ multū assidueque bibendo fuisset inebriatus, Stratonicus compendio respondit, Hic insidiator & sceleratus cantor, me ueluti bouem ad præsepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo saginantur priusquam mactantur. 42

C 3 Idem

- 43 *Bos lyrae* Idem in citharcedum imperitum, cui nomen erat Cleon, sed uulgo dicebatur bos. Olim, inquit, alinus lyrae dictum est, nunc bos est lyrae.
- 44 Idem Rhodios quum uideret delitijs dissolutos, & calido potu utetes, appellauit albos Cyrenaeos, & ciuitate illorum appellauit procorum ciuitate, quod colore quidem differrent a Cyrenaeis, qui nigri sunt, luxu & uoluptatum studio similes. Sic hodie quidam appellant albos Mauros. Eiusdem feruntur & alia libere falseque dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidem & Philoxenum. Si rogas quod libertatis praemium tulerit, offenso Nicocle Cypriorum rege, uenenum bibit & mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarum numerum & harmonias docuisse, & diagramma reperisse.
- 45 *Empta* Phoenicides cum apponeret pisces in conuiuio, sed his duntaxat qui desissent symbolum, dixit, mare quidem esse commune, sed pisces in eos natos eorum esse qui emissent.
- 46 *Luxus* Theocritus Chius posteaquam Diocli Iurconi perisset uxor, & in funebri coena quam illi parabat, nihilo secius opsonia uoraret, flens interim, desine miser, inquit, nihil profeceris, opsonijs indulgens. Sentiens illi semper flecti fore materia, si pergeret deliciari. Olim uesci piscibus, pro delitijs habebat, & in fami uocabulo dicebantur opsophagi. Nunc ea res magna est sanctimonia.
- 47 *Loquacitas* Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita praefatus est: incipit uerborum fluxum, metis gutta: significans illum esse multiloquum, sed minime sapientem.
- 48 *Iocus intempestiuus* Idem quum duceret ad Antigonum regem, atque hi qui ducebant iuberent hominem bono esse animo, fore enim incolumem simul atque uenisset ad oculos regis, Omnem, inquit, spem salutis mihi adimitis: mordens regem quod luscus esset. Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.
- 1 *Ex ambiguo* Chirosofophus Dionysij adulator, quum uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quantum longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius num audiret quae dicerent, Negauit. quum igitur, inquit, rides? Quonia persuasum habeo quicquid istuc est quod inter uos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Graecis dicunt interdum non deridenda, sed festiua.
- 2 Arcadion adulator odio Philip. Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agere adesset. Eum rex accersitum rogauit, quousque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cenam, itaque cum eo in gratiam rediit. Quantum libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.
- 3 *Ventris studiū* Melanthus Alexandri Pheraei parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander, per coxam, inquit, in meum uentrem. Sentiens idem uulnus etiam suo inflatum uentri, cui iam erat esuriendum, mortuo qui consueuerat alere.
- 4 In Archippum Atheniensem ducem, contractis & incuruis humeris, iecit scomma, dicens eum, ἔπρωεσάνου τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφένου. Nam iocus

iocus latinis uerbis reddi non potest. Quanquam legendum arbitror *πρὸ κεκυφέναι*, id est, nō antestetisse, sed antecubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, *πρὸκύπτει* qui se ante alium incuruat.

Interrogatus quid sciret de tragœdia Diogenis, negauit se uidisse, quod 5
esset obiecta uerborum inuolucris. Notans ambitiosa uerborū copia rem *Verborum*
obscurari. Refert Plutarchus *περὶ τῆς ἀκέρειας*. *ampullæ*

Agis Argiuis adulator uidens Alexandrum ingentia munera dedisse 6
cuidam ridiculo, exclamauit, O rem uehementer absurdam. Quum Ale- *Libertas*
xander hac uoce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pa- *adulatrix*
ti non posse, quū uideā uos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus
delectari. Siquidē & Iuppiter Vulcanū habet p Morione, & Hercules Cer
copib. & Bacchus Silenis delectari cōsuevit. Tales uidemus & apud te ma
gni fieri. Pestilentissimū adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri.

Seuerus imperator quum è Britannia rediret, non solū uictor, sed etiam 7
in æternum pace fundata, uoluēs animo quid ominis sibi occurreret, æthi- *Omen*
ops quidam è numero militari, claræ inter scurras famæ, ac iocorum celebri
um, cum corona è cupressu facta ei occurrit. Cæsar & coloris, & coronæ ta
ctus omine, Nam cupressus funebris est, iratus iussit hominem submoue
ri. At scurra discedens peius omen addidit lingua, dicens: Totum fuisti, to
tum uicisti, iam deus esto uictor. Scurræ iocus uaticinium erat. Nam Cæsar
aliquanto post periit.

Anaxarchus quum Alexandrum se ob Cliti necem discruciantem uide 8
ret, Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs assidet: persuadere cupiens quic- *Adulter*
quid à rege fieret, ius fasq; esse. Nā & Alexāder p deo se haberi sustinebat.

Praxaspes Cambyzen regē admonuit, ut parcus uino indulgeret. Tur- 9
pem enim esse in rege ebrietatem, in quem unum omnium essent coniecti *Impius*
oculi: cui rex, ut scias, inquit, quān mihi nunquam excidam, approbabo *adulator*
etiam post uinum & oculos & manus in officio esse. Bibit deinde solito lar
gius, iamq; uinolentus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataq; supra
caput sinistra manu stare: tūc in cor adolescētis figit sagittā, nam id dixerat
se petiturū: recisoq; pectore, iaculū cordi infixū ostēdit patri, rogans nū satis
certam haberet manū. At ille negauit Apollinem potuisse certius mittere.

Nicesias Alexandro abigenti muscas, quod ab illis diceret se morderi. 10
Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, gustato sanguine. Adulatores *Musca regū*
notauit, ut omnibus muscis plus sugentes.

Clisophus Atheniensis adulator, Philippo increpāti cur semper aliquid 11
peteret, Obliuiscor, inquit. Lepidus iocus, sed pugnans cum laudatissima *Pctax*
sententia, Beneficij accepti meminisse, dati obliuisci oportet.

Idem à Philippo donatus equo saucio uendidit, & ab eo post interroga 12
tus, ubi nam esset equus, ex uulnere, inquit, illo confectus est. Ludens ex am
biguo. Nam *πίπρωται*, sonat uenditus est & confectus est.

C 4. Idem

- 13 *Ex inuersione* Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, & admodum hilari, ergo post hac, inquit, te non alam, lepide inuertens rem. Nam reges in hoc alunt parasitos ut illorum dictis exhilarentur. Quod si ipsi reges per se norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi norint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quam reges parasitos.
- 14 *Parfimoniam exprobrata* Quanquam Plutarchus in Sympotiacis, ita refert, *ὅτι ἐγώσε τρέφω*, id est, non ego te alo. notans regem quod uersa rerum uice, pro rege ageret morionem. Tu me alis, ut ridiculis dictis te exhilarem, non ego te.
- 15 *Ex nomine* Bithys parasitus quum Lysimachus rex uesti ipsius curasset affigendum scorpium ligneum, aut ut Plutarchus ait, rubetam, pulchre assimulatum uero, perturbatus resiliit. Ridentibus omnibus ubi dolum sensit. & ego, inquit, te uicissim terrebo rex. Quum ille dixisset fac, Da mihi, inquit, talctum; exprobrans regi sordes & parsimoniam.
- 16 *Mediocritas grata* Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthus, orto sermone quod turdi magno uenderentur, quum forte adesset Corydus, qui male audiebat, quod corpus suum ad quæstum prostituisset, Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur: Ludês ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen est.
- 17 *Libere* Idem opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes quæ carnes non sunt, & suauissimos pisces qui pisces non sunt. Item dixit amcenissimam esse nauigationem iuxta terram, & ambulationem iuxta aquam.
- 18 *Argute* Philoxenus poëta Dionysio recitante sua carmina, quum alij per assentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in lapicidinas. Subindicans hoc esse tolerabilius quam audire laudareque tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapicidinas.
- 19 *A carmine Homeri* Idem interrogatus quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutissime respondit: quoniam, inquit, ille tales inducit, quales esse deberent, ego quales sunt.
- 20 Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulopost inferretur patina piscium, percusso uasculo quod habebat oleas, Homericum hemistichium dixit *μάσιξεν δ' ἑλάαυ*, id est, scutica incitauit, ut traherent. Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas quamprimum auferendas, alludens interim ad Græcam uocem *ἐλαιῶν*, quæ sonat oleatum, & *ἑλάαυ* quod sonat trahere currum aut aliquid simile.
- 21 Idem uocatus ad conuiuium, quum esset appositus ater panis, Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Nigra enim obscurat, & atras tenebras dicimus, quum color albus plurimum habeat lucis, unde & oculis noxius.
- 22 Corydus parasitus cōpotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum uinū deficeret, ipse iussit imponi duos supra centū obolos, Gnomen autē conferre quantum populo uideretur: notans illam è populo quæstū facere.
- 23 Idem quum Plyctor citharædus lentem sorberet, ac lapidem lenti admixtum

mixtum manderet, O miser, inquit, etiam lenticula te ferit: Significās illum digam qui ab omnibus lapidaretur, posteaq; lens illi lapidem incusserat.

Idem quū apud Ptolemæū Mattya, cibi laudatissimi genus circumferretur, sed apud Corydū semper deficeret, utrū, inquit, Ptolemæe sum ebrius, an uideor mihi uidere ista circumferri. Admonens se nihil aliud quàm spectatorem esse Mattyæ. Ebrīis autem uidentur omnia uersari in gyrum. *Spectator conuiuij*

Idem Chærephonti parasito dicenti, non possum ferre uinum, ne id quidem, inquit, quod in uinum. Sentiens illi non esse quod impenderet in uinum. Fert autem qui tolerat, & fert qui confert precium. *Ex ambiguo*

Idem quum Chærephon nudus in conuiuio distenderetur, o Chærephon, inquit, nunc te ueluti Lecythos intueor, quousq; plenus sis. In Lecythis uitreis apparet, quousq; plenæ sunt, si eximantur e Thecis. Ita in cute illius apparebat expletio totius corporis. *Voracitas*

Idem quum Demosthenes ab Harpalo poculum ingens dono accepisset. Hic, inquit, alios Acrocothonas, hoc est bibulos appellat, quum ipse magnam pateram attraxerit. Cothon cyathus est fictilis. Attrahit qui accipit donum, & attrahit uinum qui bibit. *Munera*

Idem solitus nigros panes inferre in conuiuium, quum alius intulisset nigriores, dixit illum non inferre panes, sed panum umbras, ob immodicam nigredinem. *Vmbra*

Pausimachus in parasitum qui ab anicula alebatur, dicebat illi qui cum anu consuetudinem habebat, diuersum quiddam accidere, atq; ipsi uetula. Nam illum semper aliquid uentre concipere, illam nunquam. Sentiens illum subinde fieri saturum, illam manere sterilem. *Vetule concubinus*

Cinesias uidens Alexandrum magnum a pharmaco quod sumpserat uehementer turbatum. Quid, inquit, nobis faciendum est, quum uos diuinita patiamini, quum Alexander ægre sustulisset oculos. Quales, inquit, di sumus, metuo ne dijs inuisi. *Dij miseri*

Pantaleon in Arfinoën Lysimachi uxorem uomere solitam torfit hunc uersiculum. *Libertas infelix*

κακῶν κατάρχης τῶνδ' ἰμῶν εἰσαγωγῆ.

Dominare prauis, qui hanc uomentem induxeris.

Quod ubi rescivit Lysimachus, in mustelæ cauea inclusit hominem, ac tanquam feram circumferri iussit, aluitq; usque ad mortem. Huic certe bonum dictum male cessit.

Arcefilaus quum Apellem Chium ægrum inuisens etiā egere sensisset, postridie reuisit illū decē drachmas secū adferens, & proxime assidens: hic nihil est, inquit, præter Empedoclis elementa, *Benigna*

Ignem & aquam, terram atq; uolubilis ætheris orbem.

Ac ne cubas quidem, inquit, satis commode, simulq; moto cervicali, furtim subiecit pecuniam. Hanc quum anicula, quæ ægrotanti ministrabat, reperisset

risset, & Apelli narrasset: ille ridens, dispeream, inquit, nisi hoc Arcefilai fur-
tum est, κλέμμα à κλέπτω, quod Græcis & celo significat & furor.

*Opus immor-
talitate dignū* 31 Apelles quum uidisset tabulam à Protogene pictam, quam Deme-
trius in bello seruarat deprecantibus Rhodijs, aliquandiu præ stupore raci-
tus eam est contemplatus, tandem in hanc uocem erupit: Ingens labor ac
mirandum opus, desunt tamen Gratia, quæ hoc aliâz eiusdem auferant,
atq; in cælo reponant, Eam tabulam Protogenes nondum absoluerat.

*De arte
artifex* 32 Quum Megabyzes aliquando in officinam Apellis uenisset, cœpissetq;
nescio quid de pingendi arte loqui, Apelles non ferens regem de his iudi-
cantem quæ non didicerat, Quamdiu, inquit, silebas, omnes te ob aurum,
purpuram, ac diadema uenerantes, magnum uirum esse putabāt: nunc pue-
ri mei qui colores terunt, ob inscitiam te rident. Plinius pro Megabyze po-
nit Alexandrum Magnum.

*Celeritas
inepta* 33 Pictori parum perito de celeritate glorianti, & ostensa tabula dicenti,
hanc modo pinxi, Etiam si tacuisses, inquit Apelles, res ipsa loquitur quod
eam ex tempore subito pinxeris.

*Spes boni
futuri* 34 Apelles quū Laidem adhuc uirginē uidisset ex Pireæo ferentē aquam,
admiratus insignem formam, duxit illam in conuiuium sodaliū, Cæterum
irrisus ab illis, quod pro meretrice uirginem adduxisset in conuiuium, Ne
miremini, inquit, ego eam alo, ut aliquando fruar. Nam priusquam totum
excesserit triennium, eam formosam reddam.

*Morosa
diligentia* 35 Idem dicere solet sibi cum Protogene omnia esse paria, aut illi etiam me-
liora, uno se præstare, quod ille manum de tabula nesciret tollere. Sentiens
Protogenem peccare nimia diligentia, quam morosam appellant, quæ fre-
quenter officit, noni pictori tantum sed & oratori. Huic uitio affinis fuit uir
eximie doctus Paulus Æmilius Veronensis, qui sibi nunquam satisfacie-
bat, sed quoties recognoscebat sua, mutabat pleraq;: diceres opus non cor-
rectum, sed aliud: idq; subinde faciebat. Quæ res in causa fuit; ut citius ele-
phanti pariant, quàm ille quicquam ædere posset. Nam historiam quam
ædidit, plusquam triginta annis habuit præ manibus. Et suspicor huc ada-
ctum ut euulgaret. Nec multū absuit ab hoc uitio Thomas Linacrus An-
glus, uir undequaq; doctissimus.

*Artis exer-
citatio* 36 Nunquam tam occupatus fuit, ut diem prætermitteret in quo nihil om-
nino pingeret artem exercens. Vnde subducens sese à negocijs dicere solet,
hodie nullam lineam duxi. Quæ uox abiit in prouerbium, de quouis offi-
cio prætermisso.

*Iudicare de
arte aliena* 37 Idem tabulas in pergula proponere solet, postq; eas latitans, quid præ-
tereūtes reprehenderent auscultabat. Sutor quidā reprehendit, quod in cre-
pidis pauciores una intus fecisset ansas, Tulit hoc tacitus Apelles: postridie
quū idem circa crux aliquid notaret, Apelles indignatus prospexit, denun-
ciās illi, ne sutor ultra crepidā iudicaret. Quod & ipsum in prouerbiū uenit.
Proto-ge

Protogenes Rhodi uiuebat. Eò Apelles uidendi eius gratia profectus est: cōtinuoq̄ petit officinam, in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ, anicula quædam custodiebat. Ea Protogenem negauit esse domi, rogauitq̄ à quo quæsitum diceret reuerso. Ab hoc, inquit Apelles, arreptoq̄ peniculo lineam ex colore duxit, summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni quæ gesta erant anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, continuo dixit, Profecto Apelles Rhodū uenit. Nec enim in alium cadit tam absolutū opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuicq̄ mandauit ut si rediret hospes, diceret ostensa linea, hic est quem quæris. Reuersus Apelles & uinci erubescens, tertio colore lineas secuit nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes uictū se confessus in portum deuolat, hospitem quærit domumq̄ ducit uictus uictorē. Ex minimo uestigio artifex agnoscit artificem.

Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraret operi. At Zeuxis respondit: ea quæ cito fiūt, cito perire: contra quæ paulatim exacta cura absoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Cito nata, cito perunt, diu elaborata ferunt ætatem. Beta cito nascitur, buxus paulatim.

Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Quū enim Zeuxis tam scite effinxisset uuas, ut in scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit lintheum pictum, ita ueritate repræsentata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto lintheo ostendi picturam. Mox intellecto errore, Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

Idem postea pinxit puerum uuas ferentem, ad quas quum aues aduolassent, processit iratus operi, Uuas, inquit, melius pinxi, quàm puerū. Nam si hoc consummassem, aues puerum timere debuerant. Ingenuitatis exemplum. At aues uiderunt in puero nullum esse motum, itaq̄ aut mortuum aut dormientem arbitrata sunt.

Scopas Thessalus statuarum artifex demiranti quū in ædibus suis tantum haberet rerum superuacanearum & inuitatarum, Imò his, inquit, superuacaneis felices sumus ac beati, non illis necessarijs. Quum ea quæ sunt uitæ necessaria sint suapte natura preciosissima, tamē quia quotidiana sunt, multisq̄ communia, contemnuntur. Cæterum quanti sint precij, declarat extrema necessitas, quæ si incidat, quilibet libens omnes gemmas, aulea & aurum suum uno pane commutat: Cætera magis ad ostentationem pertinent, quàm ad salutem.

Polydectus statuarius dicere solet, eorum opificium esse molestissimum, quibuscunq̄ lutum perueniret ad ungues, Plastas opinor ac figulos notās. Admonuit autem eas artes exercendas, unde non conspurcatur opifex. Tale nimirum philosophiæ studium.

Idem

44 *Populi iudicia* Idem duas statuas eodem argumēto fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram ad opinionem vulgi, & ad cuiusvis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbam. Prior illa quam ex arte fecerat magnopere laudata est, altera nō item. Tum Polycletus, atqui scitote, inquit, quod hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quam vituperatis, uos fecistis. A populo factam dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamen artis species imprudentes. Si moniti fuissent, utram ad illorum iudicium finxisset, eam prætulissent.

45 *Honos artis* Arato destinanti tyrannorum communi odio abolere tabulam insignis artificij, quæ Aristratum in curru uictorem habebat, Nealces supplex intercessit, ut opus incolome seruaretur, dicens cum tyrannis non cum tyrannorum imaginibus belligerandum esse.

46 *Diuinitio* Quum Philippus locum quendam Ithomatam non minus munitum, si præsidium imponeretur, quam erat Acrocorinthus occupasset, & sacrificio peracto per uatem ad ipsum exta essent delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstrauit: & ipse animi dubius rogabat eos quid exta portenderent, utrum Messenijs locum redderet, an retineret. Hic Demetrius arridens, Si animum, inquit, uatis geris locum dimittes: sin regis, utroq; cornu bouem retinebis. Peloponesum bouis ænigmate signans, quam facile tuetur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium, hūc in modum respondit, Per multi sunt o Philippe Cretensium montes, permulti Bœotiorum, ac Phocensium tumuli terra prominentes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris marimis siti, qui natura munitissimi sunt: & tamen quum horum nullum ceperis, omnes tamen sponte imperata faciunt: latrones rupes & saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur. Regi autem nihil beneuolentia firmiter aut munitius esse potest.

47 *Regum amicitia* Philippus Arato uenenum dandum curarat, quod non repente occideret, sed lenta tabe consumeret. Id ubi sensit Aratus, nec inueniretur remedium, dissimulauit, & ingressus cubiculum uni tantum ex familiaribus dixit: O Cephale, hæc sunt præmia regiæ amicitiae. Non semper tutum regibus optima dare consilia.

48 Quum ex Atheniensium socijs quidam contumeliæ causa rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubissent, fuissent strenui uiri. Magni profecto, inquit Lacon, faciendum fufum, sagittam sentiens, si strenui ignauiq; discrimen nosset. Significans illic ubi res sagittis aut saxis agitur, nullū esse fortis & ignaui discrimen: sed ubi cominus res geritur, ibi demum apparet, qui sint uiri, qui non.

49 *Ocium* Turbo Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, ut curā haberet suæ ualitudinis, sibiq; daret uacationē à negotijs: respondit, nō decere Cæsaris præfectos nisi stātes mori. Ignauū esse sentiēs in lecto decubentē *expirare.*
Idem

Idem quum adhuc nihil aliud esset quam centurio, & ante praefectos à 50
 Cæsare uocaretur in consilium: Turpe est, inquit, o Cæsar, exclusis praefe- *Modeste*
 ctis cum centurione agere.

Milo Crotoniates athleta, iam senex quum uidisset athletas alios in cur 51
 riculo sese exercentes, fertur inspexisse lacertos suos, lachrymansq; dixisse, *Animi bona*
 At hi iam mortui sunt. Merito fleuit, qui felicitatem, corporis uiribus metie
 batur. Animi uigor serius senescit, si tamen senescit unquam.

Philippides dictus *ἡμερόδρομος*, quod uno die mille quingenta sta- 52
 dia conficiens Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum uictoriam *Nūcius fidelis*
 Atheniensium aduersus Medos in Marathone parram, senatui de pugnae
 exitu sollicito nunciaret, *μέγα χαίρετε*, inquit, *νικῶμεν*, id est, multum ua
 lete, uincimus, moxq; expirauit.

Perseus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionē fecit in foro apud 53
 mensarium. Hanc diligentiam quum amicus admirans diceret, ad eone le- *Cautio tuta*
 galiter Perseae? Scilicet, inquit, ut amanter recipiam, nec legaliter reposcam.
 Fit enim saepenumero, ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngra-
 phis agunt, post cogantur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est,
 in Græcis, *νομικῶς, & φιλικῶς*.

Timon Atheniensis dictus *μισάνθρωπος*, interrogatus quur omnes ho 53
 mines odio prosequeret, Malos, inquit, merito odi, cæteros ob id odi, quod
 malos nō oderint. Sentiēs nō esse uere probos, qui nō detestātur im ppos.

Eidem ascribunt, quod dicere solitus sit, duo præcipua esse malorum 54
 omnium elementa, auaritiam atq; ambitionem. Ambitio male profundit, *Malorū fons*
 quod male collegit auaritia.

Alexinus sophista inter ambulandum multa mala dixit in Stilpontem 55
 Megarensē: cæterum ubi quispiam eorum qui aderant dixisset, Atqui il- *Laus concio*
 le te nuper laudauit. Per Iouem, inquit, uir enim optimus est ac præstan- *liat amicos*
 tissimus. Tam facile ex obrectatore factus est laudator, non ob aliud nisi
 quod ab eo laudatus esset.

Gorgias Leontinus sophista, centesimum septimum agens annum, ro- 56
 gatus quare tandiu uellet in uita manere, Quia nihil, inquit, habeo, quod *Senectus*
 accusem senectutem. *uirilis*

Socrates dicitur eum execrari solitus, qui primus utilitatem à natura se 57
 iunxisset. Naturam appellat honesti rationem homini à natura insitam.

Philotimus medicus cuidam ostendenti digitum exulceratū, quum epar 58
 haberet tabidum: id enim ex colore deprehendit, Nō est tibi, inquit, o bo- *Malum disse*
 ne periculum ab unguium uitio. Idem ferè fit ab hominibus, ut de leuiori *mulatum*
 bus malis querantur, grauiora dissimulent.

Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit nullam pestem capitaliorem 59
 hominibus à natura datam, quam uoluptatem. Ex hoc enim fonte prodit *Voluptas*
 quicquid est in hominum uita scelerum & calamitatum.

D Prodicus

- 60 *Frugalitas* Prodicus dicere solet, optimū condimentū esse ipsum ignē. Sentiens bo-
no stomacho satis esse opsoniū esse coctum, etiamsi nihil accedat deliciarū:
- 61 *Laude in/
corruptus* Menedemus quum audisset quod frequenter ab Alexino laudaretur,
At ego, inquit, illum semper uitupero: declarans se non posse corrumpi lau-
dibus, quo minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.
- 62 *Ab inexpectato* Cuidam qui in foro Romæ loricated ambulabat, prætexens id se metu
facere, perquam scite dixit Vibius Crispus, Quis tibi sic timere permisit? Lu-
dens ex inopinato. Expectabatur enim, ut obiurgaret hominem quod præ-
ter cōsuetudinem Romanā armatus incederet. At ille increpuit hominem,
quod sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.
- 63 *Commiseratio
in malis* Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quū uidisset quispiam,
commiserans hominem dixit, Miser, quomodo in puteum decidisti? Tum
ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agendum, quomodo hinc
possim educi. Hoc refertur à diuo Augustino.
- 64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoꝝ sumpto conua-
luit ægrotus. Euenit ut aliquāto post idē morbus recurreret: ægrotus quum
ad idem pharmacum quo prius conualuerat confugeret, nec sentiret reme-
dium, accersit medicum admirās qui factum esset, ut eadem medicina, quæ
prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam scisci-
tanti medicus facete respondit, Fateor idem fuisse pharmacū, sed ideo non
profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui
norunt quando & quomodo dandum. Quæ profunt iuueni, nocent seni, &
contrà: quæ iuuāt cælo tepido, lædūt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.
- 65 *Reconciliatio* Euclidi cum fratre similtas erat: is quum minitans dixisset, Dispeream
ni te ultus fuero: Euclides contrà, Dispeream, inquit, ni tibi persuasero. Hoc
dicto soluta est similtas, & reditum est in gratiam.
- 66 Aristo dicere solet eos uentos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt
pallia. Nam his contra uentos munimur. Ita grauissime lædunt amici, qui
expiscantur arcana.
- 67 *Philosophus
meretrici si-
milis* Gnathæna meretrix reprehēsa à Stilpone philosopho, quod adolescen-
tes corrumperet, Tu, inquit, egoꝝ Stilpon in eodem hæremus crimine, qui
adolescentes tecum uersantes inutilia quædam & amatoria sophismata do-
ces, ut nihil referat cum philosopho uersentur an cum meretrice.
- 68 *Ab inexpectato* Eadem parasito quem alebat anus, eratꝝ obeso corpore, eleganter, in-
quit, o adolescens es affectus corpore. At ille, Quid igitur futurum putas, si
non secundus in lecto dormirem? Fame, inquit Gnathæna, perisses: subno-
tans illum uetulæ concubitu ali. Locus est ab inexpectato.
- 69 *A nomine* Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, saltans in cadum inci-
disset, Lacus, inquit, in cadum incidit. Nam Græci laccum uocāt quod nos
lacum. Cadus in lacū incidere solet, lacum in cadum incidere absurdum est.
- 70 Eadem quum quidam uini paulum infudisset in psycteriū, id est uasculi
genus

genus refrigerando uino paratum, diceretq̄, hoc uinum sedecim annorum est: pusillū est, inquit, pro tot annorū ætate. Hoc ipsum ascribitur Phrynæ.

Parsonia

Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter se pugnarent, uictum ita consolata est, Bono animo es puer, non enim est certamen coronarium, sed argentarium. Sentiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic uictori numerandam pecuniam, ut melior sit conditio uicti quàm uictoris.

71

*Certamen
argentarium*

Eadem ei qui filiæ ipsius minam dederat, nec postea quicquam adferrebat ipsi, nihilo minus solito more ad eam uentitās, Heus, inquit, puer, num putas te, quemadmodū semel data mina ad Hippomachum pædotribam, ita semper ad me commeaturum?

72

*Petax mei
retrix*

Eadem adolescenti qui sua sponte uenerat ad conuiuium, præbuit his uerbis, Cape, inquit, superbe: quum ille commotior dixisset, Qui superbus, immo, inquit Gnathæna, quis te superbior, qui nec uocatus uenias. Locus est ex ancipiti: nec uocatus uenit, qui non uocatus uenit, quod est impudentiæ: & nec uocatus uenire dicit, qui uocatus uenire recusat, quod est supbiæ.

73

*Conuiuia
ultroneus*

Eadem à duobus conducebatur, quorum alter erat miles, alter mastigias seruus. Milite uero per contumeliam illam appellāte lacum, an, inquit, quia duo amnes in me influūt, Lycus & Eleutherus? Lycus & Eleutherus fluuio rum nomina sunt, sed illa alludit ad seruum amatorem & liberum. Lupus esurit, liber arrogans est.

74

Nico meretrix, cui cognomen erat capra, parasitum quempiam obuium habens à morbo gracilem, quàm macilentus, inquit. Quum is respondisset, quid me putas triduo comedisse? aut lecythum, inquit, aut soleas. Parasitus sentiebat se nihil aut minimum edisse, illa respondet quasi de cibi genere interrogata.

75

Ab inexpectato

Callistion cognomento Ptochelena, quum à quodam esset conducta seruo, isq̄ quoniam æstiuo tempore nudus accumbebat, ostenderet in corpore notas plagarū, Vnde, inquit, illa miser? quumq̄ is dixisset se puerum iure fuisse perfusum: Tum illa, Nimirum uitulino: sentiens esse flagrorum uestigia. Ex carnibus uitulinis coqui faciunt ius, ex pelle uitulorū fiunt lora.

76

Thais glorioso cuidam amatori, qui cum multa pocula sumpisset commodato, diceret se uelle illa confringere, aliāque parare: Perdes, inquit, quod cuique proprium est. Ambiguo sermone notans esse commodatitia. Poterat aut̄ intelligi, si consentur, perire quod cuiq̄ poculo proprium est.

77

Ex ambiguo

Lais Corinthia cuidam amatori, qui misso sigillo, iubebat illam uenire, non possum, inquit, lutum est. Olim terræ genere signabant, at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum uiarum non posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur, argentum quærebat.

78

Ex ambiguo

Eadem Myronem salissime reppulit, sed præstat hoc Ausonij uerbis referre.

D 2 Canus

Canis rogabat Laidis noctem Myron.

Tulit repulsam protinus.

Causamq; sensit, & caput fuligine

Fucavit atra candidum.

Idemq; uultu, crine non idem, Myron,

Orabat oratum prius.

Sed illa formam cum capillo comparans,

Similemq; non ipsum rata,

Fortasse & ipsum, sed uolens ludo frui,

Sic est adorta callidum:

Inepte quid me quod recusavi rogas?

Patri negavi iam tuo,

Hoc uidetur imitatus Imperator.

- 79 Leontium, quoniam ipsa cum amatore discumbente, ingressa est Glyceram, & amator ad hanc uidebatur procliuior, sedebat mœsta. Hanc quū notus quispiam appellasset, dicens, Quis mœres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet. ὤστρα Græcis uterum siue uuluam sonat, & eadem uox sonat, posterior: significabat autem posteriorem Glyceram magis placuisse, idq; sibi dolere.

Adolescens quidam in Ægypto deperibat in Theonidem meretricem: quumq; illa peteret ingentem mercedem, tandem adolescens somniauit se rem habere cum ea, atq; ita liberatus est amore. Petit illa mercedem. Negante iuuenite itum est ad iudicem. Bocchoris pronunciat ut iuuenis in uasculo adferret tantum pecuniæ, quantum illa postularat. Iubet adesse meretriculam, & umbra frui pecuniæ circumlatæ. Hoc iudicium Lamia uelut iniquum reprehendit, Iuuenis somnio liberatus est, inquit, ab amore: at umbra pecuniæ non exemit Theonidi pecuniæ amorem.

- 80 Phryne iam anus, dixit à multis fecem emi, propter uini gloriam. *Vetula amata* Sentiens multos ideo secum congregari ut gloriari possent, cum Phryne rem habuisse. Sicut uini magni nominis etiam fex emitur, ut iactare possint se tale uinum habere domi.

81 Eadem ætate florens in conuiuio cui complures aderant foeminae, quum *Fucata* iuxta morem ioci conuiuialis quod unusquispiam faceret, idem omnes facere cogentur, prior manum bis aquæ immerfam admouit fronti. Quoniam autem omnes erant fucatae, aqua per lituram fucorum defluens, rugarum specie uultus omnium deformabat, quum ipsa interim Phryne quæ naturali forma pollebat, speciosior etiam appareret diluta facie.

82 Quum amatores quoniam gratis non admittebantur, filia domum *Precium expugnat* expugnatur, uectes, ligones, & ballistas admouerēt, Phryne prodijt, Quum ista, inquit, haberetis domi, quin potius afferebatis precium? Sentiens ita facilius expugnari meretricum aedes, dando quàm fodiendo.

- 83 Phryne Praxitelem à quo deamabatur rogauit, ut ex operibus quod haberet

beret pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidem amans, sed illa sensit artificem dissimulare quod esset optimum. Itaque subornauit seruum qui Praxiteli in foro sua uendenti nunciaret incendium in officinam incidisse, ac pleraque illius opera conflagrasse, non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil sibi relictum, si Satyrum & Cupidinem flamma corripuisset. At Phryne occurrens iussit illum bono esse animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contulisset, & Cupidinem abstulit.

Callide

Phryne cuidam iuueniliter iactanti quod multas haberet, se studio tristem exhibebat: ac roganti causam, ob hoc ipsum irascor, inquit, quod multis inuolutus fueris: de plagarum notis sentiens, quas in illius corpore deprehendit, erat enim seruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat.

84

Eadem avaro cuidam amatori, blandienti dicenti que, Tu Praxitelis Venuscula es, & tu, inquit, Phidiae Cupido. Blandimentum blandimento pensans, & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias a parsimonia nomen habere uidetur.

85

Amator
blandus

Eadem cum insidiaretur pudicitiae Xenocratis, & in eadem aedulas ab illo esset admissa, ac precibus tandem impetrasset, ut lectuli partem qui illic unicus erat ipsi concederet: reuersa ad illos qui eam subornauerant, ac rogata quid profecisset: ego, inquit, a statua redeo non a uiro. Idem elegantius narrat Valerius Maximus. Pacta cum adolescentibus, ut Xenocratem ad coitum sollicitaret: sese in illius probe poti lectulum coniecit. postridie quum adolescentes exprobrarent quod tam formosa puella poti senis animu pellicere non potuisset, pactumque uictoriae precium flagitarent, facete elusit, dicens se de homine non de statua cum illis pignus posuisse.

86

Lamiam meretricem Demetrius rex adamabat parum sobrie. Ea quum iam senescens in conuiuio tibijs cecinisset, Demo quae & Mania dicta est, interrogata a Demetrio, quid uideretur Lamia: Anus, inquit, aliud respondens atque expectabat rex. Nam ille sciscitabatur, quam scite uideretur canere.

87

Ab inexpectato

Rursus appositis bellarijs quum rex diceret, uides quam multa mihi mittat Lamia, plura, inquit, tibi mittentur a matre mea, si uelis cum ea dormire. Notans anus solere donare ijs a quibus subiguntur.

Anicula Theophrasto licitati quiddam, idque admodum Attice, hospes, inquit, non uendo tanti. Notans illum quasi non esset Atticus natura, qui supra modum affectaret Atticismum. Id enim solent hospites, dum in aliena lingua uolunt uideri disertum.

88

Affectatio

Phocionis cognomento Probi uxor dicere solebat, suum mundum esse praecleara gesta mariti. Ita frugalitatem suam excusauit alijs matronis obiectantibus quod parum pro dignitate culta esset.

89

Mundus
matronae

Quum Cyperij aduersus Astyagem Medorum regem infeliciter pugnasent, mulieres in urbem fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis uentribus,

90

Animose

D 3 Quod

Quò, inquit, ignauissimi ruitis? An nescitis uos huc iterum intrare non posse, unde semel naturæ lege egressi fuistis: Inuerso ordine matres animât mares, quæ solent à periculis auocare.

- 91 *Animose* Poppea quæ prius adultera Neronis, mox repudiata Octauia, mariti potens facta, subornauit quendam ex Octauiaë ministris, qui ei seruillem amorè obijceret. Ancillis Octauiaë ad quæstiones pertractis, quædam cruciata uictæ falsis annuerunt, quædam perstiterunt dominaë suæ sanctitatè prædicantes. Ex his una instanti Tigillino respondit, castiora esse Octauiaë mulieribria, quæ os eius. Significas illum esse felatoribus obsequentè, aut cunilingu.
- 92 *Pudicitia matronalis* Chiomata Orthiagontis uxor, quum misso precio à suis reduceretur, ac tribunus illam officij gratia ad flumen prosequeretur, clam mandauit uni seruorum, ut Romanum illum se prosequentè occideret. Id ubi caput præcisum sub ueste tectum ad maritum detulit, & ad illius pedes abiecit, Marito admirante dicente quæ, num præclaru duceret seruare fidem, Præclarum inquit, sed hoc præclarus, unum duntaxat qui mecum concubuerunt uiuere. Fœmina aliquanto prudentior Lucretia, quæ non sua, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam.
- 93 *Pudica uxor* Canna Sinorito Galatæ nupserat. Eam Synorix iuuenis præpotens adamabar, & clam interfecto Sinorito, de nuptijs Cãnam sollicitare cœpit. Illa quo coniugis mortem ulcisceretur dissimulauit dolorè, & coniugij speram præbuit. Tandem Synorigem ad se uenire iubet in templu Dianæ, cui erat dicata, quasi uellet hanc esse coniugij testem: & astans altari, ceu deæ libatura è poculo bibit toxicu, mox quæ tradidit Synorigi: qui simul atque reliquum ebibisset, uenerata deam, Te, inquit, dearu præstantissima testor, me huius tantum dici gratia hætenus Sinorito fuisse superstitem.
- 94 *Iouis filius* Olympias Alexandri mater, indigne ferens quod Alexander pateretur se dici filium Iouis: Non desinet, inquit, Alexander me Iunoni inuisam facere. Solent enim uxores extremo odio persequi pellices.
- 95 *Mores pro philtris* Eadem quum accepisset Alexandrum filium, ut alij, Philippum maritum, adamare fœminam à qua putabatur amatorijs uenenis corruptus, accersiu ad se mulierem: quum quæ præter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregie dextrum, Valeant, inquit, qui te insimulant ueneficij. Nam tute quidem pharmacu in te ipsa ac philtru habes.
- 96 *Bona fama* Eadem quum accepisset adolescentem quendam aulicum duxisse uxorem, elegante quidem forma, sed famæ parum secundæ: Ille, inquit, non sapit, qui uxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem.
- 97 *Frater marito potior* Intaphernis uxor, Dario permittente, ut unum ex suis eligeret, cuius uitam sibi donari uellet, fratrem elegit: demirante rege causam quæ sciscitante, Alius, inquit, maritus, alij liberi si deus uolet possunt contingere: alium

alium fratrem parentibus uita defunctis non est quod sperem.

Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona illius hospitio ⁹⁸ utens, ornamenta sua quibus illud seculum nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone donec liberi redirent è schola. Tum, & hæc ^{Matronæ ornamenta} inquit, ornamenta mea sunt. Sentiens matronæ nihil esse pulchrius, neq; preciosius, quàm liberos recte educatos.

Omnibus Dionysio tyranno exitium imprecantibus, una scemina anis ⁹⁹ quotidie diluculo deos comprecari solet, ut esset incolumis sibiq; superstes. ^{In deterius omnia} Accita à rege mulier, rogata est, unde tanta in regem beneuolentia. Quoniam, inquit, quum puella essem, & grauem tyrannum haberemus, optabam mortem illius. Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, superioribus etiã grauiorem, uereor ne si tu pereas, succedat etiam deterior, eoq; caput meum pro tua salute deuoueo. Tam faceram audaciam Dionysius punire erubuit.

Cuculo minores auiculas percontanti, quur ipsam fugerent: quoniam, ¹⁰⁰ inquebant, suspicamur te aliquando futurum accipitrem. Cocyx enim ^{Tyranni species} specie non multum differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrannidis specimen moribus ædunt. Hoc ad Lyf siadem accommodauit Plutarchus in uita Arati.

D 4 Illu/

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI IVNIORI

GVILIELMO, DVCI CLIVENSIS, IVLIACENSIS,
Montensi, Comiti Marchiæ & in Rauenspurgo, &c.

Des. Erasmus Roterod. s. d.

PVD PRISCOS illos illustrissime princeps, non Græcos modo uerumetiam Latinos, actoribus ac patronis causarum forensium certus aquæ modus per clepsydras infundebatur, ne superuacanea uerborum copia, quam iudicibus tedium adferret, tum ipsi etiam causæ officeret, denique alijs agere uolentibus aditum præcluderet. At non idem fieri solet in philosophicis orationibus, in quibus tamdiu proferendus est sermo, quam diu auditor alacriter haurit ea quæ dicuntur, præsertim si quæ dicuntur, conferunt uel ad liberalem eruditionem, uel ad bene beateque uiuendum. Itaque perquam eleganter Plato Antisthenem prolixius differentem admonuit his uerbis, Videris, inquit, ignorare, quod orationis modus non est is qui dicit, sed is qui audit. sic & Carneades quum esset in differendo uocalior, admonitus est à gymnasijs principe, ut uocem moderatius promeret: sed quum ille à gymnasiarcha peteret, ut sibi præscriberet modum, sanè quam apposite respondit, Istud quod à me petis rectius sumes ab auditoribus. Iam uidemus quosdam non clepsydris, sed clepsammidijs metiri conuiuium. Hoc ut fateor ad frugalitatis disciplinam utiliter fieri, atque etiam necessario duxerat apud eos qui nesciunt unquam à mensa surgere, nisi hirudinum ritu sic distenti, ut tantum non crepent ac dissiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos & elegantes homines suauiter excipere uellet: sed hunc oporteret apparatus modum à conuiuarum ore petere. At ego in hoc argumento conuiuatoris personam indui, ac posteaquam cœnæ tot instructæ missibus, quot actus permittuntur comœdiæ, secundas mensas non omnino ieiunas adieceram, mihi uidebar sic egisse partes meas, ut si non Lucullus quispiam, certe mundus ac lautus ἑστιάτωρ uideri possem: atque adeo metuebam, ne apud frugalitatis amatores citius luxuriæ quam sordium crimen incurrerem. Verum simul atque prodijt opus, tanta auiditate distractum est, ut protinus à Typographo cœperit efflagitari denuo: siue hic est argumenti, siue quod magis arbitror, tuus ornatissime princeps genius: quem confidimus non solum ditioni tuæ, sed & studijs fore felicem. Itaque prioribus sex libris recognitis & auctis, adiecimus duos, quos tu uel ποσένιον uel πομένα, siue ὑπόδορπίσματα si libet uocare poteris, ne à conuiuij metaphora recedamus. Vale.

A P O P H T H E G M A T V M L I B V I I

T H A L E T I S M I L E S I I

AE C præcipue celebrantur: Multa uerba nequaquam arguunt sapientem opinionem. Græcis ¹ *Pauciloquium* carmen esse uidetur:

ἄπ τὰ πρὸς ἔπη φρονίμην ἀπεφώνησεν Δόξαμ.

Sapiens enim non nisi quæ res postulat, nec pluribus utitur uerbis quàm opus est. Quemadmodum deus omnium sapientissimus, sermonis est parcissimi.

Vnum quiddam diuina egregium, unum quiddam præclarum elige. Solues enim hominum loquacium linguas sine fine garrientes, ἀπεραντλόγους: quod interpret miror quare reddidit, non paucorum. Satius est ad parandam honestam famam, unum quiddam insigne prædicere, quàm diuinare de friuolis aut quibuslibet. Sapiens enim uates est optimus. Et præstat uno opere ædito, sed egregio, parare famam eruditionis, quàm minus accurate scribere de singulis.

Rogatus quid esset omnium uetustissimum, Respondit, deus. Quir ita? ὅτι ἀγέννητος, hoc est, nunquam esse cœpit. Quid esset pulcherrimum, ait, ³ *Aenigmata* mundus: est enim opus dei, quo nihil est pulchrius. Quid maximum, locus. Caput enim omnia. Quid uelocissimum, mens. Discurret enim per uniuersa hominis cogitatio. Quid robustissimum, necessitas siue fatum. Superat enim omnia. Quid sapientissimum, tempus. Nam inuenit omnia: hæc ænigmatum instar habent.

Dicebat nihil interesse inter uitam & mortem, ob id opinor quod utraq; ⁴ *Argute* res æque esset secundum naturam, nec mortem malam esse magis quàm natiuitatem. Cuidam uero obstrepenti, quir igitur, inquit, tu non moreris, false respondit, ob hoc ipsum quia nihil refert. Potius enim habetur, quod accersitur.

Percontanti utrū fuisset prius, nox an dies? Nox, inquit, uno die fuit prior. Elusit ineptum percontatorem. Si nox uno die præcessit diem, dies igitur fuit ante noctem. Nox enim finis est diei. ⁵ *Salse*

Rogatus num lateret deos homo iniuste agens, respondit, ne cogitans ⁶ *Deus omniscius* quidem: Significans deo nihil omnino esse occultum. At uulgus putat quæ corde uoluunt latere deum.

Adultero sciscitanti, an abiuraturus esset adulterium: non est, inquit, ⁷ *Grauitet* periurium adulterio peius: Significans illum stulte dubitare de peierando, qui facinus periurio par non dubitasset committere. Eo quæ in atrocibus sceleribus nihil ponderis habet iusiurandum. Quisquis enim audent dare uenum, audebit & cum periurio inficiari.

Percon

- 8 Percontanti quid esset difficile, seipsum, inquit, nosse. Atqui hoc uulgus
sapienter putat esse facillimū. Aliena rectius perspicimus quā nostra, & sibi quisq;
 adulator est.
- 9 Rogatus quid esset facile: alterum ait admonere. Omnes recta consilia
Admonitio ægrotis damus. Interpres perperam uertit, ab alio moneri, quum sit ἄλλω
facilis ὑπεπιθεῖται, hoc est alteri dare consiliū. quis enim est tam stupidus qui non
 admoneat alium? sibi pauci consulunt.
- 10 Sciscitanti quid esset dulcissimum: Potiri, inquit. Nam ea demum dele-
potiri dulce ctant, quæ cōtingunt expetita. Quæ ultro obijciuntur, non perinde iuuant.
- 11 Rogatus quo pacto quis facillime ferret infortuniū suum. Si quis, inquit,
patientia uideat hostes maioribus malis obnoxios. Quidam enim ex contemplatio-
 ne felicitatis alienæ, suam calamitatem exasperant.
- 12 Interrogatus quo pacto quis optime iustissimeq; uiueret, si, inquit, quæ
Sapienter in alijs reprehendit, ea ne faciat ipse. In alienis enim erratis perspicaces su-
 mus, ad sua quisq; lusciosus est.
- 13 Percontanti quis esset felix, qui corpore, inquit, sanus est, animo eruditus,
Felicitas uera siue castigatus. Cupiditates enim animorum morbi sunt.
- 14 Dicebat amicorum absentium æque ac præsentium oportere meminisse
Amicitia se. Amicitia enim est animorum coniunctio, quos non dirimit locus. Multi
 non amant nisi tantisper dum uident.
- 15 Non esse fucandam faciem, sed animum honestis studijs exornandum.
Animi cultus Quod hæc forma ueros conciliet ac perpetuos amicos.
- 16 Vetuit per iniuriam ditescere: Quod lucrum fraude partum damnum sit,
Lucrū dānosū non lucrum.
- 17 Μὴ διαβαλέτω σε λόγῳ πρὸς τὸς φίλους κεκοινωνηκότας. Id ita uer-
Arcana nulli tit interpret: ne te in ius uocet sermo contra coniunctos tibi ac socios dictus.
committenda Ego magis arbitror Thaletem admonere, ne quid amicis quibus fidimus,
 committamus, quod si effutiant, pariat nobis infamiam.
- 18 Quale, inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale à liberis tuis
Pietas in expecta.
parentes Dixit facillimum esse philosopho ditari si uellet, idq; tali facto probauit.
- 19 Omnem oleam antequā florere cœpisset in agro Milesio coëmit. Animad-
Prouidentia uerterat enim præscientia quadam olearum ubertatem fore. Hoc pacto os
 obturauit, qui iactabant in philosophis paupertatem non esse uirtutis sed
 necessitatis. Huius meminit Cicero lib. de diuinatione primo.

SOLON SALAMINIUS

- 1 Quum Pisistratus occuparet remp. resq; uideretur ad manifestam spei
Senectus ctare tyrannidem, neq; quisquam auderet illius conatibus obistere, ipse
audax productis armis, & ante ædes positus cœpit inclamare ciues: at ubi Pi-
 sistratus ad illum mitteret qui percontarentur, qua re fretus hoc auderet.
 Senectute, inquit. Alios senectus reddit formidolosiores, illi conciliauit au-
 daciam

daciam, quod parum uitæ superesset, etiam si nullus occideret. Ita Plutarchus in commentario, an seni sit gerenda res. Diogenes Laërtius rem aliquanto fusius narrat.

Postquam uidit rerum summam esse penes Pisistratum, arma deposuit ante curiam, dicens, O patria tibi & dictis & factis sum opitulatus. Hoc pacto testatus sibi non defuisse uoluntatem consulendi reip. in Ægyptum nauigauit. *Pietas in patriam*

A Cræso interrogatus an quem uidisset ipso beatorē, Telum nominauit Atheniensem, priuatum hominem, sed qui relictis liberis ac nepotibus bene institutis feliciter obiisset diem. Interrogatus dein cui post illum tribueret felicitatis elogium, Cleobin & Bitum argiuos fratres nominauit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex, nullo igitur loco me ponis: Ego, inquit Solon, facile cōfiteor te regem opibus & imperio florentem: beatum non appellarim, priusquam feliciter hanc uitam absolueris. Refert Herodotus in primo. *Ante mortem nemo beatus*

Præmia decreta his qui in Olympijs aut Nemeis uicissent cōtraxit, eaq; maiora decreuit ijs qui in bello pro patria fortiter occubuissent: dicens illos & dum exercētur, magnis impendijs exerceri, & si uicerint, magis aduersus patriam quàm aduersus hostes coronari: & quum senuerint, ad nihil utiles enadere, haud aliter quàm detrita pallia, ut qui nec bello sint utiles, nec gerendæ reip. accommodi. *4 Sumptus in utiles*

Huic attribuunt & illud longe celebratissimum, leges aranearū telis esse similes: quanquam idem & alijs ascribitur, nominatim Anacharsidi. *Leges*

Illud argutissime dixit, tyrānorum amicos calculis supputatorijs esse simillimos: qui ut arbitrio supputantis ponuntur, interdum ualent multa milia, interdum minimum, interdum nihil. *5 Amicitia principum*

Rogatus quamobrem nullam legem tulisset in paricidas, non expectatam, inquit, hoc scelus unquam in hac ciuitate posse committi. Quod illa immania non existant, nisi ubi luxus regnat, nec ulla est legum reuerentia. *7 Grauior*

Interrogatus qui fieri posset, ut quam minimum iniuriarū existeret inter homines, si, inquit, qui iniuria affecti non sunt, æque doleant, atq; hi qui affecti sunt. Quisquis enim uiolat leges, nō unum ciuem lædit, sed totā reip. quod quidem in ipso est. At nunc dum alijs læsis aut quiescimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum audaciam in plurimos inuitat. *8 summus*

Dicebat opulentiam esse matrem saturitatis, saturitatem ferociæ ac uolentia. Diuitias comitatur luxus, Luxus exit in tyrannidem, dum scœnum migrat in cornua. *9 Diuitie*

P I T T A C V S M Y T I L E N A E V S

Huic tribuitur illud decantatissimum, dimidium plus toto, de quo nobis satis dictum est in Chiliadibus. *1 Modus*

De eodem memorant exemplum clementiæ uix credibile. Tyrtheum Pittaci

- Clementer* Pittaci filium Cumis in tonstrina sedentem, faber quidam atarius impav-
ta securi occidit. Cumani homicidam uinctum miserunt ad Pittacum ut
de eo supplicium sumeret. At ille cognita causa dimisit hominem dicens,
ignoscentiam esse potiore[m] pœnitentia: Sentiens utilius esse condonare,
quàm meminisse iniuriæ & ulcisci. Sunt qui referant homicidam ab Alcæo
fuisse dimissum, cum hoc elogio, Melius est ignoscere quàm punire.
- Ebrietas* 3 Legem tulerat, ut qui per temulentiam sceleris aliquid commisissent, du-
plo plecterentur, Solet enim uulgus hominum ebrietatis obtentu crimen
extenuare. Id eo factum ferunt, quod insula uino abundaret.
- Legum autoritas* 4 Cræso percontanti quod esset maximum imperium, inquit, *πικίλα*
ξύλα, id est, uarij ligni, leges innuens. Nā olim in tabulis ligneis leges in-
scribebant. Porro ubi summa est legū autoritas, ibi est minimū tyrānidis.
- Victoria incruenta* 5 Probabat uictorias citra sanguinem partas, nam magno ciuium cruore
emptas, hoc est Cadmeas ut uocant, non existimabat esse uictorias.
- Coniugiū par* 6 Huius est illud *πλυθρόληκρον*, Æqualem ducito: quum ipse domi ha-
beret opulentio[re]m, ac proinde morosam & imperiosam. Id latius explicui-
mus in Chiliadibus.

BIAS PRIENÆVS

- Libere* 1 Quum ingenio suo patriam suam obsidione liberasset, rex Alyattes in-
tellecta uiri prudentia protinus eum ad se accersiu[it], At is respōdit *ἐγὼ ἀλυ*
ἀπὴν κελίω κρόμνα ἰδίειν: id est, ego Alyatten iubeo cepas edere: quod
perinde est ac si dixisset, iubeo illum plorare: extremum regis contemptum
professus. Attigimus & hoc in Chiliadibus.
- Libere* 2 Euenit ut cum scelerosis quibusdam & impijs naui ueheretur: qui cum
ob exortam tempestatem periclitarentur, deorū opem implorabant. Tum
Bias, Silete, inquit, ne uos hic illi nauigare sentiant. Deus impiorum pre-
cibus iritatur magis ad uindictam, quàm ad opitulandum flectitur.
- Salte* 3 Impio cuiusdam sciscitanti quid esset pietas, nihil respondit. Roganti quare
sileret? Quoniam, inquit, percontaris de rebus nihil ad te pertinentibus.
- Adulatio* 4 Interrogatus quod esset animal omnium maxime noxium? Si de feris
inquit, percontaris, tyrannus: si de mitibus, adulator.
- Hæc de septem sapientum dictis arbitror esse satis, uel quia sunt omni-
bus obuia, uel quia magna ex parte sunt fabulosa, uel quia pleraq; sunt eius
generis, ut à quouis dici possint. Quid enim habet Cleobulus quare inter sa-
pientes numerari debeat?

ANTISTHENES ATHENIENSIS

- Salte* 1 Antisthenes ridere solet Athenienses subinde gloriantes quod essent au-
tochthones, hoc est indigenæ, eo quod non aliunde eò commigrassent, nec
patriam sedem mutassent unquam: dicens hoc laudis illis esse cum testudi-
nibus cochleisq; commune. Nam & hæc animantia nunquā mutant domi-
cilium in quo nascuntur.

Discipulos

Discipulos suos admonere solet, ut sibi essent Socratis condiscipuli, de-
clarans quàm esset alienus ab inani gloria.

2
Modeste

Voluptatem intantum execrabatur, ut diceret se malle insanire quàm uo-
luptate affici. *μανείην ἢ ἠδείην*, id est insaniam potius quàm delecter. In-
saniam aufert medicus: uoluptas quum æque mentem eripiat homini, uix
sanabile malum est.

3
Temperate

Cum his mulieribus habendam consuetudinem dixit, quæ beneficium
beneficio pensent. *ἀὶ χάρις εἰσόντω*, id est, quæ gratiam habituræ sint. Sen-
tiens abstinentum ab his quæ precio uendunt inhonestam uoluptatem,
nec pariunt, nec amant mutuum: aut à ualetudinarijs, deformibus ac male
moratis, quæ gignunt foetus poenitendos.

4
Matrimonium

Cum adolescens quidam Ponticus genere, se in numerum discipulorum
illius recipi cuperet, patri quærenti quibus rebus esset opus, libro, inquit, no-
uo, stilo nouo, noua quæ tabella: significans animum à uitijs uacuum, studium
uigil, & memoriam fidelem. Solent autem adolescentes uoluptatibus ac de-
licijs occupatam mentem ad præceptorē adferre, quæ res ferè in causa est, ut
minus proficiant. At Philosophia totum animum sibi postulat.

5
Docilitas

Adolescenti consulenti cuiusmodi uxorē ducere expediret: si formosam
duxeris, inquit, habebis communem. sin deformem, habebis poenam: iucun-
dus id eloquens Græce, quibus quod ad uoces attinet, minimum interest
inter *κοινὴν* & *πρὶνὴν*: quod ad rem attinet, plurimum. Suadebat itaque me-
dia statura ut uocant forma ducendam, quæ nec fastidium uiro moueret
ob deformitatem, nec ob insignem formam peteretur ab adulteris. A. Gel-
lius hoc dictum Bianti tribuit.

6
Coniugium

Cum accepisset Platonem de ipso male loqui, nihil commotus, regium
est, inquit, quum feceris bene, audire male. Quanquã hoc idem alijs ascri-
bitur. Excelsi animi est, ingratitude hominum non deterreri à studio be-
ne merendi de omnibus.

7
Generose

Cum Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret illum bonis plu-
rimis fruiturum apud inferos post hanc uitam, quur, inquit, ergo tu non ab-
rumpis uitam? Significans non initiatis paratam esse beatam uitam à ro-
go, sed his qui pie sancteque uixerint. Et hoc, aut simillimum huic, alijs tribuit.

8
Initiatio

Cuidam opprobranti quod esset hybrida, hoc est, non è duobus inge-
nui natus, sed ex patre Atheniensi, matre phrygia: Nec è duobus, inquit,
luctatoribus natus, & tamen luctator sum: Sentiens non tam referre, unde
natus sis, sed qui sis. Is uere liber est, quem philosophia liberum facit: & is
uere Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est.

9
Genus

Interrogatus, quur paucos haberet discipulos, quoniam depello illos, in-
quit, uirga argentea. Sentiens ideo paucos uenire, quod magna mercede do-
ceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam quàm sapientiam.

10
Salse

Rogatus quamobrem seuerus esset obiurgator erga discipulos, & medici,
E inquit

11

- Seueritas* inquit, erga ægrotos: Significans se in uitia sæuire, non in homines: nec uita sanari blandiendo.
- 12 *Adulterium* Conspicatus aliquando mœchum fugientem, insequentibus qui illum comprehenderent, Infelix, inquit, quantum periculum unico obolo uitare poteras: Sentiens scorti congressu libidinem sedari potuisse, quum nunc de uita periclitaretur.
- 13 *Adulatio* Aiebat si ad alterutrum adigeret necessitas, satius esse in coruos incidere, quàm in adultores, *εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας*. Nam corui non comedunt nisi mortuos, adulator etiam uiuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.
- 14 *Felicitas uera* Rogatus quid esset mortalibus beatissimum, felicem, inquit, mori. Hæc sententia consentit cum illa Solonis. Qui feliciter absoluit uitam, huic nihil sinistri potest accidere, quod felicitatem ægritudine aliqua contamine, At quibus res sunt secundæ, ἢ nihil magis optant, quàm diuturnam uitam.
- 15 *Memoria* Amico cuidam deploranti quod commentarios suos perdidisset, Oportuit, inquit, ista animo potius quàm chartis inscribere. Librorum fiducia frequenter in causa est, ut minus exerceamus memoriam. In tuto est, quod animo impressum est. Licet enim circumferre, & semper in promptu est.
- 16 *Inuidia* Dicere solitus est, non aliter ac ferrum absumitur rubigine, ita inuidos suo ipsorum uitio contabescere. Ferrum enim, etiam si nemo lædat, ex se gignit unde corrumpatur.
- 17 *Immortalitas nominis* Vulgus hominum è structuris, statuis, tropheis ac libris, sibi promittit immortalitatem. Antisthenes ἴς qui appetere immortalitatem, unicam uiam ostendit, ut iuste piecæ uiuerent.
- 18 *Honos uirtutis* Rogatus quæ res portenderet ciuitatibus exitium, cum in his, inquit, nullum esse potest bonorum ac malorum discrimen. Sentiens eam rem posse consistere, ubi nec esset honos uirtuti, nec pœna scelerosis. Hoc apud Homerum stomachatur Achilles. *ἐν δ' ἰῆ πμῆ*.
- 19 *Laus à laudatis* Cum illi diceretur, quod à quibusdam improbis laudatus esset: Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali. Sentiens à talibus neminem laudari nisi ob malefacta.
- 20 *Concordia* Fratrum inter se concordiam dixit quouis muro firmissimum munimentum. Id dictum, & ad ciuium concordiam accommodari potest.
- 21 *Bona animi* Admonebat ea esse paranda uiatica, quæ simul cum naufrago enatarēt. Sentiens bonas artes ubicq; esse in precio, nec posse à fortuna eripi. Idem ascribitur Aristippo.
- 22 *Solenter* Opprobianti quod interdum cum improbis haberet consuetudinem, & medici, inquit, cum ægrotis uersantur, nec tamen ægrotant ipsi. Sentiens philosophum ideo uersari cum improbis, ut eos reddat meliores.
- 23 *Grauer* Absurdum esse dicebat, triticum repurgare à lolio, bellum ab inuiti militate, & à rep. non fecerere inuidos. Significans inuidos tam esse inuites ciuicati, quàm lolium est tritico, & ignauus bello.

Roga

Rogatus quid emolumentum cepisset ex Philosophia, ut mecum, inquit, loqui siue uiuere possim. Doctus etiam si solus sit, non sentit tedium solitudinis, sed multa præclara suo cum animo uersans, quasi secum loquitur. In doctis molestissima est solitudo, atque etiam inutilis.

Cum in conuiuio quidam diceret, cane tibijs: Tu mihi eas infla, inquit. Non recusauit obsequium, si ille uicissim obsequeretur. Sed interim indicauit non esse philosopho decorum tibijs canere.

Cum Diogenes ab ipso peteret tunicam, iussit ut duplicaret pallium, sic eum tunicae speciem præbiturum: admonens oportere paucissimis esse contentum.

Rogatus quæ disciplina cum primis esset necessaria, mala, inquit, dediscere. Id enim non modo primum est, uerum etiam difficillimum.

Qui nos maledictis inceserent eos magis tolerandos dicebat, quam qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non lædunt, si quis contemnat. Vide uero num forte hic sit sensus, tolerantiores esse, qui conuitia patienter ferrent, quam si quis lapidibus impetitus ferat. Quorundam enim dicta grauius sauciant quam lapides. Quod si indecorum esset graui uiro lapidibus repetere à quo petitus fuerat, æque indecorum sit in conuiciantem regetere conuitia.

Inuisens Platonem aduersa ualitudine laborantem, uidit peluim in quam uomuerat. Bilem, inquit, Platonis uideo, fastum non uideo. Solet enim quem admodum Diogenes, Platonis arrogantiam notare. Itaque quum in pompa quadam equestri, quidam equus crebro hinnitu ferociaque spiritus excellos testaretur, eoque uehementer à Platone laudaretur, uersus ad Platonem, uideris, inquit, & tu bonus equus futurus.

Admonuit Athenienses, ut asinos æque atque equos deligerent ad agriculturam. Cum illi dicerent hoc animal esse alienum ab aratione, Quid refert, inquit, quum in uestra rep. duces sint qui nunquam didicerunt administrandi rationem, sed hoc satis est, quod à uobis delecti sunt. Sentiens multo absurdius esse ei commendare remp. qui gubernandi artem non tenet, quam si asinum pro equo adhibeas aratro.

Cuidam dicenti, plerique te laudant. At quid, inquit, mali feci? significans quæ recta sunt semper paucissimis placuisse.

Rogatus à quodam, quid sibi faciendum suaderet, ut probus uir & honestus euaderet: si mala, inquit, quæ tibi adsunt ab his qui nouerunt, didiceris esse fugienda. Sensit uirtutis caput esse, caruisse uitij. Id non à quolibet discendum, sed ab his duntaxat, qui norunt, quæ sint uera mala, quæ uera bona.

Quodam prædicante delicias, hostium, inquit, filij contingat in delicijs uiuere: ut rem pestilentem detestans, quod plerique pro summo bono amplectuntur.

Quidam adolescens curarat sese ex ære sculpendum, & ad eam imaginem sese conformabat. Huic Antisthenes, si æs posset uocem ædere, qua de re potissimum

tissimum gloriaretur? De pulcritudine, inquit adolescēs. Non igitur, inquit, erubescis, qui cum inanimo gloriaris? Significans magis gloriandum de bonis animi, quàm de forma, quam haberet cum statua communem.

- 35 *Solertiter* Adolescentes quosdā Ponticos, qui uidendi Socratis gratia se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domum, dicens illum Socrate multo sapientiore, ut qui Socratem accusasset, Hoc dicto renouatum est ciuibus extincti Socratis desiderium, & Anytum expulerunt.
- 36 *Pollicitatio* Adolescens quidam Ponticus pollicebatur se rationem Antisthenis habiturum, si nauis ipsius quæ falsamenta uehebat appulisset. Antisthenes accepto nouo uase, una cum adolescente ibat ad mulierem quæ uendebat farinam, & impleto uase, cœpit onustus discedere. Mulieri uero poscenti farinae precium, commonstrato adolescente: hic, inquit, dabit, si nauis cum falsamentis appulerit. Significans inanes esse in diem pollicitationes, quum farina quotidie sit præsentis pecunia emenda.
- 37 *Argute* Cum Antisthenes ipse falsamēta per forum gestaret, id quibusdam admirantibus, quod philosophus officio tam sordido fungeretur, id quod in publico, ac non potius seruo delegasset: Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto non alijs. Sentiens nullum esse sordidum obsequium quod sibi quis impenderet: dein non esse indecorū eum portare falsamenta, qui falsamentis uesceretur.
- 38 *Solertiter* Cuidam obijcienti, quod Antistheni mater esset phrygia: & deorum, inquit, mater. Ridiculum arbitrans cuiquam probro dari patriam, quum in damnatissimis regionibus interdum nascantur felicissima ingenia.
- 39 *Fortitudo* Dicere solet hostibus à dijs omnia optanda esse bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura sint eorum qui fortitudine præcellerent, non eorum qui possiderent, quod ob ignauitiam ea tueri non possint. Sensit frustra parari bona, si qui parauit tueri nesciat.
- 40 *Fortitudo* Si quam uidisset mulierem egregie cultam, adibat ædes illius, iubebatque uirum proferre arma & equum: quæ si placuissent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, quod esset qui defenderet: sin minus, suadebat, ut eum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.
- 41 *Loquacitas* Antisthenem quoniam multa conscripsit uolumina Timon appellare solet πανρυηὴ φλέδωνα, id est, ingeniosum nugatorem. Non tamen dixit ἐφυη̄ sed πανρυη̄, quod ingenio ad quiduis uersatili uaria tractaret argumenta, & in his quædam parum digna philosopho.
- 42 *Studium* Huius placita non indigna sunt quæ commemorentur, dicebat τὴν ἀρετὴν εἶναι διδασκλικήν, id est, uirtutem disci posse. Aduersus eos, qui putant nasci cum homine, aut naturæ affectus studio uinci non posse.
- 43 *Nobilitas* τὸς αὐτὸς ἐυγενὴς τὸς καὶ ἐναρτέος. Qui uirtute præditi sunt eosdem & nobiles esse. Habent enim id unde uera nascitur nobilitas. Aduersus eos qui maiorum imaginibus, aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

Virtutem

Virtutem sibi sufficere ad felicitatem, nec ulla re opus habere, nisi robore Socratico. Socrates ad omnium rerum patientiam obduruerat. Imbecillitas corporis impedit frequenter uirtutis usum.

44
Tolerantia

Virtutem esse rem operum, non autem plurimis uerbis multisque disciplinis egere. Aduersus eos qui iuris, ac Theologiæ pietatisque professionem studio reddunt difficillimam ac prolixam, perque uitam omnem nihil aliud quam de uirtute disputant. Notat hoc Horatius: Virtutem uerba putas, ut lucum ligna.

45
Virtus in actione

Sapientem sibi sufficere, eo quod omnia quæ sunt aliorum, sunt & huius, qui cum omnibus habet amicitiam, & amicitia facit omnia communia.

46
Sapientis

Αδβξιαμ εἶν' ἀγαθὸν ἴσον τῷ πένω, id est, obscuritatem esse bonum, par labori. Aduersus illud Epicuri λάθε βίωσας. Multi student ignoti esse quo uiuant in ocio. At ignobilitas quoniam patet quorumlibet cōtemptui, non minus adfert negociorum quam famæ claritas, quamque & hæc graue est onus.

47
Ocius

Negabat sapientem uiuere iuxta leges ab hominibus institutas, sed iuxta normam uirtutis: Sentiens non ideo quid faciendum aut uitandum, quia leges iubent aut uetant: sed quia ipsa ratio dicitur, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia præscribunt, at uirtutis regula docet ubique quid sit honestum quid turpe. Coacta uirtus, uirtus non est.

48
Virtus legis non eget

Quidam censebant sapienti non esse ducendam uxorem, ipse contra censebat esse ducendam, at non uoluptatis sed liberorum gratia, debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optima indole præditis congregietur, ut ex bonis nascantur boni. Quin & amabit uxorem, non uulgari more, sed iudicio: is enim uere & constanter amat, qui iudicio amat. At sapiens optime diiudicat, quæ sint amore dignæ: aduersus eos qui uxores se iactant habere promatulis.

49
Coniugium

Sapienti nihil esse nouum aut subitum, eò quod quicquid homini potest accidere, sit iam præmeditatus, ut nunquam dicat, non putaram.

50
Providentia

Αξίερας ὁ ἀγαθὸς dignus amari quisquis bonus est. Non est uerus aut syncerus amor, nisi quem conciliat uirtus.

51
Amor

Aiebat homines uirtute præditos eos sibi parare propugnatores, qui & fortes sint & iusti. Nolunt enim defendi si quid iniusti admittant. Improbi contra fortes defensores quærunt, iustos nolunt.

52
Iuste

Αναφαίρεται ὄπλον εἶν' ἀρετὴν, id est, uirtutem esse armaturam, quæ detrahi non possit. Nam ensis & clypeus excutiuntur: Sapiens nunquam non armatus est, eoque uinci non potest.

53
Armata uirtus

Dicebat esse satius cum paucis bonis pugnare aduersus omnes malos, quam cum multis malis aduersus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quam uirtus militum ac ducum parit uictoriã: uel quia præstat esse de numero bonorum qui ubique pauci sunt, quam de grege malorum quorum ubique plena sunt omnia.

54
Paucitas bonorum

E 3 Obser

- 55 *utilitas ex hoste* Observandos esse hostes, quod hi primi omnium sentiant, si quid delin-
quas. In hoc igitur utiliores sunt nobis quàm amici, ut errata nostra cogno-
scamus, & cognita corrigamus.
- 56 *Cognatio uirtutis* Virum iustum pluris faciendum quàm cognatum. Arctiora enim sunt
uincula uirtutis, quàm sanguinis, Et omnis bonus bono proximo cognatus
est propter animorum similitudinem.
- 57 *sexus* Viri ac mulieris eandem esse uirtutem. Idem sensit Socrates, sexum mu-
liorem non minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilem, si
pariter instituatur. At uulgus sexum incusat quasi ad uirtutem indocilem.
- 58 *vere pulchra* Honestas siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia quæ mala. Stoicum est
dogma, nihil expetendum præter uirtutem, nihil fugiendū præter uitium:
quum uulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas
nefasq; partis abūdare. Nec minus in ceteris præpostera sunt iudicia uulgi.
- 59 *Gratitudo* Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantum
probat quibus assuevit: ab exoticis abhorret non quia per se mala sint, sed
quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum ui-
tio coniunctum. neq; enim ideo temulentia detestanda, quod alicubi non
sit in usu, sed q; per se turpis. Nūc ex usu regionū de rebus iudicat populus.
- 60 *Virtus tuta* Tutissimum esse murum prudentiam, quod is nec collabatur, nec prodit-
tur. Nulla mœnia tam sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut,
ut nihil horū, prodicione capiātur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia.
- 61 *virtus per se honesta* Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob uersiculum
recitatum.
τίδ' αἰσχρὸν εἴμην ῥῖσι χρωμένοις δοκῆς. Id est,
Quid turpe nī uideatur hoc utentibus, Subiecit alterum:
αἰσχρὸν τοῦ αἰσχρὸν καὶ δοκῆν καὶ μὴ δοκῆν.
Quod turpe turpe est, siue credas siue non.
Eleganter correxit inutilem sententiam. Refert Plutarchus.

ANACHARSIS SCYTHA

- 1 *Iugenuc* Hermippus scribit illum mox ut Athenas uenerat adisse Solonis aedes.
Percontāti famulo, quis & unde: iussisse, renuntiaret adesse Anacharsidem,
qui & Solonem uidere, & si fieri posset, etiā hospes fieri cuperet. Solon per
puerum respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos &
Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc uerba, quibus abigebatur Anachar-
sis, perinde quasi iussus esset introire, ingressus est ad Solonem: dicēs se iam
esse in patria, & æquum esse, ut hospitio iungerentur. Huius responsi dexte-
ritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiarita-
tem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui
iudicaret esse patriam, ubicunq; bene est homini. Ciues enim mundi su-
mus omnes.
Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scytharum

rum leges. Eam ob causam à fratre in uenatu sagitta percussus est. Moriens dixit, se ob cruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius *διὰ τὸ λόγον, διὰ τὸ φθόνον.*

Patria perniciosa

Dicebat uitem ferre tres botros, primum uoluptatis, alterum ebrietatis, tertium inolestiæ. Sentiens parcum uini usum esse iucundum quia sedat sitim, Largiorē gignere temulentiam: Largissimū parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est. Primam craterā pertinere ad sitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dicitur erit iucundius, si cogites in Scythia non esse uites.

Vini parcus usus

Admirabatur, qui conueniret ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicaret artis expertes. Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant histriones, mimi, cantores & sophistæ, recitabant poëtæ: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant.

Vulgi iudicia

Rogatus qua ratione quis effugeret ne fieret uinolentus, Si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorum indecoros mores. Nihil enim similius in sano quàm ebrius. At ebrius existimat se decere omnia. In alijs spectandū, quàm fœda res sit temulentia.

Ex alijs exemplum

Aiebat se demirari qui conueniret ut Græci qui legibus suis uiolentiam & iniuriā puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarent, quod se mutuo percuterent. Salse damnans crudelem populi uoluptatem, ac in moribus instantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est. Quanquam heu nimium Ethnicarum reliquiarū adhuc residet in moribus Christianorum, tamen illis prodigiosis uoluptatibus gladiatorum, pugilum & athletarum delicijs liberati sumus per Christum.

Salse

Quum rogasset quendā quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isq; respondisset, quatuor digitorum: Tantillum, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia semet in manifestum uitæ discrimen conijciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia, sed pascuis ac uenatu uiuunt.

Nauigatio

Oleum dicebat esse uenenum insaniam gignens, eò quod athletas uideret unctos in se inuicem insanire. Nec olei usum ut arbitrò nouerant Scythæ, ut quod nec apud illos proueniret, nec aliunde importaretur. Athletæ non pugnant nisi uncti: putant enim corpus fieri robustius: at Scythia simulabat se credere, illis oleum esse causam insaniam.

Athleta insani

Aiebat se mirari qui fieret, ut Athenienses qui prohiberent mentiri, tamen in cauponū tabernis palā mentirentur. Qui uendunt merces emuntq; lucri causa fallunt quemcunq; possunt, quasi quod priuatim esset turpe, fiat honestum si publice facias in foro. At in contractibus maxime fugiendum erat mendacium. Sed tum maxime mentiuntur homines, quum maxime negant se mentiri.

Mendacium in contractibus

E 4 Admi

- 10 Admirabatur & illud, quod Græci initio conuiuij cyathis pusillis ute-
 rentur, saturi maioribus: Sentiens potum nō in aliud adhibendum nisi ad
 Mos præ-
 posterus
 sedandam sitim. Absurdum igitur esse tum plus bibere, quum iam sitis
 esset sedata.
- 11 Statuis atq; imaginibus illius inscribatur, γλώσσης, γαστρός, αἰδίου
 Continentia
 κρατῆρ. id est, linguæ, uentri, pudendis temperandum. Quod maximo-
 rum malorum causa sit lingua effrenis, & luxu nihil turpius, libido pecudem
 ex homine reddat.
- 12 Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit ne uites quidem:
 vinolentia
 Significans saltationes, reliquasq; eius generis uoluptates è uinolentia na-
 sci, aliq;
- 13 Percontanti quæ naues essent tutissimæ, quæ, inquit, in siccum protractæ
 Nauigatio
 sunt. Solent enim olim naues ijs mensibus quibus mare nauigabile nō est,
 machinis quibusdam in siccum pertrahi. Anacharsis sensit, omnem nauiga-
 tionē esse periculosam. At ille de genere nauigij percontabatur. Sunt enim
 Liburnicæ, onerariæ actuariæq; naues, aliæq; diuersi generis, in quibus alia
 est alia aduersus tempestatem instructior.
- 14 Aiebat se nihil admirabilius uidisse apud Græcos, quàm quod fumum
 ἀκαπνα
 in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem conueherent. Sensit opinor de
 acapnis, quæ ita siccantur uel sole uel igni in montibus, ut postea ardeant
 absque fumo.
- 15 Roganti utrum arbitraretur plures esse mortuos an uiuos: Nauigantes,
 Nauigatio
 inquit, in utro numero ponis? Dubitans an hi essent inter uiuos habendi,
 qui uitam undarum ac uentorum arbitrio commisissent.
- 16 Exprobrati cuidā Attico quod natus esset in Scythia, mihi, inquit, pro-
 Acriter
 bro est patria, tu patriæ. Egregie inculpatus est, cui nihil potest obijci præ-
 ter patriam. At quemadmodum laudi est, apud Barbaros natum, Græcorum
 disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natum ad Barbaros mo-
 res degenerasse.
- 17 Interrogatus quid esset in homine pessimum, & quid optimum, respon-
 dit lingua. Sentiens idem membrum plurimam adferre utilitatem si recta
 Lingua
 ratione gubernetur: pestilentissimum esse, si secus.
- 18 Dicere solet præstare unicum habere amicum multi precij, quàm mul-
 Amicus
 insignis
 tos nullius precij. Græca sonant iucundius, ἕνα φίλον ἔχειν πολλῶ ἀξίον, ἢ
 πολλὸς μηδενὸς ἀξίος.
- 19 Aiebat forum esse locum mutuis hominum fraudibus ac rapinis desti-
 Forum
 natum: notans mores uendentium, per fas nefasq; lucra uenantium.
- 20 Ab adolescente in conuiuiu pulsatus, adolescens, inquit, si nunc uinum
 Patienter
 non fers, ubi senueris aquam feres. Moderationis erat, quod adolescentis
 proteruiam uino imputauit. Qui uero bibunt intemperantius uinum ea
 præsertim ætate, cui magis conuenit aqua, ij frequenter senes ob inopiam
 coguntur

coguntur aquã bibere aut *ὕδρω φρονεῖν*, quũ ei ætati necessarius sit uini usus.

Cuidam obijciẽti quod esset barbarus, Anacharsis, inquit, barbarus est ²¹ apud Athenienses, sed uicissim Athenienses barbari sunt apud Scythas. ^{Barbaries} Græci, sed imprimis attici, quoniam apud ipsos florebant disciplinæ liberales, ac leges politicæ, reliquas nationes contumeliæ causa nominabant barbaras, quum barbarum dicatur quicquid est peregrinum atq; inusitatum. Nunc quum Græcia nihil sit barbarius, hæc philautia demigravit ad quosdam Italos, quibus omnes aliæ nationes Barbaræ sunt.

Huic illud quoq; tribuitur multo uulgatissimum: Leges araneorum ²² telis esse similes, in quibus infirmiora animalia hærent, ualentiora perirent. ^{Leges} Ita leges, humiles ac tenues constringunt, à potentibus impune uiolantur, Meminit Valerius.

M Y S O N

Myson incertæ patriæ *μυσώνωνος* fuisse traditur, non alienus à moribus ¹ Timonis Atheniensis. Hunc quum quidam forte deprehendisset in solitudine ^{Solitudo} ridẽtem, rogabat quid rideret quũ esset solus: Atqui ob hoc ipsum, inquit, rideo: Subindicans sibi gratissimam esse solitudinem.

A N A X A G O R A S C L A Z O M E N I V S

Quum ab Atheniensibus esset damnatus exilio, cuidam dicenti, priuatus ¹ es Atheniensibus, imò illi, inquit, me. Sentiens Atheniensibus magis opus ^{Animose} esse Anaxagora q̃ contra. Qui præclaros uiros eijciunt è ciuitate, rempublicam lædunt potius, quàm eos quos expellunt.

Quum in exilio agenti nunciata esset mors filiorum, sciebam, inquit, ² me genuisse mortales. Idem hoc tribuitur Xenophonti. ^{Fortiter}

Absens morti addictus est. Id nunciante, iam olim, inquit, istam sententiam ³ tulit natura, æque in illos atq; in me. Sentiens Athenienses non minus ^{Graviter} addictos morti, quàm esset is quem damnarant. Alijs aliud mortis genus obtingit, sed omnibus eadem est moriendi necessitas.

Cuidam moleste ferenti, quod non in patria sed peregre moreretur: ⁴ *Bo* no animo es, inquit, idem enim undelibet ad inferos descensus est. ^{Mortis locus}

Periclis præceptor fuisse legitur, cui in administranda rep. magno fuit ⁵ usui. Verum quum Pericles negocijs intentus desisset agere curam Anaxagoræ iam ad decrepitã prouecti senectutẽ, constituit inedia finire uitam. ^{Graviter} Id simul ut renunciatũ est Pericli anxius accurrit, & argumentis, precibus, & lacrymis conatus est hominem à spontaneæ mortis proposito reuocare, idq; magis sua ipsius causa, quàm philosophi. Cui Anaxagoras resecta facie iam moribundus, nihil aliud respondit, quàm hæc: O Pericles, & quibus lucerna est opus infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici, unde tantam capere poterat utilitatem. Lucerna curatur ab usum uulgarem, & talis consiliarius neglectus perijt.

Post

6 Post diutinam peregrinationem domum reuersus repperit patriam possessionesq; suas desertas. Nisi, inquit, ista perissent, ego saluus non essem: *Lucrum ex damno* Quod calamitas illum adegisset ad philosophiam. Rebus autem integris, mansisset intra penates suos. Ita sepe numero prospera sunt homini, quæ uidentur aduersa, & quod damnum putatur ingens, lucrum est maximum.

STILPON MEGARENSIS

1 Habebat filiam parum secundæ famæ: cuidam itaq; dicenti, dedecorat *Argute* te filia: nihilo magis, inquit, quàm ego illam decoro. Sentiens neminem alienis factis dehonestari, sed suis quenque moribus æstimandum esse. Neq; enim illa fuisset honestior ob patris celebritatem, nisi paternas uirtutes fuisset imitata. Plutarchus in libro de tranquillitate pluribus uerbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcanti quod filiam haberet impudicam, utrum, inquit, hoc meum peccatū est an filię? Cum Metrocles respondisset: illius peccatum, sed tuum infortuniū: hunc in modum excepit Stilpo. Quid ais? an non quæ peccata sunt, eadem sunt lapsus? Annuuit Metrocles. At lapsus, inquit Stilpo, quorum sunt, eorundem sunt & frustrationes? Et hoc confesso Metrocle, porrò quorum sunt frustrationes horum sunt & infortunia. Ita placido prudentiq; sermone demonstrauit, filię duntaxat esse infortunium cuius esset peccatū, ac Cynici conuiciū nihil aliud esse q̄ latratum.

2 In somnis uisus est illi Neptunus iratus quod non immolasset hecatomben quemadmodum mos erat. At Philosophus hoc uiso nihil perturbatus respondit: Quid ais Neptune? Itane ueluti puer huc uenisti cum tua querimonia, quod pecunia mutuo sumpta, non expleuerim nidore ciuitatem? Atqui pro rei familiaris modulo sacrificauit tibi apuas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus uisus est illi porrecta dextra dixisse: In tuam gratiam ingentem Apuarum prouentū largiar ciuitati Megarensium. Quod & euenisse tradunt. *Tranquillitas*

3 Demetrius Antigoni filius quum Megara cepisset, iussit Stilponis domum seruari indemnem. Admonitus igitur Stilpon, ut libellum daret rerum omnium quas amisisset. Ego, inquit, nihil bonorum meorum amisit: Nam eruditio & eloquētia mihi sunt incolumes: quod hæc uere sunt *διχῆα* hoc est domestica propriaq; bona.

4 Callebat argutias dialecticas, quarum una parum illi feliciter cessit. *Argute in feliciter* De statua Mineruæ quam Phidias finxerat, ita percontatus est. Num Iouis Minerua dea est? Cum responsum esset, est. At hæc, inquit, non est Iouis, sed Phidiæ. Id quum esset concessum, collegit: Non est igitur hæc dea. Ob hanc uocem apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille uero sic conatus est elabi, ut diceret nō negasse illam esse deam, sed deum, hoc est, masculum. Nam *θεός* apud Atticos communis est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus autem, cognomento *ἄθεος*, his auditis dixit, unde hoc nouit Stilpon, nisi forte sublatis uestibus inspexit Mineruam? *Crateti*

Crateti percontanti num dii adorationibus & precibus delectarentur: 5
 Istuc, inquit, o stulte ne perconteris in uia, sed solum interroga: subindicans *Nō omnia uul*
 aut nullos esse deos, aut non sollicitari rebus humanis: sed non expedire ta, *go profrenda*
 les uoces apud multitudinem efferri, cui necessariū esset deorum metu conti
 neri. Huic simillimum est quod tribuitur Bioni, qui eam quæstionem pro
 ponenti, uersu Homérico ni fallor, respondit,

ὄκ' ἄπ' ἐμῶ σκεδιάσεις ὄχλον παλαπείριε πρόσβυ.

Non abiges miserande senex turbam procul à me:

Crates Cynicus ad propositam quæstionem non respondebat, sed pro 6
 responso uentris crepitum emisit. Hic Stilpon: Sciebam, inquit, te quamuis *Moderate*
 uocem emissurum potius quàm eam quam oportuit.

Stilpo Crateti dedit Caricam, simulq; proposuit quæstiunculā. Quum 7
 Cynicus protinus nucem deuorasset, Caricam, inquit Stilpo, perdidit. Hic *Cynice*
 Crates, non caricam modo sed & quæstiunculam, cuius illa fuit arra. Sen
 tiens se frustra captatum munusculo ad respondendum.

Videns Cratetem hybernis mensibus frigore rubentem, *δὲ κῆς*, inquit, 8
μοι χεῖρα ἔχει ἰματίου κεινου. Lepos qui est in uocis ambiguo latine
 reddi nō potest. *κεινῶ* coniunctim sonat nouo, & *κεῖν* ἄ dissociatim sonat, *Lepide*
 & mente. Discrimen auribus uix sentiri potest, scripto potest ostendi. Vi
 deris, inquit, egere pallio nouo, siue pallio & mente. Nouum requirebat ge
 lu, mentem Cynici stultitia, qui uestem non accommodaret tempori.

Cum omnium oculi coniecti essent in Stilpontem, quidam, isti, inquit, 9
 Stilpon mirantur te ut beluam. Nequaquam, inquit ille, sed ut uerum ho, *Distū retortū*
 minem. Solent peregrinæ bestię in spectaculum produci. Vulgares homi
 nes nemo miratur. Sed philosophum pleriq; spectabant, non ut quemuis
 hominem, sed ut hominem uerum. Nam id spectaculum est rarissimum.
 Obiter notauit interpellatorem, quod ipse non esset uerus homo, nec spe
 ctatu dignus.

SIMON ATHENIENSIS

Hunc Pericles ad se inuitauit pollicens sese omnia necessaria præbiturū. 1
 At Simon negauit se uenditurum libertatem. Delectauit hunc imago mu, *Libertas*
 ris syluestris paruo uiuentis potius quàm domestici, in summis delicijs, sed
 perpetua cum sollicitudine uersantis.

MENEDEMVS ERETRIENSIS

Quum aliquando decretum tulisset ad populum, quidam ita tetigit il, 1
 lum, ut diceret, non esse sapientis neq; tabernaculum consuere, neq; decre, *Banausi*
 tum scribere: subnotans, quod ex patre coriario natus esset, ipse quondam *magistratus*
 eiusdem opificij. Nam olim tabernacula è pellibus caprarum cōsuebantur.

Cuidam sciscitanti num sapienti ducenda esset uxor: num ego, inquit, ui 2
 deor tibi sapiens: Quum annuisset. Ego, inquit, uxorē duxi. Superuacuum *Exempla*
 erat de eo dubitare, quod uideret factum ab eo quem iudicabat sapiētem. *sapientum*
 Antigonō

- 3 Antigono consulenti, deberet ne ad comestationem quandā adire, post
Indecora silentium nihil aliud respondit, quā regis filius est. Subindicans luxum
indecorum esse regno natis. Aut potentibus licere quod libet.
- 4 Quendam friuolis nugis obstrepentem, rogauit num fundum haberet.
Garrulitas ut is respondit sibi plurimas esse possessiones, abi igitur, inquit, & illas cura,
ne tibi eueniat, ut & illa perdas, & priuatum elegantem amittas. Notans il-
lum ad dicendum non esse idoneum, sed magis ad agriculturam.
- 5 A Nicocreonte Cypri tyranno uocatus ad solenne conuiuū cum Ascle-
Libertas per- ricolosa piade amico, cæterisq; philosophis, dixit: Si honestum est tales conuocare
uiros, oportuit id quotidie fieri. Sin minus, etiā tū frustra fieri. Ad id quū ty-
rannus respondisset, diem illum esse sibi festum, eoq; singulo quoq; mense
uacare audire philosophos, Liberior respondit Menedemus: hoc postulare
sacrificiū, ut per omne tempus audiret philosophos. Quid multis? Eò pro-
cessit hominis libertas, ut nisi tibicen quispiā eos auocasset, perituri fuerint.
In nauī quū periclitarentur Asclepiades dixit, tibicinis modulatio seruauit
nos, Menedemi libertas perdidit.
- 6 Percontanti cuidam Alexino an patrem cædere desisset: respōdit, neq;
Argutia for- phistica cecidi neq; desij. Quum alter subiecisset, oportere soluere ambiguitatē per
uocā & ἔκ, aut affirmando aut negando: Ridiculum, inquit, est uestras sequi
leges, quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illum insidiosa percon-
tatione: siue enim respondisset, desij, siue nō desij, agnouisset crimē. Ille hoc
præsentiens exclusit sophisticū cauillum. Sic & Socrates apud Platonem
obiurgatur à Sophistis, quod secus respōdeat quā ipsi esset cōmodum.
- 7 Quū Bion acriter diuinos insectaretur, ait illū trucidare mortuos: quod
Iugulare mortuos aduersus illos studiose pugnaret, qui iamdudum essent explosi, sepultiq;
Ad quendā dicentē maximū esse bonum si quis omniū potiri queat quæ
8 opat. Sed multo maius, inquit, bonum est, non optare nisi quod oportet.
- 9 Dicebat plurimos nauigare Athenas studiorum gratia, qui primū essent
Degenerare sapientes, deinde fierent philosophi, hoc est sapientiæ amantes, dein rhetor-
res: deniq; progressu temporis euadere Idiotas, meminit Plutarchus. Mul-
tum profecit qui didicit se nihil scire. Et infeliciter proficit, qui semper uergit
in deterius.

PLATO ATHENIENSIS

- 1 Quum Plato ad tragicū certamen paratus, audito Socrate mutasset
Potiora sectanda consiliū, poëmata sua exussit, præfatus Homérico carmine:
ἦ φασε πρόμαλ' ὦδε, πλάτων ὑπὲρ σέο χεῖρα.
Huc ades o Vulcane, Platoni nunc opus est te.
- 2 Cum Dionysio Hermocratis filio de tyrannide differens, ait nō statim
Libere esse præstantius quod uni tantū sit utile, nisi & uirtute cæteris antecelleret.
Offensus tyrannus dixit οἱ λόγοι σε γρονπιῶσι, id est, uerba tua sapiunt
seniū. Contrā Plato, οἱ δὲ σε τυραννιῶσι, id est, tua uero tyrannidem sapiūt.
Apud

Apud Æginetas lex erat, ut si quis Atheniensis Æginam uenisset capitalis esset. Huc quum esset deductus Plato ut uenundaretur, capitis postu-
 3 locus sal
 3 lubris
 3 talis esset. Huc quum esset deductus Plato ut uenundaretur, capitis postu-
 3 talis esset. Huc quum esset deductus Plato ut uenundaretur, capitis postu-
 3 talis esset. Huc quum esset deductus Plato ut uenundaretur, capitis postu-

Plato dicitur ter nauigauisse in Siciliam, nec sine periculo, nec sine cauillis
 4 salse
 4 obtrectantium. Molon itaq; qui gerebat hostilem in Platonem animum,
 4 negabat esse mirū si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Nam
 4 tyrānum expulerat necessitas, Platonem inuitabat ambitio, ut uulgus qui-
 4 dem interpretabatur. Et tamē Dionysium esse Corinthi adē mirabantur
 4 omnes, ut iam abierit in prouerbiū, de re inexpectata & incredibili.

Adolescentem quod lussisset aleam grauiter increpuit: qui quum dixisset,
 5 Affuescere
 5 malis
 5 sic obiurgas ob rem paruam, At paruū non est, inquit, assuescere. Tale
 5 quiddam subindicat Demea Terentianus in Adelphis. Mitto rem, consue-
 5 tudinem ipsorum.

Rogatus ecquod esset futurum ipsius monumentum, quemadmodum
 6 immortalitas
 6 superiorum. Primum, inquit, parandum est nomen. Ita monumenta futu-
 6 ra sunt multa. Sensit hominis memoriam optime seruari in mentibus ho-
 6 minum, optimeq; propagari scriptis uirorum eloquentium.

Iratus seruo quum eum castigare pararet, & forte interueniret Xenocra-
 7 Moderate
 7 tes, flagella, inquit, hunc puerum, nam ipse sum iratus. Sibi diffusus est ho-
 7 mo philosophus, sentiens animi commotionem. At uulgus hominum tum
 7 maxime punit, quum irascitur.

Rursus alteri cuidam famulo sic comminatus est: Ioris te cæderem ni ira-
 8 Moderate
 8 tus essem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Terentianus qui se conij-
 8 cit in angulum, edormiturum quod biberat uillum. At ira minus sui com-
 8 pos est quàm ebrietas.

Quum aliquando conscendisset equum, mox descendit, dicens se uereri,
 9 Modeste
 9 μὴ ἰπποτυφία ληφθῆναι, id est, ne equestri fastu corripereetur. Superbum ani-
 9 mal est equus, & equitare quiddam habet magnificum, parumq; philoso-
 9 pho dignum.

Temulentia deditis suadebat, ut poti ad speculum sese cōtemplarentur,
 10 Temulentia
 10 ita fore, ut ab eo uitio recederent, conspecta fœditate.

Negabat oportere inebriari præterquam in festis in quibus ipse deus ui-
 11 Hilaritas
 11 num porrigit. Festos dies decet hilaritas, ebrietas semper fœda est.

Somnolentiam improbat, eoq; scripsit in legibus κοιμώμενος ἔδειξ
 12 Vigilantia
 12 ἔδειξ ἄξιος, id est, Nemo dormiens ulla re dignus est.

Quum à Dionysio fastidiretur, poposcit congregiendi copiam: ea data
 13
 13 hunc in modum differuit. Si quem sentires in Siciliam appulisse hoc animo
 13 ut tibi male faceret, qui tamen non data oportunitate, nihil mali faceret, an
 13 hunc impune dimitteres? Quum Dionysius respondisset, nequaquã o Plato
 13 Oportet enim hostium non facta solum, uerum & animi propositum ul-

- Commode dicere* cisci: Plato subiecit, Tum si quis tibi bene uolens uenisset in Siciliam, ut tibi boni quippiam adferret, non faciat aut destitutus occasione, num par esset hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionysio percontante quis esset ille? Æschines, inquit, uir & morū sanctimonia, cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui possit dicendo meliores reddere cum quibus habeat consuetudinem. Is quum huc multum maris emensus ad nauigarit, ut suam philosophiā tibi impertiret, haecenus neglectus est. Hæc tam comoda oratio effecit, ut rex & Platonem cui prius erat infensor amplecteretur, & Æschinem splendide magnificeq; tractaret.
- 14 *Ferocia* Dionem ob formam & ob rerum gestarum magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus, admonuit, cauere metueretq; contumaciam, cui comes esset solitudo. Insolenter enim utentē rebus prosperis amici destituūt.
- 15 *Exemplum ex alijs* Si quando forte incidisset in eos qui præter decorum quippiam agerēt, digressus consuevit dicere, nuncubi ego talis? Nemo suam turpitudinem perspicit, sed sibi quisq; assentator est. Ex alijs igitur discendum, quā inde cora sint, quæ præter honestatem geruntur.
- 16 *Ocium* E disputatione discedens solitus est admonere discipulos: Videte pueri, ut ocium in re quapiam honesta collocetis, Significans ocium omnia mala docere adolescentes.
- 17 *Exercitatio* Solet admonere, ut neq; corpus sine animo exerceamus, neq; animum sine corpore, ut pariter utriusq; curam habeamus. Nam alterum athletarum est, alterum inertium.
- 18 *Felicitas intra stabili* Rogatus à Cyrenensibus ut ipsis leges scriberet, ac reip. statum componeret, recusauit, dicens, perdifficile esse cōdere leges tam fœlicibus: indicans eos non facile parere salubribus monitis, qui successu rerum elati sibi felices uiderentur.
- 19 *Affectata oratio* Polus Sophista reperisse dicitur quasdam orationis delicias, ueluti contraria inter se reddita, membra comparata, similiter desinentia, quibus immodice putatur usus. His ornamentis quum se iactaret insolentius, Plato sic hominem taxauit, ὦ πόλιε, ἵνα προσείπω σε κατὰ σε, id est, O Pole, ut te tuo alloquar modo. Polus Græce sonat pullum equinum. ipso itaq; statim nomine tetigit hominis arrogantiam. Imitatus est & ὁμοίωσεν: πόλιε, σε κατὰ σε.
- 20 *Breuiloquentia* Antisthenē qui differendo fuerat prolixior, sic admonuit, ignoras quod orationis modus sit, non is qui dicit, sed qui audit.
- 21 *Luctus* Dicebat in morte amicorum quiescendū esse: partim eò quod nondum liqueret, bonum esset an malum quod accidisset: partim quod acerbè ferenti nihil à luctu esset commodi. Tollitur enim dolor, si quis secum consideret, quale sit quod euenit.

XENOCRATES CHALCEDONENSIS,

Quum Alexander Magnus illi misisset ingentem pecuniarū summam, ex ea

ex ea duntaxat tres minas recepit, reliquum referri iussit, dicens ipsi pluri-

Pecuniæ con-
tempus

bus esse opus, qui plures aleret.

2

Passerē qui fugiens imminentē accipitrē sese in Xenocratis sinū coniecisset, textit fouitq̄, ac demulcens dimisit dicens, supplicē non esse prodendū.

Innocentia

A Bione dictis laceffitus, nō sum, inquit, tibi responsurus: neq̄ enim tragœdia quum à comœdia taxatur, dignatur eā responso. Nota est ueteris comœdiæ licentia, in qua multa scommata iaciuntur & in ipsos poëtas, & fabularū p̄sonas: at tragœdia nō dignat̄ uicissim humiles personas attingere.

3

Animose

Ad quendam nec geometriæ nec musices nec astrologiæ peritū, ad Icho- lam tamen ipsius commeantem: Abi, inquit, ansam philosophiæ non habes: hoc est, nō es ad philosophiam docilis, nullis instructus disciplinis. Alij ferunt illum ita loquutum: *παρ' ἐμοὶ τὴν ὀκνᾷ πῆτεται*. Apud me uellus non maceratur, lana rudis non statim traditur uestiario sed fulloni.

4

Docilitas

Quum Platoni Dionysius diceret, aliquis auferet tibi caput, Xenocrates qui tum præceptor aderat, nō prius, inquit, q̄ hoc, suum ostendens caput.

5

Amicitia

Cum in conuiuio cæteris multa garricientibus solus nihil diceret, interroganti quur unus omnium sileret, quoniam, inquit, loquutum fuisse pœnituit aliquando, siluisse nunquam. Hoc Plutarchus in libello *περὶ τῆς ὑγιγιωμῆς* tribuit Simonidi.

6

Taciturnitas

Alexander ad hunc legatos misit cum aliquot talentis, quos ille in academiā perductos parca tenuiq̄ cœna excepit. Postridie interrogantibus cui uellet adnumerari pecuniam, Quid? inquit: Itāne uos ex hesternā cœna non intellexistis me pecunia non indigere? Philosophus Ethnicus reiecit à ditissimo liberalissimoq̄ rege ultrò delatam ingentem pecuniæ summam: & nunc pro sanctis haberi uolunt, qui extremam professi paupertatem in tantum ut horreāt etiam ærei nummi contactum non aliter quàm uiperæ, non referendis artibus uenantur diuitum ac pauperum liberalitatem?

7

Pecuniæ con-
tempus

Dixit nihil referre utrum pedes an oculos inferas in ædes alienas, uidelicet deterrens ab omni curiositate rerum ad nos nihil attinentium.

8

Curiositas

Dicebat pueris aures esse muniendas follibus potiusq̄ athleticis: quod plus sit periculi ne puerorum aures occupentur prauis sermonibus, quàm ne athletarum aures pateant ad ictus. Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia.

9

Pueri re-
uerentia

CRANTOR SOLENSIS

Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare solet:

οἱ μοι, τίδ' οἱ μοι, θνητὰ γὰρ ἐπιπόνδα μιν.

Eheu, quid heu? nobis quod hominum est accidit.

Sensit quicquid ulli hominum accidit, hoc unicuiq̄ posse accidere. Nihil igitur nec inexpectatum uideri oportere, nec intolerabile.

10

Fortiter

ARCESILAVS

Si quando probabat aliquid, dicere solitus est *φημ' ἐγὼ*, id est, aio, siue

F 2 mihi

- 1 *Modeste* mihi uidetur, siue fateor. Si quid displicebat, dicebat *ὁ συγκαταθήσεται τῶ τοις ὁ δέυνα*, id est, his non assentiatur ille, nominato quopiam: simul & in asseuerando seruans modestiam, & in contradicendo fugiens inuidiam.
- 2 *Procliuitas ad deteriora* Percontanti qui fieret ut ab alijs sectis multi deficerent ad Epicureos, ab Epicureis nulli desciscerent ad alios: Quoniam, inquit, ex uiris galli fiunt, ex gallis uiri nequaquam. Sentiens homines esse proniores ad uoluptatē quam ad uirtutem. Gallos dixit sacerdotes Cybelis euiratos. Porro uoluptatem amplecti sceminarum est potius quam uitorum.
- 3 *Moderate* Quum hospites quosdam unā cum amicis exciperet cōuiuio, cœna quidem apposita est, sed deerat panis, uidelicet pueris oblitis emere. Hic ille ridens: Quam, inquit, res est apta conuiujs apparandis, esse sapientem. Sentiens philosophos in rebus uulgaribus minus sapere quam idiotas. Sed interim dedit exēplū philosophicę moderationis, quis enim ibi nō incanduisset ira?
- 4 *Paupertas* Paupertatem cōparabat Ithacę patrię Vlyssis, quod iuxta Homerum, aspera quidem esset, sed bona *κρηστοτόφου*, id est, iuuenum alitrix: dum eos consuefacit frugaliter & continenter uiuere, & ad omnem uirtutis functionem exercens.
- 5 *Legum multitudo* Dicere solitus est, quemadmodū ubi multi essent medici, ibi multi sunt morbi: ita ubi permultę leges essent, ibi plurimum esse uiciorum.
- 6 *Mollities* Diuitem quendam immodice delicatum, capillitio arte composito, oculis uolubilibus ac lubricis, quum is alioqui castus & integer haberetur, ita taxauit: quid refert, inquit, aduersi an auersi cinædi sitis? Sensit mentis integritati, corporis etiam habitum & cultum oportere congruere.

BION BORYSTHENITES

- 1 *Genus pudēdi* Percontanti Antigono Homérico uersu, *τίς γέβημ ἔς ἀνδρῶν, γέβη γι γέλις ἡδὲ γκῆες* Sentiens Bion se traductum de generis ac gentis ignobilitate, respondit in genere: Pater meus libertus erat, cubito sese emungens: significans eum fuisse falsamentarium. addebat illum Borystheniten fuisse genere, non facie, sed in fronte gestare scripturā amari domini: matrem fuisse à lupanari. quum cætera item nude commemorasset, adiecit uersum Homericum: *παύτης τῆς γῆς τῆς, τῶ τῶ πατρὸς ἔυχουμα ἔνα.*
- 2 *Docilitas* Cuidam obijcienti, quod adolescentem quendam ad se non pellexisset; Tenellus, inquit, caseus non attrahitur hamo. Significans pueros delicatos non esse ad philosophiam accommodos.
- 3 *Tranquillitas* Alteri percontanti quis esset maxime anxius, qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis distorquetur ut assequatur ardua, & assequutus æque torquetur ne amittat.
- 4 *Coniugium* Rogatus esset ne ducēda uxor: Si deformē, inquit, duxeris habebis poenā: si formosam, habebis cōmunē. In Græcis uocibus plusculū est iucūditatis, *πρηνήρ, & κοινήρ*. Hoc Antistheni ascribit. A. Gel. tribuit Biāti lib. 5. cap. XI. *Senectū*

Senectutem dicebat portum esse malorum, quod omnes huc confugerent, sperantes miseriarum finem. Mori autem unicuique in promptu est. Id Ethnici quidam existimabant esse præclarum, Christiana pietas docet esse nepharium scelus.

Gloriam dicebat esse matrem annorum, ob id opinor, quod quum hominibus uita sit breuis, honesta memoria in multa secula propagatur.

Formam dicebat esse bonum alienum. Sentiens extra hominem esse, quod ipse sibi nec dare potest, nec tueri datū. Animi bona uerè nostra sunt.

Diuitias dicebat esse neruos actionū, quod sine his nihil agatur. Alius dixit neruos belli.

In quendam qui prædia sua deuorauerat: Amphiaräum, inquit, terra absorbit, tu terram.

Aiebat, magnum esse malum, non posse ferre malum. Absque hoc enim nulli potest esse uita suauis.

Damnabat homines qui sic exurerent, quasi sensu uacarent, sic adurerent quasi sentirent. Ob id ni fallor, quod in bellis exurantur omnia. Rursum si leuiter attingantur ab igni, offenduntur. Id enim appellat adurere.

Dicebat esse optabilius suam messem alteri largiri, quam alienam decerpere. Sensit felicius esse dare quam accipere.

Aiebat facile esse ad inferos uiam. Nam illuc homines abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi.

Alcibiadē hoc elogio taxauit, quod adolescens uiros abduxisset ab uxoribus: iuuenis factus, uxores à uiris.

Rhodi quum Athenienses darent operam rhetoricis, ipse philosophiam docebat. Ob id reprehensus, ita respondit: triticum aduexi, & hordeū uendo. Sentiens absurdum esse ab ipso requiri deteriora, quum attulisset meliora: Nam philosophia ueluti triticum cibus est hominum, hordecum equorum: simul innuens solum philosophum loqui, rhetores hinnire potius.

In fabulis est Danaïdas puellas apud inferos huic addictas esse supplicio, ut pertusis uasis deferant aquam in dolium pertusum. Bion dicebat grauius fore supplicium, si integris uasis ac non pertusis idem facerent: tum enim irent onustiores.

Cuidam immodice loquaci, ut sibi subueniret oranti, respondit: abunde tibi morem geram, si aduocatos miseris, non uenias ipse.

Euenit ut cum scelerosis nauigans incideret in prædones. Illis dicentibus, actum est de nobis si agnoscamur: & de me, inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse salus est.

Arrogantiam dicebat esse profectus obstaculum. Indocilis enim est, qui mauult doctus uideri quam esse.

In diuitem quendam sordidum ita loquutus est: hic facultates suas non possidet, sed ipsum possident facultates.

F 3 Diuites

- 21 Diuites sordidos dicebat ita facultatum suarum curam habere quasi essent propriae: rursus ex hisdem nihil capere utilitatis, quasi essent alienae.
- 22 Aiebat iuuenes uti debere fortitudine, senes ualere prudentia. Nam his rerum usus conciliauit sapientiam.
- Prudentia senilis* Dicebat prudentiam tanto caeteris uirtutibus antecellere, quanto caeteris sensibus praestaret uisus. Nam oculi praelucent toti corpori, nec ulla est uirtus absque prudentia. Nam quomodo iustus reddet cuique suum, nisi prudentia commonstret, quid cui debeat.
- 23 Docebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant peruenire. Absurdum enim est alijs probro dare, quod quis optat sibi contingere.
- Senectus* Conspiciens quaedam tristi uultu qui habebatur inuidus: Nescio, inquit, utrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. Inuidus enim non minus discruciat aliena felicitate quam suo infortunio.
- 24 Impietatem dicebat malam esse contubernalem fiduciae, & adiecit uersiculum Euripidis.
- Inuidia* Δύλοι γὰρ ἀνδρα καὶ βρασύσομος τις ἦ. Id est, Seruum facit, quamuis feroculum uirum.
- Securitas* Sensit ibi non esse libertatem, ubi est mala conscientia: nec eum posse libere loqui, cui crimen impietatis uere potest obijci: nec sui tranquillitate animi, qui numen habet iratum.
- 25 Dicebat amicos, quales quales essent retinendos esse, ne uideatur aut malos recepisse in familiaritatem, aut bonos reiecisse.
- Prudenter* Dicere solitus est: quemadmodum proci Penelopes, quoniam cum Penelope commiseri non potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt, Ita qui philosophiam assequi non possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercet.
- 26 Familiares suos admonerat, ut hoc argumento putarent se profecisse in philosophia, si iurgantes, & conuiciantes perinde audirent ac si recitarent uersus illos Homericos,
- Moderatio* ὦ ξένη ἐπεὶ ἔτε κακῶ ἔτ' ἀφροὶ φωνή ἔοικας,
ἔλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θεοὶ νύ γι' ὀλβια δοίην. Id est, Quando uir haud nequam, nec stultus amice uideris, Permultum salue atque uale, Dijs prospera donent.

LACYDES CYRENAEVS

- 30 Accersitus ab Attalo rege, respondit imagines eminus esse spectandas: inuēs arctam assiduamque familiaritatem saepe minuere uirtutis admirationem.

CARNEADES

- 31 Carneades fertur admodum fuisse uocalis. Itaque quodam tempore gymnasiarchus, id est scholae princeps, misit qui diceret, ne tantopere clamaret, cui respondit, da mihi uocis modum. Ad quod rursus eleganter princeps: modum habes, nempe auditores. Siquidem pro numero auditorum temperanda uox est.

Dicere

Dicere solet diuitū ac regum filios nihil rectè discere præter quàm equitate, quod his omnes adulentur: solus equus non curās regem gerat an priuatum, tergo excutit quisquis equitandi fuerit imperitus.

32
Principum
institutio

ARISTOTELES STAGIRITES

Quum Xenocratis æmulatione cœpisset habere scholam hoc carmen usurpauit.

1
Æmulatione

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, ξεινοκράτην δ' ἔαμ λέγειν.

Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui.

Callisthenem discipulum liberius multa dicentem apud Alexandrum Homericō carmine admonuit.

2
Libertas in
temporibus

ὠκύμορος δὴ μοι τέκθ' ἔσσει, δὲ' ἀγορεύεις.

Talia nate loquens haud multo tempore uiues.

Nec male diuinauit, nam libertas illi fuit exitio.

In ius uocatus quod Hermiam mulierem quam amabat hymno quasi deam celebrasset, calumniæ molestiam Homericō uersu testatus est, in ipso statim defensionis initio.

3
Calumnia ex
calumnia

ὄχνη ἐπ' ὄχνη γηράσκει, σῦνον δ' ὠπλ' σύκω.

Rogatus quid lucri facerēt mēdaces, ut uera, inquit, loquētibus nō credat.

ὄδυσσεως

Increpanti quod homini malo dedisset elemosynam, non mores, inquit, sed hominem commiseratus sum. Etiam improbis in necessitate succurrit uir bonus: debetur enim hoc officium si nō meritis illius qui iuuatur, certe naturæ. Et bonus fieri potest qui malus est.

4
Vanitas

5
Benignitas in
quosuis

Illud amicis ac discipulis inter differendum frequenter solet ingerere: uisum accipere lumen à circumfuso aere, animum autem à disciplinis liberalibus. Sentiens ingenium adolescentum mathematicis disciplinis acui, & ad reliqua philosophiæ mysteria reddi perspicax.

6
Lux animi

Crebro taxabat Athenienses, quod quum duas res, frumenta ac leges inuenissent, frumentis uterentur, legibus nequaquam. Alludens ad Triptolemū Atheniensem, cuius ministerio Ceres usa est in ferēdis legibus ac tritico.

7
Salse

Eruditionis radices dicebat amaras esse, sed fructus dulces.

8

Percontanti quid cito senesceret, Gratia, inquit, Sentiens iniuriæ memoriam esse tenacissimam, beneficij breuissimam.

9
Beneficij
obliuio

Interrogatus quid esset spes, uigilantis, inquit, somnium. Multa sibi promittunt inania qui spe ducuntur. Et Maro: Qui amat sibi somnia fingunt.

10

Diogenes Aristoteli obtulit caricam, cogitans si non acciperet, illum sententiam aliquam esse meditatam. At Aristoteles accepta carica, dixit, & caricam & sententiam perdidit Diogenes. Huic simillimum est quod ante tributum est Crateti.

11
Captatio

Quum iterum illi caricam porrigeret Diogenes, accepit, & sublato in cœlum uultu more puerorum, Magnus, inquit, Diogenes: μοχλὶς ἰσχυρὴν ἀπέλασεν ἑσπερον. Notans opinor ab illo captari laudem munificentiae.

12

F 4 Dicere

- 13 *Doctrina quibus paretur* Dicere solet tria ad parandam sapientiam potissimum necessaria, naturam, doctrinā, & exercitationem. Inuita Minerua frustra laboratur: rectè discitur à doctis: exercitatio consummat eruditionem.
- 14 *Magnanime* Quum accepisset quendam in ipsum dixisse conuicia: absentem, inquit, uel loris cædat: docens ea prorsus esse contemnenda quæ non lædunt, nisi quis se lædi putet.
- 15 *Forma* Pulchritudinem dicebat quauis epistola efficaciorē ad commendationem. Sunt qui hoc ascribant Diogeni. Aristotelem uero formam solitum appellare donum, quia gratis contigit à natura. Eandem Socrates appellauit exigui temporis tyrannidem, quod formæ gratia mox deflorescat. Plato naturæ prærogatiuam, quod paucis contingat. Theophrastus silentem fraudem, quod absq; uerbis persuadeat. Theocritus eburneum detrimentum, quod grata quidem sit aspectui, sed multorum incommodorum causa. Carneades ἀδυσφόρητον βασιλείαν, id est, regnū absq; satellitio, quod formosi impetrent quicquid uolunt, nulla adhibita ui. Refert Laertius.
- 16 *Eruditio* Interrogatus qua re differrent docti ab indoctis, qua uiui, inquit, à mortuis. Sentiens hominem absq; literis statuam esse uerius quàm hominem.
- 17 Dicebat eruditionem in prosperis esse ornamentum, in aduersis refugiū. Parentes qui recte liberos suos instituissent, aiebat multo honorabiliores esse hīs qui tantum genuissent, quod ab his contigisset uiuere, ab illis etiam bene uiuere.
- 18 *Salse* Cuidam glorianti quod esset à magna celebriq; ciuitate, dicebat hoc nihil referre, sed an celebri patria dignus esset.
- 19 *Amicus* Rogatus quid esset amicus, una, inquit, anima in duobus corporibus. Aiebat quosdam homines ita parcere, quasi semper essent uicturi: rursus alios ita profundere, quasi mox essent morituri.
- 20 *Profusio* Percontanti qui fieret, ut cum formosis diutius ac lubentius confabulemur, respondit eam percontationē esse cæci. Cæcus enim non sentit formę illecebram, nihilo magis quàm colorum gratiam.
- 21 *Caca percontatio* Percontanti quid lucrū cepisset ex philosophia, ut ea, inquit, nullo imperante faciam, quæ uulgus facit metu legum. Idiota à furto abstinet, quia lex minatur pœnam: philosophus abstinet, quia per se turpe est, etiamsi liceat impune.
- 22 *Virtus non cogitur* Percontanti quid lucrū cepisset ex philosophia, ut ea, inquit, nullo imperante faciam, quæ uulgus facit metu legum. Idiota à furto abstinet, quia lex minatur pœnam: philosophus abstinet, quia per se turpe est, etiamsi liceat impune.
- 23 Interrogatus quo pacto fieret, ut discipuli quamplurimum proficerent: Si, inquit, præcedentes gnauiter insequantur, sequentes non morentur.
- 24 *Salse in garrulum* Quum garrulus quispiam ubi multa nugatus esset apud Aristotelem, tandem dixisset, fortassis obstrepo tibi nugis meis: non hercle, inquit, neq; enim aduerti animum.
- 25 *Benignitas* Reprehensus quod munus dedisset improbo, non homini dedi, inquit, sed humanæ sorti. Hoc superius alijs uerbis commemoratum est.
- 26 Rogatus quomodo amici essent tractandi, quomodo, inquit, nos ab illis tractari cuperemus. Eru

Eruditionem dicebat optimū esse uaticum ad senectutem, Nam cætera 27
senem aut destituunt, aut grauant etiam.

Illud frequenter habebat in ore, ὡ φίλοι, ἔδειξέ τις φίλος. Sentiens multos 28
esse amicos nomine, paucissimos aut nullos re.

Amicus

Admonebat neminem de se debere prædicare, uel in laudem, uel in ui 29
tupationē: quod illud esset hominis uani & inanis: alterū stulti ac uecordis.

rara res

Idem admonebat ut uoluptates contemplemur non uenientes sed abe 30
untes, hoc est, non à fronte, sed à tergo. Venientes enim fucata specie blan
diuntur: abeuntes autem pœnitentiam, ac dolorem relinquunt.

29

Modestia

30

Voluptas

Dicebat Athletas, qui à libris arcentur, omnemq; uitam in cauillis scur 31
rilibusq; iocis transigunt, similes euadere gymnasiolorum statuis, nempe pin
gues, & saxeos.

31

Imperitia

Quum iam natus annos ferè sexaginta duos, adeo laboraret ut admo 32
dum tenuis uitæ spes superesset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes
ut ex ipsis aliquem deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores
erant duo præcipui, Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Ari
stoteles respondit se quod petebatur facturum, ubi daretur oportunitas.
paulo post, quum rursus ad eum eadem de causa conuenissent, dixit uinum
quod biberet sibi parum esse cōmodum, ac quæri iussit exoticum uel Rho
dium uel Lesbium. Id simul atq; curatum est, gustato Rhodio dixit. Fir
mum hercle uinum & iucundū. Mox gustato Lesbio: utrunq;, inquit, egre
gie bonum, sed Lesbium suauius est. Id ubi dixit, nulli dubium fuit quin le
pide simul & uerecunde, successorem sibi ea uoce non uinum delegisset. pro
bavit utrunq;, nec tamen auditoribus eligendi ius ademit. Sed Græcus ser
mo plusculum habet ciuilitatis: quod δῖνος, id est, uinum apud Græcos sit
generis masculini: ut hæc uox, ὁ λέσβιος ἠδῖωμ, possit & ad personam ac
commodari.

32

Ciuiliter

THEOPHRASTVS ERESIVS

Dicebat potius esse fidendum effreni equo, quàm uerbo incomposito. 1
Nemo nō metuit insidere equo infreni, at plus est periculi à lingua effreni. 1
Lingua

Ad eum qui in conuiuio perpetuo silebat: si, inquit, indoctus es, pruden 2
ter facis: si doctus es, imprudenter. Iucundius effertur à Plutarcho: si stul
tus es, rem facis sapientem: si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, si
lento stulticiam tegere.

Lingua

2

Silentium

Habebat semper in ore, nullū esse sumptū preciosiorē tēpore. Solū enim 3
hoc recuperari non potest, & tamen uulgo nihil habetur uilius tempore.

3

Temporis

In quendam Casandri amicum simis naribus iecit hoc scomma: demi 4
ror, inquit, oculos tuos non canere cum illis nasus sit additus: quod nasus si
stulæ speciem præberet. Refert Plutarchus in Symposiacis.

Temporis

parfimoniam

4

Ridicule.

DEMETRIVS PHALEREVS

Quum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas, quas illi po 1
suerant

- Animosæ* fuerant: At uirtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas posuerant.
- Supercilioſi* 2 Dicebat supercilia puſillum eſſe corporis membrum, tamen totam offuſcare uitam. Inſuaues enim ſunt ad omnem uitæ conſuetudinem tristes ac ſupercilioſi.
- Fortuna cæca* 3 Ariſtophanes in comœdia Plutum inducit cæcum. At hic dicebat non ſolum Plutum, id eſt, diuitias eſſe cæcum, uerum etiam fortunam Pluti ducem: ut iam ſit illud prouerbij, cæcus cæco dux. Fortuna ſæpe largitur indignis ſua munera.
- Orationis uis* 4 Quantum in bello ualeret ferrum, tantum dicebat in rep. ualere orationem. Illic enim res geritur uiribus, hic perſuaſione.
- Indoctrus* 5 Conſpicatus iuuenem intemperantiæ deditum, Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens ſyrma, uentrem, pudenda, & barbam. Sentiens illum non eſſe hominem ſed ſtatuam, qualis in uijs ſolet poni Mercurio: hoc illi diſſimilem quod effœminatorū more traheret ueſtem, quod deditus eſſet uetri ac libidini, quodc̄q; barbatus eſſet, quū nihil horū habeat Mercurius.
- Ingenia creſta* 6 Hominum faſtuorum ſublilitatem dicebat amputandam, ſed relinquendam ſobrietatem. Talia enim ingenia non ſunt deſperanda, ſed quod redundat recidendum eſt.
- Reuerentia* 7 Admonebat adoleſcentes, ut domi parentes, in uia obuios, in ſolitudine reuererentur ſeipſos. pudor teneram ætatem optime deterret à peccâdo, qui nuſquam non adeſt, ſi quis reueretur ſeipſum.
- Amicus in aduerſis* 8 Aiebat ueros amicos in rebus lætis a deſſe uocatos, in aduerſis inuocatos & ultrò. At uulgo ſit ſecus.
- Lectio utilis* 9 Ptolemæum regem adhortari ſolet, ſibi pararet libros, de regno de c̄q; militari imperio gerendo tractâtes, eos c̄q; diligēter euolueret, propterea quod ea de quibus amici nō audent admonere reges, in libris ſcripta habeantur.
- Philosophia* 10 Quum exularet ac Thebis inglorius humilis c̄q; uiueret, audiſſet c̄q; Cratetem philoſophum, qui ipſum inuiſeret, multa placide prudenter c̄q; de moderate ferendo exilio diſſerentem. Male ſit, inquit, negocijs & occupationibus, per quas hæcenus talem uirum non licuit cognoſcere.

CRATES THEBANVS CYNICVS

- Curioſitas* 1 Vulgo dictus eſt *θυρεπανοίκτης*, id eſt, oſtiorum apertor, quod in omnes domos irrumperet, & ſi quid diſplicuiſſet reprehenderet, Cynica libertate. Id cognominis hodie rectius in quosdam *πρωχτυράννης*.
- Paruo cōtētus* 2 Rogatus quid illi eſt philoſophiæ ſtudio acceſſiſſet emolumēti, reſpondit, *θέρμωντε χοινίξ, ἢ τὸ μηδενὸς μέλει*, Id eſt, Chœnix lupini, & abſq; cura uiuere. Sentiens ſe minimo contentum ob libertatem ſuauius uiuere.
- Amoris re/ media* 3 Amore laborantibus oſtendit remedia. Amori, inquit, medetur fames, ſi aliter, tēpus. Quod ſi nec his uti poſſis, laqueus. Luxus fere alic amorē. Tempus omnia aut tollit, aut certe mitigat. Hæc remedia ſi nihil profunt, ſuper eſt

superest laqueus, ut morbus finiatur suspensio. Græca sonant iucundius,
 λιμὸς, χεῖνος, βρόχος.

Dicebat philosopho nulla re opus esse. Eoq; pecuniam deposuit apud ⁴
 trapezitam hac conditione: ut si liberi essent idiotæ, traderet eam illis: sin ^{Philosophus}
 philosophi, nummos distribueret in plebem: quod indoctis opus esset pe ^{non eget}
 cunia, philosopho nec opus nec utilis.

Celebratur illius ephemeris ad hunc habēs modum: Ponito coquo mi ⁵
 nas decem, medico drachmam: adulatori talenta decem, cōsiliario fumum: ^{Sumptus}
 scorto talentum, philosopho triobolum. Notabat hominum stultitiam, qui ^{preposterè}
 in res honestas & cum primis necessarias minimum sumerent impendi,
 ad turpia prodigi.

Filium Pasidem, simul ut excesserat ex ephebis perduxit ad ancillæ do ⁶
 micilium, dicens, hoc tibi est patrium coniugiū. Nam mœchi tragici præ ^{Venus pa-}
 mia referunt exilia ac cædes, comici scortatores ex luxu ac temulentia lucrifa ^{rabilis}
 ciunt insaniam. Sensit quasi tragicam esse rem adulterium, quod huius fe-
 rè atrox sit exitus: uti scortis rem esse comicam, Id enim non punitur suppli-
 cio capitis, sed tamen qui depereunt in meretricem in comœdijs inducun-
 tur insanis similes. At cum ancilla tua rem habere, nihil est periculi. Hoc ac-
 cipiatur uelut ab ethnico dictum.

Cum pro quodam supplicaret gymnasijs principi, procumbens attigit ⁷
 coxam illius pro genibus, Nam supplices ex more genua contingebant. ^{Ridicule}
 Indignāti gymnasiarcho, quid, inquit, an non hæc æque tua sunt ac genua?
 Notans obiter uulgi superstitionem, qui certa membra certis rebus dedica-
 uit: uelut aurem memoriæ, nasum irrisioni, genua misericordiæ: quum hæc
 ad totum hominem pertineant.

Negabat inter homines quenquam inueniri posse, qui non aliqua in ⁸
 parte laboretur, addens nullum inueniri malum Punicum, in quo nō sit ali ^{Nemo sine}
 quod granum supputre. ^{uicio}

Nicodromus citharædus huius dictis laceffitus impegit illi pugnum ⁹
 in os & suggillauit. At Crates fronti imposuit tabellam in qua scriptū erat, ^{Facete}
 Nicodromus faciebat: itaq; cum liuore suo obambulās traduxit Citharæ-
 dum, festiuiter alludens ad artificum morem, qui operibus suis inscribunt,
 Apelles aut Phidias faciebat. Simile quiddā narratur de Diogene pulsato.

A magistratu obiurgatus quod præter leges ac morem Atheniensium ¹⁰
 sindone uestiretur, ait, Quid si Theophrastum uobis ostendam sindone a ^{Facetum}
 miçtum? diffidentes, ac ut ostenderet flagitantes adduxit ad tonstrinam:
 ostenditq; Theophrastum, qui tum forte tōdebatur, linteo amiçtū, quod
 Græci à contegendis humeris ὠμόλινον uocant: submonens omnibus ad
 usum uti licere. Nam si per se turpe esset uti linteis, ne in tonstrina quidem
 esset honestum.

Demetrio Phalereo indignatus est quod ipsi panes ac uinum misisset, ¹¹
 dicens

- Paucis contentus* dicens, utinam fontes etiam panes ferrent. Sentiens uino philosopho nihil opus esse, atque hoc ipsum esse submolestum quod panis non æque parabilis esset ac potus.
- 12 *Vires formæ præstant* Erat corpore deformi: quumque in certaminibus nudatus ob id esset risui, sublatis manibus dicere solet: De oculis ó Crates reliquoque corpore bono animo esto, nam istos qui nunc te derident mox conspicias morbo contrahi, teque beatum prædicare ac sese ignaviæ damnare. Significans formam nihil facere ad uictoriam, sed robur ac laborum tolerantiam qua cæteros antecedeat.
- 13 Rogatus quo ad esset philosophandum, donec, inquit, exercituum duces qui sunt, uidebuntur esse agastones: sentiens opinor, ibi maxime opus esse philosophia, ubi qui populo præsumunt stolidi sunt & indocti, & homines qui bus imperant habent pro asinis.
- 14 *Adulatio* Eos qui cum adulatoribus uiuerent aiebat esse desertos, nõ aliter quam uituli sunt inter lupos. Neque enim illos adesse quos oportet, neque cum ijs qui adsunt habere societatem, quum sint insidiatores.
- 15 *Patriæ neglectus* Alexandro percontati num cuperet restitui patriam suam: Quid opus est, inquit. Fortassis eam alius Alexander restitutam diruet.
- 16 *Tranquillitas tuta* Dicebat se pro patria habere gloriæ neglectum & paupertatem, in qua nullum ius haberet fortuna. Aiebat se Diogenis ciuem esse, qui nullis inuidiæ patebat insidijs. Opes enim, ac nominis splendor conciliant inuidiam.
- 17 *Pudor inutilis* Metrocles hoc uicio laborabat, ut inter dissidendum subinde crepitum uentris emitteret. Eam ob causam domi morerens sese continebat. Huic meri studens Crates de industria multum lupinorum deuorat, ac Metroclis ædes adiit: persuasitque nihil esse mali quod accidisset, imò potius fore prodigiosum, nisi homo humano more flatum uentris emitteret: atque interim ipse inter colloquendum crebro crepitum uentris edidit. Hoc pacto & seruauit pusillanimum, & discipulum sibi parauit.
- 18 *Seditio* Quendam delitijs, luxuque deditum ita per iocum admonuit: ne pro lenticula semper augens patinam in seditionem nos conijcias. Sentiens è luxu cupedijsque plerumque nasci dissidia. Lenticula philosopho cibus est. ἀπὸσ carnes habet, & in diuitum mensis circumfertur.
- 19 *Profusio* Diuitum opes dicebat esse similes ficis arboribus in præruptis locis, è quibus ut homines nihil caperent fructus, sed corui tantum ac milui, ita ex illorum facultatibus tantum alerentur scorta & adultores. Refert Plutarchus.
- 20 *Ornatus mulierum* Mundum muliebrem dicebat esse, quod ornat sceminam, ornat autem id quod eam reddit compositiore ac modestiorem: uerum id non præstat, inquit, neque smaragdus, neque purpura, sed quæcumque adderent uim ac speciem honestatis, ac uerecundiæ. Græcis κόσμος & mundum sonat, & ornatum. Inde κοσμεῖν ornare.

Epictetus

Eos qui barba & pallio, uerbisq; magnificis philosophos agebant, dice-
re solet esse philosophos, ἀνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν, id est, factis *Fucus*
procul, uerbis tenus.

Idem conspiciens quendam impuris moribus, audacem, confidenti lin-
gua, improbo tamen studio philosophiæ disciplinas contrectare, in clama-
bat deum atq; hominum fidem, his uerbis increpans hominem. O homo
uide quò mittas, num purgatum sit uas. Nam si ad arrogantiam ista immi-
seris, interierint. Si computruerint, in urinam aut in acetum uertentur, aut
si quid his deterius. Sensit eruditionem esse perniciosam, si in animum inci-
derit prauis affectibus corruptum: & quo quæq; disciplina sanctior, hoc fit
perniciosior, si contigerit improbo. Velut bono Theologo nihil melius, ma-
lo nihil pestilentius.

Idem philosophiæ summam duobus uerbis comprehendere solitus est. 3
ἀνέχθαι καὶ ἀπέχθαι, id est, sustine & abstine: quorū prius admonet, ut ma- *Breuiiloquētia*
la quæ incurrunt æquo animo toleremus: posterius, ut à uoluptatibus tem-
peremus. Ita enim fiet, ut nec aduersis deiciamur, nec prosperis corrumpa-
mur. Refert Gellius Lib. 17. Cap. 19

METROCLIS

Libros suos exussit dicens:

τὰ δ' ἐς ὀνειρώπων νεπέτρων φαντάσματα.

Sunt inferorum hæc somniorum imagines.

Sentiens esse nugas ac deliramenta quæ scripserat.

Dicebat res alienas emi pecunia, ut domum uestemq; , sed disciplinas 5
liberales emi tempore. Requirit enim diuturnum studium, quum pecunia *Eruditio stu-
dio uenalis*
data statim fias possessor fundi.

HIPPARCHIA METROCLIS SOROR

Adamauit Cratetem, apud parentes minitans se sibi consciturā necem 6
ni philosopho nuberet. Ab hoc affectu quū nec parentum uerbis, nec Cra- *Mulier
cynica*
tetis adamati suasu reuocari posset, Crates surgens detractō pallio nudauit
tergum gibbo deformatum: ne quis circumueniatur, inquit, hic est sponsus:
& proiecto baculo & pera, hæc, inquit, dos est. Super his delibera, neq; em̄
mihi cōiunx esse poterit, nisi cui placeat idem institutum. Quum accepisset
conditionem puella, mox substrato pallio cum illa congressus est parenti-
bus astantibus. Ita q; consummatum est Cynicum matrimonium.

Theodorum impium cui cognomen erat ἄθεος, huiusmodi sophismate 7
constrinxit. Quod faciens Theodorus non diceretur iniuste agere, idem si
faciat Hipparchia, non diceretur iniuste agere. Cum annuisset ille, subiecit, *Argutia mu-
liebris*
sed Theodorus seipsum percutiens non diceretur iniuste agere, nec igitur
Hipparchia si idem faceret. Ad id Theodorus nihil respondit, sed sustulit

G illius

illius pallium, ut enudaret pudenda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei uersu iābico, quod à muliebribus officijs ad uirile institutū defecisset.

τινη τὰσ παρ' ἰσοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας.

Radios apud telas reliquit scemina. Quidam codices habebant *τινη*, id est, cui, quidam *τινην*. Legendum suspicor *γυνην*, ut omisso articulo legamus *γυνην παρ' ἰσοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας*. Cui illa: Num tibi uideor male mihi consuluisse, quæ quod temporis impensura fueram telis impendi disciplinis.

ZENO CITTIEVS

1. Studium. Dicitur consuluisse oraculum, quo pacto possit uitam optime instituere. Respondit deus: *εἰ συγχεωτίζοιρ τις νεκροῖς*, id est, si cōcolor fieret mortuis. Ille sentiens se uocari ad lectionem ueterum, contulit sese ad philosophiam. Dicitur autem Zeno natura fuisse colore fusco. Studium, ac uictus parsimonia, maciem & pallorem conciliat homini.

2. In Aura felix. Negociator purpuram uehens naufragium fecit iuxta Pireum atq; hac occasione sese contulit ad philosophiam. Itaq; solitus est dicere: tum bene nauigauī, cum naufragium feci. Alij narrant eum quum Athenis esset, audissetq; merces perisse naufragio, dixisse: Bene facis fortuna, quæ me ad philosophiam, alij, ad pallium appellis.

3. Integritas. Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, respondit, quoniam cum multa à me acceperit, nunquā tamen emollitus est. Eius mortem quum audisset, ingemuit dicens: Quale theatrū perdidī. Erat enim Zenon acerrimi iudicij, & ab assentando alienissimus.

4. Molliores. In quendam circa formæ curam studiosiorem quàm deceret uirū, quum imbricem lente ac circumspecte transiret: Merito, inquit, suspectum habet lutum, in quo non potest seipsum ut in speculo cernere.

5. Par pari. Cum Cynicus quispiam, dicens in lecytho suo nihil esse olei, peteret à Zenone, Zeno negauit se daturum, sed tamen abeuntem admonuit, expenderet uter ipsorum esset impudentior. Postulatoris impudentiam, impudenti negatione pensabat.

6. Continentia. Ipse simul & Cleanthes assidebant Chæremonidæ, quumq; sentiret affectum amoris, surrexit. Hoc admirante Cleanthe: Etiam à bonis, inquit, medicis audio, aduersus inflationes optimum esse remediū quietem. Subdidit se uir integerrimus imminente periculo.

7. Admonitio civilis. Quidam in conuitiis accumbens Zenoni, eum qui sub ipso sedebat pulsabat pede, Zeno uicissim pulsabat illius genua: & ad ipsum conuerso, quid igitur putas hunc pati, qui infra te accumbit? Ita multi offenduntur quamuis leui incommodo, quum alios ipsi maioribus afficiant, nec sentiant.

8. Oratio grauis. Eleganter ac polite loquentium sermones aiebat esse similes pecuniæ Alexandrinæ, oculis blandienti, ac undiq; scripturā habenti more nomismatis, nihilo tamen esse meliorem. Rursus qui magis studerent utilia dicere, quàm nitida, similes esse dicebat tetradrachmis, temere ac ruditer percussis, quæ

quæ sæpe picturatis illis nummis præponderarent. In nummo non spectatur elegantia sculpturæ, sed pondus ac materia: ita non refert quàm sit elegans oratio, sed quàm grauis & utilis.

Ad Aristonem discipulum multa temere garrientem, quædam etiam præcipitanter confidenterq; fieri, inquit, non potest, quin te pater ebrius profeminarit. Oderat futilè loquacitatē, ipse in dictis tum breuis, tū grauis.

9
Loquacitas

Quodam in conuiuio immoderatus uorante opsonia, neq; quicquam alijs reliquum faciente: Zeno piscem ingentem qui apponebatur, è patina sustulit, quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuēs Zenonem, significaret se mirari impudentiam: quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie, si meam opophagiam ferre non potes?

10
Admonitio
ciuilis

Adolescentem curiosus quiddam quàm pro ætate sciscitantem, adduxit ad speculum, utq; se contemplaretur admonuit. Mox rogauit, an uideretur tali uultui conuenire, quæstiones eiusmodi proponere?

11
Ad speculum

Quendam dicentem sibi in multis displicere Antisthenem, abusus Sophoclis dicto, rogauit nunqua haberet Antisthenes quæ placerent. ille respondit, se nescire. Hic Zeno: & non te pudet, inquit, si quid ab Antisthene perperam dictum est excerpere ac meminisse: si quid rectè dictū, id ne animaduertere quidem nec tenere? Idem morbus nunc habet plurimos, qui in libris aliorum tantum ea uenantur quæ carpant, benedictorum nulla neq; gratia neq; memoria.

12
Carpendi
morbis

Ad quendam dicentem breues esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues. Veritas multis uerbis non eget, & rectius meminimus quæ paucis uerbis comprehensa sunt.

13
Pauco loquens

Quodam de Polemone narrante quod alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte: quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans ni fallor, ut indiligentius differeret, discipulorum parsimoniam fuisse in causa.

14
Obtrectatio

Dicebat eos qui differunt similes esse oportere tragœdiarum actoribus, quibus uox magna, bonaq; latera debent esse, quum os immodice non diducant, quod faciunt ij qui plurima loquuntur, sed supra uires. Dum enim os diducunt, declarant se fatagere uerius quàm agere.

15
Vox modesta

Iis quæ rectè dicerentur negabat esse relinquendum locum, uelut præclaris artificibus ad spectandum. Contrà auditores dicebat ad eò debere esse attentos ad ea quæ differuntur, ut non uacet dare signum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus.

16
Attentio

Adolescenti cuidam multa garrienti, aures, inquit, tuæ in linguam defluere: submonens adolescentis esse audire multa, loqui pauca.

17
Garrulitas

Alteri formoso dicenti, sibi non uideri futurum, ut sapiens amaret, Nihil inquit, esset uobis formosis infelicius. Quisquis enim docet admonet in-

18
Amor uerus

G 2 stituitq;

stituitque ad uirtutem adolescentes, utique amat. Atque is demum uerus est amor, Nam qui uulgo dicuntur amare, suum uenantur commodum, cum incommodo adamati.

19 *Graviter* Dicebat plerisque philosophos in multis ἀσώφως εἶναι, non sapere, sed in fortuitis uulgaribusque rebus esse imperitos: Et adiebat illud Scaphei, qui quum animaduerneret quendam e discipulis uehementer inflatum, percussio illo dixit: bene, non est in magno, sed in bene, est magnum. εὖ καὶ τῷ μεγάλῳ τὸ εἶναι καίτοι, ἀλλὰ εὖ τῷ εἶναι τὸ μέγα. Magnū enim est quicquid recte fit: at non statim bonum est, quod magnum.

20 *Garrulitas* Adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, o adolescens quæ mihi succurrunt. Subnotans e sermonis procacia colligi & morum impudicitiam.

21 *Temporis parsimonia* Aiebat hominibus nihil magis deesse quam tempus, longe dissentiens ab ijs qui bonā uitæ partem perdunt somno, temulentia, nugis & alea, quasi multum temporis super sit homini.

22 *Amicus* Interrogatus quis esset amicus, alter, inquit, ego.

23 *Saise* Seruum in furto deprehensum cædi iussit: quumque is se sic excusaret, ut diceret sibi fuisse in fatis ut furaretur: & cædi, inquit. Seruus allegabat fatorum necessitatem ad excusationem commissi. Eam necessitatem retorfit & ad supplicium, quod ipsum etiam erat in fatis.

24 *Gratior est pul. u. e. c. u.* Formam aiebat esse uocis florem: aut contra, quemadmodum ab alijs refertur, uocem esse formæ florem. Nam loquentis orationem commendat forma, & rursus oratio composita gratiam addit formæ.

25 *Notæ insaniæ* Conspicatus cuiusdam e familiaribus puellum notis liuidum: Video, inquit, animi tui uestigia: notans illius impudicitiam. In Græcis plusculum est gratiæ, quod θυμὸς & animum significet, & animi uehementem concitationem aut furorem: Erant autem ut opinor suauis impressæ notæ.

26 *Unguenta* In quendam unguentis delibutum: Quis est hic, inquit, qui mulierem olet: Significans effœminatorum esse, unguentis uti.

27 *Libere* Dionysio cuidam dicenti, quare me unum omnium non corrigis? Non enim, inquit, tibi credo: subindicans sibi non esse spem, illum si corripertur fore meliorem.

28 *Garrulitas* Adolescentem multa temere garrientem hoc dicto corripuit: Ob id binas habemus aures, os unicū, ut plurima audiamus, loquamur paucissima.

29 *Taciturnitas* Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarāt, percontantibus, quid de ipso regi suo essent renunciaturi: ait, uidisse uos senem qui in conuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad ostentationem multa dixissent, unus Zeno perpetuum tenuit silentium.

30 *Moderatio* Percontanti quo pacto esset affectus erga conuitia, perinde, inquit, atque si legatus absque responso dimittatur. Significans eos qui non habent quod respondeant, ad conuicia solere confugere, eaque non pluris oportere

oportere fieri quàm si nihil esset responsum.

Quum Crates apprehenso Zenonis pallio eum à Stilponte retrahere niteretur: Commodissime, inquit, ó Crates philosophum auribus teneas. Nam si per uim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem. 31
Persuasio
pro ui

Vbi iam profecerat, tamē modestiē gratia comēcabat ad Polemonem, apud quem & in dialecticis exercebatur. Vnde Polemon solitus est dicere, non me clam est Zeno te per posticum irrepere, surariq; dogmata, quibus phœnicum more indutus es. Notans illum furtim discere gratis, quæ alijs esset uenditurus. 32
Discendi
auuiditas

Quum dialecticus quidam in sermone quem illi *θερίζοντα*, id est, mentē appellāt, ostendisset septē species dialecticas, rogauit quantū posceret mercedis: ac poscenti centum, dedit ducentos. Tantus erat amor discendi. 33

Celebratissimam Hesiodi sententiam solet inuertere. Quum enim ille primas tribuat ei qui per se sapiat, secundas qui recte admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pronuntiabat: 34
Correctio

*κένθ' μὲν πανάρισος, ὃς ἐν εἰρήνῃ πίθηται,
ἰδιὸς δ' ἐν κἀκείνος, ὃς ἀντὸς πάντα νοήσῃ.* Id est,

Optimus ille quidem qui parat recta monenti:

Sed probus ille quoq; est, qui nouerit omnia per se.

Addebat causam, quod qui ex se nosset omnia, nihil haberet præter intelligentiam: at qui recte monenti parēret, præter intelligentiā haberet etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum esse, facit.

Rogatus quur quū esset natura seuerus in conuiuio tamen hilaresceret, lepide respondit, & lupinum quum sit suapte natura amarum, tamen aqua maceratum dulcescere. Naturale est cibo potuq; rigato corpore, discuti tristitiam. 35
Hilaritas in
conuiuio

Dicere solet, satius esse labi pedibus quàm lingua: eoq; conuiuia quantum poterat uitabat, quod ibi solutus uino & aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset. 36
Lingua sur
brica

Dicebat: *τὸ ἐν, γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, ἢ μὴν μικρὸν εἶν'*, id est, ut aliquid fiat bene, nasci quidem paulatim, sed tamen non esse paulum. Quamquam hoc quidam ascribunt Socrati. 37
Adde pusillum
pusillo

Quibusdam sic excusantibus luxuriam suam, ut dicerent se ex eo quod abundaret facere sumptum, argutissime respondit: ignosceretis ne coquo, si quū opsonia plus æquo falsa daret, diceret sibi copiā esse salis? Sentiens uictū non esse moderandū ex rerum copia, sed ex usu ac necessitate nature. 38
Profusio

CLEANTHES ASSIVS

Antigono discipulo roganti quur sordidam operam præstaret hauriendo aquam è puteo: unde per iocum pro Cleanthe dictus est *φρεάντης*: ita respondit: Num haurio tantum, an non & fodio, & rigo hortū, deniq; nihil non facio philosophiæ causa. Alius negasset factum, philosophus au-

- xit quod obſcībatur , gloriæ ſibi ducens quod ille uertebat probro.
- 2 *Industria* Collectam pecuniolam aliquando proiecit coram familiaribus dicens Cleanthes alterum Cleanthem alere poſſet ſi uellet.
- 3 *Tolerantia* Aſinus appellatus agnouit conuicium, dicens ſe ſolum eſſe parem feræ dæ Zenonis ſarcinæ . Siue quod Zenoni non multum eſſet ſupelleſtilis, ſiue quod unus illius aſteritate nihil offenderetur.
- 4 *Timiditas laudata* Cuidam illi probri cauſa obſcībenti quod eſſet timidus: Ideo, inquit, miſimum pecco. Bona eſt timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circunſpectum.
- 5 *Labor* Suam uitam diuitem uitæ ſolet hoc nomine præferre, dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodiens duram humum exerceo.
- 6 Interdum quum foderet ſolet ſeipſum increpare. Id forte admiratus Ariſton: Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes ridens: Senem, inquit, qui canos quidem habet, ſed mentem non habet, ſeipſum innuens.
- 7 *Libere* Cuidam reprehendenti Arceſilaum, quod officia uitæ tolleret: Deſine, inquit, hominem uituperare. Nam ille licet dictis tollit officia, tamen factis cõmendat. Id audiens Arceſilaus, non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes: Scilicet, inquit, adulator tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigauit dictũ obtrektoris, ſed ita ut à crimine inconstantia non liberaret Arceſilaum. turpiſſimum enim eſt philoſopho ſecus docere quàm uiuit. Si uita proba eſt, quur docet diuerſa? Si doctrina ſana eſt, quur eam ſecus uiuendo refellit?
- 8 *Silentium* Cuidam ab eo petenti dictum aliquod, quod crebro occideret filio ſuo, protulit illud ex Electra, *σίγα, σίγα λεπτόν ἴχνος*, id eſt, tace tace tenue ueſtigium. Innuens pueris maxime conuenire ſilentium.
- 9 *Labor* Quum audiſſet à Lacone quodam probari laborem, delectatus eo dicto ſubiecit hemiſtichium Homericum.
αἷμαρς ἐς ἀγαθὸν φίλον τέκος Id eſt,
Sanguine præclaro ſatus es chariſſime fili.
- 10 *Attentio* Diſſerens adoleſcenti cuidam quem uidebat parum attentum, rogauit ſentiret ne. Illo affirmante ſe ſentire, quur igitur ego nõ ſentio te ſentire? Solent enim qui intelligunt oculis ac geſtu, interdum & uerbis ſignificare ſe quæ dicuntur intelligere.
- 11 *Moderatio* Solitheus poëta corã populo Cleanthẽ præſentẽ hoc carmine proſcidit, *ὄσ κλεάνθης μωρία βολατῆι*, Id eſt, Quos Cleanthis fatuitas agit, Interpres uertit inſania: unde pro Moria legiſſe uidetur *μανία*. Nec tanto conuicio tactus, quicquam mutauit de uultu. Qua patientia delectati auditores, applaudentes philoſopho, Solitheum eiecerunt. Quum Solitheus diceret ſe pœnitere, quod illum aſperſiſſet, reſpõdit Cleanthes, abſurdum fore, ſi quum poëtae frequenter illudant Libero patri & Herculi, nec illi ſucceſſeant, ipſe ob leue conuiciũ indignaretur. De dijs enim multa probroſa ſcripſere

scripsere poetæ, ueluti quum Bacchū faciunt mollem, timidum, ac temulen-
tū. Herculé faciūt seruientē Omphalæ usq; ad sandalio cōmitigatū caput.

Peripateticis dicebat idem accidere quod Iyris, quæ quum alijs bene
sonent, seipsas non audiunt. Sentiens opinor illos licet alijs uerbis idem do-
cere quod Stoicos, & tamen ipsos id non animaduertere. Potest & hic acci-
pi sensus: peripateticos præclare docere, sed uitam à doctrina dissidere.

12
Vita à uerbis
dissentiens

Ex sententia Zenonis dicebat hominis mores è specie posse deprehen-
di. Id ut confutarent, adolescentes aliquot faceti, cinædū in agro duratum
adduxerunt ad Cleanthem, postulantes ut è specie de moribus pronuncia-
ret. Repperit manus callosas & cutam sole adustam. Itaq; quum aliquan-
diu siluisset, iussit hominem abire. Ille digressus sternutamento concussus
est: Mox Cleanthes habeo, inquit, hominem, mollis est. Non enim facile
sternutant, qui semper sub dio uiuunt.

13
Physiognomō

Conspiciens quendam solitariū ac secum loquentem: haud, inquit, lo-
queris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide ne cum homine im-
probo loquaris. Malis enim periculosa est solitudo.

14
Solitudo

Ad quēdam contumeliæ causa obijcientem senectutem: Et ego, inquit,
abire cupio, uerum ubi reputo me omni ex parte sanum siue legendum est,
siue scribendum, rursus maneo. Significans se quidem haud quaquam esse
uitæ cupidum, uerum ob senectutem neminem debere è uita decedere, do-
nec uires suppetunt ad uitæ munia.

15
Senectus
uegeta

Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio sic medicatus est, ut
iam ueluti sano medici omnia consueta permitterent. Sed ille perseuerauit
abstinere, dicens sibi iam esse confectum uix principium. Itaq; periit.

16

Sententiam hanc,

Φίλοις τε δῶναι, σῶμα τ' εἰς νόσους πεσόντα διαπάναισι σώσαι, Id est,
Largiri amicis, corpus in morbos cadens Impendijs seruare,
correxit hunc in modum.

17
Correctio

πρηναις τε δῶναι, σῶμα τ' εἰς νόσους πεσόντα διαπάναισι ἐπιτείνειν, Id est,
Donare scortis, corpus in morbos cadens Impendijs conterere.

Prior enim sententia tendebat ad molliciem, quam nudauit Cleanthes.

S P H A E R V S Bosporanus Cleanthis discipulus.

Quum diceret opinionem non cadere in sapientem, rex Ptolemæus cu-
piens hoc paradoxon ipsa re cōfutare, curauit mala punica ueris simillima
ex cera confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quū Sphærus deceptus por-
rigeret manus, rex exclamauit illum falsæ speciei fuisse assensum. Ad id de-
xtrè Sphærus: non sic, inquit, assensus sum, ut crederem esse mala punica,
sed probabile putarem esse mala punica.

18
Arguta

Reprehendenti Mnesistrato, quod Ptolemeū non appellasset regē. Imò
inquit, quū talis sit, tamen regem esse fateor: indicās illū esse nomine regis
indignum, se tamen cognominis honorem illi non inuidere.

19

G 4 Chry

- 1 De hoc dictum est, si dii uellent uti dialectica, non alia usuros quam
Dialectica Chrysiptea.
- 2 In quodam opere roties citarat uersus Euripidis ex Medea, ut ibi tota fa-
Salse bula fuerit insperfa. Hunc librum quendam portans & rogatus quid ferret,
 Chrysipti, inquit, Medeam.
- 3 Erat illi statua pro corporis modo tenuis ac pusilla, quam eques uicinus
Iocus ex ferè occultabat: Vnde Carneades per iocum dicere solet, eum nō esse Chry-
nomine siptū, sed κρύψιππον. Nam Chrysiptus ab aureo equo dicitur, Crypsip-
 pus à κρύψω, quasi dicas ab equo occultatum.
- 4 Cuidam reprehendenti, quod non apud Aristonem cum pluribus da-
Pauci boni ret operam philosophiæ. Nunquam, inquit, philosopharer, si cum pluri-
 bus auscultarem. Dictum lepidius est apud Græcos quod πολλοὶ inter-
 dum sonat multi, interdum uulgus hominum. Sensit non statim esse opti-
 ma, quæ placent cum plurimis.
- 5 Ad dialecticum quendam Cleanthi multis ac prolixis sophismatibus
Iuuenum est obstrepentem, desine, inquit, senem à magis ad rem pertinentibus auoca-
dialectica re, sed nobis iunioribus ista proponito.
- 6 In conuiujs cætera quietus, tantum ex more agitabat crura. Vnde fa-
Facete mula quæ illi inseruiebat, dicere solet, Chrysipti sola crura inebriari.

PYTHAGORAS

- 7 Dicebat uitam humanam esse similem Panegyri, hoc est, solenni homi-
Philosophus num conuentui: ad quem alij conueniunt certaturi, alij negociaturi, nonnulli
mūdi specta- spectatores modo futuri. Ac cæteros quidē omnes esse sollicitos, solum spe-
tor ctatorem tranquillum frui celebritate: hunc spectatorem aiebat esse philo-
 sophum, qui non ob aliud in hoc mundi Theatrum prodisset, quàm ut na-
 turas rerum ac mores hominum contemplaretur.
- 8 Rogatus à quodam, quando esset congregiendum cum scemina? cum
Venus uoles, inquit, te ipso fieri debilior. Multa uenus eneruat hominem.
- 9 Admonebat discipulos, ut quoties à negocijs diurnis uespero domum in-
 grederentur, uersiculum hunc apud se repeterent:
 πῆ παρέβη, τίδ' ἔρεξα, τί μοι δέον ἐκτελείω.
- 10 Aiebat in ciuitates primum irrepsisse delicias, mox saturitatem, deinde
Graviter uiolentiam, postremo exitium.
- 11 Theano Pythagoræ uxor, rogata quando mulier esset munda à uiro,
 respondit: à suo semper, ab alieno nunquam. De Pythagoræ symbolis non
 pauca diximus in Chiliadibus, quo minus hic libuit ea repetere.

EMPEDOCLES AGRIGENTINVS

- 12 Quum uideret ciues suos delicijs deditos, sumptuose tamen edificare, di-
Graviter xit: Agrigentini sic indulgent uoluptatibus quasi postridie morituri, sic edi-
 ficant quasi semper uicturi.

Heraclitus

HERACLITVS EPHESIVS

Dicebat iniuriam magis extinguendam quàm incendium. Ex leuissimis 13
offensis, si negligatur, nascuntur atroces tragœdiæ. Sed ad restinguendum *Initijs obstādū*
incendium accurrūt omnes, gliscenti uero simultati citius addunt iritamēta.

Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus quàm pro mœ 14
nibus. Quod absq; legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absq; *Legum obseruatio*
moenibus possit.

Remp. ut deploratam contempfit, ei q; dare leges quum rogaretur re- 15
cusauit. Secessit autem in templum Dianæ ibiq; cum pueris ludebat talis. *Libere*
circumstanti & admiranti populo, Perditi, inquit, an non præstat hoc age-
re, quam uobiscum remp. administrare?

Interrogatus aliquando, quur sileret, ut uos, inquit, loquamini. 16

XENOPHANES COLOPHONIUS

Empedocle dicente, sapientē inueniri non posse. Et merito, inquit, Nam 17
sapientem esse oportet qui agnoscat sapientem: notans illum qui hoc dice- *Salse*
bat, suo uitio non inuenire sapientem.

Dicebat τῆς τυράννοιο ὀμιλεῖν, ἢ ἡδίστα ἢ ἡκίστα, id est, cum tyrannis 18
congregiendum, aut iucundissime aut minime. Nihil est uiolentius aure ty-
ranni, ait Satyricus, apud bonos etiam principes admonendi libertas uer-
bis placidioribus est temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorum
congressu.

DEMOCRITVS MILESIVS

Ignotus uenit Athenas, & colloquio de philosophia cum Socrate habi-
to dixit. Hic philosophus similis est Pentathlo, quod calleret naturalia, mo- *Multifidus*
ralia, mathematica, adhæc disciplinas quas ἐγκύκλιος uocant, deniq; om-
nium artium peritiam.

Huius fertur & illud: λόγῳ ἔργῳ σκίη, id est, Oratio operis est um- 2
bra. Significans ex egregijs factis nasci laudes hominum eloquētium, non *Gloria ex benefactis*
contrà. Primam igitur oportet esse curam factorū, gloria cōsequitur ultro.

Dicere solet: si corpus animum in ius uocaret, haud quaquam futurum 3
ut ille muneris male administrati crimen effugeret. Animus in corpore ue- *Grauitur*
luti præsidio collocatus est, & tamē pleraq; mala corpori ab animo ueniūt.

Quum atroderet cucumerem, sensit humorem esse melici saporis, roga 4
uit q; famulam, unde emisset, illa nominauit hortum. Surrexit Democritus, *Studium*
& duc me, inquit, eò, ac locum indica. Demirâte muliercula quid sibi uellet
ut, inquit, dulcedinis causam inueniam, inuenturus, si locum inspexero. Hic
muliercula ridens: quiesce, inquit, ó bone. Nam ego imprudens cucume-
rem immiseram in ollam mellitam. At ille offensus, molesta es, inquit. Ego
tamen incumbam quæramq; causam, quasi cucumeri peculiaris sit ac genui-
na dulcedo. Sit hoc exemplum studij indefatigabilis.

Antipho

ANTIPHO

5 Dixit preciosissimum impendium esse tempus, *πλουτέλιον ἀνάλωμα χρόνος*. Citat Plutarchus in uita Antonij. Quanquam hoc dictū com-
Temporis parsimonia pluribus tribuitur.

6 Quam apud Dionysium quæretur quod æris genus esset omnium o-
Libertas immodica ptimum: Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodio & Aristo-
 gitoni: nimium libere, significans tyrannos è medio tollendos. Nam ob-
 eiectos tyrannos Athenienses illis statuas erexerunt. Hoc ni me fallit me-
 moria, alteri cuidam ascribitur.

ANAXARCHVS

7 Anaxarchus Abderites inuisum habuit Nicocreontem Cypri tyrānum:
Libertas immodica itaq; quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illi uideretur, præ-
 clara, inquit, sed oportuit & Satrapæ cuiusdam caput apponi, oculos detor-
 quens in Nicocreontem qui aderat.

8 Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tempestate esset delatus in Cy-
Fortiter prum, Nicocreon memor contumeliæ, philosophum arreptum in morta-
 rium coniecit, ferreis pistillis contundi iussit. Hic illam uulgo celebratam uo-
 cem emisit: *τύπη τον ἀναξάρχον θύλακον, ἀνάξαρχον δ' ἔπλητες*, id
 est, tunde Anaxarchi manticam, nam Anaxarchum nō percutis. Sentiens
 corpus non esse partem hominis, sed animi domicilium tantum. Animus
 autem non potest tundi.

9 Quū uideret ex Alexandri uulnere, quod ictu sagittæ acceperat, manare
Libere sanguinem, dixit uersu Homericō, *τῆτι μὲν αἷμα καὶ ἐν ἰχθῶρ ὀϊστοῖσι πῖρι τε
 ῥίει μακάρων θεοῖσι*, id est, Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis
 Diuis solet ire beatis. Admonens regem suæ conditionis, qui pro deo affe-
 ctabat haberi. Quanquam hoc quidam non ab Anaxarcho, sed ab ipso
 Alexandro dictum tradunt.

10 In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro propinaret, ostenso calice
Diuinitio prædixit fore, ut uulnus acciperet, abutens ad id uersu Homericō.
βεβλήσετο πρὸς θεῶν βροτῶν χερί.
 Ferietur aliquis mox deūm humana manu.

ZENO ELEATES

11 Zeno accusatus quod cōiurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in
Fortiter quæstionibus iuberetur ædere nomina coniuratorum, nominauit plerosq;
 illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretq;
 nunquis superesset etiam, Tu solus, inquit, reip. perniciēs. Tandem & lin-
 guam dentibus amputatā in os tyranni, quod ob iracundiā hiabat, expuit.

12 Quū maledictis laceffitus incandesceret, reprehēsus quod philosophus
Fra sapientis uerbis improborū cōmoueret: Si cōiucia, inquit, æquo animo admifero, ne
 laudes quidē sentiā. Lapidis est nō sentire discrimē inter laudantē & uitupe-
 rantem. Sed philosophi est non ita commoueri, ut ab honesto recedat.

Quum

Quum ascenderet in theatrum cithara canente Amœbeo, uersus ad discipulos dixit: Eamus, ut pernoscamus, quam uocem, quemq; concentum *Harmonia* *uita*
 edant, intestina, nerui, lingua, & ossa, quibus adest ratio, numerus & ordo.
 Si in rebus inanimis tantum ualent illa, quanto plus ualebunt si in omni
 hominis uita seruentur.

Dicebat e suis quemq; in somnijs deprehendere posse quantum in philo- *14*
 sophia profecisset: si nihil illic uel appeteret uel faceret nefariæ rei. Tū enim *Somniorum*
 animus in profunda tranquillitate constitutus, ueros affectus prodit. Con- *observatio*
 trà quæ uigilâtes non audēt profari, aut agere, ea noctu occurrūt in somnis.

PYRRHO ELIENSIS

Deprehensus aliquando solus, ac secum loquens, rogatus quid solus a- *15*
 geret, Meditor, inquit, esse probus. Sentiens ad id utilem esse solitudinem, *Solitudo*
 inutilem turbam.

Quum obiurganti sororem Philistam, quidam obiiceret, quod oblitus *16*
 esset suæ professionis (docebat enim omnia esse indifferentia) sic elusit. Non *Facete*
 enim, inquit, in muliercula declarabitur indifferentia.

Rursus quum canem inuadentem repulisset, idem obiicienti respondit, *17*
 perdifficile esse prorsus hominem exuere. Maluit agnoscere lapsum huma- *Homo*
 num, quàm dogma rescindere.

In tempestate conspiciens cæteros animo esse deiectiones quum ipse ni- *18*
 hil moueretur, ostendit porcellum in naui secure edentem, dicens oportet *Securitas*
 re sapientem eam animantis imitari securitatem. *philosophica*

Admirari solet illum Homeri uersiculum præ cæteris, *19*
ἰὸν πῶρ φύλλων γγενή τινδε καὶ ἀρδρῶν. *Vita fugax*

Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.
 Quod alijs defluentibus alijs succedant, Sentiens in rebus humanis nihil
 esse diuturnum aut stabile.

TIMON NICAEVUS

Gaudebat hortorum secessibus ac solitudine. Vnde Hieronymus Peri- *20*
 pateticus de illo dixisse fertur: Quemadmodum apud Scythas & qui fugi- *Capere fue*
 unt, & qui insequuntur torquent sagittas: itidē inter philosophos, alios per- *giendo*
 sequendo discipulos capere, alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob-
 id ipsum auidius expetitur qui scholam uitat.

Cum uidisset Arcesilaum inter assentatores euntem: Quid tu, inquit, *21*
 uenisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus. *Libertas*

In quendam omnia mirantē ita lusit, Quin & illud miraris, quod quum *22*
 tres simus, quatuor habemus oculos. Timon enim luscus erat, unde & Cy- *Facete*
 clops dictus est, & discipulum habebat luscum Dioscoridem. Meminit hu-
 ius & Socrates alicubi apud Platonem.

XENOPHON

Dicebat esse prudentis cordatiq; uiri, etiam ab inimicis utilitatē capere. *23*
 Vulga,

Utilitas ex inimicis Vulgatum est, neq; solē, neq; aquā, neq; ignē magis utilē esse hominibus, q̄z amicos. Sed ingenij philosophici est, quemadmodū periti medici ex bestijs ac serpentibus noxijs utilia quādam remedia colligunt, ita ex inimicorum odio decerpere aliquid quod uertat in suum bonum.

24 Diuorū cultus Dicebat tum maxime colendos esse deos, quum homini res sunt secundæ, ut quum incideret necessitas confidenter illos imploremus utpote bene uolos iam & amicos. Recte Xenophon, sed uulgus hominum contrā facit: in felicitate profunda est diuorum obliuio: quum urget calamitas, tum demum ad illos confugimus.

STRATO PHYSICVS

25 Virtutis usus Quibusdam obijcientibus quod Menedemus plures haberet auditores quā ipse, Quid mirum, inquit, si plures reperiuntur, qui lauari cupiunt, q̄z ungi. Unguntur qui se parant certamini. Subindicauit Menedemi philosophiam esse dilutam, ac facile inueniri, qui audiant de uirtute differentē, per paucos autem, qui uirtutem exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

PHOCION DVX ATHENIENSIS

25 Moderate Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulantissime maledicus interpellaret, multis conuicijs in illum debacchās, omisit quod cœperat, locumq; dedit maledico. Posteaquam ille uix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestum placido uultu, perinde quasi nihil esset dictum, cœptam orationem prosequutus est. De pedestribus, inquit, copijs audistis, superest ut de uelutibus, ac leuis armaturæ milite dicam.

27 Quum adhuc floreret Leosthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipse boni fecisset reip. nihil aliud, inquit, nisi quod donec ego uobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omnes uita defuncti in maiorum monumentis sepulti sunt. Alij iactabāt cruentas uictorias, Phocion existimabat egregij ducis esse, sic administrare rem militarem ut nulli aut quā paucissimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis eos qui in acie cecidissent apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

A P O P H T H E G M A T V M L I B . V I I I

P R A E F A T I O

V N C à philosophis ad sophistas, hoc est, quod dici solet ἀφ' ἱππῶν ἐπ' ὄντας transeamus: quod genus hominū miror olim in delicijs fuisse, non uulgo tantum, sed summis etiam principibus, quū nec essent germani poētæ, nec γυήσιοι rhetores, nec synceri philosophi, sed tamē horū omnium simij, tantum ad captandam auram popularem, ac linguæ modulatu deliniendas ociosæ multitudinis aures compositi, si paucos tamen excipias

excipias. Vnde mirum quàm horum dicta frigeant præ philosophicis aut etiam poetis, ut interdum parafiti & meretrices dicere uideantur argutiora. Sed hic liber habet præterea uariam dictorum satyram, in quibus fortasse reperiens iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, sed mala plura. Verum ut molestus est conuiuator, qui præter modum laudat ea quæ apponit: ita ciuilitatis est parcius extenuare apparatus: eo quod & qui laudat, & qui deijcit immodice, diuersa quidem uia, sed tamen pari studio uenari gratiam uideatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Nos simpliciter τὰ παρ' ἡμῶν apponemus.

LEO BYZANTIVS SOPHISTA

Venit Athenas populo dissidijs tumultuanti cõcordiam suasurus. Vbi prodisset in suggestum, corpore admodum pusillo, omnium risus obortus est. Ille fortuitam occasionem uertens in procemium. Quid, inquit, o uiri Athenienses si conspiceretis uxorem meam, quæ tam pusilla est ut uix pertingat ad genua mea. Ad hanc uocem quum maior etiam populi risus sublatus esset, subiecit. At nos tam pusillos, si quãdo dissidemus, uix ciuitas Byzantium capere potest. Ita fermè Plutarchus in præceptis politicis. Sed eandem fabulam multo aliter narrat Philostratus in Sophistis. Nempe quum prodisset ad populũ dicturus de concordia, ipsa statim specie risum mouit populo, quod obesus esset, ac uentre prægrandi. At ille nihil turbatus risu multitudinis Quid, inquit, ridetis uiri Athenienses? Vxor mihi est me multo obesior, & tamen concordēs unus capit lectulus, discordēs ne tota quidem domus.. Quod refert Philostratus, & probabilius est & festiuus.

Quum Philippus adornaret bellũ aduersus Byzantios, Leo adiit illum percontans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, ut bellum instituas? Vt inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, ut intelligat se à me diligi, eoq; ad fores amasiõrum meorũ uenio. Ad hæc Leo At, qui redamari cupiunt, haud quaquam cum gladijs uenire solent ad fores amasiõrum. Amantes enim nõ egent bellicis instrumentis, sed ciuilibus. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

Pasiadi obijcienti lippitudinem oculorum: corporis, inquit, uicium exprobras, haud uidens filium tuum Nemesim humeris baiulantem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesim autem dixit redargutionem insolentiæ, quam ueteres fingebant esse deam. Imprudenter in alterum torquet conuicium, si in promptu sit quod ipsi uicissim obijciatur.

ION SOPHISTA

Dicebat rem morosam esse ægrotationem. Nam ægrotis & uxor molesta est, & medicum incusant, & lectulum moleste ferunt. Ex amicis autem & qui accedit grauis est, & qui discedit molestus. Sic animus ægrotus & lætis & tristibus offenditur.

H Protas

PROTAGORAS Abderita *ἀβδεος*.

5 *Impie* Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an non sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quod docerēt impietatem: ne quis arbitretur noui exempli rem esse, quod nunc exuruntur libri hæreticorum.

6 Euathli discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retorserit, notius est quàm ut sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS Atheniensis cognomento *ἄθεος*

7 *Interpretatio sinistra* Obijcientibus quod doctrina ipsius multi redderentur deteriores, Respondit id aliorum uitio accidere, qui doctrinam ipsius sinistra exciperent, quum ipse dextra porrigeret. Hoc hominum genere hisce temporibus plenus est mundus, quibus nihil tam circumspecte dici potest, quod non deprauent ad calumniam. Refert Plutarchus libro de animi tranquillitate.

FAVORINVS

8 *Prodigiou* In Fauorinum Sophistam hæc tria iactata sunt, ut miranda uixq̄ credenda. Quum Gallus esset, scire Græce: quum Eunuchus, accusatum fuisse de adulterio: postremo quod cum imperatore similitatem gerens, uiueret.

9 *Honor de tractus* Huius æream statuat deiecerant Athenienses, ut hominis Cæsari inimicissimi. Erant enim Athenienses uectigales Adriano Cæsari. Id postquam ei nunciatum est, nihil commotus, dixit, utilius erat Socrati ab Atheniensibus ærea priuari statua, quàm bibere cicutam. Contempsit statuæ iacturam, uita incolumi.

ÆSCHINES

10 *Ciuiliter* Æschines quum Rhodi exul reciraret orationem suam aduersus Demosthenem, Rhodij demirati sunt, quod tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibus. At desineretis, inquit Æschines, admirari, si audissetis quæ ad hæc respondit Demosthenes. mira ciuilitate & se exemit à crimine, & iudices excusauit, damnationis iniustæ causam reiiciens in uolentiâ eloquentiæ Demosthenicæ. Ita ferme Philostratus. Dein quum recitatam Demosthenis orationem omnes supra modum admirarētur: Quid, inquit, si ipsam bestiam audissetis sua uerba resonantem: Sentiens in Demosthene magnam Demosthenis partem abesse, si quæ scripsit ab alio recitarentur.

NICETES

11 *salte* Nicetes Smyrnæus sophista Telonæ cuidam in iudicio uehementius incandescenti, dicentiq̄, desine latrare in me: admodum false respondit, si tu desinas mordere. Nam utrumq̄ canum est.

ISAEVS SOPHISTA

12 *Rudice* Isæus Sophista Assyrius quum primam ætatem dicasset uoluptatibus, simul ut ad uirilē peruenit uelut alius subito factus miram induit morum seueritatem. Itaq̄ percontanti cuidam num illa, fœminam ostendens, uideretur formosa: *πέπαιμαι*, inquit, *ὀφθαλμιῶν*, id est, desij laborare ab oculis. Ab altero quopiam interrogatus, quis piscis, aut quæ auis esset ad uersendum

scendum suauissima: *πέπτενμαι*, inquit, *ταῦτα ἀπὸ δάζωμ*, id est, ista curare desij. Et adiecit, *ξυνήκα γὰρ τὸς παντάλα κήπεος τρυγῶμ*, id est, sensi enim me è Tantalii hortis fructus colligere. Subindicans omnes eiusmodi uoluptates quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse, quàm umbras ac somnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ.

Sobrie

Lacedæmonijs periclitātibus, ac de ciuitate mœnibus cingenda consul- 13
tantibus, Homericum carmen recitauit,

ἀπὸ ἀπὸ ἀπὸ ἀπὸ ἴσειδε, κόρυς κόρυμ, ἀνέρα δ' ἀνὴρ. Id est,

Concordia

Scutum hæsit scuto, galeæ galea, atq; uiro uir.

Et adiecit, Sic mihi stete Lacedæmonij, & muris cincti sumus.

Pythonis proditoris accusationem tribus dictis absoluit. Coarguam 14
Pythonem, inquit, proditionis, oraculo à deo reddito, populo qui uinxit, Philippo qui dimisit. Græca sunt lepidiora. *ἰλέγξω πύθωνα προσεδωκότα τῷ χηόσαντι θεῷ, τῷ δήσαντι δήμῳ, τῷ ἀναζούξαντι φιλίππῳ.* Neq; enim deus pronunciaffet oraculo nisi talis esset: neq; populus uinxisset, nisi talis fuisset: neq; rex abijisset nisi eum cuius gratia uenerat nō repperisset: aut rex è castris illum non dimisisset.

Breuiiloquium

SCOELIANVS

Scopelianus eos qui conuicij agerent existimantes sese hoc pacto de- 15
clarare animi magnitudinem, aniculas appellare solet, non tantum ebrias, sed & rabidas.

Conuicia ani-
cularum

Polemoni obijcienti quod inter dicendum pulsaret tympanum: Tym- 16
panizo, inquit, sed Aiacis clypeo, haud inficians se in agendis causis inter- dum uti uerbis ac figuris uehementioribus, at non inani strepitu, sed ad cau- sæ patrociniū accommodis.

Uehementia
in dicendo

DIONYSIUS SOPHISTA

Dionysius sophista familiaribus dicere cōsueuit, mel summo digito nō 17
caua manu gustandū esse. Sentiens uoluptates q̄ parcissime admittendas.

POLEMON SOPHISTA

Antonius imperator absente Polemone occupat domum illius, uelut 18
omnium apud Smyrneos pulcherrimam. At Polemon noctu reuersus è peregrinatione, pro foribus clamauit, se indigna pati, qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit imperator ac cessit. Post ubi Romam uenit Polemon, imperator ciuilitate illi exprobrans quod acciderat, date, inquit, Polemoni diuersorium, nec quisquam illum eiiciat. Mox histrio quidam tragœdiarum, ex Olympijs Asiæ, cui erat præfectus Polemon, appellauit Antonium Cæsarem aduersus Polemonem, quod protinus initio fabulæ ab illo fuisset eie- ctus è scena. Percontatus est Cæsar, quo tempore fuisset eiectus: cum q̄ is respondisset, circiter meridiem: admodū urbane respondit, at me quidem eiecit circa medium noctis, nec tamen appellauit iudicem.

Libere

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo obdormijt. huic 19

H 2 appa

Assuetudo apparuit Æsculapius, iubens ut à frigido potu abstineret. ad quem Polemon, ô præclare, inquit, quid autem si bouem curares? Subindicans iam diu assuetum duris frustra uocari ad delicias.

20 *Facete* Proconsul torquebat prædonē quendam: quumq; dubitaret quod supplicij genus esset de illo sumpturus, superueniens forte fortuna Polemon, Iube, inquit, illum ediscere ueterum scripta. Ipse quidem Polemon multa edidicerat, sed in exercitatione nihil ducebat laboriosius ac molestius quàm ediscere. eoq; Fabius iubet hoc tedium protinus à pueris deuorari.

21 *Cibus* Occurrens sophistæ cuidā, intestina, mænides pisces & alia quædam uilia portanti opsonia: O uir egregie, inquit, non potest Darij & Xerxis animum recte actione exprimere, qui talibus utitur cibus.

22 *Salse* Timocrati philosopho apud Polemonem dicenti Fauorinum esse loquacem: & omnis, inquit, anus. Notans in Fauorino corporis habitum, quod esset eunuchus. Visus est excusare uicium, sed re uera conduplicauit.

23 *Gestus* Histriorem tragœdiarum qui in Olympijs, ô Iuppiter pronunciarat ostensa terra: ô terra, manu in cælum proiecta: submouit à præmijs (Præsidebat enim ei certamini) dicens, hic manu commisit solœcismum.

24 *Iocus in mor/bū proprium* Quum articuli morbo lapidescerent, medicos admonuit ut effoderent, inciderentq; Polemonis lapicidinas. Dicebatq; comedendum est, manus non habeo: ambulandum est, pedes non habeo: dolendum est, & manus habeo, & pedes.

25 *Industria* Curarat, ut uiuus inferretur sepulchro, ac familiaribus quibus datū erat negociū occludēdi monumentū. Obde inqt, obde, ne me sol cernat tacentē.

SECUNDVS SOPHISTA

26 *Argute* Tale declamationis argumentum erat propositum. Qui seditionem mouerit moriatur, qui sedauerit præmium ferat. Quidam & mouerat, & sedauit: petit præmium. Hanc quæstionē paucis absoluit. Quod est prius: mouisse. quod posterius: sedasse. Ita q; prius da pœnas motæ seditionis, ac deinde si potes, accipe præmium recte factorum.

GORGIAS SOPHISTA

27 *Friuole quæstiones* Gorgiæ Sophistæ palam exhibenti sese ad respondendum quod cuiq; libuisset proponere: Xenophon non ille Socraticus, sed alius quidam, inuidens, adiit illum, atq; hanc proposuit quæstionē: Dic mihi Gorgia, quam obrem fabæ uentrem inflent, quum ignem non inflent. Ad quem placide Gorgias: istuc quidem tibi dispiciendum relinquo: cæterum illud iam olim cognitum habeo, terram aduersus istiusmodi homines producere ferulas.

28 *Poesis fallacia bona* Dicebat tragœdiam esse deceptionem, qua qui alterum decepisset, iustior esset eo qui non decepisset: & qui deceptus esset, sapientior foret eo qui non esset deceptus. Fallit enim tragœdia tractans argumenta conficta, sed adeo scite, ut uera credantur. Iustior autem ille uidetur qui fallendo prodest: & sapientior est, qui per fictas fabulas discit, quid sit turpe, quid

quid sit honestum. Refert Plutarchus de poëtis audiendis.

HERODES SOPHISTA

Herodes in accusatorē, qui de causa pauca, de generis sui claritate multa iactarat, Tu, inquit, nobilitatem habes in talis. Romani siquidem nobilitatis signum gerebant in calceis. Id erat eburnum additamentum tali specie. Ita Plinius notat quosdam qui nihil haberent nobilitatis præter imagines. Rursus quum aduersarius gloriaretur quod in unam quandam Italiæ ciuitatē multa beneficia contulisset. Idem ego, inquit, de me prædicare possem, si in uniuersa terra causam dicerem. Significans se de innumeris ciuitatibus fuisse præclare meritum.

Vxoris Regillæ mortem luxit impotentius, adeò ut picturas & ornamenta domus coloribus arraret, uelis pullis tegetet, ac lapide Lesbio obscuraret omnia. Nam is funestus ac niger est. Quodam igitur die quū Lucius, qui frustra conatus fuerat Herodi persuadere ut lugeret moderatius, pueros uideret in fonte ædibus uicino lauantes raphanides, rogabat cui pararetur ea cœna, qui responderunt Herodi. Tum Lucius: Iniuriam facit Regillæ, qui albis radiculis uescatur in atra domo. Id ubi renunciatum est Herodi, amouit ab ædibus funestā speciē, ne apud pbos uiros traduceret.

Idem Lucius quum Romam uenisset obuiā factus imperatori Marco, percontatus est illum quò iret, & cuius rei gratia. cui imperator, honestum est & seni discere, eo ad Sextum philosophum, ut discam quæ nōdum scio. Hic Lucius sublatis in cœlum manibus, o Iuppiter, inquit, iam senex tabelam gestans pucrorum more comheat in ludum, quum noster rex Alexander triginta duos annos natus uita defunctus sit. Hic citius probarim Cæsaris & studium, & moderationem, quàm Lucij libertatem.

Dolorem ex prioris filia Panathenaidis obitu conceptum utcumq; lenierant Athenienses, intra urbem eā sepelientes, & obitus diem ceu funestum ex anno sustollentes. Cæterum quum Elpinicen alteram filiam exanimem indecore lugeret, proiectus humi ac uociferans, quas inferias tibi faciam filia, quid tecum sepeliam? superueniens Sextus philosophus: Maximum, inquit, munus dederis filia, si moderate lugeas.

Viginti pueris ob uirtutem compluribus in locis statuas posuerat. Hac de re, quū accusaretur à Quintilij Græciæ præfectis, quod superuacaneis impendijs indulgeret: Quid, inquit, uobis incommodi est, si ego ludo de saxis meis.

Videns Quintilios Troianos quidem esse, cæterum à Cæsare plurimi fieri, dixit: Ego etiam Iouem Homericum odi, quod Troianis fuit amicus. Nimum libere profitens sibi molestum esse, quod imperator tantum honoris haberet Quintilij.

Proteo Cynico sine fine ipsum conuictis incessente: Consenuimus, inquit, ambo, tu quidem male loquens, ego male audiens. Sensit immedi-

H 3 cabile

29
Nobilitas
in talis

30
Luctus im/
modicus

31
Libere

32
Luctus

33
Suptus inanes

34
Libere

35
Maledicentia

cabile malum esse cui ille tam diu assueuerat, & se moderatius ferre quod iam nouum non esset.

36 *Modeste* Atheniensibus sic admirantibus hominis eloquentiam, ut dicerent illum esse de numero decem oratorum, nihil elatus est hac laude quæ uidebatur maxima. Tantum respondit: Certe Andocide sum melior. Is ut opinor fuit Sophista quispiam notæ uulgaris.

ANTIOCHVS SOPHISTA

37 *Iracundia* Antiochus Sophista quum male uulgo audiret, ueluti formidolosus, quod nec prodiret in concionem, nec reip. munia capefferet: Non uos, inquit, metui, sed me ipsum, agnoscens bilem suam uehementiorem quam ut cohiberi posset. Sensit idem Plato: qui sunt iracundioris ingenij, ad disciplinas quidem esse idoneos, ad gerendam temp. non item.

ALEXANDER SOPHISTA

38 *Improbitas* Alexander Sophista legatione fungens pro Seleucia apud Antoninum primum, uidensque illum minus attentum, clariore uoce dixit, ausculta me Cæsar. Cæsar autem acerbitate confidentiaque uocis exasperatus, ausculto, inquit, intelligoque te. Tu enim es ille, qui colis comam, qui dentes catididas, qui polis ungues, qui semper oles unguentum.

HERMOGENES

39 *Sermo in compositus* Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenem, ut diceret illum inter pueros esse senem, inter senes puerum: siue ob ualetudinem ante tempus imbecillum, siue ob dictionis genus neglectius. Alij per iocum dicebant illius uerba, planè iuxta Homerum esse *ἡερόγυτα*, quod ea ueluti pennas abijceret.

PHILAGER

40 *Iracundia* Rogatus quamobrem non delectaretur educandis pueris, Quoniam, inquit, nec me ipso delector. Agnoscebat naturæ suæ uitium. Erat enim iracundus & morosus, eoque nec appositus ad teneram ætatem instituendam: quum hodie stulti parentes nullis libentius committant liberos suos, quam huiusmodi truculentis & asperis.

ADRIANVS SOPHISTA

41 *Imitatio* Adrianus Sophista in conuiuio sophistarum ad quos adhibitus erat tanquam egregij cuiuspiam arcani confors futurus, quum sermo fuisset ortus, de characteribus dictionis, & in quo quisque præcelleret, & quid in quoque potissimum imitandum esset: At ego, inquit, describam characteres, haudquaquam recensens, incisiunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos, sed me ipsum mihi imitandum proponens, omniumque inuenta ex tempore proferes fluxu quodam orationis, ac linguæ permittam hæc omnia. Quid de hoc Adriani dicto iudicandum existimet, uiderint Critici. Illud scio, Horatium non temere exclamasse, O imitatores seruum pecus. & hodie uidemus quosdam qui se totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidus & elumbes euadere. Quod si quos delectat illud orationis genus leue & *γλαρ φρεδμ*

φυσῶν, equidem nec obsto cuiquam nec inuideo. At ipse malim Epicteti rudem & indolatam phrasim, sed naturalem, quàm Isocratis omni flosculo rum genere picturatam. Huius Adriani dictionem Herodes Sophista solet appellare *κολοσσι μεγάλα παρὰ γράμματα*, id est, colossi magna fragmēta. simul in iuvene notans orationem nondum satis compositam, simul laudans & uocis & animi magnitudinem. Colossi fragmēta

Quidam è familiaribus miserat illi pisces in disco argēteo, picturato aureo. at ille delectatus uasculo nō remisit, tantum ei qui miserat respondit: bene facis, quod etiam pisces: quasi discus esset dono missus, pisces tātum nouitatis gratia additi. Quidam autem dicunt id ioco factum, ut castigaret discipuli uitium, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admonito discū reddidit. Quum essem apud Coloniā Agrippinam, senatus honoris gratia misit uinum in cantharis testaceis, nec eos repeti mos est. Id admiratus, rogauit causam. Respondum est, olim uinum solere mitti cantharis argenteis. Hoc honoris quum esset habitum cuidam ex eorum numero, qui magnam nobilitatis partem existimant rapto uiuere: postridie mane profectus est cum argenteis cantharis. Re comperta misit ad illum senatus qui cantharos reposceret. At ille, ultrò, inquit, dono dedistis, & ego gratias egi. Hoc casu admoniti mutarunt consuetudinem. 42 Facete

PAVSANIAS CAPPADOX

Quoniam more suæ gentis crassa lingua sonabat, confundens cōsonantes, breues producens, productas corripuens, uulgo dictus est coquus, qui preciosa opsonia male condiret. 43 Salse

PROCLUS

Proclus Naucratis filium habebat intemperantem, gallis gallinaceis, coturnicibus, catellis, & equis alendis indulgentem: quem pater adeo non increpabat, ut una cum illo potius iuuenaretur. Quo nomine quum ab amicis obiurgaretur: citius, inquit, desinet, cum senibus colludens, quàm cum æqualibus. 44 Argute

ANTIPATER

Antipater Hieropolites quum ducturus esset Scueri Cæsaris filiam, forma parum felici, & familiarium quispiam interrogaret quādo laturus esset *τὰ ἀνακαλυπτήρια*; sic appellabantur munera, quæ sponsæ amici deferbant sponso tertio die, quo sponsa debebat exhiberi spectanda: Hermocrates lepidissime respondit, *ἐγκαλυπτήρια μὲν εἰς τριάτην λαβών*, id est, Encalypteria potius, quum talem ducat. *ἀνακαλύπτω* est retego, *ἐγκαλύπτω* tegeo. Quod deforme est, regi magis oportet quàm reteri. 45 Lepide

HERACLIDES SOPHISTA

Scripterat libellum cui titulum indiderat *πένθ' ἐγκώμιον*, id est laboris laudatio. Eum quum Ptolemæus Sophista forte obuius uideret habentem præ manibus, rogabat quid moliretur. Quum ille respondisset *πένθ' ἐγκώμιον* 46 Industria

H 4 μιον

μου, Ptolemæus accepto codice, deleuit π, & adiecit: tempus est, ut legas titulum encomij, reperitq; scriptum ὄντ ἐγκώμιον. Ptolemæus huc allusit, quod si labor mereretur laudem, eadem opera laudandus esset asinus animal labori natum.

HIPPODROMVS SOPHISTA

- 47 *Iudicium in corruptum* Hippodromus Sophista Clementi tragœdiarum actori longe præstantissimo quum apud Amphictyones optime re gesta negata esset uictoria, quod Byzantius esset, atq; id temporis Byzantium à Romanis obsideretur, proficiens clamauit, ualeant applaudentes, ac perperam de re iudicantes. Ego, inquit, Clementi uictoriam decerno. Quum alter histrio appellasset Cæsarem, obtinuit Hippodromi suffragium.
- 48 *Modeste* Quodam tempore quum illi uehementer à Græcis applauderetur, multaq; magnifica acclamarentur, in quibus illum æquabant Polemoni, Homero uersu respondit, τί μ' ἀθανάρισμ ἴσκεις; id est, quid me immortalibus æquas? Simul & candidi hominis laudē auferens, qui Polemonem tā præclaro testimonio ornarit, & modestiæ, qui laudē inuidiosam repulerit.
- 49 *Homerus* Quodam tragœdiam appellate sophistarum matrem, correxit dictum: ego, inquit, dico Homerum esse patrem. Siue quod nimia sit tragicorū grandiloquentia, siue quod fons tragœdiarum sit Homerus. Pulcrius autem est ex ipso haurire fonte.
- 50 Homerum appellare solet uocem sophistarum, Archilochum spiritum, quod ille suppeditet uerba splendida, hic acrimoniam & uehementiam.

QVIRINVS SOPHISTA

- 51 *Admonitio retorta* Quum ab Asiatis reprehenderetur, quod in accusando mitior ac leuior esset, quàm ipsi docerent: Multo, inquit, satius est, ut uos meam accipiatis lenitatem, quàm ego uestram crudelitatem. Tumbant Asiatici rhetores, & immodicis delectabantur.
- 52 *Fortiter* Amicis ipsum de morte filij consolantibus, Quando, inquit, potius apparebo uir quàm nunc? Sentiens dolorem quidem esse acerbum, sed hoc fortitudinis laudem fore splendidiorē.

PHILISCVS

- 53 *Pronunciatio* Philiscus illaudatus rhetor, quum causam ageret pulcre uestitus, sed turba irruens in tribunalia, uoce semimuliebri, lingua supina, quouis potius spectans quàm ad ea quæ agebantur: auersatus dicentē imperator, studuit illi os occludere, totaq; actione aquam intercipiebat, breues subinde percontationunculas obijciens. Ad quas quum parum apposite responderet Philiscus, Virum, inquit imperator, arguit cæsaries, rhetorem uox. Græca plurimulū habent leporis: τὸν μὲν ἀνδρα δεικνυσιμ ἡ κώμη, τὸν δὲ ὄψιρα φωνή, notans illum, quod attonsa cæsaries declararet uirum, sed oratio non declararet esse rhetorem, sed sceminam potius.

Cassius

CASSIVS SEVERVS

In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus latini sermo¹ nis molestissimus exactor, solcecismum ab aduersario factum arguere per seueraret, interpellatis iudicibus dilationem petijt, ut litigator suus alium Grammaticum adhiberet, quod diceret sibi cum aduersario nō de iure sed de solcecismo controuersiam futuram. *Molestè loquē*

M. POMPONIVS MARCELLVS

Quum ex oratione Tiberij Cæsaris quiddā reprehendisset, contrā affir² mante Atteio Capitone id esse Latinū, & si nō esset, futurū certe: Iam inde, *Libere* inquit, mētitur Capito, Tu enim Cæsar ciuitatē dare potes hominibus, uer bis nō potes. Aditio Aldina corrupte legit, uerba nō potes. Hominibus da tur ciuitas, qui recipiunt in ius ciuiū. Verbis datur ciuitas, quæ recipiuntur in consuetudinem sermonis Romani. Quemadmodum multæ uoces nō Græ cæ tantum, sed & Britannicæ, & Gallicæ, & Persicæ ciuitate Romana dona tæ sunt. Id publicus usus potest, Cæsar non potest.

REMNIVS PALEMON

Is flagrabat libidinibus usq; ad infamiam oris, unde quidam in turba³ osculū ingerentem, quū refugiens deuitare non posset, dicto non in faceto *Salse* repulit. Vis tu, inquit, magister quoties festinantē aliquē uides obligurire.

EPICVRVS ATHENIENSIS

Improbat institutum Pythagoræ, qui quum doceret amicorum commu⁴ nia esse omnia, iubebat ut discipuli, quod quisque habebat, deponerent in *Amicorum communia* commune, dicens id esse diffidentium uerius quàm amicorū. Etenim si quis uerè sit amicus, nihilominus habeo pro meis quæ ille possidet, quàm si de posuisset. Porrò qui diffidit aut non est ipse uerus amicus, aut de alterius animo dubitat.

CTESIBIVS

Arcefilaus quum inuiseret Ctesibium ægrotatē, sensissetq; hominem⁵ egere, clam crumenam pecunijs plenam subiecit ceruicali: quam ut reperit *Benignitas* Ctesibius, ait, ἀρκεσιλάω τῷ παύγειοι, id est, Arcefilai hic ludus.

EVRIPIDES

Celebratur illud Euripidis dictū: Vnicū consiliū rectū magnā militum⁶ manum uincere. Quo prudenter admonuit non perinde referre quàm nu⁶ merosum educas exercitum, sed quàm cordati sint exercitus duces. In bello *Ducum prou dentia* siquidem longe plus habet momenti prudentia solertiaq; quàm uires con silij expertes.

Idem cuidam opprobrāti graueolentiam oris, Multa nimirum, inquit,⁷ in illo occulta computruerunt. Significās se posse continere arcana. Solent *Silentium* autem res in occulto congestæ computrescere.

DIONYSIODORVS TIBICEN

Gloriari solet, quod nemo pulsus suos audisset, neq; in triremi, neq; ad⁸ fontem

*Laus à lau/
datis* fontem quemadmodum Ismeniaë. Sentiens se nunquam captasse plausus
sordidorum & imperitorum, sed sat habuisse probari paucis eruditis. Ita
Laërtius in Cratete.

S T R A T H I A S

9 *Adulatio* Colax Bianti stupido sic adulatus est: plus bibisti quàm rex Alexan-
der. Quod in Alexandro turpissimum erat, illi laudi tribuit. Neq; enim sta-
tim laude dignum est quod fit à principibus.

A L E X A N D E R M A G N V S

10 *Continentia* Quum inuitaretur ut Darij filias quas habebat captiuas inuiferet, præ-
dicabantur enim puellæ admirabili esse forma, noluit ire, dicēs sibi nō com-
mittendum, ut quum uiros uicisset, à mulieribus uinceretur.

D V E L L I V S

11 *Pudicitia
coniugalis* Duellius qui primus Romæ è nauali pugna triumphum obtinuit, iam
senex tremuloq; corpore, in iurgio quodam audiuit exprobrari sibi graueo
lentiam oris. redijt domum tristis, & exposulauit cum Bilia uxore, quam
uirginem duxerat: quæ huius uitij nunquã admonuisset quò licuisset me-
deri. Admonuisssem, inquit illa, nisi putassem omnibus uiris ad eundē mo-
dum olere animam. Et hoc apophthegma superius alteri tributum retuli-
mus. Si Bilia uere sensit quod dixit, argumentum est insignis pudicitia: sin
finxit, magna est ciuilitas erga maritum, magna item tolerantia, quæ tam
diu pertulerit hoc incommodum absq; fastidio.

Q U I D A M

12 *Facete* Quidam iratus agasoni uolebat eum percutere. quūc; is clamaret, Athe-
nienſis sum: ad asinum uersus, at tu, inquit, Athenienſis non es: ei; multas
plagas inflixit. Meminit Plutarchus in libello de cohibenda iracundia.

P R O M E T H E V S

13 *vsus rectus* Quum ignem è cœlis in terras deportasset eumq; primum uisum Saty-
rus complecti uellet & exosculari: heus inquit, ni caues hirce, profecto dole-
bit tibi mentum. Admonens etiã quæ natura pulcherrima sunt maximeq;
necessaria, tamen fieri pernicioſa, nisi recte utaris.

B O S

14 *Auxilia
mutua* Bos sub onere deficiens rogauit camelum conseruum, ut se oneris parte
recepta subleuaret: cui recusanti, imò, inquit, & me ipsum & hæc omnia por-
tabis. Idq; factum est mortuo boue. Ita Plutarchus in libro de tuenda
bona ualetudine.

P O R T I A M I N O R

15 *Pudicitia* Quum laudaretur apud eam mulier quædam, ut bene morata, quæ ta-
men iterarat matrimonium: Felix, inquit, ac pudica matrona non nubit nisi
semel. Non passa est illam inter bene moratas numerari, quæ citra necessi-
tatem ascisceret alterū uirum. Nam multas huc cogit egestas. Porrò coitus
gratia nubere, non est uere pudicarū. Eoq; dixit, felix, excusans necessitatē.
Annia

ANNIA

Propinquis admonentibus, ut alteri nuberet: esse enim illi & ætatem integram, & faciem bonam, quorum alterum spem faceret proli, alterum promitteret amorem mutuū: Nequaquam, inquit, hoc faciam. si enim bonum uirum nacta fuero, nolo timere ne perdam: sin malū, quid necesse est, post optimum perpeti pessimum? 16
Pudice

MARTIA Catonis filia minor

Rogata quur à morte mariti nollet iterum nubere, quoniam, inquit, non inuenio uirum qui me magis uelit, quàm mea. Non probauit coniugium, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis causa, conductum habet concubinum, uerius quàm coniugem. 17
Nuptiæ dotis causa

Eadem quum diutius lugeret maritū, rogata quem esset habitura diem luctus ultimum: respōdit, Quem & uitæ. Sic illa Ethnica, magno sanè cum dedecore plurimarum Christianarū, quæ uiro nondū elato iam nupserunt. 18
Pudice

VALERIA

Valeria Messalarum soror, rogata quur amisso Seruio uiro, nulli uellet nubere, Quoniam, inquit, mihi semper uiuit maritus Seruius. 19
Pudicitia

PYTHIAS

Pythias Aristotelis filia rogata quis esset color pulcherrimus, is inquit, quem in ingenuis gignit pudor. Agnoscas uel ex hoc dicto philosophi filiam. Solent autem sceminæ alijs coloribus aliæ delectari. 20
Pudor liberalis

Philosophus quidam priscus, sed ἀνώνυμος, huiusmodi sermone Arsinoes reginæ luctum compescuit. Quum Iuppiter, inquit, inter dæmones rerum faceret partitionem, Luctus non aderat, sed distributione iam peracta uenit. Huic igitur quum Iuppiter aliquid honoris tribuere uellet, nec esset quod daret, quippe iam consumptis omnibus, tandem assignauit illi honorem qui mortuis impenditur, ueluti lacrymas & mœrores. Quēadmodum igitur, inquit, cæteri dæmones bene uolunt ijs à quibus coluntur, itidem & Luctus. Quod si fuerit abste contemptus o mulier, haud quaquam uenturus est ad te. Contrà si diligenter abste colatur honoribus illi designatis à Ioue, mœroribus ac lamentis, diliget te, semperq; tibi suppeditabit aliquid earum rerum quibus abste perpetuo possit honorari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium.

DEMOSTHENES MITYLENAEVS

Pulsauit fores hominis musicæ ac citharæ dediti: quumq; is audito pulsu iussisset illum introire, Faciam, inquit, si prius alligaris citharam. Subnotans illum nihil aliud quàm cithara canere. Refert Plutarchus Symposiacon libro secundo. 22
Studium immodicum

ATTILIVS

Dixit satius esse ociosum esse quàm nihil agere. Refert Plinius Iunior ad Minutium Fundanū. Satius est enim, inquit, ut Attilius noster eruditissimè 23
Nihil agere me

me simul & facetissime dixit, ociosum esse quàm nihil agere. Quamquam hoc dictum ascribitur Catoni seniori. Ociosus est qui uacat ab externis actionibus: nihil agit qui negocijs infrugiferis, nihil ad beate uiuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moliuntur, nec satis succedit quod agunt, satagere dicuntur: ita nihil agunt, qui frustraneis actionibus tumultuantur. Plinius enim putat eos qui militaribus negocijs distrahantur nihil agere: contra qui se philosophiæ dedunt, ociosos esse.

24 *Profectus* Dicere solet, sic adolescentes in foro auspicari à causis centumuiralibus, ut pueri solent in scholis ab Homero: Quod utrumque sit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod summum est peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

PLINIUS MAIOR

25 *Lectiois utilitas* Dicebat nullum esse librum tam malum qui non aliqua parte prodesset. Verum dixit de his qui norunt ex quibuscumque libris si quid inest frugiferum excerpere. Sed sunt qui in libro quantumuis bono nihil uenantur, nisi quod reprehendant.

26 *Temporis parsimonia* Idem quum recitatore quiddam perpetam pronunciam amicum quispiam reuocasset, & ut repeteret coegisset, quid, inquit, an intellexeras? quum ille annuisset, quare ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius uersus ista tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis.

27 *Temp. parf.* Idem nepotem suum ambulante uidens, obiurgauit. Poteras, inquit, has horas non perdere. Nam qui lectica uehebantur, aut recitante audiebant, aut si libuisset aliquid etiam enotabant, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

PASSIENVS PAVLVS

28 *Ridicule* Passienus Paulus eques Romanus, sed dubiæ sanitatis, quum recitans elegias suas sic auspicaretur: Prisce iubes: Priscus Iabolenus qui tum aderat, Ego uero, inquit, non iubeo. Protinus ingens omnium risus coortus est. Fingunt enim poetæ suo arbitrio quicquid libet. At Priscus non tulit poeticam fictionem.

THRASEA

29 *Homo* Referente Plinio Iunior, dicere solet: Qui uicia odit, homines odit. Sentiens nullum esse hominem, qui non multis uicijs sit obnoxius, licet alijs alijs laborent. Ac sæpenumero accidit, ut qui alios insectantur, ipsi grauioribus madeant uicijs.

VIRGINIVS

30 *Animose* Cluius historiographus sic affatus est Virginiu, cuius res gestas attingerat. Scis Virgini quæ fides historiæ debeat. Proinde si quid in historijs meis aliter legis ac uelles, rogo ignoscas. Ad hæc Virginius: Tu o Cluui, tunc ignoras ideo me fecisse quod feci, ut esset liberum uobis scribere quæ libuisset: Vox excelsi animi testis, & recte factorum conscientia contenti:
Frontinus

FRONTINVS

Vetuit sibi extrui monumentum his uerbis: Impensa monumenti su- 31
peruacanea est, memoria nostri durabit si uita meruimus. Excelli animi est, *Animose*
quum præclara gesseris, gloriam contemnere.

ARCHITAS

Architas quum in agro comperisset quosdam è famulis admisisse quid- 32
dam, sentiens se commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, tantum abi- *Moderate*
ens dixit, fortunati, inquit, estis quod irascor uobis.

AVFIDIVS MODESTVS

Quintum in morbo sibi dicentem manus esse frigidas, hoc scommate 33
taxauit, atqui calidas, inquit, è prouincia extulisti: notans eum quod procon- *Salse*
sul administrans prouinciam, multa furatus esset. Meminit Plutarchus in
Symposiacis libro secundo.

QVIDAM

Quidam imperatorem inculpauit, quod illius insidijs, & ocio & somno 34
fuisset priuatus, uidelicet quod illius benignitate è paupere factus esset di- *Iocose*
ues. Refertur eodem loco.

QVIDAM

Quidam Antigoni amicus quum ab eo petisset talentum, nec accepisset, 35
postulauit ab eo deductores, ac corporis custodes. Rogatus quamobrem, *Libere*
ne inquit, insidijs impetar, affingens se talentum humeris ferre.

ARISTARCHVS THEODECTAE PATER

Dicere solitus est, olim uixerant septem sapientes, nunc haud facile toti- 36
dem inuenias idiotas. Notans sophistarum turbam, qui se pro sapientibus *Salse*
iactabant, ut uix superesset qui profiteretur indoctum.

SELEVCVS REX

Subinde dicere solet, si multi scirent, quantum sit negocij, tantummodo 37
tot epistolas scribere ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent. Hu- *Regum cura*
ius molestiæ nequaquam est rudis ~~Estus~~, etiam si rex non sit.

CANVS TIBICEN

Dicebat homines ignorare, quãto plus ipse canens uoluptatis caperet, 38
& alij, alioqui auditores non darent mercedē sed acciperent. Virtus iucūda *Facete*
est eam exercentibus, unde mirum est quosdam ad id mercede uelle condu-
ci, ut bene uiuant, quum ipsa uirtus abunde magnum sui sit præmium.

LAMPIS NEGOCIATOR

Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias, magnas, inquit, haud diffi- 39
culter, exiguas uero cum labore, ac tarde. Sentiēs initio paulatim magna *Argute*
uigilantia corrasam pecuniam. Cæterum parata iam ingenti sorte, facile est
amplis lucris ditescere. Primū autoritas ac fama tarde paulatim *Argute*
negocio parat. At qui iam innotuit facile magnam assequitur laudem. Me-
minit Plutarchus, in libello, an seni sit capessenda resp.

I Isme,

ISMENIAS

40 *Facete* Ismenias tibicen canebat in sacrificio, quumq; non litaretur, is qui con-
ductus fuerat arreptis tibijs, canebat ridicule, & hoc canente litatum est. In-
cusantibus autem ijs qui aderant, diuinitus, inquit, contingit uenuste canere.
Hic Ismenias ridens, At me, inquit, canente dij uoluptate capti commo-
rabantur, te uero festinante illos abigere, arripuerunt hostiam. Refert Plu-
tarchus Symposiacon libro secundo. Conductitius ille sibi laudem arroga-
bat, quod ipso canente litatum sit, quasi dij magis delectati sint ipsius can-
tu quàm Ismenia. Id lepidissime retorfit Ismenias: ideo non fuisse litatum,
quod dij gaudentes erudita musica, diutius amarent adesse sacrificio. At
quum ille tam ridicule caneret, quasi studeret deos abigere, ne uacui recede-
rent, arripuerunt uictimam.

PAVSON PICTOR

41 *Correctio* Pauson pictor receperat à quodam equum pingendum specie uolutan-
tis sese, & pinxit currentem. Indignante eo qui conduxerat, Pauson ridens,
inuerte, inquit, tabulam: eo facto iam nō currere sed uolutari uidebatur. Ita
quædam errata quæ uidentur maxima, minimo negotio corriguntur, si quis
cōmode interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quor Pythia uates de-
sisset carmine reddere oracula.

42 *Industria* Serbidius Scauola uir tum iuris prudentia tum M. Antonini Imperato-
ris amicitia celebris, dicere solitus est, ius ciuile uigilantibus scriptū esse, non
dormitantibus. Sentiens iuris prudentiam non sine summo studio percipi:
quemadmodum Aristoteles sic edidit libros naturalium ut non essent ædi-
ti, nisi uiua uox doctoris accederet. Refertur lib. pandectarum. 42. Tit. quæ
in fraud. cred. lege, pupillus. Verum ut Scauola merito requirit studium
ac uigilantiam à Iurisprudentiæ candidatis, ita nemo non improbabat sen-
tentiam Iodoci, qui Mechliniensi senatui præfedit. Nusquam enim nō ma-
gna cōtentione tuebatur, neminem posse uel unius legis intelligentiam con-
sequi qui quicquā sciret in bonis litteris. Et quum in cōuiuio quodā mecum
disputans incaluisset, addebat uix esse treis in orbe qui leges Cæsareas in-
telligerent. Aderat huic cōuiuio Ioannes Syluagius Caroli tum regis Can-
cellarius, Georgius ab Haloino, Blasius iureconsultus, & alij nonnulli. Fate-
batur tamen Bartolum leges ad plenum intellexisse, quum cōstet illum tot-
locis hallucinatum esse.

PAPINIANS

43 *Libertas
noxia* Bassianus Antoninus imperator magna laborabat inuidia, quod fratrem
occidendum curasset. Eoq; Æmilio Papiniano prætorij præfecto, ob exi-
miam Iuris prudentiam summæ apud Romanos autoritatis, negotium de-
derat, ut hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit, multo faci-
lius parricidium perpetrari quàm defendi. Ob hanc liberam uocem Bassia-
nus occidit uirum immortalitate dignū. Fui olim cum quodam Iurecōsulto
in

in aulicis negocijs diu multumq̄ uersato, qui dicebat sibi nihil esse grauius quàm quod interdum palam iniqua animo reclamante cogereur exequi: nec id satis, cogereur excogitare fucos, quibus quod erat iniquū uideretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties ne sciunt quidem.

Prætorijs uiris ab imperatore Adriano petentibus, ut sibi de iure respōdere liceret, rescripsit, hoc munus non peti solere sed præstari. Quare accingerentur si qui sibi fiderent, & populo sui specimen darent. Nam Augustus quo maior esset iuris peritorū autoritas, constituerat, ut qui respondere uellent, id ex autoritate Cæsaris facerent, quum antea liberū fuisset respondendi munus subire quicunq̄ sui fiduciam haberent. Sic & hodie creantur doctores medicinæ, iuris, artium, Theologiæ, quum hoc nomen promeruisse sit pulcrius quàm obtinuisse.

Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione tum multorū principum amicitia clarus, solitus est dicere: & si alterum pedem in sepulcro haberem, adhuc addiscere uellem. Refertur, pandect. lib. 40. Tit. de fidei commissis. L. apud Iulianum. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis uiris. Sed hodie passim audimus has uoces: Iam adultus sum, serum est discere. Imò hoc turpius est nescire quæ cognitu digna sunt, quod adultus es.

Quum post cladem acceptam ad Persas quidam ab Arcadia trās fugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in conspectū Xerxis. Ibi Persis percontantibus quid agerent Græci, responderunt eos celebrare Olympia, ac gymnetica equestrisq̄ certamina spectare. Rursum percontantibus quod esset certaminis præmium, responderunt coronam oleaginam. Hic Tritanarchines Artabani filius, uersus ad exercitus præfectum, papæ, inquit, Mardonii, in cuiusmodi uiros nos incitasti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitant, sed uirtutis ac laudis. Ea uox tum uisa est timida, ut sæpenumero prudētia habet pro ignauia. Refert Herodotus in Vrania.

Quum Xerxi nunciatum esset, quàm fortiter, quamq̄ etiam feliciter Artemisia rem gessisset in pugna nauali, dixisse fertur: sibi scæminas fuisse uiros, contra uiros fuisse scæminas, quod parum dextre se gessissent. Refert Herodotus lib. VIII.

Aristo Chius dicere solet, dialecticorum argutias similes esse telis aranearum, quod plurimum haberent artificij, minimū utilitatis. Nam is cum cæteris cynicis putabat logicen ac physicen à philosophia submouendam, solam ethicen diligēter exercendā. Huius sententiæ princeps fuit Socrates.

Idem *κρυπώτερον* etiam, dialecticorum subtilitates dicebat similes luto uiarum, ad nihil utili, nisi quod ingredientibus impellit ad lapsum. An illi recte damnarint uniuersam dialecticam alij uiderint, Illud experimētis cōpertum habeo, nullos magis aberrare à uero, quàm qui superstitiose in hoc studiorum genere sunt uersati.

50 Diogenes conuicijs laceffitus à quodam de crimine prodicionis infami,
Salfe gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quando tu non hostes, sed ami-
 cos lædere soles.

51 Idem à caluo quodam maledictis asperfus, Ego quidẽ, inquit, tibi nul-
Salfe lam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariam
 effugerint: subnotans illum non iudicio sed cerebri uicio maledicum esse.

52 Antigonus rex quum renunciatum esset, filium Alcioneum in acie ceci-
 disse, demisso uultu paulisper apud se cogitauit, mox erupit in hanc uocem,
 O Alcionee, serius quàm oportuit uitam morte commutasti, qui tam au-
 daçter in hostes insilieris, neq; tuæ salutis, neq; meorum monitorum ullam
 habens rationem. Putauit nõ esse descendendum, qui sua culpa perisset, sibiq;
 calamitatem accersisset. Refertur à Plutarcho.

53 Lacon quidam gymnasiarchum ligna ἀκάρνα exhibentem facetissimo
Facete ioco inculcauit, dicens, quod per eum ne lacrymas quidem illic effundere da-
 retur. Fumus enim excutit lacrymas oculis. Acapna ligna inde dicta sunt
 quod fumo careant.

54 Alius quendam quotidie conuiuantem, plagiarium ac tyrannum appella-
Facete uit, per quem tot annis nunquam uidisset mensam suam. Ioci lepos est in
 fictione. Plagiarium appellauit, quod liberalitate sua homines sibi redderet
 obnoxios: tyrannum, quod per illum non liceret cuiquam domi suæ uiuere,

55 Quidam ambientes amicitie foedus inire cum Lacone, uolebant se quo-
Nulli fidendum cunq; uellet uinculo astringere, quo certius esset, amicitiam fore synceram.
 Quibus ille, una est, inquit, de amicitia certitudo, si etiam uolentes lædere
 non possent. Nam reliquæ omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cum il-
 lo Chilonis, sic habendum amicum, ut cogites illum posse fieri inimicum.

56 Socrati tribuitur & illud, nec à mortuo petendum colloquiũ, nec ab aua-
Grauitèr ro beneficium. Nam mortui aut nõ respondent, aut lædunt. ita auarus aut
 nõ dat qd rogatur, aut infeliciter cedit accipienti, quod dat animo inimico.

57 Idem conspiciens prædiuitem quẽdam sed indoctum. Ecce, inquit, au-
Diues in-
doctus reum mancipium. Indoctus seruus est & cupiditatũ, & eorũ quæ possidet.

58 Conspiciens quendam quibuslibet citraq; delectum elargientem, male
Profusio inquit, pereas, qui ex gratiis quum sint uirgines facias scorta.

59 Aiebat sibi uideri, quod dñj semper riderent spectantes inanes hominum
Vita inanis curas, quorum quum omnia sint exigui temporis ac momenti, tamen non
 pari cura tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quasi & magna sint
 & perpetua, quæ hic geruntur.

60 Interrogatus quare nõ scriberet libros, quoniam, inquit, chartæ ijs qui
Librorum
multitudo scripturi sunt pluri essent emendæ. Socrates nihil scripsit in uita, iudicans
 librorum copiam officere studiosis sapientiæ.

T R A I A N V S

1 Traianus Imp. initio pcuratores habebat rapaces, q; puinciales calũñs
 expilabant

pilabant. Quorum unus fertur, unumquenq; diuitum sic conuenire solitus. Quid habes? Vnde habes? Hæc ubi didicerat, addebat tertium, pone quod habes. Sed admonitus à Pompeia Plotina uxore, cohibuit eiusmodi uexationes prouinciarum, addens uocem optimo iure laudatam: Fiscum esse Lie² nem, quod eo crescente, reliqui artus cõtabescant. Sensit optimus princeps iniquum esse, sic explere fiscum unius, ut nihil habeant subditi, præsertim quum boni principis sit, quicquid habet populus. *Fiscus Lien*

Diogenes Cynicus interrogatus de quodam adolescente qualis uideretur, Arcadem esse respondit. Siue significas illum esse stupido ingenio, siue ut eruditi quidam malunt, mollem & pathicum, quod Arcades ferantur glandibus uictitare: teste epigrammate

πολλοὶ ἐν ἀργαδίᾳ βαλανοφάτοι ἀνδρες ἴασιν.

Glans autem apud Latinos interdum obscenam habet significationem.

Scipio super cœnam interrogatus, quem egregium imperatorem habitura esset respub. si quid ipsi humanitus accidisset, uel hunc inquit, Marium ³ intuens, iam tum in illo perspicuens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius libro 5. *Indoles*

Quum Syllana crudelitas magna licentia sæuiret in capita ciuium, nam ⁴ occisi feruntur supra nouem milia, percussoribus libere per urbem uagantibus, ac cæteris metu attonitis, Qu. Catulus palam ausus est dicere Syllæ, Cum quibus tandem uicturi sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius. *Libere*

C. Caligula frequenter exclamare solet, utinam uniuersus populus Romanus unam ceruicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus, pro ⁵ monarchis. Eutropius. *Vox tyrânica*

Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multum abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque summa cum ⁶ laude gessit imperium, priusquam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum. *Degeneratio*

Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo ut simul atque uenisset in castra, protinus uulgaretur ille Trochaicus: ⁷ Disce miles militare, Galba est non Getulicus. *Disciplina militaris*

Orho Saluius cum uideret aut deponendum imperium, aut magna ciuium strage tuendum, statuerat sponte mori: & amicis ac militibus hortantibus, ne tam cito de belli euentu desperaret, negauit sibi suam uitam esse tanti, ut hac de causa bellum ciuile nasceretur. Quis non miretur hunc animum, in principe ethnico eoque ⁸ XXXVIII annos nato? *Pietas in rēp.*

Nerua Cocceius in cœna, cui assidebat Veiento qui sub Domitiano consularem dignitatem fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, Quid nam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset? Iunius Mauricus respon-

I 3 dit, uo

dit, nobiscum, inquit, cœnaret. Satis libere submonens imperatorem quod Veïntonem haberet familiarem, simillimum Catulo quem ut calumniato rem execrabatur.

10 *Comitas in principe* Optimo iure laudibus uehitur illa uox Traiani, qui amicis incusantibus, quod parum memor imperatoriæ maiestatis, nimium esset omnibus expo situs, respondit: Talem præstabo imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus.

11 *Beneficētia cō ciliat amicos* Flavius Vespasianus, quum admoneretur ab amicis ut caueret à Metio Pomposiano, quod de hoc rumor increbuerat, fore ut aliquando regnaret, non solum sibi non metuit ab illo, sed & consulem fecit. Id admirantibus amicis, Erit inquit olim memor tanti beneficij.

12 *Constanter* Titus Vespasianus quum à duobus clarissimi ordinis esset in ipsum cō iuratum, ac facinus eò processisset ut iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculū, atq; inter illos medius confedit: ac petitis de industria mirmil lonum gladijs, uelut exploraturus aciem, unum uni, & alterum alteri cōmi sit, tanquam prouocans ad id quod moliebantur: illis autem percussis, & animi præsentiam admirantibus, Videtis ne, inquit, principatum fato dari, frustra q; tentari facinus, potiundi spe, uel amittendi metu.

13 *Clementer* Idem fratrem Domitianum insidias molientem, non est ultus, sed his uerbis admonuit. Quid opus te parricidio petere, quod me uolente obuē turum est, imò quod iam habes, imperij particeps? Haud temere in Chri stiano reperias tantum mansuetudinis.

14 *Crudeliter* Iulius Maximinus proditione militū interfectus est, unà cū filio Diadu meno etiam numpuero: quo tempore conclamatū est à militibus. Ex pessimo genere ne catulum quidem esse relinquendū. Alluisse uidentur ad græ cam parcemiam. *ὕπτιος ὁσ πατέρα κτείνας, παῖδας κατὰλείπει.*

15 *Princeps cōarus* Constantius Chlorus, amicis admonentibus quod in augendo fisco uideretur indiligentior, respondit publicas opes rectius à priuatis haberi, q; intra unum claustrum referuari. Bonus princeps qui magis à suis diligitur quàm timetur, habet quicquid ciues possident.

16 *Famulitium superfluum* Iulianus imperator, eunuchos, coquos, tōsores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob causam: negauit sibi esse opus eunuchis, quū uxor decessisset, nec opus esse coquis, quod simplicissimis cibus uesceretur. De tonsoribus dixit, unum multis sufficere.

17 *Libere* Valentinianus nondum imperator templum Fortunæ ingrediens cum Iuliano, hinc atq; hinc stantibus ædituis, qui aquā introeuntibus aspergerent: ubi uidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percussit ædituum: hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare. Nam illi tales aspersunculas appellabant purificationes.

18 *Clementer* Theodosius Iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, ut quū ab amicis rogaretur, quam obrem neminem eorum à quibus lædebatur, supplicio capitis

capitis afficeret, utinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad uitam reuocare. Ad priuatas iniurias oportet principem esse facilem ad ignoscendum, in ijs quæ lædunt rempub. decet esse seuerum.

Idem quum in amphitheatro Constantinopoleos sederet spectator, & 19
populus damnatum efflagitans clamaret, Crudeli bestiaæ artifex obiectus *Clementer*
pugnet: compescuit immitem turbae uocem dicens, Nescitis, inquit, quod
nos consueuimus clementer spectare: innuens ubicunq; adest princeps, illic
oportere omnia mitius geri.

Xanthippe de Socrate marito prædicare solet, quod semper uidisset illū 20
codem uultu reuertentem domum, quo exierat. Argumentum uere con/*Constantia*
stantis animi: quum alij domo egressi si quid accidit triste, redeant turbidi:
si quid læti, gestientes.

Pythagoras posteaquam uenerat Phliuntem & cū Leonte Phliasiorum 21
principe docte & copiose quædam differuisset, Leon ingeniū & eloquentiā *Modeste*
hominis admiratus quæsiuit ex eo, qua maxime arte cōsideret, Cui Pytha
goras respondit: se nullam quidem artem scire, sed esse philosophum, id est
sapientiæ studiosum. Huius uerecūdia, sapientis cognomen arrogans, quo
se prius uenditarant σοφοί, uertit in titulum modestiæ.

Antipater Cyrenaicus, mulierculis quibusdam cæcitatem ipsius deploro 22
rantibus, Quid agitis, inquit, an uobis nulla uidetur uoluptas nocturna? *Fortiter*
Nocte omnes cæci sumus, nec tamen lamentamur. Habet animus quo se
delectet, etiam oclusis sensibus. Responsum Antipatri conueniebat fecmi
nis, omnia uoluptate metientibus.

Asclepiades non ignobilis nec inexercitatus philosophus, cuidam inter 23
roganti, quid incommodi cæcitas ipsi attulisset, ut uno, inquit, puero ambu/*Fortiter*
lem comitator. Significans sibi minimum esse molestam cæcitatem corpo
ris, quum animo cerneret.

Theodorus Lysimacho mortem minitanti, præclaram, inquit, rem esse, 24
cisti, si Cantharidis uim cōsequutus es. Cantharis insectum est minutum *Fortiter*
quidem, quod tamen letale gerit uenenum. Itaq; qui mortem homini mi
nantur, nihil minantur magni, quum idem possit contemptissimum ani
malculum scorpius.

THRASÆA.

Thrasæa dicere solitus est, suscipiendas esse causas, aut amicorum, aut 1
destitutas, aut ad exemplum pertinentes. amicorum, quod ex lege gratia, *Officiū bene*
rum amicorum communia sunt omnia: destitutas, quod in his potissimum *collocandum*
& constantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplum pertinentes,
quia plurimum referret bonum an malum ducem haberent. Frequenter
enim bonæ causæ uitio patronorum uincuntur. Expediit autem ad bonos
mores, ut in iudicijs succumbat prauitas, superet innocentia. Refert Plinius
in epistola ad Quadratum.

- 2 Pollio dicebat, commode agendo factum est, ut sæpe agerem: sed sæpe agendo factum est, ut minus commode: quia scilicet assiduitate nimia facilius magis quàm facultas, nec fiducia sed temeritas paratur. Quod accurate potius quæ sepe te factum uelimus, raro faciendum est. Hac ratione duci uidentur Itali quidam eruditi, qui licet pulchre calleant latine, tamen uix unquam adduci possunt ut in familiari congressu latine loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exacte, quasi quæ de scripto. Noui Venetiæ Bernardū Ocriularium ciuem Florentinum, cuius historias si legisses, dixisses alterum Salustium, aut certe Salustij temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum latine loqueretur. subinde interpellabam, surdo loqueris uir præclare, uulgaris linguæ uestratis tam sum ignarus, quàm Indicæ. Verbum latinum nunquam quiuui ab eo extundere.
- 3 Quum Antipater intra Lamiam à Græcorum copijs esset conclusus, ac uelut ob res foeliciter gestas Athenienses dijs immolarèt uictimas, Demosthenes ad quendam amicorum nomine Agesistratum, ait sibi nõ eandem esse cum cæteris sententiam. Noui enim, inquit, Græcos stadium pugnare, & scire & posse, Dolichon autem non item. Dolichus autem continet uiginti quatuor stadia. Notauit suos, quod protinus una contenti uictoriola, deponerent bellandi studium, quum oporteat eiusmodi successibus non frui sed uti ad maiorum rerum occasionem.
- 4 Quodam tempore uox Demosthenem inter concionandum defecit ob multitudinis fremitum. Id obijcientibus ita respondit, Histrones è uoce iudicare par est, oratorem è mente. Græca iucundius sonant. ὕμνησις δὲ ἐκ κριτικῆ ἐν τῆς φωνῆς, τὸς δὲ ἡίρησας ἐν τῆς γνώμης. Histrio seruit populo. Orator consulit. Ille delectat, hic prodest. Ad bene consulendum non refert quàm sis uocalis, sed quàm oportuna suadeas. Actori uoce opus est, quæ uincat multitudinis fragorem: orator talis esse debet, ut populus ipsum uultro tacitus & attentus auscultet.
- 5 Idem Epicli opprobranti quod semper dicturus meditaretur, erubescerem, inquit, optimo iure, si tantæ multitudini consulens dicere ex tempore. Quod alij præclarum esse ducunt, subito & ex imparato dicere, id uir cordatus iudicabat esse temeritatis.
- 6 Quodam tempore quum populus obstreperet dicenti, ait se breue quiddam uelle illis narrare. Facto multitudinis silentio, adolescens, inquit, quiddam æstiuo tempore asinum conduxerat ab Athenis Megaram usq;. Sole uero circa meridiem uehementer æstuante, uterq; uolebat subire umbram asini, sed uterq; alterum prohibebat: hic dicebat asinum conductum, non umbram: alter cõtendebat per conductionem & asini & umbræ ius esse factum. Atq; hæc loquutus Demosthenes abiit è suggesto, populo uero retinenti, ac narrationis finem flagitanti, de Asini inquit umbra audire cupitis, de rebus serijs loquentem audire non uultis. Retulimus hoc in Adagijs.

Lycurgus

Lycurgus rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo, quam 7
 ur populus interdum ferre posset. Itaque quum aliquando populi strepitu ex- Libere
 ploderetur è suggesto, exclamauit ô Cercyræa scutica, quam multis talen-
 tis digna es. Notans populum à quo eijciebatur, magnæ quidem autorita-
 tis ac nominis, sed inutilem rebus gerendis. De Cercyræa scutica dictum
 est nobis in prouerbijs.

Idem forte obuius Xenocrati qui à Telone obtorto collo pertraheba- 8
 tur in metœcium, quo in loco carcer erat Athenis, fustem impegit in caput Audacter
 Telonæ: ac Xenocratem quidē liberauit, Telonem uero tanquam indigna
 patrantem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collauda-
 batur. Itaque post aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis,
 cito, inquit, ô puer retuli gratiam patri tuo, qui uulgo laudatur quod in re
 difficili tulerit auxilium. Sentiens laudem esse præmium recte factorum, &
 eam demum opitulationem esse gratam, quæ adfertur in ipso discriminis
 articulo. Fuste enim illi patrocinauit, non oratione. Nimirum hoc est,
βουβήλα μόγης

Obijcientibus, quod eloquentiæ studio rhetoribus daret mercedem, si 9
 quis, inquit, profiteatur se filios meos mihi redditurum meliores, non mille Studiose
 drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem. Plurimum ab
 hominum uulgo discrepans, qui perisse existimant quod liberis institu-
 dis impenditur.

Inter leges quas tulisse fertur hæc erat una: Ne qua mulier maritata pro- 10
 ficisceretur Eleusinem, id statuit ueritus, ne à diuitibus dato precio corrup- Ciuilitery
 perent: addita est poena drachmarum sex milia. Ei legi quum uxor Lycur-
 gi non obtemperasset, sycophantis qui deprehenderant ac detulerant de-
 dit talētum. Ea res quum illi postridie uitio daretur apud populum: Atqui
 ego, inquit, dare conspectus sum non accipere. Quidam ferunt leges ad
 quæstum. Hanc notam à se depulit, qui nec in uxoris gratiam uoluit abro-
 gare legem, sed mulctam de suo dependit.

Isocrates inter familiares dicere solitus est, se quidem docere decem mi- 11
 nis, cæterum qui ipsum docuisset audaciam, & uocalitatem, mercedis loco Nature bona
 daturum decem milia. Nam uocis exilitas & animi timiditas reddebāt Iso-
 cratem ad dicendum inutilem. Hæc autem quoniam naturæ sunt nō artis,
 à præceptoribus dari non possunt.

Percontanti qui fieri posset ut quum ipse non esset ad dicendum accom- 12
 modus, alios redderet idoneos: quoniã cotes, inquit, ipsæ quidem secare nō Modeste
 possunt, ferrum tamen reddunt acutum. Hoc uidetur imitatus Horatius:
Fungar uice cotis, acutum

Reddere quæ ferrum ualet, exors ipsa secandi.

Interrogatus quid esset rhetorica, ex paruis, inquit, facere magna, ex ma- 13
 gnis parua. Est enim hæc nōnulla rhetorices pars, amplificare & extenuare, Exaggeratio
 qua de re

qua de re diligenter præcepit Fabius. Sed præstigiij genus est, quod respondit Isocrates. Quin illud potius artis est, quæ magna sunt ita tractare ut auditori quoque magna uideantur, & contra.

14 *Tempestiue* In conuiuio Nicocreontis Samiorum tyranni, quum à conuiujs iuberetur dicere, His, inquit, in quibus ego ualeo, nunc non est tempus: in his uero quæ hoc tempus requirit, ego non ualeo. Recusauit inter pocula dicere, qui apud sobrios de rebus serijs differere consueuerat.

15 *Caste* Vbi conspexit Sophoclem tragædiarum scriptorem sequi puerum quendam forma illius captum, oportet, inquit, o Sophocles hominem non manus tantum apud se continere, uerum & oculos. Vox homine Christiano non indigna.

16 *Tarditas* Ephorum Cumanum qui scholam ipsius reliquit nullo profectu, atque ob id à patre Demophilo denuo missus est, ut ab integro data mercede discipulum ageret, *διφρος* appellabat. Diphros enim græcis dicitur currus, quod duos ferat, pugnantem & aurigam. Tales opinor olim fuisse cathedras (nam *διφρος* interdum & cathedram sonat) quæ duos caperent: quales adhuc uidemus episcoporum ueteres, quæ capiunt præfulem, & assessorem. Apud R. D. Guilhelum archiepiscopum Cantuariensem seruatur huiusmodi sella, quæ dicitur fuisse beati Thomæ Acrensis. Itē Rossæ in ecclesia cathedrali similis adhuc uisitur. Isocrates autem ex uocis etymologia captauit iocum in stupidum discipulum, qui bis attulerit mercedem. *διφρος* enim duci uidetur, *ἀπὸ τῶν δις φέρειν*, id est, à bis ferendo.

17 *Libere* Cn. Piso iuuenis etiamnum Manilium Crispum reum egit, euidenter nocentem: eum quæ licet præpotentem multis ac magnis criminibus urgebat, quod uideret illum eripi gratia Pompeij qui Pisoni reo aderat. Itaque quum Pompeius uelut exprobrans iuuenilem temeritatem Pisoni, qui non ueretur nobilem & opulentum atque ipsi cum primis amicis ad iudices pertrahere, dixisset, Quin eadē opera me quoque accuses: intrepide respondit Piso. Da uades reipub. te si postulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuum nomen priusquam Manilij deferā. hic elegans epiphonema subiicit Valerius Maximus, eodem, inquit, iudicio duos sustinuit reos, accusatione Manilium, libertate Pompeium: & alterum lege peregit, alterum professione.

18 *Rumores* Thales Milesius interrogatus quantum distaret à mendacio ueritas, quantum, inquit, oculi ab auribus. Sentiens ea demum esse indubitatae fidei, quæ contuemur oculis, rumoribus ac fabulis hominum baud tuto credi. Eodem pertinet Homericum figmentum de somnijs, quorum quæ subuolant per portam corneam, uera sint, quæ per eburneam, uana. Corneæ portæ inuolucro designans oculos, ob coloris similitudinē: eburneæ os, ob candorē dentiū.

19 *Institutio* Isocrates ad patrem qui dicebat se cum filio non misisse nisi unicum marcipium, abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bifariam potest intelligi. Reditu domum apud me relicto filio: quem posteaquam ita formaro, ut tibi non minus

minus dicto sit audiens quàm quilibet seruorum tuorum, pro uno mancipio habebis duo. Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia quam pactus es pro filio instituendo, iam me quoq; tuum esse factum: ut non minori curæ mihi futurus sit tuus adolescens, quàm si tuum essem mancipium. Simile quiddam tribuitur & Aristippo.

Cn. Lentulus Marcellinus consul in concione grauiter questus est de magni Pompeij immodica potentia. Huius orationem quum populus clara uoce acclamans approbasset, acclamate, inquit, acclamate, Quirites dum licet. Iam enim uobis impune facere non licebit. Significans illius potentiã breui eò magnitudinis euasuram, ut nulla in re tutum esset ullo pacto resistere, si quid illi collibuisse.

Helius Mancina Formianus, libertini filius, ultimę senectutis, L. Libonem apud Pompeium accusabat: in quo certamine Pompeius Liboni fauens Helio & generis humilitatem, & senium exprobrans, dixit illum ab inferis remissum, ut claros uiros accusaret. Hoc conuicium incontanter retorfit hoc modo: Non mentiris, inquit, Pompeie, planè ab inferis reuersus sum. Sed dum illic moror, uidi Cn. Domitium Ænobarbum deplorantē, quod summo genere natus, uitæ inculpatisimæ, patriæ amantissimus, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate conspicuum Brutum, ferro laceratum, querentem id sibi prius perfidia, deinde etiam crudelitate tua accidisse. Vidi Cn. Carbonem acerrimum pueritiæ tuæ bonorumq; patris tui defensorem, quum tertium consul esset, catenis quas tu illi iniici iusseras, uinctum obtestantem, se aduersus omne fas & nefas, cum in summo esset imperio à te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu & quiriratu, prætorium uirum Perpennam sæuiciam tuam execrantem: atq; hos omnes eadem uoce indignantes, quod indemnati sub te adolescentulo carnifice cecidissent. Has Mancinæ uoces, fortassis aliquis temeritatem appellet citius quàm libertatem. Scitum est, quod subnectit Valerius. Eo tempore & fortissimum erat Pompeio maledicere & tutissimum. Fortissimum ob summã potentiam, tutissimum ob reuocatam ueterum facinorum inuidiam.

Diphilus tragœdiarum actor, quum in ludis Apollinaribus ad eum uersiculum uenisset, Miseria nostra magnus est, directis in Pompeiũ Magni manibus pronunciauit. Actio in tantum placuit populo, ut aliquoties fuerit reuocatus, ne histrio ueritus est iterare simili gestu. Dubites utrum potius mirari conueniat, actoris audaciam, an populi. Simili audacia usus est in eadem fabula quum uentum esset ad eum uersiculum: Virtutem istã ueniet tempus quo grauiter gemas. Tametsi mihi uidetur carmer esse mutilum. Suspicio addendum, Serua uirtutem istam, aut aliud simile uerbum, ut sit uersus Trochaicus.

Seruius Galba C. Iuliam consummatas uictorijs in foro ius dicentem, huiusmodi dictis ausus est interpellare: C. Iulii Cæsar pro Cn. Pompeio

Magno

Magno quondam genero tuo in tertio eius consulatu pecuniam spopōdi, quō nomine nunc appello, Quid agam? Num dependam? Hac uoce palam illi exprobrans quod Pompeij bona uendidisset, cui fuerat affinitate iunctus. Æquum autem uidebatur, ut qui bona generi uendiderat, ea deperderet, quæ nondum orto inter illos bello fuissent contracta. Cæsar hac inuidia commotus, æs alienum Pompeij è fisco resolui iussit.

24 *Libere* Quum Philippus Macedonum rex cognitionem exerceret parum sobrius, ac perperam aduersus mulierem quandam tulisset sententiã, illa sentiens errorem esse uini, non regis, exclamauit: prouocarem, inquit, ad Philippum sed sobrium. Excussit regi muliebri conuicium temulentiam, adigitq; ut expergefactus causam eandẽ animo præsentiore cognosceret. Hic dubites utrum potius admirari debeas, sceminæ libertatem, an tanti principis humanitatem. Simile quiddam & ante retulimus, sed sub uiri persona.

25 *Libere* Scipio Æmilianus creatus censor addito collega Mummio, uiro magne quidem nobilitatis, sed uitæ dissolutioris, pro rostris dixit se ex maiestate reipub. omnia gesturum, siue ciues sibi dedissent collegã, siue non dedissent. innuens fat us fuisse non habere collegam censuræ, quàm talem collegam.

26 *Iuste* P. Rutilius amico cuidam rem iniustam petenti pernegabat. Quumq; is commotus per summam indignationem diceret: Quid ergo, inquit, mihi opus est tua amicitia, si quæ rogo nõ facis? Imò, inquit Rutilius, quid mihi opus est tua, si quid inhonestæ rei propter te facturus sum?

27 *Fortiter* Quum M. Bruto tota ferè Lusitania sese dedidisset, sola urbs Ciania pertinaciter arma retineret, tentatum est per Bruti legatos ut data pecunia perseuerarent esse sui iuris. Verum his populus Cianiensis uno ore respondit, sibi ferrum à maioribus relictum, quo urbem tueretur, non aurum quo libertatem redimerent.

28 *Præter spem* Iulianus imperator, ni fallor, quum in frequenti turba quidam ipsum his uerbis appellaret aduersus aduersarium suum: Thalassius inimicus pietatis tuæ nostra per uim eripuit, Agnosco, inquit, ab illo me fuisse læsum, proinde dic illi ut mihi potiori inimico prius satisfaciat: mandauitq; præfecto ne prius cognosceretur illorũ negotiũ, q̃ ipse cum Thalassio rediret in gratiã. Quod alter adduxerat ad maturandã uindictã, Cæsar torlit in cūctationẽ.

29 *Frugalitas* Cyrus rex rogatus ab hospite quid ad prandium apparari iuberet, nihil aliud, inquit, quàm panem, nam spero me prope Crinum cœnaturum. Mira frugalitas in rege barbaro, cui panis erat pro obsonio, & sitim aquæ se deferebat in cœnam. Refert Ammianus.

30 *Honos eruditioni debitus* Sigismundus imperator, Alberti socer, quum alijs multis nominib. tum illo præcipue commendabilis fuit, quod ut ipse linguarum ac literarum peritiam amauit, ita uiros eruditione præstantes semper ornare, ac prouehere studuit. Quo nomine quum à Germanis principib. qui latinas litteras oderant, reprehenderetur: quod homines obscuro genere natos ob litterarum

commen/

commendationem foueret: Quid ni, inquit, eos amem, quos natura ceteros antecellere uoluit? Germani plurimum tribuunt generis nobilitati, At uir prudens intellexit in eruditis esse quiddam stemmatis præstantius. Illi habent ædium parietes clypeis & imaginibus depictas, hi animum habent optimis disciplinis exornatum. Porro ut natura animus præstantior est corpore, ita ornamenta ingenij longe pulchriora sunt externæ nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet quàm maiorum imagines, opinione nobilis est, uerius quàm re. At qui uirtute præditus est, unde manat etiam illa uulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem.

Plato dicere solet, spes esse uigilantium somnia. Ad quod alluisse uidetur Vergilius, quum ait. An qui amant ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu mirum est quàm uarias imaginationes patiantur in animo suo, qui uehementer sperant aliquid. Atq; his inanibus simulacris perinde semet oblectant, ac si iam tenerent quæ sibi pollicentur.

Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus, noctem existimabat studijs & exercitationi mentis accommodam, subinde solitus est exclamare, *ὦ νύξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέγθ θεῶν.* id est, o nox, nam tu sane maxima ex parte consors es sapientiæ deorum. Habet enim hominis mens in alto illo silentio, corporis sensibus iam feriatas, aliquid diuinitatis, si sese intenderit ad rerum sublimium speculationem.

Quum Alexander Thebanorum mœnia diruisset, Phryne meretrix pollicita est se suis impendijs reposituram, modo ciues paterentur, hoc insculpi elogium. *Ἀλέξανδρος μὲν κατέσχευε, ἀνέσχεε δὲ φρύνη.* id est, Alexander quidem subuertit, sed Phryne restituit. Hic merito quis dubitet, utrum sit admiratione dignius: an quod scortum corporis usura tantas opes collegerit: an quod tanto nominis amore teneretur, ut titulum tam chare uoluerit emptum. Nam ut præclarius est restituere, quàm demoliri: ita spetiosior fuisset laus Phrynes scorti quàm Alexandri regis.

Pythagoras uidens quendam è discipulis attentiosem curando corpori, idq; agere ut obesus esset ac nitida cute, Hic, inquit, nõ desinit sibi carcerem molestiorem struere. Sensit hominem esse animum, corpori ceu carceri inclusum, quod quo reddas habitius, hoc magis grauatur animi uis.

Plotinus philosophus Platonicus, Amelio pictori roganti, ut corporis formam pateretur effingi, non passus est, Quid, inquit, an non satis est nos hanc imaginem circumferre, nisi & imaginis imaginem relinquamus posteris ostentandam? Iudicauit cum Pythagora corpus esse thecam mentis, ut cunq; eam exprimentem. Minimum autem hominis uidere eum, qui nihil aliud uidet quàm corpus.

Sophocles iam extremæ senectutis, à filijs accusatus est dementiæ. At is pro apologia iudicibus recitauit fabulam, quam proxime scripserat, rogans eam ea uideretur delirantis. Fertur & hoc dixisse: Si sum Sophocles non deliro,

K deliro,

deliro, si deliro nō sum Sophocles. Sētiens in eruditis ac sobrijs animi uim non elanguescere, sed reuigescere potius usu & exercitatione.

- 37 *Larus infectari* Ælianus sophista scripsit in Gymnidem tyrannum. Hunc quum Philostratus Lemnius offendisset legentem indignabundo & concitato similem, percontatus est, quid argumenti esset præ manibus. Scribo, inquit, Gymnidis accusationem. Laudarem, inquit Philostratus, si uiuentem accusasses. Id enim erat uiro dignū. Nam lacerare defunctum cuius in promptu est.
- 38 *Regnum seruitus* Antigonus rex conspiciens filium suum eos in quos habebat imperium ferocius tractantem atq; insolentius. An ignoras, inquit, fili, regnum nostrū esse splendidam seruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nam princeps nō minus obseruire cogitur populo, quàm populus principi, nisi quod princeps id facit cum dignitate. Alioqui re uera mutua seruitus est.
- 39 *Rhetores serui populi* Diogenes in caupona prandens Demosthenem forte prætereuntem inuitauit ut accederet. id cum ille pudore recusaret, Erubescis, inquit, Demosthenes cauponam ingredi? Atqui hic herus tuus quotidie uersatur. inuitoratores nihil aliud esse q̄ mancipia populi. Nec esse par, ut illic pudeat seruum populi uideri, ubi populus assidue uiueret.
- 40 *Salse* Idem quibusdam admirantibus carmen illud Hesiodi *ὄνδ' ἐν βοῦς ἀγρῶ λοιτ', εἰ μὴ γείτωρ κακὸς εἴη.* id est, Ne bos quidē pereat, ni uicinus sit malus. Atqui Melenij, inquit, simul cū bubus periere, uobis uicinis. Exprobrauit Atheniensibus ignauiam, qui Melenijs uicinis aduersus Lacedæmoniorum uim non fuerint opitulati.
- 41 *Imperium humanum* Quum Aristoteli grauiter affecto medicus quidam præscriberet cum autoritate, nec ullam adferret rationem, Ne me, inquit, perinde curaris, ut bubulcum, aut fossorē, sed prius doce me causam quur ista præscribas, atq; ita demum habebis obsequentem. Docens uiris cordatis non ita imperandum, quemadmodum imperamus asinis.
- 42 *Facete* Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id quum Socrates uideretur recusaturus, Xanthippe dissuasit, asseuerās donum esse magnificum, & indignum quod respueretur. Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit ambitiose, & nobis nostra est ambitio. Sentiens interdum esse magnificentius magna contemnere, quàm magna largiri.
- 43 *Maledicentia* Zoilus interrogatus, quamobrem ita studeret omnibus maledicere, quoniam, inquit, malefacere, quum cupiam non possum. Expedita malitia morbum ingenue confitentis & amantis.
- 44 Gnathæna meretrix adolescentē, qui fama ipsius illectus, ex Helleponto uenerat in Atticam, essetq; in conuiuio loquacior, ita compescuit. An non dicebas, inquit, te ex Helleponto huc profectum? Quum annuisset, & qui fit, inquit, ut primariam eius regionis ciuitatem non noueris. percontanti, quam? Sigæum, inquit Gnathæna, atq; ita ciuilitate admonuit illum silentij. Nam *σιγάμ* græce silere est, inde dictum uidetur Sigæum.

Philippus

Philippus rex multa questus apud Romanorum legatos de moribus & calumnijs Thessalorum, tandem elatus ira, hanc uocem adiecit, nondum oim dieru sole occidisse. Hic sermo non Thessalis modo uerum etiã Romanis suspectus utriusq; gētis fremitu excitauit. T. Liuius 4. Decadis libro 9.

Alexandri mater Olympias quum audisset filij cadauer insepultum fuisse abiectum, inter lameta dixit hoc quoq;: O fili tu qui studebas cœli particeps esse, huc toto impetu properans, ne ijs quidem potiri ualuisse quæ sunt mortalium omnium communia, terra ac sepultura. Alexander uiuus ambiebat diuinos honores: defuncto nec ultimus ille cōtigit honos quem quiuis homo persoluit homini, quamlibet humili.

Pollio Romulus qui centesimum excefferat annu Augusto percontanti, qua tandem ratione illum corporis animiq; uigorem seruasset: intus, inquit, mulso, foris oleo. Tradit Plinius naturam hominibus duos dedisse liquores optimos, oleum foris adhibendu corpori, uinum intus. Mel autem ob humidam calidamq; uim admodum senibus accommodum est. Nunc mel in totum à mensis submouimus, & oleum corpori infundimus.

Cato uticensis dixit, C. Casarem sobrium accessisse ad euertendam remp. Id Quintilianus ita refert, ut putet nihil dici posse significantius. Sen sit enim illum hoc iam olim animo agitasse, quod postea fecit.

Plato tantu tribuebat Aristoteli, ut quum ille forte fortuna non adesset in Academia, exclamarit, ἀπίσιμὸς τῆς ἀληθείας φιλόσοφος id est, abest ueritatis philosophus. Rursus quum alio tempore abesset, dixit, ὁ νόσος ἐκ ἡλθεν. Non uenit intellectus, innuens se ab illo uno intelligi.

Aristophontem Æschines tradit, apud Athenienses gloriari solitum, quod quum nonagies quinquies esset uocatus in ius, semper fuerit absolutus. At Cephalus homo popularis iustius gloriabatur, quod quum plura decreta scripsisset, quam alius suorum temporum quisquam orator, tamen nunquam coactus sit causam dicere. Certius innocentiæ signum est, ita rem gerere, ut nemo uelit accusare, quam si postulatus elabaris è iudicio. Elabuntur interdum & nocentes. At qui absoluitur, licet poenā effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.

Quidam accusatus quod patrem pulsasset, hoc modo defendit impium facinus, Et ille, inquit, patrem suum uerberauit, & hic, ostenso filio, me uerberabit, posteaquam adoleuerit. Adeo nobis hoc gentilitium est. Videmus hoc ferè uulgo euenire, ut qualis quisq; fuerit in parentes, tales experiatur in se liberos.

Alius quidam quum à filio pertraheretur, uentumq; esset ad domus limen, desine inquit, fili, nam & ego patrem hucusq;. Agnouit se cōmeruisse qui sic à filio tractaretur, tantum postulauit ut esset æqua retaliatio.

Heracitus philosophus in seditione rogatus, ut apud populū sententiā diceret, quo pacto ciuitas redigi posset in concordiam, consensu suggesto

K 2 poposcit

45

Minaciter

46

Deus insepultus

47

Senectutis alimonia

48

Acute

49

Ingenium

50

Innocentia illibata

1

Institutio liberorum

2

Exemplum reciprocum

3

- Luxus seditio-
num parens* poposcit calicem aquæ frigidæ, & paululum farinae insperxit, mox de Gle-
chone admiscuit, id est uel pulegij syluestris uel leguminis genus. Dein epo-
to calice discessit, nec uerbum addidit: hoc pacto innuens ita demum ciuita-
tem carituram seditionibus, si repudiatis delicijs assuescerent paruo conten-
ti esse. Et hic Heraclitus suo respondit nomini. Nam σκοτινός dictus est id
est, tenebricosus. Referatur & hoc inter ἀφωνα apophthegmata.
- Piscator ictus* 4. Simonides Cæus in conuiuio rogatus à Pausania Lacedæmonio ut ali-
quid proferret quod resiperet sapientiam, ridens, Memineris, inquit, te ho-
minem esse. Ea uox tum quidem contempta est Pausaniæ: uerum post ubi
Chalceocæ phano inclusus obsideret, fame ac frigore moriturus, ter incla-
mauit Cæum hospitem, qui prudenter admonuisset.
- Sordes am-
bitiose* 5. Diogenes quum Rhodios quosdam, adolescentes elegantiore cultu con-
spexisset, dixit, τύφος ἔτος ἐσιπ id est, hic fastus est. Rursum quum uidisset
Lacedæmonios substricta tunica parce sordide ἔβ cultos ἄλλοις, inquit, ἔτος
τύφος ἐσιπ, id est, hic alius fastus est. Significans nō minus peccare eos qui
ad ostentationē sordide uestiuntur, quam qui splendido uestitu sese iacti-
tant. Vnde scitum est illud diui Hieronymi, pullas uestes æque ut candi-
das deuita.
- Patienter* 6. Adolescens quidam posteaquam Zenonem aliquandiu audierat, do-
mum reuersus à patre rogatus, quod tandem operæ precium fecisset in phi-
losophiæ studio, ostendam, inquit. Quum nihil aliud diceret, pater iracun-
dus, existimans impendium perisse, cœpit flagris cedere filium. Eam paren-
tis seuiçiam adolescens æquissimo animo tulit. Ac rursus efflagitanti patri,
ut aliquod specimen profectus ederet, expectanti egregium aliquod sphi-
sma: hoc, inquit, è philosophia fructus retuli, ut patris iram possim commo-
de perpeti.
- Saltatio muta* 7. Demetrius Cynicus damnabat artem saltatoriam, uelut inutilem gesti-
culationem ad tibiæ modos. Cui gesticator quidā non imperitus, cupiens
arti suæ uindicare gloriā, iussit ut sub motis tibicinibus spectaret ipsum saltā-
tem. Assensus est Demetrius. Ille saltauit Homericā fabulam, adulterium
Veneris ac Martis, ambos Vulcani uinculis irretitos adamantinis, ac sole
prodente dijs cæteris exhibitos, Venerem erubescētē, uarios deorum a-
stantium affectus, Mercurium optantem talia uincula, Martem damna-
tum ut penderet mœchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam perti-
net. Ibi Cynicus artem admiratus, dixit: audio homo quæ facis, non uideo
tantū. Sed mihi manibus ipsis loqui uideris. In huius artis laudē scripsit Lu-
cianus, Plato non probat, & tamen apud Christianos saltatur ineptius.
- Gesticulatio* 8. Lesbonax Mitylenæus histriones ac gesticulatores appellare solet χερ-
σοόφως, quod manibus saperent non lingua. Erat enim saltationis genus,
quo graues etiam historiæ citra uocem uel recitantis, uel tibicinis, solo cor-
poris gestu sic repræsentabantur, ut spectatores prope plus intelligerent
ex saltat

ex saltatione, quàm si quis recitasset. Hæc ars conuenit Benedictinis.

Philoxenus quondam cœnans apud Dionysium, quoniam animaduertit regi appositum piscem Mulum insigni magnitudine, quum ipsi appositus esset perpusillus (In piscium enim genere laudantur adulti) pisciculum auribus admouit. Id factum admiranti Dionysio causamque percontanti, In manibus, inquit, est Galatea, de qua uolebam ex hoc quædam percontari. Verum negat se per ætatem quicquam adhuc scire, sed ait proauum suum istic esse in tuo disco, qui multa posset commemorare si liceat colloqui. Exhilaratus rex misit illi suum mulum.

Apellis ætate complures erant in arte pingendi nobiles, quorum opera quum pro suo candore miraretur, collaudatis omnibus dicebat illis deesse unam illam uenerem, quam Græci *Χαριτες* uocant: ingenue profitens cætera omnia illis contigisse, in hac una neminem ipsi parem esse. Simile quiddam est in phrasi, quod allicit ac remoratur lectorem aut auditorē, quum tamen nec habeat nomen nec arte præcipi possit.

Idem quum tempestatis ui Alexandriam delatus esset, quidam Apellis æmuli subornarunt planum, hoc est, scurram regium qui eum uocaret ad cœnam. Is non suspicans dolum uenit. At quum rex qui illi erat infensus indignaretur, & ostensis uocatoribus iuberet indicari à quo uocatus esset: Apelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginem deliniauit in pariete, ut rex protinus ex inchoato opere agnosceret planum suum. Eadem opera & artis suæ, & ciuilitatis suæ specimē dedit. Sit & hoc si libet apophthegma mutum.

Pictor quidam interrogatus quem habuisset artis magistrum, digito populum ostendit, sentiens se ad multitudinis iudiciū pingere, & obseruatorem quid quisque probaret aut improbaret, artem fuisse consequutum. Idem ab Apelle factitatum legimus, qui post tabulam latitans subauscultabat spectatorum censuras. Numeretur & hoc inter *ἀφθογγα ἀποφθίγματα*

Socrates Alcibiadem adolescentem primum ob imperitiam trepidantem, ut sit, apud tantam multitudinem uerba facere, lepida *εἰσαγωγὴ* animauit. An non putas, inquit, o Alcibiades contemnendum futorem? An nui. An nō præconē? quū & hic annuisset, An non contēneres, inquit, tabernaculorum opificē? Quū similia quædam proposuisset, & is fateret hos esse contemnendos, tū Socrates: Atqui, inquit, ex his constat Atheniensium populum quem tu uereris. Quorū si singulos putas contēnendos, qui minus etiā contemnas condensatos? Sensit nō referre apud quàm multos dicas, sed apud quæ cordatos. Fit enim hoc miro modo, ut quos singulos despicias, cōgregatos reueraris. In cōuiuio Platonis, Socrates admirat Agathonis audaciā, qui corā tot hominū milibus præsentī animo recitasset suā tragoediā: cui quum Agathon respōdisset se citius uelle corā multis hominum milibus dicere, quæ apud unum Socratē: atqui in illis, inquit, milibus & Socrates erat. Fit enim & illud miro modo, ut quem unum reuerare, in turba mixtum contemnas.

K 3 Idem

- 14- *Dives indo-*
ctus Idem conspiciens hominem prædiuitem & arrogantem sed nulla uirtute præditum, hic, inquit, equus est argento circumtectus. Solent enim equi stragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quum interim tamen nihil aliud sint quàm equi.
- 15 *Imitatio* Apud Ephesum quum Alexander conspectam effigiem sui corporis ad uiuum magna arte expressam admiraretur, atq; interim forte equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, ô rex multo melius expressus est quàm tu.
- 16 *Artes regie* Quum Alexander etiamnum pubescens citharæ daret operam, & præceptor artis subinde moneret quam chordam quo modo pulsare deberet, & puer parum obsequens doctori dixisset, quid si hanc pulsarem? Citharædus lepide respondit, Si isthuc quæris tanquã mox rex futurus, nihil refert, si ut artifex futurus, plurimum interest.
- 17 *Homeri laus* Alexander Macedo præter modum delectatus est Homero, adeo ut illum ad uerbum edidicerit, ac dormiēs etiam ceruicali suppositum haberet. Eum aliàs summum uirtutis præconem, interdum poëtam βασιλικὸν ἀπὸν appellare consuevit: cuius carmina censebat non ad citharam ut aliorum, sed ad tubam potius esse canenda. Addebat illud, se malle Homeri Thersiten esse quàm Cherili Achillem. Cherilus erat Alexandri poeta nō satis felix, qui cum fertur ita pactus, ut pro quoq; bono uersu acciperet Philippeū aureum, pro malo colaphum.
- 18 *Adulatio* Aristobulus historicus librum conscripserat de rebus ab Alexãdro Macedone gestis, in quo multa supra ueri fidem adulantissime affinxerat, cum quum illi in navigatione recitasset, Alexander arreptum è manibus librum in fluuium Hydaspem demersit, & ad Aristobulum cōuersus, Tu inquit, dignior eras ut eodē præcipitareris, qui solus me sic pugnantem facis, ac uel uno iaculo interficis elephantem.
- 19 *Sordes am-*
bitiose Socrates animaduertens Antisthenem ambitiosius ostentare uestem laceram & detritam, facete hominem increpauit & παύσθῃ, inquit, ἐγκαλῶ πικρόβλυτος ἡμῖν id est, non desines te nobis comere? Significans eiusdē esse ambitionis uilitatem amictus ostentare, & delicato cultu sese uenditare.
- 20 *Senectus* Milo Crotoniates quum iam consenuisset, uidens Athletas in certamine exerceri, suos lacertos intuitus iam senio defectos, illacrymasse fertur ac dixisse: At hi quidem iam mortui sunt. Corporis uigorem adimit ætas, animi uis ad extremam usq; durat ætatem.
- 21 *Senectus*
neglecta Cyrus apud Xenophontem moriens, extremæ iam senectutis, negabat se unquã sensisse senectutem factam imbecilliolem quàm fuisset adulescentia. Maxima pars incōmodorum ob quæ uulgo male audit senectus ab intemperantia uitæ proficiscitur.
- 22 Pythius natione Lydus in urbe Phrygiæ Cælenis, nam ibi regnabat, homo prædiues, sed auri studio præter modum deditus, totam fere ciuitatem

tem in fodiendis metallis occupatam tenebat, ut iam uix quicquam aliud
 agi uacaret. Huius morbo uxor solerti remedio medicata est. Absente ma-
 rito curat & mensam & omnem mensæ supellectilem ad iabre ex auro con-
 fici, deniq; & cibariorum effigies quibus nouerat maritum præcipue dele-
 ctari. Reuerso quum cõuiuij tempus esset, apponitur mensa aurea, cum reli-
 quo uasorum apparatu. Atq; hoc sanè spectaculo diues aliquamdiu pauit
 oculos, Tandem quum interpellaret stomachus, iubet apponi cibos. Appo-
 nuntur illa aurea ciborum simulacra, spectanda non edenda. Hic quum in-
 candesceret ira Pythius, flagitans apponi quod edi posset, iam dudum spe-
 ctaculorum esse satis. Tum uxor, An non sentis, inquit, Pythi, dum nihil
 aliud quæris, quàm aurum, agricolationem deferri, & ciues tuos ad famem
 uocari, breui perituros si quâ cœpisti pergas? Hoc ciuili commento corda-
 ta mulier maritum ab immodico auri studio reuocauit.

Antianira Amazonum regina demirantibus quod nupsisset claudio, sa-
 tis cynice respondit *ἀγισα χλωδὸς οἰφῆι* id est, Claudus optime uirum agit. *Claudi*
 Sensit maritum adhibendum non ad oculorum oblectamenta sed ad *salaces*
 usum coniugij. Feruntur autem claudi salaciores esse cæteris, & ob id ad gi-
 gnendam prolem magis accommodi.

Pacuius Ario uicino querebatur quod in horto suo funestam haberet *24*
 arborem, unde prima uxor sese suspendisset, Dein altera, postremo tertia, *Vxor molestæ*
 Cui falsissime respondisse fertur Arius, Miror te in tot successibus inuenisse
 lachrymas. Item, Deum immortalem, quot tibi dispendia arbor illa suspen-
 dit. Adiecit, amice quæso te da mihi ex ista arbore quos inferam surculos,
 Hoc postremum à nobis ante relatam est. Arius *μισογυνῆς* fortunatū exi-
 stimabat ab uxore liberari.

Narratur & illud Catonis dictum, si sine uxoribus mundus esse possit, *25*
 uita nostra non esset absq; dijs. Sensit felicissimam hominum uitam fore, si *Coniugij ma-*
 datum esset à cõiugio liberos uiuere. Sed ut idem ait apud A. Gelliū, cum *lesticæ*
 illis incommode uiuitur, sed sine illis omnino nō uiuitur, ut merito dici pos-
 sit uxor necessarium malum.

Orsines Satrapes, quum Alexandrum & huius amicos muneribus am-
 plissimis honorasset, Bagoæ cunucho nihil dedit, Sed admonitus ab ami- *Libera*
 cis, quod is Alexandro cum primis esset charus, respondit se regis amicis ho-
 norem habere non scortis, nec apud Persas esse moris, ut uiri mares du-
 cant. Agnoscas in hoc Satrapæ mentem Cyro generis autore dignam. Ho-
 norare nouerat, adulari non poterat, quum hodie quoq; cernantur in aulis,
 qui scortis, morionibus ac lenonibus Principum plus deferant honoris,
 quàm genere ac uirtute præcellentibus uiris.

Medius ex Alexãdri parasitis unus, solet alios adhortari, ne metuerent *27*
 quoduis crimen in quemuis intendere. Adiecit scelerato præcepto causam *Calumniæ*
 appositam: ut maxime, inquit, sanet uulnus qui delatus est, manet tamen *cicatrix*

K 4 cicatrix

cicatrix. Non arbitror quenquē esse diabolum tam impium, quī rem magis nephariam possit suggerere. Et quo scēdus est crimen, hoc tenacius hæret apud multos criminis suspitio, uel in innocentissimū. Audiui ducem quendam his uerbis adhortantem suos milites nauticos ad quiduis prædandi temeritatem. Rapite quicquid potestis, siue merces sint amicorum, siue hostium: nam ut qui spoliati sunt sic agant apud Principem, ut compellamur restituere, semper aliqua prædæ portio remanet apud nos.

28 Gorgias Sophista quum forte fortuna legisset Platonis dialogum sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur, ὡς καλῶς οἶδε πλάτων ἰαμβίζειν, ut pulchre nouit Plato iambissare, hoc est mordere. Nā is pes primum ab Archilocho ni fallor, repertus est ad maledicendū: unde & nomē habet, uel à muliere petulāte & baccha, uel à mittēdis iaculis. Siquidē in eo dialogo, proscindit sophistas, id quod nusquam non facit.

29 Rhodius quidam, de quo nobis antea dictum est, ob intempestiuā libertatem à tyranno coniectus in caueam, in qua more nocentis bestię alēbatur ad cruciatū & ignominiam, amputatis naribus ac scēdata uulneribus facie, quum ab amicis admoneretur, ut inedia sibi malorum finem quæreret: Cuncta, inquit, homini quoad uiuit speranda sunt. Citius illum laudārim, quā istos qui ob causas non admodum graues cōfugiunt ad laqueū, aut ad præcipitium.

30 Anniceris quidam Cyrenæus aurigandi peritia fuit insignis: & ut egregius artifex, ita gloriosus artis ostentator, uenit in academiam Platonis: atque illic rationes omnes procurrendi, recurrēdi, flectēdi currum, & per easdem interdū orbitas redeundi ostentabat. Admirantibus ceteris, Plato negabat sibi uideri probabile, eum uirum qui totum animū inutili studio dedisset, ad ullam rem grauem ac frugiferam esse idoneum.

31 Themistocles quum aduersus barbaros describeret Athenis exercitum, & in theatro ex illius gentis more producti essent galli gallinacci, atque inter sese commissi mira pertinacia inter se depugnarēt ad necem usque, rem ludicram uertit in seriam cohortationem. Sic enim ciues suos affatus est. At isti, inquit, neque pro aris ac focis, neque pro liberis depugnant, sed tantū quod uinci turpe sit. Quo igitur animo uos esse par est, quibus pro salute patriæ, pro charissimorum incolumitate, pro libertate certamē est?

Subactis à barbaris Lacedæmonijs Leptines dicit Græciā esse factam μονόφθαλμον, id est, luscā, Sentiens Atticā & Laonicā, esse cordatissimas Græciæ partes. Meminit Aristoteles in rhetoricis.

32 Apud Iassios, populum magna ex parte piscibus uictitantem, citharæodus quidam in foro ostentabat artem. Verum simul atque tintinabulum crepitu signum dedit adesse pisces uenales, turba subito deseruit cantorem, & ad piscium mercatum aduolauit: uno excepto, qui quod surdaster esset, tintinabuli sonitum non audierat, aut certe non attenderat. Huic citharæodus propius

propius accedens, gratias egit, quod & artem honorasset, & ipsum non passus sit esse prorsus desertum. Tum ille, an crepuit tintinabulum? Vt annuit, ualebis, inquit, egregie magister, seseq; mox ad pisces proripuit. Citharædo liberum erat sibi canere & musis. Longe maior est nobis cura uētris quàm artium liberalium.

Romæ in foro pendebat tabula quædam habens imaginem pastoris 33
uetuli cum pedo. de hac Teutonum orator rogatus quanti eam æstimeret, *Crassa iudicia*
satis Germanice respondit, se nolle sibi dono dari talem uiuum ac uerum.
Barbarus non agnouit artificium, tantum spectabat formam. Atqui quæ
natura deformia sunt, plus habent & artis & uoluptatis in tabula.

Gorgias Leontinus extremæ iam ætatis, quum sentiret somnū letalem 34
obrepere, amico qui assidebat percontanti quo pacto haberet: Somnus in- *Mors scilla*
quit, iam incipit me fratri suo commendare. Homerus enim somni fratrem
appellat mortem. Nam mors Græcis masculus est. Simile quiddā de Dio
gene retulimus antea.

Ismenias insignis tibicen discipulis suis non minus ostendebat male ca- 35
nentes ac scite canentes, dicens, ad hunc modum canere oportet, ad hunc
nequaquam. Admonuit & Qu. Fabius, in scriptis rhetorem non tantum in
dicare debere bene dicta, sed & mala.

Demochares dixit, quemadmodum nemo possit è thymbra siue Satu- 35
reia facere bonam lanceam, ita nec è Socrate probum militem. Sentiēs mi- *Philosophus miles*
litibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tole-
rantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateti.

Melanthius negabat eam iram uideri grauem quæ mentem cogat emi- 37
grate, sed quæ prorsus excludat domo. Sentiens probis etiam ingenijs ad- *Ira breuis*
iunctam esse iracundiam, sed hoc uicium esse tolerabile si celeriter animus
ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio pe-
nitus insideat animo, ita ut excussa ratione feratur effreni impetu, certa
pernicies est.

Isocrates pueros candidos, ac felici ingenio natos appellare solet θεῶν 38
παῖδας, id est, deorū filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua *Ingeniosi*
qui præcellit, deos parentes referre uidetur. Prisci dæmonibus attribuebant
corpora, eosq; deorum filios appellabant. Dæmones autem à scientia dicti
sunt, quasi δαίμονες.

Demonax Cynicus philosophus, quum uideret Athenienses hoc age- 39
re, ut Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in urbem inducerent, *Gladiatorum immanitas*
nolite, inquit, o canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem ue-
stram, quàm Misericordiæ aram sitis demoliti. Significans non conuenire,
in ea ciuitate in qua Misericordia pro dea coleretur, spectari plusquam fe-
rinam crudelitatem.

Cornificius poëta, uidens milites in bello quod inter Augustum & An- 40
tonium

- tonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.
- 41 *Diuitiarum contemptus* Philoxenus poëta quum in Sicilia fundum ac domum opulentam natus esset, & animaduertisset illius gentis luxū ac delicias: per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxq̄ cessit alijs hæreditatem, & è Sicilia abnaugauit.
- 42 *Adulans libertas* Furnius Antonij partes sequutus fuerat. At posteaquam uictoria cessit Augusto, metuens sibi subornauit filium, qui à uictore ueniam peteret. Perijt & impetrauit. Tum Furinus his uerbis Cæsari gratias egit. Hæc una ô Cæsar abste mihi facta est iniuria, effecisti ut mihi & uiuendum & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinē, ut nulla ex parte par esset referendæ gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.
- 43 *Proditio* Cillicon quidam siue Acheus Miletum patriam prodiderat Priensibus. Quo nomine merito habebatur omnibus exosus, cuius perfidiam Lanius quidam Theagenes sic ultus est. Cillicon adiit Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carniū partem, ueluti refeaturus quod superesset. Cillicon profert dextram ex aduerso retenturus carnes: Theagenes machera sublata proditoris manum amputauit. ac ne id uideretur errore factum, addidit, ista saltem manu posthac nō proditurus es ullam ciuitatē. Applaudebatur Lanius, quod impium pro dignitate tractasset. Hinc adagiū, Cillicontis exitiū: retulimus hoc in Chiliadibus.
- 44 *Pronunciatio* Celebratur C. Cæsaris dictum quod prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatus orantem. Si legis cantas, si cantas male cantas. Quidam latrant orantes uerius quàm loquuntur. Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, medij sunt inter canentem & loquentē. Meminit huius Qu. Fabius.
- 45 *Tibicen uir improbus* Antisthenes quibusdam Ismeniam admirantibus quod insignis esset tibicen, Nequam, inquit, hominem esse oportet: nam si bonæ frugis esset, non esset egregius tibicen. Indicabat eos non posse bonos uiros euadere, qui tantum operæ Dionysiacis artibus impendissent.
- 46 *Luxus inopiæ parens* Tiberius Cæsar Attilio Butæ uiro prætorio, quū ad inopiā per luxum ac socordiam redactus fateretur ac deploraret paupertatem suam, serdò, inquit, experrectus es. Dormiunt temulentix ac luxui dediti uerius quàm uiuunt. Nam uita uigilia est. Refert Seneca in epistolis.
- 47 *Fures magni* Cato senior dicebat priuatarum rerum fures in compedibus uitam agere, publicarum in auro & purpura conspicuos incedere. Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed uincti compedibus præstabāt operam. At longe grauius crimē est peculatus quàm furtum. Et tamen qui fiscum principis, qui temp. compilant, magnates fiunt.
- 48 *Ocium inutile* Appius Claudius dicere solitus est, populo Romano longe melius committi negocium quàm ocium. Sentiens multitudinem bellis excitari ad uirtutem

tutem, in pace defluere ad uoluptates ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac regionum exitium.

Galba parasitus obijcientibus quod in ocio uiueret, Nemo, inquit, cogitur ad reddendā ocij sui rationem: innuens nullos tutius uiuere quā̄m ocio-
49
Facete
sos. Nam rerum gestarum rationem poscuntur qui tractant negocia, at ab ociosis ea ratio non potest exigi.

Pythagoras tria prācipue dicebat à dijs optāda in hac uita: Bonam ua-
50
Bonā prae-
letudinē, formā ac diuitias, quod homo cætera sibi pręstare posset. Quā̄m̄
cipua
illud ὕγιαλωση non minus ad animi sanitatem quā̄m ad corporis pertinet.

Cato senior aiebat se demirari, quod non rideret aruspex, quoties aspi-
1
Diuinitio
ceret aruspicem: sentiens totum hoc diuinationum genus imposturam esse,
uana
qua populo fiebat fucus. Id quum non fugeret eius artis peritum, miraba-
tur, quod aruspex aruspicem posset uidere absq̄ risu. Solent enim impo-
stores inter se ridere multitudinis stultitiam.

Demonax Cynicus interrogatus quid sentiret de conflictu duorum, 2
Abfurda
quorum alter inepte proponebat, alter absurde respondebat, ait sibi uideri
alterum mulgere hircum, alterum supponere cribrum.

Pericles quum urgeret belli necessitas, Palladis ornamenta uendit qua 3
Sup̄erstit
draginta talentis auri: & admirantibus ab illo rem sacrilegam admitti, re-
spondit ex hostium manubijs posse illi reddi cultum nihilo deteriore.

Persæ dicere solent esse duo peccata, quorum prius sit esse debitorem, al- 4
Debere &
terū mentiri: quod obæratī plerunq̄ mentiuntur, dum pollicentur in diem,
mentiri
nec præstant quod pollicentur.

Messala uir exactissimi iudicij ac Romanæ linguæ obseruātissimus quū 5
Argute
audisset M. Portium Latronem declamātem, dixit, sua lingua disertus est:
Desiderans uidelicet in eo Latini sermonis elegātiā, quum ingeniū esset
felix. Sed hunc Latronem Seneca cæteris omnibus anteponit.

Cassius Seuerus, quum ex senatus consulto libri illius exurerentur: Nūc 6
Memoria
inquit, superest ut ipse uiuus cōburar, qui illos edidici. Quod animo inscul-
ptum est, nisi cum uita eripi non potest.

Montanus Attilij Butæ carmen recitabat. Quū̄m̄q̄ quidam indignare- 7
Facete
tur, quod toto die recitasset, negaretq̄ ad illius recitationes accedendū, Na-
cta Pinarius ait, Nunquid possum liberalius agere? paratus sum illum au-
dire, ab exortu solis usq̄ ad occasum. Gaudebat enim is poëta subinde re-
petere ortus & occasus descriptionem. Notat autem & Oratius eos qui or-
natus gratia uel immodice, uel non suo loco affectant tales descriptiones:
Aut flumen Rheni, aut pluuius describitur arcus.

Quum à Montano recitaretur uersus, quibus exortus solis describebat, 8
Vita præ-
Varus eques Romanus dixit: incipit Buta dormire. Rursus quum succede-
ret descriptio occasus: Quid dicit, inquit, iā nox est? Ibo & Butā salutabo: eo
posters
dem scommate taxās, & affectatū carminis decus, & Butę præposterā uitā.
Deme,

- 9 *Prosperitas perpetua* Demetrius dicere solet, nihil sibi uideri infelicius eo cui nihil in uita accidisset aduersi: quod oporteat talem hominem aut sibi ignotum esse, ut qui nunquam sui periculum fecerit, aut dijs inuisum ut quem præterierint, uelut ignauum, nec idoneum ad fortunæ conflictum.
- 10 *Adulatio* Libertinus quidam prædiues aiebat sibi facilem fuisse uiam ad diuitias posteaquam pœnituerat ipsum bonæ mentis. Sed hanc illiberalem uocem Demetrius grauitè castigauit, apud Senecam, per Ironiam ostendens comodissimam ad parandas opes uiam, si quæ impudentissime aduletur.
- 11 *Adulatio utilis* Crispus Passienus dicebat adulationi non esse claudendum ostium, sed aperiendum, uerum ut solet amicæ, quæ si impulit, grata est, gratior si effregit. Sensit non probandos eos qui prorsus non ferunt ullam adulationem, quam ut affectare turpe est, ita ingerentem se non oportet omnino repellere. Prodest enim in hoc ut homo perspiciat qualis esse debeat.
- 12 *Adulatio tecta* Plancus aiebat, non esse occulto aut dissimulate blandiendum, quod perireret procacia si lateat. Fortasse pro procacia, quod erat scriptum, legendum est, procatio: ut sit sensus, Adulator ut procus captat gratiam: procus autem si tam tecte ambiat, ut puella non sentiat, perdit operam.
- 13 *Salse* Latro Portius cuius ingenium supra modum miratur Seneca, fuit enim illi condiscipulus, quum Maxillus rhetor exilitatem orationis suæ imputaret controuersiam, diceretque, necesse est me per spinosum locum ambulatè suspensos habere pedes: non me hercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed habent, Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ.
- 14 *Coacta* Asinius Pollio dicebat in causa uerecunda nunquam tentari debere improbam quæstionem. Notauit rhetores, qui in declamando mouerent quæstiones nihil ad causam facientes.
- 15 *Affectatio* Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionem illius uiciabat quod nihil diceret absque schemate, cui quum Pacatus rhetor Massiliæ mane, siue ad mare, occurrisset, Poteram, inquit, dicere aue Osce. Schematum affectatorem salutauit schemate, quum nusquam minus locus sit schemati, quam in quotidiana uulgarique salutatione. Per Ironiam itaque usus est occupatione, ut diceret, quod non dicebat, quum sine tropo dicere posset, aue Osce.
- 16 *Furta sententiarum* Seuerus Cassius, qui alienas sententias paucis immutatis uocibus usurparent pro suis, dicere solet eos esse similes furibus qui poculis alienis mutant ansas ne possent agnosci.
- 17 *Clementia* Demonax dicebat nequaquam hominibus irascendum esse si delinquerent, sed corrigenda uicia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur egrotis, sed morbo medentur. Nam hominis est peccare, dei uero aut hominis deo proximi, emendare peccata.
- 18 *Superstitio* Accusatus quod nunquam sacrificasset Mineturæ, Nunquam, inquit, existimaui illi meis uictimis opus esse: notans ineptam uulgi superstitionem, qui putabat deos hostiarum nidore delectari.

Idem

Idem Phaurini dictionem ut nimium compositam ac mulieri congruentiorem quam philosopho solet dictionibus incessere. Id indigne ferens Phaurinus adiit cynicum percontans quis esset ille à quo derideretur: homo, inquit, cuius auribus difficile est imponere. Philosophum ut uestis neglectior, ita & oratio decet in affectata.

19

Oratio modulator

Rogatus à Sophista quopiam, quod uaticum attulisset ad philosophiam, admodum Cynice respondit ὀρχῆς, id est, testes, significans se nudum accessisse.

20

Cynice

Alteri percontanti, quam philosophiæ sectam potissimum amplecteretur. Quis, inquit, tibi indicauit me esse philosophum? Moxque uolenter secum ridens abiit. Interrogatus quid rideret, An non magnopere ridiculum inquit, si tu me ex barba iudicas philosophum, ipse barbam non habens?

21

Barba non facit philosophum

Adolescenti lasciuus cultus qui quaestionem Sophisticam proposuerat, nihil aliud respondit quam, περιώνη ὦ πᾶν. Vox anceps est ad conficientem quod colligit, & ad obscenum sensum. Quumque adolescens indignatus respondisset, at ego tibi uirum ostendam. Demonax admiranti similis, quid inquit, num etiam uirum habes?

22

Salse

Athleta quidam ab eo reprehensus quod uictor in Olympiis cultu molli floridoque uteretur, lapidem illi incussit in caput, ita ut sanguis ex uulnere proflueret, Id factum indigne ferentes qui aderant, hortati sunt ut adiret proconsulem. Nequaquam, inquit, o uiri ad proconsulem, sed ad medicum potius. Prius esse debet homini, ut malo accepto medeatur, quam ut regeratur in alterum.

23

Toleranter

Proteo cuidam obijcanti quod morderet omnes nec tamen cynicum uideret, amice, inquit, non uiuis hominem.

24

Libere

Physico quodam multa de antipodibus differente, ostensis in puteo umbris, rogauit, num illos antipodas diceret. Ridens absurdam quaestionem. Quanquam nunc compertum est, esse ueros antipodas.

25

Fruola

Herodem sophistam immodice lugentem Pollucis obitum praematurum, quum uellet illi currus & equos uelut ascensuro iungere, atque etiam cenam apparare, adiit Demonax. En tibi, inquit, à Polluce literas. exhilarato Herodi & quid uellet Pollux sciscitanti, Incusat, inquit, te, quod cunctis ad ipsum uenire: significans Pollucem ad ipsum non rediturum, sed recte parati currum, si uellet sequi defunctum.

26

Luctus

Alium quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem, & in tenebris abditum adiit, certo promittens se filij umbram ab inferis reuocaturum, si tres ex hominum numero sibi nominare posset, qui nullius luxissent obitum. Quumque is cogitationem per omnes notos circumferens, ne unum quidem reperisset luctus expertem. Quid igitur, inquit, te ipsum discrucias homo, quasi nouum aliquid acciderit?

27

Luctus

Quum à quodam quaesisset aliquid, atque ille uerbis obsoletis ac priscis responderet, Ego, inquit, amice te nunc percontor, at tu perinde respondes, quasi regnaret Agamemnon.

28

Obsoleta

L Cui

- 29 *Superstitio* Cuidam dicenti, Eamus in Æsculapij templum o' Demonax, pro filij salute deprecaturi deum, Adcone, inquit, surdastru existimas deum, ut nos nisi in templo non sit auditorus.
- 30 *Arrogantia* Ad Agathoclem peripateticum arroganter iactantem, sese & solum & primum esse dialecticorum: si solus, inquit, es, qui primus esse potes: si primus, qui solus?
- 31 *Absurde* Quum apud Athenienses audisset prefatione solemnii a sacris submoueri barbaros, rogabat quamobrem id faceret, quum ea sacra tradidisset ipsis Eumolpus natione Thrax, nimirum Barbarus.
- 32 *Facete* Quum legatus nauigaturus in Asiam, nauem conscendisset, & a quodam interrogaretur, num metueret, ne naufragio eiectus a piscibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam a piscibus, qui tot pisces deuorarim?
- 33 *Nemo sui iudex* Quendam infeliciter declamantem admonuit, ut sese diligenter exerceret: quumque is respondisset, nuncque apud me non declamo, Nil igitur mirum, inquit, si dicis inepte, qui hactenus semper stulto auditore solitus sis uti.
- 34 *Ambiguus morsus* Quum Athenis quidam Romanus senator filium ad Demonactem adduxisset, eleganti forma, uestitu delicato, ac delicijs effoeminatum, diceretque salutem te o' Demonax filius meus: pulcher est, inquit, & te dignus, & matri non absimilis. utrumque poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri similem dixit mollem & euiratum delicijs.
- 35 *Diuinitio* Conspicatus augurem quendam in publico uaticinia sua uendentem, si potes, inquit, ea quae parcae statuerunt arte tua depellere, exiguam mercedem postulas, Sin quae fati decreta sunt omnino sunt euertura, quid tua prodest diuinitio? Bis miser esse cupit, qui mala quae uitari non possunt amat percipere.
- 36 *Pugna ludicra* Senex quidam Romanus bene robusto corpore, qui armatus sese ad palam exercuerat, rogauit Demonactem num magna uehementia uideretur depugnasse, Nimirum, inquit, aduersus hostem ligneum: innuens illum in uera pugna fore meticololum.
- 37 *Vestis* Cuidam qui purpura indutus sese insolentius ostentabat, in aurem dixit, Heus tu, hoc ante te gestabat ovis, & ovis erat: significans illum nihilo minus stupidum esse si gestaret purpuram.
- 38 *Fortitudo* Quum aliquando in balneis fugeret ingredi aquam feruentiorem, & alius illum appellaret meticololum, Quid, inquit, an hoc pro patria passurus essem? Sentiens temeritatis esse non fortitudinis, subire periculum, ni ob causam grauem & honestam fiat.
- 39 *Impie* Percotanti qualia putaret esse apud inferos: expecta, inquit, & simul atque illuc uenero, per literas tibi significabo omnia: impie sentiens, nullos esse inferos. Nec enim credebat animarum immortalitatem.
- 40 *salse* Admeto poetae insulso iactanti epigramma monostichon, quod testamento mandasset suae addendum statuae: carmen erat,
Corpus humo tegitur, Admetus ad astra uolauit: respondit adeo sibi placere

placere carmen, ut magno emptum cuperet, si iam nunc esset ascriptum.
Tecte optans illi mortem, qui uita erat indignus.

Demonacti seni crura intumuerant, id uidens quidā, quid isthuc, inquit, 42
mali est Demonax? Tum ille, Charon, inquit, me momordit. Pro cane di- *Senectus*
xit Charontem, inuocens senectutem morti uicinam.

Ad Lacedæmonium flagris sauientem in seruum, desine, inquit te seruo 43
tuo simile ostēdere. Seruus enī est, qui suis cupiditatib. imperare nō potest. *Ira*

Cynico cuidam arroganter iactanti, pallium, peram & baculum, ac sub- 44
inde uociferāti, se Antisthenis Cratetis ac Diogenis sectatorem esse: impu- *Arrogantia*
denter, inquit, mentiris, quum sis hyperidæ discipulus. Allusit ad uocē ὑπε-
ριδῆν quod est per arrogantiā despiciere. Est autē & rhetoris nomē Hyperides.

Proconsul cynicum quendā à quo publice fuerat proficissus ob unguen- 45
ta ac molliciem, ad supplicium abripi iussit. Huic deprecator aderat Demo- *Mollicies*
nax dicens ignoscendum cynico, si quid dixisset mordacius, id esse sectæ ui-
cium non hominis. At quum proconsul non negaret ueniam, sed si quid si-
mile denuo cōmitteret, rogaret, quas pœnas esset daturus: profecto, inquit
Demonax, tum hominem totum inungi, ac forcipe uelli iubebis, plusquam
cynice momordit, qui cynicæ mordacitatis agebat patronum.

Alteri cui imperator ingentē exercitū cōmiserat, sciscitāti, quomodo pos- 46
set delegatam prouinciā q̄ optime gerere, si inquit, ira uacaris, & quam *Graviter*
minimū loquens plurima audieris. ira ad omnem functionē inutilis est, &
prouerbio quoq; princeps iubetur, & æqua & iniqua audire.

Rogatus an philosophus etiam placentis uesceretur: Quid inquit, num 47
putas apes stultis tantum mellificare? Placentæ melle condiebantur, sacca- *Facete*
ri usu nondum reperto.

In Ruffinum claudum multo tempore familiarem peripateticis dixit, ni 48
hil esse turpius peripatetico claudo. Allusit huc, quod peripatetici dicuntur *Iocose*
ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.

Epieteto cynico suadenti ut uxore ducta daret operā liberis, Neq; enim 49
id indignum esse philosopho. Da mihi, inquit, igitur unam è filiabus tuis. *Monitor*
Notans illum inepte suadere alteri, quod ipse non faceret.

In Herminum peripateticum qui semper in ore habebat decem Aristo- 50
telis Categorias, ita iussit. Equidem arbitror Hermine te non indignum de- *Ambigue*
cem categorijs. Locus est ex ambiguo uocis. Categoriae Græcis uel prædica-
menta dicuntur uel accusationes.

Iurisperito dixit, leges prorsus uideri inutiles, ut quibus boni non egerēt, 51
mali nihilo fierent meliores. *Leges*

Morientem amici rogabant, quomodo uellet sepeliri. ne quid inquit, ista 52
res uos habeat sollicitos. Fœtor me sepeliet. *Sepultura*

Dicentibus indignum facinus si talis uiri corpus laceraretur à canibus. 53
Quid, inquit, incommodi si & mortuus alicui sim usui?

54 *Adulatio* Bion eos qui auscultarent adulatoribus dicebat esse similes amphoris, quæ auribus circumaguntur.

55 *Laudata uirtus* Pindarus cuidam commemoranti, quod ipsius laudes ubiq; prædicaret, ego, inquit, pro isto officio bonam repono gratiam, efficiens ut uera prædices. Vera uirtus nihil moratur hominum laudes. Eas qui prædicant plus debent ijs quos laudant quàm ipsis debent qui laudantur.

ALPHONSVS ARAGONVM REX

1 *Iuste* Eques quidam ingens patrimonium per luxum ac libidinem absorberat, atq; insuper magnam æris alieni uim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdã apud Alphonsum Aragoniæ regem, ne saltem quæ debebat corpore lucre cogere, Alphonsus respondit: si tantã pecuniã uel in sui regis obsequiũ, uel patriæ comodis, uel subleuandis propinquis impendisset, audirẽ. Nunc quoniã tãtas opes impendit corpori, par est, ut luat corpore.

2 *Eruditio* Cõmemorantibus quendã ex Hispaniæ regibus dixisse, nõ decere Principes uiros scire literas, exclamauit eam uocẽ bouis esse non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi, sed eę quę politice tradunt, aut ethice, quæq; recte ac secus gestorũ exempla cõmonstrant, id quod facit historia.

3 *Cantæ* Hunc quum adissent legati Matricienses, in quorũ agris tum agebat Alphõsus, cõsulẽtes utri iuberet ipsos gratificari, Nicolao ne Picinino, an Francisco Sphortiæ, respõdit ambos p amicis habẽdos, sed nihilo secius ab amobus tanq; ab inimicis cauendũ. Id tẽporis inter Nicolaũ & Franciscũ si multas intercedebat, ac rex nondum statuerat utrum uellet in societatem recipere, quum utrumq; ob dissidium non posset.

4 *Coniugium tranquillum* Idem dicere solet, ita demum matrimonium tranquille citraq; querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, uxor cæca: innuẽs opinor scemineum genus obnoxium esse Zelotypiæ, atq; hinc oriri rixas & querimonias: rursum maritis permolestam esse uxorũ garrulitatem: qua molestia cariturus sit, si fiat surdus: nec illa uexabitur adulteri suspitione, si careat oculis.

5 *Integræ* Aiebat si sibi contigisset nasci temporibus quibus Romana resp. florabat, se constructurum fuisse contra curiam templum Ioui Positorio, in quo priusquam uenirent in senatum patres conscripti, odium, amorem ac priuatos affectus omnes deponerent. Alludit ad prisorum morem, qui louem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nunc Philiũ, nunc Xenion appellãtes. At si tam multa possit Iupiter, illud in primis præstãdũ erat, ut in Synodis, in iudicijs, in senatibus in quibus de rep. cõsultat, nihil haberet momẽti affectus priuati. Nã hi sunt, qui frequẽter & ciuitates & regna bellis committunt, ac pessundãt deniq;

6 *Saltatio fœda* Quum forte mulierem quandã impudentius saltantem aspexisset, expeccate, inquit, mox Sibylla ædet oraculum. Sentiens saltationem insanias genus esse. Sibylla autem uates, non ædebat oracula nisi furore correpta. Mihi quoq; sæpenumero qui saltationem tumultuosam agitant, uisi sunt afflati furore quodam, præsertim sceminae.

Admonitus ne nimia lenitas exiret in contemptum, & ex contemptu 7
nasceretur pernicies: magis, inquit, cauendum, ne seueritas conciliet inuidiam, *Lenitas*
unde maius exitij periculum.

Quum eques quidam ab hostibus captus, & ab iisdem emissus carcere, 8
regem adisset, in solatiu calamitatis multa postulauit ab eo, & impetrauit, *Postulatoꝝ*
Quo digresso rex dixit ad familiares, dispera, inquit, ni metui, ne uxorem *improbis*
etiam meam deposceret eques meus.

Familiares illi rusticum quendam uelut ignauiae exemplum ostenderunt, 9
qui porrectus humi uescebatur uis. Hic rex, utinam mihi sic per ociu come, *Ocium dulce*
dere datum esset a superis. Simile quiddam narratur de Ptolemaeo rege:
quum antea se iactaret reperisse immortalitate, tandem podagra discrucia
tus, conspiciebat Aegyptios aliquot plebeios sic temere apud flumē discum
bentes: utinam, inquit, saltem ex istis unus essem.

Equiti subinde aliquid a rege flagitanti, sed mox quod acceperat profun 10
denti: si pergam, inquit, tibi dare quae petis, citius me pauperem effecero *Profusio sum,*
quam te diuitem: nam qui tibi donat, nihil aliud quam aquam infert per
tuso dolio. *do caret*

Interrogatus quos e ciuibus haberet charissimos, qui magis, inquit, 11
pro me metuunt quam me. Scit illos esse ex animo amicos, qui Principem *Ciuum char-*
magis amant quam timent. *ritas,*

Aiebat olim inter Iouem, Neptunum & Plutonium omnium rerum par 12
titionem trifariam esse factam, & horum unumquemque sua sorte contentum *Ambitio pri-*
esse, nec occupare aliena: at inter homines, neminem sua portione contentum *cipum*
esse, nec ullam partitionem esse stabilem, sed omnes *πλεονεκτην.*

Percontantibus utri rei plus debere se fateretur, libris an armis: ex libris, 13
inquit, & arma & armoru iura didici: hac uoce profitens se libris debere oia. *Eruditio*

Magnopere laudare solet dictum nescio cuius, hostibus fugientibus pon 41
tem argenteum extruendum esse: siue quod existimaret multo optabilius *Clementer*
esse, hostes in fugam uertere, quam occidere: siue quod putaret hostes pecu
nia sollicitandos, ut ab acie discederent.

Dicebat sibi uideri eos maxime insanire, qui uxorem fugitiuam perqui 15
rerent. Significans magnae felicitatis esse ab improba muliere liberari. *Facete*

Improbo cuidam ac uecordi, iactanti reperisse se uirum sapientem, & qui 16
fieri potuit, inquit, ut sapientem dignosceret stultus? *Grauiter*

Cum cenati senex quidam importunus & garrulus sine fine obstrepe 17
ret, exclamasse fertur & dixisse, Asinorum conditionem esse potioem quam *Regu cura*
regum. Nam illis dum pascuntur dominos parcere, regibus neminem.

Demetrius graui calamitate affectus, dixit referente Seneca, Hoc unu diu 18
immortales queri possum, quod non antehac mihi uoluntatem uestram *Fortiter*
notam fecistis. Prior enim ad ista uenissem, ad quae nunc uocatus assum. Ma
luissem offerre quam tradere.

INDEX PERSONARVM

A ctius poeta 298	antianira 391	atilius 371	catilina 284
adrianus Caesar 262	antigenides 298	atilius regulus 284	cato senior 234.387.394
adrianus sophista 366	antigonus rex Macedonum 154.376.386	aufidius Modestus 375	cato Uticensis 240 (395)
elianus sophista 386	antigonus secundus 205	augustus 158.275	catulus 276
egyptij 196	antiochus 25.209	aul. F. Iulius 284	catulus Luctatius 246
eschines 102.362	antiochus Ephorus 25	aurelianus 271	cephalus 387
eschylus 298	antiochus tertius 207	B ias Lacedæm. 30	ceselius 285
eser orator 277	antiochus quartus ibidē	bias Prienæ. 324	cesetius 387
africanus censor 291	antiochus sophista 366	bibulus 286	chabrias 219
agasticles 1	antipater 367.379	bion Borysthenites 340	charillus siue charilaus 27.60
agatharchus pictor 311	antipho 358	bithys parasitus 308	chilo Lacon 84
agathocles 202	antoninus Geta 266	bizantius quidam 281	chiomata Ortiagontis uxor 318
agesilaus 2.7	antonius Heliogab. 267	bonofas 272	chirofophus Dionysij adulator 306
agesilaus Ephorus 22	antonius Pius 264	bos 370	chrysippus 275.356
agesipolis Cleombroti 19	antonius M. antonius 243	brasidas 30	cinefias 309
agesipolis Pausan. 19.39	antisthenes 324.394	m. brutus 251	claudius Caesar 255
agesistrata 85	antonius Caracallus 266	brutus iunior 274	cleantes Assius 355
agis primus 19	antonij familiaris quidam 300	buris 68	clearchus 39
agis secundus 21	appius 285.391	C æcilius Met. 245	cleobro. Pausaniae ibidē
agis ultimus 22	appius Claudius 394	cafellius 272	cleome es Anaxadride ibid m
agis Argiuius adul. 302	appius maior 301	c. Caligula 253.353	cleomenes alter 41
alcamenes Telecri filius	apelles 310.389	c. Cassius 275	cleon 299
alcander 47 (23)	aratus 312	c. Domitius 232	clisophus Athe. adul. 307
alcibiades 216.386	arcadion adulator 306	c. Fabritius 226.290	cn. Piso 382
alexander magnus 146 295.370.390.	arcesilaus 71.309.339	c. Figulus 284	cn. Lentulus 382
alexander Seuerus 267	arcepiades 379	c. Fimbria ibidem	commodus Aelius Verus 264
alexander sophista 366	archelaus 27.205	c. Furius Cresinus 285	constantinus Chlorus 378
alexis 297	archidamidas 27	c. Grachus 289	collatinus 282
alexinus sophista 313	archidamus Zeuxidami ibidem	c. Iulius Caesar 169.394	corydus parasitus 308
alfonsus rex Arrag. 400	archidamus alter 28	c. Iulius 275	cornelia Grachorū 319
amasis egypti rex 296	archileonis 79	c. Lælius 292	cornificius 393
anacharsis Scythæ 330	architas Tarentinus 373	c. Ma. us 245	cotys Thraciæ rex 156
anaxagoras Clazomenius 333	architus 25	c. Memmius 292	crantor Solensis 339
anaxandridas Leontis 23	aristarchus Theodectæ pater 373	c. Plantius cos. 282	crates Thebanus 346
anaxarchus 358.307	aristides iustus 713	c. Popilius 246	crispus Passienus 396
anaxarchus Abderites philosophus 299	aristippus 102	c. Publilius 291	cræsus Lydorū rex 236
anaxilas 24	aristo Chius 26.314.375	c. Seuerus 286	ctesibius 369
anaximenes 295	aristophontes 387	c. Sulpitius 286	cuculus 319
androclidas Lacon 24	aristoteles Stagiritis 345	c. Valerius 285	curius 267
anicula quedam 317	artoxerxes 194	callicratidas 37	curtius eques Ro. 146
annia 371	artoxerxes alter 195	callipides 13	cyllicon 394
anitus 295	asinus Pollio 396	callistion 315	cynisca 11
annibal 228	astycratidas 29	caluinus Glaucia 275	cyperiorū mulieres 317
anniceris 392	atheas Scythæ 197	canna 318	cyrus maior 191.384
antagoras poeta 157	atheniensis quidā 279	canus tibicen 375	cyrus iunior 194.390
antalcidas 24	athenodorus 159	carbo 287	Daminy
		carneades 71.342	
		castus 249	
		castus Seuerus 276.369	
		9 5. 99	

INDEX

D Amindas	33	euripides	297.369	iphicrates	218	lucullus	246
damis	30	F Abius	293	intaphernis uxor	318	lycurgus	45.381
damatria	80	fabius Max.	227	ischomachus mimus	301	lycurgus orator	295
damonidas	32	calpurnius	226	isæus	362	lysander	52.299
darius	192.295	fabricius	287	ismenias	374.393	lysimachus	206
demades orator	249	faunius	362	isocrates	381.382.393	M æander	41
demaratus	31	fauorinus phis	273	iulius Prusus	289	mancia	298
demetrius	401.396	faustus Syllæ filius	273	iulius Maximus	378	manius curtius	226.275
demetrius Antigoni filius	204	firmicus	272	iulia Augusti filia	166	manlius	284
demetrius Cynicus	389	flavius Vespasianus	378	iulianus	378.284	manlius Torquatus ibid.	
demetrius Pharius	312	famina anus	319	iunius Bassus	272.275	m. Antonius	248
demetrius Pbal.	220.345	frontinus	373	L Aberius	300	m. Attilius	283
demochares	393	G Alba orator	278	labotus	42	m. Bibulus	286
democritus Milesius	357	galba	395	lacedæmonij	1. 71	m. Brutus	251
demonax Cynicus	393	galienus	270	lacedæmonia prisca insti- tuta	71	m. Castritius	284
	395.396	gallus	290	lacon quidam	70. 576	m. Crassus	250
demonides	71	gelo Syracusanus	167	laconu' ἀνώνυμæ apoph- theg.	61	m. Cicero m. Tullij pater	290
demostr. orator	188.380	geradas Spartanus	50	lacenaru' apophth.	79	m. Cincius	293
demostr. Mitylæneus	371	glaucias	290	lacydes arcesilai familia	71	m. Drusus	284
dercillidas	31	gnathena meretrix	314.	ris	71	m. Lepidus	293
diocletianus	271	gorgo	79 (386)	lacydes	71.342	m. Liuius	287
diogenes	112. 376.377. 388.386	gorgo Leonidæ uxor	49	lais Corinthia	315	c. Marius	245
dion	203	gorgias Leontinus sophi- sta	299.313.364.392.393	lamachus	218	m. Pomponius Marcellus	369
dionysiodorus tibicē	359	granius prætor	285	lamia meretrix	317	m. Scipio Maluginē	276
dionysius soph.	363.199	gyrtias	80	lampis	373	m. Seruilius	290
dionysius iunior	292	H Anno	286	laphyropolæ	5	m. Tullius Cicero	180
diphilus	383	hegesippus Cro- belus	209	larissei	10	m. Otacilius	374
dolobellæ seruus	300	Helius Mancia	383	leo Byzantius	298.361	marius tyrannus	270
domitianus	261	Heraclides sophista	367. 387	leon Euricratidis	43	martia Catonis filia mi- nor	378
domitius Asfer	277	heraclitus Ephe.	357.387	leonidas Anaxand. ibid.		nor	378
duellius	370	herennius Pontius	286	leonides	146. 306	martius Coriolanus	283
E merepes Ephorus	32	hermogenes	366	leontion	316	maximinus	269
empedocles	275. 356	herodes sophista	365	leontychidas primus	42	medicus quidam	314
epenetus	32	herondas	34	leptines	392 (48)	medius parasitus	398
epaminondas	221	hieron	198	leonthychidas alter	42	megabates	5
epicharmus	198	hipparchia Metroclis so- ror	349	lesbonax Mitylen.	388	megabizes	297
epictetus	349	hippocratidas	37	libo	290	melanthius	393
epicurus Atheniēsis	369	hippodamus ibidem		licinius Varus	277	melanthus	299
equiso quidam	280	hippodromus sophi.	368	p. Licinius	233	melanthus parasitus	306
eteocles	67	hippomachus alypt.	294	liuius Salinator	291	memnon dux	196
euboidas	33	horatius	282	lochadus Polycidæ	45	menander	297
euclides	314	hortensius orator	287	longus Sulpitius	272	menecrates medicus	297
eudamidas Archidami	33	I Ason Thebalus	299	l. Cæcilius	300	menedemus	314
epidemonicus	151	idathysus Scythariū rex	197	l. Crassus	288	menedemus Eretrien.	335
eumenes	207	ion sophista	362	l. Galba scurra	278	messala	395
eurycratidas Anaxandri- dæ	34			l. Philippus	288	metrocles	349
				l. Portius	288	milites in Casarem	299
				lucretia	282	milo Crotoniates	313.390 myros

I N D E X

myronides	215	philiscus	368	p.natione Syrus	273	ficulus quidam	279
myson	333	philoxenus	297.309.389	pylades histrio Aug.	301	sigismundus rex	384
montanus	395	354		pyrrho Eliensis	359	simon Athenien.	334
N Amartes	215	philox. pternocopis	308	pyrrhus rex	207	simonides	295.297.389
nealces	312	philotimus	313	pythagoras	356.379	socrates	8.313.376.389
nero quidam	275	phœnicides	306	385.395		390	
nero imperator	300	phocion Athen.	177.360	pytheas	371.219	soebidas	59
nerua cocceius	261.377	phocionis uxor	317	pythius	390	solon salaminus	322
nestor	280	phryne	516.385	pytho rhetor Byzantius	298	somniator quidam	282
nicander	55	phurnius	394	T .Quintius	232	sophocles	385
nicetes	362	pisistratus	220	q.Catulus	377	spartanus quidam	71
nicesias	307	pittacus Mitileneus	325	q.Fabius	283	spartacus	293
nico meretrix	315	pindarus	400	q.Fabius Minutius	287	spartis	68
nicostratus dux	220	piso	292	q.Flavius	285	spherus	355
nicesias	307	plancus	300.395	q.Opimius	291	spurina aruspex	293
O Ctavius Caesar		plinius maior	372	q.Scauola Publij filius	291	spurius Caruilius	275
Augustus	158	plato	336.387.385	291		stilpon Megaren.	335
olympias Alexandri ma		plistarchus Leonidæ	58	quirinus sophista	368	strathias	375
ter	318.387	plistonax pausanie ibidē		Emnius Palemon	369	strato Physicus	360
onomademus chius	294	plotinus philosophus	385	rhodius quidā	280.392	strato	303
orbilius grāmaticus	278	polemon	363	romulus	282	stratonicus citharced.	302
orontes	196	polycletus statuarius	311	rutilius	286	stratocles Athenien.	299
orsines satrapas	391	pollio	164.380.387	S Aluius Iulianus	375	sybarita quispiam	279
oscius rhetor	396	poltyx rex	196	Saturhinus	271	sylla	247.280
otio Syluius	259.377	polycratidas	59	scaurus	292	synorix Galata	318
P Accuius	391	polydorus Alcamenis	58	scæuola	291	T Acitus	172
pædaretus	57	pompeius	293	scilurus Scythia	197	tarentini mili.	272
pantaleon	309	pompeius Magnus	173	scipio Aemilianus	384	tarquinius superbus	282
panthoidas	55	pōponius Atticus	173	scipio maior	230.377	teftamenes	36
passienus Paulus	372	c.Popilius	246	276		telecrus	59
papinianus	374	poppea	318	scipio minor	242.276	teleutia	82
papyrius Cursor	281	portia minor	370	scipio Nafica	289	teres	196
parysatis cyri mater	196	portius Latro	396	scopas Thessalus	311	tescha Dionysij soror	201
paulus amylius	233	porfena	282	scopelianus	363.385	teffalus quidam	280
pausanias cappadox	367	porus rex	150	secundus sophista	364	testis quidam	279
pausanias Cleombroti	55	praxaspes	307	seleucus	373	testius pinarius	290
pausanias alter	56	probus	271	semiramis regina	192	teutonum orator	395
paufimachus	309	proclus	367	seneca	300	thais	315
paufon pictor	374	prodicus	314	serbidius scæuola	374	thacus rex	16
pelopidas	225	prometheus	370	sergius Galba	377.385	thales Milesius	321.382
pericles	215.395	protagoras abderita	362	seruilius Geminus	174	thasij	7
perse	395	protogenes	311	274		theano	84
persius	313	psammenitus Aegyptio		sertorius	251	thearidas	35
pesenninus Niger	265	rum rex	296	seuerus imp.	265.307	themistean uates	55
philager	366	ptolemaeus lagi fil.	204	sextus Nero	253	themistocles	210.392
philemon	273	publius	273	sextus Titius	290	theocritus Chius	306
philippus Macedo	140	p.Bessus	275	silenus senex	289	theodorus	379
384.282.312.387		p.Clodius	274	silus	292	theodosius iunior	378
philip. orator	272.275	p.Licinius	233			theonis meretrix	316
philippid. poeta	299.313	p.Rutilius	384			theod. Atheos	299.362

M theodo

I N D E X

theodotus 276
 theopompus 35
 theophrastus 317
 theophrast. Eresius 345
 theramenes 299
 therycion 36
 thrafea 372
 thrafsybulus 299
 thucydides Athen. 295
 tiberius Caesar 252.394
 tiberius Gracchus 286
 timon Athenien. 217.313
 timon Niceus 359
 timotheus dix 219

tissaphernes 4
 titius quidam 300
 t. Labienus 287
 titus pater 290
 t. Quintius 232
 t. Vespasianus 378
 trachalus 276
 traianus 262.376.378
 turbo Adriani praefectus 312
 turonius 165
 tynnichus 66
 Valerianus 378
 ualcria 371

ualerius publicola 287
 uargula 275
 uarro Pauli collega 287
 uatimius 183.275.374
 uectius ualens 273
 uefpasianus pater 259
 uefpasianus filius 261
 ueffa Terentius 300
 ueturia 285
 uibius Crispus 314
 uirginius 372
 uolumnius 285
 uopiscus 274
 uotacillus pitholaus 274

X Antippe 379
 xenanetus 219
 xenocrates chalcedonen. 338
 xenophanes Lagi 204
 xenophon 359
 xerxes 193.375
Z Eno Citticens 350
 zeno Elcatus 358
 zenobia 271
 xenophantus 154
 zeuxidamus 55
 zeuxis 311
 zoilus 386

I N D E X S E N T E N T I A R V M

A B altero petatum
 alteri datum 205
 ab ambiguo 301
 ab imitatione persone 292
 ab impossibili 293
 ab inexpectato 185.277
 278.292.301.392.314
 315.317
 abfinitia 214
 abfinitia ducis 236
 absurda 395
 absurde 398
 ἀσάπτα 332
 accurate potius quam se
 pe 380
 a carmine Homeri 308
 acerbe 186.189.196
 a crassis minus periculi 170
 acriter 532
 actio totum 190
 acute 387
 adde pusillum pusillo 353
 admonitio ciuili 350
 351
 admonitio commoda 361
 admonitio facilis 322
 admonitio grata 143
 admonitio libera 145
 admonitio retorta 368
 admonitio sera 239
 ad speculum 351

adulans libertas 286.306
 adulanter 307 (394
 adulatio 132.151.154
 524. 326. 348. 370
 390.396.400
 adulatio repulsa 166
 adulatio tecta 396
 adulatio utilis 396
 adulator impius 307
 adulterium 50. 127.146
 281.326
 adulterium in regis filio
 ἀδωύατα 85 (199
 emulatio 342
 aenigmata 321
 equalitas 43.46.212
 287
 equitas 214
 estimatio prepostera 117
 affabilitas 195.262.287
 affectata oratio 338
 affectatio 317.396
 affectus cohibiti 89
 affectus priuati 211
 agamēnone maior 224
 agere satagere 277
 agri modus 226
 agricultura militaris 198
 albus asinus 272
 alexāder Herculem con-
 tempfit 150
 aliena curare 216
 aliena dulciora 129

aliena à causa 277
 alius alio praestat 302
 a medacio manifesto 278
 amanter 296
 amari sine contemptu 87
 amator blandus 317
 ambigue 127. 133. 257
 399
 ambiguus morsus 398
 ambitio 145.169.242
 258
 ambitio insatiabilis 153
 ambitio notata 31.122
 ambitio principum 401
 amice 11.285
 amici 242
 amici exploratio 55
 amico fido nihil precio-
 sius 192
 amicus 150. 344
 amicus rara res 345
 amicus cōsolator 87. 138
 amicus deligendus 109
 amicus in aduersis 346
 amicus insignis 332
 amicus uerus & synce-
 rus 85. 90. 93
 amicorum cōmunia 369
 amicorum fides 201
 amicis fidendum 137
 amicitia 180. 322. 339
 amicitia fiducia 293 (88
 amicitia iūcta inimicitia

amicitiæ regum 207.325
 amor 238.329
 amor animi 72
 amor castus 99
 amor gloriæ 170.282
 amor insanus 196
 amor mercedis 295
 amor ob malum 217
 amor patriæ 175
 amor turpis 126
 amor uerus 358
 amoris remedia 364
 anathemata 131. 208
 anima immortalis 108
 animose 5.10. 14. 17. 20
 38. 39. 44. 45. 53. 64
 80. 81. 152. 154. 172
 174. 194. 216. 225. 233
 241. 246. 247. 248
 271. 283. 285. 317. 318
 333. 339. 346. 372. 375
 animus aegrotus 361
 animus impterritus 170
 animus incorruptus 179
 animus inexpugnab. 226
 animus metu liber 110
 animus praesens 230
 animus uere regius 150
 animi cultus 95. 98. 131
 322
 animi luxus 343
 animi uera bona 111. 262
 313. 326

a nomine

SENTENTIA RVM

à nomine 303.304.314	auare 360	benigne 225.267.309	caute 400
ante mortē nemo beatus	auarus 341	benignitas 114.123.260	cautio 219
antuerpia 304 (323)	auaritia 126.187	312.344.369	cautio aduersus omnia
applausus 302	auaritia delusa 193	benignitas in hostes 209	218
apta 277	auaritia in principe 256	benigni. in quosuis 343	cautio sui 86
apte retortum 203	auaritia non pecuniæ tan	bibacitas 61.107	cautio tuta 313
aquila in nubibus 208	tum est 110	bibit & fugit 305	celeritas conficiendi 170
arcana nulli cōmittenda	audacia 40.170	bibulus censor 187	celeritas inepta 310
ardelio 279 (322)	audacia ex periculo 171	blandiloquium 31.127	censor bibulus 187
argute 3.9.13.19.20.23	audacia periculosa 28	bona animi 111.262.313	cephisus 25
25.26.33.34.35.39.40	audacter 581	326	certamen argentarium
44.50.51.55.56.59.61	augustarum cultus 269	bona fortunæ 137	315
62.63.65.66.68.70.82	aurum in templis 267	bona fama 318	certamē uere regiū 149
89.103.108.136.182	aurum index 84	bona præcipua 152.395	certare cum rege 305
245.308.321.328.334	aurum spretum 226	boni similes dijs 126	chara 267
355.364.367.373.395	auri amor 127	bonis uti, malis abuti 142	chori tres 73
argute infeliciter 334	auri contemptus 287	honorū paucitas 281.329	cibus 364
argutia muliebris 349	auro bene uti 200	bonum nactus ne mutes	cicer pro cicerone 180
argutiæ friuolæ 119.127	auro nihil inexpug. 142	140	citharædus malus 302
argutiæ sophisticæ 337	auro pugnare 282	breuiloquentia 338.349	303.305
arma indiga uiri 223	aut uincere. aut mori 251	363	cito nata non durant 318
arma nesciunt leges 172	autoritas 160.214.216	breuiloquentia sententio	ciuium charitas 401
arma non audiunt leges	241.265	sa 129.177	ciuilis ultio 253
246	autoritas personæ 292	breuiter 29	ciuilitas 169
armata timiditas 211	auxilia mutua 370	breuis potestas 270.274	ciuilitas prudens 220
armata uirtus 329	B Alneū sordidū 303	C æca percont. 344	ciuiliter 33.149.151.163
armata preces 176	Βάναυροι magi	casar innocēs 261	203.216.220.241.245
armati dij 76	stratus 355	casaris affabilitas ibidem	362.381.389
arrogantia 28.398.399	barba non facit philoso	calceus quā torque. 234	ciuitas lupanar 304
arrogantia felix 284	phum 397	callide 4.12.17.59.76	clamosus orator 180
ars alit ubiq; 256	barbæ inutiles 147	190.246.249.295.317	clamosi 380
ars conuiuij 233	barbati medici 201	calumnia 35	claudus 82
ars gubernandi 90	barbarice 293	callūnia ex calumnia 343	claudi salaces 391
ars imitatrix 311	barbaries 302.333	caluitium accersitū 166	claudicatio honesta 275
ars imbellis 208	belle retortū 41.177.203	candide 108.109.153	clemens uictor 232
ars inhonesta 123	bellum cum graculis 182	candor 57	clementer 11.19.32.141
ars inutilis 27.31.34.41	bellum iniustum 157	canicies 61	157.158.160.162.167
artis exercitatio 310 (68)	belli disciplina 70	canini mores 124	184.194.231.251.255
arte retortum 300	belli incerta 29	canis conuitium 120	264.268.271.282
artes 151 (392)	belli studium 196	canis Diogenes 129	324.378.401
artes inutiles 27.46.112	benedicendi studium 182	cātharis 122. apoph. 74	clementia 262.396
artes regiæ 198.390	bene facta. p. liberis 224	capere fugiendo 359	clementia simulata 182
artes rege indignæ 145	benevolentia 142	captatio 343	clodicare 275
asini umbra 380	benevolentia conciliat ami	carpendi morbus 351	clypeus gladius 293
assensio simulata 185	cos 378	carptores alienæ famæ	coacta 396
assuescere malis 337	benevolentia ultronea 95	198	cælibatus damnatus 49
assuescendū optimis 280	beneficium meritum 133	caste 155.192.198.382	cognatio uirtutis 330
assuetudo mittigat 97	benevolentia obliuio 343	castigatio 71	coitus moderatus 50
athletæ insani 331	benevolentia uirtute pa	catonis testimoniū 242	colossi fragmenta 367
attentio 351.354	randa 145	causatio 171	coma 51

M 2 comitas

I N D E X

<i>comitas in uenatu</i>	194	<i>conuitium retortum</i>	223	<i>delitiæ indignæ principe</i>	229
<i>comitas in principe</i>	378	290. 361		152	<i>domini præsentia</i>
<i>comiter</i>	60.96.109.194	<i>conuitia anicularum</i>	363	<i>delitiæ uersæ in amarorẽ</i>	280
<i>comœdiæ libertas</i>	100	<i>conuitia contempta</i>	227	257	<i>dos regnum</i>
<i>cõmiseratio in malis</i>	314	<i>conuuiator utilis</i>	141	<i>delitiæ spretæ</i>	264
<i>cõmoda interp.</i>	147.160	<i>conuuiua ultroncus</i>	315	129	<i>duabus sedere sellis</i>
<i>commode dicere</i>	338	<i>conuuiua pudica</i>	251	<i>delitiarũ cõtemptus</i>	266
<i>communitas</i>	47.73.75	<i>corpus hois umbra</i>	385	175	<i>dux bonus</i>
<i>compilare uenire</i>	290	<i>correct. 341.353.355.374</i>		304	57.218
<i>concessis abuti</i>	113	<i>correctum in peius</i>	290	<i>deprauatum</i>	219.226
<i>concordia</i>	298.326.363	<i>corruptela</i>	269	276	<i>dux aliorũ seruator</i>
<i>concordia fratrum</i>	197	<i>corruptela munerũ</i>	178	176	225
<i>confessio per ironiã</i>	277	210		<i>desperatio</i>	244
<i>coniugium</i>	325.329.340	<i>crassa iudicia</i>	393	257	<i>dux et idem miles</i>
<i>cõiugiũ tranquillũ</i>	440	<i>crassa ueritas</i>	280	<i>destitutus undiq;</i>	174
<i>coniugij molestiæ</i>	391	<i>crimẽ retortum</i>	210.288	88	<i>dux usu rerũ callidus</i>
<i>coniugium par</i>	324	<i>crimen testum</i>	187	<i>deus imitandus</i>	235
<i>coniunctæ uires</i>	212	<i>crudelitas</i>	161.253	<i>deus omniscius</i>	219
<i>conscientiæ puritas</i>	84	<i>crudeliter</i>	253.254.256	<i>deus insepultus</i>	287
<i>consiliarius</i>	279	284.378		387	<i>duces præcipua uictoriæ</i>
<i>consilium in bellis</i>	76	<i>culcitra oberati</i>	163	241	<i>spes</i>
<i>cõsilium multorum</i>	264	<i>cultus</i>	167	<i>dei arcana consilia</i>	224
<i>consilium optimum</i>	237	<i>cultus animi</i>	95.98.131	<i>deo debetur gratia</i>	369
<i>cõsilium præcipitatu</i>	178	<i>cultus augustarum</i>	269	298	<i>E</i> Brietas
<i>consilium præsens</i>	160	<i>cultus diuorum</i>	360	272	324
<i>consilium prudens</i>	209	<i>cum dijs</i>	305	<i>dextre</i>	<i>E</i> ebriet. loquax
<i>consilium tutum</i>	232	<i>cura militis</i>	247	<i>dexteritas Cæsaris</i>	255
<i>constãter</i>	7.22.267.378	<i>cura prepostera</i>	114	261	<i>ebrietati cõdonatur</i>
<i>constantia</i>	379	<i>curare friuola</i>	239	76	200
<i>consul ridiculus</i>	240	<i>curatio morbo grau.</i>	245	<i>dij armati</i>	45.121
<i>consulatus breuis</i>	183	<i>curiositas</i>	92.253.281	<i>dij miseri</i>	115
<i>consulatus maiestas</i>	228	339.346		<i>dij, uis et suasio</i>	90
<i>consolator non calumnia</i>		<i>cynice</i>	335.397	212	<i>ẽ linea iudicare</i>
<i>tor</i>	188	D <i>E arte iudicet ar-</i>		<i>dialectica</i>	311
<i>contanter dare</i>	130	<i>tifex</i>	145.310	356.375	<i>eloquentia popularis</i>
<i>contatio</i>	227	<i>debere et mentiri</i>	395	176	188
<i>contatio mala</i>	94	<i>decorum</i>	40.57.301.302	<i>diffidentia</i>	219
<i>continenter</i>	6.7.23.27	<i>decorũ personæ</i>	97.286	217.289	<i>eloquentia uictor nõ cau-</i>
<i>continentia</i>	148.332.350	<i>decorum ubiq;</i>	118	269	<i>sa</i>
370		<i>dediscere</i>	327	<i>dignitas</i>	186
<i>contumeliose</i>	276	<i>dediscere mala</i>	ibidem	<i>dignitas indust. pta</i>	295
<i>conueniẽ</i>	303	<i>deformis ingeniosus</i>	278	<i>dignitas uilescit in plu-</i>	208
<i>conuictus improbus</i>	131	<i>deformitas expbrata</i>	181	<i>res diffusa</i>	306
<i>conuictus arguit mores</i>		<i>degenerare</i>	336	167	<i>epitaphiũ quid</i>
<i>dominæ</i>	166	<i>degeneratio</i>	28.79.377	<i>diligentia morosa</i>	26.490.
<i>conuitium apertum</i>	183	<i>dẽgeneres</i>	220	310	<i>error correctus</i>
<i>conuitium mutatum in</i>		<i>delicatus reus</i>	275	<i>discendi auiditas</i>	150 (36
<i>peius</i>	275	<i>delitiæ</i>	50.101.123.127	<i>disciplina ciuilis</i>	<i>error iuuenilis</i>
<i>conuitium in laudem re-</i>		132.192.195.327		12	<i>ibidem</i>
<i>tortum</i>	181	<i>delitiæ emolliunt</i>	192	<i>disciplina militaris</i>	228
				233	<i>error meritis cõdon.</i>
				377	228
				<i>disciplina puerorum</i>	<i>eruditio</i>
				73	344.400.400
				<i>dissimulanter</i>	<i>eruditio studio uenalis</i>
				58.277	349
				<i>dissimulatio</i>	<i>eruditio utilis</i>
				130.278	104.105
				<i>diues indoctus</i>	euota
				376.390	25 (10.6137
				<i>diuinatio</i>	<i>ex absurdo</i>
				86.293.312	278
				358.398	<i>exaggeratio</i>
				<i>diuinatio futurorum</i>	381
				175	<i>ex alijs exemplum</i>
				<i>diuinatio uana</i>	330
				395	338
				<i>diuitiæ</i>	<i>ex ambiguo</i>
				297.323.341	278.300.306
				<i>diuitiæ immodicæ</i>	309.315
				250	<i>exactio moderata</i>
				<i>diuitiarum contemptus</i>	255
				46.394	<i>exceptio iocosa</i>
				<i>diuitiarum usus</i>	279
				106	<i>excusatio</i>
				<i>diuorum cultus</i>	278
				360	<i>excusatum in peius</i>
				<i>docilitas</i>	277
				325.339.340	<i>exempla insignia</i>
				<i>doctrina sine morib.</i>	117
				134	<i>exempla sapientum</i>
				<i>doct. quib. paretur</i>	335
				344	<i>exemplum</i>
				<i>dolor dissimulatus</i>	819
				124	

SENTENTIARVM

exemplum ducis 9.152	fames condimentum 190	fiscus lien 377	G arruli 198
exemplū reciproci 387	204	foemina mascula 48	Garrulitas 205
ex eodem ore frigidum	fame uincere 172	foeminarum osor 128	336.351.352
et calidum 186	famulitiū superflūū 378	foemineus sexus ad omnia docilis 98	gaudiū temporariū 184
exercitatio 51.71.338	fastus 327	forma 327.341.344.352	generose 1.19.29.31.34.
exercitatio moderata 100	fatuis omnia licent 195	fortiter 8.14.16.22.28	36.63.64.65.83.231
exercitatio pro condimento 71	fauor arte captatus 197	29.30.35.41.44.45	234.325
exercitus prædæ aptus 229	fauor regum temporarius 196	51.57.64.65.66.67	genus 325
exilium excusatum 206	felicitas 247	68.80.81.82.83.190	genus pudendum 340
exilium optabile 305	felicitas intractabilis 339	242.247.250.258	gladiatorum immanitas 393
exilium utile et felix 125.211	felicitas timidos facit 157	287.296.299.333.339	gesticulatio 388
ex inuersione 308	felicitas uera 322.326	358.368.379.384.401	gestus 364
ex iisdem uerbis retortum 293	feliciter 11	fortitudo 398	gloria 222.245
ex linea iudicare 311	ferocia 338	fortitudo intēpestiua 147	gloria ducis 212
ex mutata litera 305	festina lente 167	fortitudo uera 239	gloria ex benefactis 357
exordium ab etate 185	festinatio 94	fortuna 299.346	gloria potior pecunia 222
experientia 33	festiuum 121	fortuna aduersa prudentes facit 192	gloria amor 170.282
exprobratio faceta 164	festiua negatio 166	fortuna inuidia 140	385
extemporale actio 380	festiue 260	fortuna uicissitudo 205	gloria stimulus 156.215
extra causam 214	festiuiter 154	forum 332	gloria studium 210
extorta liberalitas 166	festū semper sapienti 138	frater marito potior 318	gloria tecta 113.121
extorta uenia 162	fidenter 10	fratrum humanitas 207	gloria uita charior 149
exul in patriam pius 189.210	fides erga patriam 293	frenum receptum 131	glorioso 55
ex uerbis aliter exceptis 291	fides in milite 259	friiula 397	græcorum mores 290
ex uocum affinitate 302	fides amici 157	friiula questiones 364	gratitudo 87.143.330
F abule populi 216	fides in deditum 149	frugalitas 89.92.93.94	gratitudo principis 163
facere præstantius quam dicere 279	fides in duce 177	95.98.118.129.147	grauē damnari à probis 241
facetum 347	fides in hostem 227	167.221.226.234	grauiter 1.2.7.8.9.12.15
faceta exprobratio 164	fides hostium legatis seruata 286	242.243.314.327	14.22.23.25.43.44
faceta rapacitas 201	fides uxoria 251	384	60.62.81.163.191.228
facete 9.10.11.13.93.112	fiducia 146.194.210	frugalitas regia 204	231.266.321.323.326
125.130.133.156.227	fiducia artis 297.298	frugaliter 7.32.48	333.342.352.356.357
228.243.302.347.	fiducia etatis et orbita/tis 285	fucus 349	376.399.401
356.359.364.367.370	fiducia euentus 152.230	fucus utilis 200	H æredipeta 292
373.376.386.389.395	233	fusco nō credendum 144	harmonia uitæ 359
398.399.481	fiducia fallax 176	fucata 316	helepolis 204
facetum iudicium 141	fiducia meritorum 224	fuga excusata 188.206	herculem cōtempnit Alexander 150
factum 63.64	231	fugienda quæ in uita 114	hic est ille 117
facta dictis potiora 283	fiducia senectutis 285	fugiendo capere 359	hilaritas in conuiuio 355
factio uitata 241	fiducia sui 169.193.	fumi uenditor 269	hilaritas in festis 337
factiones et sodalitates 213	227.249	funeris cura 96	hilaritas in morte 99
fama quō paranda 90	fidus amicus 192	furacitas 129	hilaritas in re tristi. ibidem
	filij deorum qui 148	furandi ars 73	homerus 368
	filius improbus 237	furax 275	homeri laus 390
	filius patri similis 248	furax magistratus 291	m 3 homez
	filius solatiū mortis 264	furax magni 394	
	finis uitæ spectandus 224	furta sententiarum 396	

I N D E X

<i>homerorum carminum comparatio</i>	153	<i>imperium humanum</i>	386	<i>in nobis est ut bene au-</i>	<i>iocus ex nomine</i>	186.273
<i>homo</i>	359.372	<i>imperium in liberos</i>	215	<i>diamus</i>		276.288.308.356
<i>homo animal stultiss.</i>	112	<i>imperium nescit pietatis</i>		<i>innocentia</i>	<i>iocus ex similitudine uo-</i>	
<i>homo rarus inuentu</i>	121	<i>iura</i>	175	<i>innocentia illibata</i>	<i>cis</i>	184
<i>homines nō homines</i>	120	<i>imperitia</i>	345	<i>innocentia tuta</i>	<i>iocus ex specie corporis</i>	
<i>hoies pecudū similes</i>	116	<i>impic</i>	254.266.270.362	<i>in pusillum</i>		290
<i>honesti labores</i>	263		358	<i>insanie genera</i>	<i>iocus ex uocabulis</i>	143
<i>honor detractus</i>	362	<i>impietas</i>	135	<i>insania notæ</i>	<i>iocus in luscum</i>	158
<i>honor potior merce.</i>	283	<i>impietas felix</i>	261	<i>in senē</i>	<i>iocus in morbo</i>	143
<i>honor precio prior</i>	287	<i>impigre</i>	9	<i>insolēter</i>	<i>iocus in morbum pro-</i>	
<i>honus alit uirtutem</i>	237	<i>improbe</i>	23	<i>insolentia</i>	<i>prium</i>	364
<i>honus arti habitus</i>	204	<i>improba cura</i>	245	<i>institutio</i>	<i>iocus in morte</i>	138.261
	242.312	<i>improbitas</i>	284.366		<i>iocus in mortuum</i>	258
<i>honus eruditione debi-</i>		<i>impudentia</i>	254	<i>institutio liberorum</i>	<i>iocus ī principē retortus</i>	
<i>tus</i>	384	<i>impudicitia</i>	289	<i>institutio recta</i>	<i>iocus insanus</i>	155 (164
<i>honus negatus</i>	171	<i>impunitas</i>	235	<i>integre</i>	<i>iocus intempestiuus</i>	288
<i>honus nō semp iisdē</i>	236	<i>impunitas mala</i>	234			289.306
<i>honus pmeritus iuuat</i>	173	<i>incessus decorus</i>	183	<i>integritas</i>	<i>iocus obliquus</i>	184
<i>honus uirtutis</i>	235.326	<i>incorrupte</i>	15		<i>iocus salubris</i>	337
<i>hostis aut perdendus, aut</i>		<i>incorruptus animus</i>	179	<i>integritas damnata</i>	<i>iocus submorosus</i>	292
<i>demerendus</i>	286	<i>indecora</i>	327.336	<i>integritas militis</i>	<i>iouis filius</i>	318
<i>hostis populi</i>	254	<i>in deterius omnia</i>	319	<i>intempestiua</i>	<i>ira</i>	399
<i>hostis pudendus</i>	247	<i>indocilis</i>	341	<i>intendendum honesti stu-</i>	<i>ira breuis</i>	395
<i>humane</i>	264	<i>indoctus</i>	346	<i>dium</i>	<i>ira impotens</i>	285
<i>humanitas cicurat opti-</i>		<i>indoles</i>	377	<i>interpretatio commoda</i>	<i>ira sapientis</i>	358
<i>me</i>	228	<i>indoles agilis</i>	146		<i>iræ remedium</i>	159
<i>humanitas fratrum</i>	207	<i>indoles erecta</i>	91	<i>interpret. sinistra</i>	<i>iræ subducēda occas.</i>	197
<i>humanitas plus ualet q̄</i>		<i>indoles excelsa</i>	151.169	<i>in terrestri praelio appa-</i>	<i>iracundia</i>	366
<i>uis</i>	193		175 (249	<i>ret uirtus</i>	<i>irrisio</i>	187.276.288
<i>humaniter</i>	6.12.17.26.35	<i>indoles in puero mira</i>		<i>intrepide</i>	<i>irrisio contempta</i>	131
	45.153	<i>indoles malefica</i>	253	<i>inuidia</i>	<i>irrisio detorta</i>	293
<i>humaniter & grate</i>	231	<i>industria</i>	76.354.364	<i>inuidia eleuat</i>	<i>iudex attentus</i>	144
<i>hydropicus</i>	275		367.374.375.	<i>inuidia fortunæ</i>	<i>iudex incorruptus</i>	152
<i>hypocrisis</i>	123.148	<i>industria lucrosa</i>	285	<i>inuidia in alium deriuata</i>	<i>iudex non accusat</i>	243
I actantia elusa	228	<i>industrie</i>	41.265.269		<i>iudex seuerus</i>	144
<i>iactura felix</i>	350	<i>inexpectata</i>	209	<i>inuidia notata</i>	<i>iudicare de arte alien.</i>	310
<i>ignauī nō expectādi</i>	215	<i>infamia non deletur</i>	255		<i>iudiciū incorruptū.</i>	368
<i>ignauia</i>	231	<i>ingeniose</i>	108.295.395	<i>inuidia ob benefacta</i>	<i>iugulare mortuos</i>	336
<i>ignota loqui</i>	120	<i>ingenia erecta</i>	346	<i>inuidia quō uitetur</i>	<i>iuuenū est dialectica</i>	356
<i>ilio mala</i>	303	<i>ingenium</i>	387	<i>iocose</i>	<i>iuste</i>	2.4.12.14.19.20
<i>imitatio</i>	311.325.366.390	<i>ingenium uarium</i>	186			22.24.27.37.43.44
<i>imitatio mala</i>	301	<i>ingenue</i>	153.251.271.330	<i>iocus ab absurdo</i>		194.207.211.240.226
<i>immortalitas</i>	326.337	<i>Ingratitudo</i>	164.175	<i>iocus ab ambiguo</i>		291.329.384.400
	341		211.277		<i>iustitia</i>	235
<i>impar principatui</i>	265	<i>ingratitudo tolerata</i>	141	<i>iocus ab inexpectato</i>	<i>iustitia dirim. fines</i>	174
<i>imperare difficile</i>	271	<i>in humaniter</i>	218	<i>iocus ab ironia</i>	L abor	354 (229
<i>imperator castus</i>	230	<i>inimici utiles</i>	294	<i>iocus crudelis</i>	<i>lachrymæ seræ</i>	
<i>imperiose</i>	151	<i>initiari non est satis</i>	120	<i>iocus ē fabula</i>	<i>lamia meretrix</i>	205
<i>imperium breue</i>	270	<i>initium bellum</i>	302	<i>iocus ex addito</i>	<i>lamia regis</i>	<i>ibidem</i>
		<i>initijs obstandum</i>	357		<i>lagitio</i>	282
				<i>iocus ex deprauatione</i>	<i>laruas insectari</i>	386
						latinus

I N D E X

Latinus Græce	237	liberi degeneres	110	M acedonia	303	tis custos	140
laus ab hominibus	54	liberi mali	168	magnanimiter		miles bonus	235
laus à laudatis	326.370	liberi pro simijs	171	3.8.344		miles dicto audiens	230
laus cõciliat amicos	313	libertas	102.103.112.131	magnifica promissa sed		miles ditatus	223
laus immodica	134	132.137.138.164.225		mania	178	miles diues	218
laude incorruptus	314	335.359		magniloquen. irrisa	264	miles durus	197
laudes deprauatæ	188	libertas adulat.	286.306	magno empta uolup.	190	miles ociosus	272
laudando uituperare	305	libertas exiciab.	270.309	magno paranda	208	miles innoxius	275.268
lautitia	107	libertas immodica	358	magnus non fortis	219	miles sine gladio	273
lectio mortua	125	libertas in dicendo	53	magnus stultus	305	militis officium	178
lectio utilis	346	libertas innocentia	164	maiestas nominis	168	militis prompti	246
lectionis utilitas	372	libertas intēpestiua	343	mala uera	120	militum cura	267.268
leges 323.333.399	(324	libertas magno emp.	219	malos inuisere ī carcere		militariter	248
legū autoritas	27.56.86	libertas noxia	374	iucundum	177	militaria	250
legum multitudo	340	libertas opressa	184	malorum fons	313	militaris ferocia	229
legum obseruatio	357	libertas stulta	198	male præcinctus	183	militia laboriosa	223
lenitas 97.135.145.156		libertas uera	111	maledici	61	militia misera	142
165.168.213.401		librorū multitudo	376	maledicus cõtēptus	140	minæ	223
lenitas mira	167	licentia	62.69	maledicus male aud.	290	minæ inutiles	85.281
lenitas praua	77.138.255	licētia principū	256.266	maledicus prodest	97	minæ in principem	261
lenitas principis	165	lingua	345	maledico cedendum	104	minæ potentum	170
lenitas regia	204	lingua lubrica	353	maledicentia	42.82.196	minaciter	387
leniter 97.203.240.252		lingua præceps	85	202.238.365.386		miseria multiloqua	223
259.271		literarum amor	153	maledicere regi non tu/		moderate	1.7.9.10.12.14
lenocinium uirtutis	99	literarum interpre.	292	tum	195	18.21.24.32.35.37.39	
lepide 21.22.25.30.41		locus nō contaminat	134	maleolus	272	40.43.47.54.60.68	
43.44.56.62.69.70		locus eligendus urbi	297	matrimonium	94.325	84.86.92.96.109.121	
95.97.103.104.109		locū ornat homo	106	matrimonii uitādū	128	176.208.245.259.265	
110.119.120.159.160		loquacitas notata	20.21	matris lachrymæ	155	286.335.337.340.360	
161.163.203.260.261		23.40.42.60.62.68.77		matronæ ornamenta	317	moderatio 327.342.352	
262.270.272.289		187.306.328.341.351		medicus malus	133 (319	354	
300.335.367.369		loquacitas in cõuiuio	85	medicus optimus quis	57	moderatio pene	149
lepide negare	161	lucernam olet	139	medici barbati	201	modeste	11.13.17.24.36
liberalitas 146.150.151		lucrum damnosum	322	medicorum turba	261	94.148.155.168.171	
249.341		lucrum ex damno	334	medicina	353	203.252.255.265.270	
liberalitas extorta	166	lucrum turpe	85	medicina à medico dan/		302.313.325.337.349	
liberalitas nimia	113(199	lucris auiditas	281	da	314	566.368.379.381	
liberalitas regia	194.156	luctus 338.365.371.397		medicina contempta	57	modestia	345
libera monitio	294.295	luctus immodicus	365	melior dextra	184	modus	101.105.323
libere 8.22.61.63.67.106		ludibrium sacrilegio ad/		memoria	101.212.395	modus in honoribus	237
107.108.111.112.122		ditum	202	mendacium	32	mollities	123.129.340
126.132.133.164.226		ludimagistri	217	mendacium elusum	186	molesti 305	(399
241.242.244.249		lurco	236	mendacium in contracti/		molestè loqui	369
252.255.256.258.		lusus in morte	263	bus	331	molliores	350
263.264.266.269		luxus 95.126.128.234		mendacium urbanū	145	monarchia	147
275.276.282.294		297.300.303.306		mendicus à mendico	304	monitor	399
300.308.324.336.341		luxus animi	343	mendicitas	126	monopolia fœda	256
352.354.357.358.365		luxus damnatus	244	mendicitas occu ta	136	mora noxia	170
366.373.377.378.381		luxus inopia parens	394	mercedis amor	295	morbus expbratus	187
382.383.384.391		luxus sedition. parēs	388	metus malus diuturnita/		morbus utilis	155

INDEX

<i>mores in publico</i>	86	<i>musica contempta</i>	217	<i>nux pinea</i>	274	<i>orator clamorosus</i>	180
<i>mores peregrini</i>	75. 77	<i>musica digna duce</i>	155	O besitas	131. 385	<i>oratores</i>	112
<i>mores præpost.</i>	298. 332	<i>musica genus</i>	74	<i>obesus</i>	278	<i>ornatus mulierum</i>	348
<i>mores pro philtris</i>	318	<i>musica uirilil</i>	ibidem	<i>obesus miles</i>	221	<i>osor sceminarum</i>	128
<i>morosa diligentia</i>	310	N atura uaria	265	<i>obiurgatio</i>	138	<i>ostentatio inanis</i>	232
<i>mors an mala</i>	136	<i>naturæ bona</i>	381	<i>obliuiosus nomenclator</i>	165	<i>ostentum commode in/</i>	
<i>mors contempta</i>	36. 37	<i>nauigatio</i>	331			<i>terpretatū</i>	222. 247
	38. 44	<i>neccesitate delatus ho/</i>		<i>obscuritas</i>	210	<i>ostentorum interpreta/</i>	
<i>mors destinata</i>	251. 259	<i>nor</i>	233	<i>obsequium humile</i>	279	<i>tio</i>	260
<i>mors empta</i>	180	<i>negatio festiua</i>	166	<i>obsoleta</i>	397	P alato sapere	238
<i>mors et somnus</i>	101	<i>neglectus iniuriarū</i>	129	<i>obsoletorū affectatio</i>	273	<i>par pari</i>	121. 196
<i>mors facilis</i>	341	<i>nemo sine uitio</i>	347	<i>obtrectatio</i>	351		201. 350
<i>mors generosa</i>	225	<i>nemo sui iudex</i>	258	<i>occafio neglecta</i>	211	<i>parricidium exprobra/</i>	
<i>mors in bello</i>	221	<i>neronis extremæ uoces</i>	258	<i>ociū</i>	60. 86. 169. 225. 280	<i>tum</i>	257
<i>mors inuitabilis</i>	96				312. 329. 338	<i>parsimonia</i>	77. 148
<i>mors liberat à cruciatu</i>		<i>neutra pars placet</i>	182	<i>ocium dulce</i>	401		308. 315
	138	<i>nihil agere</i>	371	<i>ocium honestum</i>	93	<i>parsimonia sordida</i>	280
<i>mors non deslenda</i>	96	<i>nihil de uitello</i>	281	<i>ocium inutile</i>	289. 394	<i>parta tueri maximū</i>	159
<i>mors peregrinatio</i>	265	<i>nihil gratis</i>	227	<i>ocium liberale</i>	78	<i>paruo cōtensus</i>	346. 348
<i>mors principis</i>	264	<i>nihil parati</i>	182	<i>ocium molestum</i>	273	<i>pater iudex</i>	255
<i>mors quatenus contem/</i>		<i>nihil scire</i>	181	<i>ocium rege indignū</i>	200	<i>pater p filio punitus</i>	64
<i>nenda</i>	87	<i>nihil medium</i>	212	<i>ocium sapientis</i>	230	<i>patienter</i>	92. 95. 240
<i>mors sancta</i>	99	<i>nobilitas in talis</i>	365	<i>ocium turpe</i>	92. 175		332. 388
<i>mors spontanea</i>	249	<i>nobilitas uera</i>	218. 243	<i>oculus domini</i>	206	<i>patientia</i>	100. 179. 322
<i>mors senilis</i>	393		328	<i>odium furum</i>	269	<i>patria dulcis</i>	251
<i>mortis contēptus</i>	31. 226	<i>nobilitas uirtute parta</i>		<i>odium pertinax</i>	229. 230	<i>patria perniciofa</i>	331
<i>mortis locus</i>	333		180	<i>officium bene collocan/</i>		<i>patria uita charior</i>	175
<i>mortis memoria</i>	280	<i>nomen habet momentum</i>		<i>dum</i>	379	<i>patriæ charitas</i>	234. 280
<i>mortis metus</i>	105		218	<i>omen</i>	306	<i>patriæ desiderium</i>	189
<i>mortis solatium</i>	179	<i>noīs immortalitas</i>	326	<i>omen commode interpre/</i>		<i>patriæ neglectus</i>	348
<i>mortui nō mordent</i>	276	<i>nominis maieftas</i>	168	<i>tatum</i>	199	<i>patriæ studium</i>	59
<i>mortuis parcendum</i>	85	<i>nominis deprauatio</i>	301	<i>omen exitij</i>	257. 259	<i>patronus malus</i>	279. 285
<i>morfus ambiguus</i>	398	<i>nomenclator obliuiosus</i>		<i>omne solum forti patria</i>		<i>pauci boni</i>	113. 356
<i>morfus tectus</i>	224. 274		199		133	<i>pauci pro omnibus</i>	189
<i>mos præposterus</i>	332	<i>non omnia uulgo profer/</i>		<i>omnia expertus</i>	265	<i>paucitas bonorū</i>	281. 329
<i>mulier Cynica</i>	349	<i>renda</i>	335	<i>optima decernenda</i>	178	<i>pauciloquium</i>	321
<i>mulier erudita</i>	350	<i>non semper pugnandum</i>		<i>optima negligimus</i>	134	<i>pauciloquus</i>	351
<i>mulierum ornatus</i>	348		157	<i>optima primum</i>	110	<i>paupertas</i>	139
<i>multiscius</i>	557	<i>notæ insanie</i>	352	<i>optimi eijciuntur</i>	212	<i>paupertas expedita</i>	15
<i>mundus matronæ</i>	317	<i>noua sententia</i>	238	<i>opus immortalitate di/</i>		<i>paupertas Tragica</i>	119
<i>munera</i>	309	<i>nox apta contemplatio/</i>		<i>gnum</i>	310	<i>pax bello parta</i>	224
<i>munera contempta</i>	95	<i>ni</i>	385	<i>oraculum</i>	152	<i>pax bello potior</i>	296
<i>munera regum</i>	135	<i>noxia tollenda</i>	215	<i>oracula à nobis pendent</i>		<i>pax domestica</i>	299
<i>munerum corruptela</i>		<i>nudus non metuit</i>	199		221	<i>peculatus dissimulatus</i>	
	178. 210	<i>nugax subtilitas</i>	375	<i>oratio affectata</i>	338		255
<i>munus inutile</i>	92	<i>nulla proportio</i>	183	<i>oratio aliena</i>	156	<i>pecunia contempta</i>	79
<i>munus in tempore da/</i>		<i>nulli fidendum</i>	376	<i>oratio grauis</i>	350		100. 227. 244. 359
<i>tum</i>	195	<i>nuncius fidelis</i>	313	<i>oratio modulatio</i>	397	<i>pecunia pestifera res</i>	78
<i>muscæ regum</i>	307	<i>nuptiæ dotis causa</i>	371	<i>oratio speculū animi</i>	98	<i>pecunia qualis</i>	95
<i>muscas abige</i>	275	<i>nuptiæ intempestiue</i>	199	<i>orationis uis</i>	346	<i>peregrinatio inutilis ibidē</i>	
						<i>perfidios</i>	

S E N T E N T I A R V M

<i>perfidiose</i>	55	<i>philosopho honos habi-</i>	<i>præconum turba</i>	305	<i>promissa magnifica, sed</i>	
<i>periculum præuisum</i>	275	<i>tus</i>	<i>prædæ contemptus</i>	147	<i>mania</i>	178
<i>periculum uitare satius</i>		<i>physiognomon</i>		212	<i>pronunciatio</i>	368. 394
217		<i>pie</i>	<i>præfectus uigilans</i>	144	<i>prosperitas perpetua</i>	306
<i>personæ respectus</i>	221	<i>pie in patrem</i>	<i>prælongi</i>	288	<i>prouiso necessar.</i>	107
<i>persuasio pro ui</i>	353	<i>pie in patriam</i>	<i>præpostera</i>	375	<i>prouidētia</i>	221. 232. 242
<i>perseuerantia</i>	380	<i>pictas</i>	<i>præpostera studia</i>	114	248. 322. 329	
<i>pertinacia uincit</i>	229	<i>pictas in fratrem</i>	<i>præsentia</i>	263	<i>prudenter</i>	3. 9. 16. 18. 42
<i>petax</i>	307	<i>pictas in matrem</i>	<i>præstantia</i>	230	47. 80. 202. 242	
<i>phalangium</i>	122 apoph.	<i>pictas in parentes</i>	<i>præter spem</i>	384	266. 296. 342	
74		322	<i>prima coitio</i>	283	<i>prudencia senilis</i>	342
<i>phaselite</i>	304	<i>pietas in patrem</i>	<i>princeps</i>	262	<i>publica utilitas</i>	38
<i>philosophia</i>	116. 220	<i>pietas in patriam</i>	<i>princeps aditu facilis</i>	160	<i>pubica uxor</i>	318
346		206. 298. 299. 323	<i>princeps auriga</i>	257	<i>pudice</i>	37. 83. 195. 207
<i>philosophia ars</i>	311	<i>pietas in præceptorem</i>	<i>princeps charus</i>	378	215. 362. 371	
<i>philosop. in aduersis</i>	202	151	<i>princeps indulgens</i>	261	<i>pudicitia</i>	370. 371
<i>philosophia medicina ani-</i>		<i>pietas in remp.</i>	<i>princeps legum obserua-</i>		<i>pudicitia coniugum</i>	26
<i>morum</i>	105	377	<i>tor</i>	159	198. 282. 370	
<i>philosophia naturam mu-</i>		<i>pietas mira in filium</i>	<i>princeps nulli molestus</i>		<i>pudicitia matronalis</i>	318
<i>tat</i>	100	205	263		<i>pudor</i>	129. 235
<i>philosophia necessaria</i>		<i>pingere fingere</i>	<i>princeps qui uirtute præ-</i>		<i>pudor liberalis</i>	378
104		<i>piscator ictus</i>	<i>cellit</i>	191	<i>pudor inutilis</i>	117. 118
<i>philosophia præstantior</i>		<i>placere bonis</i>	<i>princeps scenicus</i>	256	252. 348	
<i>oratoria</i>	105. 341	<i>plebs arte tractata</i>	<i>principis delectus</i>	263	<i>pudor præposterus</i>	49
<i>philosophia regi necessa-</i>		<i>podagra</i>	<i>principis est ornare di-</i>		<i>pueri reuerentia</i>	339
<i>ria</i>	143	<i>pœna ridicula</i>	<i>tionem</i>	167	<i>pueritia dura</i>	77
<i>philosophia regina</i>	110	<i>pœnitentia</i>	<i>principum amicitia</i>	323	<i>pugna ludicra</i>	398
<i>philosophia rusticana</i>	72	<i>poësis fallacia bona</i>	<i>principum institutio</i>	343	<i>punire in alijs quod ipsi</i>	
<i>philosophiæ fructus</i>	103	<i>poëtica fictio</i>	<i>principatus amor</i>	169	<i>committimus</i>	90
104		<i>pollicitatio</i>	<i>principatus sollicita res</i>	281	<i>pura sacra</i>	134
<i>philosophiæ simulatio</i>		<i>pompa inepta</i>	<i>principatus sollicita res</i>	281	<i>pusilla curare cum peri-</i>	
134		<i>populi iudicia</i>		281	<i>culo</i>	238
<i>philosophiæ studium</i>	108	389	<i>populus qualis</i>	237	Q <i>uædo bellādū</i>	232
<i>philosophus</i>	133	<i>populus qualis</i>	<i>populus nocentissima be-</i>	237	<i>quæ in uita fugi-</i>	
<i>philosophus aulicus ibi-</i>		<i>stia</i>	<i>stia</i>	189	<i>enda</i>	114
<i>dem</i>		<i>postulator improbus</i>	<i>postulator improbus</i>	401	<i>quæ nos admonent mor-</i>	
<i>philosophus diues</i>	110	<i>potentia innoxia</i>	<i>potentia innoxia</i>	215	<i>talitatis</i>	152
<i>philosophus homo</i>	130	<i>potentia inuidiosa</i>	<i>potentia inuidiosa</i>	293	<i>questiones friuolæ</i>	364
<i>philosophus meretrici si-</i>		<i>potestas abdicata</i>	<i>potestas abdicata</i>	171	<i>quid optādum à deo</i>	201
<i>milis</i>	314	<i>potestas breuis</i>	<i>potestas breuis</i>	270	<i>q. malus ubiq; malus</i>	139
<i>philosophus miles</i>	393	274	<i>potestas breuis</i>	274	<i>quod superest, sacris im-</i>	
<i>philosophus mundi spe-</i>		<i>potestas emptæ</i>	<i>potestas emptæ</i>	172	<i>pendendum</i>	177
<i>ctator</i>	356	<i>potestas moderata</i>	<i>potestas moderata</i>	235	<i>rapacitas</i>	255. 256. 259
<i>philosophus nullius eget</i>		<i>potestas spreta</i>	<i>potestas spreta</i>	288	<i>rapacitas faceta</i>	201
111. 347		<i>potiora sectanda</i>	<i>potiora sectanda</i>	336	<i>ratio</i>	115
<i>philosophus oratore præ-</i>		<i>potiri dulce</i>	<i>potiri dulce</i>	322	<i>ratio reddita populo</i>	217
<i>stantior</i>	106	<i>preces abiectæ</i>	<i>preces abiectæ</i>	110	<i>recōciliatio</i>	111. 250. 314
<i>philosophus paucis eget</i>		<i>precium expugnat</i>	<i>precium expugnat</i>	316	<i>recriminatio</i>	298
119		<i>præco rerum</i>	<i>præco rerum</i>	151	<i>reditus è bello</i>	236
<i>philosophi uita</i>	119	<i>præcones poetæ</i>	<i>præcones poetæ</i>	210	<i>reditus in gratiam</i>	187
						regā

I N D E X

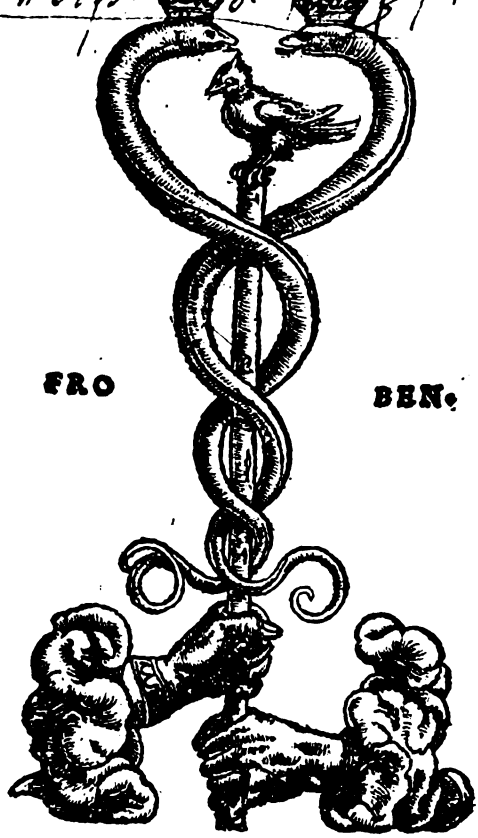
regaliter	150	S Acra pura	134	senectus audax	322	seueritas patris	284
regem regia decent	146	sacrilegium	128	senectus honoranda	85	seueritas uerbis tempera	
reges nõ admittendi	208	falso	2.15. 20.23.25.55	senectus honorata	68	ta	196
reges raro uerum audiunt	209		60. 61. 65. 66. 67.92	senectus sana	385	sexus	350
regibus honesta tantum licent	155		100.121. 123.124.126	senectus iuuenilis	88	sibi quisq; testis	235
regum amicitie	207		128. 130. 136. 161. 163	senectus negata	355	silentium	71.85.148.345
regum curæ	373.401		172. 181.182. 186.190		390	354.369	
regum est audire omnes	145		205.232.238.257.258	senectus uiridis	313	silentium ducis	245
regum humanitas	142		266. 277. 279. 291	senectutis alimonia	387	silentium in bello	155
regum natiuitas	305		293.326.324.325.337	senes neglecti	237	silentium opportunũ	32
regnandi dulcedo	199		341. 343. 344. 352	senex bellator	250	silentij fides	239
regni stabilitas	154.269		356. 357. 362. 364	senex ædificator ibidem		silere in tempore	27
regnum seruitus	386		367.369.373.376.377	senilis prudentia	342	simpliciter	3.28
regnum uirtute ambientum	143	salubritas iuncta socun-	386. 396.398	senus communis	93	simultas à rogo deponenda	245
relaxandus animus	296	ditati		sepultura	115. 127. 138	simultas magistratuum	
relictis gaudendum	109		284	sepultura uini	257	213	
religiose	4. 18	saltatio muta	388	sera monitio	121	stitis	246
reip prima cura	269	saltatio fœda	400	sermo breuis & efficax		stitim præuenire	301
remp. fuge	189	sancte	271		188	sobrietas	42. 282.294
res uerbis contraria	304	sanctitas non ficta	213	sermo incompotitus	366	sobrietas in adulijs	91
res uerbis efficator	202	sapiens	329	sermo index animi	115	sobrius princeps	221
resupini	275	sapiens diues	118	sero	126. 184	sol oriens	174
retortum	177.246.272	sapiens sub stulti persona	208	serui ueri	116	solerter	2. 5. 15. 16. 18
278.288		sapientes inuisi tyrannis		serui principum elati		20. 22. 28. 30. 165	
retortum dictum	276		200		262	166. 198. 220. 296	
335		sapienter	6. 7. 8. 9. 14	seruus domino melior		326. 328. 361	
retortum mire	220		23. 25.36. 45.56. 59		91	solitudo	327. 333. 355
retortum falso	181	scelerosis uti	248	seruus prudentior hero		359	
retortus iocus	281	schema male affectatum			118	sonnius excusatus	145
rex cogitabundus	301		184	seruo prudenti obtemperandum		359	
rex equum fricans	197	scomma	171	seruorum cura	250	sordes	127
rex insensus democratie	237	scomma cõtemptum	219	seruorum turba	83	sordes ambitiosæ	388.390
rex segnis	243	scomma ex ambiguo	188	seruitus grata	197	sordes gloriosæ	96
rhetores serui	386	scorta	138	seruitus uitiorum	136	sordide	260
ridicula præferuntur salutaribus	114	scortum	133	seruire tempori	152	spectator conuiuij	309
ridicule	62. 229. 278	scortum imperiosum	134	seruire uoluptatibus	89	spes	385
290.345.347.372		scortator	135	serus apparatus	147	spes boni futuri	310
ridiculis assuescere	236	scythæ	197	seuere	10. 28. 54. 61	spes fallax	239
ridiculum	120. 130.131	secretæ regum	298	64. 65. 79. 80. 81		spes in clypeo	244
136		secundis moderate gaudendum	222	154. 155. 156. 159		spes pertinax	392
risus interimens	273	securitas	342	233. 239. 266. 268		sphinx domi	180
robur corporis	269	securitas philosophica		283.284		splendide	247
rumores	382		359	seuere & pudice	246	spontanea grata	189
rustice	81	seditio	348	seuerus in seipsum	234	spontanei labores	91
		senectus	126. 235. 241	seueritas	77. 236. 237	stantem mori	261
			341. 390.399		284.326	statuarum gloria	235
		senectus animosa	172	seueritas in uxorem		stratagemata	51. 52
					286	studiosi	381
						studium	

SENTENTIARVM

studium 328.350.357	turca aut superandi, aut	uictor & uictus 228	uita prapostera 395
studii immodicum 371	non prouocandi 197	uictoria dulcis 283	uita pura 290
studium sapientie 112	turales 276	uictoria incruenta 324	uita sine literis mors 135
stultiloquium 58	turpe ubiq; turpe 137	uictoria magno emp. 208	uiui docendi non laudant
supidi 295	turpiloquium 135	uictoria speciosa 29. 122	di 266
stupor animi 125	tutum consilium 489	uictoria uti 170.229	ultio 291
sua cuiq; pat. chara 197	tyranni species 319	uictoria moderatio 52	ultio ciuilis 255
sua cuiq; fors displicet 101	tyrannus 172	uigilantia 223	ultio decorum 251
sua quisq; uirtute com-	tyrannidis ofor 249	uincere sine cade 244	ultra malleum 303
mendetur 206	tyrannidem mitigat libe-	uindicta 138	ultronea beneficentia 95
suasio pro deo 212	ralitas 200	uindicta ciuilis 116	umbræ 309
sumptus inutiles 323.365	tyrannica uox. 254	uindicta optima 138	unguenta 50.135.352
sumptus praposteri 347	tyrannice 267	uindictæ odium 180	unguentum olere 259
superciliosi 346. (398)	τυφλός ὁ πλῆθος 47	uindictæ neglectus 214	unus eximius 262.321
superstitio 121.125.396	V Afre 29.30.52	uinum uetus 183	uocalitas 187
superstitio funerum 76	ualli fidu. 244	uini parcus usus 331	uoluptas 122.132.313.345
superstitio irrisa 240.247	uanitas 343	uini patiens 272	uolup. doloris comes 99
superstitio nulla 43.70.132	uaria lectio 105	uinolentia 332	uoluptas emollit domi-
superuacua 311	uehemetia in dicendo 363	uolente 53	tos 230
superuacua officia 267	uenia extorta 162	uirgo mulier 185	uoluptas ex uirtute 89
surdus delatori 253	uenia lacesito 259	uir magistratū ornat 225	uolup. magno emptā 190
συμπέβη 323	uenus 356	uir pecunia potior 211	uoluptas tēporaria 299
T Aciturnitas 240	uenus moderata 104	uiri fortis fiducia 149	uoracitas 309
339.352	uelus parabilis 347	uirtus & adone 329	uota 76.195
tadium gloriæ 176	uenter & lingua 207	uirtus infelix 287	uota morientis 262
tarditas 382	uenter oīa deuorat 127	uirtus laudata tantum	uota qualia 89
temeritas 180.227.234	uenus operis 389	116.399	uota stulta 122
temperantia 297	uenter surdus 234	uirtus legib. nō eget 329	uox in bello 236
temperate 7.8.325	uentris cura prima 392	uirtus principis 265	uox tyrannica 254.377
tempestiue 382	uentris studium 306	uirtus per se honesta 330	urbane 2.15.21.33.39.40
templa uacua 305	uerā bona animi 111	uirtus præstanda nō pro-	urbanitas 157 (144)
tēporis parsimonia 345	uere pulchra 330	fitenda 375	usq; ad aras 215
352.353.372	ueritas 142	uirtus præmiū est ibidē	usus lenis molestiam 126
temulentia 76.337	ueritas odiosa 111	uirtus quærenda 94	usus rectus 370
temulentia castigata 199	uerba affectata 156	uirtus succedit 208	uictrunq; uincere 216
tenebris assuescere 72	uerborum ampulle 307	uirtus tuta 330	utilitas 242
ter homines 124	uersus detortus 175	uirtutis cognatio ibidē	utilitas ex hoste 330
tertia deducta 185	uersutia 254	uirtutis lenocinium 99	utilitas ex inimicis 360
testimoniū inimici 300	uesci in publico 131	uirtutis præmia 53. 84	uulgi iudicia 327.331
tibicē uir improbus 394	uesci quouis loco 135	uirtutis usus 360	uulgi nihil sanum 177
timiditas armata 211	uestis 316	uis, deus 212	uulgo nihil placet 134
timiditas laudata 204	uetula amata 316	uis pro iure 172	uxor casta 201.318
toleranter 395 (354)	uetula concubinus 309	uires formæ præstāt 348	uxor eligenda 49
tolerantia 76.329.341	uetulus dux 251	uita à uerbis dissentiens	uxor humilis 85
tranquillitas 285.334	uicarij graues 267	355	uxor molesta 278.398
340.348	uicinus bonus 211	uita anxia 172	uxor quare ferenda 97
tropheū ridiculum 223	uicisitudo rerum 84	uita fugax 359	uoris reuerentia 264
turba inutilis 193	uictor benignus 204	uita inanis 376	uorum imperium 234
turba sine duce 294	uictor serox 248	uita misera 129. 289	Finis

Basilæ in officina Hieron. Frobenij & Nicolai Episcopij An. M. D. XXXII

memento qd promisti teing involaturum id qd semel in omni mōde creveris facere
 nonqum pcedant fidem aliqua rō utio debet etiam prestare omnem paratum cum
 iungit vix promisse ut aqum plect p promissio in re honesta non in re turpi
 eade nequid emere loquar ad ne postea tepem teat. nes sine tempore quāq. la cias
 nisi infidias eurg parare maxime in refutib et inly
 nobli pctora em. id. in re maxi hūlorū angloū lom am m um neq. ab ba lū
 uorū. tu sermo amjom in mature quiq. afferendo. utere moe r. am ne d im
 p. ch. oris. ne am em ex to les etiam v. se. nte. nece sūt ate. utere mo dca un
 p. s. orone in re parunt v. p. futu. lom. ege. de. q. non falsas d. de. obten
 tes. laudes. et q. maxis. ut. ne. p. se. v. si. qu. q. f. e. r. e. s. s. i. s. c. e. r. e. b. r. a. t. u. s.

190

190

